10241 Г 29 М.

439

2000

V

919

~~432~~

Anschauung der Absicht —

Absicht Anschauung entgegengesetzt

Abs. Absichtsfehler

Absicht

1772

A. opf.

Ցանկ

Ալ ու կարմիր: 115

Ամենայն հայոց նահապետ Հայկ որդի Թորգոմայ: 1

Ամենայն հայոց նահապետ Հայկ որդի Թորգոմայ հիշատակարանագիր: 12

Ամենայն հայոց նահապետ: 7 · 193 · 461.

Ամենայն հայոց նիշ: 73 · 140.

Ամենայն հայոց տոմար: 38

Ամենայն հայոց տոմարագիր: 1

Ամենայն հայոց տոմարագրութիւն: 329.

Ամենայն հայոց տոմարագրութիւն: 154 · 159.

Ամենայն հայոց տոմարագրութիւն: 488.

Ամենայն հայոց տոմարագրութիւն: 692.

Ամենայն հայոց տոմարագրութիւն: 689.

Ամենայն հայոց տոմարագրութիւն եւ հիւսուածագիրք: 995.

Ամենայն հայոց տոմարագրութիւն: 440.

Ամենայն հայոց տոմարագրութեան ցուցակ հին: 170

Ամենայն հայոց տոմարագրութեան ցուցակ հին: 125

Ամենայն հայոց 93 · 130 · 145 · 254.

Ամենայն հայոց տոմար: 456.

Ամենայն հայոց տոմար: 315 · 366.

Ամենայն հայոց հիշատակարանագիր: 12

Ամենայն հայոց: 515.

Ամենայն հայոց հիշատակարանագիր:

Վարդանյան. 286
Վարդանյան. 102
Վահանյան. 325. 517.
Վահրամ Հոգեւոր վիպադրության. 259
Վիլհոյան ըստ հոգեոյ. 135.
Վերդման: 337.
Քաղաքագիտության վարդապետ: 320.
Քաղցրեղ ու. 286.
Քարի լեռ. 389. 531.
Քարի լիմա: 149
Քարերակ ու. 488.
Քարի ձիեղ: 528.
Ֆաղաքի ի հոգեոյ: 403.
Գարեգին հայրապետ. 435.
Գարեգին վարդապետ. 501.
Գողթն: 89.
Ղազարոսյան ու. 310.
Դարպաս. 204.
Դեղոյ վարդ. 594.
Դիմակ. 553.
Դվինի հայոց [illegible] 283

ՀՀ ԳԱԱ Գրադարան
ՀԱՅԿ ԳԱԱ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ZUUՈ-ԱԲԻՄ ССР
Ա. ԻՄ. Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

Եղեսիոս. 176.
Ձեռնադիր եպիսկոպոս. 504.
Ձիգման. 263. 286. 576.
Ձորոյ սուրբ Հայր. 430.
Ձորոյ վանքն: 435.
Լծիւր հարցմ՚ն: 176.
Խանդամարիմ. 466. 540.
Լիմոն վանքն ա. 31
Լիմոն վերակ: 216.
Խաչի. 385.
Խոնարհոյ. 263. 292.
Ծաղկեայ վեղ/խորանակոյ: 221.
Ծննդեան հրամն. 466.
Ծննդեան տն: 292. 302. 350. 93:
Կատարել սրբոյն. 21
Հրեշտակապետ. 221.
Հիւանդանոց. 333.
Հոգեւոր: 170. 337. 350
Հոգեւորական. 120.

Համբ

Հասէ էրուէ. 181. 274. 378. 584. 600.
Հայհոյուէ. 576.
Հաստատուն. 97. 193. 227. 493.
Հասէ էրուէ վար. 249.
Հիւանդութիւն ի մէջ ոչխարաց. 279.
Հիւսուածք էսրուն: 244.
Հնամանդուէ. 216. 604.
Հնամանդուէ ու 604.
Հոգեւոր պատմութիւն. 407.
Հրամայուէ: 107
Մարիամ էն Աստուած. 227.
Մեղաւորութիւն. 159. 440.
Մեռելոց հանդէս: 579.
Յանդիմանուէ. 107.
յաւիտենական կեանք հոգւոյն: 483.
յաւիտենական պէտ. 356.
յարութիւն ի մեռելոց էսրուն. 27
յարութիւն մեռելոց. 154. 306.
յարուցէ. 135.
յարձակող գազանութիւն. 343.
յոյժ ուրախ ես ու ես ու ես: 374.

Ցուցակ. 198.
Հանձնաժողով. 164. 204.
Հնդկահայերեն էջերից: 609.
Մեղմորեն ուշ հասկն. 76. 329.
Ոգեմեռուկ. 170.
Ուխտի վերադարձ. 211.
Ուխտյալ և ուխտադրժ մեկ. 89
Ուղեւոր վիճակախաղ: 42
Ձայն ընկերության. 570.
Հայոց սահմանի տվյալ. 450.
Հեքիաթներից: 350.
Ովքե՞ր հիասթափ 85
Պատիւ հայրենի. 244.
Պատուոյ էջերից ու տողից. 425. 522. 559.
Ջերմաստիճանի փոքր տուներ ու էջեր. 425.
Ջերմեռանդութեան. 254.
Ջերմեռանդութեան տոմսիկ. 315. 535.
Ջերմեռանդութեան տարիք. 512.
Ջերմեռանդութեան տրտնջոցներ: 612.

Աբգարյան Ա. 48. 62. 130.
Աբրահամյան Ա. 89
Ավետիսյան Ա. 111
Ավետիսյան Ա. 85. 302. 478.
Ավետիսյան Հ. 471
Ավետիսյան Տ. 297. 512.
Ավետիսյան Ե. 350.
Աղաջանյան Ա. 450.
Գալստյան 102.
Գրիգորյան Ա. 360.
Գրիգոր Վարդան. 397. 546.
Գրիգոր Անդրան. 445.
Դանիելյան Ա. 91
Եղիազարյան Ա. 497.
Եղիա Ա. 53. 59. 120.
Զաքարյան Ա. 540.
Թադևոսյան Հ. 187.
Ոսկանյանի Տ. 310. 412. 430.
Պետրոսյան Ա. 232.
Պետրոս Ա. 393.
Սարգսյան Տ. 419. 456.

ماه شوال

شب چهارم

شب چهارم شوال.

خواجه عبدالله مروارید فرمود، تمام شد آنچه مقدور بود

شب پنجم

شب پنجم شوال.

خواجه عبدالله مروارید گفت که امشب

[illegible]

شب ششم شوال.

شب ششم شوال.

خواجه عبدالله مروارید فرمود که امشب

ԳԻՐՔ
ՀՐԱՀԱՏ
ՄԲ
ՔԱՀԱՆԱՅԻՆ

232.931
694-42

219 ԱԿԵ

ԳԻՐՔ ՀՐԱՏԻՑ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԱՌ ՔՀԵՆՆԻՆ։

ՀԱՒԱՔԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆԱԲԱՐ Ի
ՀԱՅՑ ԲԱՐԲԱՌԻ Ի ՋԱՆԱՋԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆՑ ԻՏԱ-
ԼԱՑԻ ՀԵՂԻՆԱԿԱՑ։

Ի հայր ջաքարիայ վղմել ակնեցւոյ ;
յաշակերտէ մխիթարայ մեծի ար-
քային սեբաստացւոյ ։

Ես պատգբեալ հրամանաւ ապեքհանոսի աբ-
բային կոպանդնուպօլեցւոյ . ծանուչ , և
արդեամբ բարեպաշտօն , և ջաղպոհնիչ շահ-
ընդանեցոյ երէցոյնց եղբարց հարկապատց բա-
րեպահեան պարոն յովսեփին , և պարոն պա-
ղարին ։

Ի հայրապետութեն տեն սիմոնի հայոց
կաթուղիկոսին ։

Յամի փրկչին 1772. ապրիլի. 25։ Ի հայոց
թուականին. ռմեա։

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ։

Ի տպարանի դեւհարեայ Թէոդոսեանց ։

Հրամանաւ մեծաւորաց ։

8329-57

ՅԱՒԻՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՊՄԱՆՑԻՆ

Պէտք անքաւ են ապաղէլիւ, կամ հրաւէր, եւ շնորհ՝ ամենաւեր էոյս ածմանօրն եղեալ առ ապէս մարդիկան. որպէս ընկերանոմ՛է պատմաբերս. եւ լսեմ զերկհանապատ. ասկայն մէկ կամեցայ յայսմիկ փոքրիկ գերկիան հաւաքել հիայն ղերքանի չտասանեակս. յիր պիարիւր տասնա՛ է ապանէքլեցւոյ ներ. որպէս ղի ջերմեռանդք նորին ընկերանալով գայիս, հաստա լինիցին մայրենի գիրուքեն եւ սերոյ ներ, զոր ունի առ ապէս մարդիկան. եւ այնու առաւել բորբոքցին՝ է սէր եւ՝ ի ծառայութիւն նորին. եւ առաւել ջերմեռանդութիւն իայդոցն յաղօթս առ նա. եւ ասացին գվարդապետն եւ գպատի ներ: Բայց պատճէն ընկերանալ գայիս տարբերութ եւ հանդարտութիւն՝ քան ի ջերմի տարճախան աղօթիդ. հանելով անդր գխոհութիւն ինչ հոգեւոր. որպէս եւ գինին երբ տանիս ի պատուերդին գրի համատօտ պատուղ ինչ հոգեւոր: Այլ արդարեւ, երկիր քան որում արճանն է՝ լինիցի, համարէ այն առաջ՝ տնանաւանդ պարզամիտ անձանց, ՛է ժերգի տարճախան աղօթիդ. գիրգի պարզամիտ առաւել օրինակօտ յորդորին ՛է երանելին, քան նրբաբանին բանիւք:

Եւ գնաւորեցայ հաւաքել գայսոսիկ պատմութիւն վասն այսորիկ եւս, գի ինձանէ՝ ծնողաց գաւառացեալս պատմելոյ գաւակաց երջանկաց, եւ ընկերք ընկերի՝ մանաւանդ մանկունք՝ գիմանան պատմացեալ գպատանեքեանս այ, եւ մօր նոյ. որպէս գի ամ ոչ՛է մանիկութիւն երանի պատարելոյ գայնս՛ է չերջանկութիւն երանի.

լեզի առյապայն առաւել ձիապաշտ և ըմբիշանար առ պիրամայր ըն էյսն, որ է մայր ընտրիսոյ և ամբոխեաց : Ցա՛ւ չի գայս գիրք արարաւ մանաւանդ վասն հայ՝ առ՝ ի յորդորել զնա՛ ի ըմբիշանդրութիւն ձիամօր ըն էուսին, զի այսորիկ կանայս դիւրիմայ շարադրութեամ մեր աշխարհիաբառ յօրինել զայն :

Յան ինչ ուսոյ հաւատիցյա՛ , կամ մանաւանդ հաստատեցյա՛ զայսոսիկ պատմութիւն հրաշից , ասեմ , ինչ արարա՛ զայն ի գիրեանց երկուց երեսից հարց ջարդչաց յիսուսեան էարգին . որպէս և ի խորագիրսն յերանելի պատմութեցն գրեալ կայ : Հաւանչինն ի հայոց աղէտանդրուս՝ մաչանումանեալն դեսպաղեան , այր հոգեսէր՝ առաքինի՝ և յոյժ ըմբռնող առ ամենայն էոյս ձիամայրն . որ և առնէ արարել զայն պատմագիրն գերին , որ էոչէ՝ յաւրացոյց ապաշխարութիւն : Յան երկրորդն ի հայոց գառաւոս՝ մաչանումանեալն Եովհէան . այր Ճոռոմաբան և մեծ դարուչէ . որ և զրե զինչ պատմեն , ըմբռնանդրեն ի չեմ դարուչի արարեալ՝ պատմեաց ի հոմօ դաշտ յոանին ծողովրդոց : (Որոյն ըմբռնեն և ըմբռնի պատմութիւն առաւ յայլոց գրեանց . որպէս և այն երրեմն ի խորագիրս նոցին) : Ցա՛ւ և նա զրպատմեաց , առեալ էն ի մեծամեծ պատմաբանից քննառնելոց ի աբ եչեղեցոյն հռոմայ . որպէս և անուանակ նոցին երեսին ի խորագիրսն յայսոսիկ :

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀԱՍՀ-ում ССР
Ա. ՀՄ. Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ՀԱՄԱՒՕՏ ԻՄՆ ԳՈՎԵՍՏ Ի ՎԻՐԱՑ ՏԻ-ՐԱՄՕՐ ՍՈՒՐԲ ԿԱՅՍ ԱՍ-ՏՈՒԱԾԱՆՈՒՆ։

Յորում բացայայտի՝ ընչ նա է ժլնորդ, որով ընորհն ի ողորմութիւնն այ պնդանին ի մեզ։

ոպին սբ անտառն ած խօսելով բերանով Իսահանոյն զտիրամօր սբ կուսին, ասէ այսպէս ցլա-տին Թարգմանութեբ. Լաւ մայր գեղեցիկ սի-րոյ. ընձա ընորհ ամ ճանապարհի և ճշմարտութեբ. ընձա ամ յոյս կենաց և ջրութեբ. որ ընձ գոանէ, գոանէ զընձանս, և ընդունի զքրիստոնեբ ի գոնէ. և որ պայծառացուցանէնն զնս, զընձանս յաւ-պենահանս ապասին. սիրաք. իբ. 24։ Յայս բան ճշմարտութեբ հայեցեալ երանելին թեոնարդոս ասաց ազդեցութեբ նոյնոյ հոգւոյն սբոյ առ տիրամայր սբ կոյսն. Լաւ ուր ու չատրիս զընձանս ընորհդ. նոբ ոչ նախ անցցեն ընդ գերասեծոր չեռն տ. բան. ձ. ի ճառն ծննդ։ Լաւ այսուբ ասէ. Լաւ մեզաս ար, զի ունիցիմ զամ ինչ ի չեռն ամե-նայն կուսին։ Լսատ սբ հարբ և ամվար-դապետք ի մի բերան ասեն, թէ միջ-նորդութեբ ամենայնի կուսին զեղան և զեղանին ի մեզ ընորհք ճոն այ սկսեալ ի սկզբանէ անտի աւետարանին մինչև յայժմ. ոմն յայտ է այս, ասեն, ի կա-բապետն յովհաննէս, և ի մայր նորա ի

սրբուհին եղիսաբեթ, որք ի նոր օրէնս
եղեն առաջին լուսաւորքն հնորհացն այ։
Պատգէն ասեն, երբ արդեօք լինկալան
նք զայն հնորհք. և պատասխանեն. յայն-
ժամ երբ գնաց յայցելուն նց ամենասքն
կոյսն. վնզի յորժամ լուան զձայն ողջու-
նի նր, նոյնժամայն կարապետն յովհան-
նէս սրբեցաւ ի սկզբնական մեղացն, և
լցաւ հնորհօքն այ. և մարգարէական լու-
սով ծանեաւ զքն յորովայնի կուսին. և
երկիր եպաշ նմա. և մայր նր ևս լցաւ
նոյնժամայն հոգւով սբով. ոմն գրէ աւե-
տարանիչն։ Այս վն այսորիկ ասէ Թէո-
փիլատոս. Պատ ածմ մեր յօրինս վնորնայ եպ պա-
ռաքին վնորհ էաւ դիմորդուածք յայնի հուսին ե-
զելոյ առ եղեսաբեել. որպէս պի ծանիցուք, ըե ամ
վնարհի առնին այնուհետև հեղանիլ ի մեղ ի հաւա-
պացեալս ի ն, դիմորդուածք մօր էաւոյ աբ ածածնին։
Այս դարձեալ ասէ. Համարյաչէմ ասել. ըե
նաև աբ առաքեալն քնկալան պնոգին աբ ի ամ վեր-
նապանն գործակցուածք պէրամօր ամ հուսին. որ էր անր
բնր ն (ոմն սպատմէ աւետարանիչն), և առ-
նէր աղջիկ վն ոտից. և յորդորէր պնն ի նոյն, պի ար-
ժանի գտցին վնորնայն այ։

2. Պնդն նաև ի գանձարան սպարգևացն
էր այ, և մայր սլծրմուածք. ուստի
ի վեր այնր բանի, զոր ասաց արտա-
հնս սրբոյն ցեսթեր. Այնչ խնդրեցէք
զինչս ի կէս լսափառութենէ էմոյ, պայ չեղ.
ասէ հրեշտակային վերպան սբն Թով-
մաս, ի յատաջաբանութենէ կանոնական
գրոց.

գրոց. Թէ նափաստուածութիւնն այ քաջանալ չէր-
նուս. այլ է նափաստութիւնէ արդարանալ, և է
նափաստութիւնէ սրբանալ. արդ՝ պիտի նափաստու-
նին արդարանալ, ասէ, եթէ հայրն երկնաւոր չկո՛
առանելով պնա ընդհանուր դատաստ ամ մարդկան.
որպէս և ինքն ասէ. Այս նմա իշխանութիւն տա-
պատանի առնել: Ասէ պնափաստութիւնէ ողորմ-
նեան եմ ամենայնէ հոսին մօր նորա, կայտա-
նանելով պնա ապաւէն և օգնական ամենայն ո-
ղորմելոյ: Եւ վասն այսորիկ ի վերայ
բանին երգոց. Ղ. 9. Ինձ ասէ՝ որ երանելա
է երթալ պատատ. գիտեցիր որպէս պղատկն, ըն-
դէր երթալ պարբեփկն, ասէ. Ք. Հնամիկեն-
աիտս պասն, Թէ ատ է պերատոյդ աբ կոյն.
որ ծնաւ յաշխարհ ատ ի երկանիկ առնել պամ
մարդ. այլ պիտի պատատ, պատաշխարհ, և պարդար.
և ծափել ի վր նորա պնատատգոյնն պնորհոյ հո-
գոյ. վասն նա է ատուն վա գերատոյդ, որ կան
ի տնին գիտելոյ Թէ. նա է ատուատ կամ ար-
շալոյա վա ատաշխարհոյդ, որ հրաժարելով ի մե-
պոյ՝ Թերչ են ընդունել չինչ ատա պծափուն արբ-
գականն արդարանալ. և նոյ է արբգականն վա ար-
դարոյ, որ շրջի ի պայծատ գերերկի պնորհային
այ: Եւ այն պատանիներ ասէ. Թէ
որպէս լսատնին է ինձոյ ի ինչ երկնային և երկ-
րատար Տարմոյ, և պոր ինձ ընդունել ի չերկնայ-
նոյ, հեղոտ ի ատուրն Տարմնոյ, այսպէս և ա-
նանաձ կոյն է ինձոյ ի ինչ Տեր և այ, և ըն-
կալեալ պնորհս այդ հեղոտ ի Թէ:

3. Ասէ սէր կոյսն է գատան, որով կ
ատ կերկիր, և եկն ատ մէզ. և կ գատան,
որով

որով և մարդիկ ելանեն առ նա, որպէս
ասէ երանելին օգոստինոս. Այլ ա՛ծ
չերկնից չերկիր. և նովա արքանաւորին մար_
դիկ ելանել չերկինս: Ասաւ ասէ նոյն սքն
պօղոսեվկնեվծուրայ. վը այնորիկ կուլի ասկնաաբ
կոյան՝ զոտոան երկնից, պի ոչ ոք կարէ մտանել
չերկինս, եթէ ոչ անցցէ ընդ զոտոանս ընդ այս:
Այս յայտելոյ ասել. Արուեստաւ բուանո_
զակ ասպռնաձի բնակիցա յարփանդի կուսին,
ոչ երկնչիմ ասել. Ըստ ընկալաւ նա պիրատուանս
ինչ ի վերայ գնոցիկոյն այ. վը պի յասկնաաբ
արփանդն նորին ելանելով պրն մեր յս ՟, ե_
լին ի հասին ի նմանէ երբեմն չերկնային ուվկա_
նոսէ առ գեպ աձայնի պարփաւոյ: Ասաւ ի
վերայ այնր բանի մարգարէին. Այս եղ_
նեցոյ գառապան յարմատոյն յեսեայ, և ելցէ
ծաղիկ յարմատոյ անտի. և հանգիցէ ի վերայ նը
հոգի այ. ասէ նոյն սքն. Թէ գառապանս
այս է նը կոյսն. և ծաղիկն է որդին
նը յս. որ ել յարմատոյ և ի գառապա_
նէ անտի. ապա որ յանկայ ունիլ զշը_
նորհս հոգւոյն սքոյ, խնդրեսցէ զծա_
ղիկնի ի գառապանն. այ զյս ի սքէ մարդ
նէ. քանզի գառապանատն առ ծաղիկն,
և ծաղիկովն առ հոգին սուրբ մերձենալ
հարեմք: Այս ասպա ասէ. Եթէ ցանկասս ու_
նել զայս ծաղիկ, խնդրեա աղաչանօք նոսա_
հել առ տէր գառապանի ծաղկին. և ընկալցես
զայն: Վանզի ի վերայ այնր բանի՝ Թէ
գիրն վմանուէլն հանդերձ մարեսիա մարբ ես_
րով. ասէ նոյն սքն. ոչ երբեք գոցես զա՛,

եղիք ոչ մարիամաւ. եւ ինքնիրքնեւ մարիամաւ մօր իւրոյ։ Այլ ի վախճանի ասէ. Ի գուռ խնդրէք գալ, որ ոչ խնդրէք գնալ ընդ մօրն։ Ասաւել եթէ ցանկամք սատանայ զշնորհս ձեր, և ընդունել զկեանս յաւիտենական, հարկ է, զի միշտ զգայիք և զգերեկ դիմեսցուք ջերմեռանդն աղօթիւք ի նայատատ աբբայ մեր Օ ի ոգի սէր բեռնարդոս. ոչ ոք կորնչի, որ ճշոյ ի ջերմեռանդութիւն պերամօրն։ Ոչ և զեռք խոստովանեցան զայս աչքն գոմիկիկոսի ի քարքառան. և ասեն. Հանապարհմ յայտնել ձեզ, ընդ ոչ ոք պատապարիլ, որ յարտանէ ի ջերմեռանդութիւն աբբ կոսին. և ընդ մեղաւորս ի մահուանն էարեանդ կոչելով գնա յօգնութի, ընդ ալան գշնորհս յայ. և երկեցան։ Օր և հաստատեզ գրիգոր նարեկացին ասելով առ նա. Ի ձեռն գօրեղ գոյին հայցուածոց լինի մեզ անպատապարիս համարձակ կոչ յարիանի մեզ և անհատոր աբբ պատասխանին. ի նոյն բանս գոմիկոսիս։

4. Ա՛ՅԺմ նա է կարգեալ յայ օգնական ամ կարօտելոց. վասն ի վր այնր բանի զոր ասայ ամ ի ստեղծանելն զեայ. Հզօրագոյ նա օգնական նման նմա. ասէ աբբն բեռնարդոս, և ընդ նմա այլ ամ վարդապետք, եթէ յորժամ կամեցաւ ամենազօրն ամ որդւովն իւրով միածնիւ զարմանալ չարեացն ադամայ զոր պատճառեայ ի մեզ, եւ նմա, յր որդւոյն իւրոյ նաև օգնական գմայր նորա զամենայնայ կոյսն. որպէս զի կանգնուսցի աշխարհիս գայն նմանն կործանմանն նր. և

աղգ մարդկան կորուսեալն միջնորդու-
թեամբ առն միոյ և կնոջ միոյ. այ ա-
դամայ և եւայի, փրկեսցի միջնորդու-
թիւ առն միոյ. այ յի քն. և միջնորդու-
թիւ կնոջ միոյ. այ ամենասէր կուսին
մարիամու։ Այս այ քն եղիցի փրկիչ. և
սա այ ամենասէր կոյսն եղիցի օգնա-
կան նմա. և վն այն ասէ կարդինարն
ուկոն. Այս է օգնական ինէ այ մէրոյ բարե-
բերոյ. զի օգնեսցէ նմա ի փրկել զաշխ մարդ-
կան։ Այ ոչզի եղև ասեն օգնական նմա
նախ՝ գտեալ լինելովն արժանաւոր ար-
դեամբք յարմարութեամբ՝ նորին նեղմար-
մնութեան։ Երկրդ՝ անդադար աղաչելովն
զնոր վասն ժեր՝ մինչդեռ յաշխարհի էր։
Եւ երրդ՝ մատուցանելովն պատարագ. այ
յօժարութեամբ սրտին՝ զկեանս միած-
նի որդւոյն իւրոյ վն փրկութեան մերոյ։
Եւ վն այսորիկ նմանեցուցանէ զնա վար-
դապետն ռիքարդոս նոյեան տապանին,
և ասէ. ի ծովու աշխարհիս կորնչին առա-
նէրին, որ են արտաքոյ տապանիս այսորիկ. այ
որք ոչ էն ընդ հովանեաւ օգնականութեան
նր ամփոփնին։ Այս այն՝ որքանիցս ան-
անեմք զմեզ ալէկոծեալս ի ծովու աշ-
խարհիս, աղաղակեսցուք առ ամենասէր
կոյսն, ասելով. Տէրոջին փրկեա զմեզ. զի
կորնչիմք ահաւասիկ. ոչ աղաղակելին առա-
քեալքն առ քն։ Եւ վասն այսորիկ ասէ
սքն Հերոնիմոս առ տիրամայր նր կոյսն.
Ընկե ի բաց լծեա զմեզ ոչ ամենասէր կոյս. առ

ում պիղծսցուք. զինով լինիցին հոգիք մեր. և չէանդ
երիսաւունէից։

5. Ա՛ղէ յետ այ՝ նա ի մեզ տիրուհի և Թագուհի, և խնամածու մայր ամենեցուն. քանզի ինքն զարձրեալ ա- մենակալ ամենազօրն ած բարձրացու- ցեալ զնա ՚ի վեր քան զդասս երկնա- ւորաց, նստոյց զնա ընդ աջմէ որդ- ւոյն իւրոյ. և պատկեալ ազգաւ զնա Թա- գուհի և իշխեցօղ երկնի և երկրի. յոյր հաստատուԹէ զոչէ երանելն գրիգոր նարեկացին. քան. Ձ։ Ա՛ղաչեմ զքեզ սէր ածածին. հրեշտակ ՚ի մարդկանէ. մարմնաւորեա՛լ զերովբէ. երկնաւոր արարածոհ։ Այս յի- րաւի. քանզի լինելովն մայր յի քին Թա- գաւորին Թագաւորաց. արժանապէս կո- չի, և ի նաև ինքն Թագուհի ամ արա- րածոց. որպէս ասէ սբն աԹանաս, Այնէ ինչն՝ որ ծնաւ ՚ի կուսէն, նագիաւոր էնջէ, ձըշ- մարտապէս և մայրն, որ պնաւ ծնաւ, նագուհի է և արարածոհ։ Հաստի և յետ այ դնա պաշ- տեալ մեծարեն զասք զօրացն լուսե- ղինաց. և այս վասն այսորիկ, զի նա է մայր այ արարչին երկնի և երկրի. և ունի զիւակատար իշխանուԹի ընդու- նել յայ, զոր ինչ և կամի. վասն որչափ կարէ առնել ած ամենազօր կարողու- Թի՛ իւրով, ասէ ոմն ՚ի վարդապետաց, այնչափ կարէ և նա առնել միջնորդու- Թի՛ բարեխօսուԹի՛ իւրոյ։ Վասն որ մեծ էր մայրենի իշխանուԹի՛ նի յեր-

կրի

կրն ՚ի վեր ածորդւոյն Իւրոյ այնչափ, մինչև հնազանդեր նա նմա յամի. ոմն ասէ աւետարանիչն. Թէ էր հոգա հնա- գանդ. այսպէս մեծ է և այժմ կարո- ղութեն նոր յերկինս ընդունել ՚ի նմա- նէ, զոր ինչ և խնդրեսցէ վն մեր։ ՚Ա.ՀՐ այս մեր Թագուհի՝ ոչ է Թագուհի ար- դարութեն. այլ Թագուհի ողորմած. և է յամի քաղցր և դիմած. ոմն գոչէ առ նա սէր գրիգոր նարեկացին ասե- լով. ՚Նայուածիր լեամբ, հեղուածիր արչեանագեալ. ցաղցրութիւնք աղբիւրացեալ սէր ածողայդ ՚ի քանանդ դովեստից։ ՚Ո՛վ միշտ յօժարի առնել բարիս կարօտելոց և ողորմելեաց. վն և անուանս իսկ Թագուհի՝ ոմն ասէ մեծն ալեքսանդրոս, ցուցանէ ունել զգթութիւն և զխնամսդ- կութիւն առ ստղքատս և առ ողորմելիս։ ՚Ասաի և մեծն գրիգոր ասէ. ՚Որչափ բարե- բարեպն ես արբածոյն և կոյսն մարիամ, այնչափ ցաղցր և գնածդ է առ ղղջացեալ մեղաւորս։ ՚Ո՛վ վն եթէ կռապաշտ կայսրն տիտոս անէր զանձինն. Թէ ոչ կարեմ զլանալ ուժգ- զշնորհ ինչ՝ զոր խնդրէ. քանզի ա- սէր. ՚Պարտ է նոցա որ ոչ արչիկել ուրեմն զնա, որ դիմեն առ նա. ապա արչաւի Թա- գուհին մեր ամենասքի կոյսն՝ որ է լցեալ բովին բարեգութեամբ և ողորմած, ոչ ար- ձակէ ունայնս զնա, զոր խնդրեն ինչ ՚ի նմանէ։ ՚Ա՛պա դիմեսցուք առ այսպիսի գԹած և կարօղ Թագուհին մեր յամենդ- գևոր կարիս մեր. և դիցուք զսոյս մեր ՚ի նմա.

նման. և հաւատասցուք, թէ ոչ միայն կարէ, այլ և իբրև մայր գթած՝ յօժարի առնել մեզ բարի։

6. Եւ թէ ունի նա զայսպիսի մայրենի գութ առ մեզ, և է հոգևոր մայր մեր, ուսուցանէ մեզ մայրս մեր աքէ եկեղեցին. որ կոչէ զնա միշտ մայր աքէ. և յորդորէ զմեզ դիմել առ նա իբրև՝ ի հարազատ մայր մեր. ըստ այնմ. Այր աքէ ապանձէնի լուսոյն. և այլն։ և՝ ի պահոսանեան սոյն քարոզիս ոչ միանգամ, այլ՝ բազում անգամ ասէ առ նա. Այր աքէ բարեխօսեա առ որ վն մեր։ Եւ յիրաւի է նա մայր մեր հոգևոր. զի՝ ի վէր քանին այնորիկ՝ թէ ծնաւ զորդին էր ընդրանիկ. և եղ՝ ի մսուր. ասէ մեհինին. Ընդ յն եղև անդրանիկ որդին մարիամա աքէ կուսին, ապա եղեն նմա և այլ որդիք. իսկ բան հաւատոյ է, ընդ ոչ ոանի աքէ կոյսն բաց՝ ի քէ զայլ մարդ ծնաւսր որդի. ապա հարկ է, ընդ ոանիցի զայլ հոգևոր որդիս, որ եմ մեք ամենեքին։ Եւստի և աքէն ամբրոսիոս՝ ի վէր այնր քանի երգոյ. որովայն որ որպէս ղընդղ ցորենոյ՝ դիպեալ ղուաշանաա, ասէ. Վնէկեր զի գնայն հատ ցորենոյ եղև յորովայնի կուսին ջաքէ ծնեալ մեր. ապա՝ նոյնպէս ղընդղ ցորենոյ, ոանի՝ ի ցորենանն յայն պատուանէին ամ ընդրեալ. որոյ մայր եղև աքէ կոյսն ածամայր։ Օ այս հաւատասեալ և ինքն քէ՝ ի վէր խաչին. յորժամ ասաց ցյօհաննէս՝ ահա մայր քո. և ցմայրն. ահա որդի քո։ Ի վէր որոյ ասէ սքէն թեոնարդոս. ոչ գնայն յօհաննու, այլ ամ ընդրեալ ի ձեմարտի մայրն

աբ կոյսն Մարիամ. և ամենեքին են հոգիքս ար-
քեւ նորին: Եւ քանզի մայր է մեր Հոգևոր,
մի այն սիրե զմեզ գորովալիւք սիրով ա-
ռաւել քան զմարմնաւոր մայրս մեր: Ոչ
թէ սրբեալ երջանիկ են նոքա, որք կան ըն
խնամարկուն թէ այսպիսի գորովագութ և
կարողագոյն մօր: Ոչ ընդէ և մարգարէն
դաւիթ, թէպետ զեռ չէր յայտնարկի
աբ կոյսն Մարիամ, սակայն խնդրեր յայ
զիրկուն նուիրելով զանձն յորդիութ
նոր, և ասէր. Ցեղ ղրդէ աղաչանս քոյ:
մի որոյ ասէ երանելի օգոստինոս. զորդ
աղաչանս որդին. և պատասխանէ. այնմ, որ
ասաց. ահաւասիկ կամ աղաչին ինձ: Ցայս ո՛կա
րէ յաւիշտակել՝ ասէ պէլարմինոս, զայս
պիսի որդիս ի ծոցոյ կուսին Մարիամու.
յետ որոյ անդ կան նոքա զգուշացեալ ո տա
ի ասելոյ ի թշնամեաց Հոգեկանաց: Ցայս
դիմացուք յամ նեղուիս և ի փորձուիս մեր
ատ այսպիսի մայր մեր բարեգութ ազա-
դակելով. սահեա զմեզ մայր մեր սբ ածա
ծին. և ասասցուք ընդ սբին գրիգորի նա
րեկացւոյն. «Ցանկ յարժանաւոյս և յա
մենազօր ոտ բարեխաւսելոյդ ի քո ապաւինեալ, մը
նամբ ի խնամս և ի հայրապետութիւնդ ընդ հովանեաւ
պաշտպանութիւնդ ամուր պատսպարի սբ ածածնիդ.
չի դու ես պատճառ բոցանդոյ անկուած ան
հաս՝ մատուցանան գինեալ գթոյդ: Ցայն
բանսն գովեստից:

7. Եւ զի մայր է նա մեզ, վի այն սի
րե զմեզ մայրենի սիրով. ունի և բերա

նով իմաստնոյն ասէ. Ըս լատին Թադրդ-
մանութէ. Եա Տայր գնդեցի՛ երկոյ. սիրաք.
իջ. 14: ¶ Ընդ գիտէ, որ գլխն եմք ա-
բեան որդւոյն իւրոյ միածնի. զի զմր օրի-
նակ մայրը ոք յորժամ տեսանէ զծառայ
մի գնեալ ՚ի սիրելի որդւոյն իւրմէ չար-
չարանօք և մեծամեծ վշտօք, սիրէ զնա
յոյժ. և զնամ բարիս կամի նմա. այսպէս
և սբ կոյսն տեսանելով Թէ որդին իւր
միածին առ ՚ի ստանալ զմեզ իւր ՚ի ծա-
ռայս, չարչարեցաւ զառն տանջանօք, և
վշտացաւ ամն երեսուն և երեք, սիրէ զմ-
մեզ յոյժ. և զնամ բարիս մեզ կամի: ¶ Ո
այսորիկ ասէ երանելին բեռնարդինոս՝.
Հնաւանել ցանկայ նա առնել մեզ բարիս և պատ
պղնորիս, քան զոր մեք կարեմք խնդրել. վասն
Տայր և գործակատուն. և սիրէն զմեզ՝ պետանելով,
Ըն այնչափ սիրեաց զմեզ որդին իւր, և հայր հորա
երկնաւոր, ինչպես եա զնա ՚ի մահ վասն մեր: ¶ Ըզ՝
եԹէ սիրէ ամենասէր կոյսն նաև զմեզ-
ւոր քրիստոնեայս վասն այսորիկ, Թէ գլխն
են արեան որդւոյն իւրոյ, ապա պարտ
առաւել սիրէ զնա, որք զնա սիրեն. և միշտ
առ նա դիմեն աղօԹիւք: ¶ Վ Թէ պարտ
դիւրաւ՝ ասէ մեծն ալբերտոս, գտանի ա-
մենասէր կոյսն նոյ, որք զնա սիրեն. զոր և
ստուգիւ գտանեն լի դԹուԹիւն և սիրով
առ ինքեանս. ոմն ասէ բերնարով իմաստ-
նոյն. ¶ Ես որ սիրեմն զիս, սիրեմ, առակ. Ը:
¶ պա և մեք սիրեսցուք զնա իբրև զմայր
գործակատուԹի. և մի յուսացուք, և կամ

ամաչեսցուք, խնդրել՝ ի նմանէ զպիտոյս մեր։ Այլ նախ ասասցուք առ նա ընդ սքեմն քեռհարդոսի. Ով ուխիմ հայրիկ առ ողորմէդ չո՛վ մայր ելիցուք. որպես չի՛ կարենք ընկալ զի՛ղձ. որ չու՛ առաքես մեզ։ Այլ առաք անհետ յոտս այսպիսին մեծի և կարողագոյն քեռազուհւոյ և մօր, ասասցո՛ւք եր սքեմն պօնաւիչենքեռուբայի. Ինդ պերուկեր չով ով պերուհի, չանչի առնես գիս. գի դուս կառավարեսցես գիս. և ի՛ նոդոստուս գիս՝ ի չիս. չանգի ես՝ ի չիս ծնացեալ, գիշո առ չարն դինեմ. և առ հորուպս ընկնանամ. Բայց չու դիչն կարեմ գոսանել գնորհս առ՝ ի գբարես գործել. և հասանել հենային յաւիտենից։

Որում արժանիս արասցէ զմեզ նոյն ինքն արքին նէր միածին որն մեր յիս քիս. որում եր մօր իւրում վայելէ փառք և պատիւ յաւիտեանս յաւիտենից. Ամէն։

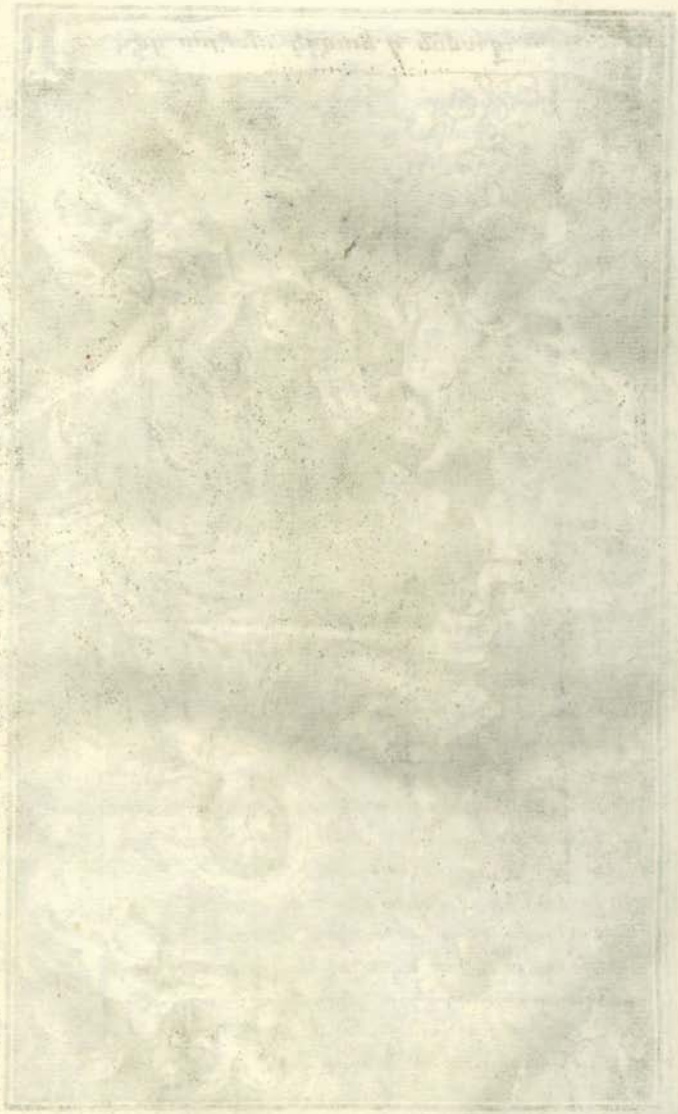

Ես եմ յարութիւն և կեանք։ Յհ. 11։ 25։

ՀՐԱՏ Ք ԸՐԸՐԵԱԼ
ՅԱՄԱՆԱՆԻՑ ԿԱՒՍՈՒՆԱՑԻՒՆ ՄԱՍՑ ԵՂԱՆԱԿԻՆ

Ջ երկնանպուտեին՝ որ առ աբ անուանն ամենօրհնեալ աբ աջահանին, պատուհեալ եղեալ հինգ հրաշալի վարդեսո։

ՀՐԱՏ Ք· Ը·

ՈՐ ԽՈՐՀՒՐԴՆ ՓԱՌՆ

դրեալ ի վանս սիւն քերթո-
ղաց, որ մերձ է ովմեր քա-
ղաքին՝ գտաւ երբեմն արհի
եպիսկոպոսն Յովհաննէս, որ
պատմեաց միաբանակեցացն այնոցիկ և ասէ,

լուծայ ՚ի սէր առնէ միոջէ քնիկ ծնելոյ ՚ի պաղեստին, այլ է ՚ի սէր երկրին, որ ասէր, Թէ քաղցումք երանեալք ամենասէր կոյս ածածնին ՚ի կողմանս յայնոսիկ ունելին զայս բարի կրթուին, զի ՚ի պատիւ նոր անուանն մարիամու, (որ ՚ի բարբառ նոցա ասի՝ Տէրն) ասէին զհինգ հոխս սաղմոսաց, որոց սկզբնատառքն բաշխիւսեն զանուանս Տէրն. և են այսոքիկ՝ Ա՛ռաջինն, Ա՛ն՝ ձայնաւոցն անուն իմ ղիր՝ Երկրորդն՝ Ա՛ստ ինչ հաճեաւչէ զայս իմ՝ Երրորդն՝ Ա՛սաւ ձայնաւոյն հոսմ (որ առ նոսա սկսանի՝ ը տառիւս)՝ Չորրորդն՝ ի նեղութիւնս իմոմ՝ Հինգերորդն՝ Ա՛ձ աղաղակ մեզ՝ Այլ ՚ի վերջն իբրաքան չիւր սաղմոսաց ասէին զմի՝ ողջոյն քեզ մարիամ՝ Այլ յորգորեաց զնոսա նոր արհի եղկան այն ՚ի գործ ածել և նոյ զայն կերպ պատուհելոյ զամենասէր կոյսն մարիամ՝ Ա՛րդ՝ բաղումք ՚ի միանակեացսն յայնցանէ յօժարուէք յանձն առին զայս կրթուել. և ՚ի մէջ ամենեցուն առաւելայն միանակեաց ոմն կուզեցաւ՝ յոսկիոն, որ էր մարմնաւոր եղբայր աբբային այնր վանայ՝ Այլ զնաց եր այր առաքինի և աբբայ կեաց, և յոյժ ջերմեռանդ առ տիրամայր նոր կոյսն, հաձեցաւ յոյժ ընդ այն կրթուելի, և սկսաւ վազվազակի ՚ի գործ դնել՝ Ասաւ յամենայն գիշերի ՚ի վաղարիւ գիշերայն ժամուն՝ ասէր զհինգ սաղմոսն զայնոսիկ հինգ ողջոյն քեզ մարիամաւ ՚ի պատիւ անուան ամենասէր կուսին՝ Ա՛պա զկնի

զկնի ամենայ բազմաց յարուցեալ ընդ յայս-
միկ ջերմեռանդ կրթումբն , պատահե-
ցաւ , զի ի հակման ծովի անդրկի առա-
քելոյն յամի տերկչին . 1176. յարեան միայ-
նակեացքն ի մեջ գիշերի՝ առել զգիշերային
ժամն , և ահա ոչ էր անդ յոակիմն աբեղայն՝
որ ոչ երբեք պակասեր ի դասէն , և էր միշտ
առաջինն՝ որ գնայր անդր : Զարմա-
ցաւ ընդ այս արբայն , և հայր ի վա-
րան , թէ գուցէ հիւանդութիւն ինչ նոցա
նման պատահեալ . Ապասի իբրև վճարե-
ցաւ ժամն , առեալ արբայն Ճրագ ի ձե-
ռին՝ գնաց ի սենեակ նոր . և բազմեր
զդուռն քանալ նմա : Ոչ իբրև ոչ գոյր
պատասխանի , ինքնին եբաց , և եմուտ ի
ներքս , և եռես , զի մեռեալ էր երանե-
լի եղբայրն իւր յոակիմն . և այն ինչ կա-
մէր յարուսուս լուծանիլ , կպաւ գնա ապ
շութի մեծ . զի եռես զկարմրափայլ և
զդալարագեղ վարդս յայնպիսի ձմեռնայ-
ին եղանակի՝ փթթեալ ի մեռեալ դէմն
նր : Ոչ առաւել և ծաղ եկեալ մեռելոյն ,
եռես , զի հինգ էին վարդքն՝ բնաւքն գե-
ղեցիկ և հիանալի յոյժ . որոց մինն եչեալ
բուսեալ էր ի բերանոյն , և էր գեղեցիկ
քան զայլսն . երկուքն բուսեալ էին յաչացն ,
և միւս երկուքն յականջացն : Ոչ որ ա-
ռաւել հիանալին էր , եռես , զի ի վէր տե-
րևոց հինգ վարդիցն գրեալ կային տառ-
գլուխ հինգ տառքս անուանս՝ Ցիսուս . և
ապա ի վէր իւրաքանչիւրոցն առաջին

տունք այնց սաղմոսաց, զորս սովոր էր ասել յամուր աւուր։ Յանդի ի վեր տե-
ղւոյ վարդին՝ որ եղեալն էր ի բերանոյն, գրեալ կայր այս տուն. Եղբայրասէր անձն
էմ ես. և ցնծայա հոգի իմ յԱծ էրկնէից։ Ի
վեր աերևոյ վարդին՝ որ եղեալն էր յա-
ջոյ ականէն՝ գրեալ կայր այս տուն. Ան-
դէզ ես համբարձի զաչս իմ, որ բնակիցդ ես ի
յերկինս։ Յատ այսմ կային գրեալք և ի
վեր այլոյն առաջինն տունք այլոց սաղմո-
սաց։ Հիացաւ, և սարսափեցաւ աքբայն
ընդ տեսանելն զայս ամ։ և սկզբ սրար այ-
լոց միայնակեցաց գալ, և աւետանել, և փա-
ռաւորել զնոր։ Յոր ինչ ժողովեալ եկին
մանն ի սենեակ մեռելոյն. և տեսեալ
զայն սքանչելիք, հիացան, և սասանեցան,
և ոչ համարձակեցան մերձենալ ի նա քար
մին նի, և քառնալ անտի։ Այս ընտ առա-
ւօտն ազգ արարին զայսմանէ ամէ եպիս-
կոպոսի ովմեր քաղաքին. որ իբրև լուաւ,
ամարձ յերկինս զձեռս իւր, և գոհանայր
զնանէ յնէ, որ այսպէս փառաւորէ զնէրմե-
ռանդս մոր իւրոյ։ Այս ժողովեալ զամ
ուխտն եկեղեցւոյն իւրոյ, և զդեստաւորել
հայրապետական զդեստուք, գնաց խնկօք
և մոմեղինօք ի վանքն. և եմուտ ի սենեակ
մեռելոյն. և տեսեալ զսքանչելիս վար-
դեցն՝ լայր և հիանայր։ Այս ձգեալ
զձեռն, էառ զվարդն որ ի բերանոյն քա-
սեալն էր այնպէս թարմ, կակուղ և դե-
ղեցկափայլ, մինչ զի ինոյն րոպէի թուէր
հա-

հատեալ ՚ի վարդենւոյ. և եդ զայն յա-
պակի պայծառ անօթ. և հրամայեաց
դնել զայն յաւազ խորանի եկեղեցւոյն ՚ի
տես ժողովրդեան, և ՚իյիշատակ սքան-
չելացն ամենասքի կուսին: Յակ մնացեալ
չորեքին վարդքն քաղեալ յայլոյն, և յա-
կանջացն, իսկոյն գունաթափ եղեն, և
թառամեցան: Այսպս բարձին անտի զմար-
մին մեռելոյն. և հանդիսութիւք մեծաւ
տարան յեկեղեցին վանացդ, և թաղեցին
առ ոտս սեղանոյ նոր ՀՀածածնին. զի ոչ
տեսին արժան թաղել յայլուր զջերմե-
ռանդն ամենասքի կուսին, եթէ ոչ առաջ
ջի սեղանոյ նր: Յակ ՀՀած ՚ի վկայութիւն սք
ծառայիս իւրոյ յոսկիւոնի՝ արար զքաւզում
սքանչելիս առ դերեզմանաւ նր:

Ջայս պատմութիւն վկայէ մոլանոս ՚ի վարս սրց. Նոյեմբ". 30: Եւ տաւրոլոգիոս ՚ի գիրքն իւր անուա-
նեալ Ծաղիկ օրինակաց. գլ. 2: Եւ յՀեան հայրն ակէքսանդրոս դիոտաղեան. հատոր. ա. Հատ. 4:
Եւ միւս յՀեան հայրն գաւղոս բովիեան. հատոր.
բ. օրինակ. 39.

Պատառ:

Որպէս յայսմ պատմութիւնէ տեսաք գրեալ
զհրաշալի անուանն՝ Մարիամ՝ ՚ի վէր վարդից,
այսպէս յայլ անգամ երևեցաւ գրեալ
աքանչելապէս ՚ի վէր շուշանաց, և երբեմն
՚ի վէր յասմիկ ծաղկանց. որ և եասէմ.
ոմն երևեցաւ ՚ի դեկտ քարքուտեանց յա-
քեզային ՚ի կարգէ սրոյն Գրանչիսկոսի պատ
լայեցւոյ. քանզի զինի մնհուձանն ՚ի քե-

քանոյ

ըանոյ նէր բուսան երեք բոյսք՝ գեղեցկա-
տեսիլ յոյսիկ ծաղկանց ։ յորոյ ի տերևան
գրեալ կայր հրաշալի անունս՝ Աբիա ։
Օ այս անուն այնչափ խանդակաթե սի-
րելին բաղումք ի բարեպաշտ ծառայից
եր ածածնին , մինչև ոչ միայն ի քուրձն
զգեցեալ զանձամբ , անկանել զնոյն , այլև
ապրեցուբ հոգւոյն սիր՝ զտառապն նր պես-
պես կտտանօք տպաւորել ի մարմին ի-
րեանց ։ Ասէ մեք եթէ ոչ զօրեմք այսու
եղանակաւ գրոշմել զանուն նր ի մեզ ,
կրեացուբք գոնե զայն ի սրտի մերում տա-
ռուբք սիրոյ փորագրեալ . և միշտ կալցուբք
զայն ի բերանի , գովելով զնա , և կոչե-
լով մեզ ի յօժնութենէ ։ Ընդ ըստ սքնէն
բեռնաթրդռոի ։ Ել ոչ է , որ կարծայ ընդե-
առնուլնք զանուանն մարիամա , և ոչ փոխել
պօփնուլնք նր ։ Ասուն եթէ կամք ի տուր-
մուլնք , կամ ի փորձուլնք , և կամ յայլ
վիշտս , կարդասցուբք զանուն նր . զի նա
է մեր յոյս և խաչիսեր հաստատուն՝ լի
ամ սարգևօք շնորհաց . ըստ այնմ որ ասէ
ի շարականսն մերում . Աբիա ածամայդ .
ընդունարան ծօննարբենան շնորհաց . խաչիսեր յոյ-
սոյ հաստատուլնք . զգաստանիմ առաքդ փարուցդ
անդատարկ ։ Ընդ այն և մեք հանապազ դի-
մեացուբք առ նա աղօթիւք և խնդրուած-
ծովք , որով մարիամացուբք հասանիլ կե-
նացն անվախճանից ։ Ամէն ։

✠

Ի յայտ եկին նաբէտուհիք պիճին ի յասելն ինոջ
ծով՝ ղողջոյն տեղ մարիամն։

ՀՐԱՏ Ը։

*Ջոր պատմէ Կեսարիոս ի Է. գիրքն տրամաբանուե-
իւրոյ · գլ· 7 ։ Եւ Հայրն աղէքսանդրոս դիոտաղեանն
Հատոր · ե · Ճառ · 7 ։ Եւ Հայրն ոսկ վանոյս կամուղա-
լեցին ի է · գիրս հրաշից սիք կուսին · Հրատ · §7։*

Լը կին ոմն արգելական, կամ առանձ-
նակեաց, կին յոյժ աղօթասէր,
պարկեշտ, և բարեպաշտ · բայց էր նաև
յոյժ միամիտ, և ըստ հանապազ քարոզին
դիւրահաւան ամ՝ քանի։ Լսէր՝ տեսեալ
դիւին զնա գոլ յոյժ միամիտ, ջանայ խա-
բել զնա · ուստի սկսաւ կերպարանիլ
լուսափայլ հրեշտակաց երևիլ նմա բա-
զում անգամ յաղօթել նորա ի սենեկին
իւրում, և սիրաբարել զնա, և խօսիլ
ընդ նմա զիրայց հոգևորայց · և այնչափ աշ-
խատեցաւ, մինչև տնկեաց ի սիրտ նո
զախտ լինքնահաւանութեան։ Լ՚ետ առ ի
առաքել հաստատել զնա ի յամբարհա-
ւաճութեան, երևեցաւ նմա յայտնի առաք
ասէր · ծանիր աղախնդ այ · զի այս երկ-
նային այցելութիւք՝ որք լինին քեզ, են
պատուոյ և վարձք մեծամեծ առաքինու-
թեանց, և բարեկրօն վարուց քոց։ Իսկ ոդոր-
մելի

մեզի կինն պատրեալ յոյսպիսի բանից գիւ[illegible]ն՝ համարէր զանձն լինել մի ՚ի նոր[illegible] կուսանացն հուչակաւորաց։ Եւ ամենևին ոչ բանայր, և ոչ յայտներ ումեք զայսպիսի երևմունս։ ոչ խոստովանահօր իւրում, և ոչ այլում ումեք։ Այլ յաւուր միում պատահմամբ ՚ի հարցանելն ցնա խոստովանահօրն, թէ զի՞արդ կեաս գուստրըդ իմ. և ով թէ գոհ ես զարդելական կենացդ, ասէ ցնա. այո՝ հայր յոյժ գոհ եմ. և զինաւորդ ոչ եղէց գոհ. որովհետև ահա միանգամայն զիս յամում աւուր երկնային այցելութիւն։ Յայնժամ կասկածեալ խոստովանահայրն, թէ ով գուցէ պատրանք ինչ դիւական իցէ պատահեալ նմա, ՚ի հարց ցնա վերստին և ասէ, պատմեա՛ ինձ գուստր իմ, թէ զի՞նչ երկնային այցելութիւնք են այդոքիկ՝ զորոց խօսիս։ Եւ կինն ասէ, Ծանո՛ր հայր, զի գրթէ յամում աւուր երևի յաղօթս իմ հրեշտակ մի, և խօսի ընդ իս ընտանեբար ժամն ոչ սակաւս. և բազում անգամ առաց ցիս (ներեա՛ բանից հայր) թէ այս երևմունք լինին քեզ ՚ի վարձ առաքինութեց քոց։ Յորժամ լուաւ զայս խոստովանահայրն, գոլով այր յոյժ հմուտ ՚ի հոգևորս, ծանեաւ թէ դիւականք են այնք երևոյթք. ուստի սկսաւ խրատել զնա՝ չառալ տեղի այնպիսի երևմանց։ Իսկ սրտմտել կինն կուրացեալ ՚ի փքացմանէն, չհաւատայր բանից խոստովանահօրն, և ասէր

ասէր . զնաշրդ կարելի է , թէ դիմական
իցեն այն երևմունք հրեշտակին . որով
հետև ոչ երբեք լուեալ ՚ի բերանոյ նր ըս-
քան ինչ , որ ունիցի զհոգս մեղայ : Յայն-
ժամ խոստովանահայրն առ ՚ի ապատել
զնա ՚ի պատրանացդ դիմելն , եդիտ զայս
հնարս . զի ասէ ցնա . զուսար իմ , երբ
առ վաղիւն երևեսցի քեզ հրեշտակն , ա-
զաչեա զնա մեծաւ թախանձանօք , զի բա-
ցեհոս լինցի առ թագուհին իւր առ ամե-
նասքն կոյսն մարիամ , զի հաճիցի երևիլ
քեզ . և երբ երևեսցի քեզ նր կոյսն , դու
՚ի ծունկս իջեալ աղջամնեա զնա ասելով .
Ողջոյն ինդ տիկին , լի շնորհօք . որ ընդ
ինդ : Ո՛րդ եթէ այն երևեալ նր կոյսն ոչ
խոժոռեսցի ՚ի յողջունդդ , էր հաւաստի՝
թէ չես պատրեալ ՚ի դիմելն : Իսկ եթէ
խոժոռեալ՝ լեցի աներևոյթ , ծանիր ստու
դիմ , թէ պատրեալ ես ՚ի դիմելն : Եւ
ապա կրկնի անգամ պատուիրեաց կնոջն
առնել զայս . և նա յանձն էառ և ասէ ,
մի երկնչիր հայր . զի անտարակոյս կա-
տարեցից զհրամանս քո : Ապա յերկրորդ-
սումն առաւր՝ իբրև եկն սովորական ժամն
աղօթից կնոջն , ահա երևեցաւ նմա դարձ
՚ի կերպարանս հրեշտակի . և կինն սկսաւ
թախանձել զնա ուժգին և ասէ . աղա-
չեմ զքեզ հրեշտակ ՚ով՝ առնել ինձ զայս
ինդիր , զի արասցես տեսանել ինձ զմայրն
՚ով զնր կոյսն մարիամ : Յոտնկեցաւ դարձ
իբրև լուաւ զայս , և բաղբաղէր զպես-

պես

պես պատճառանա , զի հրաժարեսցի կինն
'ի խնդրուճածոյն . քայց չեղև հնար . ուս
տի խոստացաւ նմա , Թէ 'ի վաղիւն 'ի
սմին ժամու կատարեցից զխնդրուճածս
քո : Այսպա 'ի միւս օրն մտեալ դևն 'ի
կերպարանս դեղեցիկ՝ փառահեղ՝ և լու
սափայլ Թագուհւոյ , երևեցաւ նմա , և
ցուցաներ զինքն գալ մայրն ՚ոյ : Իսկ կինն
իբրև եառես զնա , իսկոյն ըստ խրատուս
խոստովանահօրն 'ի ծունկս իջեալ առա
ջի նր , ասէ . Աղջոյն ՚ցեղ Տ՛ոքիամ , զի զնորիօ .
՚որ ընդ ՚ցեղ : Նա դևն իբրև լուաւ զա
մենաքանունն՝ Տոքիամ , առժամայն իբրև
'ի կայծականէ հարեալ փոխարկեցաւ 'ի
ծուխ գարշահոտ . և եղև աներևոյթ . քայց
ոչ առանց ինասելոյ զողորմելի կինն . վասն
զի 'ի հալածիլ իւրում արար զայնպիսի ա
հարկու Թնդիւնս և դղրդմունս , մինչդի
կինն 'ի սաստիկ երկիւղէն մոռանալ և
ղեալ խեղաթիւրեցաւ . և ո՛չ գիտէր զինչ
առնէր . և զինչ ասէր . և հազիւ զկնի վեց
ամսոց՝ աղօթիւք և խնդրուճածովք բազում
անձանց գարձաւ 'ի յուշն առաջինն :

Պատմ :

Այդ՝ որչափ զգոնի դևն 'ի հրեշտակային
ողջունասարսուռ յայտմանէ , այնչափ ևեր
կրի ամենաթէ կոյսն յայնմանէ . և յայժ
հաճոյ է այն նմա . որովհետև այնու յի
շեմք զերկնային ժամն զայն , յորում եղև
մայր ՚ոյ յաղանալով զբանն ՚ոճ , որ է ար
մատ

մաա և սկիզբն ամ մեծութեց նը ։ Ասայց որպէս օգտակար լինիցին մեզ խնկելն ողջունաբերութիւքս այսոքիկ, որով աղջատնեմք բազում անգամ յաճուրն զմայրն ոյ, պարտիմք ասել զայն մաղթութիւն և ջերմեռանդութիւն. վըզի ոչ հայի եթ կոյսն յաչխատանս բերանոյ մերոյ, այլ 'ի յիշողս սրտից մերոց ։ Եւ բաց յայսմանէ պարտիմք ասել զայն մաքրութիւն հոգւոյ, որքութիւն մտաց, և պահպանութիւն շրթանց մերոց 'ի զգաչիր խօսակցութեց. վըզի ասէ կարդինարն ուհան. Լինէ մարդի խոհս առնոյն, և աղջառնել պնա, պարս է տեղ գալէթը հրեշտակ ։ Ընդ՝ զինչ ունիմք առնել այժմ. պարտիմք արդեօք 'ի բաց կալ յողջունելոյ զնեք կոյսն վըն այսորիկ՝ թե չեմք հրեշտակ. քանի լեզի. քանզի այնչափ բարեգութիւն է նա, որ և մերոյս բերկրի ողջունաւորութիւն, թէև իցեմք մեղաւորք. միայն թե չունիցիմք բաղձանս առ մեղս, և առ ունայնութիւնս աշխարհի ։

Ազգին ոմն առելով զողջոյն ֆեզ Մարիամ, ապա
պեցաա ՚ի ֆեռաց զբնծին, որ ինա ֆո-
րառանել կամէր։

ՀՐԱՐՈՊ։

Ջոր պատմէ Հուլիոս Եղիկան կանտիմբացի։ Եւ
հայրն գառլոս բովիեան. հատոր. Է. օրինակ. 7։
Ջորմէ գրէ ևս ՚ի բուրաստանն օրինակաց։

Լսէր ոմն աշխարհասէր ունէր զդուստր
մի յոյժ գեղեցիկ և անման. և խոր-
հեալ ունայնաբար ունել նոսին առաջի
մարդկան զփառս և զմեծ անուն, ոչ միայն
Թագաւորացը, այլև ատիպերը զինա զարդարել,
և այնպես շրջագայիլ ՚ի հրապարակս և ՚ի
տունս այլոց։ Սակ մայրն աղջկանն գոլով կին
հոգեւոր և խոհասուն՝ արգելոյր զինա ՚ի անո-
տի զարդարունացն և ՚ի շրջագայելոյն, ոչ
զի մի լինի որս վաճաշոտաց։ Եւ զի անփորձ
մնասցէ գդուստրն յամէ չարեաց, ուսոյց նը-
մա զողջոյն քեզ մարիամ. և խրատեալ
զինա ասել զայն յամենայն աւուր, և մանա-
ւանդ ՚ի վիշտս և ՚ի ձախորդութիւնս իւր.
և այնու դիմել յօգնութիւն ամենասուրբ կու-
սին։ Եւ աղջիկն յանձն առեալ զխրատ
մօրն՝ ասէր յամենայն աւուր զողջոյն քեզ
մարիամ։ Սայց դեռևս մանուկ գոլով
առաւել անասելր հօրն, քան թէ բարե-
պաշտ մօրն։ Ասաի զարդարեալ սկսաւն

և լինի զարդուք կանանց՝ զնայր ի խաղս
և ի կաքաւս ոտից. և յայլ տեղիս զօս-
սանայ. և զբազումն ձգէր ի սէր իւր ան-
նման գեղեցկութեան։ Ոչ ըստ որում
հաւատացեալ լինի, չևևս կօրուսեալ
զկուսութիւն իւր, հրաւիրեցաւ յաւուր
միում յումանց իւրոց զարեկամաց ի տուն
մի. ուր խաղալով ի պարս և ի կաքաւս
ոտից ժամս ձիգս ընդ արս և ընդ կանայս,
աշխատեցաւ յոյժ, և հեղոյր վտակս քրտ-
նոյ։ Ապա առ ի հանգչիլ փոքր մի,
գնաց եմուտ ի պարտէզ տանն՝ յորում
խաղայր. և անդ առ ծառուվ միով ընդ-
կողմանեցաւ ի վէր խոտոյ առ ի ննջել։
Եւ մինչ ի քուն եմուտ փոքր մի, ահա
եկն եկաց առ նմա դևն սարսափելի ինն
և դժնեայ կերպարանօք. և խթեաց
զկողս նորա ոտիւքն, և ասէ ցնա, արի ի
վեր կաց, և ել ընդ իս. զի դու իմ ես։
Զարթուցեալ ողորմելի աղջկունն իբրև
ետես զդևն յայն ահարկու կերպարան,
սոսկացաւ յոյժ, և ի բաց վաներ զնա,
և ոչ կամէր զհետ երթալ նմին։ Ապա
դևն բուռն հարեալ զձեռանէ նորա, վե-
րացոյց զնա. և շտապաւ առեալ տանէր
զնա ընդ օդս։ Յայնժամ աղջկունն յիչե-
լով զերկրպագ մօրն, սկսաւ ի ձայն բարձր
աղաղակել և ասել. Ողջոյն ձեզ տէրիկ.
Ես ընդ ձեզ. և այլն։ Զոր լսեն իբրև
լուսաւորդքն, կատաղեալ ի սրտմտութենէն
ասէ, անիծեալ լինի ի կանայս մայր քո,

որ ուսոյց քեզ զայս բան աղօթից. զոր թէ չէիր ասացեալ, և ոչ կուշեալ յօդնուԹի քեզ զիմ Թշնամին՝ զմայրն ՈՅ, ես ըս իչխանուԹեն, զոր ընկալայ ՚ի հոնէ, տանելոց էի զքեզ ՚ի դժոխս. և զայս ասացեալ՝ եԹող գնա և եղև աներևոյԹ։ Նոկ աղջիկն անկաւ անդ իբր զմեռեալ յերկիւղէն. և ապա ՚ի յուշ գարձեալ՝ գոհանայր զՏէնէ, և զամենանաթ մօրէն նէ։ Նա սկսեալ յօրէ յայնմանէ առյապոյ, ՚ի բաց եհան յանձնէն զնոսին զարդարանս կանացիս. և զգեցաւ հանդերձս պարկեշտս. և եղև յոյժ ջերմեռանդ առամենաթը կոյս ածածինն. և առանձնացեալ զՅամաւնուրս կենայր իբրոց ՚ի տանէն, կայր համաստուԹը և ձգնուԹը յօրինակ բարի ամենեցուն՝ մինչև յօր վախճանին իւրոյ։

Պատառ։

Ասցուք և մեք ՚ի պատմուԹիս յայսմանէ կոչել միշտ աղօթիւք յօդնուԹի մեզ զամենանաթ կոյսն մարիամ. որով և մեք զերծցուք ՚ի փորձուԹեց դիւին, աշխարհի, և մարմնոյ, որք միշտ խնդրեն զմեզ կորուսանել. զոր Թէ արասցուք յամարտի, գտցուք առանց կարծեաց զօգնուԹի նորին։ Ալ նզի պատմէ նէն մեկնտան. զոր և դրե հայրն աղեքսանդրոս դիոտաղևեան. Տատ. ՟Ը. Ճառ. 15։ Թէ ՚ի տան մեծատան ուրուք ջերմեռանդի նէ ածածինին

էր

էր Թուխթակ մի, որ լսելով քաղումանդամ՝ի բերանոյ ընտանեացն զողջոյն քեզ մարիամն, զոր ասեին յաղօթել Լուբեանոյ, ուսեալ էր և ինքն զայն, և ասեր հանապազ։ Ընդ պատուհեցաւ, զի յաւուր միում՝ի քաց ծնալ վանդակին, յորում էրն, Թռեաւ և եւ արտաքս՝ի տանէն. բայց հազիւ Թէ եւ արտաքս՝ի պատուհանէ տանն՝ պատահեաց նմա քաղէ մի, որ յայնժամ Թռչէր ընդ օդս, և կալաւ զնա մագլօքն։ Յայնժամ ողորմելի Թուխթակն սկսաւ ասել. ողջոյն ձեզ տարիամ. ողջոյն ձեզ տարիամ։ Նա ահա երևեցան աքանչելիքն նոյ. զի՝ի ձայնէ անտի անկաւ քաղէն մեռեալ յերկիր. և զերծաւ Թուխթակն, և երդէր անդադար՝ ողջոյն ձեզ տարիամ. ողջոյն ձեզ տարիամ։ Ձեռ ահա զզօրութի՝ն աքանչելի անուանն՝ տարիամ։ Ընդ՝ եթէ էհաս յօգնութի՝ն ամենանոք կոյսն անբան կենդանեաց, ապա ո՛րչափ յօժարութի՝ հասանել յօգնութի՝ն քրիստոնէիս՝ իւրոյն ջերմեռանդից. ողբ բոլորով սրտիւ կարդան զանուն նր։

Իշխան ոմն ամբարիշտ՝ ինձնորդութիւ վարդապետին ած
ինձաբէ էուսին դարչաս ի ինշայն , և
ծրիեցաս :

ՀԱՐՑ·ԴՈ

Ջոր պատմեն հայրն յովհաննէս մանդակունեան , և
միքայէնանաոս կաթուղիկոսն , և կարդակինա ի գիրս
իւրեանց : Եւ հայրն գառգոս բովիեան . հատոր .
Է . օրինակ . 19 :

Ի ժամանակս ՚ի որ հօրն դոմինիկոսի էր
՚ի կեսարիայ ազատաց , որ է սարաց
կոզա քաղաք մեծին ապանիոյ՝ իշխան ոմն
անուն պետրոս , այր ամբարիշտ , և չա-
րագործ , և քաղարած , և իբր անճած ոմն .
և էր ազգական նոյն ՚ի հօրն դոմինիկո-
սի , ղոր և քաղ Ճանաչէր նոյն ՚ի հայրն :
Ընդ՝ որում յաւուր միում կայր ՚ի հայրն
յեկեղեցւոջ , և ՚ի պատրաստի էր ելանել
յամպիոն , և քարոզել զբանն ՚ի ժողովր-
դեան , եւտես զին եմուտ յեկեղեցին իշխանն
պետրոս՝ բազում ազատաւորօք , պարտեալ
յանհամար բազմութիւնէ դիւոց : Յոր ասլա
ելեալ յամպիոն սկսաւ ըստ այնմ մեծաւ
նախանձայուզութիւն խօսիլ զգարշելութիւն մե-
ղաց , և զսարսափելին տանջանացն դժո-
խոց , յորում՝ ընկղմին մատնիչ մեղաւորք և
ամբարիշտք . սակայն ոչ ազդեաց այն սաս-
կալի քարոզ ՚ի քարացեալ սիրտ իշխանին
պետ-

պետրոսի՝ այլ կայը ճնայը ՚ի նմին ամ-
բարշտութեն իւրում։ ||Ասաի յետ աւուրց
լինչ՝ մինչ վերստին եղեալ էր հայրն յամ-
պին՝ քարոզեր զբանն այ ժողովրդեան,
եհես, զի ահա բազմութիւն պաշտօնէից դայր
իշխանն պետրոս մտանել յեկեղեցին. և
նովին օրինակաւ կայր պարառեալ յանթիւ
բազմութենէ դիւաց։ Եւ ցանկալով այր հայրն
դարձինն յապաշխարութեն, սկսաւ աղա-
չել զնոր և ասէ. ||Վ ամենադութ Աստ իմ
յն, դու՝ որ եկիր յաշխարհ կոչել ոչ զար-
դարս, այլ զմեղաւորս յապաշխարուի, արա
աղաչեմ, զի այս անհնամար բազմութի ժողովը
դեան, որք կան առաջ յումենդրուի քանից
խնոց, տեսցեն զողորմելի օրպիսութի հոգւոյ
ամբարիշտ իշխանիս այսորիկ՝ որ ահա մնաս
նէ յեկեղեցիս։ Ուստ ևս աղաչանաց այր
հօրն. և ահա ամ ժողովուրդքն տեսանէին,
զի մտաներ յեկեղեցին իշխանն պետրոս՝ ոչ
յայն կերպարան զիմաց՝ զոր յերեկն և յա-
ռանդն տեսեալ էին, այլ ՚ի կերպարանս
այլանդակ և սարսափելի դժոխային հրե-
շից՝ պարս առեալ յանթիւ բազմութենէ դիւաց՝
որք այր և անդր քարշէին զնա. և լցաւ
եկեղեցին դարշահոտութե և ծխով դժոխայ-
ին այլանդակաց։ Ասաի զարհուրեալ և
ահաբեկ լեալ ժողովրդոյն, աղաղակէին.
ող ողորմեա. ող ողորմեա. և խաչակն-
քէին զդէմս իւրեանց յերկիւղէն. և քա-
զումք եվեալ յեկեղեցւոյն ՚ի փախուստ
դառնային։ Իսկ իշխանն ապշեալ հիա-
նայր,

8329-57 219

ՀԱՍՏ-Արմ ՍՍՀ

նայր, Թէ ինքն զի՞նչ ինչ եղեալ. յորմէ ժողովուրդքն այնպէս զարհուրեալ փախչէին. և ևհարց ցմի ոմն ի ծառայից իւրոց, Թէ զի՞ է, զի ժողովուրդքն զզուէեցեալ փախչին ինչին։ Եւ ծառայն նախ խաչակնքեալ զդէմն իւր՝ ասէ ցնա. տէր, ոչ ես դու պատմեն մեր. այլ՝ Հրեշ ինն չուրջպատեալ յամդիմաց դժոխոց. և վն այնորիկ աճենեքինն փախչէին ի քէն։ Եւպա եառես իշխանն, զի կողակից իւր կայր յեկեղեցւոջն ի մէջ կանանց. և սկսաւ գնալ առնա, զի Թերևս նա ոչ հրաժարեսցի ի նմանէ. իսկ կինն դաղտագակ բարձեալ խաչակնքեր զդէմն, և ասէր. ի քա՛յ կայ, ի քա՛յ կայ, և մի՛ մերձենար յիս։ Եւ ասէ պատմիչն, Թէ ժամս երիս ճնաց այս զարհուրելի տեսիլ։ Յայնժամ իշխանն պետրոս սԹափէՀ յարքեցաւէ ամբարշտուեցն իւրոց, և եկեալ ի միտս, ասէ ցանձն իւր. վա՛յ ինձ եղկելոյս, Թէ յո՞ր աստիճան գարշուԹէ ժամանեցի, որ մինչև ծառայքն իմ ևս, և կողակինն իմ իսկ գարշին և փախչին յինէն. ապա յայտ է, Թէ ոչ մարդ, այլ վիշապ ինն դժոխերես տեսանեն սոքա զիս. ղայա ասէր, և լայր և հառաչէր։ Իսկ ևբ հայրն դումինիկոս ի ձայն բարձր աղաղակեալ քաջալերեաց զժողովուրդն, և ասէ. մի՛ երկնչիք եղբարք։ Եւ ապա ձեռամբ եղբօրն բեռնարդոսի ընկերին իւրոյ՝ առաքեաց առ իշխանն պետրոս զվարդարան մի նր կուսին, և ասէ ցնա. ծա-

նիր,

նիր, զի ահր և երեխեաս, ըզ քեզ են դևք դժոխոց, զորս տեսանեն ահա ամենեքեան, և դու միայն ոչ տեսանես. ապա հայեաց 'ի ձեզ, զի գայցէ նաև զաչս քո, ոչզի և դու տեսցես զնոսին. և արա յայսմհետէ պատուղ արժանի ապաշխարուճ. և զի կարօղ լինիցիս առնել զայս, ընկալ զայս վարդարան. և ասա զայն յամենայն աւուր դիմելով ջերմեռանդութիւն առնել կոյս սաճառինն. որովհետև նա միայն կարէ բժշկել զքեզ յամենայն հոգեկան վիրացդ. եթէ կամիս, զի մի դժոխք կլցեն զքեզ կենդանւոյն, որոյ դևքն պարտեալ կան ըզքեզ։ Ընկալաւ սիրով իշխանն զնոքա վարդարանն, և զխրատ նոքա հօրն՝ մեծաւ ջնորհակալութիւն, և խոկոյն բացան աչք նոցա, և ետես զգունդս դիւաց, որք պարտեալ կային շուրջ զնովքս. և սկսաւ լալ դառն արտասուօք զմեղս իւր։ Ընդ ապա դնացեալ անկաւ յոտս նոքա հօրն, և խոստովանեցաւ նմա զդիմամբ և արտասուօք զնամ չարիս և զմեղս իւր. և յանձն առեալ զնոսին ապաշխարանս՝ զոր եդ նմա նոքա հայրն ըստ մեծութեան մեղացն նորին, ընկալաւ զարձակումն։ Ընդ յետոյ ըստ խրատուս նոյն նոքա հօրն գրեցաւ յեղբայրութիւն ամենանոքա վարդապետին. և առեր զայն յամենայն աւուր ըստ այլ եղբարց ընկերութիւնն մեծաւ ջերմեռանդութիւն։ Ընդ օրըստօրէ այնչափ լցաւ շնորհօքն նոյ, և եղև հաճոյ ամենեցուն իւրովք որ առնայ,

ինչ զի յաւուր միում յեկեղեցւոյն երևե-
ցույց զնա ի տես ամ ժողովրդեան, թա-
զաւորեալ երիւք գեղեցիկ պսակօք հիւ-
սեալք ի վարդից և ի ծաղկանց։ Այս այս-
պէս, որ յաւուրն էր ի գայթակղուԹիւն
բազում քաղաքին, յետոյ եղև յօրինակ բա-
րի ամենեցուն։ Այլև յաւուր մահուան
նոր երևեցաւ նմա ամենաձաք կոյսն ընծա-
որդւոյն իւրում. և ընկալեալ զհոգի նր,
եմոյծ ի փառս արքայուԹենն երկնից։

Պատմ։

Ասացուք ի պատմուԹիս աստի փախչիլ
յոյժ ի մեղաց. որովհետև այսպէս գար-
ձել առնէ զմարդն։ Այնպէս մեղքն բաո-
նայ զամ հոգևոր բարուԹիս՝ զոր ունի
մարդ, և ի ներքս ածէ զնա չար. ոչ ցու-
ցանէ զայս փրկիչն աշխարհի օրինակաւ
առն, որ անկաւ ի ձեռս աւազակաց. զոր-
մէ ասէ Պաւղ. 10. Այս էրս ի վերայ եդին,
ծողէն կեանքն, և գնացին։ Այդ վերքն են
ամ չարիք հոգեկանք և մարմնականք. որք
միշտ ի վէր հասանեն մեղաւորաց։ Այլև
գերի վարե մեղքն զհոգին զգնեալն ար-
եամբ որդւոյն ձայ. ոչ ասէ իմաստունն.
Ախորհնաւորիչ որսոն զոչխ. և ի պատառիս մեղաց
շաղէ խարտանգիարտ. առակ. Ե. 22։ Այ ա-
սորիկ պարտիմբ իբրև ի կօճէ, և ի մա-
հաբեր թակունից փախչիլ ի մեղաց։

Պատ-

Պատմիչ էին ոմն ասելով զվարքս ամենասքանչելին, զոր գիտաս ՚ի հայր Ճանապարհին Իսրոյ։

ՀՐԱՏ. Ա.

Ջոր պատմին վանիքակիսս և բուժիչնսեանն ՚ի գիրս Իսրեանց։ Եւ հայրն գառչոս բովնեան. հատոր. Ջ. օրինակ. 29։

Ի ժամանակս նոյն նը հօրն դոմինիկոսի էր յիտալիայ ՚ի փլորենտիայ քաղաքին աղջիկ ոմն անուն բենեդիկտէ՝ գեղեցիկ յոյժ՝ աղնիւ և շնորհալի. բայց կենակցելով ընդ անհաճոյս երիտասարդայ՝ մի ոչ ՚ի զուսպ պահելոյ զնա ծնողաց՝ եղև զոհ հրապարակական, և ուռկան սատանայի, և գբազումս սրսայր ՚ի մահն յաւիտենական։ Որդ՝ պատահեցաւ, զի եկն ՚ի քաղաքն յայն նը հայրն դոմինիկոս. և քարոզեր նը մեծաւ եռանդեամբ սիրոյ ղբանն նոյ. և եղ համբաւ քաջ քարոզութե նը ընդ քաղաքն նմա։ Որոյ լուեալ այն նաև յակնկալս բենեդիկտեայ պոռնկին. և նա ևս յօժարեցաւ երթալ լսել զքարոզ նը, ոչ եթէ ՚ի սիրոյ ածային բանիցն, այլ շարժեալ ՚ի հոգւոյ հետաքրքրութե։ Այսպա մինչ յաւուր միում գնացեալ լսեր զքարոզ նը հօրն դոմինիկոսի, թափանցեալ ածային բանիցն ՚ի սիրտ նը, սկսաւ լալ դառն արտասուօք զողորմելի որ-

որպիսութեի հոգւոյն իւրոյ : Ասաի ՚ի յայ
սարտիլ քարոզին գնաց անկաւ առ ոտս
նը քարոզչին . և խնդրեաց ՚ի նմանե՝ զի
հաձեսցի լսել զխոստովանութի մեղաց նը .
և նա ունկնդիր եղև նմա մեծաւ յօժա
րութե . և լուաւ զխոստովանութե մե
ծամեծ և գարշելի մեղաց նը . և զկնի
տալոյ նմա զխրատս սիւտանիս , և դնելոյ
նմա զեհիսա ապաշխարանս , եւ նմա զար
ձակուն : Եւ ապա յորդորեաց զնա դի
մել միշտ առ ամենաձբ կոյսն մարիամ
ասելով զվարդապետն նը . որով կարող լի
նիցի ազատիլ յախտէն յայնմանէ : Յանձն
էառ բենեդիկտէ զխրատ նը . և սկսաւ
ապաշխարել և ասել յամեմայաւուր զվար
դապետն ամենաձբ կուսին . և ՚ի բաց կալ
՚ի գարշելի Ճանապարհէն իւրմէ : Եւ
խորամանկ թշնամին արտաքսեալ ՚ի հոգ
ւոյ նը ապաշխարութե , հարաւ ՚ի մար
մին նը , կալեալ զնա ՚ի դիւահարութե ամ
մի ողջոյն : Ոչ այս խնայեալ սըկն դոմի
նիկոսի , գնաց առ նա , և աղօթիւք զդևն
եհան ՚ի նմանէ . և յորդորեաց զնա հաս
տատուն կալ ՚ի յապաշխարութե իւրում .
և զգուշանալ յոյժ ՚ի գաւաճանութե խո
րամանկ օձին . և նա յանձն էառ զխրատն
ամ յօժարութե : Այլ ոչ յարատևեաց
յայնմիկ . այլ կիսո ոչ քաղցմ ժամանա
կաց թուլացեալ ՚ի բարւոք առաջադրու
թե իւրմէ , դարձաւ իբրև զշուն անդ
րէն ՚ի փսխած իւր . Թաւալելով ՚ի նախ

նի

նի պղծութիւն իւր չար քան զառաջինն։ Օգոս իբրև լուաւ նը Հայրն դումինիկոս, տրամեցաւ յոյժ. և փութացեալ գնաց ի տուն նը, և խօսեցաւ ընդ նմա այնչափ եռանդեամբ հոգւոյն Ս. որ, մինչև վերս_ տին եկն նա յապաշխարութիւն. և սկսաւ վերստին ասել ջերմեռանդութիւ յամենայ_ նում աւուր զվարդապետն նը կուսին. և այլ ոչ ևս յաւել դառնալ յառաջին գար_ շութի իւր։ Այս ամիսս քանի մի ասելով զվարդապետն նը կուսին, արժանաւորե_ ցաւ լինել նմա ի յայ տեսիլ այսպիսի։ Չեռաներ յաւուր միում ի տեսլեան, զի բայան առաջի նը դժոխք. և ետես, զի անդ ի հուրն յաւիտենական բոցակիզել լինելին ոմանք, որք պատճառաւ նը էին ի նմին դատապարտեալ։ Այս ապա ետես զդիւրք մի բացեալ, յորում գրեալ կային մեղք իւր մեծամեծք. և լուաւ ձայն՝ որ ասէր, մատնեսցի ապա և այդ պոռնիկ վն այդոցիկ մեղաց ի հուրն անշէջ։ Օր որ տեսեալ և լուեալ քենեդիկտէ, սկսաւ լալ և դողալ, և նզովել զօրն, յորում ծնեալն էր. և զծնօղսն իւր, որք ոչ ի զուսպ պահեցին զնա։ Ինչդեռ կայր նա յայսմ աղետի, երևեցաւ նմա տեսանել զնը Հայրն դումինիկոս, զի յորդորէր զնա դիմել յաւասիկ յօդնականուն նը ՅԾծածնին. և նա այնպէս արարեալ, խոստա_ նայր զՀաստատուն, և զանկեղծ ապաշ_ խարութի, և զվարուց իւրոց ուղղութի։

և

և ապա տեսանէր զամենաքո կոյսն, որ
անկեալ առ ոտս որդւոյն իւրոյ՝ ահաւոր
դատաւորին, խնդրէր տալ նմա զժամա-
նակ ապաշխարութեան. և տուաւ նմա յա-
մենագութ դատաւորէն։ Ի ծաւրեալ բե-
նեդիկտեայ՝ ի տեսլենէն, մնայոյց զամ-
բաւ գոհութիւն ամենաքո կուսին, և սկսաւ
տալ զանձն՝ ի խիստ ճգնութս ապաշխարուե-
և յաւել՝ ի ջերմեռանդութիւն իւր՝ որ առ ամե-
նաքո կոյսն մարիամ. և եղև հաճոյ կացս
նէր։ Ի ո՞ր ոք և ամենաքո կոյսն ոչ միայն ներ
քինն ազդեցութիւք խրատուց և մխիթարուց զնա.
այլև եղոյց զայն արտաքսանք՝ ի հետապայ
դիպուածս։ Հաւատ միւսմ մինչ կայր բնակ
դիւահ յեկեղեցւոջ, և տեսանէր զպա-
տարագ ձեր հօրն դամինիկոսի, անդր հա-
րեալ յարտասուս, ասէ ցտիրամայրն ձեր
ածածինն. Ի՞վ կոյս ամենագութ մայրը
այ. իրաւի անարժան եմ առնուլ զքեզ
՝ի բերան. զի բազմոցիւնն գարշութիւն եմ
ես, և արժանի անշէջ հրոյն դժոխոց, ուր
տեսի դատապարտեալ զբազումն՝ ի պատ-
ճառս իմ. բայց ոչ միջնորդութիւք քոյ
բնկալար ինձ՝ ի յորդւոյ քումմէ ժամա-
նակ ապաշխարելոյ, այսպէս խնդրեմ, զի
տայցես քննջինջ առնել նաև զայն դիր
մեղացս իմոց՝ զոր տեսի. և ցուցցես ինձ
Ճանապարհ, յոր գնացից։ Ի՞ւ ահա երև-
եցաւ նմա անդ ամենաքո կոյսն, և քա-
ջալերեաց զնա. և ետ նմա զհինգ թեր-
թիկս ոսկեղէն թղթոց. և ասէ ցնա. Ի՞-

ՆԵ ՀԱՊԱՐՔԱՅԵ ԶԱՅՆ ԱՄ, ՈՐ ԻՆՉ Ի ԸՆԴՆԻՑԻ ՅԱՅ-
ՍՈՒՆԻ ԳՐԵԱԼ ԿԱՆ, ԸՆԿԱԼՑԷ ԶԱՅՆ ՈՐՈՄ ՅԱՆԻՑԱ.
ԵՒ ԶԱՅՆ ԱՍԱՑԵԱԼ՝ ԵՂԵՒ ԱՆԵՐԵՒՈՒԹԻ։ [Ա]ՐԴ՝
ՅԱՌԱՋԻՆ ՈՍԿԵՂԷՆ ԹՂԹԻՆ, ԶՈՐ ԵՏ ՆՄԱՆ
ԵՐԷ ԿԱՑԱՆ, ԳՐԵԱԼ ԿԱՑԻ ԱՅՍ ԲԱՆ. ՉԿԸՆԱ ԿԱ-
ՆԱՊԱՏ ՎՃԵՂ ՉՈՑ, ԵՒ ՊՂԱՏԱՐՄՈՒԵՆՆ ԱՅ՝ ՈՐՈՎՈՂՈՐ-
ՆԵՑԱ ՉՔՆ։ [Ե]ՐԿՐՈՐԴՈՒՄՆ ԳՐԵԱԼ ԿԱՑԻ
ԱՅՍ ԲԱՆ. ԿԱՑԵԱՅ Ի ՓԱՐՊՈՒԵՆՆ ՆՂԱՑ, ԵՒ Ի
ՆՈՒԱ ԱԺ, ԲՆ ՎՃ ԲԱՆԱՒԱՑ ՊԱՅՆ ՆՈՒԱՆ Ի ԿՈ-
ՉԵՆ ՈՐՊԻՆ ԱՅ։ [Ե]ՐԿՐՈՐԴՈՒՄՆ ԳՐԵԱԼ ԿԱՑԻ
ԱՅՍ ԲԱՆ. ՀՂՐԱՒ ՊՂԵԱՆ ՆՂԱՑ, ՊՈՐ ՄԱՐԴԻՆ
ՀՐԵՑԻՆ ԵՒ ՀՐՅՆ ՆԱԵՒ ՅԱՅՍ ԱՇԱՐՀԻ ՆՈՒՆՔ ՅՕՐ ՊԱ-
ՊԱՍԱՆԻՆ։ [Ե]ՐԿՐՈՐԴՈՒՄՆ ԳՐԵԱԼ ԿԱՑԻ ԱՅՍ
ԲԱՆ. ՆԿԱՏԵԱ ՊՊԵԱՆ ԲԱՐԵՔԱՐՈՒԵՆՆ ԱՅ, ՊՈՐ Ա-
ԲԱՐՁԱԼ Ը ՉԷՔ ՊԱՏՃԱՌ ՅՈՒՆԱՑԻ Ի ԱԲ ՀԱՒԱՏԱՑԱՆ ՀՐԻ-
ՊՈՒՆԱՑԱՆ, ՅՈՐՄ ՊՈՐԻ ՓՈՒՐՈՎ ԱՆՀԱՒԱՏԻ, ՀՈՐՆ-
ՆԻՆ Ի ՅԱՒԻՏԵԱՆ։ [Ա]ՒԱԿ Ի ՀԻՆԳԵՐՈՐԴՈՒՄՆ ԳՐ-
ԲԵԱԼ ԿԱՑԱ ԱՅՍ ԲԱՆ. ՆԿԱՏԵԱՑ ԸՆԴ ՀԱՆԻՒ ՊՊ
ԱՇԱԿԱՐԱՆԻՒՆ ՆՂԱՑ՝ ՀԱՆ ԶՅՈՅՆ ՓՈՓԻՐՑ. ԵՒ ՈՄԱՆԻ
ԵՒ ՊՊ ՀԱՅ ՆԵՐԻ ՆՂԱՑ՝ ՆՐԱՆ ԵՒ ՀՈՐԻՆ Ի ՅԱ-
ԱՒԻՏԵԱՆ. ԻՆՉ ԴՈՒ, ՈՐ ՈՒՆԻՍ ՂԱՑԻՒՆ ՊՊԻՆԱՑԻ
ՆՂՈՒ, ԴՊՐՈ ԿԱՑ ՀՅՆՈՒՆԻՆ. ԵՒ ԱՊԱՒԷ ԱԺ ԱՒԱՐ-
ՏՈՒԹԻՒՆ ՀՈՄ։ [Ա]ՅԱ ԶԱՅՍՈՍԻԿ ՈՍԿԵՂԷՆ
ԹՂԹԻԿՍ ԱՊԱՀԱՑ ԲԵՆԵԴԻԿՏԵԱՑ ԱՒԵՏԻՆՔՆ,
ԸՆԹԵՌՆՈՑՐ ԶԱՅՆ ՔԱՂՑՈՒՄ ԱՆԴԱՄ. ԵՒ ԶՕՐԱ
ՅԻՆ ԽՈՒՄԱՄԲ ՆՈՑՆ, ՀԻՒՐԵԱՑ ԳՈՐԾՈՒ ՈՐ
ԻՆՉ Ի ՆՈՍՆ ԳՐԵՑ ՀԱՅՆ. ԵՒ ԿԱՑՐ ԱՅՆՊԻՍԻ
ԱՌԱՔԻՆԻ ՎԱՐՈՒՔ, ՄԻՆՉ ՂԻ ՈՐ ՅԱՌԱՔՆ ԵՐ
ԴԱՑԵՒԿՂԱՒ ՔԱՂԱՔԻՆ, ԵՂԵ ՅԵՏՈՑ ՕՐԻՆԱԿ
ԲԱՐԻ. ՅՈՐՈՑ ՕՐԻՆԱԿԻՆ ԲԱՂՈՒՄՔ ՓՈՓՈԽԻՆ
ՁԱՐ ՎԱՐՍ ԻՐԵՒՈՑ Ի ԲԱՐԻՆ։ [Ա]ՒԱԿ ՊԻՆԻ ԺԱ-
ՄԱ-

մանակաց ինչ երևեցաւ նմա քո. և եղոյց նմա զայն գիրք մեղայ ՚ն ՚ր, և ասէ. ահա արդասուր ես, զոր ՚ն ՚ղեր ըստ ոսկեղէն խոտոյ ՚ն ՚ր, ընկեցին ՚ի գրոյ ասէ ՚ղեր ես. և եղոյց նմա զայնս ընդհեալ. ՚ն ՚ետ այսորիկ դարձեալ երևեցաւ նմա ամենանաք կոյսն, և մխիթարեաց զնա կալ անտարակոյս վերթողութե՛ մեղաց իւրոց. և յանձն արար նմա ասել ընդմեռանդաբար զնաք վարդապանն իւր. Օ՜ որ և կատարեաց երանելի հինն ապաշխարող մինչև ցօր մահուն իւրոյ. և ասլա հանգեաւ խաղաղութե՛ ՚ի տէր.

Պոռաղ.

Օ՜ այսոսիկ հնգեսին խորատս ամենանաք կոյս ՚ածածնին ընկալցո՛ւք և մեք իբրև զպատգամս կենդանիս՝ տո՛ւեալ մեզ ՚ի մօրէն ՚ն ՚ր. և զանասցո՛ւք յամ սրտե՛ ՚ի գործ դնել զայնոսիկ.

Իշխան ոմն ամբարիշտ սպանուի պետրոսեան ան-
նսէ կոտսին , եգիպ բազում չնորհս ի նմանէ .
և դրկեցաւ ի բազում վշտաց :

ՀՐԵՐՈՒ ՕՐ.

Ջոր պատմէ հռուսկենաց ի գիրս իւր : Եւ հայրն
գառլոս լսուիեան . հատոր . Բ . օրինակ . 24 :

Իշխան ոմն անուն ալիճանաս՝ այր ամ-
բարիշտ և չարագործ , որ և միայն
զանուն քրիստոնէի ունէր , և մուսայեալ
էր բոլորովին զՅԾ . առնէր զանբաւ չա-
րիս : Ունէր սա կողակից գեղեցուհի ոմն ,
որ առաւել չարեօք էր քան զայր իւր . և
էր պատճառ ամ չարագործուեց նէ : Ա-
յս կին պատուհասեալ առ յոյ , կորոյս զամե-
սուն ի նմանէ , և կայր ի խաւարի կու-
րութեն ի պատիժ յանցանացն՝ որով յոր-
դորէր ի մեղս զայր իւր : Պատժեաց ՅԾ
նաև զիշխանն ամբարիշտ . վնգի էառ Թշ-
նամեաց նէ առնուլ զբոլոր գաւառ նորու-
թեն նէ . ուստի զրկեալ յամէ և հալածել
մինչեւ՝ անօրէն կինուն . և գնացեալ
եկայ ի քաղաքի այլում իշխանի միում իւ-
րոյ սահմանակից : Ա՛պա յետ ժամանա-
կաց եկն ի քաղաքն յայն նոր հայրն գո-
մինիկոս՝ մեծ նախանձաւորն փառացն Յ .
և սկսաւ քարոզել անդ զբանն Յ : Եւ ի միում քարոզի ի հանդիսաւոր
տօնի ,

ասնի, ուր կայր և իշխանն ալիմոնասս, խո-
սեցաւ ընդ Հայրն յոյժ եռաբորբոք բանիւ
զարժանապատուութիւնէ և զօգտութիւնէ ա-
մենաընդ վարդապարանին. և ասաց ևս, թէ
բազումք ասելով զվարդապան ամենաընդ
կուսին՝ յաղթեցին Թշնամեայ իւրեանց.
և սուտյան զառաջինն արժանապատուու-
թիւն՝ զոր կորուսեալն էին։ Ի բանիցս
յայսցանէ շարժեալ իշխանն ալիմոնասս՝
գնաց զկնի վճարման քարոզին՝ առ ընդ
Հայրն դոմինիկաս, և գրեցաւ յեղբայրու-
թիւն ամենաընդ վարդապարանին, և սկսաւ
յամառամ աւուր ասել զվարդապան մի՝ կա-
տիճ տիրամօր ընդ կուսին։ Եւ յարատև-
եաց յայսմ կրթութիւնէ զամ մի ողջոյն. և
ընկալաւ բազում՝ չնորհս յայ. վասն ոչ
միայն զղջացեալ՝ ի մեղացն՝ հրաժարեցաւ
՝ի չար գործոց իւրոց, այլև յաւուրն՝ յո-
րում լրացաւ մի ամն, մինչդեռ զկնի սպա-
սաքաշին կայր առանձինն յեկեղեցւոջ,
և ասէր ջերմեռանդութիւնէ վնր վարդա-
պանն, ահա երևեցաւ նմա անդ ամենաընդ
կոյսն արեգակնափայլ հերսպարանօք, ու-
նելով զվճռորդին՝ ի գրկի. և զողջոյն տուե-
եալ նմա քաղցրութիւնէ, ասէ ցնա. որով-
հետև յարատևեցեր դու զամն ողջոյն ա-
սել յամառամ աւուր ՝ի պատիւ ինձ զվար-
դապանն իմ, ահա եկի վարձատրել զքեզ.
և օգնել քեզ ՝ի սիրտս քո. բայց նախ
զայս ծանիր, զի ընկալայ վնր քոյ յաճորդ-
ւոյ լմնիլ յայսմանէ ջերմեռանդութիւն ամ չարա-

գործուածեց քոյ. և ասա ծանիր, զի թէ
յայսմ հետէ յարատևեացես ի բարւոք ձա-
նապարհիդ՝ զոր սկսար, խոստանամ առ-
նել քեզ զայնպիսի մեծամեծ բարիս, որ
և ոչ անցեալ իցէ ընդ միտս քո։ Լուեալ
այսց բանիս՝ կարկառեալ զձեռն ետ նմա
զգեղեցիկ և զմեծագին վարդապարանն մի, և
ասէ. ընկալ զայս վարդապարան, և պահեա
միշտ ի վէր քոյ. և երբ հասանիցէ, թէ յայսմ
հետէ ոչ կարեն մեղանչել ընդդէմ քեզ
թշնամիք քո. այլ դու տալով յայնժամ
նմ։ Ո այս առեալ՝ օրհնեաց զնա, և եղև
անդրէն։ Լսեալ յոյժ իշխանն ալ-
պինաս ըստ այսմ ամենայնի, զոր արարեալ
էր կայսն, և անկեալ յերկիր գոհանայր
զնմանէ։ Լուս ասպա յարուցեալ եղեկե-
ղեցւոյն, և գնաց փութով և ուրախու-
թիւն ի տուն իւր՝ և պատմեաց զմեծութիւն
սրտին՝ կայր և վշտագին կնոջ իւրում մի
ըստ միոջէ զամ, որ պատահեցաւ նմա
յայնմ աւուր։ Յակ կինն ոչ միայն ոչ հա-
ւատաց բանիս նմա, այլև ծաղր առնէր
զնա։ Յայնժամ իշխանն ալպինաս հա-
նեալ զվարդապարանն զուռնեալն նմա յամե-
նայն կուսէն, ասէ ցնա. ահա վարդա-
պանն՝ զոր ետ ինձ ամենայնի կայսն, և ետ
զայն ի ձեռս նմ։ Լուս կինն իբրև մեր-
ձեցոյց զայն ընդ վարդապարան յաչս իւր,
նոյնժամայն բացան աչք նմ՝ և անկեալ
յերկիր գոհանայր զամենայնի կուսէն վա-
յնպիսի մեծի սքանչելեացն՝ զոր արար

առ նա: Այսպա ոչ լեա բաղում աւուրս զնովի այսոցիկ իշխանն ալիմոնաս զօրացեալ օգնութեամբ աստեղացն զամս բեաց զօրս, և ել ի պատերազմ ընդդէմ Թէնամեայ իւրոյ. և յաղթեալ վանեաց զնա, և առացաւ վերստին զգաստատութեամբ իւրով: Այս հիանալին այս է, զի ի յայնչափ մարտս պատերազմաց՝ սէգ ոք յիւրացն մեռաւ. և ոչ իսկ ինքն, կամ այլ ոք վիրաւորեցաւ: Այլև այնչափ ջերմեռանդ եղև առ յաստղն վարդապետին աստենաքն կուսին, մինչև ի դրօշակին իւր եւս զայն նկարագրել. և ի կնիքսն եւս փորագրել. և եկայ միշտ ջերմեռանդ առ աստենաքն կոյսն: Որ և յաւուր մահուանն նոյն վերստին երևեցաւ նմա ածորդումն իւրով, և ընկալեալ զհոգին նորա ի փառս արքայութեանն երկնից:

Պրոլոգ:

Որպէս այս իշխանս յարատևելով զամս ոչ ջոյն ի բարի կրթուել իւրում ասելոյ զնոր վարդապետին, փոխարկեալ եղև ի չար և յանասնական բնութեանէ իւրմէ, և եղև այր առաքինի և ազգ, այսպէս և որք սկսանիցեն ղբարի ինն գործ, պարտին յարատեւել յայնմիկ: Վասնզի ըստ սրբոյն իսիդորոսի, «Յայնժամ հաճոյանայ Աստուծոյ մեր, յորժամ ղսիրեալ բարին յարատևութեամբ ածիցէ առ վախճան». ասէ Թէ՝ անհաճոյ է նմա. և ծառը առնէ զայնպիսիսա ասելով, այս այր սկսաւ

զինել, և ոչ կարող էր ։ Այնպէս և որք հրաժարին զղջմամբ և խոստովանութեամբ ի մեղաց, որով իջցուցեն ի սուտմայ, զարտուն յարատևել ի զղջման, և ոչ դառնալ և հոյիլ վերստին ի մեղս. ասայ թէ ոչ լինին արձան ապիւրելոյ զկինն ղոտայ, որ դարձաւ հայեալ ի սուտմ, վնյ և յաղի արձանն փոխեցաւ ։

Պատանի ոմն ասելով զվարքաւորն ածինածէ հոսին, եկին յօտղտաւնի ի մոլեկան վարուց նորա. և ինչեցաւ յարհայաւնին երկնից ի նոյն ամենածէ հոսէն ։

ՏՐԱՀԱՏ Ի։

Զոր պատմէ կանտիպրատեցին ի ը. գիրս նոր ։ Եւ հայրն գաւառս բովիեան. հատոր. ը. օրինակ. 32։

Ի որ յաշխարհին գերմանացւոց պատանի ոմն աղնուահարաւմ, փառքեամ, և ընտիր հօգւով և մարմնով. որ ի քաց քաղեալ զուսումն գրոց և քարի վարուց յետ մահճան ծնողացն, կայր պարապեալ զոյգ և զգերեկ ի խաղս նարտից, և ի զեղխութիւն կերակրոց, ընկերակցեալ ընտրս մոլիս ի գինեսուննս, և ի վայրս զբօսանաց. որովք վատնեալ զամ ինչս իւր,

եհաս ՚ի վերջին թշուառութի՛ն. քայց ՚ի մէջ այսպէս մոլի վարուց իւրոց ունէր միայն զայս բարի. զի անարատ պահէայ զկուսութի՛ն իւր, և ո՛չ պղծեայ զայն երբեք: Ո՛րդ՝ ունէր պատանիս այս զՀօր եղբայր ոմն՝ այր բարի և յոյժ ջերմեռանդ ամենայնբ կուսին, որ տեսանելով զեղբօրորդին իւր ՚ի յայնպիսի մոլեկան վարս, ցաւեր յոյժ ՚ի վե՛ր նո՛ւ: ուստի յաւուր միում գնաց առ նա, և սկսաւ խրատել զնա, և ասէ. Հայեաց որդեակ իմ սիրելի յաղնո՛ւագարմութի՛ն քո. և մի՛ տար զանձնդ բամբասանաց. զի ահա յայտ ուրեք խօսին զքումմէ վատութի՛ն. և խորշեաց աղաչեմ ՚ի դինեփտանց, ՚ի նարտից, յանկարդ զբօսանաց, և յայլ այնպիսի մոլութի՛ց. և կաց ՚ի քեզ զերկիւղն Աստուծոյ: Պատասխանեաց եւ պատանին և ասէ, զայդ ասելով ՚ձեր իմ, կամիս դու, թէ ես կրօնաւոր կամ քահանայ լինիցիմ, քա՛ լեայ. ո՛չ կարեմ առնել զայդ: Ասէ հմաստունն Հօրեղբայրն ՚ձեր ասէ ցնա, ո՛չ այդպէս որդեակ՝ ո՛չ. այլ զմի ինչ միայն խնդրեմ ՚ի քէն, որ և քեզ է յոյժ դիւրին, այ է, զի յամառ աւուր ասասցես ՚ի պատի՛ճ ձեր կոյս ածածանին զերրորդ մանն միոյ վարդապետի ՚ձեր. զոր թէ արասցես, յուսամ յաճ, որ տացէ քեզ տիրամայր Ձե կոյսն դալ յուղղութի՛ն վարուց, և արասցէ քեզ զմեծագո՛ւն բարիս: Ասէ պատանին, առեա յամառ աւուր. այ է ՚ի յամ աւուրս կենաց իմոյ,

խնդ, զայդ ոչ կարեմ առնել։ Յայնժամ ասէ Հօրեղբայրն, մի երկնչիր օրդեակ՝ մի. եթէ ոչ կարես առնել յայմ աւուրս կենաց քոց, խնդրեմ՝ի քէն, զի արասցես գոնէ զամ մի ողջոյն։ Յանձն էառ զայն պատանին, և սկսաւ ասել յայմուամ աւուր զմի մանր վարդարանին։ Իբրև լրացաւ մի այն, եկն սպատանին չորքօրք ՚ի կուսին փոքր մի յոտղղուքն ՚ի վարից. և այնուհետև իբր թէ բռնադատեալ գնայր ՚ի խաղս և ՚ի տեղիս զբօսանաց։ Օր առ աւեալ Հօրեղբայրն նմա, խնդրեաց յոյժ. և դարձեալ տուեալ նմա խրատս՝ խնդրեաց ՚ի նմանէ, զի և զայլ ամ մի և այս արասցէ այնպէս։ Իսկ զայն և յանձն էառ սպառտանին. և սկսաւ յերկրորդ ամին ասել յայմուամ աւուր առաւել ջերմեռանդութեամբ զնոր վարդարանն. և չորքօրք նոր կուսին բորբոքեալ սիրովն այ, ՚ի բաց եկայց գրեթէ բոլորովին ՚ի մնչեկան վարուց իւրոց, և սկսաւ համբաւ բարի հրատարակիլ զնմանէ ՚ի քաղաքին։ Օր տեսեալ Հօրեղբայրն նմա, և ուրախացեալ յոյժ՝ ասէ ցնա. ապա տայցուք գկատարումն գործոյ մերոյ օրդեակ, այ է. խնդրեմ՝, զի նաև յայս երրորդ ամ ասասցես յայմուամ աւուրս զբոլոր վարդարանն ամենայնք կուսին. զոր թէ արասցես, խոստանամ ածել քեզ ՚ի կնութիւն զաղջիկ մի նման քեզ ազնուազարմ. որով ժառանգեսցես զջրհնութիւնն այ։ Յանձն էառ պատանին

և զայն. և ասաց առաւել ևս ջերմեռանդութիւք զնոր վարդապետն զայն երրորդ անգամ ևս. և շնորհօքն ՅՍ ոչ միայն ի բաց եկաց յամմոնեկան վարուց իւրոց, այլև զարդարեաց ամ առաքինութիւք, եղև սիրելի և փափրելի ամենեցունց։ Այսպ ի լրանալ երրորդ ամին, եգիտ հօրեղբայր նորա զմեծագործ օգուտիւրդ մի գեղեցիկ, և նշանեաց եղբօրորդուոյն իւրում. և զկնի քանի մի աւուրց՝ եղև պսակիլ ընդ նմա։ Այդ՝ յաւուրն, յորում պսակեցաւ սպասանին, և զարձան եկին յեկեղեցւոյն ի տուն, և մերձ եին բազմիլ ի սեղան հարսանեաց բովանդակ աղգականքն հաբսին և փեսային, յիշեաց սպասաւորն, թէ դեռ ոչ է ասացեալ յայնմ աւուր զվարդապետն, զոր իբրու պարտք արարեալ՝ ասէր յամում աւուր։ Ասաւ խնդրեաց ի հօրեղբօրէն իւրմէ հրամանն՝ ասել զայն յոռանձին սենեկի միում. և ապա բազմիլ ամենեցուն ի սեղան։ Հաճոյ եղև յոյժ բանն հօրեղբօրն, և ասէ ցնա, բարի է օրդեակ. երթ դու ասա զվարդապետն քո. և մեք ոչ բազմիմք ի սեղան, մինչև ոչ եկեսցես և դու։ Վազեաց սպասանին ի սենեակ մի առանձին, և ի ծունկս իջեալ ասէր զվարդապետն իւր։ Այնմ ինչ մերձ եր ասարտել, և ասէր զվերջին ողջոյն քեզ մարիամն, ահա եբեցաւ նմա ամենասնոր կոյսն բոլորովին լուսաւոր և պայծառ քան զարեւ. և ոչ ներ ի վեր աստղանկար և վեհափառ ըղձ-

դես-

զեստուց իւրոց կախեալ Թաշկինակս ե-
րիս. զինեն յառաջոյ առ կրծովքն. և զերը
կուան ի կողմանցն, յորոց վէր դրեալ կայ-
ին ոսկի առատիւք ողջունաւորութիւք և-
րից մեռանից ձեզ վարդապետին. և ասէ
ցպատառանին. Ջե՞ս ընէ հրամէս հաձոյ եղեն ինէ
աղօթիւ և ողջառնորութիւնէ իւ ասոյ Երից ամոյ.
զրուս և ահա գրեալ ունիմ ի վէր հանդերձեցս. Ա՛ՀՆ
զի անարատ պահիցեն զինուորութիւն իւ ի մէջ մոլե-
կան վարուց, որոյ առաւել հաձոյ ես ինէ, ա-
հա և ես եկի վարձատրել զնեզ. և այս է վարձ
իմ. զի ամէն ընծառնեացիս Քրիստոսէ. և զինի է-
րից առուրց գնալով անարատ ի հուսառնեզ, ևի-
ցիս ընդ նս ի դառս արքայութենն երկնից. Օ այս
առացեալ՝ եղև աներեւոյթ. և պատառնին
լցան անպատմելի խնդութիւն: Ա՛պա ե-
լեալ արարքս ի սենեկէն, ասէ ցհրաս-
րեալն. Տուարձ առաչեմ դուք յուսալ.
զի ես ոչ կարեմ ուսել ինչ. վեզի զգամ
յինս զանկարողութիւն. և զայս առացեալ, ե-
մուտ ի սենեակ իւր. և կալեալ ի քնե-
մանէ անկաւ ի մահիճս: Օ արմատն հրա
հրեալքն ըզ բանս նէր. և ոչ ինքեանք կա-
մէին ուսել. վեզի փետոյն էր ի միջի.
սակայն ի հօրէզօրէն նորա քառատա-
սեալք, նստան ի սեղան: Ա՛ս յետ կե-
րակրոյն գնացին ամենեքեան ի ներքս ի
սենեակ պատանեացն, և գտեալ զնոս հի-
ւանդ, հիացան և հարցանէին զպատճառս
հիւանդութեան: Ոսկ երանելի պատանին
լի ուրախութիւք պատմեաց նոցա մի

ըստ միոջէ զերեւիլն նմա նը կուսին, և զբանն նը և զխոստումն, որով խոստացաւ լինիլ նմա յետ աւուրց ի փառս արքայութեն երկնից. և ասէ, ահա ես բանիս այ մենայնիւ կուսին կալաւ զիս ջերմն ինչպէս բեր: Որ իբրև լուան հրաւիրեալքն, ախեցան յոյժ, և սկսան ի միոյ կողմանէ լալ, և ի միւս կողմանէ խնդալ: Այնմ՝ զի ուշեկին բաժանիլ ի յայնպիսի բարի պատանւոյ. և ինդային, զի տեսանէին զնա երթալ ի փառս արքայութեն երկնից: Այս ի լրանալ երից աւուրց՝ ա նդեաց նը պատանին զհոգին իւր ի ձեռս նոյ Թողեալ անարատ ի կուսութեն զամուսինն իւր, և գնաց վայելել ի փառս արքայութեն երկնից ես իմաստուն կուսանացն: Ես բարձեալ զմարմին նը մեծաւ հանդիսիւք, Թաղեցին ի պատուական տեղւոջ: Ուր և ամուսին նը հրաժարեալ յաշխարհէ, ոչ կամեցաւ այլեւս ամուսնանալ, այլ պահելով անարատ զկուսութիւն իւր, եկաց յառանձնութիւն գալիքն վարուք. և ապա հանգեաւ խաղաղութիւն ի նը:

Վարուց:

Տեսաք յայտնապէս ի պատմութես, Թէ որչափ բարեաց հնար պատանիս այս հնազանդելով խրատու ծերագունին իւրոյ, և ի գործ դնելով զայն. ապա ուսցուք և մեք լսել մեր յորժարութիւն խրատու ծե-

րոց մերոց, այր հարց և մարց, վերաւակաց-
ուածոց և մեծաւորաց՝ որք են փոխանորդք
նոյ. որոց եթէ հնազանդեացուք, առանց
կարծեաց հասանիմք և մեք յամ՛բարեաց.
այր նախ աստ յաշխարհի մարմնաւոր բար-
եաց և մեծութեանց, ոյր ասի. 2. օրինի-
լիք. 1: եթէ լսելով լսիցես ձայնի տեառն քո, ամե-
նայն պղծեալ որ ած ոչ ի վեր ոչն գայ ազգս երկրի:
Նա ասաց ի հանդերձեալն յոյժ բարձրա-
գոյն փառաց. վասն դրի ի վերոյ հարանց,
եթէ ծեր ոմն յաւիշտակեալ հոգւովն ե-
տես զչորս դասս մարդկան առաջի նոյ. ո-
րոց առաջինն էր աղօթողաց. երկրորդն
հիւրասիրաց. երրորդն միանձնասիրաց. և
չորրորդն հնազանդելոց. և այս դաս փա-
ռաւորագոյն էր քան զայլս: Այս իբրև
էհարց ծերն զպատճառն, առացաւ նմա.
եթէ վն այսորիկ փառաւորագոյն էին սո-
քա, քան այլք առնեն գիտեմ իբրեանց
եթէպէտ՝ի բարին, այլ նք գիտ կայծ իբր-
եանց եղեւն ի ներքոյ հրամանաց մե-
ծաւորին:

Զինուորը մեր պատասխանեալ առ ի նահ, պէս ժառ յայնմանէ՝ առեալ վկայութեան ամենաքեան հոսին։

ՀԱՐԱԾ Ի

Զոր պատմէ կարծակենա ի վերջին գիրս հրամից որ ծածանին. յոդ. 169։ Եւ հպրն գառլոս բա վենան. հառոր. ը. օրինակ. 18։

Յամի ՌՆ 1512. փետերիկոս դուքսն ալբիոյ՝ զօրապետ ուղղափառեան արքային կաստիլիոյ, գոլով ի վիկտորիայ քաղաքին սպանիոյ, յորդորեցաւ ի դամինիկեան հօրէն մարտինոսէ՝ առնել հրամանն զօրաց իւրոց անպառնալի վճռով գլխապարտութեամբ չհայհոյել զնոր անուանն Յիսուս և զսէրն նր։ Այլ ոչն յոյնմ ժամանակի կայր այս ամբարշտական և անիծեալ աղգ հայոց ի մէջ զօրաց նր. և ի նոցանէ տարածեալ կայր այն սխալ նաև ի ժողովրդեան. այլ քաւսէր դուքսն քանզի երկնչէր յայ, վն այն յօժարութեամբ արար զայն հրամանն։ Ընդ՝ ոչ անցին բազում աւուրք զկնի այսր սասանիկ հրամանի, զի երկու գինուորք ըստ չար սովորութեանէ իւրեանց անկան յայն յանցանաք հայհոյութեանն Յիսուսեան։ և խոյնն հրամանաւ դքսին կալեալ եղեն, և արկան ի բանտ. և ապա դատապարտեցան առ

ի

'ի մահ։ Եւ մինչդեռ 'ի բանտին էին, և
ունէին մեռանիլ 'ի լուսանալ առտուն,
գնաց առ նոսա վերոյգրեալ Հայրն մար-
տինոս. և յորդորմամբ զօրաւոր քա-
նից իւրոց հաւանեցոյց զնոսա գալ 'ի
եր խարհուրդն խոստովանութեան. որ-
պէս զի մի կորիցեն հոգիք նոց. և ապա
յորդորեաց զնա դիմել յօդնութի եր կայս-
ծածանին. և ասել ջերմեռանդութիք
զվերոգրեալսն նմ. զի ասէ. եթէ հաս կա-
մեալ, կարօղ է ազատել զձեզ 'ի մահուա-
նէ. և եթ նոյ մի մի վարդապան, և գը-
նաց։ Հաւանեալ մինն 'ի յերկուց մահա-
պարտից զօրել յանկից հօրն, հաս զվար-
դապանն, և ասէր զոյն ջերմեռանդու-
թե. և կրկնեայ ասել բազումանգամ։ Իսկ
միւս ընկերն չհաւատալով բանից քարոզ-
չին, զանց արար ասել զնոր վարդապանն։
Ապա 'ի լուսանալ առտուն հանին զերկո-
սին մահապարտսն 'ի բանտէն. և ե տ-
վրութե երկրին սյնորիկ կապեալ ձեռօք
նատուցին զնա 'ի վէր գրաստուց. և քաղ-
մութե դահճայ տանէին 'ի սպանանել։
Եւ ահա 'ի Հանապարհին գրաստն այն՝
յորոյ վէր նատեալ կայր զնոսէրն, որ ա-
սաց զնոր վարդապանն, զերծաւ 'ի ձեռաց
դահճացն, որք ամօի և անաթ սանձիւք
կալեալ ունէին զնա. և Ձեղբեայ զամ-
բոխն, և վազս առեալ իբր թռուցն ա-
րագաթռիչ ազացեալ՝ փախեաւ և գնայ։
Եւ թէպետ այլ դահիճք և զինաւորքն

դ.բսին՝

դքսին՝ որք հեծեալ կային ի ձիս արա-
գաթռիչս , սնոտեացան զկնի նր կալնուլ
զնա , բայց ոչ կարացին ժամնանել նմա .
զի նա վազս առեալ թռաւաներ . և եղև
անեղևոյթ յաչաց նոցա : Ապա գրաստան
փախստական՝ կառավարեալ յանեղևոյթ
ձեռաց ամենանոր կուսին , ի հաս յեկեղե-
ցին հարց սքնի դումնիկոսի , և եմուտ ի
ներքս յեկեղեցին . և դնացեալ առաջի
խորանի ամենանոր վարդապետին , դիայ
հառ . և եկաց անդ . և մնհատարան ի
վեր նր : Օ որ տեսեալ բազմանէ աշխար-
հականաց և կրօնաւորաց՝ որք կային անդ ,
հիացան յոյժ յոյժ : Ապա զկնի ժամուց
ինչ հասին յեկեղեցին յայն սպասաւորք
դքսին , և խնդրէին առնուլ զմահապար-
տն և տանիլ ի սպանանել : Այլ հայրն
մարտինոս և այլք բազումք , և ժողո-
վուրդն իսկ քաղաքին ընդդէմ դարձան նմ.
և ոչ ետուն զմահապարտն . զի ասեն ,
զոր փրկեաց սքանչելեօք ամենանոր կոյսն ,
ոչ է արժան սպանանել : Ապա ապա-
ցուցին զայս սքանչելիս քեռասեր դքսին .
և նա արձակեաց զմահապարտն ի մահուա
նէ : Ել և մատուցանելով զանբաւ գո-
հութիս նախ տիրամօր նր կուսին , և ա-
պա հօրն մարտինոսի , ետու զղգեաւ կար-
գի սքնի հօրն դումնիկոսի . և մինչև ցվախ-
ճան կենացն մնաց ի վենետատանին յայն-
միկ ի յեղբայրական կարգի : Ոմն զիւս
հայհոյիչ ընկերն սպանին չարաչար ըստ
հրա-

հրամանի դքսին ։ Ի յայս աքանչելեաց յորդորեալ ածասեր կոլոկիյն նոյնոյ դքսին, եւս գնել զՀաղարաւոր վարդարանն ըստ կուսին. և բաչխեաց զօրաց առն իւրոյ՝ ասել զայն ջերմեռանդութիւն առ ի կարօղ լինելոյ նոցա ի բաց կալ ի չար սովորութենէ այնոց գարշելի հայհոյութեց ։ Օ՜ որ իբրև արարին, ոչ միայն զերծան ի չար սովորութենէ անտի, այլև օգնութիւն նորին յաղթեցին թշնամեացն, ընդդէմ որոց դուռմալեալ էին մարտնչել յաւուրն յայնմիկ ։

Պատուէր։

Ասացաք և մեք ի զինուորիս յայսմանէ անուանալ խրատուս Հոգևոր Հարց մերոց, և անդադար դիմել աղօթիւք առ Աստ. ոմղղի և մեք զերծցուք ի ձեռաց դիւիցն. վն զի ասէ մարգարէն. գոչեցէք առ Աստ. և ձրկէսցէ ձեզ ազատել ի բռնաւորէն ձեռաց ընչաւէրաց. բառ. ԻԲ. 21 ։ Ապա զի աղօթիքն առնեմ զմեզ յաղթօղս ի պատերազմի՝ որ ընդդէմ դիւիցայ, մարմնոյ, և աշխարհի. ոմղ յայտ է այս ի մէնջէս, որ յորժամ տարածէր զձեռանս ի յաղօթս, յաղթէին ի[ս]րայէլք ղամաղէկ. այսպէս և որք սիրով պարապին միշտ աղօթից, յաղթեն զաներևոյթն ամաղէկ, ի՛ զրկեն, զնուրիցն. և զաշխարհ.

* * *

Ա՛ՆՀԱՊՏՈՒՆԵ՛ ՎԱՐԴԱՊԱՆԻ ՍԼԱՆԱՅՆ ԽՈՍԻՆ ՊԵՏՔ ԱՅԺՄ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԻՆ Ի ՄԱՀՈՒԱՆՔ ։

ՆՐԲ. ՀՕՐ. ՅՕ.

Զոր պատմէ Հայրն յովհաննէս ալշղեանն ի գ. գիրս իւր. գլ. 3 ։ Եւ Հայրն գառլոս բալիեան. Հատոր. գ. օրինակ. 4.

Ի մեծն սպանիայ ի Քաղաքորութենն արագոնայ ի միջոցին ի քաղաքացն ոմն էր երիտասարդ ոմն ազնուական, որ սովոր էր ասել յամէ՛ն աւուր անխափան զվարդարան ամենայնի կուսին։ Այսր սա զերեցկուհին կնոջ մեծազգի ասպետի միոյ, որոյ նման գեղեցիկ զժնդարաւ գտանելոր ի քաղաքին յայնմիկ. և սկսաւ պնդիւ ըզհետ կնոջն. վնզի ուր և գնայր կինն, հետոտողքն գնա. և զոյգ և զոյերեկ առ տամբն նորա գեգերէր. և այսու անկաւ կինն ի բերան քամքամող դրացեաց այնչափ, մինչև էհաս բանն յականջս առն նորա։ Եւ այրն քորքոջեալ ի նախանձուէ սատոնոյն իւրոյ խորհեցաւ սպանանել զերիտասարդն ազնուական. բայց երկեաւ առնել զայն ի քաղաքին, զի մի և ինքն սպանցի յազգականաց նր. ուստի կալաւ զայս Ճանապարհ. զի էառ տարաւ զկինն ի կալուածս ինչ իւր, որ հեռի էր ի քաղաքէն ժամն երիս. և՝ անդ մուծեալ զկինն

ի

'ի սենեակ մի, եւ առաջինն Թուղթ եւ Թա-
նաք. եւ մերկեաւ զսուրն ասէ ցնա. Ահա
Թա՛, գրեա զոր ասեմն. այսպէս ոչ՝ ասա-
նանեմ՛զքեզ։ Իւ կինն զարհուրեալ ասէ ցնա,
հրամայեա՛ տէր, զի պատրաստ եմ՝ յամենի հնա
ղանդիլ քեզ. և եւս նմա գրել առ երիտա-
սարդն այն ստորագրուշեն հանդերձ զայս
բան. 'Ախտասէր' ընդ ինձ սիրելի, զի գնայ այգին
իմ հեռի ուրեք. և առնի ինալ անդ ժամանակս մնալ.
ապա ընդ առնոսալ գրոյս, եկեսցէս դառնալով 'ի վա-
ղիւնն 'ի չորրորդ ժամս գիշերոյն 'ի կալնաձեն ինձ.
և անդ առ պարտապան գոնն առաջի պատուհա-
նին փղոյս զանդուածս. ընդ որ ելեալ մտցես 'ի
ժամուկ 'ի դուռնն, և անդ գիտես զիս, հասցես
ձախտանապէտ։ Իւ զայս եւս գրել վն այսո-
ւիկ, զի յորժամ երթիցէ անդր երիտա-
սարդն, սպանցէ զնա։ Իւ ապա զԹուղթն
առեալ և հնքեալ՝ առաքեաց 'ի ձեռն հա-
ւատարիմ սենեկապետին իւրոյ՝ առ երի-
տասարդն, տալ նմա 'ի գիմաց տիկնոջ
իւրոյ։ Իւրդ ընկալեալ երիտասարդին զզ-
Թուղթ կնոջն, ուրախացաւ յոյժ. և զգե-
ցեալ զիտաւսյն հանդերձս իւր, և ածեալ
զսուրն յաղդեր իւրում նետաւ յերիվար.
և ընդ մուտս արեւուն էլ 'ի քաղաքին եր-
Թալ 'ի կալուածս կնոջն։ Իւ մինչ հեռա-
գաւ փոքր մի 'ի քաղաքէն, յիշեաց՝ Թէ
յայնմ աւուր դեռ չէ ասացեալ զվարդա-
րանն իւր. և հարեալ 'ի խղճէ մտացն՝
սկսաւ ասել զայն, Թէպետ միտք իւր կայր
սեւեռեալ 'ի տուփանս մեղացն։ Իւվ զար-
մա-

մանալի խղճի մտաց. խղճեր եղկելին վե-
չասելոյն զվարդապետն, և ոչ խղճեր վե-
հնուԹեն, զոր ի գործել գնայր։ Ի՛ր զի
յառաջագոյն ասեր զայն ջերմեռանդու-
Թե, և յայնմ աւուր և ոչ կամեցաւ զանց
առնել, վե այն արժանի գտաւ առաջի
ամենայնի կուսին փրկիլ ի մահճանէն
յոր ընԹանայր. զոր և փրկեաց այսու
կերպիւ։ Օ՛ն միով գնայր զձանապարհ
իւր, էհաս յայն տեղի, ուր կայրն կախ-
եալք զկախաղանաց բովն. մահապարտք.
վասն զի սովորուԹե էր ի Թագաւո-
րուԹեն յայնմիկ պահել ամ մի ամբողջ
զչարագործն ի կախաղանս յօրինակ այ-
լոց, և ապա բառնալ և Թաղել։ Ի՛ր
մինչ անցանէր մօտ կախելոյն, լուաւ ձայն
որ ասէր. կամ այլոր. և մի և այն գնաց յա-
ռաջ, այլ դարձեալ և երկայնօր։ Վարձաւ
երիտասարդն տեսանել, Թէ ո՞վ, որ կո-
չէ զնա. և զոչողն տեսեալ՝ բայ ի կախե-
լոյն, սկսաւ վերստին երԹալ զձանապարհ
իւր։ Ո՛չ ահա նոյն ձայնն առաւել բարձր
քան զառաջինն վերստին կոչեայ զնա և
ասէ, ոչ ապաքէն քեզ ասեմ. կամ այլոր.
և մի և այնպէս յառաջ։ Իսկայն յոյժ ե-
րիտասարդն, և երկ ի ձեռն, և որոնէր
Թէ ուստի գայր ձայնն. և գնացեալ մօտ
եաեւ, զի մի ումն ի կախելոց լսեսցէ որ-
ծայն կայր կենդանի, և ասէ ցնա. Հայր
ազաչեմ ասէր զպատանին՝ որով կախեալ կայր։
Օ՛ առաջինն զարհուրեցաւ յոյժ երիտա-

աարդն, և ապա ՚ի հատ սրով զպարանն, և անկաւ կախեալն ՚ի գետին ողջ և ա-ռողջ. և չնորհակալ լեալ ցերիտասարդէն ասէ ցնա. կամիմ և ես վն այսր երախ-տեաց ընդ քեզ գալ: Նոյն երիտասարդն ասէ, ոչ, զի ես միայնակ ունիմ երթալ: Նա ասէ կենդանացեալ չարագործն, ոչ այդ-պէս. դու գնասա, և ոչ դիտես յո երթաս. վնդղի գնասա ՚ի կորուստ անձինդ. և ես կա-միմ ընկերակցիլ ընդ քեզ, և առնուլ յիմ վերայ զնմ չարիս՝ որ գալոցն է ՚ի վրդ քոյ ՚ի հատաւ ընդ այս երիտասարդն. զի կաս-կածէր, թէ գուցէ ՚ի վեր ելեալ է նմա բանն. և զկնի բազում ընդդիմաբերեց, յաղթեալ ՚ի թախանձանաց նր, հաձե-ցաւ երիտասարդն տանիլ զնա ընդ իւր, և ելեալ ընդ նմ երիվար՝ գնացին հասին ՚ի կա-լմած կնոջն. ուր առ պարտաքաջ տանն առաջի պատուհանին գտին եդեալ զսան-դուղն ընդ նշանակելոյ ՚ի թղթին: Նոյնդ իջեալ երկոցունցն ևս յերիվարէն, ասէ չարագործն ցերիտասարդն. արդ՝ կայ դու աստ վայր մի, և տուր ինձ զգլխարկն քո և զվերարկուն. և ես ելեալ ընդ սանդուղսն մտից ՚ի տունն, և տեսեալ թէ չիք ինչ անդ վտանգ մահու, եկից առ քեզ. և ապա ելցես դու անդր. և արասցես, զոր կամիսն: Հաձեցաւ երիտասարդն ընդ այս խրատ նր. և ետ նմա զգլխարկին իւր՝ զվե-րարկուն և զսուրն. և նա ելեալ ՚ի վեր ընդ սանդուղսն՝ եմուտ ՚ի տունն: Նա ահա

լաեր երիտասարդն զձայն քաղէմանն առ-
սերսայ իբր երկուց ըստ միմեանս մոտաս-
ցելոց. և այն էր այր կնոջն, որ պատե-
րազմէր ընդ չարագործին, կարծելով թէ
երիտասարդն իցէ նա. և ասա ետես,
զի արկին ի վայր ընդ պատուհանն զմա-
րագործ ընկերն իւր՝ մեռեալ. որ և վերս-
ուին կենդանացեալ՝ ասէ ցերիտասարդն,
փութա՛, հեծեալ ցերիվար ինախիցուք ա-
ստի. և ելեալ երկոցունցն և ցերիվար
դարձան յետս ընդ կրունկն. և ի ձանա-
պարհին ասէ չարագործն ցերիտասարդն.
տեսեր՝ զինչ չարիք պատրաստեալ կայինն
քեզ. երթ մատ զանբաս դահուիճ ա-
րամոր նը կասին, զորոյ առայեր զու
այժմ զվարդապետն ընդ հանապազորդ ա-
վուրս ծեծէ զուտ. զի թէ չէիր զոյն ասա-
յեալ, զուտ այժմ մեռեալ էիր, և ի դժոխս
դատապարտեալ. քանզի այր կնոջն այ-
նորիկ կայր անդ, և սպասէր սպանանել
զքեզ, սակ սպան զինս. առա երկիր յայ. և
մի և մեզանչեր. Օ այս ասելով եկին ի տե
զի կախաղանացն. և ինքէ երկոցունցն և ցե
րիվարին, ասէ չարագործն ցերիտասարդն.
արդ՝ դիր զինս վերատին ի տեղին՝ ուր կայր
կախեալ. և զու երթ զհանապարհդ քո. զի
միայն մի փրկելոյ զքեզ ի մահուընէ, յա-
րոյց զինս ոճծ առ ժամ մի. և արար այն-
պէս երիտասարդն. և ապա զարհու-
րեալ և հիացեալ երիտասարդն ընդ այնր
ասմն, որ պատահեցաւ ինքեան, զարձաւ

'ի տուն իւր, և գոհանայր զՅոհնէ. և զգաստացեալ փոխեաց զվարս իւր 'ի քաղաքին. և կայր երկիւղիւն Աստուծոյ յօրինակ քաղաքի ամենեցուն։ Իսկ այր կինոջն էր լռասանալ աւուրն իբրև եառնէ, Թէ չէ առաջի պատուհանին դի մեռելոյն, զոր պատեր և ընկէց անդր, հիացաւ յոյժ. և առաքեաց զծառայն իւր 'ի քաղաքն տեսանել Թէ գինչ զօրոյ կայ զերիտասարդէն. և եկեալ ծառայն 'ի քաղաքն, ոչ միայն ինչ ոչ լուաւ զերիտասարդէն, այլև եառ գնա, զի շրջեր էր քաղաքն ոտ յերեկն և յեռանդն. և եկեալ պատմեաց տէն իւրում։ Իսկ նա ապուշ մնացեալ 'ի հիացմանէն՝ զարմանայր, Թէ ոտ կենդանի կայր երիտասարդն։ Յայլ յետոյ ծածկապէս լուեալ յերիտասարդէն զեղանակ փրկիլ լինելոյն նմա 'ի մահուանէ, մատուցանէր զամբաւ գոհութիւն Աստուծոյ. և ամենաքաղցր մօր նմա։

Պատառ։

Ասելով մեր զայս պատմուճի, առիթիմբ եասել, Թէ ձշմարիտ է այն բան նոր վարդապետին՝ որք ասէն. ոտ բէտ աղաղակէ յոտնէ խղճի մտացն, գոյ 'ի նմին յոյս փրկութիւն. իսկ յորոմ լռեալ է խղճի մտացն, արդէն իսկ դատապարտեալ է։ Ոչ պատահեցաւ երիտասարդիս այսմ, որ վասն խղճիլոյն զանցառանելոյ ասել զնոր վարդապետին, եգիտ 'ի նմանէ զաղնպիսի աքաղելի փրկութիւն։ Իսկ Թէ ուստի պատահի յամենայն

լռել կամ չիջանիլ աղաղակի և լուսոյ խղճի մտայն, ասեն վարդապետք, թէ պատահի այն ի յաձախ գործելոյ զմեղք իմն. և ի յառնելոյն զայն ինքեան իբր երկրորդ իմն քնութիւն. ոմն ասէ սբեն բեռնարդոս. վայ է նմա, որոմ մեղն էբր բնու-
թիւն եղեալ իցէ։

Հաղինաբ աճապիճն ի չեռան ոսրուսն կոսոկ մէլ
Նորդոսլեբ սբ վարդապանին էարոյ եռ չնո-
բոճոսլեբ հարգի մոյ հուսանաց։

ՏԻՒՐՈՒ ԺԲ.

Ջոր պատմէ հայրն ալանոս ի գլբա սբ վարդապա-
նին։ Եւ ալբերտոս վենէտկեցին։ Եւ հայրն ալէք-
սանդրոս դոտալեւեան. հատոր. բ. ճառ. ւշ։ Եւ
հայրն դաւլոս բոզնեան. հատոր. Ե. օրինակ։ ւ։

Պատմէ երանելին ալանոս, թէ կոմս
ումն հարուստ՝ ունէր զդուստր մի յոյժ
գեղեցիկ անուն յովհաննա։ Ի յա կոմն
առ ի թոդուլ զնմ ստացուածս իւր ուս-
տերայն, եւմնջ զդուստրն իւր ի վանս
հուտանաց կարգի սբեն բենեդիկտոսի առ
ի ընկել կրօնաւոր կուսան։ Այլ կու-
սանքն այնր վանացն ոչ ունելով յայնժամ
փականս ընդանելոյ արտաքս, և հովանա-
լով ի նախկին կանոնադրութենէ կրօնին,
ոչ զայլ ինչ առնէին, եթէ ոչ զարդա-
րին,

րիւ, և երթալ ուր և կամիցին, և վա-
րիլ ըստ աշխարհականաց ի խաղս, ի պարս,
և յանպատեհ ըստ եկամուտիս, ի գայ-
թակղութենէ ամենեցուն. զորս ոչ խոս-
տովանահարք և ոչ քարոզիչք կարացին
ածել յուղղութիւն. զի մնեալ յօվհան-
նա ի մեռաստան ինձ, կալաւ զնոցին ձա-
նապարհ. և ահա սկսան յաճախել առ
նա երթևեկութիւք աշխարհականաց, ըն-
ծայից, և սիրալրական թղթոց. զայդ
խոստովանահայրն նոքա տեսանելով ի նմա
զքաղցրութեն բարուց, և յուսալով ածել
նմա յուղղութի, մինչև իսկ գլօրեալ,
էհարց ցնա անգամ մի և ասէ. զորսիկ-
ոմի հոգևոր կրթուհի առնես ոմ դուստր
իմ. և միթէ ասես երբեմն զվարդարան
տիրամօրն ըստսին, թէ ոչ: Պատասխանի
նա յովհաննա անկեղծօրէն և ասէ. իմ կր-
թուհի այս է հայր նոքա. ջի փախչիլ յառանձ
նուհէ, ինդրել զկենակիցն ըստ մարդկան.
աղօթել փոքր մի. զարդարիլ անդադար.
փախչիլ ի ձգտութենէ, և սիրել զդի-
րութի մարմնոյ. զի այսպէս ուսայ յայլոց
կատարեալ: Իսկ մեք բանին ասէմք զվար-
դարան տիրամօր ըստ կուսին, ծաներ հայր,
զի և ոչ զանուն նոր լուեալ է իմ: Ցրտ-
մեցաւ յոյժ խոստովանահայրն իբրև լը-
ուաւ զայս՝ տեսանելով, թէ ի կորուստ
գնայր աղնուական հոգին այն. ուստի
եւ նմա զվարդարան մի ամենաճաք կու-
սին. և ուսոյց նմա զեղանակն ասելոյ.

և յորդորեաց զնա ասել զայն յամուամ ա-
հուր ի պատիւ և ի սէր ածամոր նը կու-
սին, որոյ միջնորդութեանն Թերևս կեր-
ցէ ի կորստական ձանապարհէն։ Նկա-
ւաս յովհաննա զվարդապետն, և սկսաւ
ասել զայն յամուամ ահուր։ Ես յարատևե-
լով ևր յայսմիկ ջերմեռանդութեանդ առ ա-
ստենաբն կոյսն, ոչ կանց բազում ժամա-
նակ, զի միջնորդութիւն նր սկսաւ չնոր-
հօքն այ փոխել զվարս իւր։ Նզի ի բաց
եձող զանձնաբար զարդարիչն. եւ զանձն
ի ձգնուհիս. հրաժարեցաւ ի կենցաղավա-
րուե աշխարհականաց. և այսպէս ի բարի
վարս կատարելով զամն փորձուե իւրոյ, ա-
բար և զուխտ կրծնին։ Նայց ահա սկսան
հալածել և Թշնամանել զնա, Թէ կուսանք
ընկերք նր, որովհետև վարք նր երկանդիմա
նուե վարուց նդ. և Թէ աշխարհականք,
յորոց փախչէր իբր ի յօձից։ Ճառ զա-
նացին հեռացուցանել զնա յայնպիսի նր
վարուց. բայց ոչ կարացին առնել ինչ. զի
միշտ եկաց մնաց Հաւատարիմ առ ած, և
հաստատ յառաջադրութե իւրում։ Նա-
խատեին զնա սէկսպէս անարդական բա-
նիւք կուսանք ընկերք նր. բայց նա յամ-
ենայնի համբերեալ դիմէր առ միսիթարիչն
ամենեցուն առ ամենանք կոյսն, և հայ-
ցէր զօգնուե նորին։ Նոկ ամենադթած
նր կոյսն ոչ միայն միսիթարել զնա ի ներ-
քուստ, այլև կամեցաւ անդամ ի արտա-
քուստ յուցանել զսէր իւր, զոր առ նա
ունէր.

ուներ. և եղև այսպես. Ո՛ի մինչ յառաջ
միւսմ առնէր յովհաննա աղօթս, անկաւ
յերկինից ՚ի գոգ նր թաղթ մի. որոյ վեր-
նագիրն էր գրեալ այսպէս. Աբիմա Մայր
այս առ յովհաննա քոյրսդ ողջոյն: Իսկ քանմն
պարտնակեալ ՚ի թղթին էր այս. Ջա-
նայիս ասէ յամառ առաւր ընդհատանպատիս գնար-
պարանն իմ. հեռացիր ՚ի կենդանաւորսն Տեր-
նան. փախչեմ ՚ի պատպիսուն. և բարկիս զա-
ձելոյդ զարդարանս և զնկան սենեկիդ, և պիղծս
գնանակ նոցա զՔրիստոսական պարկերս չի և
սէր նր: Լսա նե զայս արասցես, փոցիս զնորմո
յորդոյ իմմէ, և ես եղէց ձեզ հզօր օգնական:
Ուրախացաւ յոյժ յովհաննա ընդ այս թուղթ
ածամօրն. և ընթեռնոյր զայն բազում
անգամ. համբուրէր, և դարձեալ համբուր-
էր, և դրեթէ թանայր զայն արտաս-
ուօք. և ջանայր կատարել զնմա, որ ինչ ՚ի
նմին գրեալ կայր: Ո՛րդ յետ ժամանա-
կաց ինչ եկն աբգայն վանայ սէգն քենե-
դիկտոսի յայցելութի՚ն այնր մենաստանի
կուսանաց. և իբրև ետես զանկարգու-
թի՚ն վարուց նր, և զտարաշուժութի՚ն յոյժ
օրինաց և ՚ի կանոնաց, տրտմեցաւ յոյժ,
և ջանայր ածել զնս յուղղութի՚ն: բայց նր
ունելով լինքեանց օգնական և պաշտպան
պիշխանս և վեծամեծս քաղաքին, ոչ
մոռանէին ընդ կանոնադրութի՚ն նր: Ասաե
մինչ ՚ի գիշերի միւսմ վարանեալ կայր յա-
ղօթս, եւտես, զի ՚ի սենեկի յովհաննայ
կուսին կայր նր կոյս ածածկեան պարա-

ռեալ ՚ի սէր, և ՚ի զօրայ հրեշտակայ. և
վանէր զդեւս՝ որք կային մտանել ՚ի տեղիքս.
և զևքն իբրև ոչ գտանէին մուտս առնել,
երթային ՚ի սենեակս այլոց հաւատացելոց, և
կէր ըպտարաւօք զանազան զարշատեսիլ սողնոց
մտանէին ՚ի բերան նոցա: Օ որ տեսեալ աբբ-
բայն, զարհուրեցաւ յոյժ. և ապա ըստ ա-
ռաւօտն կոչեալ զյովհաննա կոյսն, պատ-
մեաց նմա զայն տեսիլ. և տեղեկացաւ ՚ի
նմանէ, թէ վն այսորիկ ոչ մտանէին դևք
՚ի սենեակ նր, զի նա յայնմ ժամու դի-
շերոյն սաեր զվարդարան տիրամօր եր-
կուսին: Ապա խորհուրդ արարին աբբայն,
գնեաց ըստ թուոյ կուսանացն զդեղեցիկ վար
դարանս ինչ. և եառնից. և յորդորեաց զնո
ասել զայն յամենայն աւուր ՚ի պատիւ ա-
մենասնբ կուսին. զի թերևս միջնորդութ
նր գայցեն յուղղուի վարուց այլ զյովհան-
նա: Օ որ իբրև արարին, օգնութ նոյն
ամենասնբ կուսին եկին յուղղութի կրօ-
նաւորական վարուց այնչափ, մինչ զի որք
յառաջն էին ՚ի գայթակղութի քաղա-
քին, յետ այնորիկ եղեն ՚ի շինութի, և
՚ի հոտ անոյշ սրբութե:

Պատառ.

Ղազ և մեք յորժամ նման երանելւոյն յով-
հաննայ կուսիս հրաժարիմք յերկրաւոր
բերկրութենէ վն սիրոյն նր, իբաւ ոչ կո-
րուսանեմք զուրախութի և զբերկրութի
մեր. այլ ըստ բանից սբոյն բեռնարդոսի,

ՔԱՀԱՆԱՅ ՀՈԳԻ, ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԱՌ ՀԱՅՈՑ ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՀԱՅԿ: ԱՅԺՄԻԿ ԱՅՍԱՓԱՌՆԵՐՔԻՆ ԵՐԿԱՐԱԾԼԱՔ ԵՆ ՅԱՅԺ ՄԵԾ ՔԱՆ ՂԱՐԱՒԱՔԻՆ ԱՆՑԱԼՈՒ ԵՒ ՎՀԱՏԱՑՈՂԻՉ ԵՐԿԱՐԱՒԱՀ, ՈՐՔ ԱՌԱՒԵԼ ԾԱՆՐԱՑՈՒԹԵՆՆ ԵՒ ՉԱՐՉԱՐՔՆ, ՔԱՆ ԼԱՒ ՈՒՂԱՓԱՅՈՒՏԱՆՔՆ: ՄԱԿ ԼԱՒ ԿԱՄԱՒՈՐ ՀՐԱՇԱՓԱՌՈՒՄՆ ՅԵՐԿԱՐՔԱՐՈՐ ԵՐԿԱՐՈՒԵՑԵՔ ԵՐԲԵՄՆ ՊԱՏԱՀԱՒԵՑԵՔ Ի ՄԵՂ ՁԱՐԱՄՈՒԼՔԻ ԻՆՉ ՓՈՔՐԻԿ, ՈՂՈՐՔ Է ԱՅՆ, ՈՐՈՎՀԵՒԱՒ ՓՈՒԼՈՎ ԱՆՑԱՆԵՔ. Ի ԴԷՊ Է ՀԱՒԱԼ ԶԱՆԻՑՆ ՔԵ, ՈՐ ԱՒԱ ԱՇԱԿԵՐՏԱՆ. ՉԱՒԱՔ ԱՅԺՄ ՊՐՈՄՈՒԼԻՔ ՈՒՆԻՔ, ՈՒ ԴՊՐՑԵԼՈՒ ՈՒՆԵՔ ՆՈՅՆ ՂՅԵՂ. ԵՒ ՈՒՐԱԽ ԼԻՆԻՆ ՈՒՐԱՒ ՅԵՐ:

ԵՐԵՒ ՀՈՒՐ ՂԵՑՈՒԱԾԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԲԱՐ ԿԱՐԾԵՔ ՀՈԳՈՒՆ ՄՈՒ ԲԻՄԱՄ. ԵՒ ՆՈՒ ԼԱՒ ՊԵՏՈՅՆ ԿԱՅՑԷ ՅՈՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՀՈԳՈՒՄԱՆ ՈՒՐԱՒ ՅԵՐ:

ՆՐԱԾՈՒԹԻՒՆ:

ՉՈՐ ՊԱՏՄԵ ՅՈՎՀԱՆ ՀԱՅՈՑ ԱՂԷՔԱՆԴՐՈՍ ԳԻՐՈՒՆ ՂԵՒՈՆԴԱՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԱՄ. Ի ՕՐԻՆԱԿԻՆ Ո:

Ի ՄԻՋ ԱՔԱՆՉԵԼԻ ԲԱԽԵՐԱՐՈՒԵՑԱՒ, ԶՈՐՍ ԸՆԿԱԼԱՆ ՄԱՐԴԻԿ ՅԱՄԵՆԱՅՆ ԿՈՒԱԿՆ ԱՍԵԼՈՎ ՔԵՐԵՒԱՆՈՒԹԻՒՆՔ ՎԱՐԴԱՊԱՏԱՆՆԵՐ, ՊԱՏՄԻ ԵՒ ԱՅՍ Ի ՀՂ. ԳԻՐՔՆ ԳԱՆՁՈՒՑ ԱՔ ՎԱՐԴԱՊԱՏԱՆԻՆ. ՀՐԱՇՔ. ՈՒ: ՅՈՎՀ ԿԻՆ Ի ԳԻՒՂԱՔԱՂԱՔԻ ՄԻՈՒՄ ԵՐԵՔ ՔՈՒՐՔ ԴԱՒԵՐՔ ՄԻՈՅ ՀՕՐ ԵՒ ՄՕՐ. ՈՐՔ ՄԻԱՔԱՆ ՀԱԱՆՈՒԱ-

ԹԵՔ

Թէ հրաժարեալք յաշխարհէ, նմանիցին ուխտիւք զկուսանսն իբրեանց՝ այլ և մօր նոր եւ կոյս ածածկելին. և կայցեն միաբան ի տան հօր իբրեանց։ Այլ եղև, զի ի միում ամի ի ծննդեանն քում, մինչ դնայեալ խոստովանեցան զմեղս իբրեանց, խոստովանահայր նոցա՝ որ էր այր առաքինի՝ յորդորեաց զնոսա առնել զսուբ պատրաստուքիւն գալոց ծնանի ածնընդառաջին. որ և ասէ ծնանի արքունեան ածածկելին։ Այլ ի մէջ զանազան հոգևոր կրթուքեանց կարգեաց և զայս, զի աւուրս քառասուն մինչև ցծնունդն, ասասցեն յամենամաքուր զբաւանդակ վարդապան ընդ կուսին։ Այլ ի տալն նոցա խրատս ինչ հոգևորս վերայոր քանի, եթէ ի մէջ և զայն քան երգոյ երգոյն սաղմոսին, ըստ է. Այս հոտ հանդերձից իմոց իբրև հոտ ընդրէ. և մեկնեալ նոցա, թէ խորհրդական հանդերձք առնանաք կուսին՝ են աղօթք ջերմեռանդիկ իւրոց. և հասեալ ի սէրն, որով աղօթս առնեն առ նա։ Այլ յետոյ ասէ. ապա և դուք դստերք իմ, պատրաստեցէք յայս քառասուն աւուրս զգեղեցկիկ հանդերձս առնանաք կուսին ջերմեռանդ աղօթիւք ձերովք. զոր թէ արասջիք ըստ արժանւոյն, նաև առնանաք կոյսն զգեցուսցէ ձեզ հանդերձս չնորհայ՝ ի կեանս յայս, և ի հանդերձեալն՝ զհանդերձ փառաց։ Այսպէս խրատեաց զնոսա խոստովանահայր նոցա. և ըստ այսմ արարին և նոքա։ Այլ ոմն ամբան-

անհաւասարք էին, այսպէս նաեւ ան-
հաւասար եղեւ ջերմեռանդութիւն նոցա։ Եղեւ
մեծ քոյրն ասէր մեծաւ ջերմեռանդու-
թիւն յամառեալ առաւ զվարդապետանն իւր՝ մը-
տածելով թէ այնու առնելոց է զպայ-
ծառ հանդերձ ամենանոր կուսին։ Իսկ
ըորդ քոյրն ևս առնէր նոյնպէս, բայց
ոչ նա զառաջինն այնքան սիրով։ Ապա եր-
րորդն առնէր գալջուբ և զանցաւուբ։
Իսկ իբրև եկն էհաս հասուսն ներընդա-
ռաջին, և ննջելին երեքին քորքն ևս իբրա-
քանչիւր յանկոյնի իւրում՝ ի միում՝ սենե-
կի, ահա երևեցաւ նոցա ամենանոր կոյսն,
ըստ որում էին նոքա մարտիրոս կուսանքն
ակնէս և կատարեալ՝ զգեցեալ հանդերձս
պայծառս. բայց հանդերձք ամենանոր կու-
սին՝ զոր զգեցեալն էր՝ էին գեղեցկիք և
փառաւորեալք յոյժ՝ ընդդէմ զգեալք բամա-
զատիկքն ոսկի ասուիւք. որք բաշխիւսեին
զողջոյն ՚ի Տէր Յիսուս։ Իսկ մերձեցեալ ՚ի մա-
հիճս մեծ քեռն, ասէ ցնա, ողջոյն քեզ
դուստր իմ, ընտրեալ եմ զքեզ, որ զգե-
ցուցեր ինձ զայս գեղեցիկ հանդերձս, ա-
սելով ջերմեռանդութ առ իս՝ զողջոյն ՚ի
Տէրէն. և զայս ասացեալ՝ եառնու զոգի
նուիրեալ իւր, և եղև անբերելոյն։ Իսկ
միւս երկոքին քորքն սկսան արտմիլ և
իբրու նախանձիլ առաքինոյն. զի ոչ ասաց
ինչ նոցա ամենանոր կոյսն։ Այլ ահա զկնի
ժամու միոյ դարձեալ երևեցաւ ամենանոր
կոյսն միայնակ, և զգեցեալ էր զհան-

դերձ մի հաստարակ, առանց ինչ զարդուց, և կամ ոսկւոյ ընդելուզելոյ. և մերձեցեալ ՚ի մահիճն երիցուդ քեռն՝ ասէ. ողջոյնեմ և զքեզ գոնաւր իմ. և հնորհակալ եմ վն ամի զոր ինչ ասացեր ՚ի պատիճ իմ։ Նա ՚ի հարցանելն օրիորդին ցաւն ինանալ կոյսն, Թէ ընդէր այսպէս անպատճառ հանդերձիւք երևեցար ինձ, իսկ քեռն իմոյ՝ վհատահեղ զգեստուք. ասէ ցնա ամենանաք կոյսն. վնզի սակաւ էր ջերմեռանդութի քոյ քան զքեռն քոյ ՚ի յողջունելդ զիս. ուստի և զայսպիսի հանդերձ զգեցուցեր ինձ։ Նսկ օրիորդն զամենի հարեալ ասէ, ներեա աղաչեմ ինձ կոյս սիրուհի, և ապաւեա ինձ, զի և ես ՚ի գալ ամին զգեցուցից քեզ զայնպիսի հանդերձ, ոյր զգեցոյց յայսմ ամի քոյրն իմ։ Նա ամենանաք կոյսն ասէ, բարի է, եղիցի ոյզ ասացեր. և եղև անդերևոյթ։ Նայց զկնի միոյ ժամու դարձեալ երևեցաւ ամենանաք կոյսն զգեցեալ զհարսանն մի կոշտ և խիստ. և մերձեցեալ ՚ի մահիճն երրորդ քեռն՝ ասէ, հնորհակալ եմ և զքէն, որ այսպէս զգեցուցեր զիս։ Նսկ օրիորդն խոստացեալ, և զամենի հարեալ յոյժ ասէ, ով ամենասիրատուր սիրուհի, տեսի զգեստիկ հանդերձս, զոր քորք իմ արարին քեզ. իսկ ես արարի քեզ զայդ անարգ և կոշտ հանդերձ. վն որոյ ոչ է արժան, Թէ հնորհակալ լինիցիս զինեն. բայց զայս նուազ ներեա աղա-

աղաչեմ. և ասասեա, զի և ես ի գալ
ամին արարից քեզ զայնպիսի Հանդերձ,
ոչ արար մեծ քոյրն իմ: Եւ ամենայն
կոյսն ասէ, բարի է՝ եղիցի ոչ առայերդ,
և եղև անեղեւոյթ: Եւրեւ առաւօտ եղև,
և ծոն էր ՚ի ննջեցեալն, գնացին երե-
քին քոյրքն և յարէղեցին. և պատմեցին
զայս առեալ խոստովանահօր իւրեանց. որ
և խնդաց յոյժ, և յորդորեաց զերկոսին
կրառնալ Թաղել ՚ի քոյ զնմ գաղջո-
Թի իւրեանց, և ծառայել ամենայն կու-
սին սիրով մեծաւ ոչ զքոյր իւրեանց ե-
րեց: Եւայս ՚ի գալ ամին, և ՚ի մերձենալ
ծոնի ՚ի ննջեցեալն, սկսան երեքին
քոյրքն և քառասուն օր յառաջ քան զը-
ծոնն առնել դանադան աղօթս առ ամե-
նայնն կոյսն, և ասել յամենայն ժամ
ծառ ՚ի ներեալ ամենայն զվարդապետն Նէ:
Եւրեւ եկն նախընթաց գիշերն ծոնի ՚ի ննջեցեալն, և երեքին քոյրքն և կային
միաբան յաղօթս ՚ի առնելիսն իւրեանց, և
ընդ եղեալ նոցա ամենայն կոյսն զգեցեալ զմե-
ծափառ Հանդերձս ընդ երկուս կողս մար-
գարտովք և ակամբք պատուականօք, և
օծեալ զանձինս վայելուչ. և եդ ՚ի գլուխ
երից քերցն և պսակս դեղեցիկս և մե-
ծագինս, և ասէ. այս պսակք եղիցին ձեզ
՚ի գրաւ աչքայուրծիչ որդւոյ իմոյ, ուր
մնջիք ՚ի վաղիւն. և զայս ասացեալ՝ է-
կն անեղեւոյթ: Եւնդ առաւօտն զը-
նացին երկեղեցին առ խոստովանահայր իւ-
րեանց.

րեանց. և պատմեցին նմա, Թէ ոչպէս երևեցաւ նոցա յայնմ գիշերի ամենայնք կոյսն, և եղ պատկս 'ի գլուխն նոցա. և խոստացաւ նոցա 'ի նմին աւուր կոչել զնոսա յաքսյուԹիւն որդւոյ իւրոյ։ Այնգամ յոյժ խոստովանահայրն իւրեանց զայս. և ազաչեաց զնա յիշել և զինքն, յորժամ լինիցին յաքսյուԹիւնն երկնաւոր փեսային իւրեանց. և հաղորդեաց զնա մարմնոյ և արեան նորա, և առաքեաց զնա 'ի տուն իւրեանց։ Իսկ զկնի վաղը ինչ կերակրոյ՝ զոր ձաշեցին, միայնի մեծաւ ջերմեռանդուԹիւն կատարման խոստման ամենայնք կուսին։ Իբրև ել երեկս եւև օրն, և կային երեքինն ևս յաղօԹս, երևեցաւ նոցա ամենայնք կոյսն պարտեալ յանհամար զօրաց հրեշտակաց. իջ օրս էին և երկու նոքա կուսանքն ակնհայ և կատարինք՝ ոչ յառաջին նուճագին. օրոց հրամայեաց ամենայնք կոյսն զգեցուցանել երից երջանիկ քերցն այնոսիկ հանդերձս պայծառս նկարեալս զանազան գեղեցիկ ծաղկամբք՝ շուշանաց, և վարդից, 'ի նշանակ կուսուԹեանն նոցա, և ջերմեռանդուԹեանն առնոքա վարգարանն։ Իսկ հրեշտակքն սկսան երգել և ասել. Ո՛վ կոյս ես, ասա զմեզ, ոչ պարտասեաց ժեղ որ 'ի յաւիտենից։ Իսկ մինչ նոքա երգէին, երեքին քորքն ևս ի զկնի միոյ քաղցրուԹեամբ ձայնիւ զհոգիս իւրեանց. զորս ընկալեալ ամենայնք կուսին երդակցուԹիւն հրեշտակաց՝ եմոյծ

'ի

'ի խնդութենան յաւիտենականս։

Պատ։

Յայտնեալ պատմութիւն ուսանիմք, թէ պարտ է մեզ կալ յաղօթս առ Աստուած, և առանձնանալ մայր ևս մեծաւ մնադրութիւն և սիրով, որպէս և առաքեալն ասէ. Կացէք յաղօթս հոգեով. կացէք յաղօթս և ոչ ոք. այլ կացցիք յաղօթս սիրով և մտադրութիւն։ Բայց զի ասէ ևս զբիւր պատն, թէ անխոհեմ և անձնուրհ աղօթէ, որ աղաչէ զԱստ, զի հաւնեալ 'ի նա. և բնաւ ինչ ևս ոչ գնէ։ Իսկ չարագոյն և վատթարագոյն աղօթէ, ասէ նա, որ զաղաչելիս խորհի 'ի յաղօթեն, զի այսպիսիս գնէ առանձի այլ զնարշահոտութիւն։ Որոյ առ ասէ մարգարէն երեմիա. Աւերչ ես դու այլ 'ի բերան նոցա, և հեռի յերիկամանց նոցա։

Երեմ. ԺԲ.

Տէրն ևս անդէաւ 'ի վերջանեաց յանխորտութենս և զիս զօրեսցուն յաւերնաւոր կոտրեն զայր։

Մանահրաշ Ալբպէճ։

ՀԱՐԸ ԿՈՒ ԺՈՂ։

Զարդ պատմի խպտոյ խաւս մերաբեան 'ի գիրս խոր։
Եւ հայրն աղէքսանդրոս գիտասլեան. հատոր. Բ.
Ճառ. ՏԻ. Եւ հայրն գառլոս բովիեան. հատոր.
Բ. գլխակ. 25. Եւ այլ մեծաւոր հեղինակք։

Ի ժամանակին՝ յորում մոռցիք աւե-
լեալ քանդելին զմեծն ապահով
'ի

'ի Թագաւորութենն գաղեկիայ, որ է գա-
լիկիա, տիկին ամն յաջնուձական զարմ-
զարդարեալ ամառաքինական վարուք կո-
չեցեալ լուկիա։ Այս 'ի մանկութենէ անտի
իւրմէ զարգացաւ 'ի ջերմեռանդութենէ առ
տիրամայրն Աստուծոյ ընծայեցին։ և յետոյ
աւուր ասէր զվարդապան նորա զառա-
ջադրեալն նմա 'ի նբ հօրէն դամինիկոսէ։
որ յայնմ ժամանակի կենդանի գոլով, էր
առաքելական վարդապետ սպանիոյ։ Ապրէ
իբրև եղև լուկիա չորեքտասան ամաց,
խորհեր նուիրել ինքզինքն իւր։ և
լինիլ հաւատաւոր։ քայց բռնադատեալ
'ի ծնողացն, եմուտ 'ի կարգ աշխարհի, և
ամուսնացաւ ընդ ասպետի միում գրանա-
տայ քաղաքին մեծաւ Հանգիստնէ Հար-
սանեաց։ և կային երկոքին ամուսինքն
ևս ուրախութենէ և միակամութենէ սրտի։
Բայց զի չէք յաշխարհի տեղապական խըն-
դութենէ, վ՚ն այն ոչ էանոյ շատ ժամանակ,
զի մեղրիք եկեալ պաշարեցին զգրանա-
տա։ և ասպետ այրն լուկիայ տիկնոջ 'ի
պատերազմին ընդ նմա, մեռաւ 'ի պատե-
րազմին։ և մնայ նա փութով այրի և յղի։
Եւ յետ այսորիկ մինչ յաւուր միում ե-
լեալ նա 'ի քաղաքէն գնայր ընդ ասիաւուց
արանց ընտանեաց իւրոց յագարակ իւր,
պատահեցաւ նմա դունդ մի հինից մուղ-
րեաց, որք գերի վարեցին զնա, և տա-
րեալ եւտուն Հաղարատպետին իւրեանց։

Այս Հաղարապետ այր բարբարոս և պղծ-

շատ՝ յորժամ տարաւ զնա յերկիր իւր՝ ի յափրիկէ, բռնագաւեր զնա՝ ի պղծութեի. և իբրև ոչ եգիտ զմուտ առ նա, փոխեալ զսէրն յաստեղութեի, և զշողոքորդութեիան՝ ի բռնաւորութի. կարգեաց զնա՝ ի յանարգ ծառայութիս տանն, ըմ աւել ածել սենեկայն, լուծանալ զանօթս կերակրոց և աղտեղութեց, կրել ուսով զնի զիայտ, և յայլ անարգ ծառայութիս։ Ծառայեր առաւօտեալ աւիկինն մեծաւ խնարհութե իբրև աղախին՝ ամենեցուն, յորոց ոչ զայլ ինչ ընդունէր, եթէ ոչ զնախատինս, զգանս, և զհարուածս յամառւմ աւուր. ոչ և խնայէին նմա, թէև տեսանէին զնա գոլ յղի։ Այսպէս յամառասանս յայսոսիկ չուներ զայլ ապաւինուի ինչ, եթէ ոչ դիմել առ նա՝ ածածինն ասելով զվարդարան նի՝ և աղաչէր զնա հասանել նմա յօգնութի։ Իբրև կատարեցան ինն ամիսք յղութեն, կալան զնա երկունք ծննդեան՝ ի նմին իսկ աւուր ծնողի ծննդեան նն. և ոչ ունելով զայլ առանձնական տեղի, մեկուսացեալ եմուտ՝ ի գոմն անասնոց նն իբրոյ ըզ օրինակի ամենայնք կուսին. ուր՝ ի զօրանալ ցաւոցն, և ոչ գոլով վարժ սովորական դարմանոց, ոչ զայլ ինչ առնէր, եթէ ոչ ասել զվարդարան ամենայնք կուսին, և կողկողիլ առ նա՝ մինչև ծնցի։ Այս ահա յանկարծակի երևեցաւ նմա անգ ամենայնք կոյսն պայծառ քան զարև. և լուսաւորեաց ըզ-

գոմն ի գիշերային խաւարչէն . մեղմեաց
զցաւս երկանց նոր . և արար ծնանիլ նմա
երջանկապէս զմանուկն ; զոր և ինքն ժո-
ղովեաց ամենայն ձեռօքն իւրովք . և պա-
տեաղ ազքատիկ խանձարրօք եդ ի վէր
յարդին : Երջանիկ տղայ , որում մայրն
այ եղև ծնուցիչ : Ո՛վ վի ընտրեալ նոն են
իբրև զմարգարիտս ծովու , որք ոչ եր-
քեք են միայնակ , ահա եղ յերկինից ի
գոմն յայն նաև նոքն մեր յիսուս անհա-
մար բազմութիւնք հրեշտակաց՝ զգեստա-
ւորեալ հայրապետական զգեստուք . և ինք-
նին սկրտեալ ձեռամբ իւրով զերջանիկ
երեխայն . և ի պատիճ մեր իւրոյ կոչեաց
զանուն նոր մարդանոս . և ամենայնք կոյան
եղև կնքամայր մանկանն կալնլով զնա ի
նոր աւազանին : Իբրև կատարեցան հան-
դիսութիւնք սկրտութեան , յանձն արար քա-
հինոջն լուկիայի յարատևել ի սիրել և
ի ծառայել մեր իւրում՝ սիրեցելոյ . յորոյ
ընտրհս ասէ , լինին քեզ այս նպաստք : Նոյնպէս
և ինքն ամենայնք կոյան տալով զերեխայն
ցմայր իւր , ասէ ցնա . առ քնկալ զորդեակդ
նոյ սիրեցեալդ իմ . և մեր գնա ի տեղի
իմ . և արա , զի գործք նոր համեմատես-
կին անուանն . և ես եղէց միշտ քեզ և
նմա օգնական : Նմ կեաց այսօրիկ ան-
կայտ եղև աւետիսն ամ . և տիկինն լու-
կիա միայ այնչափ ուրախ և ախորժարեալ ,
մինչև կոչեաց երջանիկ զգերութիւն իւր .
յորոյ պատճառս եղեն նմա այս պարգեւք .

Յ՝ատոյց

Աստոյգ զանչափ գոհանիս ՚ի մեզ. և եդեալ զօրդին իւր մարիամոս ՚ի վէր խոտոյ, թռուէրն նման լինիլ ՚ի բեթղէհէմ, և նմա նիլ ամենայն կուսին ՚ի ծննդեանն զծծօրդին։ Իսկայս լուր ծննդեան լուկիայի յականջն բարբառոս ՚ին իւրոյ. որ իբրև լուաւ թէ ՚ի գոմն տանն ծնեալ էր զաւետն, ՚ի կակղել ՚ին ՚ի զսիրտ նորա, հրամայեաց կալ մնալ լուկիայի անդ հանդարտ՝ ՚ի ջրատի և կամիցի. և յամառ աւուր առաքէր նմա ՚ի գոմն զկերակուր, և հոգայր զայլ պիտոյս նմին։ Իսկ՝ իբրև էհաս օր քառասներորդ ծննդեան նմ, որ էր օր տանի ՚ին ընդառաջին, երեւեցաւ նմա ընդառաջման հրեշտակ մի առաքեալ ՚ի ՚ին, և ասէ ցնա. ծանիր տիկին դու. զի յայսմ աւուր պարտ է քեզ ընդունել զօրհնութի՚ն տանէից մաքրիլ և ընդունիլ զօրհնութի՚ն յեկեղեցւոջ։ Իսկ ՚ի պատասխանին նմա լուկիայի, թէ անկարելի է այդմ լինիլ. զի առաջ յերկրի մուղբեայ չի՚ք առաքար ՚ին, և ոչ քահանայ քրիստոնեայ. ասէ հրեշտակն. չի՚ փոյթ, արի դու, և մի՚ երկնչի՚ր. առ զմանուկդ ՚ի գիրկս, և կալ զայս մանուկն ՚ի ձեռինդ. և ել զկնի իմ։ Իսկ նա հնազանդեալ հրեշտակին, հառ զմանուկն, և գնայր զկնի նր. և ահա ժամանեցին յեկեղեցի մի հոյակապ, որ անդ երևեր կառուցեալ. և այն զի տեսիլ էր, և ոչ իրական։ Իսկ կայր ՚ի յաւագ խորանին նր ամենանք կոյսն, որ և կոչեայ

զլուկիա գալ և կալ առ վանդակաւ դա-
սին վն ընդունելոյ անդ զօրհնութենին.
Իբրև եկայ նա անդ, ահա վերստին ե-
րևեցաւ քո զգեստաւորեալ քահանայա-
կան զգեստուք. և ել՝ի խորանն, և սկսաւ
մատուցանել զնուագային պատարագն. ուր
հրեշտակք յերկուս դասս բաժանեալ եր-
գէին զերգս պատարագին: Իւ յորժամ
հասին յլինելոյ սրբութենէ, կոչեաց քո
զլուկիա առ ոտս սեղանոյն. և ընթեր-
ցաւ՝ի վէր նր զօրհնութիս սրբութենէ ըս
ծիսի եկեղեցւոյն. և ընկալեալ՝ի ձեռանէ
նր զմոմեղէնն, եւ նմա համբուրել զսր-
բազան շուրջառն: Իւ իբրև աւարտե-
ցաւ նր պատարագն, դարձաւ առնմանք
կոյսն առ լուկիա, և ասէ ցնա. արդ՝ գնա՛
սիրեցեալդ իմ, և կաց՝ի խաղաղութենէ.
քանզի մինչև ես վերջացնէ օրս, դու գայիս
՝ի տուն քո Հայրենի՝ զերծեալ՝ի գերու-
թենէ. բայց մի՛ մոռանար զընտրհան, զորս
արարի քեզ. և կաց միշտ՝ի սէր իմ. մնա՛
իբրև իմ՝ զորդին քո մարիանոս. և ջա-
նա տալ նմա ըզ կաթին զջերմեռանդու-
թենէ առ իս: Իւ նմա ասաց առնմանք կոյսն,
այնպէս և կատարեցաւ. քանզի՝ի նմին
աւուր ըզ երեկս բարձեալ եղև անտի քա-
րեսպաշտ տիկինն Հանդերձ զաւակաւն իւ-
րով անաւետանելի ձեռօք հրեշտակայ, և
դառաւ յեկեղեցւոջ սկզբն յակոբայ առա-
քելոյն՝ի կոմպոստելա՝ի Հայրենի երկիր
իւր. և գնայ՝ի տուն առ ընտանիս իւր.

որք

ոյք և հիացեալ ուրախանային ընդ նմա ՚ի վեր աքանչելի փրկութենէ նր ՚ի գերութենէ։ Այս տիկինն լուսիա զմեծագեալն կենաց իւրոց անցոյց ՚ի տան իւրում ՚ի հոգևոր կըրթուհա, և ՚ի ջերմեռանդուհե և ՚ի պաշտօն և ՚ի սէր բարեբարին իւրոյ ամենաքաջ կոյս ածածինին։ Որ և ՚ի լուսին և ՚ի պսակ այն չափ չնորհաց առնաս արարելոց առ ՚ի հենդանուհիէն, երևեցաւ նմա վերատին ՚ի ժամու մահուան նր, որ զկնի ամաց բազմաց եղև իսկ ՚ի նմին աւուր տօնի ՚ին ընդառաջին. և կոչեաց զնա ՚ի խնդութենէն յաւիտենական։

Պատմ։

Որպէս երջանիկ եղեն եղք վշտաց և ձախողութենց տիկնոջս այսորիկ, այսպէս լինի և մեզ, եթէ և մեք գիմեսցուք յոր և իցէ ձախորդութենէ մերում առ մայրն ողորմութենէ առ նա և կոյս ածածինն, ոչ արագ նա։ Ուստի ուսցուք ՚ի նմանէ զսյս ընտիր և գաղտնի գիւտ ընդդէմ ամենայն ձախորդութեց, յոր փոխանակ վշտանալոյ և խնդրելոյ զպեսպն միջոցս առ ՚ի ազատիլ ՚ի վշտոց մերոց, յանձն արասցուք զմեզ մօրն ողորմութե. գիսցուք առաքի նր զկարիս մեր խնդրելով զօգնուն նր. և գտցեն անտարակոյս զերջանիկ եղս ամ դիպուածք մեր ընդ խնամարկութենէ նր, ոչ ասէ երանելին բեռնադրոս։

Տեսան ելանել Հոգին ի բերանոյ Քրիստոսին ի յասելն ցՀայրն ամենայնի կոսին։

ՀՐԵՇՏ. ԺԱ։

Զոր սուտ ի կարդակենա ի վերջին դիրս հրաշից որբ ածածնին։ եւ Հայրն աղէքսանդրոս գիտողական. Հատոր. ա. հաս. 17։ Եւ Հայրն սիլվանոս կամաք. պուլեցին ի ք. գիրս հրաշից որբ կոսին. հրաշք 53։

Ի զինուհական ասպետ ումն ածասէր ունէր զմիածին որդի մի, և անուշանէր զնա ի ջերմեռանդութենէ ծնողացն որբ կոսին. վնդի միջնորդութէք նոր ընկալեալ էր զնա ի նոնէ։ Եւ եղև ժամուս այս յամուամ աճուր ըս մանկական քաղուցն ժողովէր ի պատրիզէ հօրն ծագկունս՝ և արարեալ սպակս գնէր ի գլուխ արձանեայ պատկերի տիրամօր նոր կոսին, զոր Հայր նոր ունէր յաղօթարանի տան իւրոյ։ Եւ ա սպա մեծաւ ջերմեռանդութէք կայր յաղօթս առաջի պատկերին։ Ձայնս եղև յայժ ամենայնոր կոսին այս գործ մանկանն. և վն այն էարկ ի սիրտ նոր զգազուսն յաշխարհէս. ուսոտ իբրև եղև մանուկն չորեքտասան ամայ, նոնիքրեայ ամենայնոր կոսին զկուսուածէ իւր. և արար ուխտ չմոռանել ի կարգ աշխարհն, այլ լինել կրօնաւոր։ Ցոր իբրև գիտայ Հայրն, թէ նչափ տրամեայ յայժ, զի չուներ զայլ

որ

ոք ժառանգ, սակայն վն զի էր այր ա-
ռաքինի, Թոյլ ետ որդւոյն կատարել
զսխտ իւր։ Եւ զի մանուկն ցանկայր
մնանել ի կրօն կարծեաց լուսակաց
կրօնաւորաց, վն այն իբրև ընկալաւ զ-
Թոյլտուքն ի հօրէն, եմուտ յայն կարգ.
և ընկալան զնա կրօնաւորքն մեծաւ սի-
րով։ Որդ՝ մնեալ պատանւոյն ի կարգն
լուսակայիս, սկսաւ մեծաւ խնդութիւ հոգ-
ւոյն վարել զայն խստագոյն եղանակ կար-
գի նոյ։ Եւ զի ունէր ի խոյի իւրում
զիոքրիկ արձանեայ պատկեր մի ամե-
նաքաղ կուսին, սկսաւ յամենայն աւուր ըզ-
սովորութենն, զոր ունէր յաշխարհի, ժո-
ղովել ծաղկունս ի փոքրիկ պարտիզէ խցին
իւրոյ, և առնել պսակս և դնել ի գլուխ
ամենաքաղ կուսին։ Եւ զի ոչ քաւէին ծաղ-
կունք պարտիզին իւրոյ՝ առնել յամենայն
աւուր պսակս նոր կուսին, գնայր ի խուց
այլոյ կրօնաւորաց, և հրամանաւ նոցուն՝
ի պարտիզաց նոցն ժողովել ծաղկունս, առ-
նէր պսակս ամենաքաղ կուսին։ Եւ այս ընդ-
դեմ էր յոյժ կանոնաց նոցն, ըստ՝ գնալ ի
խուց այլոյ. վն այսորիկ կոչեաց զնա մե-
ծաւորն վանացն, և յանդիմանէ զնա՝ արգել
գնալ ի խուց այլոց։ Եւ նորընծայ կրօ-
նաւորն սկսաւ տրտմիլ յոյժ վն այսր բանի.
մինչև բռնադատիլ ի խորհրդոյն Թոյլտուլ
զկրօնն, և դառնալ յաշխարհ։ Եւ մեծա-
ւորն տեսեալ զնա տրտում, կոչեաց առ
ինքն, և ասէ. զի՞ ե քեզ օրդեակ, զի՞

տրտմեալ կաս. և նա ասէ, Ծանի՛ր Հայր, զի ալինչ նեղիմ ՚ի կրօնիս, ոչ ՚ի լուսնէ և յաւանձնուէ, ոչ ՚ի հանապազորդ պաշտօն, ոչ ՚ի յառնելոյ ՚ի մէջ գիշերին, և ոչ յայլմէ իրէ. այլ միայն յայսմանէ, զի ոչ կարեմ յամուր աւուր առնել պատարագ ՚ի ծաղկանց, և դնել ՚ի գլուխ ամենայնի կուսին, ոյ առնէի սկսեալ ՚ի մանկութենէս մինչև յայժմ. և երկնչիմ թէ գուցէ քարկասցի ինձ ամենայնի կոյն։ Եւ բախացաւ յոյժ մեծաւորն ՚ի լսելն զայս. և ծանեաւ, թէ տրտմութենն այն յաւուրջ գայր ՚ի նմա ՚ի յերղձէ պատուհասոյ ամենայնի կոյն. ուստի ասէ ցնա, որ դեռ՞կ իմ, ուրախ եմ յոյժ ընդ այդ. բայց կամիմ ուսուցանել քեզ զայլ ինչ եղանակ առնելոյ պատարագ մօրն սուրբ ուրբամբ ընդ կուսին. ընդ որ նա առաւել հաձի քան զայն, զոր մինչև յայժմ առնէիր նմա։ Եւ՚ երդ՝ կամիմ զի յամուր աւուր ասասցես ՚ի պատիւ նո՛ր զերդուդ մսոյն ընդ վարդապետին, այր զհինգ հայր մերս, և զխոսն ողջոյնս. և հաւատաս ինձ որդեակ, թէ սոքա են վարդք և ծաղկունք հաձոյականք ամենայնի կուսին, որովք ցանկայ պատարագիլ։ Ողբ՛ ասաս դու նմա պատարագ յամուր աւուր. և տեսցես, թէ որչափ հաձեսցի նա ընդ այս, և արասցէ քեզ քարիս։ Ընկալաւ քարի նորընծայն մեծ խնդութենէ զայն պատուհէր մեծաւորին. և սկսաւ փոխանակ մարմնաւոր

ծաղ-

ծաղկանց ի ծունկս իջանել յամուսն աւուր առաջի պատկերի ամենասնոր կուսին, և ասել մեծաւ ջերմեռանդութիւն զերրորդ մասն վարդապետին նոր: Եւ այնչափ հաճոյ եղև ամենասնոր կուսին, մինչդի ի միջոցի փոքր ժամանակի եղից զնա ընտրհօր ինն. և եղև ի մէջ մենաստանին հայելի առաքինութեանց և օրինակ բարւոյ: Ասաի իբրև եղև այր կատարեալ, և մեռաւ առաջին մեծաւորն, փոխարարին մեծաւոր մենաստանին: Որդ զկնի լինելոյն մեծաւոր, դէպ եղև, զի մինչ յաւուր միում ըստ միում ի կրօնաւորաց իւրոց գնայր ուրեք վն պիտոյից վանացն, և անցանէր ընդ անտառ մի, տեսին զնա աւազակք, և կեցեալ եղեն նմա կողոպտել զնա: Յայնժամ մինչ գնային ի մէջ ծառոյն, յիշեաց մեծաւորն, թէ յայնմ աւուր դեռ չէ ասացեալ զվարդապետն նր կուսին. ուստի առանձնացեալ ի ծունկս էջ առ ոտս ծառոյ միոյ. և սկսաւ աղել զվարդապետն: Իսկ աւազակքն որք կային ի թիկանց նր, տեսանէին զայս աքանչելիք, զի կայր մօտ մեծաւորին վեհափառ գեղեցիկ տիրուհի ոմն, և ժողովեր զվարդն, որք եղեալ ի բերանոյ մեծաւորին անկանէին յերկիր. և առնէր նոքօք պսակ մի. Տեսանէին և զի վարդքն էին սպիտակք. միայն թէ ի տասանց մին էր կարմրագոյն. և ապա տեսին, զի իբրև կազմեալ վճարեաց տիրուհին

րուհին այն զպատկն, եդ զայն ՚ի գլուխ իւր. և ապա փայլեալ իբրև զարեգակն, համբարձաւ յերկինս, և եղև աներևոյթ։ Էին պակեան ընդ այս յոյժ աւազակքն. և իբրև յարեաւ մեծաւորն յաղօթից, մատեան առ նա, և աղաչէին զնա ասել ցնոսա, թէ ո՞ էր տիրուհին այն վեհափառ, որ կայր մնա առ նմա, և ժողովէր զվարդան եղեալս ՚ի բերանոյ նոր. և ապա առնէր պատկս, և դնէր ՚ի գլուխն, և յետոյ թռուցեալ վերացաւ յերկինս։ Պատասխանի ետ մեծաւորն և ասէ. ոչ ինչ գիտեմ ես յայդպիսեացդ. և չէք տեսեալ իմ զոք. այլ զայս միայն գիտեմ. զի կայի յայնժամ յաղօթս. և ասէի զվարդանայ ամենայնիւ կուսին։ Յայնժամ ծանեան ամենեքին, թէ տիրուհին այն էր ամենասուրբ կոյս ածածինն. և վարդքն սպիտակք և կարմրագոյնք էին ողջոյն քեզ մարիամ, և հայր մերն, որք բազկիւսեն զվարդարանն։ Ապա ՚ի ղղջումն եկեալ աւազակքն յայսմ՝ աքանչելեաց, խնդրեցին զթողուն ՚ի կրօնաւորացն, զորս կողոպտել դիտէին. և առաջադրեցին կեալ քրիստոնէապաար. և ասել նաև ինքեանք յամառ աւուր զնոր վարդարանն. որովհետև տեսին, թէ յոյժ հաճոյ է այն ամենասուրբ կուսին. և արարեալ ՚ի նոցանէ պատկս, դնէ ՚ի գլուխ իւր։

Պատ՝

Աղբ՝ և մեք յայնժամ առնեմք պատկե-
վարդից ամենայն կուսին, յորժամ ասեմք
զնա վարդարան նր մատդրութ և ըն-
մեռանդութ։ Արկիցուք, զի մի փոխա-
նակ կազմելոյ նմա պատկս ի վարդից,
կազմեացուք նմա պատկս ի փշոց. և այս
յայնժամ լինի, ոչ ասէ ամն ի վարդա-
պետացդ, յորժամ ի մահուչափ մերձ գո-
լով և անկոտ զիրկութ Հոգւոյ մերոյ
ասեմք զվարդարան նր։ Իսկ որք ի ձե-
ռագործս պարապելով ասեն զվարդարան
նր, կատարի առ նն բան մարդարէին,
որ ասէ. Հողվածրպս այս զընամբս պատուէ
գնս. և սէրպ խաբեանց հեռացեալ մեկուսի են յն-
նէն։ Հայց յայսմիկ աղքատք և մանա-
ւանդ կանայք մի բերցեն ի մէջ զաղքա-
տութի խրեանց ասելով. Թէ վասն ի
ձեռագործս պարապելով ասեմք զսուրբ
վարդարանն, մն զի չունիմք ժամանակ։
Վանգի ահա զայսպիսիս կշտամբելոց են
յաւուր դատաստանին անհատաւոք, որք
ի բաց Թողեալ զնմ գործ իրեանց, զնա-
րեն զաղօթս իրեանց նմ մատդրութ։
Եւ այս իրաւք ի յամենի, և ի նախա-
տինս զաղջ և անջերմեռանդ քրիստո-
նէից։

✠

Աղօ-

Հաշտութեաց ամենաքաջ կոյսն՝ ի նենգաւորէն պրկման
պիղծեան ոմն կոչեցեալ Լոռվմաս։

ՅՈՐԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ.

*Զոր պատմէ Հայկն մարակեան ի գիրս իւր. գլ. 16։
եւ Հայկն գաւառս բովիեան. հատոր. ա.
օրինակ. 35։*

Թագաւորն մեղքոնեանն ասկանիական հռոմայեցի՝ իշխանն Թուրքիտայ՝ էր յոյժ ջերմեռանդ առ նբ կոյս աստուածինն. և յամառաւուր ասէր ղվարդարան և ըղժամերգուին նր մեծաւ ջերմեռանդութ։ Բայց այսու ամենայնիւ ունէր զչար սխտոն Թուղթս խաղալոյ։ Այս Թագաւորիս միշտ կորուսանէր զբազում դրամս ի խաղն, սակայն ոչ ի բաց եկայ յամմանէ, մինչև կորոյս գրեթէ զամենայն զոր ինչ ունէր։ Այս տի ի գիշերի միում մինչ եկն տրտում և տխուր ի տուն իւր, զի կորուսեալ էր յամմամ աւուր զանբաւ դրամս ի խաղն, սկսաւ նզովել զհայրն և զանբախտութիւն իւր, և տրտնջել զնոնէ, և կայր ի մածի տխրութեն։ Այս ահա դևն մտեալ ի կերպարանս ուրումն ասպետ քարեկամի նր, եկն գիշերայն առ նա. և ողջունեալ զնա, ասէ ցնա, զի՞ է քեզ, զի կաս տրտում և տխուր, ա՛ր իմ. կարծեմ թէ կորուսեր ինչ ի խաղալդ, և վն այն կաս այդպէս

պես տրտում։ Պատասխանի եւ իշխանն
և ասէ, այո՛ այդ իսկ է պատճառն ամ
բարեկամդ իմ։ քայց վայ յիմարութե և ան
հաստատութե իմում, որ քակտմանգամ ա
ռաջադրեցի ոչ առնուլ այլևս ՚ի ձեռս իմ
զթուզթ խաղոյ, սակայն վճռեալ ունակուեա
ոչ կարացի ՚ի քայ կալ յայնմանէ. և ոչ ծա
նեաւ ամենևին, թէ գևեն իցէ քարե
կամն այն։ Յայնժամ ասէ ցնա գևեն ձևա
կերպեալ. մի այդպէս խռովիր ՚ի ր իմ.
զի Լեպէտ յայս նուճադ կորուսեր, սա
կայն յայլում նուճադի կարես շահիլ. և քայ
յայսմանէ, որ ինչ իմ է՝ այն քո է. որովհետև
քաջ գիտես՝ որ սիրեմ զքեզ յամ սրտէ.
արդ՝ եկ երթիցուք ՚ի տուն իմ, և անդ
դայես՝ զոր կորուսեր։ Ուրախացաւ յոյժ
իշխանն իբրև լուաւ զայս. և յարուցեալ
գիշերայն գնայ ընդ նմա ՚ի պալատ նր ՚ի
պարտեզ ինչ, առ որով պարսպաքն ընթա
նայր գետն կոչեցեալ տիբերիս. զոր ցու
յանէր գևեն լինիլ իւր տուն։ Այս եառես
անդ իշխանն զուարճութիս մեծամեծս եդեալս
աքանչելի իմն կարգաւ, յի կոյտս կոյտ
ոսկւոյ և արծաթոյ. զանհամար պատ
ուական ակունս. և զանբաւ մատանիս՝
և մանեակս՝ և ապարանջանս՝ և գինւոց
զարդարեալ ազգի ազգի պատուական կա
մարք. և զայլ անգիւտ և ցանկալի ինչս։
Օ՜ որ իբրև եառես իշխանն, լցաւ ուրա
խութ. և ոչ զմտաւ ածէր՝ թէ իցէ այն պատ
րանք դիւթին. և խնդրէր մերձենալ
նել

նել զձեռնն ի գանձսն յայնոսիկ, և առ-
նուլ զայնս։ Այլ դևն ձգեալ ի նա
զձեռն, ասէ, մի՛ փութար. և ի լսելն
զը չկահիճն ինչ ի գրպանէ նը, ասէ՝ դո՞ն է
ձայն է այդ. և իշխանն տարեալ զձեռն
իւր ի գրպանն անդր, ասէ՝ վարդարանն
է նը ուծացնին։ Յայնժամ ի ձայն բարձր
ծիծաղելով դևն ասէ. մի թէ հաւատաց-
սր կին կնոջ դու՝ ով իշխանդ մեծ, որ
զայդպիսի կանացի իրս ի կիր առնուս՝
անվայելուչս քումդ մեծութեն. ապա արկ
զայդ ի գետդ՝ որ առաջի։ Իւ իշխանն
վարանեալ փոքր մի ի վր այսր բանի, ըն-
կէց ի վախճանի զվարդարանն ի գետն։
Իւ դևն ասէ, ահա այժմ ի բաց թողեալ
գկանացութեն, եղեր այր։ Իւ ապա մեր-
ձեցուցեալ դևն զձեռն իւր ի միւս գրպան
իշխանին, ասէ. իսկ այս գո՞նչ է ևս իմ,
զոր կրես ի վր. և իշխանն ասէ, ով յոյժ
հեռաքրքիր ես եղբայր. գո՞նչ ինչ լինե-
լոյ է. ժամադիրքն է նը ուծացնին։
Յայնժամ ասէ դևն. մի թէ և զայս
քեռնս բարձեալ տանի՞ս ի վր քոյ ով ևր
իմ. ոչ գիտէի մինչև յայժմ, թէ կղե-
րիկոս, կամ երէց, և կամ կրօնաւոր լի-
նիր կամիս. արկ և զայդ ի գետդ. և
եղկոիս կատարեալ ասպետ և այր քաջ.
և ոչ թէ ը կիսոյն այր, և ը կիսոյն
անգօր իբրև գկին։ Իթէ և զայս արաս-
ցես, յայնժամ հաստատուն և կատարեալ
լինի ը միմեանս բարեկամուն մեր վաղեմի։

Ոյս

Ո այս իբրև լսեաւ իշխանն, ազդմամբ ամենաձեռ կուսին, որ ողորմեալ նմա՝ լուսաւորեաց զնա, ծանեաւ թէ պատրանք դիւին է այն. և քարեկամն այն խակ դևն է. և սկսաւ դողալ և լալ։ Իսկ ապա՝ ի ծունկս իջեալ խնդրեր յայր և յամենանաթ կուսէն զԹեղուճի մեղայն՝ զոր գործեալ՝ արկանելով՝ ի գեհեն զվարդապետն նոր կուսին. և նոյնժամայն անյայտ եղև դևն, և՝ ի չիք դարձան պալատն և ամ մեծութիք ոսկւոյ, և ապանց՝ որ՝ ի նմա։ Իսկ գտաւ իշխանն յանծանօթ պարտիզի միում, և ոչ գիտէր թէ ուր իցէ, և ուր է երթալոց. և բազխեր զկուրծան, և լայր դառնապէս։ Իսկ ահա ծագեաց լոյս մեծ յերկնից. և երևեցաւ նմա հրեշտակ այր՝ ի կերպարանս գեղեցիկ երիտասարդի, և յանդիմանեաց զնա վն չարեացն՝ զոր գործեաց. և ապա ասէ, մատո՛ զանբաւ գոհութիւն տիրամօր նոր կուսին, որ ոչ եթող զքեզ բոլորովին՝ ի դիւէն պատրիլ, և կորնչիլ. և այս վասն այսորիկ, զի էիր ջերմեռանդ առնա. և ծանիր, զի նա առաքեաց զիս այսր՝ առնիլ զքեզ՝ ի տուն քո. և ծանիր և զս, զի սակաւ աւուրք մնան կենաց քոց, և պէտ այնմ պատրաստեա զքեզ՝ ի մեռանիլ։ Իսկ զայս առեալ, ելհան զնա՝ ի պարտիզէն. և լուաւն՝ որ Ճառադայթէր յերեսաց նր, եած՝ ի տուն իւր. որոյ և դրունքն ինքնին բացան՝ ի մտանել նր՝ ի ներքս. և

ապա

ապա եղև աներևոյթ։ Եւ ոչ ասաց հրեշտակն, նոյնպէս և կատարեցաւ. զի ՚ինամին գի շերի հիւանդացաւ իշխանն. և ՚ի միւսում աւուր մեծաւ զղջմամբ արար զխոստովանութիւն ամ մեղաց իւրոց. և ընկալաւ զնոր հաղորդութիւնն. և զկնի քանի ոմն աւուրց՝ հանգեաւ ՚ի տէր կոչելով յօգնութիւն իւր զամենասքանչ կոյս ածածինն մինչև ցյեսուին շունչն։

Պատուհաս։

Ո այսպիսի դիւթութիւնս և զչիմարութիւնս կարծիս տալ գնեն առնել նաև քաղցր աշխարհասիրայ, որք և չիմարեալք ասեն, ոչ գրէ խմաստունն. Աչիայ վայելեցուցանէ ՚ի բարութիւն՝ որ չանի. և վարեցուցանէ զբարձրամիտս պճղնալ երբեմն ՚ի մանիսոն. երկրիւղ վարդեզ պահէցուցանէ՝ զինչքն եաւասմեալ եղեն. յամ պեղիս երկրացուն նշանակ ուրախութիւնք մերոյ. զի այս է բաժին մեր, և սոյն վիճակ. խմաստ. ։ Իսկ թէ այսոքիկ քանք իցեն դիւթութիւնք դիւիչն և մարմնոյ և աշխարհի, խոստովանին ՚ի դժոխս նոյն ինքեանք ամբաստինչաք ասելով. ուրջն մոլորեցաք ՚ի ճանապարհէն ճշմարտութեան. և լոյսն ողորմութեան ոչ լուաւորեաց զմեզ. և արեգակն արդարութեան ոչ ծագեցաւ ՚ի մեզ. խմաստ. ։ Ապա դիմեսցուք առ աւետնաբեր կոյսն. զի և զմեզ ազատեսցէ յայսպիսի մոլորութենէ, և առաքեսցէ ՚ի ճանապարհս ուղղութեան։

Պահեցաւ ամենաքեզ կոյսն ի հրաշիւղանէ պսակաւորումն աղջատ ընչիւառանդին խարոյ։

ՀՐԱՇ ԺԱ։

Ջոր պատմէ հայրն սիւ վանոց կամելդուլեցին ի քահանայութեան նոր կուսին. հրաշք. 12։

Եր երբեմն ի գեղջ միում արամբք կին մի գիւղական, կին պարկեշտ և յոյժ ջերմեռանդ առ ամենայնք կոյս ածածինն. որ և գրեթէ յամենայն աւուր ասէր մեծաւ ջերմեռանդութիւն վաղվաղարան նր. և կայր անքամբասելի վարուք։ Լ՚որդ՝ պատահեցաւ, զի յաճախ միում տանելոյ էր սա ձաւ առն իւրում յագարակն՝ ուր գործէր նա գերկիր, որ և հեռի էր ի տանէն ժամն իբր երկու։ Եւ զի ունէր ի գրկին պմանուկ մի երկամեայ, և չէր որ՝ որում յանձն արասցէ զնա, եդ զմանուկն յօրօրոցին, և ննջեցոյց. և առեալ կացեալ յաղօթս առ տիրամայրն ձր կոյսն, կատարեաց զսովորական կարգն իւր. և յանձն արարեալ նմա զորդին իւր լի հաւատով, ասէ. գիտես ով ձր կոյս ածածին, որ չունիմ զոք, որում յանձն արարից զորդեակն իմ. ուստի սմա յանձն առնեմ զնա քեզ. և աղաչեմ զքեզ պահել զնա յամ պատահարաց չարաց։ Այսպ աղերս

մաղթանաց արարեալ, և Թովբեալ զորդին միայնակ 'ի տան, եւ գնաց յաղաւթսն տանել ձաշ առն իւրում: Իսկ գնեալ էր արարեալ զկնի Ճանապարհին, զի ա հա անկաւ հրդեհ հրոյ 'ի տուն դրացւոյն իւրոյ, և այրեաց զայն. և անտի էանց հուրն 'ի տուն ողորմելի կնոջն. և այրեաց նաև զտուն նո՛ր քահանդակ: Իսկ իբրև եկն աղմուկ չփոթի գիւղակացոյն վասն հրդեհին, էհաս լուր յագարակն յայ կանջս կնոջն և առն, Թէ այրեցաւ տուն ձեր: Իսկ և չփոթեալք դիմեցին վազվզակի 'ի գիւղն. և գտին զտուն իւրեանց ցաւալիդակին յաշիւն դարձեալ. և սկսան լալ և աղաղակել կսկծագին ցաւօք վն կորառեան տան և ընչից իւրեանց. և մնա նաւանդ վն կորստեան զաւակին իւրեանց, որ անդ մնաց յօրօրոցին: Իսպա սկսաւ ողորմելի կինն իբրեթէ արտնջել դառնութեամբ կուսէն, և ասէ. օ՜ մարդեն ոմն՝ եթէ կոյս ածածին՝ քեզ յանձն արարի լի հաւատով զորդեակն իմ միածին. և դիտարդ դուրս մայր ողորմելեաց եմ՝ մնանաւանդ առնն՝ ոյք յուսով և հաւատով դիմեն առքեզ, Թողեր զորդեակն իմ կորնչիլ: Իսկ յետ այսորիկ սկսան պեզել զաւերակ հրդեհին, զի Թերևս գտցեն 'ի ներքոյ աւերածին զոսկերս որդւոյն իւրեանց. և ահա գտին զօրօրոցն անկեալ մնացեալ ամ բանձարրօքն հանդերձ. և 'ի մէջ նորին զմանուկն կենդանի, որ կարմրատեսլ դի

մօք

մեք ննջեր ՚ի քուն քաղցրութեանէ պահեալ
անվնաս ՚ի հրդեհէն, և ՚ի խանձող գերա-
նաց ՚ի վէր նոր անկելոց: Եւ զոսկեայսեալ
՚ի վէր աքանչելի փրկութենէ նոր, սկսան ու-
րախանալ, և ՚ի ձայն բարձր գոհանալ
զՏեառն, և զամենաւրհ մօրէն նորա:

Պատասխանի:

Բայց օրինակի կնոջս այսորիկ արկցուք
և մեք զայմ հոգս մեր ՚ի նոր. և ապա-
ւինեացուք ՚ի նա, ոչ և մարգարէն խրա-
տէ զմեզ ասելով. ընկեր ՚ի որ չիոք յո, և
նա կերակրէ զնեղ. և առաքեալն պետրոս
ասէ. զայմ հոգս ձեր ընկեցէք ՚ի նա, զի նա է
որ հոգայ վասն ձեր: Այլ թէ յապաղեսցէ նոր
զպատգամս իւր, և կամ այլազգ տնօրի-
նեսցէ, մի տրտնջեսցուք իբրև զայս կին:
Ոչ ոչ միայն չէ այն մեղսագործ, այլև
՚ի միտս. քանզի վն տրտնջելոյն ոչ դա-
դարի նեղութենն, այլ և՛ս առաւել աճէ,
և ոչ լինի վարձատրելի, այլ պատժելի.
վն այն ասէ առաքեալն պօղոս. Օ՜ մի՞նչ
գործեցէք առանց դրդմնջելոյ:

Կէն ոն ՀԷղաւար Էնէն յաղագ կատարելոյն ասէլոյն
յամառամ ամառաւ առ ամենաբէ Հոյան ղողղ-
ջոյն տէրէ Տարիսոն։

ՀԱՐՑ ԺԹ.

Ջոր պատմէ Հայրն փիլիպպոս լատեանն՝ ի գիրս իւր։
Եւ Հայրն գաբրիել վանական · Հատոր · Է · օրինակ · 32։
Եւ Հայրն սիմէոն վանդոյ կամալդուլեցին՝ ի Է · գիրս հրա
չից նը կուսին · հրաշք · 39։

Յաշխարհին Փրանսիոյ՝ ի քաղաքն մի-
ում կոչեցեալ՝ պոմմմարտոն, որ ե
տորմանս, էր այր ոմն ամբարիշտ և վա-
վաշտա, որ թողեալ և արձակել զօրինաւոր
ամուսնին իւր՝ որ էր կին հաւատաւ և բա-
րեպաշտ, էառ՝ ի կնութեն զկին ոմն ան-
պարկեշտ և վատանուն. և կայր ընդմէջ
մեղս շնութեն։ Իսկ կինն հաւատացեալ
յոյժ մեծաւոր քանի, անիծանէր միշտ զայրն
և զբազ կին նը. և կուռքեր անդադար ըն
նն, մանաւանդ ըզ քոզին. որում և քանիցս
պատահէր, բիւր բանիւք անարգէր զնա։
Եւ ոչ շատացեալ այսու՝ գնայր միշտ յե-
կեղեցին տերամօր նը կուսին՝ և առաջի
հրաշագործ պատկերի նը աղաչէր զնա
դառն արտասուօք՝ լինիլ վրէժխնդիր այնմ
անօրէն քոզի. և տալ նմա զարժանաւորն
պատիժ։ Իսկ քոզն այն անիծեալ՝ ի մէջ
այսմ չար գործոց իւրոց՝ ուներ զայս մի
քա-

քարըի , զի և նա գնայր յանմուռ աճառը ՚ի
նոյն եկեղեցի ՚ի տիրամօրն . և կայր յա-
զօթս առ նա . և ոչ դիտեալով զայր ենէ
բան աղօթիւ , ասէր միայն առ նա զող-
ջոյն քեզ մարիամ . և այս սակաւ զամ
մի ողջոյն : Այսպա զկնի միոյ ամի ՚ի գի-
շերին՝ յորում լուսանայր հրաշափառ օր
զատկի ՚ի՛ր յարուցեալ ՚ն՚ն, երևեցաւ ամե-
նասուրբ կոյսն օգոստափառ կերպարանօք
անմեղ և վշտագին կնոջն , և մխիթարեաց
զնա մի անիրաւուեն եղելոյ նմա ՚ի յատ-
նէն : Այսկ կինն ՚ի տեսանելն զ՚ի՛ր կոյսն ,
սկսաւ ասել ՚ի՛ր իւրում սովորութեն այս-
պէս . Օ արդարութի՛ վրէժխնդրութի՛ ,
զարդարութի՛ քննդրեմ ՚ի քէն ով՛ ՚ի՛ր կոյս
ածածկին . և զի՞ է , զի կենդանի Թողուս
զայն զոզ անիծեալ . Այս ՚ի՛ր կոյսն պա-
տասխանի ետ և ասէ . զայդ դատաստան ար-
դարոցն կ՚ի՛ն դոս , ո՛չ յիմէն , այլ յայլէ՛ քնդ-
րեա , զի արասցէ . վայ՛ էս ոչ կարեմ առնել :
(զայս ասաց , ոչ եթէ ոչ կարէր առնել ,
այլ զի կամէր այնու բանիւ շահիլ զբոզն ,
ոմն յայտ եղիցի ՚ի գրելոցս) : Օ արմայ-
եալ կինն ՚ի պատասխանին ՚ի՛ր կուսին ,
ասէ ցնա . ո՞րպէս դու ով՛ կոյս ածածկին ,
որ յետ այ կարօղ ես ՚ն՚մ , ասես , թէ
ոչ կարեմ վրէժխնդիր լինել այնմ բոզի .
և ով է պատժապարտն այն , որ կարիցէ
ընդդիմ դառնալ քեզ : Այս ՚ի՛ր կոյսն ա-
սէ . զայդ արդար ասես կ՚ի՛ն դոս , այլ՝ վա՛ այ-
նոցիկ ես ինչ ոչ կարեմ առնել այնմ պատժապար-

ոչ, վասն նա յանձամբ ածուք աղջամանէ պիտ աղջամա-
նէն այնոմիկ, որ յոյժ կամաց է ինէ. և ես ոչ
կամիմ, ըն չար ինչ պատահեսցի ոմն և եղե, որ
պիտ ջնջարք այնոա աղջամանիճ. և զայս ասաց-
եալ՝ եղև աներևոյթ։ Օգտատացեալ
կինն ի տեսլենէն, և կատարեալ ընդ-
դէմ բազ կնոջն, և կուբայեալ ի նա-
խանձուէն, վարկաւ յիմարաբար, թէ
բազն այն արարեալ իցէ զդիւթուքի ինչ
նաև ամենայնք կուսին. և վն այնորիկ է,
որ ոչ կարէ նա առնել չար ինչ նմա։
Աստի ընդ լուսանալ աշուրն իբրև գնաց
յեկեղեցին, և արարեալ զաղօթս իւր՝ և
տեսեալ զպատարագ, ելանէր յեկեղեցւոյն
երթալ ի տուն, ետես, զի այն բազ ա-
տելին իւր ելընդ առաջ նր, և մտանէր
յեկեղեցին։ Իսկ նա քորքորեալ ի բար-
կուէն սկսաւ ի ձայն բարձր առաջի ան-
համար ժողովրդեան կուսիլ ընբազին, և
ասել նմա քզմ քանս ծանր ծանր անար-
գանաց։ Իսկ բազն պապանձեալ և շա-
ռագունեալ ոչ կարէր տալ պատասխա-
նի։ Քհանեցին անդր քահանայք եկե-
ղեցւոյն. և յանդիմանեալ զկինն վշտաց-
եալ՝ ասեն ցնա. զինչ խնդրես դու ի
կնոջէս յայսմանէ, և չամաչես յայսպիսի
ընբ տելոջ և ի նբ աշուրս զայթակղե-
ցուցանել զայսչափ ժողովուրդ։ Իսկ կինն
կատաղի ասէ ի լուր ամենեցուն. այս ա-
նիծեալ վհուկ ոչ միայն կախարդեալ զայրն
իմ յափշտակեաց զնա յինէն, այլև կա-
խար-

խարդեալ ունի զնա կոյս աճապարին. և
վն այն արժանի է ամ նախատանաց։ Եւ
քահանայքն ասեն ցնա, պատրաստեա՛ մի
ցիմար և անաւծթ. և մի ասեր զայդ-
պիսի բանս հայհոյութե՛ն ընդդէմ աստ-
ուածոյ կուսին։ Եւ ոչ կիրն ասէ, ո՛չ եմ յի-
մար ա՛յլ հարց պատասխանիք, և ոչ խոսիմ
բանս հայհոյուե՛, այլ լո՛ւսաւորեք թէ զինչ
պատահեալ ինձ յայսմ գիշերի, և ըստ այնմ
գան արարեք։ Երեքեան ինձ յայսմ գի-
շերի ամենանիք կոյսն. և ի խոնարհն իմ
ի նմանէ լինիլ վրէժխնդիր այսմ բռնի,
ասէ ցիս նը կոյսն. մի՛ լինիր, այլ՝ յայլմէ
խնդրեա զայդ. վասն ես ոչ կարեմ առ-
նել ինչ նմա։ Եւ ի վերստին հարցանէին
իմ ցնը կոյսն, թէ ընդէր ոչ կարես չար
ինչ առնել նմա, ասէ ցիս. վասն զինա յամե՛ս
աստուա ողջունել զնս ողջունի՛, որ յոյժ
հաճոյ է ինձ. արդ՝ զինչ ասէք հարը
պատասխանիք, ո՛չ է այս կախարդութի՛.
և ո՛չ է սա վհուկ և կախարդ։ Եւ քա-
հանայքն հարցին ցբռնն և ասեն, մի թէ
առնիգ իցէ, զոր սայս ասէ. և զինչ ող-
ջոյն իցէ, որով ողջունես դու զնը կոյսն.
և նա ասէ, ողջոյն քեզ մարիամն է. ո-
րով ողջունեմ ես զնա յամենայն աստուա։ Եւ
նոյ զարմացեալը բանս երկոցունցն, խրա-
տեցին զնիրն վշտացնեալ, և արձակե-
ցին։ Եւ բռնն յորժամ լուաւ, թէ ա-
մենանը կոյսն վն միոյ ողջոյն քեզ մա-
րիամու ոչ է կամեցեալ պատժել զնա, և

գիտեր, Թէ արժանի է ինքն ըստ իրաւանց
ամ պատժի, հարաւ անդ յարտասուս. և
գնացեալ վաղվաղակի անկաւ առաջի պատ-
կերի տիրամօր նոր կուսին, և խնդրեաց
զառն արտասուօքն յայլ, և ի նմանէ զթո-
ղուԹիւն մեղացն իւրոց. և անդ առաջի ա-
մենեցուն ի ձայն բարձր արար այլ և ա-
մենայնք մօր նոյ զուխտ միաբանուԹեանն
ջախոհուԹիւն: Եւ ապա զգեցեալ զհան-
դերձ հաւատաւոր կուսի, քնակեցաւ յաղ-
քատ խցի միում իբր ի բանտի՝ շինեցելոյ
առ նոյն եկեղեցեաւն. և եկաց ի նմին
զամ աՃուրս կենաց իւրոց յողբս արտաս
ուՃից, և ի խիստ ՀղնուԹիս ապաշխա-
րուԹեանն, մինչև հանգեաւ ի քն: Իսկ զան-
մեղ արձակեալ կնոջէն, և զառնէ նորա
յետ այսոց բանից ինչ ոչ գրեն պատմիչք:

Պոռնիկ:

Ա՛յդ՝ ասելի է ցայն կին վշտագնեալ. Հա-
մարեիր ոմ կին դու, Թէ նը կոյսն օՃ
կարէը լինիլ վրէժխնդիր, ոչ այդպես,
այլ կարէը, բայց ոչ կամեցաւ մարդկո-
րէն լինիլ վրէժխնդիր, այ պատժելով
միայն արտաքին պատժովք մահուան. այլ
նա ի քոց Թողեալ զայս եղանակ, եղև
վրէժխնդիր բազին այնմիկ գԹուԹիւն և
ողորմուԹիւն՝ տալով նմա դադարիլ ի մե-
ղացն, և ոչ արդարուԹիւն. վնգի այս է
այլ ինն եղանակ վրէժխնդրուԹեն, զոր
միայն ՀՃ կարէ առնել, և զորուԹիւն նի

մայր նորին. որովհետև ըստ առաքելոյն, Այս դիայն ՀԾՆ, այն մեծատուն, է ոգոր- տութիւն. Լուկաս. 2: Այս ոմն ինքն առնէ բազում անգամ զբազում ինչ, որ մեզ ներհակ լինի երևի, այսպէս պարգևեաց գործոց ընտրելոյ իւրոց ունել զայնպիսի լինի զօրութիւն, յորմէ փախանակ չարի եղեն բարի. և փոխանակ դառնութեան կթեսցի քաղցրութիւն: Այնմ յորժամ մեզաւորն առնելով զուղիղ դատաստան ըզմեղայս իւրոց, ասէ, գտանէք անդ՝ ի լալն զուրախութիւն, և ոչ զտրտմութիւն. ի պահելն զպահս, զօրութիւն. ի յաչխատելին՝ զհանգիստ. և՝ ի վիշտան՝ զհսիխեթարուն. ոմն սակ նոյն առաքեալն. Յորժամ ոչ գոլ նա, յայնժամ զօրանամ,

Վասն զի ոչ առեալ ի չէնաց աչքերս խոր վկան
Եալն ի բնաբուսոյ, փնայ դնել ի սը
պատ աճմամբ սը կատարն. և անդ
Մեռաւ սրբեաբար։

ՀՐԱՀԱՏ ԺԱ։

Ջոր պատմէ կեսարիոյ ի գերեզմանատեղեաց նը տանն։ Եւ հայրն ապիքսանդրոս գիտաց վեհան. հատոր. ա. հատ. ւ8։ Եւ հայրն սիլվանոս կամաշտուելեցին ի գերս հրաշից սը կուսին։

Որովհետև այս սքանչելիք եղեն ի յուխտագնացութենե նը տան սիրատոր նը աճածանին, վն այսորիկ յառաջ քան զպատմութի հրաշից՝ գրեսցուք, թէ որպէս նը տուն նը փոխադրեցաւ ի նազարեթ։ Ստորին գալիլեոյ ի կողմանս իտալիոյ։ Արդ՝ ի մէջ սմ նը տեղեայ ևնը տանդ եղելոյ ի սկզբանէ անտի ի վր երկրիս, կարեմք ասել համարձակօրէն, թէ սըրբազոյնն է տունն ամենանաք կուսին, ք այն փոքրիկ և աղքատաչէն տունն ի նազարէթն ստորին գալիլեոյ. յորում ծնաւ և անաւ նը կոյս աճածինն. և յորում աւե տեսք հրեշտակին յղացաւ զբանն աճ. և յորում եկաց նոյն բանն աճ, որ է սըրբութի սրբոց, ը ամենանաք մր իրոյ զամն իբր երեսուն։ Եւ վն այն ի մէջ սմ նը տանդ սահ սրբազոյն. և սա կո-

էհ-

ջեցաւ յաւուրն անուանեալ Տէր տաճ. և եղև ուխտաւորեալն ամ քրիստոնէից՝ ոչ միայն այժմ, այլև յօրէն՝ յորում ակաւ քարոզութիւն քրիստոնէական Տէր հաւատոյն տարածիլ ընդ ամ աշխարհ։ Եւ գնային յաճախին ժամանակին քրիստոնեայք յարևելից և յարևմտից յուխտ նոր ի նազարէթն արք և կանայք, մեծաւորք և ամենիքն, թագաւորք և իշխանք՝ մանաւանդ ի կողմանէն արևմտից. և էր ծանուցեալ յամենից իբր զնոր գերեզմանն քոյ։ Այլ զկնի որոյ ագարացիք հալածուիցեալ գալիլիոյ՝ և շրջակայ տեղեացն, բարձին անտի գրեթէ զամենայն աղգս քրիստոնէից, յայնժամ և ոչ կամեցաւ, թէ նոր տուն մոր իւրոյ Տեառնցէ յայնս կողմանս ի յանդստութիւն։ Ա՛ն այսորիկ յամի տրիցին. 1298. ձեռամբ հրեշտակապետ եւ բառնալ զայն նոր տուն հիմամբքն հանդերձ. և եւս տանիլ ի նազարեթ ի գալմատիայ, և դնել ի մէջ բլրոյ միոյ։ Ո՛ր տեսեալ յանկարծակի քրիստոնէից, ոչ միայն հիացան, այլև ծանեան զայն լինել նոր տուն տիրամօր նոր կոյս ածածնին. որոյ հետև բազումք ի նոցանէ գնացեալ էին յուխտ նորին ի նազարէթն. նաև կային անդ ընծայք և պատկերք իշխանաց քրիստոնէից նուիրեալք, զորս յատաջագոյն տեսեալ էին։ Եւ ի հրատարակիլ աքանչելեացս, բազումք ի հեռաւոր գաւառաց գային յուխտ նր

նը ի դաղմատիայ : Այլ զի կամէր նա առաւել փառաւոր առնել զտունն մեր իւրոց , վն այսորիկ զնաց երից ամաց և եօթն ամանոց արար , զի հրեշտակք վերստին քար ձեալ զայն տան ի դաղմատիոյ , և անյուսեալ ըլ ծուխն ադրիանոս , տա բեալ հանգուցին ի միում անտառի հռո կինոտան քաղաքին , որ է ի գաւառին անքսոյոյ յաւուրս հինդերորդ կեղեսարնոս պապին : Այր և եկայ նը տունն ամիս ուլեն . և բազում գնային յուխտ նը : Այլ զի աւազակք այնոց վայրաց առնէին քազում չարիս ուխտաւորաց՝ կողոպտելով զնս , և զգաստանն ի նոյանէ սպառնանելով , վն այսորիկ վերստին նը տունն փոխեցաւ անտի , և հանգեաւ ի բլուր միում նոյնոյ քաղաքին ամիս իբր չորս . ուր և առաւել աձեաց ջերմեռանդութիւն ուխտաւորաց : Այլ զի այն բլուր էր երկուց եղբարց , և իւրաքանչիւրն ջանայր ինքեան սեփականել զընծայանուէրքեալս նը տանն , և էր կռիւ ոչ սակաւ ի մէջ նց , վն այն վերստին նը տունն փոխեցաւ անտի . և գնաց հանգեաւ նեռընկէզ մի անդր յարքունի ձանապարհին լաւբեռոնի , որ փոքր ինչ հեռի է ի ծովէն ադրիականէ : Այր կայ մինչև յայժմ անշարժ , պատուեալ և փառաւորեալ յամենազգաց քրիստոնէից : Ոսկ նա վն այսորիկ արար զայս բազում անդամ հրաշալի փոխադրութիւս նը տանն , ոպրի այնու հաստատեայէ զքրիստոնեայս

հաւա-

Տառապանք, թէ այն եղէ՞ր եթէ առն մեր
խրոխտ, և յօրէ յայնմանէ սկսեալ
մինչև ցայժմ արար ձեզ զանհամար աքան-
չելիս անդր, առ ի փառատուր առնել զնը-
առն մեր խրոխտ, զորոց գրեցաք զսմանս
ի բազմայ

Յաւել փրկչին. Ես յ՚ի ժամանակս
քահանայապետութեան տասներորդ
ղևտացւոյս պապին, քահանայ ոմն գաղ-
մատացի, ջերմեռանդ սրտիւն կուսին
միոյ, դնայր նաւաւ յուխտ՚ի ներ տուն սի-
րամօր ներ ածածնին՚ի լերբեատն, կալ-
եալ եղև՚ի բարբառոյս նաւարապետէ, և
ածաւ զերի՚ի զեմսիայ, որ է տուռս ա-
յս. և՚ զրդ՚ կամէր լուծ առեալ ածել զնա յա-
զադ իւրեանց, ոչզի յետոյ պարծեսցին,
թէ զՔրիստոսի քահանայ ոմն չահեալ իցեն,
սկսան յորդորել զնա սէրեալք բանիւք
դառնալ՚ի հաւատս իւրեանց. ուստի եր-
բեմն ապառնային ապանաքել զնա, և եր-
բեմն համոզէին խաստումբք պարգեւաց.
Բայց ոչ քահանայն կայր անշարժ՚ի հաս-
տատս իւր. և ոչ երկնչէր՚ի սպառնալեացն
նոցա. և կարդալ միշտ յօգնութիւն իւր զա-
մենայնեքեան կոչեալ. զնեաւ ինձ ոմ
կոչ ածածնին մարիամ. և՚ի հարցանել
բարեբարոյն ցնա, թէ վ՚ի՞ր այդչափ
առնուս՚ի բերան զանունդ՝ Տիրամ. պա-
տասխանի ետ և ասէ. վնդոն ունիմ զայն
պրեալ և տպաւորեալ՚ի սիրտ և՚ի հոգի

գերս իմ։ Յայնժամ ասեն ցնա հեգնե-
լով. այժմ առեալ զբ, եթէ զսրդաւն ա-
սես, Թէ սուտ։ Նա զայս ասացեալ կա-
ղան ցնա, և տարածեցին ի գեհենի. և
կապեցին զձեռս և զոտս նորա. և քա-
ցին սրով զորովայն նորա վերուստ մինչ
ի վայր. և հանին ընկեցին արտաքս
քարքարոտաձոր զնմ ընդերս նորա, ո-
զխիրան, զլեռնրդն, զաղխաւ, և զայլն ամ.
և եգեալ առաքեցաւց նր, ասեն ցնա հեգ
նելով. ահա ընդերք քո, զորոյ սպասեր
Թէ գոյ ի նե գրեալ անուանս Տրիհմ. սո-
կնոսին, և երթ մինչև ի տուն նր կատա-
րել չար քո Թէ կարող իցես երթալ.
զի ահա Թողումք զքեզ ապատ. և ար-
ձակեցին զձեռս և զոտս նր ի կապանացն.
և ինքեանք գնացին ի բաց. եդեալ ի
մտի, Թէ վայրկեան մի լաս, և մեռանիցի.
Ի՞վ աքանչելեաց նն, և օգոստափառ մեր
նր. քանզի պահեալ նա յոյ կենդանի,
յարեաւ ի գերեզմանն. և առեալ ի ձեռս
զընդերս իւր, ակաս ընթանալ առ
երթալ ի տն տուն տիրամօրն. և այն
զի անտի մինչև ի տն տունն էր Ջա-
նապարհ բազում աւուրց։ Այլ որպէս
ասացաք, աքանչելեօք նն առանց սրտի և
ընդերաց, և առանց ոսեղոյ զինն մնա-
ցեալ կենդանի յայն երկար Ջանապարհ,
քայլեր, և իբրու վազս առեալ ընթա-
նայր։ Այր յոր գիւղ, կամ ի քաղաք հա-
սանէր, զհմին անդր ժողովուրդքն տե-
սա-

բանել զնա . և զարմանային ի վեր աքան-
չելեացն այ . և իբրև կենդանի մարթել
բոսի քրիստոնեական՝ որ հաւատոյն՝ մի
տեսցանէին նմա զգաստ յարդուն ի
Այ որոց հարցանէին զնա զպրպտուն
եղելոյն , պատմէր նոցա մի ըստ միոջէ զե-
ղեալն՝ ամ խնարհուն և պարզմտու-
թիւ , տալով փառս այ , և ամենեքեան կոյս
ուծաճանին : Ի վախճանի անցանելով ընդ
բազում բազաս , և տարածելով զ ամ
տեղիսն այնոսիկ հաւատալ զծիր աքանչել-
եացն այնոցիկ , էհասանէ ինքն ի նոր տուն
ուծամեայ կուսին ի լաւրետոն . և մնացեալ
անդ պոհումիս ամենեքեան կուսին և ուծ-
որդւոյ նորին , որ յայնչափ աւուրս պահեաց
զնա կենդանի , մինչև հասոյց զնա անդր
առ ի կատարել զօրէնս իւր . և համբուր-
եալ զայր բազում՝ անդամ հանդերձ յորդ որ-
տուսիւք զգեաին յատակէն նոր տանն ,
զկոխեալն ի նոցանէ . նոյնպէս զնորին որ-
մունան զարբեալսն բնակուն նոցա : Ի
ապա պատմ ապ քահանայիցն և պաշտօնեից
նոր տանն զի իպուճանն հանելոյ ընդերայ
նոր ի քարբարոսաց վէր ոչ ուրանալոյն զնոր
հաւատն քրիստոնեական : Ի յոյժ նոր նաև
զընդերան իւր , զոր ունէր եդեալ ի քրձի .
և կային թաղեալ առանց գարշ հոտոյ . է
ցոյց և զփոր իւր , որ էր ձեղքեալ և գա-
տարկ յամէն . Օ որ իբրև տեսին , ապուշ
մնացին , և հիանային ի վեր աքանչելեաց
նոն : Ի յայ նոր քահանայն զկնի պատմե-

լոյն

լոյն զամ, խնդրեաց պետուտովանահայր. և բազում արտասուօք խոստովանեցաւ զմեղս իւր, ընկալաւ անդ ի նա տանն զմարմին տա. և անդ առաջի պատկերի տիրամօր նր կուսին աւանդեաց երջանկապար զհոգին իւր. և թաղեցին զմարմին նր ի նմին եկեղեցւոջ մեծաւ պատուով։

Պատմ։

Իսման նր քահանայիս այսմիկ մատուցանէր և մեք այ, եթէ ոչ զարտասուքինն, զանկ զնեղըքին սիրտ մեր, այ ե զիրէ և դյօժարուե սիրոյ մերոյ. որով միայն սիրեցօք զնծ ի վեր քան զամ ինչ. ոչ և ինքն հրամայե մեզ ասելով. Սիրեսջիս զեր աջ ս յամ սրտե ստամբ, և յամ անձնե ստամբ, և յամ զօրութենե ստամբ։ Վասն որ յորդորե զմեզ նաև բնական իրաւունքն. վասն զի աղաղակե նա, զի իւրաքանչիւրըք բոլոր անձամբն սիրեսցէ զնա, յորմէ ունի բոլորովին զինքն. քանզի եթէ բնականապէս սիրե ոք զհայր իւր, յորմէ միայն ունի զմանն մարմնոյ իւրոյ, որչափ և աստուեր պարտական է սիրել զնծ, որ զհոգի և զմարմինն պարտ յունէ. ոչ ասե ի դիրս առաքինութեց։

Ա՛յր ոմն աշխատ ապանչելեօք ամենայնի կոսին է՝
գիտ պնպատուորանի աշխատուն
իւրոյ, և պատերացն։

ՅԱՐՔՈՒԺ

Որ պատմի ՚ի մէջ ազանչելեաց տանն Տր ածածնին։
Եւ զոր պատմէ հայրն գաւազս բովենան. հատոր.
ՇԲ. օրինակ. 2։

Յամի փրկչին. 1579, բնակեր յիտալիայ ՚ի գեղջ միում հեռի ՚ի լաւրետոնէ փարասխս իբր յիսուն, այր ոմն աղքատ և ածառեր։ Ունէր սա դստերս ոչ սակաւս. որք թէպէտ էին յոյժ աղքատք ոմն զհայր իւրեանց, բայց էին կարի հասմեսք և ջերմեռանդք առնինաք կուսին։ Ընդ՝ տեսեալ դստերացն յաՀում միում զհայր իւրեանց ՚ի տրտմութեան մեծի վն ապրելեաց, յորդորեցին զնա երթալ յուխտ ՚ի լաւրետոն ՚ի տուն առնինաք կուսին. և առնել անդ զինն օրեայ ջերմեռանդութիւն, և ապա խոստովանիլ և հաղորդիլ ՚ի պատիճ առնինաք կուսին, և հայցել ՚ի նմանէ զօգնութիւն կարեաց իւրոց Հոգեկանաց և մարմնականաց։ Ընկալաւ յօժարութեամբ սրտի այրն բարի զխորհուրդ ածաւսէր դստերաց իւրոց. և գնաց ՚ի լաւրետոն ՚ի տուն առնինաք կուսին. և կատարեալ զինն օրեայ ջերմեռանդութի իւր,

և խոստովանեալ, և հաղորդեալ, սկսաւ աղաչել զամենայնք կոյսն գթալ ի նա, և հասանել յօդնութեն կարեայ իբրեւնց։ Այլ տեսեալ՝ թէ ոչ ընկալաւ ինչ յամենայնք կուսէն, սկսաւ տրտմիլ և լալ։ Ասաի իբրև եղ արտաքս յեկեղեցւոյն, և կայր ի տարակուսի, և յոյժ արտասուէաց, եռեւ զնա Տարուստ վաճառականն սին բարեսեր, և էհարց զպատճառն արտմուԹեն նր. և տեղեկացաւ ի նմանէ զամենայն և զկարիս նր։ Այսպա աղդմամբ ամենայնք կուսին քաջալերեաց զնա, և էառ տարաւ ի տուն իւր, և կարգեաց զնա վերակացու ամառոյ և տրոյ իւրոց. և խոստացաւ տալ նմա մնան ինչ ի շահուց իւրոց ի վարձ աշխատուԹեն նր։ Եւ ահա յաջողեալն այ եղև շահ բազում յոյժ ի միջոցի տարւոյ միոյ և կիսոյ. և տուաւ բաժինն աղքատին. և էր այնչափ, որչափ պահանջեալ լիներ ի բաւական ապրուստ ինքեան և գտեերացն։ Այսպա հրա ժարեալ այրն ի վաճառականէն, և եդեալ զամենայն շահեալն իւր ի պարկի միում, եկ հեռուստս ի Ճանապարհ գնալ ի տուն իւր։ Եւ ի Ճանապարհին վասն ի վերայ հասանելոց գիշերոյն՝ չկարացեալ ի շէն ինչ ժամանել, իջեւանեցաւ ի պանդոկ մի գտեալ ի բացի. և յանձն արար պանդոկապետին զպարկն իւր. և յետ ընԹրեայն ննջեաց անդ ի նմին գիշերի։ Այսպա յարուցեալ ըստ առաւօտն խնդրեաց

ի

'ի պանդոկապետէն զպարկին . իսկ նա , վե-
զի ծանեաւ Թէ կայ 'ի նմին դրամ ոչ սա-
կաւ , ուրացաւ , Թէ չէր իմ առեալ 'ի
քէն զպարկ 'ի պահեստ : Յաւուրեցաւ յոյժ
աղքատն , և ոչ գիտեր Թէ զինչ արաս-
ցէ անօրինին այնմիկ . զի չուներ զոք 'ի
վկայ վե տալոյն նմա զպարկին իւր : Հաս-
ոյ մինչ 'ի խոր տրտմութիւն մտեալ՝ եղ 'ի
պանդոկն, և հեռացաւ փոքր ի , նստաւ
անդ առ ծառով միով . և լայր դառն ար-
տասուօք զկորուստ իւր . և խնդրեր 'ի
նմանէ լինիլ վրէժխնդիր անօրինին այնմիկ .
և հատանիլ նմա յօգնութիւն : Իսկ մինչ
այսպէս լայր և աղաղակեր , ահա երևեցաւ
նմա այր մի . և հարց ցնա և ասէ . զի՛
կաս այդպէս տրտում և յուսահատ . և
նա պատմեաց նմա զչարութիւն պանդոկա-
պետին , և ասէ . վե այսօրիկ ահա կամ
'ի տրտմութե մեծի և մերձ 'ի մահ : Այն-
ժամ ասէ ցնա այրն , մի՛ տրտմիր այդ-
պէս . այլ եկ ընդ իս , և երթիցուք առ դա-
տաւորն մերձակայ շինիս . և ես եղէց
վկայ գողութե պանդոկապետին , և դու առ-
ցես զպարկն քո հանդերձ դրամօքն , և
երթիցես ուրախութե 'ի տուն քո : Լսեն-
դաց յոյժ աղքատն , և 'ի միասին գնա-
ցին առ դատաւորն . և ամբաստանեալ
զպանդոկապետէն , ետուն թերել զնա 'ի
դատաստան : Իսկ անօրէնն պանդոկապետն
'ի քննիլ իւրում 'ի դատաւորէն , ուրացաւ
երդմամբ հանդերձ զգողութի իւր , և

ասէ, եթէ նուա խօսիմ, այժմ իսկ յաիշատակեսցէ զնա դևն հոգւով և մարմնով։ Յայնժամայրն այն, որ էր դև կերպարանեալ, յղեալ ի նը ձածանէին իբրև արբանեակ վըհիվհնդրուեն այ, դարձաւ ի դիւի կերպարան. և գիրկս արկեալ զպանդոկապետին, կաշկանդեաց զնա, և ասէ ի լուր ամենեցուն. սա է գողն՝ որ գողացաւ զպարկն աղաչախս այսորիկ, յորում էին ամ վասակ խոր. և ոնի զայն պահել յայն ինչ պեղոջ պանդոկին խոյս։ Իսկ ապա առաջի ամենեցուն վերացոյց զնա աղաղակաւ յօդս. և եղեն անհետևոյթք երկոքինն ևս. և այսպէս կորեաւ ոգորմելին հոգւով և մարմնով։ Օ այս տեսեալ ամենեցուն, սաստանեցան յերկիւղ, և ծանեան զանօրէնութիւն պանդոկապետին։ Իսկ ապա հրամանաւ դատաւորին գնացին ի պանդոկն, և գտին զպարկն հանդերձ դրամօքն ի նմին տեղւոջ, ուր ասաց դևն. և ետուն ցաղքատն. և նա առեալ զայն, գնաց մեծաւ ուրախութիւն ի տուն իւր առ ածասէր դստերս իւր. և պատմեաց նմ, թէ որպէս օգնութիւն ամենաթոյլ կուսին արար ի սուղ ժամանակի զայնչափ շահս. և թէ որպէս մինչ գողացեալ եղև այն, նա ետ գտանել զայն։ Օ որ լուեալ դստերացն ետուն փառս ամ, և յաւելին ի ջերմեռանդութի իւրեանց՝ որ առ ամենանթ կոյսն։

Պոռաղ։

Այս գեղեցիկ պատմութիւն յորդորէ զմեզ

զմեզ ապրեցնել բոլորովին յաճ և յամենայնի մայր նր. որովհետև տեսանեմք, թէ նաև զսատանայ ըՀայրն սուտ առնեն վկայել Աշմարտութ յօգուտ ապաւինողացն ի նմա: Ա՞ղջ այնչափ բարի է Աած, մինչդն նաև ի Թշնամեաց մերոց Հանել մեզ զբարիս: Ասկ մարդն ներՀակաբար երբեմն այնչափ չարանայ, մինչդննաև ի բարերարութէն այ Հանել զչարիս՝ անկարգաբար վարելոյն այնու. ոյզ պատահեայ անօրէն պանդոկապետին, զորմէ գրի ի պատմուԹես:

Իշխան ոմն էրլին ապանչելեօք ամենաբ կոտորէն բծղկեցաս ի մահաբեր վէրսոյ էրոյ:

ՀՐԱՀԱՆԳ ԺԱՄ:

Զոր պատմէ հայրն տուրսեզեան ի գիրս իւր. գլ. 6: եւ հայրն գառլոս բալիեան. հատոր. Ը. օրինակ. 30:

Յամի փրկչին. 1584. ծնաւ կռիւ մեծ ի մէջ քաղաքացւոց կոլոնիայ քաղաքին գերմանիոյ, յո նեմյատանէ. յորոց միոլ գառեալ իշխանն պատէն քաղաքին՝ անուն յակոբ՝ վիրաւորեցաս երիւք կապար եայ գնատակօք հրացանիս ի քաղուկ իւր. և անկաւ մահաբեր հիւանդութ ի մահ հիմն: Ա՞ատեան վիրաբուժք, և արարքին բազում դեղս և դարմանս Հանել ըզ-

գնատական 'ի մարմնոյ նը . բայց ոչինչ կարացին առնել . և օրըստօրէ զայրացեալ վէրայն , եղև իշխանն 'ի վտանգի աւանդելոյ զհոգին : Յայնժամ 'ի միա ածեալ նա զանբաւ սքանչելիս , զոր առնէր ամենանթ կոյսն ուխտաւորաց սուրբ տանն իւրոյ անդ 'ի լաւրետոն , սկսաւ դառն արտասուօք դիմել յօգնութիւն ամենանթ կուսին . և ուխտեայ նմա ուխտ , զի թէ բժշկեսցէ զնա 'ի մահաբեր վիրաց իւրոց , երթիցէ յուխտ 'ի նը տուն նը 'ի լաւրետոն՝ պատշաճաւոր ընծայիւք ըստ իւրում մեծութեն : Ոչաւ աղաչեայ նը ամենանթ կոյսն . և բժշկեայ զնա 'ի մահաբեր վիրաց անտի , և 'ի վտանգէ մահուանն . բայց ոչ հաձեցաւ բժշկել զնա յայնժամ կատարելապէս , առ 'ի յետոյ հրաշափառագոյնս առնել զնորա իւր : Եղև թէպետ ինքնին թափեցան արտաքս 'ի մարմնոյ նորա գնատակքն հրա ցանից , և իշխանն իսկոյն յարուցեալ 'ի մահճէն կայր ողջ և առողջ , սակայն միայ բազումն նորա խեղացեալ . և ոչ կարէր ուղիղ շարժել զոյն . այլ թիկամքն և կրծոքքն հանդերձ տարուբերբեր զայն այսր և անդր : Ապա յարուցեալ նա ուրախ ծառայիւք միայն , գնայ իբր յանծանօթս 'ի լաւրետոն , կատարել զուխտ իւր , և խնդրել անդ յամենանթ կուսէն զկատարեալ առողջութի , Հասեալ անդր , եմուտ 'ի տուն ամենանթ կուսին ,

սին, և մատոյց նմա զանբաւ գոհունա՝
վն ազատելոյն զնա ի մահուանէ. և ա՝
պա ետ վերակացուաց նը տանն զնուէրսն
իւր՝ ոչ կամելով նշանակել զևբրն անուն,
զոր նը խնդրեին իմանալ: Այլ այսքիկ
էին նուէրքը ընծայից նը. յն կազմած մի
ոսկեհուռն մեծապին քահանայական զգ՝
գեստուց. մանեակ մի ոսկեղէն՝ յորում
կայր մեծապին յասկինթ քար մի պատուա՝
կան. և մանուածոփ մի ձոյլ ոսկի մեծուք
իւր երկուց թզաց, ձուլեալ հիանալի արո՝
ւեստիւք: Այլ ապա եկաց անդ աւուրս
երկուս, և խնդրեր լն հաւատով յամե՝
նայնը կուսին զբժշկութիւն խեղուե քազ՝
կին իւրոյ: Այլ ահա ի գիշերին՝ յորում
լուսանայր հրաշափառ օր ծնդեան
նորն, և կայր իշխանն ի քուն յիջեւանին
իւրում, երևեցաւ նմա ամենայնբ կոյսն
ի հանդերձս սպիտակս պայծառ քան զար՝
փին. և հայեցեալ ի նա աչօք գթութե, ասէ
ցնա. հաւատա՛, և կեցցես. և զայս ասացեալ՝
կալաւ զբազկէն նը, և բժշկեաց զնա ի խե
լագ բազկին: Յարթուցեալ իշխանն ի
քնոյն, և տեսեալ զինքն բոլորովին առողջ,
ուրախացաւ յոյժ. և կոչեաց վաղվաղա՝
կի ի ներքս զծառայս իւր. և եղոյց նը
զբազուկն իւր բժշկեալ. և պատմեաց
նը, թէ արդեօք երևեցաւ նմա նը կոյսն,
և բժշկեաց զնա: Այսպ ի լուսանալ աւուրն
գնաց իշխանն հանդերձ ծառայիւքն ի
տուն ամենասնբ կուսին. և մատուցանէին

զանբաւ գոհութիւն ՚ի, և ամենայնիւ մեր
նի։ Իսկ վերակացու ՚ի տանն գրեաց զայս
ամ դիպուածս. և պահեաց ՚ի գանձարա-
նի ՚ի տանն։ Յետ այսորիկ ել անտի իշ-
խանն, և գնաց ՚ի հռօմ՝ առ ոտս ծայ-
րագոյն քահանայապետին գրիգորի երեք
տասաներորդի. և ՚ի փառս ամենայնիւ կու-
սին պատմեաց նմա, և բովանդակ քա-
ղաքին հռօմայ զշնորհս սքանչելեացն՝ զոր
արար առ նա ՚ի կոյս։ Իսկ քահանայա-
պետն ընկալաւ զնա սիրով և մեծաւ յար-
գութիւն ՚ի արժանաւորութիւն մեծութե-
անձին նր։ Ապա Հաստատեալ իշխանն
՚ի յուղղափառ հաւատն հռօմէական, վե-
րադ յառաջն փոքր ի աղտեղեալ կայրյա-
ղանդոյ լուտերեանց, եւ գնաց յերկիր իւր.
և անդ զբազումս ՚ի հպատակաց իւրոց
շահեցաւ օրինակաւ բարւոյ և առաքինի
վարուց իւրոց, այլև վարդապետութեն՝
՚ի յուղղափառ հաւատն հռօմէական։

Պատառ։

Ով այս իշխան ոչ լքաւ ՚ի յուսոյ իւր-
մէ վն ոչ ընդունելոյն յոյ, և՚ի նր ձեծա-
ծնել, յառաջինն նահատակին զկատարեալ ա-
ռաղջուն, այսպէս և մեք յորժամ ոչ ընդ-
ունիմք զառաջինն՝ զոր խնդրեմք ՚ի նո-
ցանէ, ոչ պարտիմք լքանիլ և յուսահա-
տիլ, և թողուլ զչերմեռանդութի մեր,
այլ՝ պարտիմք յարատեւել և բազմել ան-
դադար զղուշն ողորմութենն այ և ա-
մե-

մեռանիք մօր նը. ոպղև եթէ ոչ վն քա_
րեկամութեե, գոնէ վն ժոռութեե մերոյ
տայցեն, զոր խնդրեմքն. որպէս ասէ քն
յաւետարանին իւրում՝։

Նշմանպոս եպիսկոպոսն ոչանչէլէօյ ամենաքե կռա_
ոչն երկնից պերճաւ՝ ի յեռասդ հե_
րեսիկոսաց։

ՀԱՒԱՏՈ ԻՆ

Զոր պատմէ Հայրն ովրատիոս տուբաեքեան, ի է. գիրս պատմութեց իւրոց. գլ. 5։ Եւ Հայրն գառ_
լոս բովիեան. հատոր. ե. օրինակ. 29։

Յամի փրկչին. 1586. Թագաւորէր յանգղիայ, որ է լինկիլթերրա, հե_
րետիկոս եղեսաբեթ Թագուհին ամբա_
րիշտ. և հալածէր յոյժ զուղղափառս. և չանայր տարածել յամենեսին զաղանդն լուտերոսի։ Ոչաւ սա, թէ հակառա_
կեր նմա յոյժ եդմոնդոս եպիսկոպոսն ար_
տաք քաղաքին իբերնիոյ, այն ինքն է, իւլանտիա. վն որոյ էհան հրաման յիմ Թագաւորութե իւրում՝ կալեուլղնա առ_
ի սպանանել։ Ասացեալ զայս եդմոնդոս՝ ժողովեաց զքահանայս իւր, և փախեաւ ի սկովտիա, Թագչիլ անդ յերեսաց նը. բայց և անդ խնայեալ՝ թէ իշխանք նը ըս հրամանն Թագուհւոյն ի կնդիր էն գտա_

գտանել զնա , եմուտ ՚ի նաւ մի հանդերձ
քահանայիւքն . որոյ նաւապետն էր այր
բարի և ուղղափառ , և դիմեաց անտի վախ
չիլ նաւաւ : Եւ ահա հերետիկոս խնդրակք
թագուհւոյն մոռեալ ՚ի նաւս զինու վառ-
եալս , խնդրեին կալնուլ զնա , և ղորս
ընդ նմա : Եւ մինչ զնայր եդմնդոս նաւ-
աւն զհանապարհ իւր , միոմն ՚ի քահա-
նայից նոր առաքեր յերազի իւրում , թէ
կայր ՚ի վիճաբանութեան հերետիկոսաց առա
ջի բազմաւէ մարդկան ամենևին մերկան-
դամ . և ՚ի յամաչելն յոյժ վն մերկութեն ,
եւթես , զի եկն եկայ առ նմա տիրուհի ոմն
վեհափառ , և ծածկեաց հանդերձիւք զմ-
մերկութն նր : Օ սրթուցեալ քահանայն ՚ի
քնոյն , պատմեաց զերազն եպիսկոպոսին
եդմնդոսի , և այլոց քահանայից . և ՚ի
բնաւին մեկնեցաւ լինել տիրուհին այն՝
ամենաճք կոյսն , որ ուներ պահել զնն ընդ
հովանեաւ նախախնամութեն իւրոյ ՚ի ձե-
ռաց հերետիկոսաց : Եւ պա յերկրորդումն
աւուր , որ էր օր հսկման ծննդեան ա-
մենաճք կուսին , ահա եկ ընդ առաջ նո
մինն ՚ի նաւուց հերետիկոսացն խնդրա-
կաց , որք էրև զնաւարտակս շրջէին ՚ի
ծովսն : Եւ յայնժամ եպիսկոպոսն , և
իւրքն ամենեքին դիմեցին աղօթիւք առ
ամենաճք կոյսն , և ուխտեցին նմա ուխտ ,
զի թէ փրկեսցէ զնա ՚ի ձեռաց հերետի-
կոսացն , երթիսկն յուխտ ՚ի նր առն նր
՚ի Լաւրետոն : Եւ այց մինչև եր մերձեց-
եալ

եալ առ նա նաեւն Թէոնաւեայ, էառ նա-
ւասլետն բարեպաշտ՝ զեպիսկոպոսն, և
զորս ընդ նմա, և Թագոյց գնաց յատակս
նաւուն ՚ի խորշ մի խաւարային։ Վասեալ
՚ի վեր ամբարիշտ նաւարտակացն այնոցիկ
հերետիկոսացն՝ զեղան ՚ի նաւն եպիսկոպո-
սին. և սկսան որոնել զնա և զորս ընդ նմա,
նախ ՚ի յայտնի տեղիս նաւուն. և ապա
՚ի յոչ գտանելն զնա անդ՝ լուցին լապտերս,
և իջեալ յատակս նաւուն, որոնեցին զնոյնժամ
խորշանոյն. և ահա գտին զքահանայն վերոյ-
գրեալ՝ որ զերապն եռես, և կալեալ զնա հա-
նին ՚ի վեր ՚ի տեղի լուսաւոր. և զայլսն ևս
որոնեցին գտանել։ Այլ իսկոյն էհաս ժա-
մանեաց նոյ օգնութիւն ամենանաթ կուսին
այսու օրինակաւ. զի Թէպետ մինչ Թըշ-
նամիքն և յայն խորշ, ուր էր եպիսկո-
պոսն և իւրքն ամենեքին, սակայն կու-
րացեալք՝ ոչ տեսին զնա, շրջեցին անդ և
դիպեցին ՚ի նմա, և ոչ տեսանէին զնա. վն
զի ծածկեաց զնա ամենանաթ կոյսն յաչաց
նոյ։ Եւ ոչ միայն ոչ տեսին զնա, որք ՚ի
խորշն էին, այլև երբ վաստակեալք ՚ի
յորոնելոյ զնա, ելին ՚ի վեր, և խնդրեցին
զքահանայն՝ զոր կալան, նաև զնա ոչ
գտին, և այլ ոչ ևս տեսին. քանզի և
զնա Թագոյց ամենանաթ կոյսն յաչաց նոյ։
Այս զկնի ուրախութեան յուսահատեալք
՚ի գտանելոյ զնա, ելին ՚ի նաւէ անտի, և
մտին ՚ի նաւ իւրեանց, և գնացեալ մեկ-
նեցան։ Իսկ եպիսկոպոսն և իւրքն ամե-
նե-

նեքին անկեալ ՚ի վր երեսայ իւրեանց՝ մատուցանէին զամբաւ գոհութ՚իս ած, և ամենանք մօր նր. և կային մնային յայն խորշ խաւարային զայն ուղն առաւրան։ ||՚Ըդ՝ մինչ զերծեալ ՚ի ձեռաց միոյն ՚ի նաւարատակ թշնամեացն հերետիկոսաց, գնային զճանապարհ իւրեանց, ահա ըզ առաջ ել նր զկնի քանի մի աւուրց և այլ նաե մի նոյն հերետիկոսաց առաւել կաոտղելոց, որք մերձեցեալ ՚ի նաե՚ն եպիսկոպոսին՝ զեղան ՚ի նմին, և սկսան ըզ օրինակի առաջնոյն որոնել զնր յամ խորշս նաւուն. սոքա և զբեռ ինն նաւուն վեր ՚ի վայր շրջէին առ ՚ի գտանել զնե. զի հաւատեաւ գիտէին զկնիկն անդ եպիսկոպոսին և իւրոց։ ||՚Այլ նաև յայնժամ էհաս նր օգնութ՚ին ամենանք կուսին. վնգի վերատին թագոյց զնե ամենանք կոյն յաչաց հերետիկոսացն. և ոչ կարացին տեսանել զնե, թէև շօշափէին զնե ՚ի յորմնէն։ ||Ւսաի և սր ըզ օրինակի առաջնոյն յուսահատեալք ՚ի գտանելոյ զնե, ելին ՚ի նաւէ անտի, և մտեալ ՚ի նաե՚ իւրեանց մեկնեցան։ ||՚Այս զկնի քանի մի աւուրց էհաս նաե՚ն եպիսկոպոսին յաջողութ՚ի լաւրեան. ուր եղեալ ամենեցուն արտաքս ՚ի նաե՚էն, մտին ՚ի տուն ամենանք կուսին. և կատարեցին մեծաւ ջերմեռանդութ՚ի զուխս իւրեանց՝ մնալով անդ աւուրս երիս, և մատուցանելով ՚ի նմին զամենանք պատարագն։ ||Ասկ եպիսկոպոսն եզ-

եւ մնադաս ի յիշատակ միտնջենաւոր գրեաց
ի մագաղաթի զայս ամ պատմութի ձե-
ռամբ իւրով. և եգ ի պահարանի գան-
ձուց տանն ամենանաք կուսին։

Պոռաղ։

Ոչ այս եպիսկոպոս ջանալով պահել ան-
խախտ զուղղափառ հաւատն, արժանի
գտաւ այսպիսի հրաշալի չնորհաց ետն,
այսպէս և մեք պարտիմք ամ ջանիւ պա-
հել զուղղափառ հաւատն մեր. որպէզի և
մեք գտցուք զօգնութինն այ, և ամե-
նանաք մօր նր. և անմոռար ընթացցուք
ի հայրենին մեր ի վերինն եղէմ։ Ա՛ն
զի առանց լուսոյ ուղղափառ հաւատոյ,
կեանք մարգկն ի խաւարի շրջի և մոլորէ.
ոչ գիտէ զնանապարհն, ըզ որ գնայ, ոչ ա-
ստ փրկիչն աշխարհի. որ գնայ ի խաւարի,
ոչ գիտէ յո՞ երթայ։ Պ՛ւլոս առաքեալն ասէ.
առանց հաւատոյ անկնար է հաճոյ լինել այ. եբր.
11։ Այս ահա այս է պատճառն, զի քա-
զումք ոչ ընդունին զօգնութինն այ և ա-
մենանաք մօր նր. վասն ոչ ունին զկատար-
եալ հաւատս, որով հաճոյ լինիցին նմ։

Բնորդս ոմն ոչանչելեօք ամենաքե կոտակին սրբեցաւ
ի ենորդուենն . և ապա վե ապերախ
պոռնիե էրոյ պատճեցաւ :

ՃՐԱՑԿՈՒԻ :

Ջօր պատմե խալսոյ հատս մերաքեան ի գիրս իւր :
Իբ հայրն աղէքսանդրոս դիոսպոլեան . հատոր . ֆ .
հաս . 14 : Իբ հայրն գաբրիս բովիեան . հատոր . ֆ .
օրինակ . 25 :

Ի քաղաքին կոչեցեալ՝ Թէսաղ . որ է քիէթի, ի Թագաւորութենն Նեապօլ սոյ՝ էր այր ոմն վաշխառու և յոյժ մեծատուն : Այս ի պատուիժ մեղացս իւրոյ հալածեալ յայ սոսկալի լմն բորոտութե , յորմէ պժգածելէ սոսկալին տեսանօղք : Ա.րդ՝ իբրև անհնարին եղև նմա գտանել զդեղ և զդարման ի բժշկաց , և անկաս ի մահճէն , սկսաւ դիմել յօգնութե ամենանք կուսին ի վերջին ապաստանն ամ ժշտացելոց : Այսու գինի յանձն առնելոյն գինքն նմա յամ սրտե , և գինի խոստանալոյն հրաժարիլ յայնմհետե յամ անօրէն շահու , եթե բժշկեսցի յայնմ գոգութե էն, կոչեաց զմի ի ծառայից իւրոց , և ետ նմա զքսակ մի , յորում էին հարիւր ոսկի դրամք . և ասէ ցնա . առ զայս դրամ , և տար ընծայ ամենանք կուսին ի Նք տուն Նր ի լաւրետոն . և ապաչեա

անդ

անդ զամենաքե կոյսն պարգևել ինձ զա-
ռաջնուի։ Յլվաղվաղակի ծառայն յերիվար,
և գնայ ՚ի նբ տուն տիրամօր նբ կուսին. և
մատոյց զկարիսբ ոսկի դրամսն. և աղաչէր
զնա տալ զառաջնուԹի՝ն ինէ իւրում. և
լսելի եղեն աղաչանք նր։ Ա՚ռզի մինչ նա
անդ աղաչէր զամենաքե կոյսն, նոյնժամ
մայն բժշկեցաւ նր ՚ի բորոտուէն. և
անկան իբրև զկեղևանք վերք բորոտու-
Թե՚ն նր, զորօրինակ պատահեաց նեեմա-
նայ ասորւոյ ՚ի գետն յորդանանու. և ոչ
միայն սրբեցաւ բոլորովին յախտէն, այլև
դեղեցկացաւ մարմին նր։ Յա՚ն սկ զի յայտ-
նի արասցէ ամենեսեան զկրաշալի բժշկու-
Թի՚ իւր, հեծեաւ յերիվար, եԼ՚ ի տանէն,
և շրջեր ՚ի քաղաքին ընդ բարեկամսն իւրոց։
Յա՚ն որք տեսանէինն, հիանային, և ու-
րախանային ընդ նմ՚, և ընդ ընտանիս նորա։
Յայց մի ոմն ՚ի նեբքին բարեկամսն նր
կասկածեալով, Թէ նա ոչ կատարե զխոս-
տումն իւր, և ոչ հրաժարի յանիրաւ վաշ-
խառուԹեց, զի հնացեալ կայ յայնմ ա-
նօրէնուԹե՚ն, ասէ ցնա. տե՛ր իմ, որով-
հետև պարգևեաց քեզ աՀ միջնորդու-
Թի՚ նբ ետծածնին զայսպիսի հիանալի ա-
ռաջնուԹի՚, մի՛ լինիր այսուհետև ապա-
չեմ ապերախտ առ այսպիսի բարերարու-
Թի՚ն նր. և մի՛ ևս վշտացուցաներ զնա.
և Թող ՚ի քոյ զայդպիսի անիրաւ ա-
կռատուԹիս։ Յայն նա ծիծաղեալով և կա-
տակելով զայնպիսի խրատ նր, ասէ ցնա.

Յայժ

յոյժ պարզամիտ ումն ես դու ո՛վ եղբայր. որ կարծես՝ թէ վաչխառութենէն իսկ մեծ իմն մեղք. վասն եթէ այն մեղք էր, ո՛չ առնէր զայն նաև ամենանաթ կոյսն. քայց առնէ, և արդէն արար զայն ըստ իս, քան զի ոչ եթէ ձրի բժշկեաց զնա. զի եթէ ոչ էի առաքեալ նմա զբսակէն հարիւր ոսկւոյ, ո՛չ լինէի բժշկեալ ՚ի բորոտութենէս. ապա ոչ գիտես, զինչ խօսիս: Օ՜ որ իբրև լուաւ բարեկամն, և այլք՝ որք անդն կային, գայթակղեցան յոյժ ըստ սրբապիղծ և ըստ յանդուգն բանս հայհոյութեանց նոր: Իսկ ոմանք ևս սիրօղք պատուոյ ամենանաթ կուսին, յանդիմանեցին զնա յոյժ վասն այնր հայհոյուե: Իսկ նա սկսաւ ամբոխիլ և խռովիլ յոյժ ՚ի յանդիմանութեանց բարեկամացն, և տրտմիլ և շփոթիլ հարեալ ՚ի խղճէ մտացն վասն ամբարիշտ բանիցն իւրոց, թէև թուէր զայն ամ ըստ ըստ ըստ ըստ: Իսկ ո՛վ այնորիկ իբրև ըստ երեկս դարձաւ եկն ՚ի տուն իւր, կայր յոյժ տխուր և տրտում. և գրեթէ ոչ ինչ ձաշակէր գնալոյ յանկողին իւր ՚ի ննջել: Իսկ ահա ՚ի մէջ գիշերին կալաւ զնա ցաւ ինն խստագոյն. և սկսաւ աղաղակել սարսափելի ձայնիւ: Իմեցին անդր կին նր և ամ ըստանիք տանն, տեսանել թէ զինչ իցէ աղաղակն այն: Իսկ երկարց ցնա կինն, և ասէ. զի՞ տագնապիս ո՛ր իմ: զի գոչես. և ո՞ր մասն մարմնոյդ վշտագնի ՚ի ցաւոյ: Իսկ նա ասէ. վաՀ. վաՀ, զի ահա մեռանիմ:

ը և

և դարձաւ յիս բորոտութիւն իմ առաջին. և պատեցին զիս ցաւք անհանդուրժելիք. բայց մանաւանդ ասա, ՟ի աչ կողս իբրև հուր հնոյի բորբոքեալ տուչորէ զիս: Այլ կինն մերձեցոյց անդր զձեռն իւր առ՝ի տեսանել, թէ զինչ կայ անդէն. ոմն սքան՟չելեացն ամենայնք կուսին. զի ահա եգիտ անդ զքսակն հանդերձ հարիւր ոսկւովն, զոր ընծայ առաքեալ էր նա ընդ կուսին, և էհան արտաքս: Այլ յորժամ եառս ո՟ղորմելի այրն զայն քսակ, ծանեաւ թէ այն էր բարկութեն ամենայնք կուսին, ո՟րով ձգէր յերեսս նոր զառւրս իւր վն հայհոյութեց նորին. ուստի յուսահատեալ, աղաղակեաց և ասէ. վայ ինձ թշուառականիս, որ դրդռեցի զբարկութի՟ն ամենայնք կուսին ՟ի վր իմ. արդ եթէ նա եթող զիս, առ՟ոմն այլ ունիմ դիմել. ա՟պա չէք այլ դարման վն իմ. և դարձեաց գթութեն ՟ի վն իմ, և դատապարտեցայ: Այս ասացեալ փչեաց ըզսլիղձ հոգին. զոր տեսեալ կնոջն, և ամ՟ենայնեաց տանն զահիհարեալ սասանեցան. և լալին դառնապէս: Այլ և բա՟զ եկամք նր, որք աւուրբ յառաջ լուեալ էին զՀայհոյութի նրընդդէմ նր ՟ածածանին, իբրև լուան զյանկարծակի մահ նր, ծանեան, թէ այն էր պատիժ տուեալ նմա յամենայնք կուսէն վն յանդգնական հայհոյութեցն իւրոց, որով հայհոյեաց զնա:

Պատուէր։

Յայսմանէ պատմութիւնէ զհին հարեալ և մեր, նախ՝ զգոյշ կացցուք առնուլ ի բերան ծաղրաբանութիւնէ ինչ զբանս նոր գրոց. և կամ զգործս սրբոց, ոյզն ի կորուստն յաւիտենական. որպէս կորեաւ վաշխառուս այս։ Այլ երկրորդ՝ լիցուք երախտագէտք բարերարութեանց և շնորհացն այ եղելոց առ մեզ. վերն որպէս ասէ սբն բեռնարդոս. ապերախտութիւնն է թաղել ինչ, որ ցամաքեցուցանէ զաղբիւրն գնութիւնէ, զսոցն աղբմանէ, և զհուսանս շնորհաց։ Այլ ոչ այսչափ միայն, այլև փոխարկէ զողորմութիւնն ի վրէժխնդրութիւն արդարութեան. և զպարգեւս բարերարութեանն ի պատիժ. ոյզ յայտ է ի յեզեկիայ Թագաւորն, որ վերոյ ոչ առնելոյն երգս շնորհակալութեան այ յաղագս սատակելոյն նր ի զօրացն սենեքերիմայ ձեռամբ հրեշտակին արս՝ հարկեալ ուխտսն և հինգ հազար, խօթացւոյս մինչև ի մահ. ոյզ գրի. եսայ. 38։

Պատուհասեալ պատճէնքն յամենաքէ կողմանէ ըմբռնեն զմեզ ի չօրսից գտսէ հիդ, որ է խավիկն է՛ր_
պպտել զՔրիստոս աքէ պան նորա,
որ ի լաւրէտոն։

ՀՐԱՀԱՆԳ ԻՐ։

Ջոր պատմէ տաւրսեւլինոս ի ք. և ի ֆ. գիրս պատմուԹեց իւրոց ։ Եւ հայրն գաւլոս բովկեան ։ հատոր ։ ք. օրինակ ։ 29 ։

Յորժամ առաջին Ֆրանչիսկոս դուքսն ուրբինոնի, պատերազմեալ ընդ Հռոմէացիսն՝ կորոյս զգաւառս տերուԹեան իւրոյ, զայրացեալ Ժողովեաց զօրս, և ձեռն էարկ գրաւել յինքն զայլ քաղաքս Հռոմայեցւոց։ Աստի մինչ շրջեր զօրօք իւրովք ի գաւառին լաւրեատնի, քաղուեմք ի զօրապետաց և ի գինուորաց նորա՝ արք անօրէնք և ամբարիշտք կամեցան երԹալ ի լաւրեատն, և կողոպտել զգանձս տանն ամենաւք կուսին։ Այլոյ դուքսն Ֆրանչիսկոս տատեաց նոյ մի առնել զայն չար. և ասէ, Ծանիք, զի ոչ միայն ոչ Թոյլ տայ ձեզ ամենաւք կոյսն կողոպտել զտուն իւր, այլև խոստակէ զձեզ, և ընդ ձեզ, զմեզ զամենեսեան։ Այլ նք անսաստեալք եղեն գնալ անդր առ ի կողոպտել զգանձս տանն։ Եւ բաժանեալ զզօրսն ի չերկուս բանակս՝ առաքեցին նախ զքաջամարտիկան

երթալ յառաջագոյն, և ցիրևցան կա-
յուցանել՝ զորս են ի պահպանութեի գա-
ւառին և դանձու նոր տանն. և այլքն
չհետ նոյ ժեղմով լինն գնային։ Ապ՝ մինչ
երթային քաջամարտիկքն պանծալով ի
զօրութիս իւրեանց, և անցանէին ընդ
անտառ լինն, ահա հասս ի վր նոյ պա-
տիժ պատուհասի յամենանոր կուսէն. վն
զի ելին ընդ առաջ նոյ անհամար բազ-
մութիք ահագին և սոսկալի գայլոց. որք
յարձակեալք ի վր նոյ յանկարծակի, գի-
շատեցին զնա, և չարաչար սպանին։ Ու
սակաւ ոմանք, որք մնացին ի նոցանէ,
ահաբեկ և կիսամեռ լեալ՝ փախեան յետս
ընդ կրունկն. և ժամանեալ այլոց զօրացն՝
որք չհետ նոյ գային, ասեն ցնա, դադա-
րեցարուք երթալոյ, և մի ևս գնայք յա-
ռաջ. վնզի ոչ մարդիկ, այլ գազանք ահա-
գինք և ամենիք են պահապանք նոր տանն.
և դողալով պատմեցին զնոսա գայլոցն, և
զսատակումն իւրեանց։ Ապայց անօրէնքն
այնոքիկ ոչ միայն ոչ երկեան ի բանից նոյ,
և ի պատուհասէն՝ որ և նոյ ի վր կայր,
այլև ծաղր արարին զնա իբրև երկչոտս,
և կանայիս. և ոչ դարձան յետս, այլ
գնալով գնային զճանապարհ իւրեանց։
Ապայց իբրև տեսին ի հեռաստանէ զնոր
տունն, իսկոյն պատուհասեցեալ յամենանոր
կուսէն, հարան զգետնի. և անկան անդ
դողալով ամենեքին իբրև զմեռեալ. և
գրեթէ ոչ մնաց շունչ ի նոսա։ Ու բայց յայս-
մա-

մանկ եկն յերկնից ամպ մի թանձր և մառախլապատ , և ծածկեաց յաչաց նոցա զնոր տունն վայրօքն հանդերձ՝ թողլով քաց և պայծառ զայր տեղւոյն՝ ի նշանակ հրաշիցն : Այլ նոքա չփոթեալք կային իբր անշարժ կոճղ ի մեծ անկեալ յերկիր անդամալուծութեամբ : Այսպա բեկաւ անօրէն խաւտուիճն սրտից նոցա մանաւանդ զօրապետացն . և ի զղջումն եկեալ , ոչ միայն դադարեցան ի չար խորհրդոց իւրեանց կողոպտելոյ զնոր տունն , այլև առաջադրեցին տանիլ անդր նոսիերս , եթէ ապրիլ միայն կարիցեն : Յայնժամ գթացեալ ի նոսա ամենանոր կոյսն , ետ նախ նոցա կարողութիւն կանդնիլ յոտս . և ապա վերացոյց զամպն՝ որ կայր ի վերոնոր տանն : Այլ նոքա յարուցեալք յերկրէ , գնացին մտին ի նոր տունն . և անկեալ առաջի պատկերի ամենանոր կուսին , խնդրեցին զթողութիւն անօրէնութեանց իւրեանց . և փոխանակ կողոպտելոյ զգանձս նոր , մատուցին նմա ընծայս և աղերսս մեծագինս . և ապա դարձեալ գնացին առ դուրսն իւրեանց , և պատմեցին նմա՝ որ ինչ պատահեցաւն ինքեանց : Իսկ նոր հիացեալ ընդ աքանչելին նոյ , ասէ ցնոսա . ա՛յլ ասպաքէն ասացի ձեզ չերթալ անդր , և առնել չար ինչ գանձուս ամենանոր կուսին : Այլ ապա ի չնորհակալութիւն փրկութեանցն ընծայեալ զօրացն և զօրապետացն իւրոյ՝ յարուցեալ եկն յոտս ի նոր տունն առ ոտս ամե-

նաեք կուսին, և գոհանայր զնմանէ։ Այլ ապա հանեալ յապշելոյն զարծաթի սուր իւր զդքսուհեն, և յանձնէն զայլ զինս իւր զմեծագինս, և նուիրեալ զայնս նոր կուսին, կախեաց առ դրամաբք նոր տանն ի մէնջ ենաւոր յիշատակ սքանչելեաց նոր։ Այլ յետ այսորիկ ժողովեալ զզօրս իւր զամ, գնաց մեկնեցաւ ի գաւառէ անտի լաւ բեռանի, ունկն մի լիոյն ջնաս ինչ քնակ չաց գաւառին յանօրէնն զօրաց նորոյ։

Պատմ։

Ասացէք ի պատմոյ զօրացս այսոցիկ խոր շել և փախչելոյժ ի հպարտուէ և ի յանդգնութեն։ վեցն ի քաջ բառնայ ածէ զշնորհ և զօգնութի իւր ի յանդգնիլ, ոմն ասէ յոհ. գիրք. Ա. 15. Ես լսեմն Թագաւորութեան ոչ նաղտա ի քաց զպատուիներն ի չեզ. և ոչ ոք առնէս զնա, որ յառաջ քանչինս, և պարծին ի զօրութենս նոցանց։ Վ՚անգն յորժամ ածբառնայ զշնորհ և զօգնութի իւր, յայնժամ մարդն ոչ միայն ոչ յառաջանայ ի բարին, այլև գլորի ի չարն. և վն այսորիկ ասէ երանելին օգոստինոս. դրդուէք պնդապատուէք ապատանութենէն հպապատուէքն. ոչ առայեր, բռնակեան է, անդ կռնեցար. ոչ հաճոյ եղեր անչին չուա, անդ կորեար. ոչ ասի ի դիրս մեղուցեալ. մնան. Ե. գլ. 31։

* * *

Ալէն ոն պոռնիկ՝ յորժամ զաւազակ՝ ի մեղայն՝ գնայր
յոխոր ամենայն հուսկն ի դուռն նոր , եթէ
ղպարմանալի նպաստաւորս_
ընդ ի նմանէ ։

ՀՈՐԱՀՈՎ ։

Զոր պատմեն ռաբբայեղ հռովբեանն , և հայրն առաքել եան ի գիրս իւրեանց ։ Եւ հայրն գաւազս բովիեան . հատոր . ՃՈ . օրինակ . 38 ։

Լը ի սիկիլիայ կղզւոջն կին ոմն յոյժ գեղեցիկ , այլ աղքատ և չքաւոր և կարօտ աւուրն կերակրոյ ։ Այս ստիպեալ ի չքաւորութէն էլ գնայ ի վէնետիկ քաղաք . և առնեալ զանձն յորս վաստակաւոյ՝ եղև բոզ հրապարակական . որով ի միջոցի քանի մի ամաց ժողովեալ կուտեայ ինչս բազումս . յի զանհամար գրամս ոսկւոյ և արծաթոյ . ախանս պատուականս , և զմեծագին հանդերձս ։ Լը զի մանաւանդ ի չքաւորութէն ստիպեցաւ առնել զայն պիղծ գործ , վն այսորիկ իբրև էառես , թէ փարթամացաւ յոյժ , գտաբեայ ի գարշելի գործոյն յայնմանէ . և կամեցաւ դառնալ ի հայրենի երկիր իւր ի սիկիլիա՝ անիրաւ գանձուքն ստացեալովք ։ Բայց զառաջինն կամեցաւ երթալ յախտ ի լաւրեատն ի տուն ամենաքն կուսին , և խոստովանիլ անդ զմեզ

իւր, և ապա երթալ յերկիր իւր։ Ասաի ընկերակցեալ ընդ երիտասարդ ծառային իւրոյ ընտանւոյ՝ եկ ընդ նմա ի Ճանապարհ. և գնային երկոքեան միասնակ հեծեալ յընդիվար։ Յերև հասին յանտառ մի անմարդի մօտ հռաքելենայ քաղաքին, ծառայն այն ընտանի՝ եղև անօրէնն դահիճ ողորմելի կնոջն. վնդի առ ի կողոպտել զգանձս նր, էհան յանկարծակի զսուր իւր, և յարձակեցաւ ի վր կնոջն. և վիրաւորեալ ընկեց զնա յերկիր յերիվարէն. և ապա սկսաւ խոցոտել զնա ի բազում տեղիս մարմնոյն առ ի սպանանել։ Ղալակերն անդադար ողորմելի կինն, և կոչեր յօգնուի զնծամայր նր կոյսն. այլ անօրէնն ծառայն ոչ դադարեր ի խոցոտելոյ զնա։ Ասաի իբրև տեսս, Թէ դեռ կենդանի է, կալաւ զփողից նր, և խաղխաղեաց զնա. բայց վրիպեալ՝ ոչ էհատ զբռնադակ խառչափողն։ Առեալ զնմա զգանձս նր, նաև զհանդերձան ի յանձնէն, գնաց ուր և գնաց։ Ակ կինն կոչելով յօգնութիւն ընդ կոյսն, մնայ անդ իբր մեռեալ, և մերձ էր աւանդել զհոգին։ Որ՝ իբրև կորոյս զանօրէնութիւնն եաւ զգանձան իւր զնմա, ապա էհատ նմա յօգնութիւն ամենանր կոյսն. վնդի ահա երևեցաւ նմա զգեցեալ հանդերձս պայծառս քան զարև. և սիրելարեալ զնա՝ մերձեցաւ ամենանր ձեռօքն ի վերս խոցոտածոց նր, և բժշկեաց զնա յամ վիրացն,

թայն, և ասէ. Երթ, յայտնեսջես ի՛ նա ընդ
ղանէլէր. և նոցա՝ ի սբ ուրեքն և մարմնոյ.
և զայս ասացեալ՝ օրհնեաց զնա, և եղև
աներևոյթ։ Ո գաստատացեալ կինն, և իբր
՝ի խոր քնոյ զարթուցեալ, շշմափեր ձե-
ռօքն զսպիս վիրացն, և մանաւանդ զփո-
ղոցն. և տեսեալ զայնա քուժելն լայր՝ ի խնդ-
դուէն, և զանբաւ գոհութիւն մատուցանէր
Աստ, և ամենանաք մեր նէ, որ սրբոյ նմա
զայն մեծ շնորհ, և իբր թէ յարոյց զնա՝ ի
մեռելոց։ Ապա տեսանելով զինքն մերկ՝ ի
զգեստուցն, և մնացեալ միայն արիւնա-
շաղախ շապկաւն, էջ՝ ի ծուխկա՝ ի գե-
ահն, և սկսաւ աղաչել զամենանաք կոյսն՝
ողորմիլ, և տալ նմա նաև զհանդերձ՝ ի
ծածկոյթ մերկութեն. և զոր հայցեացն,
ընկալաւ։ Եղև մինչ այսպէս աղերսեր
զնա կոյսն, անկին ընդ այն վայր անմար-
դի երկու ջորեպանք, որք տեսեալ զկինն
մերկ և թաթաւեալ յարեանն, հիացան,
և հարցին ցնա, թէ՝ ո՞ւս ես. ուստի՞ գաս,
կա՛մ երթաս, և զի՞նչ պատահեալ քեզ։ Ե-
կինն պատմեաց նոցա կարգաւ, որ ինչ պա-
տահեցաւն ընդ քան՝ի չար ծառայէն իւր-
մէ. պատմեաց նոցա նաև զերևելն նմա ա-
մենանաք կուսին, և զբժշկելն զնա. և ե-
ցոյց նոցա զսպիս վիրացն, և յատկապէս զ-
փողոցին, որ իբր ոսկի մանեակ լինի կայր
զպարանոցաւն, զոր այնպէս եթող նոր
կոյսն՝ ի նշանակ հրաշիցն։ Ո այս լուեալ
արանցն՝ հիացան յոյժ. և գնացեալ՝ ի

վէր

վն նը, եառն նի գՀնոամի վերարկու մի. և նատուկին ի ջուրջ, և ածին մուծին յանքօնա քաղաք։ Ի նդ տուհան նման յարանց ողորմածայ հանդերձիկը ինչ աղքատիկը. զոր գգեցեալ, դնայ ի լաբեատն, ի տուն ամենայնք կուգին. և խոստովանեալ մեծաւ ցնծմամբ զմեղս իւր, կառարեայ գուխան, զոր ուխտեայ էր, և ամենայնք մօր նը։ Եւ ապա պատմէր ամենեցուն զաքանչելի բարերարութինն, զոր արար նմա նը կոյն, յուցանելով զպատիս վիրացն. և մանաւանդ զիողինջն, որ իւր ոսկի մանեակ ինն կայր գպարանոցաւն. ընդ որ հիացեալ զարմանային ամենեքեան, և փառաւորէին զնծ։ Ոսկ կինն ապաշխարօղ վառեալ սիրով ամենայնք կուգին, ոչ և կամեցաւ դառնալ յերկիր իւր, այլ եկայ մնայ անդ առ նը տամբ նը զամ աւուրս կենայ իւրոյ. և կայր անդադար յողբս արտասուօք, և ի գործս բարիս. և ապրեր տրօք ողորմածայ. և եղև ամենեցուն օրինակ բարւոյ. և ապա Հանգեաւ արքունէն վարուց ի քն։

Պատմ։

Տեսանեմք ի պատմուԹեես, Թէ յայնժամ ողորմեցաւ ամենայնք կոյն կնոջս այսմիկ, յորժամ կորոյնա զամ ինչս իւր՝ և եղև աղքատ. յորմէ խնամամբ, Թէ նաև նծ ոչ ողորմի, և ոչ լսէ այնչափ մեծատանց, որչափ լսէ աղքատաց, ոմն և մար-

մարգարէն ասէ . չէ՛ճաւելի պնանկաց լսուա
ծը . և թէ, եղև ծը սպասէն պնանկէ : Ա՛յլ
եթէ կամիմք , չի և մեզ ողորմեսցի ած ,
և լսիցէ աղաչանաց մերոց , պարտիմք
սիրել զնոր աղքատութիւնն , և ջանալ լի
նել աղքատ՝ գոնէ հագուով , որով և մար
թասցուք հասանել երանութեն , զոր տայ
քն աղքատաց , ասելով . Երանի՛ աղքատաց
հոգւով , չի նոցա է արքայութիւնն երկնից :

Պէղագիոս եպիսկոպոսն սպանեալոյ օգնականքն սբ
ձիաձինին չալկեդոնի անկատար մնալոյն :

ՀՈՒՆՈՒՄ ԻՆ :

Ջոր պատմեն զուխտս թեոտեհտեան , և կարծենաք բարեխոսն ի տարեգիրս իւրեանց : Եւ հայոն սղիքս անգրոս դիոտաղեան . հատոր . ա . օրինակ . 3 : Եւ հայոն դաղոս բովիեան . հատոր . բ . օրինակ . 40 :

Յամի տիրկչին . 718 . ի Յաստինոսկին՝ յորում թագաւորեր ի յաւիրիկէ անհաւատ բարբարոսն միրամոլինոս , կարգեցին սպանիագիք ի մեծն սպանիայ թագաւոր ինքեանց զքաջ զօրագլուխն պեղագիոս՝ այր արդար և կատարեալ քրիստոնեայ , և յոյժ ջերմեռանդ առնեաթք հոյս ածածնին : Եւ ահա առաքնորդութիւք յուլիանոս կոմսին և դեսպանին մեռեալ թագաւորին սպանիացւոյ՝ եկին մըտին

տէն 'ի սպանիայ անհամար զօրք բարբա-
րոս արքային Միրամոլինոսի՝ հեծեալք, և
հետեւակք. և քանդէին, և աւար հար-
կանէին զսպանիա: Նոյնպէս արքայն պեղա-
գիոս չկարելով զդէմ ունել բռնութե բար-
բարոս մուղրեացն, սահպեցաւ փախչիլ.
և այսպէս խոյս տուեալ 'ի նոցանէ՝ շրջէր
'ի լերինս սակաւ զօրօքն՝ զոր ունէր: Նո-
եղև, զի մինչ հազար արամբք կայր թա-
գուցեալ 'ի քարանձաւի միում լերինն աճ-
սեւայու, և այլ սակաւ զօրք նոր էին յըղ-
եալք 'ինմանէ յապաստան բարձր լերանց,
խմայան զայն մուղրի թշնամիք նո. և ե-
կեալ զօրօք բազմօք, յորժամ ուրբաստն հազա-
րօք պաշարեցին զնեառն: Նոյնպէս զօրագլուխ
մուղրեացն՝ որոյ անունն էր ալկամանոս,
առաքեաց նախ նենգութիւն զոմն առ պե-
զագիոս խօսիլ 'ի հաշտութիւն. և սա էր
որդի մեռեալ Թագաւորին սպանիացւոց,
որ ըէ եղբարց իւրոց 'ի Թագաւորէն սք-
սորելոց, և յափրիկէ փախուցելոց, եղև
վէն վերիժու 'ի կողմն մուղրեաց, և առաջ-
նորդ նոցա ըէ վերոյասացեալ յուլիանոս կոմ-
սին, 'ի յամնթ և 'ի նախատինս իւրեանց.
և էր լեալ յառաջն նաև արքեպիսկոպոս
Թոլետոն քաղաքին: Նոյնպէս՝ սա եկեալ 'ի
դուռն քարանձաւին, և կոչեալ արտաքս
զարքայն պեղագիոս, հաւանցեր զնա գալ
'ի հնազանդութիւն մուղրեաց: Նոյնպէս ար-
քայն քններ պատասխանի ետ և ասէ,
դու ես, որ ըէ եղբարց քոց աւերեցեր զքո-
վան-

վանդակ սպանիա. այլ մեք սպասելնեալ յօդնութիւն նոն, կամիմք պահել զնոր հաւատոյ քրիստոնէական արեամբ չափ, զոր դու և եղբարք քո անարդեցիք։ Նա թէպէտ սակաւ եմք զդուշացեալքս ի բանձաւիս, սակայն դիւրին է ոչ ապրեցուցանել սակաւուք, ոչ բազմօք. և յուսամք միշնորդութիւն նր ճծաճծնին յաղթել այդչափ մեծի բազմութեն զօրացդ. ո՛րոյ գոլովդ արքեպիսկոպոս, ոչ ամենի հաւմարիս լինիլ առաջնորդ։ Օ՛այս ասացեալ պեղլագիոս, դարձաւ ի քարանձաւն, և փակեալ զդրունսն, սկսան ամենեքին՝ որք ի ներքս էին, կալ յաղօթս առ ՝որ, և յանձն առնել զանձինս տիրամօր նր կուսին ջերմ արտասուօք։ Դարձաւ ամբաւրիշտ արքեպիսկոպոսն առ զօրսն մնուղեալ, և պատմեալ նոցա զպատասխանի արքային. և ասիպէր զնա դիմել մարտիճ ի վր նց։ Յայնժամ յարձակեցան մուղրիք ի քարանձաւն, և սկսան զառաջինն ձգել նետս և քարինս առ ի խորտակել զդրունսն քարանձաւին։ Դայլ ահա ժամանեալ օգնութենն ամենանր կուսին՝ իւրոյ ջերմեռանդից, սկսան քարինք և նետք ձգեալք դառնալ ընդ կրունկն յետս ուժգնութեբ մեծաւ, և սպանանել զմուղրիս. և մեռան յոլովք ի նոցանէ։ Օ՛ր տեսեալ զօրագլխին նց ալկամանոսի, զարհուրեցաւ, և դարձաւ յետս, խոյս տալ անտի զօրօքն Հանդերձ։ Դայլ արքային պեղլագիոս տեսեալ

Թէ ՚ի պատերազմի վճնիմ, քաջալերեալ՝ եւ արտաքս ՚ի քարանձաւէն սակաւ զօրօքն իւրովք վառելովք, և կոչեալ յօգնութի զնոքս կոյս ՚ի ճակատայրն, պնտեսաւ ՚ի հետ մուղբեացն. և սպան ՚ի նոցանէ անդ ՚ի դաշտին քսան հազարս արանց ՚ի զօրագլխին իւրեանց. և զամբարիշտ արքեպիսկան կալան գերի: Իսկ մնացեալ զօրք մուղբեացն սկսան փախչիլ. կէսք ՚ի նոցանէ փախեան ՚ի գետն րեւա. որ և աքանչելեօք առնանօք կուսին բարձրացեալ, և ուռուցեալ՝ զեղաւ առ ափամբք իւրովք, և հեղձոյց զորս եգիտ անդ ՚ի մուղբեաց անտի: Իսկ կէսք փախեան ՚ի լեառն, և ելին ՚ի կատարն. և ահա եղև գետնաշարժ մեծ ՚ի լերինն. և պատառեցաւ լեառն, և ելաւ ՚ի վեր: Իսկ այսպէս հազար անձինք միայն ՚ի քրիստոնէից խնամարկութէ առնանօք կուսին, և պատերազմեալ ՚ի ծածուցելոցն զօրքն մուղբեաց, խորտակեցին զուրթսուն հազար մուղբս. և ոչ մնաց ՚ի նոցանէ և ոչ մի ապրեալ: Իսկ իբրև էհաս լուրս այս յականջս յունկն Թագաւորին միրամոլինոսի, յաւելաւ յոյժ ՚ի կորուստ այնպիսի քաջ զօրաց իւրոց. և համարեալ, Թէ նենգութի՛ ինչ եղեալ ՚ի յուլիանոս կոմսն, որ գրգռեաց զնա առաքել զօրս ՚ի ապանիայ, գլխատեաց զնա, և զերկու որդիսն մեռեալ Թագաւորին ապանիացւոց զմնատիչսն հայրենի աշխարհին իւրեանց: Իսկ քարեպաշտ արքայն պեղա-

գիտս

գիտա՝ ի ընորհակալութեն ածամօր նը կու-
սին . և՝ իյիշատակ այսպիսի սքանչել-
եաց և յաղթութենե նը , չինեաց՝ ի քարան-
ձաւն յայն հոյակապ եկեղեցի մի՝ ի պա-
տիւ նը կուսին , և կոչեաց զանուն նը ,
յաղնոց սը ածածին : Ալը և Թաղէոյաւ զկնի
Թագաւորելոյն սմա ուԹուտասան . և
զկնի բազում այլ յաղԹութենէ , զորս ըն-
կալաւ ընդդէմ մուղբաց . ոմն պատմէ
բարոնիոս՝ ի տարեգիրս իւր :

Պոռաղ .

Ալովհետև բատյոքոյ՝ պաոերապմ է կեանք
տպրոյ՝ ի վը եղէր , վ՚ այսորիկ առ՝ ի կա-
րօղ լինելոյ մեզ յաղԹել զԷշնամիս մեր ,
որք են դևն , աշխարհս , և մարմին մեր ,
պարտիմք դիմել յօգնուԹի ամենանը կու-
սին , որ օրինակեցաւ յաշտարակին դաւիԹի ,
զորմէ ասի՝ երգ . ՂԷ . 3 . Շաղար վահանք կախ-
եալ են՝ ի նմա . և ամ նեպ զօրավարաց . այր կան
յամենանը կոյսն զկնը ընորհաց ընդդէմ
ս և իցէ պատերազմաց յարուցելոց՝ ի վը
մեր՝ յերկիւղ վերոյգրեալ Թշնամեաց մե-
րոց : Ալ՚ ո՞րոյ աղաչեսցուք զնա , զի զի-
նեսցէ զմեզ ընորհօք իւրովք , ոչզիյաղ-
Թօղ գացուք՝ ի հոգևոր պատերազմին
մերոյ :

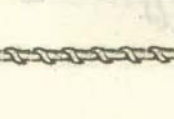

ԱՂՋԻ ԵՒ ԳԵՐԱՂԱՆՑ ՅԱՂԸՆԱԼՔ ՀՐԵԱՐՆԵՒՆ ԸՆԴ-
ԴԷՄ ԱՆՀԱՒԱՏՈՒԹԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻՆ ԵՒ
ՅԱՐՅԱՐՈՒԹԻՆ։

ՃԻՒ. ՀԱՅՐ.

Զոր պատմէ Հայրն Փրանչիսկոս սաքիւեան ՚ի ք. գիրս իւր ։ Եւ Հայրն ազէքսանդրոս դիւոտալեան. հատ. ա ։ օրինակ. ԱԱ։

Յամի փրկչին. 1583. ՚ի ժամանակին՝ յորում Թադաւորք լուսիտանիոյ՝ ՚ի փօրԹուկալու, սիրեցին գաւառաց ինչ եԹովպիոյ՝ ՚ի հապէշստանու ՚ի յափրիկէ, պատահեցաւ այս դիպուած. զի յաւուրսն՝ յորս Թադաւորէր անդ յեԹովպիոյ յաշխարհին անկոչայ անհաւատ արքայն կուԹիս լանգա, առաքեաց Թադաւորն լուսիտանիոյ զկոմսն սիլվ՝ հանգերձ երեքհարիւր զօրօք հաստատել զխաղաղուԹիւն, և տալ ՚ի ձեռս նոցա զտեղիս բովուց աջակողմեայ՝ որ է արեւմուտս մաբէն. զորս անցեալ Թագաւորքն եԹովպիոյ խոստացեալ էին տալ նոցա. այլև դարձուցանել զգերիսն, զորս կալեալ էին ՚ի քրիստոնէից յանցեալ պատերազմունս ։ Վասնայ նաՀուբ դեսպանն սիլվ՝ առ Թագաւորն եԹովպիոյ, և մատոյց զնաամակ արքային լուսիտանիոյ. և ծանոյց, Թէ վն այր եկեալ էցէն ։ Յոկ անհաւատ արքայն զուարճինն ընկալաւ զնո-

Թ սիրով.

սիրով. և խոստացաւ տալ զտեղիս բովուցն
ի ձեռս նոցա, և ապատել զգերիսն. բայց
յետոյ ստեաց, և ոչ կատարեաց զխոս-
տումն իւր. և օտարանայր ի նոցանէ:
Զոր իբրև տեսին լուսիտանացիքն, վա-
ռեցան զինուք, և կամեցան մարտիւ պա-
տերազմի գրաւել յինքեանս զտեղիս բո-
վուցն: Սակ անհաճատ արքայն՝ որ ապա-
տեր այսպիսւոյ առթի, գումարեաց զօրս
յեթովպացւոց անտի երկոտասան հարիւր
հազար, ըստ ոմանց. և երկու կարուր հազար.
որք երևեցին իբրև աւազ առ ափն ծովու,
և պատրաստաք ի լինդանել զսակաւիկ զօրս
լուսիտանացւոց, որք էին արք երեք հա-
րիւր. և կարգեցաւ անբաւ զօրօքն ընդ-
դէմ քրիստոնէիցն մարտնչիլ ընդ նոսա:
Այսր ընդ զօրս քրիստոնէիցն առաքելաշնորհ մեծ
քարոզիչն Հայոց պաղտասար բարերեան՝ ի
կարգէն յոհան. որ վառեալ նախանձու ընդ
հաւատոյն՝ վազեր այսր և անդր, և քաջա-
լերեր զնոսա, և ասէր, մի երկնչիք եղբարք
յանբաւ զօրացն Թշնամեաց. յիշեցէք, զի
և գէդէօն այսպիսի երեք հարիւր արամբք
խորտակեաց զանհամար զօրս մադիանացւոց.
վիզի նոյն է առ ամէն բազմօք և սակաւուք
տալ զյաղթուն: Սէք ունիմք մեզ՝ ի յօգ-
նուն զամենանօր կոյսն, զորոյ զծոն սրբու-
թեն առ վաղուն ունիմք կատարել.
և նա տայ մեզ առանց կարծեաց զյաղ-
թութի. քանզի նա է՝ զորմէ ասէ ընդ
գիրն. որպէս պճակաւ զօրաց կարգեալ. և ես

եւս ոչ դադարեցայց առնել աղօթս վասն
ձեր եղբարք։ Ա.պա յերկրորդումն աւուր
՚ի տանի ՚ի ներքնադառաջին, կամ՝ որ նոյն է՝
՚ի տանի սրբուհեն ամենօրհնեալ կուսին,
խոստովանեցան ՚ամ զօրք քրիստոնէից. և
ընկալան զնոր հաղորդութիւնն. և կարգե-
ցան պատերազմիլ ընդ անհաւատիցն։ Այլ
ոչ ապաստին, թէ նախ Թշնամիքն յար-
ձակեսցին ՚ի վրէ նոցա, այլ ինքեանք ՚ի մի
բարբառ աղաղակելով, օգնեա՛ մեզ օգոս-
տափառ սո՛ւրբ նահատակին, դիմեցին ՚ի վրէ քա-
նակի Թշնամեացն։ Իսկ հայրն պաղտա-
սար առանձնացեալ ՚ի գլուխ բլրոյ միոյ,
և ՚ի ծունկս իջեալ, և զձեռանն ՚ի յերկինս
ամբարձեալ՝ զայլ մնացեալս, աղաչէր զնա՛,
և զամենեսեան կոյսն Մարիամ՝ օգնել քրիս-
տոնէից։ Երբեմն անհաւատքն ղէ-
ից զքրիստոնէից, և զմերձենալն առ նա,
սկսան նեռաձիգ լինել ՚ի նա. որոց նետք
իբրեւ զչիթս յորդ անձրեւաց հոսէին։ Ա.յլ
յայնժամ՝ սկսաւ երեւիլ օգնութիւն ամե-
նայնքեան կուսին. վասն ոչ միայն ոչ որ ՚ի
քրիստոնէից վիրաւորեցաւ ՚ի նետից նո-
ցա, այլև ընդ կրունկն յետս դարձ-
եալ նետիցն՝ սպանանէին զանբաւս ՚ի
Թշնամեացն, որք ՚ի լերանց՝ յորոց վե-
րայ կային, իբրեւ զկարկուտ ՚ի վայր Թօ-
թափէին։ Ո՞ր տեսեալ քրիստոնէից՝ ա-
ռաւել եւս քաջալերեաւք՝ արձակեցին զձ-
հրացանս իւրեանց ՚ի վրէ նոցա, և սպանին
գրեթէ զվեց հազարս այնչափ՝ մինչեւ լցաւ
բուխան

բովանդակ հովիտն դիակամբք մեռելոց. քայց ՚ի քրիստոնէիս և ոչ մի ոք վիրաւորեցաւ: Զնաց լուր եղելոցս առ հայրն պաղատասար, որ կարծելով, թէ վճարեցաւ մարտն, դադարեաց յալօթիցն, և եկն ՚ի զօրս քրիստոնէից խնդալ ընդ նոսա: Բայց ահա երևեցաւ ստուար դունդ մի յայնց մեացեալ զօրացն Թէնաւեաց, որք յարձակեցան դարձեալ ՚ի վր քրիստոնէից, և սպանին ՚ի նոցանէ արս եօթն: Յայնժամ ասէ զօրապետն տիրազ ցհայրն պաղատասար, դարձիր հայր առնել աղօթս. և նա դարձաւ և կայր յալօթս: Իսկ քրիստոնեայքն դարձեալ կոչելով յօգնութիւն զամենանոքա կոյսն, դարձեալ զօրացան, և հարին, և յանկարծ արարին նաև զայն ստուար գունդ զօրացն Թէնաւեաց: և ահա եմուտ նոցա արևն, զի ընդ երեկս էր: Իսկ զմեացեալսն ՚ի նոցանէ փախստեայս տանէին առաջի իւրեանց. որք զէնընկէց լեալք և զարհուրեալք ՚ի ձայնէ փողոցն և հրացանից՝ փախչէին գիշերային, և ՚ի փախչին իւրեանց գահավէժ լինէին ՚ի ձոր մի խորին՝ որ անդ կայր՝ զեղեալք մի ՚ի վր միոյ, մինչև լցաւ ձորն այն դիակամբք բիւրաւոր մեռելոց. և եղև դաշտ տափարակ. յորոց վր քայլելով տղայ հալածէին զմեացեալսն յանհաւատիցն յայնցանէ: Ոչ ոք ընդ կատարիլ այնր յաղթութեանն, եկհար զօրապետն տիրազ զփոշն դադարիլ ՚ի պնտելոյ զկետ Թէնաւեայն.

և գարձան զօրքն քրիստոնէից ՚ի բանակս
իւրեանց ։ Իսկ ամենեքին անկեալք ՚ի վէր
երեսաց իւրեանց , գոհանային զՅնէ . և
մատուցանէին զայնպիսի մեծ յաղթուէնն
փոքունց ընդդէմ բիւրաւորաց , մօրն այ
սուենաթը կուսին . մինչև նաև ինքեանք
թշնամիքն խոստովանեալք ասէին . մատն
այ էր անդ ։ Իսկ ասէ , թէ ՚ի ժամա-
նակի պատերազմին երևեցաւ անդ խաչ
մի լուսափայլ ՚ի յօդն ։ Այ ո՞րոյ հասարակ
հաւանութիւն կանգնեցին զնաչ մի մեծ ՚ի
նմին տեղւոջ մարտին , և սահմանեցին ,
զի յամէն տարւոջ ՚ի տօնի Ծնընդառա-
ջին եկեղեցիքն Թափօրիւ անդր առ ՚ի գոհա-
նալ զՆէ . և զամենեսեան մօրէն ներ . զորս
գայսօր առնեն քրիստոնեայքն մազականոն քա-
ղաքին . ուր նատի փոխարքայն լուսիտա-
նայոց ։

Պատմ ։

Որպէս սակաւ զօրքս այսոքիկ լուսիտա-
նիացւոց սպառազինեալք խորհրդոյ նը
հաղորդեցան յաղթեցին անհամար զօրայն
անհաւատից , այսպէս և որք մեծաւ ջեր-
մեռանդութիւն ընդունին զնը մարմին և
զարիւն Նէն , յոյժ դիւրաւ յաղթեն մարմ-
նոյ , սատանայի , և աշխարհի թշնամեաց
հոգւոյ նոյ . վն այն ասէ նը ոսկեբերանն .
Ոչրժամ հաղորդիմք արժանապէս մարմնոյ և ար-
եան նէն , էրկնա առնիմք հրաշունչ էլանիմք ՚ի
մարդ ընդդէմ սատանայի . և ամ ինաւակարաց հոգւոյ
մերոյ ։

Գէորգ : Ասաի եթէ ցանկամբ յաղթօղ գը-
տանիլ ընդդէմ հոգևոր թշնամեաց մե-
ծոց , յաձախեսցուք ընդունիլ պիտկապորճ
մարմին և զարիւն Տեն :

Ահա էին յաղնուած սպանիացւոց՝ եղեալ ի գլուխ-
ընայ , սպանչելիօք աբ ածածնին :

ՀՐԱՐ ՅՕԱՆ :

*Ջոր պատմէ հայրն փամիանոս սորատեան ի գերս
իւր : Եւ հայրն գառլոս բովիեան . հատոր . Բ .
օրինակ . 2.*

Յամի փրկչին . 1585 . յորժամ Հաւ-
աղէքսանդրոս փարնէզեան քաջ զօ-
րապետն սպանիացւոց՝ ի փլանդրիայ՝ զքա-
ղաքն անտվերպիա , որ է անվերսա , ի
ձեռաց հերետիկոսաց հոլլանդացւոց , որք
են օլանտրզք , կատաղեցան յոյժ հոլլան-
դացիքն . և ի հետևեալ ամեան ժողովե-
ցին զօրս քաղուսն . և եկին մարտնչիլ ընդ
սպանիացիս : Այս զօրք սպանիացւոց յայն-
ժամ էին բաժանեալք յերկուս բանակս .
զի բազումք ի նոցանէ էին ընդ աղէքսան-
դրոսի զօրապետին իւրեանց ի յանտվեր-
պիայ . իսկ այլ զօրք նոր առաւել քաջա-
գոյնք՝ սրք հինգ հազարք՝ ընդ այլ զօրա-
պետի միոյ կոչեցեալոյ ֆրանչիսկոս բոբա-
դիլեան , էին փոքր մի հեռի ի յանտվեր-
պիայ

պիսպ քաղաքին՝ ի դաշտավայրի միում. յո-
րոյ երկուց կողմանց անցանէին գետք.
և բարձրագոյն էին գետքն քան զդաշ-
տավայրն. զի ցած էր տեղին։ Որդ՝ ըս-
տուար զօրքն հոլանդացւոց դիմեցին նախ
՝ի վէր հինգ հազարացս այսոցիկ. Թուղ
զայլազգս նոցա, որք բազում նաւուք
Թնդրակաց. այր էէոեբէնէ, պաշարեալ էին
զնա։ Այլք զանգիտեալ մարանչիլ ասա-
նիացի զօրսն ընդ այնոսիկ, բայցին յան-
կարծակի ՝ի գիշերի միում առաւս բա-
զումն առ գետովքն, և Թողին զՋուրս
գետոյն ղեղանիլ ՝ի դաշտավայրն առ ՝ի
հեղձուցանել զսպանիացիս. և զեղեալ
Ջուրցն լցին զդաշտավայրն։ Իսկ զօրքն
սպանիացւոց խռովեալ, հայիւ կարացին
զերծանիլ և ելանել յերիս փոքրիկ բլրիկս
գտեալս ՝ի նմին դաշտավայրի, և ապրիլ
անդ իբրև ՝ի կղզւոջ հանդերձ զինուք իւր-
եանց։ Իսկ Ջուրն ծովացեալ կայր ՝ի դաշ-
տին, և ոչ կարէին՝ ոչ զօրքն հոլանդա-
գաւոց գալ ՝ի վէր սորա, և ոչ սորա կա-
րէին արտաքս ելանել։ Իսկ ՝ի խաւարել
ձմերանն ևս վշտագնեալք ողբումէլի սպա-
նիացւոյն, բազումք ՝ի նոցանէ մեռա-
նէին։ Այլին այսպէս զօրքն սպանիացւոց
՝ի կղզեան յայնոսիկ զաւուրս երիս սով-
եալք և նօթիք. և սկսունէին մահուան.
և անդադար աղաչէին զամենանձն կոյսն
Տառանիլ նոյ օգնուել. որ և լուաւ աղա-
չանաց նոյ, և փրկեաց զնոսա ՝ի մահուա-
նէ

նէ այսու օրինակաւ։ Ա՛րդ ՚ի կղզւոջ միում
յերից յայնպանէ՝ ուր կայր զօրապետն
Փրանչիսկոս՝ ընդ երից հազար զօրայ
իւրոց ՚ի փոքրիկ քայքայեալ դղեկի միում
վաղուբեան անդ չինեցելոյ, մի ոմն ՚ի զի-
նուորաց նոր ՚ի փորձն անդ զերկիր վասն
պիտոյից ինչ, իսկոյն մինչ Թազաւ չափ փոր-
եաց զերկիրն, եդիտ զպատկերք մի անա-
րատ յղուեալ ամենասէր կուսին նկարեալ
ի վէմ տախտակի. որ և էր նկարեալ՝ պայ-
ծառ և կենդանի երանգօք, այնչափ գե-
ղեցիկ, մինչդի յայտնի երևէր նկարեալ
այնմ ՚ի մարդկային ձեռաց, այլ ՚ի
հրեշտակաց. որ և ըստ իսկութեն էր այն-
պէս։ Օ՜ որ տեսեալ զօրացն սքանչացուց,
և զօրապետին նոր Փրանչիսկոսի, ուրա-
խացան յոյժ. և լային ՚ի գոհութիւն. և ըս-
կսան ՚ի ձայն ողբոյ գոչել առ Թագու-
հին երկնից, և ասել. Ո՜վ ամենաքաղցր
կոյս անարատ՝ բարեաւ եկիր մեզ յօգ-
նութիւն. տես ահ տիրուհի, Թէ յոր վիշտս
վտանգի կամք պատեալ և պաշարեալ ՚ի
զօրայ հերետիկոսաց. որպէս պաշարեցաւ
հինն իէլ ՚ի փարաւոնէ. և դու ա-
ռաւել քան զմովսէս կարող ես մեզ օգնել.
ապա ոչ նա զջուրսն կարմիր ծովուն դար-
ձոյց ՚ի վէմ կառայ և զօրացն եգիպտացւոց,
աղաչեմք զի և դու դարձուսցես զայս ջուր
՚ի վէմ զօրայ և նաւուց հերետիկոսացս այ-
սոցիկ. և փրկեսցես զմեզ ՚ի ձեռաց նոցա։
Օ՜այս մանկանս աղօթից արարին լի հա-

ւատով յերեկոյին՝ յորում լուսանայր ուր-
երորդ օրն դեկտեմբերի. որ ոճն էր ա-
նարատ յղութեանն կուսին։ Այլ ահա յար-
եաւ հողմն ինչ սաստիկ և ուժգին և ցըր-
տաշունչ՝ ի գիշերին յայնմիկ, և սառուց-
եալ յապառաժ դարձոյց ղջուրսն բուխան-
դակ այնր դաշտավայրին։ Որ տեսեալ
զօրացն սպանիայոց, քաջալերեցան յոյժ.
և առին զգենուս իւրեանց, և յարձակեցան
՚ի վե՛ր Թշնամեացն՝ ընթանալով ՚ի վե՛ր սա-
ռուցեալ ջուրսն իբրև ՚ի վե՛ր ցամաքի, ու-
նելով մարտիկից ինքեանց զամենաճոք կոյսն,
զոր և յօգնուն կոչէին։ Իսկ զօրք Թշ-
նամեացն իբրև տեսին զնա, սկսան փախ-
չել հանդերձ նաւուք իւրեանց, ոմանք մի-
սառն պաշարեսցէ զնա. և սոքա հասին
հարին սատակեցին զբազումս ՚ի նոցանէ.
և զայլսն փախստեայս առնէին առաջի
իւրեանց։ Այլ այնչափ յայտնի երևեցաւ
աքանչելիք ամենաճոք կուսին, մինչև զօ-
րապետ զօրացն Հերետիկոսոսի՝ ասաց. ած
յաստուած յայսիկ եղև սպանիացի. որովհետև զնա,
որք ՚ի դրունս մահու էին, կենդանացուց-
եալ զօրացոյց. իսկ զնա, որք կենդանիքն
էին, պարտասեցուցեալ կորոյս։ Այլ զի
առաւել յայտնի լինի աքանչելիքն այդ, ա-
հա նոյնժամայն իբրև փախեան զօրք Թշ-
նամեացն, շնչեաց հողմն ինչ տօթագին,
և ելոյծ զսառուցումն ջրոյն։ Այս դար-
ձան եկին յաղթանակօղ զօրքն սպանիայ-
ոց ՚ի բուն բանակն իւրեանց ՚ի յանտ-
վեր-

վերպիա առ աղէքսանդրոս զօրագլուխ իւրեանց . և տանէին մեծաւ հանդիսիւ յառաջոյ իւրեանց զհրաշալի պատկերն ա նարատ յղութեէ ամենանաք կուսին՝ զոր գրեին : Այր իբրև ժամանեցին , մատուցին զանբաւ գոհութիւնս ՚ի , և մօր նոր տիրամօր նոր կուսին . և անդ հաստատեցին զեղբայրուն զօրացն , որ կոչի՝ եղբայրութիւն անարատ յղութեէ նոր կուսին :

Պոռաղ :

Որպէս հիանալի կերպիւ փրկեաց ՚ած միջնորդութիւք ամենանաք մօր իւրոյ՝ զայսոսիկ ուղղափառս զօրս ՚ի մահոճանէ , այսպէս փրկէ զամենեսին զնոս , որք բաղորով սրտիւ ապաւինին ՚ի նա . և առնէ , զի սուր ընդհատեալն մտցէ ՚է պէրս նոցա , ոյզ ասէ սաղմոսերգուն : Այնպէս թէ այսոքիսիքս լուծեցեն ՚ամ յօժարութէ ձայնին այնմիկ , զոր ասէ նոյն մարգարէն . Լինայ որպէսիկ՝ լուսարձակ ինչ , և ղերկիրս ՚ան ուսուցից ՚ձէ . սաղմ. 33 : Այնպէս որ երկնչի ՚ի ՚անէ , և պահէ զպատուիրանս նոր յամ սրտէ , ոչ մերձեսցի առնա չար ինչ , ոյզ ասէ իմաստունն :

ԱՀԱՏ ԵՒՆ ՅԱՂԹԱՆԵԼԵ ՓԷՆԱՈՆԵԻՑ ՔԱՌԴԷՄ ԱՅԼԱՊԷՍ
ԵԱՑ ԻՆՔՈՐԴՈՒԵԱՄԲ ԱԲ
ԱԾԱՃԻՆԻՆ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ։

Ըստ պատմէ Հայոց աղէքսանդրոս գիւտաղեան. Հատոր. ա. Հատ. 17։

Յամի փրկչին. 1571. ի ժամանակին՝ յորում Թագաւորեր ի կոստանդնուպօլիս սուլթան սելիմն՝ որդին քանոնի սուլթան սուլէյմանին. և ի վենետայ՝ կայսրն մարքսիմիանոս. իսկ ի յաթաոս քահանայապետութեն հռոմմայ հինգերորդ պիոս պապն, առաւ ի ձեռաց վենետի կեցւոց կիպրոս կղզին։ Այս գի այլազգիք գիտէին, թէ ոչներ վենետիկեցին գալ ազգուն նաւուք իւրովք ի պաշտպանել կղզին, վն այն ահապարեցին ելին բազմութք նաւուց, և գրեթէ անհամար թնդրակաց յիւ էջոթերէնց, և զօրաց ընդ առաջ նր. և եկին մտին ի ծոց ծովուն նաւապատոսի. որ է լեփանթօ, առ եքի նադ այ կղզուվք մռայու, կոչեցեալ այժմ քուրծոլարի, չտալ անցս վենետիկեցւոց երթալ ի կիպրոս. և ի յաղթեն վենետիկեցւոց՝ ոչնէին գիմել և այիտալիա։ Այ և վենետիկեցին նաւուք իւրովք ընդդէմ նոյ.

նիշ. և եկին յօգնութիւն նմա նաև նաւք
ի սպանիոյ, որոց գլխաւորեալ էր դուքսն
յովհաննէս աւստրացին՝ որդին հինգե-
րորդ գառլոս կայսերն։ Եւ եկին հասին
նաև ութ ի ծոյն նաւապետաց. և կար-
գեցան երկոքին հակառակ նաւականք ընդ-
դէմ միմեանց տալ պատերազմ։ Եւ էին
զօրք այլազգեայ երկուտասան բիւր, յո-
հալիւր քան հազար. ամենեքեան արք
պատերազմականք. թէպէ զայլ անհամար
խառնաղանջս նաւավարաց նիշ։ Իսկ զօրք
քրիստոնէից էին միայն քան հազարք։
Եւ՝ իբրև լուան ամենայն զայդ՝ իբրև
ընդունելիք քրիստոնէից զդիմելն ոչ այ-
սպիսի ահագին զօրուքէ ի վէր նիշ, զահի հար-
եալ՝ կային ի տագնապի և յերկունս յաւոյ
իբրև զկանայս ծննդականս. և գայէին
առ որ, և առ ամենեսեան մայրն փրկել
զնոսա ի ձեռաց նիշ։ Եւ պիոս նոր քա-
հանայապետն արուսաւօծ աղաչէր անդա-
դար զնոսա և զամենեսեան մայրն Աստ գթալ
ի վէր քրիստոնէից. և ամ՝ մատնել զնոսա ի
ձեռս այլազգեայ։ Եւ էհաս՝ որպէս փա-
փաքէին. վնասն առնել եղև առ նա չայ ի
նմին իսկ պահու, յորում քրիստոնեայք
մարտնչէին ընդդէմ այլազգեայ. և ի
նմին յայտնեցաւ նմ, թէ օգնութիւն ամե-
նեցուն կուսին յաղթեցին քրիստոնեայք։
Իսկ մարտ պատերազմին նիշ եղև այսպէս.
ի յեօթնեւտասներորդ աւուրն հոկտեմբերի նոյ-
նոյ ամի, որ օր կիւրակէի էր, մինչ ընդ ամ
եր-

երկիր քրիստոնէութեանն ասէին քրիստոնեայքն զնոր վարդապետութեանն ածածկին, և եկանէին ի թափօր ի բարեյաջողութեան զօրացն քրիստոնէից, ի նմին պահու հարան ընդ միմեանս երկոքին ձակատօք մեծի ծովային մարտի պատերազմին այնորիկ։ Իբ ծուխ հրայանիցն՝ որ ելբև զամպս դիզանայր, թէպետ զառաջինն վարեալ լինէր ի վր նաւուց քրիստոնէից ի հողմոյ յաջոց ընդելոյ ի թշնամեացս, բայց ահա յանկարծակի փոխեցաւ հողմն ի հակառակն. և զայն ամ ծուխ թանձրամած վարեր ի վր նաւուցն այլազգեացս. և զաչս նոցա կուրացուցանէր. և ոչ գիտէին առնել ինչ յանտանելի շփոթութենէն իւրեանց։ Այնժամ զօրք քրիստոնէից դիմեալք ի վր նոցա սրօք և հրացանիւք, կոտորէին զնա ի կոտորած մեծ այնչափ, մինչև ի քաղցում աւուրս երեսիր արեամբ ներկեալ ջուր ծովուն այնորիկ։ Իբ այս մարտ նոցա ծովային, տեւեաց ժամս վեց, սկսանելով գրեթէ ի կէսօրէն մինչև ցերեկոյ։ Իբ մեռան ի թշնամեացն անտի զօրք երեսուն հազար. և տասն հազարքն ևս եղեն կաղանաւորք. և ի թնդրակայ նոցն վիննասունս ընկղմեցին քրիստոնեայք ի ծով. և վհարիւր ուղտսունն կալեալ գերի վարեցին։ Իլև առին ի նոցանէ մեծամեծ թնդանօթս, յր թօփս՝ հարիւր վեցտասան. և մանուկն՝ երկու հարիւր յիսուն և վեց։ Իսկ ի զօրաց քրիստոնէից ան-

անկան սրբ եօթն հազարք · բայց և այս
առ բազդատութիւն քրիստոնեայ գերեացն՝
որք էին ի նաւս Թշնամեաց, և վերծան
պատահաւաւ մարտին, փոքր իմն է · վճռի
գերիք հնգետասան հազարք ազատեցան
յայնմ աւուր ի ձեռաց նոր : Այս ի տա-
րածիլ լրոյ յաղթութեանն քրիստոնէից վաղ-
վաղակի ընդ ամ եւրոպիա, գոհանային ա-
մենեքին վասն · և առնէին ուրախ ցնծուն ·
և մատուցանէին զփառս հրաշալի յաղ-
թութեն այնորիկ՝ մերն ու ամենայնք կու-
սին գոհանալով զնմանէ : Ոսկ վերոյգր-
եալ քահանայապետն պիոս, և գրիգոր
երեքտասաներորդն հրամայեցին ուրախ
հանդիսաւ ընել զուռն
կիւրակէի հոկտեմբեր ամսոյն՝ կոչելով զա-
նուն ուրախ այնորիկ՝ ուր յաղթուեցաք ընդ ազգին,
ի յիշատակ այսպիսի հրաշալի յաղթութես :
Այլև բազումք ի նոցանէ, որք գրեցին
զայս պատմուի, գրեն և զայս, թէ ի ը-
վանդակ ամին յայն հոկտեմբերի, և ի յա-
ջորդ ամին ևս նոյեմբերի, յորս ամ քրիս-
տոնեայք առնէին զուռն մեծի ուրախու-
թեն վն այսպիսի յաղթութես, ահա յայմ
բուրաստանս վենետկոյ երևեցան անբաւ
վարդք բուսեալք հրաշալի ինն գեղեցկու-
թեք · իբրու թէ նաև հող երկրին ընկե-
րակցեր ի ցնծալ և մատուցանել պատկ
յաղթութեն ամենայնք կուսին Թադուհ-
ւոյն երկնից վն յաղթութեն նր ընդդէմ
Թշնամեաց :

Գլուխ :

Պաւղոս։

ԱՅԼ Հշմարիտ վարդքն, որովք ի պատկելն ուրախանայ ամենաքո կոյսն, են խորհրդական վարդքն ոք վարդապահին նի, յորժամ ասեմք զայն մուադրութի և ջերմեռանդութի։ Այս է, զոր ասէ առաքեալն. Հագիք յաղթիս հոգեառ. Հագիք յաղթիս Ա Տպօ. 1. Կորն. 14։ Զանգն ոմն ասէ սքեն օգուտակնոս. Ընդէպ յամ գործս մէք յոյժ հարկաւոր է պատրաստի, սակայն Ա առաջնե՛ի յաղթնեն։ Այնգի ազօթքն Ե դեսպան առաքեա՛ի մարդկանե առ Հած։ Իսկ թէ առ երկրաւոր թագաւորս ջանամք առաքել դեսպանս իմաստունս, և Հաւատաս, որ չսի Ա առաւել առ թագաւորն թագաւորաց, և կամ առ ամենանք մայր նի պարտ Ե մեծաւ զգուշութի, երկիւղիս, և խոնարհութի պատրաստել զդեսպանս աղօթից. ոմն ասի ի գիրս առաքինուեց։

Պա-

Վաղարշ պիկրաւիոն ասանչելեօք ամենայնք ի-
նէն պաշտպանեցաւ ի նշանակաց երկոց :

ՀԱՐՑ· ԻՔ·

Ջոր սլաամբ հայրն կամիեմպերկ ի գիրս իւր , որ
զնք ածածնէն : Եւ հայրն գաւլոս բավիեան · հա-
սար · ք · օրինակ · 19 : Ջորմէ գրի ևս ի բուրաս-
տանն օրինակաց :

Յովհաննէս բռնաւոր Թագաւորն անգ-
լիոյ , որ է ինկիլթեռռա՝ այր ամ-
բարիշտ՝ որ սպանանելով զհայրն և զեղ-
բայրն , բարձրացեալ էր յաթոռ Թագա-
ւորութեան , և էր ամենեցուն ատելի , պա-
շարեաց զօրաք յաման փրկչին , 1210· զքա-
ղաքն պիկտավիան որ ի գաղղիայ · Ընդ՝
Թէպէտ բազում անգամ դիմաց անօրէնն
Թագաւորն ի վէր քաղաքին , և բազում
մեքենայս գործեաց առնուլ զայն , բայց
ոչ յաջողեցաւ . վասն պաշտպանելոյ զայն
ամենանօք կոյսն , որում էին յոյժ ջերմե-
ռանդ քաղաքացիքն . և քան զամենեսին
առաւել քաղաքապետ նոյ , որ էր այր արդա-
րակօրոյն և առաքինի : Այսպա անօրէնն Թա-
գաւորն ծածկաբար դաշնակցեցաւ ընդ ա-
նենկապետի այնր քաղաքապետին , տալ նմ
հինգհարիւր դահեկանս ոսկւոյ , եթէ գի-
շերայն բացցէ զդուռն քաղաքին . ոմանք
նք կարծ լինիցին մտանել և առնուլ զքա-
քա-

քաղաքն. և եկն գիշերն դաշնագրութեանց, որ էր գիշերն՝ յորում լուսանայր հրաշափառ օր ննբ զատկի յարութեան նոցա։ Եւ՝ ի գիշերին յայնմիկ մինչ ննջէր քաղաքապետն՝ ի սենեկի խորում, և ունէր զսովորութեանն եդեալ զբանալիս դրանց քաղաքին՝ ի ներքոյ բարձին, յորոյ վերայ ննջէրն, զոր և միայն սենեկապետն գիտէր, ահա՝ ի կէս գիշերին մեղմով ինն եկն եմուտ՝ ի ներքս՝ ի սենեակն անօրէն սենեկապետին. և մերձեցեալ՝ ի մահիճն նոցա լսոյ, որոնէր ձեռաքն՝ ի ներքոյ բարձին զբանալիսն. և ոչ կարաց գտանել. վասն զի պահեաց զայն ամենաճարպ կայսն աքանչելի ինն կերպիւ, ոչ՝ ի տորև գրեցաւք։ Որոնեալ անօրէնն և յայլ յիմ տեղիս սենեկին, և ոչ եգիտ. և ապա գնացեալ՝ ի պարիսպն քաղաքին, ասէ ցզօրսն Թէնաձեացն, սպասեցէք ևս վայր մի։ Եւ ապա խորհելով՝ հնարեաց զայս սուտ. զի եմուտ առ քաղաքապետն, և զարթոյց զնա, և ասէ. Թէ ահա եկեալ է՝ ի փիլիպպոս արքայէն գաղղիոյ Թզթաբեր ոմն և ասէ. յոյժ կարևոր բան ունիմ ասել քաղաքապետին. և անհնար է սպասել մինչև յառաւօտ. և Թէ յամեսցի, ինասն է քաղաքիդ. ուստի տուր զբանալիսն դրանց, զի բացցուք և ընկալցուք զնա՝ ի ներքս։ Եւ արթուցեալ քաղաքապետն իբրև որոնեաց զբանալիսն՝ ի ներքոյ բարձին և ոչ եգիտ, աղաղակեաց և ասէ. ո՞վ,

ոՐբ են բանալիքն. և ո՛ նենգաւորը եմուտ այսր՝ և տարաբ զայնոսիկ. ահա մատնեցաք ՚ի կորուստ: Եւ ասպա ասէ, ո՛վ տիրամայրը ՚նբ կոյս ՚նծածին. քեզ յանձն արարի զայս քաղաք, և այնպէս ՚ի քուն մտի. և ահա այժմ Թողեր զմեզ կորնչիլ: Եւ նոյնժամայն յաւելեալ պահապանս արս քաջամարտիկս շուրջ զպարսպօք քաղաքին, ինքն բազմութեամբ մարդկան եմուտ յեկեղեցին առ ՚ի յանձն առնել զքաղաքն տիրամօր ՚նբ կուսին պաշտպանին իւրեանց: Եւ իբրև ՚ի ծուռնկս լքեալ առաջի արձանեայ պատկերի ամենաՆաՀբ կուսին, ՚ի վեր սմբաւրձ զաչսն առ պատկերն, ետես, զի բանալիք դրան քաղաքին կախեալ կային զբազկաց ամենաՆաՀբ կուսին. որ և ներքսապէս խօսելով ՚ի սիրտ նր, և ՚ի սիրտս այլոց ամենեցուն, ասէր. դուք եդիք զիս պահապան քաղաքին ձերոյ. ահա պահեցի զբանալիս դրանց նր, ոՐպէս մի՛ մատնեսցի քաղաքս թշնամեաց. և ահա տամ ձեզ զայս: Իսկ նք իբրև տեսին զայս մեծ սքանչելիք բարերարութեանն եղեալ առ նս ՚ի նբ կուսէն, հիացան և լցան ուրախութբ: Այլ ոչ վերջացաւ աստ սքանչելիքն ամենաՆաՀբ կուսին առ ջերմեռանդս իւր. քանզի ետուրկ նա յամբարիշտն յայնոսիկ զայնպիսի յիմարութբ, մինչև ըստ տեսանելն խռնիլ զպարսպօք քաղաքին զջրոս յղեալս ՚ի քաղաքապետէն, յանհնարինս խռովեցան. և ՚ի խռովութբ անտի

ցնորեալք, և կատաղեալք, ակտան սուր
'ի կողս ընկերի կոտորել անխնայ զմիմ-
եանս. զոր և առնումեին պահապանք և
զօրք պարսպացն քաղաքին. և նոյնժա-
մայն ծանուցին քաղաքապետին և բո-
վանդակ քաղաքին. որք և եկեալք 'ի
վերայ պարսպացն առնանէին, զի Թէնա-
միքն կոտորէին զմիմեանս. և հիացեալ.
ասէր Թ ցնացին. Այս կոտորած զօրացն
Թէնամեայ պատահեալ ընդ արշա-
լոյսն, յորժամ արեգակն կարմրածայր
ել երկիր ծաւալել կամէր. Այս պա քաղա-
քապետն ժողովեալ զնոմ զօրսն քաղաքին,
եբաց զդրունս նոցն. և յարձակեցաւ 'ի վր
մնացորդ զօրացն Թէնամեայ. վճռի ան-
Թիւք 'ի նոցանէ մեռեալք՝ տարածեալ
կային 'ի վր երկրի. և սակաւ ումանք էին
մնացեալք. Օ զրա և կալան զամենեսին,
և արկին 'ի շղթայս. և ապա Հարցին ցնա
և ասեն. զինչ ազմուկ չխոթի էր այն,
որ անկաւ 'ի մէջ ձեր, որով կոտորեցիք
զմիմեանս: Այս նոքա ասեն. տեսաք ամե-
նեքինս, զի մերձ ել առաւօտն (և էր ժամն
այն, յորում քաղաքապետն կայր յայգիս
յեկեղեցւոջ առաջի տիրամօրն,) եւ 'ի քա-
ղաքէն արտաքս վհհպիտառ լուսատգեայ
Թագուհի ոմն լի թարկուք ել սեպ գազ-
մայ. և մերձեցեալ 'ի բանակ մեր՝ էարկ
զայնպիսի երկիւղ և զարհուրումն 'ի մէջ
մեր, մինչ զի յիմարեալք ոչ գիտեաք առ-
նել զայլ ինչ, եթէ ոչ կոտորել զմիմեանս:

Պատ-

Պատմեցին նաև զբան մատնուածքն, ո-
րով անօրէն սենեկապետն մատնել կա-
մէր զքաղաքն՝ի ձեռս նոցա։ Յայնժամ ամ
քաղաքն էբր՝ի մեռելոց յարուցեալ, ըս-
կսան զօր յարուածն սքղ զատկին մեծա-
հանդէս կատարել, և օրհնել և գովել
զնա, և զհրաշագործ ամենանաթ մայր նր
զնբ կոյսն մարիամ։ Իսկ անօրէն սենե-
կապետն անյայտ եղև. և ոչ կարացին
գտանել. և քաղումբ՝ի պատմագրաց հա-
մարին, թէ քայսար երկիր, և կենդան-
ւոյն եկուբ զնա։

Պրոպ։

Ունիմբ և մեբ զնշխամիս արուաքուստ.
որբ են գևբն, և մանաւանդ աշխարհս,
որ իւբով անուտի վայելչուածքն ջանայ միշտ
կորուսանել զմեզ։ Ունիմբ և մնտնիչ՝ի
ներքուստ՝ի տան մերում զօժարուն սրտին
մերոյ՝ որ առ չարն։ Ոպա զի մի կորի-
ցէ ողորմելի քաղաք հոգւոյն մերոյ, պար-
տիմբ միշտ հսկել և արթուն կալ, որպէս
խրատէ զմեզ տէրն մեր ասելով. արնուտ կա-
ցէք յամ ժամ. ոպզի մի՝ չար յօժարուչին մեզ
մնատնիչն և դաւաճանն, և արտաքին
նշխամիքն մեր աշխարհս, և գևն՝ յաւար
առնուցուն զմեզ։ Ոպանզի եթէ երբեմն
կորնչին նաև արթունքն և ջանայօղքն,
ապա զինչ լինիցի ծուլիւ և հեղգասբելոց
քնով ուռնայնուած աշխարհիս, ոչ այլ լինի՝ եթէ
ոչ այն, որ պատահեացն յիմար կուսանաց։

Հաղինաւաբ ինչան ապաճով առանք պիտէնապէ դիտող հին լօրէնայոս վա չաղնուանք առանց ընդ դեմ լուսաբերանց՝ պալով համր և խուլ աղջիկան մոց պնօսիլ։

ՀԱՏՈՐ ԻԹ։

Ջոր պատմէ ատրիանոս լիրացին՝ ի ԶԻ. հատորն գլուոց իւրոց։ Եւ հայրն դառնոս բռվիեան. հատոր. ՃԻ. օրինակ. 22։

Յամի փրկչին. 1525. ՚ի ժամանակին՝ յորում՝ գարշելի հերետիկոսական աղանդն մարտինոսի լուտերոսի իբրև պժանտախտ ծաւալեալ ապականեր զբոլոր գերմանիա, ՚ի պնեմյատան, և զայլ թագաւորութիւնս և պգաւառս հիւսիսակողմեայ, յարեաւ՚ի գերմանիայ զօրապետն անուն թովմաս մինցերեան, այր ազնօրէն և ջատագով հերետիկոսին լուտերոսի։ Սա առ՚ի ծաւալել զաղանդն զայն՚ի մէջ ուղղափառաց, ժողովեաց զօրս ուժառուն հազար արանց հերետիկոսաց, և տայր պատերազմ՚ի ուղղափառ իշխանս. և առեր զերկիր նոյ, և դարձուցանէր զբազումս յիւր աղանդ. կողոպտէր զեկեղեցիս, կործանէր զսեղանս, կոտորէր զքահանայս և զկրօնաւորս, պղծէր զիւսանս. և առնէր զանհամար զրկանս ուղղափառաց. և կային ամենեքեան յերկիւղ

մեծ, և յողբս արտասուէից։ Այս դիմեաց գալ մտանել նաև յերկիր ուղղափառ դքսուհեն լօրենայու՝ որ 'ի գաղղիայ, որոյ իշխան էր յայնժամ անտոնիոս դուքան՝ այր բա- րեպաշտ և լի հաւատով. որ և ժողով- եաց զօրս արանց իբր տասն հազարաց, և եել ընդդէմ 'ի պատերազմ։ Իսկ դուքսուհին այս կողակից իւր զմեծազգի դքս- սուհին հռենատէ պօրպոնեանն, որ էր կին ամենապարկեշտ և բարեպաշտ և յոյժ ջեր մեռանդ առ ամենաներ ածածինն։ Որ իբրև գնաց դուքան անտոնիոս այր նոր 'ի պատերազմ ընդդէմ լուտերեան զօրապե- տին Թովմասու, ինքն դքսուհին զտիճ և զգիշեր առնէր աղօթս առ ածն, և առ ամենաներ կոյսն՝ տալ զօրուն Թի առն իւ- րում ընդդէմ հերետիկոսացն։ Իստիյաւուր միում անկեալ առաջի պատկերի ներ տի- րամօրն, ասէ. ով օգոստափառ Թագու- հի երկնից՝ մայր կուսուն և գԹուն, ոչ այնչափ իմ և կողակցին իմոյ է եր- կիրս այս լօրենայու, որչափ քոյ է, և քոյ եղիցի. ապա մի Թողուր աղաչեմ, զնմանէ այսր ամբարիշտ աղանդն լու- տերոսի. զնա մի բարձցի պատիւն քոյ և պաշտօն ածորդուցդ. դարձո առ մեզ առ տառապեալս զաչս քո. և տուր զօրուն Թի առն իմում. վասն զի քեւ միայն կարեմք ապ- րիլ 'ի ձեռաց Թշնամեացդ մերոց։ Ապա կարգեաց բարեպաշտ դքսուհին, զի յամ- ուն առուր ելցեն ուխտք եկեղեցեաց 'ի

Թափօր հանդիսաւոր առ ի աղաչել ողբալ և արտասուօք զնձ և զմայր նր ըզբ կոյսն, զի փրկեսցէ զնս ի ձեռաց Թշնամեայ։ Ուստ ամենայնք կոյսն աղաչանայ քաւեզաշտ դքսուհւոյն, և եղեալ նմա, Թէ օգնելոյ է առն ներ այսու աքանչելեօք։ Ի միում երեկոյի աւուրցն այնոցիկ հանդիսաւոր Թափօրիկ՝ մինչ արձակեցաւ ժողովուրդն ի դլխաւոր եկեղեցւոյ սբոյն գէորգայ քաղաքին Նանկէոնի, մնայ անդ աղջիկ մի Համր և խուլ ծնեալ այնպէս ի մօրէն. վասն կայր ի մեծին անկեան միում եկեղեցւոյն. զոր ոչ տեսանելով եկեղեցապանն, փակեաց զդուռն եկեղեցւոյն ի վեր ներ և գնաց. և մնաց աղջիկն ի ներքս, և այս եղև կարգաւորմամբն այ։ Ըզի իբրև եկաց անդ աղջիկն ժամս լինել, և ոչ զոք տեսանէր գալ և գնալ, գընաց ի գուռն եկեղեցւոյն ելանել արտաքս. և փակ գտեալ զայն՝ սկսաւ բաղխել բաղում անգամ զայն, և աղաղակել, ոլ աղաղակեն համերք. բայց ոչ ոք էր՝ որ բանայր. ապա յուսահատեալ դադարեաց անդ ի ներքս. և զի դեռ ի վաւելին մոմեղինք խորանի տիրամօր աջ կուսին, գնաց առաջի նր. և ի ծունկս իջեալ առներ աղօթս առնս ի բազում ժամս։ Իսկ ահա ամենայնք կոյսն ի պատկերէ անտի իւրմէ խօսեցաւ ընդ նմա պարզ և բարձր ձայնիւ, և ասէ. Երկն դուստր իմ յաւասպոռն առ դռնաւին. և ասէ նմա յանուն իմ, զի

կայցէ ուրախ և փառաւորեալ. վասն այր ոչ գինով
առաւել ինչ յաղթելոց է նիշանակաց խորոց: Իսկ
քանզի նոյնժամայն լսեցիք նը. և սկսաւ
խօսիլ ի լեզու զոր ոչ գիտէր. և գոհա-
նայր զնը կուսէն ի վերայ սքանչելեացն, զոր
արար առ նա: Ապա իբրև առաւօտ ե-
ղև, եկեն եկեղեցւոյնն և քաղցր ժո-
ղովուրդք ընդ նմա. և եբայց զգեստն ե-
կեղեցւոյն. և ահա տեսին զաղջիկն, զի
գայր ուրախութեբ ընդ առաջ նոյ. և ասէր
ցնա. ածէք զիս աղաւեաւ առ գքսուհին,
զի ունիմ ինչ ասել նմա ի կողմանէ ա-
մենանը կուսին: Իհայտն առնէքին ի
տեսանելն զնօսա զի Հանալէին զնա
գոլ Համր և խուլ. և խնդոյն առեալ տա-
րան առ գքսուհին, և պատմեցին նմա,
Թէ սա Համր և խուլ էր ի ծնեէ, և ահա նը
կոյսն առնեալ է սմա աքանչելւօք խօսիլ և
լսել. և ունի ասել ինչ քեզ: Ետ աղջիկն ա-
ստ գքսուհին. պատուիրեայ ինձ ամենանը
կոյսն ասել գքեզ ոմ ախտուհի, զի կայցես
ուրախ. վասն այր քո զկնի առաւ գինչ յաղ-
Թելոց է Թշնամեաց խորոց: Ապա լսեաւ
զայս գքսուհին, և եառես զաքանչելեան ա-
մենանը կուսին, որ տալով խօսիլ Համր
և խուլ աղջկանն, Հաստատեր այնու ան-
տարակոյս լինիլ նմա վասն յաղԹութեան
խորոց ի վերայ Թշնամեաց, Հաւատաց և Հա-
րաւ յարտասուս. և անկեալ ի վերայ երե-
սանց, գոհանայր զամենանը կուսէն. և
ապա յարուցեալ առնէր ոսն ցնծալեբ

և ուրախութեամ պալատականօքն հան-
դերձ : Յարածեսաւ լուր սքանչելեացս և
քարի աւետեացս ընդ քսղաքն ամ . և ա-
մենեքին ուրախացեալ՝ գոհանայինն զայ :
Եւ ահա զինի աւուրց ինչ էհաս լուր
աւետեաց ՚ի բանակէն , թէ սակաւ զօրքն
լօրենացւոց լինելով զօրապետ նոյ մայրն
այ , յաղթեցին զօրացն Թշնամեաց . և գիր-
և ացան արարին զնա . վրզի սպանին ՚ի
նոցանէ արս երեսուն և վեց հազար . և
զբոլսն կալան գերի . և զսակաւ ոմանս՝
որք մնացին , հալածականս արարին . և
առին զբանակս նոյ , և լցան աւարօք :
Ասեն ամ բնակիչք լօրենայ ՚ի մի բերան
գոհանալին զնոնէ վն այսպիսի հրաշալիւ յաղ-
թութէն . և երգէին առ Թագուհին երկ-
նից ՚ի փողոցս և ՚ի հրապարակս զերգն՝
որ սկսանի . Արքայ լեր հոյս մարիամ , որ զամ
հերեփէոսաքնա խորսակեցեր . և այլն :

Պատմ :

Ըստ օրինակի քաղաքացւոյս այսոցիկ
պարտիմք և մեք ապաւինիլ յամծ , և
կոչել զնա յօգնութէն ՚ի հոգևւոր պատե-
րազմունս մեր՝ որ ե ընդդեմ մարմնոյ՝ աշ-
խարհի՝ և դիւին : Այլ զի թէպէտ յոյժ զո-
րաւորք են քան զմեզ երեքին այսոքիկ
Թշնամիքն մեր , և Թուին մեզ իբրև ամ-
րոց լինն անպարտելի , սակայն օգնութէն
այ կարեմք խորտակել զնոսին , ոչ ասե
մարգարէն դաւիթ . Ոչ իմով անձիդ ընդ
պա-

պարեպատ · զի ընդ նմա փորձուածիա՝ որք են յաշխարհի ։

Ամբերիալէ փաղաքն ի հիւէ գառաւոյն, ղերծաւ ահանկելեօք աբ ածածինին ի պաղատ-
մանէ ընչասիրաց երկոց ։

ԳԼՈՒԽ Ա ։

Ջոր պատմէ հայրն ալփոնսոս ի գիրս իւր · Եւ հայրն գառլոս բովիևան · հատոր · Ը , օրինակ . 17 ,

Յամի փրկչին ՌԲՔ · ի հնոր աշխարհին ամերիկայ ի կիւէ գառաուոյն՝ պաղարեցին կռապաշտ և բարբարոս հնդիկք զիանդերիաւէ քաղաքն առնուլ զայն ի սպանիացւոց քրիստոնէից ։ Եւ զի մի կոտորեսցին զորք իւրեանց՝ ոչ յարձակեցան ի վր քաղաքին մարտիճ պատերազմի , այլ խորհեցան սովու և ծարաւով առնուլ զայն · վ՚ն այն կալան զամ անցս ձանապարհաց , և ոչ Թողուին բերիլ կերակրեղինաց ի ներքս ի քաղաքն ։ Յաւուն նաև զգետան , որ անցանէր ընդ մէջ քաղաքին · յորմէ միայն ևԹ ըմպէին քաղաքացիքն , զի ոչ ունէին զայլ ջուր · և ընդ այլ ձանապարհ եւուն գետոյն ընԹանալ առ պարսպօք քաղաքին ։ Եւ այսպէս ոչ յետ բազում աւուրց Էհաս քաղաքն ի մեծ նեղուԹիե , ԹէՀ ի կողմանէ ջրոյ ,

Ջրոյ, և Թէ ՚ի կողմանէ ելելոյ. բայց
մանաւանդ զառաջինն ՚ի կողմանէ Ջրոյ.
և բազումք նոճաղեալք ՚ի ծարաւոյ, անկ-
եալ կային ՚ի փողոցս քաղաքին: Այս
սկսան քաղաքացիքն ամենեքեան սրտի մռոք
դիմել առ Ա՛ծ, և առ օգնութիւն ամե-
նեցուն կոչին, և խնդրել զողորմութիւն ՚ի
նմանէ: Եւ սոքա զգաստակեր ամենեքեան
կոչին ելին ՚ի Թափօր, աղաչել զմաղթանս
նէ՝ կոչեցեալ լիտանիայ. և տարան կանգ-
նեցին առ Ջրհորովն միով, որ էր անջրդի և
յամաքեալ ՚ի վաղ ժամանակաց հետէ: Այ-
սպա սկսան աղաղակաւ մեծաւ, լալով և
ողբալով խնդրել յամենեցուն կոչեն Հասա-
նել նմա յօգնութիւն ՚ի յայնպիսի մեծի անձկու-
թեանց. լսեաւ աղաչանացն ամենագը-
թած նոցա կոյսն. և ահա նոյնժամայն բղխե-
ալ անդ սկսն ի մէջ բազում քաղցրահամ և
յորդ Ջրոյ ՚ի զարմացումն ամենեցուն, զոր
հարթ ժողովուրդն պատքեալն ՚ի ծարաւոյ,
մատուցանելով դանդաւ գոհութիւն ՚ի
անդ էր տեսանել լինիլ բազմաց կոխո-
տեալս ՚ի խառնակ ժողովրդեանն՝ որք դի-
մէին ՚ի Ջուրն: Այլ զինչ տատրց ինչ իբրև
լսեան Թշնամիքն, Թէ գոյն պաշարեալքն
Ջուր ՚ի ներքս անդր ՚ի քաղաքն, Թէպէտ
ոչ կասեցան ՚ի պաշարելոյ զայն, սակայն
ևս ևս գեռն ընդհանալով արտաքոյ առ
պարսպօք քաղաքին, խաւսեան ընդ նոյ, Թո-
ղին զայն յառաջին ընդհատան իւր: Այ-
իբրև եմուտ դեռն ՚ի քաղաքն, դադար-

եաց

եաց իսկոյն ի բղխմանէն ակն այն ջրոյ՝
պարզևեաքն ի նը կուսէն, և ջրհորն միապ
ցամաքը ոչ եր յառաջն. ոչզի յայտնի ե-
րևեացի, թէ ջուրն այն բարեխամ, ոչ
բղխեալ անդ բնականաբար, այլ աքանչել-
եօք ամենաձօք կուսին: Արդ՝ թէպէտ
գահն պաշարեալ քաղաքացիքն զօդնուն
առ յայ ի կողմանէ ջրոյ, սակայն առ-
ասպէին յոյժ ի կողմանէ կերլեայ. զի
և այն պակասեալ իսպառ, և ոչ միապ ինչ
ուսեալի. ուստի վերստին ակամ աղաչել
զնոր, և դիմել յօգնութիւն ամենաձօք կու-
սին: Որ և դթացեալ ի նմա, էհաս նոցա
յօգնութիւն այնու կերպիւ, որով կերակր-
եաց նոր ի հնուամն ղժողովուրդն եբրայեց-
ւոց տալով նոյ ղլորամարգին ի կերակուր:
Ասեն ըստ այսմ օրինակի եկն ղեկաւ յան-
կարծակի իբրև զյորդ անձրև ի վր քա-
ղաքին և շուրջ զպարսպօք նր՝ բազմու-
դունդապատեղ ազդի ազդի թռչնոց փո-
քունց և մեծաց, որք իւրովի գային անկա-
նէին ի ձեռս քաղաքացւոց, զորս կալեալ
եփէին, ուտէին, և զանդրէին զոհութիւն
առացանէին նոյ, և ամենաձօք մօր նր: Այ-
այս զեղումն թռչնոց ոչ միօր, այլ ի բազմ
աւուրս եղև: Որ տեսեալ բարբարոս
կռապաշտիցն զայսպիսի հիանալի նպաստս
լինել քաղաքացւոցն առ յայ, հիանային
յոյժ յոյժ. բայց խոտացեալք ոչ կասէին
ի խորհրդոց իւրեանց. և ոչ դադարէին
ի պաշարելոյ զնս: Սակայն յետ քանի մի
աւուրց

աւուրց իբրև լուծան, թէ ահա գանձա-
ւուք յօդնուիլն պաշարեալ քաղաքին՝ զօրք
սպանիացւոց բնակիլոց ի քաղաքն կուչ-
ցեալ՝ Յղուիլն ամենեքին կուսին, երկ-
եան, և Թողեալ աղատ զքաղաքն իմնե-
րեանն, գնացին իւրաքանչիւր ի տեղիս
իւրեանց. և այսպէս զերծաւ քաղաքն ի
ձեռաց նոյ սքանչելեօք ամենեքին:

Պատուէր:

Ա՛րդ՝ քանզի զոր ինչ ունիմք, յոյժ ունիմք,
ոյք ասէ առաքեալն, Ո՛չինչ ունիս, զոր ոչ
ես առեալ. վն այսորիկ միշտ պարտիմք ոյ
զայսոսիկ քաղաքացիս գոհանալ զոյ, և ոչ
լինիլ ապերախտ առ նա. վասն զի սովոր
է ամէն բառնալ յապերախտից զայն,
զոր ձրի պարգևեաց նոյ, ոյ ասէ երա-
նելին գրիգոր. ոչ է արժանի առնլոյ, զոր ոչ
գոհանայ վ՛ առեղծոյն: Այլ ահա յայս միտ
ասեն բազումք ի վարդապետաց, թէ վն
այսորիկ բազումք անկանին վերստին ի
խոստովանեալ մեղս իւրեանց, զորոյ զար-
ձակումն ընկալան, զի ոչ ըստ արժան-
ւոյն գոհանան զոնէ վն արժանի առնե-
լոյն զնա Թողուլն մեղաց իւրեանց, զորս
եթող նոյ ամէն արձակմամբ քահանային:

Ի չէռն պատկերի տիրամօր աբէ կոտակին եղէն դրէս-
պոնէայ՝ Խափառոր ի, և Տայր Նոր, և
Հիծումիծի Խափառուածէն։

ՏՐԱՐՈՒԱԾ

Ջոր պատմէ Հայրն Նիկոդոս կոտինեան գիրք · Բ · գլուխ · 10 · Եւ Հայրն ալէքսանդրոս դիտաղևեան հատոր · Գ · Հաւ · 5 ։

Յամի փրկչին · 1559 · յորժամ Հայրն կոնսալվոս լիսաբոնայինն ի կարգէն յեհան դարձաւ ի հնդկաց, և գնաց ի սորին ափրիկէ ի յարքայանիստ քաղաքն մնոմոնատապայ, պատմեցաւ արքային ի վաճառականացն լուսիտանիացւոց բնակելոց յայնմ քաղաքի, թէ եկն այսր այր մի Եր, և իմաստուն և մեծագիտ · և արքայն սիրեաց զնա · վի որոյ առաքեաց նմա զառաջինն քաղուխ ընծայս ոսկւոյ · և զոյգս քանի մի եզանց, (որ առ նմա էր մեծ իմն պարգև,) և քանի մի գերիս ծառայել նմա, և զայլ իրս սոյնն նմանս։ Այլ Հայրն բարի բնաւ ոչ ընկալաւ զայնս · այլ յետս դարձուցեալ առ արքայն ասէ, ոչ վի այսոցիկ եկի ես այսր · այլ վի փրկութիւն ձերոյ։ Ո՛ր իբրև ետես կռապաշտ արքայն, զարմացաւ յոյժ, զի չէր տեսեալ զայնպիսի ինչ։ Ապա յորժամ զինի քանի մի աւուրց՝ Հայրն կոնսալ-

աւելոա ընկերսկցուԹ՚ե անառանի կայսրո-
սի Թարգմանի, (զի ոչ գիտէր զլեզուն
նոցա), գնաց ՚ի յարքունեաս ողջունել զար-
քայն. ընկալաւ զնա արքայն ՚ի ներքին
սենեակ իւր. և այս էր ընդդէմ օրինաց
նոցա. վասն զի ոչ ոք մտանէր ՚ի սենեակն ար-
քայի՝ որ ոչ էր արքայ, և կամ էին յան-
տանեաց արքային. և նստոյց զնա ՚ի մի կողմն
աԹոռոյն իւրոյ, և մայրն արքային նըս-
տեր ՚ի միւս կողմն, և այլքն յոտն կային
առ սեամն դրան սենեկին։ Ասէ հայրն կոն
աւելոս մատոյց արքային զընծայս ինչ քեր-
եալս ՚ի հնդկաց. և ընկալաւ զայնս արքայն
մեծաւ հաճուԹ. և փոխանակ նոցա մատոյց նմ
ակահս պատուական, և զբազուժ անօԹս
ոսկեղէնս, և արծաԹեղէնս. զորս իբրև ոչ
ընկալաւ հայրն բարի, ապուշ ինաց ԹագաՀ
աորն։ Եւ զկնի այսորիկ ել յերեսաց ար-
քային, և գնաց ՚ի քնակուն իւր աղքատիկ.
և անդ զուիՀն ամ կայր յաղօԹս։ Ասէր բա-
րի հայրս այս զգեղեցիկ պատկեր ի տի-
րամօր ՚ն զ կասին բերեալ ընդ իւր յերու-
պիոյ. և շինեալ ՚ի յաղքատիկ խցի քնա-
կուԹե իւրոյ զնուրան մի, եղ անդ զպատ-
կերն, և կայր յաղօԹս առաջի նր, և մա-
տուցանէր անդ զոՀս պատարագն։ Եղե՛
յաւուր միում մինչդեռ կայր նա յաղօԹս
առաջի պատկերին, եկն յայցելուԹի նր իշ-
խան ոմն ՚ի պալատէն արքունի. և երեթ զնա
՚ի ծունկս իջեալ առաջի պատկերի տիրու-
մօրն. և ոչ գիտէր զով որոշել զնկարեալն ՚ի

Աշմարաէն, զարմացեալ՝ի միտս իւր ընդ գե-
ղեցկութիւն նր, առանց ինչ ասելոյ, դար-
ձաւ յապարանս արքայի. և ասէ ցար-
քայն, Թէ տեսի զքահանայն զայն օտա-
րական, զի ունէր՝ի խոյի իւրում զսի-
րուհի սմն գեղեցիկ յոյժ, և անմնման կա-
նանցս ափրիկոյ։ Օ՞ր իբրև լուաւ ար-
քայն, զորբաքեցաւ յոյժ տեսանել զայն.
ուստի առաքեաց հրամայն առ հայրն կան-
սալիս բերել զայն յարքունիս. և հայրն
ուրախացեալ ընդ այն հրաւիրումն, և պատ-
եալ զպատկերն յաղնիւ պատառոի, տա-
րաւ առ թագաւորն։ Ասայ նախ քան
զառանձն առ՝ի ցուցանել նմա, սկսաւ գո-
ցայացեալ նմ՝ զխորհուրդ մարդեղութե-
անին նր, ցի Թէ որպէս առաջին մարդն
մեզանչելով՝ ընդ իւր ձգեաց զամ՝ մարդիկ
՝ի կորուստ. բայց գԹագաւոր՝ի նմ ած, ա-
ռաքեաց զորդին իւր միածին յաշխարհ
առ՝ի լինել մարդ, և չարչարիլ և մեռա-
նել վն փրկութե մարդկան. և Թէ այս
ած և մարդս ծնաւ՝ի կուսէ, անարատ
պահելով զկուսութի մնրն. և Թէ սոյն
կոյս է, զոր եսես իշխանն։ Օ՞ այս ա-
սացեալ էջ՝ի ծունկս. և եբաց զնբ պատ-
կերն։ Օ՞ր իբրև եսես արքայն, խոնար-
հեցոյց նմին զգլուխ իւր. և յափշտակ-
եալ՝ի գեղեցկութե նր, խնդրեաց՝ի հօ-
րէն Թողուլ զայն՝ի պալատին. և նա
քանզի սպասէր այսպիսի առնի, յօժա-
րութե եւթող անդ, և գնաց յուսալով Թէ

ամե-

ամենանք կոյսն անվրէպ որսալ զարքային
'ի հաւատն քրիստոնէական, որ և եղև
այնպէս: Վասնզի 'ի նմին գիշերի մինչ
ննջէր արքայն, երևեցաւ նմա ամենանք
կոյսն պայծառ քան զարև այնու կերպա-
րանօք, ոյր էրն 'ի պատկերին. և խօսե-
ցաւ ընդ նմա այսպիսի ինն լեզուաւ, զոր
ոչ հասկանայր Թագաւորն. և մեաց զար-
հուրեալ և հիացեալ յոյժ արքայն: Ա-
այս տեսիլ պատահեցաւ նմա 'ի հինգ գի-
շերս մի զկնի միմեանց. զոր և յամում
աւուր պատմէր մօրն և ամ պալատակա-
նացն. որք հիացեալ զարմանային, և խոր-
հրէին իմանալ՝ Թէ զի՛նչ նշանակէ տե-
սիլն այն: Ա՛պա 'ի հինգերորդումն աւուր
կոչեաց արքայն զհայրն կռնասլվոս, և
պատմեաց նմա զտեսիլն մի ըստ միոջէ. և
ապա ասէ. այլ յոյժ ցաւ ե՛ւ ինձ հա՛յր,
զի խօսի միշտ աւրուհին այն արեգակ-
նադիւեաց այնպիսի ինն լեզուաւ, զոր ես
ոչ հասկանամ: Պատասխանի ետ հայրն
և ասէ ցնա. այն լեզու Թագուհւոյն երկ-
նից ա՛վ արքայ, և այնպիսի ինն լեզու,
զոր ոչ ոք կարէ հասկանալ՝ մինչև ոչ լի-
ցի քրիստոնեայ. և զայս ասացեալ գնաց:
Ա՛պա յերկրորդումն աւուր դարձեալ ա-
ռաքեաց Թագաւորն կոչել վաղվաղակի
զհայրն, գալ յարքունիս. քանզի ասէ,
կամիմ լինիլ քրիստոնեայ. վասն ամենանք
կոյսն յոյն երկու աւուրս լուսաւորեաց
զմիտս նո՛ր ընդունել զհաւատն քրիստո-

նեական : Ապրեսացաւ յոյժ հայրն իբրև լուաւ զայս , և գոհացաւ զնոյ և զամենայնիւ կուսէն . և փութացեալ եկն յարքունիս . և աւուրս ինչ կրթեաց զարքայն և զմայրն ի հաւատն քրիստոնէական . և ապա մկրտեաց զնոսա մեծաւ հանդիսութիւն . և կոչեաց զանուն արքային սեբաստիանոս , ի յիշատակ Թագաւորին լիսիտանիացւոց . զի և նա այնպէս կոչիւր . և զմօրն կոչեաց մարիամ , ի պատիւ ամենայնիւ կուսին . որովհետև ասէ , նա լուսաւորեալ կոչեաց զնեզ ի հաւատն քրիստոնէական : Այս Թագաւորն ընդայնեաց ի նմին աւուր հօրն կոնսաւլոսի հարիւր եղիսնա , որ առ նմա էր պարգև ի մեծ , և հայրն առ ի ոչ որտմեցուցանել զնա՝ էառ զնոսին , բայց քաշխեաց զնոսա աղքատաց քաղաքին : Յետ այսորիկ օգնութիւն նոցա և ամենայնիւ կուսին ընկալան զհաւատն քրիստոնէական ամ արք պալատին արքունի , և իշխանք Թագաւորութենն . յորոց անձինք երեք հարիւր ի սակաւ աւուրս մկրտեցան ըստ օրինակի Թագաւորին : Այս ապա ընկալան նաև բազումք ի ժողովրդոց քաղաքին և գաւառին զհաւատն քրիստոնէական , և մկրտեալք յաւելան ի նոր եկեղեցի :

Պոռաղ :

Որպէս այս հայր կոնսաւլոս ստացաւ զբազումս յանհաւատից ի հաւատն քի

միջնորդութիւն ամենաներ կուսին, այսպէս
և մեք յորժամ տեսանեմք զոք յանօրէնութե
և ի չար վարս, պարտիմք ջանալ յորդորել
զնա ի ջերմեռանդութի՝ եթ կոյս ծածծնին.
ոչ արարին զայս քրիստ ի սէց և ի հոգևոր
արանց. և այնու առացան վորդիան կորստ
եան ի յորդիս փրկութե. Այլ նոյ ասէ
սէն բեռնարդոս. Հէտ է, որ ինձոգամ բոր
բոսէսոյ սէրոյ ամենաեր կուսին, և ոչ զարչեղ յեպո
ի հրաշագործն Ճանապարհայ խորոյ։

Ջ ՀրմեռանդՈՒ ՈՆ ԱՄԵՆԱՆԵՐ ԿՈՒՍԻՆ ԱՆԲԱՒԱԿԱՐ
Ի ՊԱՐԱՆՈՑԷՆ ԽԱԽԵԼ ՀՊԱՏԻՒ, ԱՊԱ-
ԳԵՑԱ Ի ՄԱՀՈՒՆԵՆ։

ՀՐԱՇ ԼՈՒ

Ջոր պատմէ յուստոս վիպասանն. գլ. 22. ի հրաշս
ծածծնին՝ որ ի հալէպ փլանդրիոյ։ Եւ աղբեանդ-
րոս պիոտալենան. հատոր. ե. հատ. 8.

Յամի փրկչին. 1405. երիտասարդ ոմն
ազգաւ գաղղիացի ծնեալ ի սպար-
նակն քաղաքին գնայր յուխտ ատ հրաշ
շագործ պատկեր տիրամօր եթ կուսին՝ որ
է ի հալէպ քաղաք փլանդրիոյ։ Եւ ի ձա-
նապարհին պատահէցան նմա երկու աւա-
զակք՝ արք արիւնահեղք, որք խնամանին
ալ ոչ միայն չարարին զնա ինչ երիտա-
սարդ

ասրդին , այլև ընկերակցեալ ընդ նմա , գնային՝ ուր նա գնայր : Եւ զկնի քանի մի աւուրց հասին ՚ի քաղաքն աւետնայ . ուր ՚ի ծանօթութենէ եկեալ աւազակացն , կալեալ եղեն ՚ի քաղաքապետէն , և արկան ՚ի բանտ . և ըստ նոսին ողորմելի երիտասարդն : Եւ իբրև քննեցան , խոստովան եղեն աւազակքն , թէ ՚ի Հնտպարհին գողացաք զեօթն արծաթի սափսեայս , և վաճառեալ զայնս բաժանեցաք զդինն ՚ի մէջ մեր . և տուաք զերրորդ մասն երիտասարդիս այսմիկ . նաև կողոպտեցաք զՀանապարհորդ ոմն , և սպանաք զնա . և սա էս էր ընկեր և մանկակից այնր սպանման : Ո՜վ այս լուեալ քաղաքապետն , զատուպարտեաց զերեսինն էս առ ՚ի մահ , ՚ի կախիլ զփայտէ ՚ի պարսնոցացն : Եւ՚ղաղաւակեր ողորմելի երիտասարդն , թէ անպարտ եմ յայդց յանցանաց . երդնոյր յանուն Ա՛յ , և ՚ի վկայութենէ կոչեր զնբ Ա՛ծածինն , բայց ոչինչ օգտեցաւ . զի աւազակքն հաստատեին , թէ նաև սա էր ընդ մեզ ՚ի սպանութենէ և ՚ի գողութենն յայսմիկ . թէպէտ յետոյ մին ՚ի նոցանէ զղջացաւ . և պնտեր , թէ զբպարտեցին զանմեղն զայն . և այլն . սակայն ոչինչ օգտեցաւ , զի միւսն հաստատեր : Եւ՚րդ՝ իբրև կախեցին զաւազակն , բերին ապա կախել և զերիտասարդն անմեղ . որ իբրև մերձեցաւ ՚ի կախաղանն , ամբարձ զձայն իւր . և կոչեր յօգնութիւն զնբ Ա՛ծա-

ծինն : Ընդ եր և քաղաքապետն , որ ըն
իմիք յաւեր 'ի վե մահուան երիտասար-
դին , և ըն իմիք առ 'ի վախճարել զնա ,
ասե ցամբոխն՝ որ անդ կայր 'ի զնին , Թէ
խնդրեմ 'ի ձէնջ , զի զկնի մահուան երի-
տասարդիս այսորիկ , տեղջիք ի բաքան-
չիւր զմի պատարագ վն ոգւոյ սը : Ասէ
երիտասարդն ասե . այլ ես աղաչեմ զձեզ եղբարբք , զի մինչև եկեալ եմ 'ի կա-
խաղանն , ասասջիք զմի Հայր մեր և զմի
ողջոյն քեզ մարիամ առ հրաշագործ տիրա-
մայրն Հալէպայ , յոյժ որով դնայի , և
պատահեաց ինձ այս դիպուած . և զի չու-
նեմ զայլ ոք ջատագով անմեղութեես , դի-
մեմ առ տիրամայրն , և նա հասցէ ինձ
յօգնութեի : Ու ժողովուրդն կատար-
եաց զինդրուածս նը ասելով զմի Հայր
մեր և զմի ողջոյն քեզ մարիամ առ նը
տիրամայրն : Ու դահիճն արկեալ խեղդ
'ի պարանոց նը , կախեաց վնա զկախաղա-
նէն : Այլ երիտասարդն ոչ փոխեաց զը-
դոյն երեսացն , և ոչ կափոյց զաչսն , ո-
րոտմ սպառեալ ճայնն տեսանել ժողո-
վուրդն . ուսաի Հիացան ամենեքին . և
գոչէին՝ զինչ է այս : Այլ դահիճն զայ-
րացեալ ձգձգէր զերիտասարդն , և պըն-
դեր զպարանն 'ի խեղդել զնա . և այս ոչ
միանգամ , այլ բազում անգամ , և ըն եր-
կար ժամն . սակայն երիտասարդն ոչ խեղ-
դիւր . և ուրախ դիմիք և աչօք բացօք
Հայեր 'ի չքնաղեայն : Ընդ եմ ժողո-
վուրդն

վուրդն սատանեալ . և քաղաքապետան և ս
սկսաւ դողալ և սարսափիլ : Եւ ահա ժա
մանեաց անդր ձիով մարտակ ի կուշտ՝ աղ
նուականն երիտասարդն յովհաննէս սե
եան՝ի վլանդրիոյ ծանուցեալն յամ ժողովո
դենէն . և մատուցեալ առ քաղաքապետն
ասէ . ծանիր ով պարոն , զի սիրամարդ ոք
կոյսն հալածող առաքեաց զիս առ քեզ , զի
արձակեսցես զայն անմեղ երիտասարդ :
Ասէ քաղաքապետն՝ որ յօժարեալ էր ար
ձակել զնա վն աքանչելեացն , նոյնժամայն
հրամայեաց ի բաց տանել զերիտասարդն ի
կախաղանէն , և թողուլ ազատ : Եւ երի
տասարդն զերծեալ ի կախաղանէն , անկաւ
յոտս ազնուականին , և շնորհակալ լինէր
զնմանէ . բայց նա ասէ , մի զինէն , այլ զսի
րամօրէն գոհացիր . զի նա առաքեաց զիս
այսր վն ազատուել քոյ . երթ առ նա առ ա
զատիչն քո , ոմն և գնայիրն , և գոհացիր
զնմանէ , և աղչեա զնա և ս վն իմ : Ասէ ժո
ղովուրդքն շուրջ պատել զզերծեալ երիտա
սարդաւն հարցանէին ցնա , Թէ ո՞րպէս կէն
դանի մնայիր յայնչափ ժամն կախեալ ըզ
պարանոցդ : Եւ նա ասէ , մի հիանայք ե
այդ եղբարք . վնզի իբրև կախեցայ , եկն ե
կաց առ ընթեր ինձ սիրուհի ոմն օգոստա
փառ և յոյժ գեղեցիկ , որ զիրկս արկեալ զի
նև , ի վեր ուներ զիս , և մխիթարէր . նաև
ձեռօքն Թուալսուցանէր զպարանն , զի մի
խեղդեսցէ զիս : Յայնժամ ի միտ առին
ամենեքեան , Թէ սիրուհին այն էր նոր կոյս

ՀԱՃԱՃԻՆՆ, որ այսպէս վաղ հասանէ յօգ-
նութիւն ջերմեռանդից իւրոց և անմեզայ :
Լսակ երիտասարդն զերծեալ յամէ, գնաց
առ տիրամայրն Հաղորդութիւն առ ի գոհա-
նալ զնոմանէ :

ՊՈՍՂ :

ՈՂԴ՝ ոչ ողորմեցաւ առնեանք կոյսն եր-
իտասարդիս այսիկ վն անմեղութեն նը, այ-
սպէս և ձա ողորմի միշտ քարեաց և առաքինեաց. ոչ ասէ մարգարէն. Ողորմա՛ նը զկնի իմ եկեսցէ. և դարձեալ ասէ. որպէս գնայ հայր ի վերայ որդւոց իւրոց, այնպէս գնայցէ տէր յերկիւղածս իւր : Այսպա և մեք եթէ ցանկամք ընդունել զնորհս և զողորմութի նայ և առնանք մեր նը, ջանասցուք կեալ սրբութե և առաքինութե, ոչ ասէ նոյն ինքն ձա բառնով մարգարէին երեմիայ. Այնէ հանդէս պատուականն յանարգէն, երիս զբերան իմ եղիցես. ի՛ր եթէ զձա պաշտութի՛ն, որ է յոյժ պատուական, հանդէս ի՛ յանարդ սիրոյ աշխարհիս, եղիցիս նը իբրև զբերան իմ. և ապա զոր ինչ և աղերսանաք խնդրեսցես, ընկալցիս չինէն. և որպէս որ ինչ նը բերան իմ՝ ելանէ կատարի, այնպէս և խնդրուածք քո կատարեսցին :

Նը-

Լրչիոս անվեղծ ապաքեցան ՚ի Տահճանէ Դ[illegible]որ-
դոմբէ ամենայնէ հոսանին։

ՅՐԱՇՈՒԼԻՆ

Ըստ պատմէ առաքելոս ՚ի պատմուճէ հրաշից ձա-
ծանն • գիրք ։ ը ։ Եւ հայրն աղէքսանդրոս գիտաս-
ղևեան • հատոր • ա • ձառ • 12 ։ Եւ հայրն գառնա-
բաւիեան • հատ • ի՛ • օրինակ • 4 ։

Յամի փրկչին • 1259 • յերկրին քաղ-
փիայ յաշխարհին փլանդրիոյ՝ անըզ-
գամ երիտասարդ ոմն, անուն փլամինիոս,
արուճեստիւ որինագիր, սպան ՚ի գիշերի
զայր ոմն կալեցեալ պետրոս մինտեան,
Ջաղխելով զդլուխ նը մրճամ ՚ի գնալ նը ՚ի
տուն • և ինքն զանխլաչաբար փախուցեալ
ղերծաւ օչ միայն ՚ի յայնչայ, այլ և յեղմ
կասկածանաց մարդկան ։ Եւ ընդ առա-
ւօտն գտեալ ոմանց զդէն նը յերկրի՝ Ջաղխ-
Ջաղխեալ գլխով, և Թաթախեալ յար-
եան, ապդ արարին առենի դատաւորաց •
և նը հետաքրօտ լեալ յոյժ, որոնելին զըս-
պանօղն • սակայն չեղև նը հնար գիւտին
իմանալ ։ Այլ միայն հասու եղեն, Թէ
երիք աւուրբք յառաջ՝ առ դղեկատնքեր-
վիայ՝ մօտ առ պանդոկն եղջերուի՝ արք
երկու կանամբիք, որոց միոյն անունն էր
մատԹիաս նեգրեան, և միւսոյն յովհան-
նէս կարտոնեան՝ կռուիեալ եին չարաչար

ընդ մեռելոյն պետրոսի ։ Օ սոցանէ ա-
մենեքին կասկածէին գործեալ զսպանու-
թիւնն զայն ։ Ասաի կալեալ եղեն երկո-
քին նոքա ի դատաւորայ , և արկան ի
բանտ ։ Ոչ ի քննելն զնոսին , ասէին լա-
լով , գիտէ ՝ որ , զի անպարտ եմք յարե-
նէ նիր ։ Այլ ոչ հաւատալով դատաւորք
բանից նոցա , հրամայեցին դահճաց տանջել
զնոսա , զի խոստովանեացին զիրաւն ։ Ապա
ոաջին տանջանաւն հաստատուն ինայեալ ,
պնտէին թէ անպարտ եմք յայդպիսի
չարեաց . բայց իբրև յաճախեցին , և չա-
րաչար խստացուցին զտանջանսն , չկա-
րելով հանդուրժել անտանելի ցաւոյն , ա-
սացին թէ այո՛ մեք սպանաք զայրն զայն
պետրոս . ուստի նոյնժամայն տուաւ վճիռ
՝ի դատաւորաց՝ առ վաղիւն սպանանել
զնոսա . և ածան անդրէն ՝ի բանտ , և կա-
պեցան կրկին շղթայիւք ։ Ոչ եղև յան-
ցանել իբրեանց յապարանաց դատաւորին
՝ի բանտ անդր , լուծան զձայն զանդակաց
երեկոյեան ժամու եկեղեցւոյ սիրամօր աս
կուսին տունդրիոյ սասցեալ տեղւոյն . որ
հեռի էր ՝ի քաղաքէն մղոնս իբր երիս .
և կայր ՝ի նմին հրաշագործ պատկեր մի
ամենասնեղ կուսին ։ Յայնժամ զարթեաւ
՝ի միտս նոցա զորքոք իմն դիմելոյ առ նոյն
հրաշագործ նը կոյսն . և իբրև արկան ՝ի
բանտ , սկսան բազում արտասուօք ՝ի ձայն
բարձր աղաչել զնը կոյսն , զի յայտնի ա-
րասցէ զանմեղութիւն նոցա . և ասէին . յետ

ոյ ոչ՝ նբ կոյս ածածին զու ես կարօղ
փրկել զմեզ՝ ի մահուանէ . և այնչափ ո-
ղորմագին էր ձայն ազաղակի նոյ , մինչև
նաև բանտապանն , և կալանաւորակապքն ,
որ հասանէին , որք արտաքոյ կային , լսէին
զձայն նոյ , լային՝ ի գթոյ : Այսպէս ա-
ւաւելին զամենեսեան կոյսն մինչև ցմեջ գի-
շերոյն . և ապա վաստակեալք՝ ի լալոյ ,
և՝ ի պաղատելոյ , մնին՝ ի քուն , և ննջէին .
և յերազի տեսանէին զանձինս ազատ՝ ի
բանտէ , և՝ ի կապանաց , յեկեղեցւոջ նբ
ածածնին տուընգրիոյ , և անդ կալ յա-
ղօթս առաջի այնր հրաշագործ պատկե-
րի նբ ածածնին . ոմն և եղևն իսկ . քան-
զի՝ ի ննջել իւրեանց՝ բարձան անտեսա-
նելի ձեռօք հրեշտակաց՝ ի բանտէն . և
եգան առ դրան եկեղեցւոյ նբ աիրամօրն
տուընգրիոյ : Այլ ընդ առաւօտն իբրև
եկն լուսարարն բանալ զդուռն եկեղե-
ցոյն , և եգիտ զնա՝ ի վէր սեմոյ դրանն
կապեալս շղթայիւք , և՝ ի քուն թանձրու-
թե , հիացաւ յոյժ յոյժ . և ահա կուտե-
ցաւ անդր նաև ժողովուրդն , որ գայր՝ ի
ժամ՝ . և ամենեքեան կային՝ ի հիացման ,
թէ ո՞ իցէն , որք անդ ննջէն : Այս բուռն
արարեալ , հազիւ հազ զարթուցին զնա .
և իմացեալ թէ ոմք իցեն , և որպէս ե-
կին անդր , ըստ նոցին խնդրոյ՝ մուծին զնա
յեկեղեցին . և ըստ մտանելն՝ ի ներքս , ան-
կան շղթայքն յոտից , և՝ ի ձեռաց նոյ անդ
առաջի սեղանոյ ամենեքեան կուսին : Ես-

տի Թէ՝ նէք, և Թէ ժողովուրդն սկսան փառաւորել զնա մեծաձայն, և գոհանալ զնմանէ, և զաւետանեք մօրէն նէր։ Տարածեցաւ լուր աքանչելեացս մինչև ՚ի քերվիա. և էհաս յականջս դատաւորաց, որք գնացեալ ՚ի քանա, և գտեալ փակ ըզդրունան, և ամբողջ և անվնաս զփակաքանան, և զօրմունան, ՚ի վէր հասին, Թէ ոչ են փախուցեալք բռնի, այլ գուցէ քանատապանն կաշառեալ կուրայեալ, արձակեալ է զնոսա. վայ ՚ի նոյն տեղի զնա բանտարկեցին. և մինչ վարանէին ՚ի վէր դիպօրնածայն, էհաս առ նոսա մանաւանդ լուր հրաշիցն եղելոց ՚ի տունգրի. ուստի կամ եղև նէր գնալ անդր, առ ՚ի քաջ տեղեկուԹի իրացն. գնային ըստ նմա և երկոքեան կանայք արանցն այնոցիկ, և այլք բազումք։ Իբրև հասին անդր, և լուան զեղանակ ազաւուԹեն նէր, ծանեան զանմեղուԹի նէր վկայեալ առ յայլ, և ազատեցին յամէ պարաւորուԹէ։ Իսկ երկոքեան կանայք նէր ՚ի սաստիկ խնդուԹէ ազաւուԹէ արանց իւրեանց, ուշաԹափեալք, անկան անդ դեղնեալք իբրև ըզմեռեալս, և հատաւ շունչ նէր ՚ի տրամուէ ամենեցուն։ Որոց մինն հազիւ զկնի բազում դեղորկից դարձաւ ՚ի յուշն. իսկ միւսան մնաց այնպէս իբր մեռեալ ժամս երիս. և ամենեքեան հասարեալ զնա ստուգիւ մեռեալ՝ բարձեալ տարան զնա առաջի պատկերի նոր ածածնին։ Յայնժամ

այր

պյը նը՝, որ լայր ՚ի կսկծանաց մահուՀան
ամուսնոյն իւրոյ, եկն անկաւ առաջի հրաշ
շագործ պատկերի տիրամօր նը կուսին,
և ասէ ցաւագին որաիւ. ո՞վ ամենա
գԹած կոյս՝ մխիԹարիչ վշտացելոց և ազա
տիչ նեղելոց, դու որ գԹացեալ ՚ի վէր իմ
փրկեցեր զիս ՚ի մահուՀանէ, խնդրեմ ՚ի
քէն ոմ նը տիրուհի, զիս ողորմեացիս նաև
կոպակցին իմում. ապա տուր և նմա կեանս.
և կրկնապատակեաց զուարխուէ ապատու
Թեաս իմոյ։ Եւ մինչ նա ասէր զայս, յար
եաւ նոյնժամայն կինն իբրև ՚ի խոր քնոյ
ողջ առողջ. ընդ որ հիացեալ ամենեցուն,
լային մեծաձայն, և գոՀանային զամե
նաթը կուսէն։ Ա՛յլ ՚ի վկայուԹէ երկուց
անմեղաց այսոցիկ պատահեցաւ և այս.
զի ոչ կեաս բազում աւուրց ըմբռնեցաւ ա
նօրէնն որմնադիրն այն վը յափշտակուԹէ
ուրումն աղջկան անդ ՚ի տեղւոջն տունգ
բի. և իբրև մաուցաւ ՚ի տանջանս,
խոստովանեցաւ՝ քաց ՚ի խնդրեալ յան
ցանացն, վերկուս սպանուԹիս եւս. որոց
մին էր վերոյասացեալն. զի յայտնի ասէր,
ԹԷ ես սպանի զայրն զայն պետրոս. վշ
և ՚ի դատաւորաց դատապարտեցաւ ՚ի մահ.
և ապա չարաչար սպանաւ ՚ի դահճաց։

Պոռաղ։

Ո՛րչափ մեծ և հիանալի եղև գԹուԹի
ՀՆն աւս երկու անմեղս այսոսիկ, նոյն
չափ մեծ եղև նաև վրէժխնդրուԹի նը

աւս

առ. չարաչարծ որմնադիրն. որով ըս քա-
նի տան. լայն չորս կրնա. Յորմէ ուսա-
նիմք և մեք փախչիլ և զգուշիլ յոյժ՝ ի մե-
ղայ. վճռի ըստ իմաստնոյն սաղմոնի.
Խղճաւոտական առնէ մեղն զծոցովարդս. ա-
ռակ. 14: Այլ այնչափ առեւտիկ այլ մեղքն,
մինչդեռ ոչ խնայեաց՝ ի մահ մատնել և ա-
զիաճին որդին իւր վա՛յ այսորիկ, դի ա-
ռեալ էր՝ ի վերջ իւր զմեղս ազգի մարդ-
կան, ոչ ասէ եապէս զնմանէ. վա՛յ անօրէ-
նութեանց ծողովրդեան իմոյ՝ ի մահ վարէցաս: Ուս-
տի հարկ է մեզ փախչիլ յոյժ՝ ի մեղայ,
ոչդեռ մի՛ անկցուք ըստ բարկութեան նոյ:

ՀԱՂԹԱՅ ոմն, ոք համարիւք գեռեալ՝ գոսա էնե-
պանի ասանձելեօք ոչ կոյս ածածինն:

ՆԱՐՎԱ. ԼԴ:

Ջոր պատմէ ժողովոյն հրաչից տուննդրիոյ ըս ած-
ածինն, գլ. 21: Ըս նայն ասչքսանդրոս գեոտա-
զեեան. հատոր. ը. օրինակ. 7:

Ի փլանդրիայ մերձ վերոյգրեալ տեղւոյն
տուննդրիոյ՝ էր մեծահռչակ վանք մի՝
կոչեցեալ վանք կիսոմնիոյ: Ընդ պատա-
հեցաւ, զի յամի փրկչին. 1220. մեռաւ
հին աբբայն այնր վանից. և ժողովեցան
աբեղայքն կարգել զայլ ոմն՝ ի տեղի նո՛.
և ընտրեցին միաբան հաւանութե՛ն՝ ի յաբ-
բայու-

բայց Թէ զաբեղային յովհաննէս լսեմ եան. որ էր այր առաքինի և յոյժ խնամատուն: Ի ԱՀԼ՝ի մէջ աբեղայիցն այնպիսի էր աբեղայ ոմն կոչեցեալ՝ Թէոդորիկոս այր փառասէր, որում յոյժ անհաճոյ եղև ընտրութիւն այն. վասն զի ինքն համարէր արժանի այնմ պատուոյ. և միշտորդա և առկէր էր ի միջի վէճ այսր բանի: Ապա ցանկանալով զինքն լինիցի աբբայ՝ գործէապ զայս ամբարշտուն, զի առցէ՛ի կողմն իւր զեներկապետան աբբային և զայլ ոմն աբեղայ՝ տալովնոյ դրամս, և խոստանալով զայլ մեծամեծ պարգևս, յայտնեսցէ նոցա զինորհուրդ մտացն, որ էր սպանանել զնոր աբբայն, զի ինքն անցցէ՛ի տեղի նորա: Ապա յերկկորդումն գիշերի մինչ ննջէր՛ի սենեկի իւրում աբբայն յովհաննէս, եմուտ անդր՛ի ներքս Թէոդորիկոս ընկերաց իւրոց. և կալան զաբբայն և կապեցին զձեռս նորա: Յակ նա կարդայր յօդնուն իւր զնոր ածածինն զտիրամայրն տուն գրոյ: Ա ապա անօրէնքն այնոքիկ ձգեալ զինա արտաքս յանկողնոյն՝ արկին խեղդ՛ի պարանոց նորա, և կախեցին զգեբանկ. և անօրէնն Թէոդորիկոս ինքնին ելեալ յուս նորա, ծանրանայր՛ի վր նորա՛ի վայր կոխկոխելով զնա, զի փութասցէ խեղդամահ լինել: Ընդ՝ իբրև Համարեցան Թէ մեռաւ, իջուցին զնա՛ի գերանէն, և եդին զարձեալ յանկողնի իւրում՝ Թողուլով վէճեղդն՛ի պարանոցին. և փակեալ

զդուռն

զդուռն սենեկին՝ գնացին իւրաքանչիւր
ի սենեակս իւրեանց։ Այլ սենեկապետն
երկնչելով թէ գուցէ ամ պարտաւորու-
թի չարեացն անկցի ի վէր իւր, փախեաւ
ի վանայն, և գնաց Թադէաւ ի քաղաքն
տրնակոն։ Յարուցեալ աբեղայիցն ընդ
առաւօտն, ժողովեցան յեկեղեցին առ ի
ասել նախ զժամերգութիւնն առաւօտեան,
և ապա կատարել զսովորական արարո-
ղութիւնն ընտրութեամբ նոր աբբային։ Այլ
մինչ ընդերկար ապասեալ՝ տեսին թէ ոչ
գայր յեկեղեցին նոր աբբայն, գնացին ի
սենեակ նր, և բաղխեցին զդուռն. և ոչ
գոյր պատասխանի, և ոչ իսկ սենեկա-
պետն երևեր։ Ապա խորտակեցին զդուռն
սենեկին, և մտին ի ներքս, և գտին զաբ-
բայն մեռեալ յանկողնի, և զնեղդն ի
պարանոցին։ Յուզեցան յոյժ աբեղայքն,
և լային ի վէր մահուն նր. և խնդրեին, թէ
ո՞իցէ արարէ զայն եղեռն, և ոչ գտանէին.
բայց հաստատեցին զրթէթ ամենեքին ի
միտս իւրեանց, թէ սենեկապետն իցէ ա-
րարեալ զայն, որովհետև փախուցեալ՝ կայ
ի Թադաւոն. իսկ անօրէնն Թէոդորիկոս
ասէր, թէ նա ինքն աբբայն խեղդեալ
է զինքն ի յուսահատութէ. և այն էր ա-
սէ, պատուհաս յայ. որովհետ ապականա
առնէր զընտրութէն նր իբրև անիրաւ.
և ինքն մեղմով իմն ջանայր, զի ընտրես-
ցեն զնա ի յաբբայ։ Ապա եդին զմեռ-
եալն ի դագաղս, և տարան յեկեղեցին՝ և
Թո-

Թողեալ գնա ՚ի միջի, ժողովեցան ՚ի դասն առ ՚ի նախ կատարել զպաշտօն ննջեցելոյ, և մատուցանել զնոր պատարագն՝ վասն հոգւոյ նոր, և ապա թաղել։ Եւ՝ մինչ նոքա զպատարագն կատարէին, կայր մերձ դիոյ մեռելոյն քեռորդի նոր նորընծայ, անուն պետրոս՝ պատանեակ երեքտասանամեայ. որ ՚ի լսել զձայն զանգակի, բարձրացուցմանն նոր ընծայիցն, փղձկէր ՚ի յորդորատաստուս, աղաղակեաց և ասէ, ո՛վ քեռի իմ աբբայ յովհաննէս, ՚ներ կո և մայրն նոր ընկալցին զհոգի քոյ ՚ի խաղաղութեան։ Եւ՚ի աբբանէ լեալ այս. ահա մինչդեռ բանքն ՚ի բերան պատանեկին էին, զարթուցեալ իբր ՚ի խոր քնոյ աբբայն յովհաննէս՝ ասէ ցնա, մի՛ վշտանար որդեակ իմ սիրելի, զի ես կենդանի եմ շնորհօք ամենաւոր կուսին։ Այսժամ լի խնդութեամբ գնաց վարելով պատանեակն ՚ի դասն, և ասէ ցաբբեղայն, ուրա՛խ լերուք հարք, զի կենդանի է աբբայն յովհաննէս, որ և խօսեցաւն իսկ ընդ նա։ Եւ պուշ մնացին աւետեացքն յորժամ լուան զայն, և դիմեցին տեսանել զմեռեալն, և գտին զնա, զի կենդանացեալ էր, և ՚ի դագաղան ՚ի ծունկս իջեալ՝ առնէր աղօթս։ Եւ պա իջուցին զնա ՚ի դագաղայն, և լային ՚ի խնդութենէն, և օրհնէին զՔՒԾ. և հարցանէին զնա զդիպուածոյն եղելոյ. և Թէ ո՞րպէս յարեաւ ՚ի կեանս։ Եւ նա ասէ, ստոյգ է, որ զիս խելագրեցին չարաչար. բայց ես ՚ի սմին ժամուն

կայի

կայի ի տունգըրի յեկեղեցին նը տիրա-
մօրն, եթէ հոգւով, և եթէ մարմնով ոչ
գիտեմ. և մատուցի անդ ի խորանի ամե-
նաներ կուսին զպատարագ, և անդ առ պատ-
կերաւն նը կախեցի զպարանն, որով խեղդե-
ցին զիս: Յե ի զարմանալն ոմանց վն այսր
բանի, ահա ժամանեցին ժղիդրդ ի տունգ-
րիոյ անդր ի նմին աւուր, զի մօտ էր տե-
ղին, որք և ասէին, թեսալ զնա յայսմ ա-
ռաւօտու պատարագել ի խորանի տիրամօր
նը կուսին, և անդ առ նը պատկերաւն կա-
խել զպարան մի: Ինդացին յոյժ աբե-
ղայքն վն ստանալոյ և ունելոյ վերստին
զայնպիսի այր արդիւնաւոր և առաքինի,
զոր կորուսեալն էին. և քերեալ նոյնժա-
մայն ի մէջ գլամ զարդ և զպաս աբ-
բայութե, օրհնեցին աբբայ վանացն կի-
սումիոյ: Իսկ անօրէն աբեղայն Թէո-
դորիկոս և երկու ընկերք նր կալեալ ե-
ղեն ի դատաւորաց, և մատնեցան ի
տանջանս ըստ յանցանացն իւրեանց, և մե-
ռան չարաչար: Ապա զկնի երկոտասան
աւուրց նոր աբբայն յովհաննէս ընդ ո-
մանց իւրոց աբեղայից գնաց քոկ ոտիւք
ի տունգըրի ի ջնորհակալութի ամենանր
կուսին. և եկայ անդ աւուրս երիս. և
պատմեաց ի լուր ամ ժողովրդեանն զըս-
քանչելին, զոր արար առ նա ամենանր
կոյսն. և ասէ. ես եմ, որ ընկալայ ի նր
կուսէն զպայսպիսի մեծ բարերարութի.
ապա օձնեցէք ինձ և դուք ելլասրը գո-

հանապազ զնմանէ ըստ արժանեաց: Յետայսմըրիկ գարձաւ եկն 'ի վանս իւր, և կառավարէր զայն մեծաւ գովութիւ. և զկնի երեսուն և մի ամաց, հաւանութիւք ամենեցուն՝ հրաժարեցաւ յաբբայութենէն, (և 'ի տեղի նր կարգեցին վերոյիշեալ քեռորդին նր.) և գնաց առանձնացաւ 'ի տունկպրի յեկեղեցին տիրամօր նր կուսին՝ ազատարարին իւրոյ. և պարապէր ծառայութիւն նր համբերմեռանդութիւ և զկնի վեց ամաց մեռաւ անդր լի արդեամբք և սրբութիւք վարուց. և թաղեցաւ առաջնի խորանի ամենասրբ կուսին. յամին. 1258:

Պոռող:

Յայսմիկ պատմուէ տեսանելով մեր զսար պուռուզն նախանձու, զնասցուք հեռի կալ և զգուշ լ հոգւով չափ յայնմանէ. վնգի նա է, որ կործանեաց զբազում տունս և քանդեաց զքաղաքս. և է իբրու ժանտամահ իմն բոլոր աշխարհիս, ոչ վկայէ ի մասուցն ասելով. Նախանձոտ բանապիտանն եմոտ մահ չաղխարկս: Այլ այն եղև և պատձառ դառնակսկիծ մահոնան ոճն մերոյ քի. ոչ ասէ աւետարանիչն. դանդի գիտէր, նէ առ նախանձոտ մտանելին չնս հրէայն: Այ ո որոյ աղաչեսցուք զամենասբ կոյսն, զնա զատեսչ զմեզ յայսմ բռնաւոր ախտէ. և տայէ մեզ զառաքինուին եղբայրսիրուէ:

*

ՀՂՊՆՈՀԱԿԱՆ ՕՐԻՈՐԴ ՈՆՑ՝ ՈՐ ԱՊԱՇԱՒ ՎԻՊ ՊԱՀԵ-
ԼՈՅ ՊՂՏԱՒՈՒԼԻՆ ԻՒՐ, ՅԱՐԵԱՒ Ի ՄԵՌԵԼԵՑ
ԴԻՆՈՒԹՈՒԼԻՆ ԱՒԵՒԱՑԵ ԼՈՒԱՆ։

ՀՐԱՇՔ·ԼԶ·

Զոր պատմէ Հայրն սեգաձա՛ի կարդէ փոքր եղբարց՝ի գիրս, որ յաղագս պաշտաման նոր ածածկին. գլ· 5· Եւ Հայրն ասէ քանդրոս գիտաւելեան. հատոր· ա· ձառ· 14· Եւ Հայրն գառլոս բովիեան. հատոր· ա· օրինակ· 5։

ԱՅՐ ոմն աղնուական՝ի գաւառին բորգունգիոյ յերկրին գաղղիոյ ունէր զդուստր մի գեղեցիկ և հնարքալի, զարդարեալ ամ առաքինի վարուք և պարկեշտութիւ։ Իր և էր յոյժ ջերմեռանդ առ նոր կոյս ածածկին. և՝ի մանկութէ անտի իւրմէ՝ նուիրեալ նմա ուխտիւ ըզկուսութիւն իւր. և յամէնայնմ աւուր խնդրէր՝ի նմանէ ջնորհս առ՝ի կարօղ լինելոյ պահել զայն անարատ մինչև ցհեղումն արեան։ Եղև, զի Հայր օրիորդիս այսորիկ ունէր՝ի տանն ծառայ զերիտասարդ ոմն, որ էր եղբօրորդի աւագերիցու այնր քաղաքին՝ յորում բնակէին նոքա։ Եւ՝ երբ զամ անգամ տեսանէր զերիտասարդն զօրիորդն գեղեցիկ՝ բորբոքեցաւ՝ի սէր նո՛ր, և խնդրէր պարապ գտանել զնա առանձինն, և ընդ ցանկութէն իւր։ Եւ ա-

Հա

հա պատահեցաւ, զի յաւուր միում ընդ աւ-
ուաւտն գնայր հայր օրիորդին հեռի ուրեք.
և մնաց օրիորդն միայնակ ի տան. յայն-
ժամ երիտասարդն անօրէնն՝ եկեալ սուր
յայղերն, եմուտ յանկարծակի ի սենեակ
օրիորդին. ուր նա առնէր աղօթս առաւ-
ջի պատկերի տիրամօր նը կուսին: Եւ ի
բաց թողէ զամենեն՝ մերձեցաւ առ նա. և
սկսաւ նախ շողոքորդուել և ապաչանօք հա-
մոզել զնա լինել ընդ նմ. Իսկ կոյսն պար-
կեշտ՝ սրտմտեալ յոյժ ասէ ցնա. ով ծա-
ռայդ չար, անամօթ, և յանդուգն. այս
ի ծառայուիդ՝ զոր հատուցանես տէր քոյ
հօր իմում, որ կամիս պղծել զդուստրն
նը. ի բաց կաց յինէն ով անզգամ և ա-
նօրէն: Ո այս լուեալ երիտասարդին՝ բար
կացաւ յոյժ. և հանեալ զսուրն յայղե-
րէն, սկսաւ սպառնալ նմա և ասել. ե-
թէ ոչ կատարեսցես զկամն յանկուճէ
իմոյ, ծուխմբ սպանանեմ զքեզ: Իսկ կոյսն
քաջասիրտ ոչ միայն ոչ երկեաւ ի սրոյ նը,
այլև ասէ ցնա. պատրաստ եմ մահաբանդ
մեռանիլ, քան թէ արատաւորել զկու-
սութի իմ, զոր ուխտիւ նուիրեցի ցայ և
մնր նը նը ածածկին: Յայնժամ ծառայն
անօրէնն վերացուցեալ զսուրն, կշտամ և
ի բաց ընկեց միանգամ ևեթ հարկա-
նելովն՝ զգլուխ նը. և անկաւ կոյսն յեր-
կիր, և գլուխն կայր ի բացի. և արիւնն
իբրև զգետ լուանայր զյատակս սենեկին:
Զոր տեսեալ ծառայն անօրէնն, զարձաւ

յուշն մոլորեալն ՚ի կրից ցանկութեանց. և
ակաա դողալ. և ղն մի՛ անկցի ՚ի ձեռս գա-
տաւորաց, դիմեաց վաղվաղակի յեկեղե-
ցին առ Տօրեղեսայր իւր. որ յայնմ ժա-
մու ունէր զգեաստաՀորիլ առ ՚ի մատուցա-
նել զձոյնաւոր պատարագ. և առանձնա-
յուցեալ զնա յանկեան միում աւանդա-
տանն, պատմեաց նմա Համառօտիւ ըզ-
դիպուածն՝ որ եղև. Օ՜ որ իբրև լուաւ
քահանայն, զարհուրեցաւ յոյժ. և զի
չկարէր զանցառնել զպատարագն վասն
բազմութեան ժողովրդեանն, որք միայնոյն նմա
արտաքոյ տեսանել զպատարագն, առաց
նմա, երթ Թագուհի ՚ի տան միւսէն վճա-
րեսցէ պատարագն. և ինքն եղ արտաքս
՚ի խորանն մատուցանել զպատարագն։ Եւ
՚ի ժամ ընծայաբերութեն՝ յորժամ դար-
ձաւ առ ժողովուրդն ընդունիլ զընծայսն
նոցա, ետես անդ յեկեղեցւոջ զգլխաւորեալ
օրիորդն, զի կայր ՚ի սովորական տեղւոջ
իւրում. և զարմացաւ յոյժ։ Եւ երկուա-
նայր, Թէ մի՛ գուցէ առ այօք ինչ իցէ.
բայց իբրև մատեաւ և օրիորդն՝ նուի-
րել զընծայս իւր, առաւել ևս աքանչացաւ.
քանզի ատուգիւ ծանեաւ Թէ նա ինքն է։
Այլ իբրև աւարտեցաւ ամենայնք պատա-
րագն, գնաց փութով առ կոյսն. և ա-
սէ ցնա. զի՞արդ կենդանի կաս ատ ա՛լ
տիրուհի։ Եւ կոյսն ասէ. զի՞նչ է զոր խո-
սիդ, մի՛Թէ գիտեա՞ ինչ զդիպուածոյն, որ
պատահեցաւ ինձ. և քահանայն ասէ, այո՛

քաղ

քաջ գիտեմ, զի պատմեսայ ինձ զայն եղ-
բօրորդին իմ։ Յայնժամ ասէ ցնա կոյսն.
որովհետև գիտակ ես այնմ, ասացից, Թէ
ո՞ր կենդանի կամ Յորժամ անկեալ կայի գըլ-
խատել 'ի գետնի սենեկիս, տեսի Հոգւովս
զի ամենայնքեան կոյս ՚ծածկինն առաքեաց ըզ-
հրեշտակ մի յերկինից, որ եկեալ էառ զգլուխ
իմ 'ի քաց ընկեցեալ, և միաւորեաց ընդ
մարմնոյս. և ես նոյնժամայն կենդանա-
ցեալ՝ յարեայ 'ի գետնոյն ողջ և անա-
պատ, չունելով զայլ ինչ նշան վիրաց, ե-
Թէ ոչ զայս ոսկի ծիրս մեղէն 'ի պարա-
նոցիս՝ վկայ սքանչելեաց կենդանացուց-
չին իմոյ ՚ծածկինն. զոր ահա
աչօքդ տեսանես. և եղոյց նմա զայն։ Ա-
պա մատուցի զանբաւ գոհութիւն ամե-
նակալ կուսին. և յորժամ լուաւ զվերջին
նշան զանգակաց պատարագին, եկի փու-
թով 'ի տեսանել զպատարագ։ Օ որ իբրև
լուաւ քարի քահանայն, և ետես զմանե-
ղէնն ոսկի ծիրանիդ 'ի պարանոցին, սկսաւ
լալ 'ի հիացմանէն. և ապա ասէ ցկոյսն.
արդ՝ որովհետև ո՛վ սիրուհի այսչափ սի-
րէ զքեզ ամենակալ կոյսն, և արար քեզ
զայս մեծ հրաշս Թի, աղաչեմ զքեզ, զի
և դու վն սիրոյ նորին ամենակալ կուսին՝
ողորմածիս Թշնամասական եղբօրորդւոյ
իմում. և Թողցես նմա զայս մեծ անօրէնու-
Թի, զոր գործեաց առ քեզ։ Պատասխա-
նի էառ կոյսն և ասէ. Թողում նմա բա-
լորովսրտիւ, և ոչ ևս հօր իմում յայտ-

նեմ զեզեառն, զի մի՛ վրէժխնդիր լինիցի. բայց ծանիր հաշիր, զի ՚ի՛ծ և մայր նորա ամենաւին կոյսն ոչ Թողուն նմա, մինչև ոչ ապաշխարեսցէ ըստ արժանաւոյն: Յայնժամ ասէ ցնա քահանայն. ասա է ողորմելին այն գաղեաց ՚ի սենեկին, Թէ կամիս՝ եկեսցէ երեսայի առաջի քոյ. և նա ասէ, բարի է՝ եկեսցէ: Յաւ ահա եկն ծառայն չար դողալով, և անկաւ յոտս նորին, և լալով խնդրեր զԹողուլն ՚ի. և ասէ. պատրաստ եմ ՚ի տիրուհին կատարել՝ զոր ինչ և հրամայեսցես, միայն Թէ Թողցես ինձ աղաչեմ զանառանելի չարիսն, զոր գործեցի ընդդէմ քեզ: Յաւ կոյսն ասէ, ես ՚ի քէն զոչինչ խնդրեմ, այլ միայն զայս ասեմ, Թէ ոչ ներկ քեզ ՚ի՛ծ և ամենայն կոյսն, մինչև ոչ մտցես ՚ի կրօն լինչ լինիլ կրօնաւոր, և ապաշխարել զարարեալ չարիսդ: Յաւ ծառայն ասէ. յօժար կամաւք կատարեցից զհրամանն քո տիրուհի. բայց խնդրեմ ՚ի քէն, զի տեսցես լինձ, Թէ յո՛ր կրօն կամիս, զի մտից: Յաւ նա ասէ. մո՛ւտ ՚ի կրօն փոքր եղբարց սրբոյն Փրանչիսկոսի: Յաւ այսպէս եմուտ յայն կրօն. և ապաշխարեալ անդ ըստ արժանաւոյն վերջացոյց իւրոց. և մեռաւ սրբաբար:

Պոռշ:

Յայսմանէ ազնուական կուսէ՝ որ արեամբ չափ պահեալ զմաքրուն իւր կուսա-

ոսկան , ուսցուք և մեք պահել մեծաս
պուշութիւն զայս փափուկ առաքինութիւն
մաքրութիւն : Ալ ՚ղի մաքրութիւնն ողջախո-
հութիւն է երբ ՚ապիտակ ինն ձիւն , որ ոչ
չափ գեղեցիկ և պայծառ է , այնչափ
դիւրահալ է յոր և իսկ ջերմութիւն պա-
տահելոյ նման , թէ ՚ի յարտաքին առթիւ ,
և թէ ՚ի ներքին ցանկական առփառոց :
Ալ ՚ղի ՚ի վէր բանի աւետարանչին յովհան-
նէ , որ ասէ . աղաւթս ՚է ընել կայ , ասէ հրէշ
տակայինվարդապետն նոր թռիչնաս ազուի-
նացին . չարն աշխարհիս է չար հուրն ցան-
կասէ , յորում կայ աշխարհս . և յոյժ դըժ-
ուարին է անհալ պահել ՚ի յայս հուրս
զձիւն մաքուր ողջախոհութիւն : Այլ սա
կայն ոչ բնաւրեալքն յայ , մանաւանդ
լով զղջայարանս իւրեանց , փախչելովքաս-
թիւ , ընդդիմանալով չար խորհրդոց , և
երբեմն և պահելով զնախատ պահս , ան-
հալ պահէին զայն ձիւն ողջախոհութիւն
իւրեանց , այսպէս պարտիմք առնել և մեք :
Այլ չէ բաւական այս ամ , այլ խնդրի
և մանաւանդ օգնութիւնն այ , և նպաս-
տաւորութիւն ամենամաքուր մօրն ըս . ուս-
ոի առ ՚ի կարող լինիլ մեզ պահել անա-
րատ զմաքրութիւն ողջախոհութիւն մերոյ ,
պարտիմք հանապազ յանձն առնել զմեզ
ջերմեռանդապաար ամենամաքուր կուսին
մարիամու ածածնին :

Լին ան, և երկա սքիթ ևր Հեռեալ, յարեան
'ի Հեռելոց Քինորգաալեբ ամենասե կաալին։

ՀՐԱՐ ԼՕ։

Զոր պատմե Հայրն աբրահամ 'ի կարգե քառոջաց 'ի գերս իւր։ Ից Հայրն ալէքսանդրոս գիտաղէան. Հատոր ։ ա ։ օրինակ ։ 12։

Յամի փրկչին ։ 1540 ։ յաշխարհին պո-
ղոնիայ, որ է լեհաստան, 'ի մե-
ծահռչակ քաղաքն լուբլինոն կայր մնա-
գործ ոմն անուն մարտինոս, որոյ տունն
եր առ պարսպօքն քաղաքին. և էառ կին.
և եղեն 'ի նմանէ երկու արու զաւակք։
Երդ' գնաց եղև, զի այս մնագործ յաւուր
միում ընդ կնոջն վն հարկաւոր ինչ գոր-
ծոյ գնաց արտաքս 'ի տանէն. և Թողուն
անդ միայնակ զերկու որդիս իւրեանց. ո-
րոց մին եր երկու ամաց, և միւսն չորս
ամաց։ ԵՒս այս եղև մեծ յիմարուն. վն
զի զմանկունսն՝ մինչդեռ փոքրիկ են, ոչ է
պարտ Թողուլ առանձին. զի անհասուր
չարիք կարեն պատահիլ նոցա, ոպ ըզ իրին
պատահեցաւ երկուց մանկանցս այսոցիկ։
Վնզի մեծ որդին՝ որ եր չորից ամաց,
վն զի տեսաներ բազում անգամ զհայրն
զենուլ զոչխարս և զգառինս, ինքն և ա ըզ
տղայական բարուցն կամ ցուցանել այն-
պես ։ ԵՒստի առեալ զմի 'ի դանակաց

հօրն

հօրն, և գնացեալ ի յօրօրոցն՝ ուր ննջէր երկամեայ եղբայր իւր, կալաւ զգլխոյն, և եդեն զնա դանդաղաւն և սպան. և ըստ կապ արիւնն ծուխանալ և ընդ զօրօրոցն և գյատակ տանն։ Օր տեսեալ մանկանն՝ երկեաւ յոյժ. և զի մի յորժամ եկեսցեն հայրն և մայրն ի տուն՝ ձաղկեցեն զինքն վնաս այնր յանցանաց, վախեաւ և եմուտ ի փոքրիկ փուռն, զոր ունէին ի տան իւրեանց. և ժողովեալ կրկուտս ինչ փայտից՝ եւթից ի բերան փուռնն առ ի ծածկել զինքն յաչաց նոցա, և անդ թաւգեաւ յետոյս նոցին։ Եկեալ կինն ի տուն՝ զկնի փոքր ինչ ժամուց, և ունելով պիտոյս վաղվաղակի վառելոյ զփուռն, մերձեցոյց հուր ի կրկուտսն՝ զորս եգիտ պատրաստ առ բերանով նր, և վառեաց զայն։ Եւ մինչ փուռն վառեր, ինքն պաթպեցաւ այլուամ գործոյ առանց զմտաւ ածելոյ ինչ զորդւոյն։ Իսկ ողորմելի մանուկն՝ որ կայր թաւգաւցեալ ի փռանն, մեռաւ անդ խղճոյն հեղձուցեալ ի ծխոյն, և կիզեալ ի բոցոյն։ Եւ յայնժամ երբեմն եկեն մայրն տեսանել զփուռն Թէ որպէս վառի, զգայց զհոտ գարշ այրեցածի. և դիմեաց ի փուռն տեսանել Թէ զինչ իցէ այն. և եւտես, զի որդին իւր էր՝ որ այրիւր անդ. և քարշեաց զնա փուռնոյն ունելեաւն արտաքս, և եգիտ մեռեալ և կիզեալ ըստ կիսոյն, և բոլոր դէմքն ապականեալ։ Յայնժամ սկսաւ լալ դառն ար-

արտասուքօք, և զմտաւ ածելով նաև ըզ-
փոքր որդին, վաղեայ տեսանել և զնա:
Օ՜որ իբրև եռես խողխողեալ և մեռ-
եալ յօրօրոցին, անկաւ յանկնարին ա-
ղէտս յաւուց. և սկսաւ 'ի ձայն բարձր լալ
և կոծել. հառաչէր ողորմելին, կականէր,
ցտեր զերեան, փետէր զհերսն, հեղոյր
զաղբիւրս արտասուաց. և հեղձնոյր 'ի
լալոյն. և ոչ դիտեր, Թէ ո՛իսկ զնո՛ւն ըս-
պանեալ: Այլ՝ մինչ կինն այսպէս դառն
արտասուքօք լայր 'ի մէջ մեռեալ զաւակացն,
եկն այր նո՛ր 'ի տուն, և լուեալ 'ի հեռա-
տանէ զձայն կականաց նո՛ր, վաղեայ 'ի
ներքս 'ի տունն. և տեսեալ զորդիսն մեռ-
եալ, ՚ի զինն կիզեալ և զմեսն խոց-
խողեալ, սկսաւ զառաչինն ապուշ մնալ
'ի զարհուրանացն, և դողալ 'ի կակծանաց
յաւուցն. և ապա փոխարկեալ զաւան 'ի
քարկուճն, վարկեայ՝ Թէ կինն իսկ սպան-
եալ զնո՛ւն, բայց լայ կեզծաւորաբար: Ա-
տի կատաղեալ էառ զմահակ մի, և ըս-
կսաւ հարկանել զկինն՝ ուր և պատահէրն.
և Թեպետ նա աղաղակեր, Թէ չէք իմ
սրարեալ զայս եղեռն, տակայն այրն չի-
մարեալ 'ի կատաղութէն ոչ դադարեր 'ի
հարկանելոյ. և այնչափ էհար, մինչև
ջաղջախեաց զդլուխ նո՛ր, և անկաւ կինն
և մեռաւ: Այս՝ զկնի փոքր ինչ ժամուց
'ի յուշն դարձեալ այրն, սկսաւ վարա-
նիլ, Թէ ո՞րպէս գաղելոյ է զմեռեալն
ղայնոսիկ, և ո՞րպէս վերծանելոյ է 'ի

ձե-

ձեռաց դատաւորաց , ոմանք և մի զինքն սպանցեն իբր պարտաւոր այնոց չարեաց , և մինչ վարաներ պէսպէս խորհրդովք , անկան ի միտս նոր սքանչելագործութիւնք պատկերի միոյ ամենաճաք կուսին նկարեցելոյ ի յաւետարանչէն ղուկասու , որ կայր ի մանաստկլարան ասայեաղլերինն , որ և հեռի էր ի լուքլինանե իբր ձանապարհ երիս աւուրց : Լսեալ ապաւինեալ յօգնուէն ամենաճաք կուսին , արար ուխտ առնա . և եդեն զերիս մեռեալսն իբր ի վէր սայլի եղ ի ձանապարհ երթալ առ հրաշագործ տիրամայրն : Յորժամ ժամանեաց ի մանաստկլարան՝ յեկեղեցին տիրամօր նոր կուսին , անդ իջուցեալ ի սայլէն զերիս մեռեալսն իբր , տարածեաց առաջի սեմոյ դրանն եկեղեցւոյն . և ինքն եմուտ յեկեղեցին . և անկեալ ի վէր երեսաց առաջի պատկերի տիրամօր նոր կուսին , եկաց յաղօթս . և ասէ դառն արտասուօք . արդարև ոչ եմ արժանի թողութիւն առ ամենագթած կոյս , որովհետև եղէ անգութ առ կողակիցն իմ , և ոչ հաւատացի բանիւ նր , որ թերևս անմեղ էր . բայց թէ նա ոչ էր անպարտ , գոնէ գթասիր ի վէր երկուց մանկանցս այսոցիկ անմեղաց . և յուսացեալ առ սուրբ զվերծուիլ ողորմութիւն քոյ : Յորժամ եկաց այսպէս յաղօթս ի բազում ժամս . ապա վաստակեալ ի լալոյն և ի մաղթելոյն , յարեաւ յաղօթից , և եկն ի դուռն եկեղեցւոյն ելանել արտաքս . և

ահա եաես, զի կին իւր ըստ երկուց որդ-
ւոցն մինն ի եգրկին, և միւսն կալեալ զը-
ձեռանէ յարուսեալք ի մեռելոց, և քոյր-
րումին ողջք և անարատք գային ըստ ա-
ռաջ նոր մնանել յեկեղեցին։ Օգոս իբ-
րև եաես, հիացաւ յոյժ. և ի ներդու-
թենն մերձ էր ի մեռանիլ։ Այլ վերս-
տին մեռեալ յեկեղեցին ըստ կնոջն և ըստ որդ-
ւոցն գնացին ուրախ պատկերի տիրամօր ա-
կաս, և անկեալ ի վեր երեսաց իբրեանց,
մատուցին զանբաւ գոհութիւն այ և ա-
մենասքր մօր նր։ Այս յիսուս տեղեկացան
ի մեծ որդւոյն իբրեանց զդիպուածն մա-
հան նր և եղբօրն։ Այս դարձեալք ի
հայրենի քաղաք իբրեանց ի լուբլենան,
հրատարակեցին զայս մեծ սքանչելիս
յունկս ամենեցուն. և ամենեքին քոր-
ւորեբեան ի ջերմեռանդութենէ ամենասքր
կուսին։

Պատմ։

Յայսմանէ պատմութենէ ուսանիմք զգ-
գոյշ լինել յոյժ ի թիւր կարծեաց վն գոր-
ծոց բնկերաց մերոց. ոչգի մի և միք նման
այսմ մուգործի խայտառակեսցուք. ոչ
նա խայտառակեսցաւ գնալովն ի թիւր կար-
ծիս զանմեղ կնոջէն իւրմէ։ Այլ թէ ա-
սիցէ ոք. ուստի յառաջ գայ ի մարդն
այսպիսի թիւր կարծիք զայլոց, ասեմ
թէ ի պակասութենէ սիրոյն։ Այլ ըստ ա-
ռաքելոյն, սէրն ոչ խորհի չար։ Այս ոչգի
զերծ-

զերծցուք յայսմանէ ախտէ ընթեր կար-
ծեաց, ուրեսայնւք զընակերս մեր երբեմն զան-
ձինս մեր. զի ասէ նոյն առաքեալն. ահ
ընկերի էարուամ ղշար ոչ առանէ:

Ա ր դ ա ր ա գ ո ւ ա ն է ա ն ե ա ծ ք ի ո յ ա ն զ կ ի ն ո ն ա ծ ո ն զ ը ր-
պ ա ր տ ե ա լ յ ա ռ ա ն է ն . և ի ր է կ է ի ն ա հ ա ն ա ք :

Ն Ր Ա Շ Ա Խ Ո Ւ Ի Ւ

Ջոր պատմ հայրն աղէքսանդրոս գիւտապետեան. հատոր. ը. հատ. 26: Եւ հայրն գաւրոս բռվիեան. հատ. ք. օրինակ. 22: Եւ հայրն սիմէոնոս կամալ դաւրեցին ի ը. դիրս հրաշից ոչ կուսին. հրաշք. 18:

Լ ինն երկու զուգակիցք. որոց միոյն, որ կինն էր Համատա, և երկիւղած յոյ, և յոյժ ջերմեռանդ առ ամենասէր կոյս ածածինն: Ուր այրն նորհակ նմին էր այր չարագործ, վատշուէր, անօրէն, և կատաղի, երբեմն վայրենի գազան մի. և զօրն ամենայն ըստ այնց կանայս, վատնելով զինչս իւր և զինչս տանն ի զուր. ուստի բռնութիւն առնոյր զգինուս զմատանիս զպարան, և զայլ զարդարանս հնոցն զոսկեզինս, և զարծաթեզինս, և զհանդերձս իւր նոր, և զկահս, և զկարասիս տանն, և տայր բազում. և մնհուշեալ տէր զկինն, և ոչ կամէր տեսանել զերեսանց: Եւ այս-

այն

պէս սղոցմեալ կինն ՚ի փոքր ժամանակի
եհաս ՚ի վերջին աղքատուն և ՚ի թշուա-
ռութի՛ն, երկու փոքրիկ զաւակօքն, զոր
ունէր։ Եւ սաստի հարկադրեաց յաղքատու-
թի՛ն, եաւ զորդի զօրականի միոյ ՚ի դիե-
ցուցանել և ՚ի մնուցանել, առ ՚ի շահիլ
զդրամն ինչ։ Իսկ անօրէնն այրն՝ որ խնդ-
րէր առնել չար ինչ կնոջն, զի մեռցի, ՚ի
գիշերի միում եմուտ լռելեայն և հանդար-
տօրէն ՚ի տուն. և գնաց ՚ի սենեակն՝ ուր
նոքա էին. և սուր ածելեաւ եհատ զփող
երեխայի զօրականին՝ զոր առեալ էր կինն
՚ի մնուցանել. և ապա մեղմով ՚ի փակ-
եալ զդուռն տանն՝ գնաց ուր և գնաց։
Յարթեաւ կինն ընդ արշալոյսն առ ՚ի
դիեցուցանել զերեխայն. և գտեալ զնա
մեռեալ և յարեանն թաթաւեալ, ուշա-
թափ եղև յերկիւղէն. և ապա ՚ի յուշն
գարձեալ, բաղխեր զկուրծսն, փետեր
զհերս գլխոյն, լայր և աղաղակէր։ Ոչ
զրայիքն զձայն լսէին և աղաղակին նը. և
դիմեցին ՚ի նեղըս ՚ի տունն, և տեսեալ
զերեխայն խողխողեալ՝ հիացան, և խնդ-
րէին իմանալ, Թէ ո՞ արարեալ էր զայն.
և ոչ համարձակէին ասել, Թէ կինն է-
ր՛ե արարել, զի գիտէին, Թէ երկիւղած
է յոյժ յայ. այլ մինաւանդ կասկածէին
զառնէն, զի գիտէին զնա այր չարագործ,
և Թշնամի կնոջ իւրոյ։ Իսկ այլք պնտէին,
Թէ կինն է գործեալ զայն չար։ Ուրա-
կեցաւ լուր եղեռնութեա՛ն քաղաքն ամ,
մինչև

մինչև ՚ի հաս յականջս զօրականի հօր և ըեխային. որ մինչ վազս առեալ գայր առ նա, տեսանել զորդին, պատահեցաւ նմա ՚ի ձանապարհին անօրէն այրն ոգորմելի կնոջն։ Եւ ՚հարց ցնա զօրականն, և ասէ, ստոյգ ինչ է, զոր լսեմ յաղագս ապստամբին զառաջկիս, և ՚ի բաց եղև այս դիպուածս։ Եւ նա անօրէնն Թագուհեանելով զչարիսն իւր, ասէ, ահա այժմ ՚ի քէն լսեմ զայս. զի ես յերեկ մինչև ցժամս ոչ գնացի ՚ի տուն. այլ քան Թէ ստոյգ իցէ, առանց կարծեաց արարեալ է զայն կինն իմ անըզգամ. վնզի Թէպետ այլք համարին զնա լինիլ կին բարեպաշտ, բայց ես գիտեմ, զի կեղծաւոր է, և վն այնորիկ առեմ զնա. և ոչ կամիմ՝ տեսանել զերեսս նի։ Եւ այս լուեալ զօրականն յառնէն, փոխեաց զձանապարհ իւր, զի ուղղորդ գըներայ առ դատաւորս քաղաքին, և ամբաստան եղև զկնոջէն։ Եւ դատաւորքն առաքեցին սպասաւորս, որք կալեալ զկինն ածին կացուցին յատեան իւրեանց։ Եւ ՚ի քննելն զնա վն ապստամբն երեխային, հարցին և, եԹէ ՚ի տան էր այր քո յայսմ գիշերի՝ Թէ ոչ. և նա ասէ, ոչ էր ՚ի տան։ Յայնժամ հատատեցին ամենեքին ՚ի միտս իւրեանց, Թէ կինն իսկ սպանեալ զերեխայն։ Եւ սկսան ոգորմել կինն ապաշաւել, Թէ ամենևին ոչ գիտեմ, և չէք իմ արարեալ զայդ քան. և կոչեր վկայ զնծ, և զնոբ կայս ննծածինն։ Այլ դատաւորքն

ոչ

ոչ հաւատային քանից նը. վնյ եթրև ըղ-
մահապարտ արկին զնա ի քանտ. ուր
կինն զայն տիւն, և զգիշերն ողջոյն զայլ-
ինչ ոչ առներ, եթէ ոչ աղաչել զտիրա-
մայր նը կոյսն, զի փրկեսցէ զնա ի մահ-
ուանէն: Իբրև առաւօտ եղև, հանին
զկինն ի քանտէն, և բերին կացուցին ի
մեծ դիւանի անդ դատաւորացն, յորում
ժողովեալ էր գրեթէ քաղաքն ամ, և ի
մէջ նոյ կայր նաև անօրէնն այր կնոջն: Իմ
անդ ի դատաւորացն հատաւ վճիռ մահ-
ուան նորա: Յայնժամ ողբմալի կինն
համբարձ զաչն ի յերկինս, և լալագին
ձայնիւ աղաչակեաց և ասէ. ով ամենայնը
մայր նոյ մարիամ, դու գիտես զանմեղու-
թէն իմ. հայս ինձ յօգնութի: Իւ ահա
յանկարծակի երևեցաւ ի մեծ դիւանին
յայնմիկ տիրուհի ոմն վեհափառ և սքան-
չելի. և ուներ զգեզեցիկ մանուկ մի ի
գրկին. Իւ դարձեալ տիրուհին առ պա-
տաւորան և առ ժողովուրդն, ասէ. համ-
բերեցէք վայր մի, ով դատաւորք. և ձեզ
ցիք այդը ով ժողովուրդք. զի այսօր զդա-
տաստան այսր կնոջս, զոր դուք այժմ
դատապարտեցիք առ ի մահ, տեսանե-
լոց է մանուկս՝ որ ի գրկիս կայ: Իյ՝
ասէ մանուկն, ես տեսից զդատ սորա. և
արդ՝ բերցի այսր դի մեռեալ երեխային,
և ապա տեսցուք, թէ ո ապան զնա. բայց
յայսմ միջոցի փակեացին դրունք դիւա-
նին՝ զի մի ոք ելցէ արտաքս: Իւ նոյն-

ժամայն փակեցան գրունքն . և դատա-
ւորքն առաքեցին սպասաւորս քերել անդր
զմեռեալ երեխայն : Իսկ մինչ նոքք գնացին
'ի քերել , եմուտ շինօղին 'ի դիւանին , թէ
ո՞ արդեօք էր տիրուհին այն օգոստա-
փառ . և ո՛ մանուկն 'ի գրկին . և թէ որ-
պէս եմուտ անդր . Եւ որ որչափ հայէին ,
այնչափ սքանչանային 'ի նմանէ : Իսկ հաս-
տատեցին ամենեքին 'ի միտս իւրեանց ,
թէ առանց կարծեաց՝ է մայրն այ նոր
կոյսն Մարիամ . և մանուկն 'ի գրկին՝ Տէրն
մեր յն քն : Իսկ երկին վաղվաղակի սպասա-
ւորքն զերեխայն մեռեալ , և եդին 'ի մի-
ջին տեղւոջ դիւանին առաջի դատաւորացն :
Յայնժամ մանուկն յն հատեալ 'ի վէր բազ-
կաց մօր իւրոյ Տէր կուսին Ելբ 'ի յաճատուի ,
ասէ նախ դատաւորսն . Ո՞ ըստ ոչ գոռէ ,
այլ ոչինչ գոռոզութիւն արարէ . և ապա ասէ
ցերեխայն մեռեալ . արի՛ կաց 'ի վեր մի-
նուճ դու . և ասա , թէ ո՛ սպան զքեզ :
Իսկ ահա նոյնժամայն Եւ հրամայէէն յի՛
կենդանացեալ երեխայն , յոտն եկայ . և
ձեռամբն յուսանելով զանօրէնն այր հնոյն ,
ասէ 'ի ձայն բարձր , սա սպան զիս : Իսկ
զայս Ելբև ասաց երեխայն , նոյնժամայն
աներևոյթ եղև Տէր կոյսն Ածծուդուհի 'ի
գրկին . Իսկ ամ ժողովուրդն մնաց ապուշ
'ի հիացմանէն Եւ երրեակ սքանչելիսն այ .
այ Եւ երևումն ամենանոքա կուսին , Եւ յաւ-
նել երեխային , և Եւ խօսիլն , որ պէս ե-
ռամեայ էր : Յայնժամ դատաւորքն ար-

ձակեցին զկնինն անմեղ. և կալան զայր
նր անօրէնն. և իբրև քննեցաւ, խոստո-
վան եղև, թէ այո՛ ես սպանի զերեխայն.
վնյ և գաւառապարտեցին ՚ի մահ այսօ-
րինակաւ. զի կապեցին յոտի երիվարի,
և շուրջ ածին զքաղաքաւն. և ամ ժողո-
վուրդն անիծանէր և նզովէր զնա. և ա-
պա տարան ՚ի կախաղանն, և կախեցին.
և մեռաւ չարաչար ՚ի պատիժ այնչափ ե-
ղեռնութեանց իւրոց:

Պատուէր:

Այլ համբերուն և անմեղուն կնոջս այսո-
րինակ արժանի արարքին զնա գտանել զօգնուին
ամ և զմեր նր, այսպէս և մեք գտանեմք
զողորմութի՛ն և զօգնուն՛ն, եթէ հաւա-
քերեսցուք ո՛ր և իցէ վշտաց. Այլ զի հաւա-
քերութի՛ն է ոմն զզրահ, զոր պարտիմք
զգեստուլ, ոմն ասէ առաքեալն. Զգեցա-
ջո՛ք այսոսիկ զպատա զողորմութի՛ն և զչնա-
րութի՛ն, ոմնզի այնու կարասցուք տանիլ ամ
վշտաց աշխարհիս. որով ընդունիմք նաև
զպատկն մարտիրոսաց, որպէս ասէ մեծն
գրիգոր. առանց սրոյ և կրոյ կարենք լինել մա-
պետս, եթէ ոանեցնմք զշնչմարտի հաւքերութի՛ն:

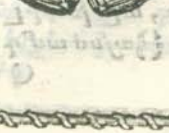

Ա-

Մանուկ ոմն չբնաւորեալ սպանաւ ՚ի հրեից վաւ սրե-
լոյն, զոր ուրախին առաքն Յովհաննէն. սպա յար-
եաւ ՚ի մեռելոց. և սպանօղին այրեցան՚ի հուր:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ԼԱ:

Զոր պատմէ բռմբիոս ՚ի վերջին մասն գրոց իւրոց:
Եւ հայրն աղէքսանդրոս դիոտալևեան. հատոր. Է.
Հատ. 18:

Ի քաղաքի միում կողմանցն իտալիոյ մանուկ ոմն աղքատ ծնեաւ յայլքա-
տաց՝ ուստեր առեալ՚ի բերան զայն մեսեդին
աւետեանըն կուսին, որ ասէ. Հարիւր լեր մարիամ
կոյս. որ պայ հղեցեալ էիսուսքրիստոսն խորհրդեցեր, և
բանիկ հրեշտակապետին գաբրիէլ հաստատեցեր. կու-
սաւնըն պայծ մարդ ծնար. և յետ ծննդեան կոյս
անխախտ մնացեր: Եւ ունելով զնաև զձայն
անոյշ և գեղեցիկ, գնայր երգեր ՚ի փո-
ղոց քաղաքին և ՚ի դրունս մեծատանց.
և յընչից, զոր տային նմա վն երգոցն,
կեայր ինքն, և աղքատ մայր իւր. որ
և մնացեալ էր այրի: Երդ՝ կային՚ի քա-
ղաքին յայնմիկ քաղմութիք յոյժ հրեից.
որք յոյժ ամ լսէին զայս երգ՝ ՚ի բերանոյ
մանկանն՝ զայրանային յոյժ. և այս վն
բնածին ատելութիք՝ զոր ունին առ քն և
առ ամենայն մայր նոր: Երդ՝ էր վ ոմն
՚ի նոն, որ՚ի լսելն զօրհնաբանազ զանուանն
նր ետծածնին, և զգուխութիք մայրութիք
և կուսութիք նր, կատաղէր ՚ի ցասմն-

նէին առաւել քան զայլս. վայ սկսաւ ըս-
պառնալ մանկանն, զի լռեացե, բայց ի
զուր. զի նա առ'ի նախատինսն ոչ առաւել
յամձախ և բարձրաձայն երգէր. ուրախ լէր
մորեմ: Լուդ' իբրև եհաս, Թէ խոստո-
Թիւն ոչինչ կարէր առնել, զանապար քաղց-
րութիւն որսալ զնա ի ծուղակ իւր. ոչ և
յաջողեցաւ. քանզի յաւուր միում գտեալ
զնա առանձին, ետ նմա պարգևս տալայս
կանս, ոչ զգանազան պտուղս, և զնմա-
նիս. հրաւիրեալ զնա երթալ ընդ իւր:
Նոքա տալոյն գոլով պարզամիտ յոյժ, խա-
բեցաւ' գնաց ընդ նմա 'ի տուն, ոչ Թլու-
չուն յորոգայթ. յայնժամ հրէայն մու-
ծեալ զնա 'ի սենեակ ներքին, խողխող-
եաց զնա զենալով իբրև զգառն. և առ'ի
ծածկել զանօրէնութիւն, Թագոյց զդի
նիր ընդ գրպանաւս: Լուդ' իբրև եղև ժամ
ձաշու, եհաս մայր մանկանն, Թէ ոչ դա-
նայ մանուկն 'ի տուն, եւ'ի խնդիր նր ընդ
փողոցս քաղաքին. և հարցանէր զնմանէ'
ուր և պատահէր. և ասացին նմա ոմանք,
Թէ տեսաք զորդին քո մտանել 'ի տունս
հրէից ընդ ուժգին 'ի նոցանէ. բայց Թէ
դեռ անդ իցէ, և կամ ելեալ անտի' ոչ
գիտեմք: Օ՜ որ իբրև լուաւ կինն, գնաց
'ի կասկածանս, Թէ չարիս ինչ հատուց-
եալ իցեն հրէայքն որդւոյն իւրոյ. ուստի
գնաց իսկոյն առ դատաւորն քաղաքին, և
եղև ամբաստան վհրէից: Իւր դատաւորն
նոյնժամայն կոչեաց զհրէայս. և հար-

ցանկեր ցնծ զմանկանէն կօրուսեալ։ Իսկ հրեայքն գիտեալով Թէ ոչ կարէ Աշմարտիլ այն ամբաստանուն զնոցանէ, զի ոչ գոյին վկայք, համարձակապէս ուրացան, Թէ ոչ գիտեմք ինչ զմանկանէն. և ոչ միայն ուրացան, այլև խնդրելին 'ի դատաւորէն առնուլ վրէժս 'ի կնոջէն, որ ամբաստանէր զնոցանէ գոլ մարդասպնս։ Իսկ կինն տեսեալ զվարանիլն դատաւորին, ասէ ցնա. խնդրեսցի աղաչեմ որդեակն իմ 'ի քննակուԹիս նէդ. եԹէ գտցի անդ, ամ հրեայքդ այնր տան այրեսցին հրով. և Թէ ոչ, ես եղէց այրեցեալ իբրև զըրպարտող անմեղաց. զոր իբրև լուան հրեայքն, ուրախուԹիւն յանձն առին զայն գաշնադրուԹիւն. վնաս անկարելի Թուէիը նդ գտանել զմեռեալն։ Իսկ դատաւորն Հաւանեալ այնմ դաշնադրուԹեանց սպասաւորս 'ի տունս նդ խնդրել և գտանել զմանուկն կենդանի կամ մեռեալ։ Նոցայինն սպասաւորքն անդր, և սկան մանրամասնաբար որոնել զմանուկն յամ սենեակս տանդն. որոնեցին 'ի յանկողնոյս, 'ի յարկեղս, 'ի ջրհորս, 'ի տակառս. այլ Քրիստոս, և յամ խորշս տանդն, և ոչ գտին։ Ջեսին նաև զդրուճանն, 'ի ներքոյ որոյ կայր մեռեալն, բայց Թոյլ տուՈուԹիւն այ ոչ չուրկեցին զայն տեսանել Թէ գինչ կայ 'ի ներքոյ նր։ Եւ դարձեալ դատաւորն՝ ասէն, ոչ գտաք անդ զմանուկն՝ ոչ կենդանի, և ոչ մեռեալ։

Ո՛ր եթէ լսէին հրեայքն, խնդային յոյժ, և սուիակէին զդատաւորն տալ ըստ զկինն զպարտուղ։ Եւակ դատաւորն առ ի ապրեցուցանել զկինն, բաղբաղէր զանազան պատճառանս. և ոչ կամէր դատապարտել զկինն. բայց ՚ի վախճանի բըռնադատեալ ետ զվճիռն այրելոյ զնա կենդանւոյն. ըստ որ ուրախացան յոյժ հրեայքն. և քրիստոնեայքն կային ՚ի մեծի տրտմութեան։ Ապա մինչ ընկերակցութիւն անհամնար ժողովրդեան տանէին զկինն ՚ի հրապարակ քաղաքին առ ՚ի այրել, նա երբեմն երբեմն զաչս յերկինս համբարձեալ, սրտիւ և բերանով կոչէր ընդ Աստուածինն յօգնութիւն, հիշեալ յորդ արտասուս յաչացն՝ վասն փորձանացն դիպելոյ։ Ո՛րդ՝ դեպ եղև նմա ՚ի դնալն՝ անցանել մօտ այնր տան հրէից. լսէաւ կինն ՚ի հեռուստանէ զձայն նսեմ դեղոյ զմեսեդին. ոսպնի լեր մարիամ. և այլն. և քարոզք ուշ եդեալ, ետես, զի էր ձայն որդւոյն իւրոյ. խնդաց յոյժ, և դարձեալ առ դահիճսն և առ ժողովուրդսն ասէ. դադարեցէ՛ք վայր մի, դադարեցէ՛ք. տեսէ՛ք արդ, զի ահա լսեալ լինի ձայն որդւոյ իմոյ, որ երգէ դեղեդեղիկ։ Ո՛վ կայ առեալ ՚ի ժողովրդէն, դադարեցոյ ՚ի լուռթիւն մեծ. և ահա այնոքիկն լսեալ զերգն, յայտնապէս ծանեան, թէ էր այն ձայն որդւոյն նոր. արդարև ձայն քաջ ծանուցեալ ՚ի հոգւոյնէ. որովհետև զօրն ողջոյն լսէին զայն ՚ի փո-

ղօցս քաղաքին : Ալբահացան յոյժ քրիս-
տոնեայքն , և մանաւանդ մայր մանկանն .
որ և սկսաւ աղաչել զսպասաւորս դա-
տաստանին հեռացուցանել անդ՝ ուստի ձայն
մանկանն գայր . զի ասէ , առանց կար-
ծեաց գտանեք զորդեակն իմ : Պնացին
նոյնժամայն սպասաւորքն ՚ի տունն յայն
հրեից . և մտեալ ՚ի ներքս լսեին ոչ միայն
զձայն մանկանն , այլև զերկեալ այլոց բազ-
մաց զնոյն մեռեալին . ապաւ ևր մարիամ . և
տեսին , զի այն ձայն ելանէր ՚ի ներքուստ
գրոճանին . զոր իբրև ՚ի վեր առին , գտին
անդ կենդանի զմանուկն . յորոյ փողոն
տեսին զվերս բժշկեալս . և զինքն բոլոր
ներկեալ արեամբ : Զի հիացեալք յոյժ հար-
ցին ցնա և ասեն . զի՞նչ արիւն իցէ այս
օրդեակ . և այլք էին , որք ընդեղ երգէին
գեղգեղելով : Պատասխանի ետ մանուկն
և ասէ , հրեայն այն խաչելով զիս , եմոյծ
այտր , և խոյհաղեաց զիս ջարաչար , և թա-
գոյց ընդ գրասենեան . բայց ամենայնիւ կոյս
յարոյց զիս ՚ի մեռելոց . իսկ երդօղքն այ-
նուհետև էին հրեշտակք երկնից առ ՚ի նոսա
գեղ ընդ իս զօրհնութիւնս մարդ ՚ի : Ա-
պա առին զնա անտի սպասաւորքն , և
տարան առ մայր իւր , և նա համբուր-
եաց զնա ուրջունիւ ցնծութիւն : Իսկ ժո-
ղովուրդքն իբրև տեսին զնա , լի եղեն
ցնծութիւն . և օրհնէին զնա մեծ մեծաձայն .
և ապա դարձան ամենեքին յատեան դա-
տաւորին . և խնդրէին ՚ի նմանէ առնուլ

վրէժս ՚ի հրէից : Իսկ դատաւորն վերստին հարցեալ ցմանուկն , և տեղեկացեալ լիով ամ՛ դիպուածոցն , արձակեաց զկինն տալով ցնա զորդին իւր . և ետ կալնուլ զայն մարդասպան հրէայն , և ըստ նմա զայլն՝ որք էին ՚ի տան անդր , Թուխով յոյժ բազում . որովհետև հրէայք բնակին բազումք ՚ի միւս մասն իբրև բազմութիւն մի ՚ի մի վայր ժողովելոց . և դատապարտեաց զամենեսին ՚ի հուր : Օ՜ որպես և կալեալ քրիստոնէից ածին նախատինք ՚ի հրապարակ քաղաքին . և այրեցին կենդանւոյն զամենեսին :

Պոռչ :

Տեսաք ՚ի պատմութեես , եթէ որչափ փառաւորեաց ամենայնք կոյսն զայս աղքատ մանուկ , որ երգովք իւրովք փառաւորէր զնա անդադար . և ուսցուք ՚ի նմանէ զայս , զի և մեք գոնէ յաւուրն երկիցս՝ ՚ի յառաւօտուն և յերեկոյին արասցուք աղօթս առ նա . և փառաւորեսցուք և մեծացուսցուք զնա պէսպէս երգօք օրհնութե , և գովութե , զորս արարեալ է առ նա նբ եկեղեցին . և կամ զորս արարեալ են առ նա հոգեսեր տաղասացք :

Ընպիեայ ամենաձէ ֆոյան ՚ի ընբանոյ գայլոյ ընդ-
պռատպին ուրուան ընդհանդիին էարոյ։

ՀՐԱՐ ԼԱ։

Զոր պատմէ կեսարիոս ՚ի է. գիրս տրամաբանուէ իւրոյ. գլ. 46։ Եւ հայրն աղէքսանդրոս գիտաց-ղևեան. հատոր. ք. ճառ. 23։ Եւ հայրն սիզվա-նոս կամալուսեցին ՚ի ք. գիրս հրաշից սբ կուսին. հրաշք. 11։

Ի դղեկի միում յաշխարհին փլանդրիոյ հայր աղնուական տիկին ոմն անուն յուդիթ։ Այս ՚ի մատրան պալատին իւրոյ ունէր զարձանեայ պատկեր մի ածա-մոր սբ կուսին ածորդուոյն ՚ի գրկին. և յամում ատուր ժամն ինչ առնէր աղօթս ընդ-մեռանող առ ամենայնի կայսն, յարգե-լով զնա քաղցում երկրպագութիւք, և ծնրա-դրութիւք, և մեծարու խոսակցութիւք։ Իսկ և ՚ի սբ կոյսն այնչափ սիրէր զնա, և հաճէր ընդ ընդմեռանդութի նր, մինչդի երբեմն երբեմն բերանով արձանին խոսակ-ցեր ընդ նմա ընտանեբար. ոչ միանգամ ՚ի յանարգել անզգամի միոյ զայն պատ-կեր, դանգատեայ տիկնոջն այնմիկ վն բանի այնր անարգանայ։ Ընդգամ մի և ս գնայ յայցելութի նր միայնակեայ ոմն կուզեցեալ հերմանոս, որ էր մեծաւոր հռչակաւոր մենաստանին եմմերոդեայ,

յայտ-

յայտնեաց նմա, թէ կամի հրաժարիլ ի
մեծաւորութենէն իւրմէ: Եւ ասէ նա, խրա-
տեայ զնա չառնել զայն. զի է ասէր,
հակառակ կամացն ՚ի: Եւ ասէ մեծաւորն
անդրէն կրկնեալ, թէ ուստի գիտես զայդ-
պիսի եւս, եկ ընդ իս, և ցուցից քեզ. և
ածեալ զնա ՚ի մատուռն իւր, եցոյց զար-
ձանն նմա ածածկեալ, և ասէ. սա ասաց
ցիս: Եւ հերմանոս լուեալ զայն, ոչ
հրաժարեցաւ ՚ի մեծաւորութենէն: Եւ դարձ-
այս ՚ի, զոր ասացի, ոչ է գլխաւոր դի-
տումն պատմութեանս, այլ վն այսորիկ կա-
ռաջագոյն գրեցի զայս ընտանի կենակ-
ցութեն ամենայնք կուսին ընդ իւրում ջեր-
մեռանդին, ոյզի զոր պատմելոց եմ ՚ի
յետագայդ, մի երևեսցի յանդգնութի այն
զոր արար տիկինս այս, այլ ընտանի ա-
պահովութեն առ ամենայնք կոյսն ծնեալ
՚ի մեծագոյն սիրոյ, և ՚ի յուժգին մար-
մնաւոյ: Եւ դարձ ունէր տիկինս այս ըզ-
դուստր մի երից ամաց, զոր տոհեալ էր
՚ի մնուցանել ՚ի գեղջ միում արտաքոյ գրե-
կին ոչ յոյժ հեռի յայնմանէ: Եւ մինչ
յաւուր միում կայր երեխայն ՚ի կալի,
և խաղայր անդ, դիմեաց գայլ մի ՚ի վճ-
նէ. և կալեալ առատմամբքն զվզոցէն,
եառ ՚ի յուսն. և փախեաւ եմնուտ յան-
տառն մօտակայ: Մանկ, յորոց անդն
կային, պնդեցան ազաղակաւ զհետ գայ-
լոյն. բայց նա արագագոյն ևս փախու-
ցեալ անհետ եղև յանտառի անդ: Այս
միևն

մինն 'ի յայնց գիւղականաց պնդեցաւ 'ի դղեակն առ մայր աղջկանն պատմել նմա զայն. Այլ նա յայսմ պահու քաղցեալ էր 'ի սեղան ուտել զհաց. և մտեալ գիւղականն առնոյ, ասէ ցնա. դու ոչինչ ուտես առ հասարակ, և դուստրդ կերեալ լինի այժմ 'ի գայլոյ. և պատմեաց նմա զեղեալն։ Որ իբրև լուաւ կինն, յիմարեցաւ 'ի կսկծանաց յաւուրն. և նոյնժամայն յարուցեալ 'ի սեղանոյ իբր ցնորեալ ձգէր. որպէս, դուստր իմ գայլակո՞ր եղև. դուստր իմ գայլակո՞ր եղև. ո՛չ է ձշմարիտ. զայն ոչ կարեմ հաւատալ։ Այսպէս ասելով եմուտ 'ի մատուռն իւր. և անկեալ 'ի վէմ երեսաց իւրոց առաջի պատկերի նը՛ա՛ծանին, կական բառնայր, լայր, և հառաչէր աղիողորմ ձայնիւ. և արտասր նը՛ եղև այնչափ, մինչև յատակն, որ ընդ ոտիւք Ն՛ր, ծովացաւ. և ինքն առ յաւուն սատակումն իբր խելառեալ, եղ 'ի խորանն. և 'ի գրկացն սուրբ ա՛ծածկին կորզեալ զմանուկն յն, խօսիլ սկսաւ ընդ նմա. և ասէ. նը՛ա՛ծածկին. Թո՛ղ ինձ վն յանպտուղ Թ՛ես. դու ինքնին քաջ գիտես զերկար պաշտամունն, ուստի գքեզ յարդէի. և այնք եղեն քեզ այնչափ հաճոյ, մինչև արժանի արարեր զիս ընդ քեզ խօսակցիլ. և զապագայն գիտել, և ըզսիրտս ձանաչել։ Այլ արդ՝ որպէս Թոյլ եառուր, զի սիրելի դուստրն իմ անկցի 'ի ժանիս գայլոյ. այսմ՛անկ ոչ ունիմ.

գի-

գիտելով զդԹուԹի սրտի քո, և զիորձն, որով տեղեակ ես, Թէ օրպիսի աղէտ է կորուսանել մեր զգաւակ իւր։ Լ.յլ ես յուսամ, Թէ այսմ Թոյլ եառուր, ոՂղի մեծապէս փառաւորեսցի քարեդԹուԹի քո, ի յանդրէն շնորհելդ ինձ զդուստր իմ կորուսեալ։ Լայց յայժմիսյս հաձեաց, զի կացցէ առ իս որդին քո ի գրաւ ակն կալեալ շնորհայ. և զնոյն ոչ հատուսցիս քեզ, մինչև ոՂջանգամ ոչ հատուսցես ինձ զդուստրն իմ։ Օ,այս ասացեալ էջ և գնաց ի սենեակ իւր. և եդ զմանուկն յարկեղ գանձուց իւրոց, արկեալ զփաչկանս։ Լ.ւ յետոյ դադարեցաւ ի հառաչելոյ, և ի լալոյ։ քանզի ի յայր յապահովս, Թէ գրաւականն այն տացէ գտանել զդուստրն իւր։ Լ.ւ սքանչելի խոնարհամտուԹիւն ասէ Ծածանին. զի իբր Թէ երկուցեալ, զի մի կորուսցէ զորդին իւր, արգել զգայլն ի վնասելոյ ղերեխայն. և աստեաց նմա ի բաց Թողեալ գնա, հալածիլ, զի գտեալ ոՂջանգամ, հատուսցի ձօրն. ոՂղ և կատարեցաւ. քանզի ոմանք ի գիւղականաց եՂելոց ի խնդիր նր, զի գՂԹ գնչխար ինչ մսրմնոյ նր գտեալ, մսրԹասցին Թաղել, ահա ի մոլորիլն իւրեանց այսր, և անդր, յանկարծ տեսին գնա ը պտղատու իՀիք ծառոյ, զի ըզգնայր. ը որ մեծապէս հիացեալ, հարցին գնա. Թէ զինչ պատահեաց քեզ. նա ԹոԹովՂելով ասաց. Թէ գալանն այն չար

խա-

խաճատեաց զնա : Յոկ ընդ զայս լուեալ, գիմեցին ՚ի վէր նը , գիտել Թէ արդեօք ինաս ինչ եղեալ իցէ նմա . և տեսին ՚ի փող նը զնչան առամնից գայլոյն , զոր եՀոզ ամենառը կոյսն ՚ի վկայուԹիե մե- ծի այնր աբանչելեաց : Ապա առին զե- րեխայն , և տարան ՚ի գղեակն , և եառուն մօր նը զոր առեալ ՚ի գերկան, համբուրեր, և գարձեալ համբուրեր , և լայր ՚ի խնդու- Թենե : Յետոյ գնաց ՚ի սենեակ իւր , և հանեալ յարկեղէն զմանուհն յն , և առ- եալ ՚ի գերկան, գնաց ՚ի մատուռն , և ՚ի ծունկս իջեալ առաջի պատկերի տիրա- մօրն , ասէ . զոր գոՀուհս մատուցից քեզ ոմ տիրուհի իմ. որ արարեր ինձ զայս մեծ բարերարուԹի , տալով ինձ ողջ և առողջ զգուատրն իմ. և զի դու եառեր զնա ինձ , ահա և ես տամ զբոյդ ցքեզ . խնդրելով ՚ի քէն զԹողուն յանդգնուե իմոյ . և զայս ասացեալ , եկ ՚ի խորանն , և եդ ՚ի գերկան տիրամօր սը կուսին զծծորդին նը զյն :

Պատմ :

Որպէս կինա այս վե նախընԹաց բարի քաղաքավարուԹե իւրոյ . և վն մաքուր ունելոյն զեղիզ մտացն՝ համարձակեցաւ առնել զայնպիսի գործ , որ մեզ երևի յանդգնուԹի , և սակայն ոչ էր յանդգ- նուԹի , այլ ապաւինուե աներկբայ հա- ւատոյն իւրոյ . և էր այն՝ զորմէ ասէ տէրն . Եթէ ոմանիկ հաւատայ ունի զինաւն մանանե- ղոյ ,

ևոյ, ասասՑՒ՛ ելբրնա այսիՒ՝ փոխեսից ասրե անդը, և փոխեսդ. և ալինել անհնարին էնեղե ։ Ե՛յսպես և մեք սլարտիմք ուղիղ գբաբի քաղաքավարութեի. յորմէ յառաջ գայ, զի նաև զմաքուր խիղճ մեռց կարեմք ուղիղ. և յարմեռամ, զոր ինչ և խնդրեսցուք յՅՒ, առնուսմք անվրէպ ի նմանե. ըս ՚ն քան նի, որ ասե. խնդրեցէ՛ք, և առնուսցուք ։

Տէրն ոն մեծապէն գոանե ՚ի կենանս գործոց իւրոց՝ զի էր՝ յաքղաքակերտէն ՚ի գբկաց այբ անձ՝ անձնէն զորբէն նորա գՅՒ ։

ՀԱՐՑ. Ի։

Զորմէ պատմի ՚ի գիրքն անուանեալ՝ Նոր գանձ մեծութեց որ վարդապանին. մասն. ՟Գ. հրաբ. ՟Ա6։ Եւ ՚ի դիրքն կոչեցեալ բուրաստան օբինակաց ։ Զոր և պատմէ հայրն ազէքսանդրոս դիոտալևեան. հատ. ՟Բ, ՟Ճաա, 6։

Լինն երբեմն երկու իշխանք մեծամեծք՝ տեսորք բազում գաւառաց, և Թըշնամիք յոյժ իրերաց. որք և անդադար կռուէին ընդ միմեանս՝ ասպանճելով զգործս իրերաց, և յափշտակելով զգաւառս միմեանց։ Այր եղև՝ զի մեռաւ միոնն ՚ի նոցանէ, և եթող զորդեակ մի միայն՝ ժառանգ ընչից և գաւառաց իւրոց։ Այն կին մեռելոյն տիկին բարեպաշտ և յոյժ ջերմե-

մեռանիմ առ ամենայնիւ կոյսն՝ սկսաւ սը-
նուցանել զորդին իւր ՚ի բարի վարս զմիայ-
նակ միւթիաւրութիւն սրտին իւրոյ : Այլ զի
պահեսցէ զնա ՚ի ճշմարիտ յիմարէ , յանձն առ-
նէր զնա միշտ ամենայնիւ կուսին . և մի
այսր քանի ասէր ևս յիմումս աւուր զվար-
դարան նոր : Սկզբ յայսմ միջոցի միւս իշ-
խանն Թշնամին նոյ , տիրապետէր ՚ի միոյ
կողմանէ ժառանգութենէ նոյ , զի էր ոք
որ դիմակալ լինի նմա : Այդ՝ իբրև աճ-
եալ մանուկն և եղև պատանի , սկսաւ
զօրօք բազմօք պատերազմիլ ընդ Թշնամ-
ւոյն . և կորզել փոքր փոքր ՚ի ձեռաց նր
զյափշտակեալսն ՚ի նմանէ վտանգաւ կե-
նաց իւրոց : Օ՜ որ տեսեալ բարեկամայն ,
գայլն առ մայր նր , և յորդորէին զնա
խրատել զորդին , զի մի դիպեսցէ զանձն ՚ի
վտանգի , զի յոյժ զօրաւոր է , ասէին ,
Թշնամին ձեր : Սակայն բարեպաշտ տի-
կինն , որ միշտ ապաւինեալ էր յօգնու-
նէ ճշմարտին , ասէր առաւել միամտաբար
քան Թէ յանդգնօրէն՝ ազդարարեալ իւ-
րոյ զայս , Ես յիմումս աւուր ասեմ զվար-
դարան ամենայնիւ կուսին . և յուսամ , մն-
նաւանդ Թէ հաւատամ եմ , որ նա պա-
հէ զորդեակն իմ յիմարէ պատահարէ .
և ոչ լինի նմա վնաս ինչ : Այդ՝ մինչ
յաւուր միումն իշխանն այս նորահաս՝ շրջէր
այսր և անդր զօրօք իւրովք , պատահե-
ցաւ գնդի միոյ իւրոյ Թշնամեայ քաջ զի-
նեալոյ , և մնրտեաւ ընդ նմ . և բազում
ան-

անկան 'ի զօրաց իւրոց, և յոգունք փա-
խեան. իսկ ինքն ոչ մեռաւ, և ոչ փախ-
եաւ. այլ կալեալ եղև, և ածաւ առ Ի-
խանն Թէհնամին իւր: Ուրախացաւ նա
յոյժ, և իսկոյն ետ զնա խեղդել, և ըզ-
ծառայ իմեքե ապարնինց իւրոց 'խեղդ արկ-
եալ 'ի պարանոցն՝ կախել: Ազգովք ընթա-
ցան առ մայրն նը, և պատմեցին նմա զխեղ-
դիլն, և զկախիլն որպէսզի զծառայ: Իսկ
նա ասէ, անկարելի է, թէ մեռեալ իցէ
որդեակն իմ. որովհետև յանձնեալ եմ ես
զնա ամենագութ նը ածածնին. և հա-
ւատամ, թէ նա որ է մայր գթութե, և
ողորմուե, ոչ թողցէ նմ անկանիլ 'ի ձեռս
Թէհնամեացն, և այնպէս անարգաբար մե-
ռանիլ: Ապակայն իբրև այլք ևս գային և
զնոյն վկայէին, թէ աչօք մերովք տե-
սաք զնա կախեալ զծառայ, յայնժամ հա-
ւատաց տիկինն, և սկսաւ լալ և կոծել ան-
պատմելի սգով. սակայն ոչ կորոյս զյոյս իւր
առ նը ածածինն. այլ մանաւանդ աՀե-
ցոյց. վայ եղ 'ի մարդ առնել լինչ, որ թէ
ոչ յառաջանայր 'ի ծայրագոյն յուսոյ մը-
տերմնութե, լինէր մեծագոյն յանդգնու-
թե: Ըրդ՝ եղեալ սա յասպարանէին քազ-
մութե պաշտօնէիցն, եմուտ ինքն միայ-
նակ 'ի մատուռն ամենանը վարդապարանին,
ուր 'ի վր սեղանոյն կայր արձանեայ պատ-
կեր մի ածամօր նը կուսին՝ ունելով 'ի
գրկին զնածորդին իւր զյն. և անկաւ 'ի
'ի վր երեսացն, և սկսաւ 'ի ժամս ձիգս ողբ-

բալ զկորուստ որդւոյն իւրոյ : Նա ապա
դարձեալ առ ամենայնք կոյսն ասէ : Վա-
մենասքանչելի կոյս ածածին . յիշեա Թէ
զնրպիսի անպատմելի ցաւս կրեցեր , յոր-
ժամ զմիածին որդիդ քոյ սպանեալ տեսեր՝ի
Թշնամեաց . և այժմ գիտեմ , զի ձանաչես
և զիմ ցաւ սրտիս , ներեա յանդգնուԹիս , Է-
Թէ յանչափն նկրտի : Նա յայսմ մատրան
յամուր աւուրս աղաչէի զքեզ վե՛ փրկուե
որդւոյս . և հաւատայի անեղիական հաւա-
տով , Թէ դու փրկես զնա յամ վտանգից
այլ որովհետև ոչ կամեցար լսել ինձ , և
Թոյլ եառար կորուսանել ինձ զորդեակն իմ ,
հարկ է , զի և դու համբերեսցես , եԹէ
կորուսցես զորդիդ՝ զոր ունիս՝ի գրկիդ .
այժմ ես առնումս զնա՝ի գրաւ , և սա-
հեմ առ իս , և ոչ տամ , մինչև ոչ տայ-
ցես դու ինձ զորդեակն իմ , որ յոյժ դիւ-
րին է տալ քեզ զնա ինձ՝ եԹէ կամիս-
ցիս : Օ՜այս ասացեալ՝ իւիք նբ համար-
ձակուԹե՜ն՝ի սեղանն , և էառ՝ի գըր-
կայ ամենայնք կուսին զորդին Ներ զյն .
և սատեակ՝ի մանրուր և՝ի սպիտակ կտաւի ,
տարաբ յապարանս իւր , և եդ զնա յար-
կել միւսմ : Նա ինքն առանձացեալ լայր
զմահ որդւոյն իւրոյ . միանգամայն ունե-
լով զյոյս վերստին առանալոյ զնա . չկա-
մէր ննջել , սակայն վաստակեալ յողբոյ
գնայ՝ի մահիճն . և սկսաւ փոքր մի նիր-
հել : և ի առաւօտն կանուխ յարուցեալ ,
սկսաւ ողբս առնուլ՝ի վե՛ր որդւոյ իւրոյ ,

և ահա առ նմին յանկարծակի կենդանա-
ցեալ նա. եկն եկաց առ դրանն, և բաղ-
խեր զսյն. Ընթացան ծառայքն տեսա-
նել թէ ոմն իցէ. և իբրև տեսին, թէ ներ
իւրեանց է, կալեալ 'ի ձեռին զլար խեղ-
դին, հիացան յոյժ, և սկսան 'ի ձայն
ցնծութեան պարուց աղաղակել, կայթել,
և ծանաւխմբել: Որ իբրև լուաւ տի-
կինն, ասէ 'ի միտս իւր, այսպիսի ուրա-
խութի 'ի ժամանակի մեծի սգոյ՝ ոչ զայլ
ինչ ունի ցուցանել, եթէ ոչ, թէ իմ
որդեակս եկեալ իցէ. և զայս ասացեալ՝
ընթացաւ ընդ սանդուղսն 'ի վայր. և ա-
հա որդին էլ ընդ առաջ նմին: Որդի իբրև
ետես, դիմեաց առ նա տարածեալ բազ-
կօք, և անկաւ զպարանոցսն և համ-
բուրեաց. և լալով ասէ ցորդին. ոմն յա-
րոյց և ազատեաց զքեզ որդեա՞կ իմ: Պա-
տասխանի եւս որդին և ասէ, պարանաւս
այսո՛րիկ կախեալ կայր զծառոյ իմոքէ յա-
պարանս թշնամւոյն իմոյ, ոչ մեռեալ՝ այլ
նէք համարիցին, այլ կենդանի սքանչել-
եօք նէք կոյս ածածնին. որ և երևեցաւ
ինձ յայսմ դիշերի, և ձեռամբ հրեշտա-
կաց իմոյց զիս 'ի կախաղանէն. և յոր-
ժամ եթող զիս երթալ ազատ, ասէ ցիս,
երթ դարձիր առ մայր քո որդեակ, և
առա՛ նմա, զի տայցէ ինձ զորդին իմ, ոմն
ես ահա տամ զիւրն նմա. և թէ զինչ կա-
միր ասել այսու բանիւ ամենաքեզ կոյսն,
դո՛ւ գիտես զսյն: Յայնժամ պատմեաց
նմա

նմա մայր նը գյաւիշտակութիւն, զոր ա-
րարեալ էր նը կուսին՝ բառնալով ի նմա-
նէ զնծորդին նը. և տարեալ եղոյց՝ ուր
Թագուցեալն էր վնա: Ապա հրամայեաց
ամ ծառայից և ընտանեաց տանն զար-
գարիլ ըզքեղաբար, և առեալ ի գիրկան զմա-
նուկն յն, գնաց ամ Հանդիսութ յեկելեցին,
և եդ վնա ի գիրկան ամենասնը կուսին՝
ոնպ էր յառաջն. և ապա ընդ որդւոյն ան-
կեալ ի վեր երեսաց՝ մնատուցին զանբաւ
գոհութիս նոյ և ամենասնը մօր նը. և
դարձան ի տուն ուրախութ: Այլ մինչ
սը կային յուրախութե իբր հարսանեաց,
Թշնամի իշխանն տեսանելով ընդ առաւօտն,
Թե ոչ գոյր դի կախեցելոյն, եմուտ ի
կասկածանս Թե գուցե Թշնամիքն գո-
ղացան զնա. մին առաքեաց արս ի ծա-
ծուկ այսր և անդր տեսանել Թե զինչ
զրոյց կայ զնմանե: Այլ բերին նմա լուր,
Թե կենդանի է նա սքանչելեօք ամենասնը
կուսին, և աղօթիւք իշխանուհի մօր ի-
րոյ: Յայնժամ ազդեցուցեալ նն զրջաց-
եալ յամ չարեացն՝ զոր արարեալն էր նը,
գնաց առնն անզկն. և ի ծուռկս իջեալ
առաջի որդւոյն և մօրն՝ խնդրեաց զնե-
րումն. և դարձոյց անդրէն զամ կալ-
ուածս նը, զոր յափշտակեալն էր. և հաս-
տատեցաւ միանձնհնաւոր հաշտութե, և
կատարեալ բարեկամութիւն ի մէջ եր-
կոցունց:

Պոռաղ։

Որպէս զարմանալի էր մեծահաւատու-
թիւն տիկնոջն այսորիկ, այսպէս հիանալ
լի էր և յոյսն, զոր ունէր առ աւետանաւք
կոյսն. ուստի ոչ ասայ քեզ քանանացի
կնոջն վն խոնարհութիւնե և մեծի հաւա-
տոյն նը, թէ եղիցի ինձ որպէս ես կամիս, այս-
պէս արար և նա կոյսն ընդ այսմ մեծա-
հաւատ տիկնոջ։ Յորմէ և մեք ուսա-
նիմք ունիլ զաներկբայ յոյս ընդունելոյ
յայ, զոր ինչ և խնդրեմք ի նմանէ հա-
ւատալ։

Տիկին ոմն վը նահանջոտ առաւ խոցոյ ապաշ պինդն.
Բայց ապանչելեօք ամենաբէ իոտոին չար-
եռա ի վերելոյ։

ՀՐԱՇՔ. ԽԸ։

Որ պատմեալ լինի ի գանձս մեծութենե նը վարդա-
բանին. մասն. ֆ. հրաշք. 85։ Ջոր և պատմէ հայրն
աղէքսանդրոս պիոտաղևեան. հատոր. բ. ճառ. 22։

Ընդհանական ասպետ ոմն էր յոյժ ջեր-
մեռանդ առ նը կոյս ածածինն. և վը
այն չինեաց զմատուռ մի ի պալատին իւրում
ի պատիւ նորին. և անդ առաջի պատկերի
նը ղցայդ և զցերեկ առնէր աղօթս առ նա։
Ընդեր սա նման ինքեան ազնուական զկին
ոմն

ոմն բարի՝ համեստ՝ և հնազանդ. և կայլն երկոքինն ևս ի միասին իբրև եղբայր և քոյր ուրախութիւն և խաղաղութիւն մեծաւ՝ պարապելով միշտ ի գործս բարիս. մինչև կին երկոքին օրինակ բարւոյ ամենեցուն. և պատատ նոյ երևեր առաւել վանք կրօնաւորաց, քան տուն աշխարհականի: Այլ դևն ոչ կարելով հանդուրժել բարեկեցութիւնե նոյ, յանեաց զորոմն նախանձու պատուհոյ անձին ի սիրտ կնոջ սկսնուա կանին. և եղև այսպէս: Ցեսաներ տիկինս այս, զի յամառ գիշերի ի քուն լինելն ամենեցուն՝ յառներ այր իւր յանկող նոյ, և ելեալ ի սենեկէն գնայր արտաքս. և ապա զկնի միոյ կամ երկուց ժամուց դառնայր ի սենեակն: Իսկ այն զի նա գլնայր յայնմ ժամու ի մատուռն ածածկին. և առներ աղօթս առ նա, և դառնայր: Գնաց տիկինն ի կասկածանս, թէ սիրէ նա զայլ ոմն կին. և վն այնր գնայ արտաքս: Հասեր յառաւր միում գտեալ ժամանակ դիպուկ, եհարց ցնա, և ասէ, ա՞ղաչեմ զքեզ տէր, ասա՛ ինձ անկեղծօրէն, թէ բաց յինէն սիրես զայլ ոք կին, թէ ոչ: Ասէ այրն՝ որ ոչ ունէր զչարութիւն և զկասկածանս ինչ ի սրտին, ասէ ժպտելով. այո՛ սիրեմ զտիրուհի ոմն՝ քան զոր չկայ գեղեցիկ յաշխարհիս. և նմա տուեալ եմ զսիրտ իմ բոլոր, և պատրաստ եմ մեռանիլ՝ քան ի սիրոյ նմին բաժանիլ: Իսկ եթէ դու հանապէտիր զնա, ոչ

միայն չգժդմնեիր ընդ սիրելն իմ զնա, այլ և յորդորեիր զիս սիրել զնա՝ առաջել քան զոր առնեմս։ Օ այս ասեր աշնուհականն վն տիրամօր նը կուսին. բայց կինն ոչ հասկանայր. այլ մանաւանդ կուրացեալ ի նախանձուէն՝ չարադունէ քան զդժոխս, առաւելոյր ի կասկածանս իւր։ Եւ առաւել կամելով յայտնի առնել զիրն, եհարց ցայրն, և ասէ. ուրեմն վն այդր տիրուհոյ է, որ յառնես յամում գիշերի յանկողնոյդ, և գնաս գտանել զնա։ Եւ նա քանզի ոչ կարծեր, թէ կին իւր ունի զինքենէ զայնպիսի կասկածանս, ասէ, այո՝։ Յայնժամ տիկինն անտարակոյս եղեալ վն ձշմարտութեե իրաց, եդ ի մտի խնդրել զվրէժ այնր. սակայն կաչեալ աւուրս լինէ, թէ գուցէ այր իւր զգաստասցի, և տեսեալ թէ այնմ չինք հնար, էառ սուսեր հատու. և ի միում երեկոյի Թադոյց զայն ընդ բարձիւն, զոր ասացաք ննջելին. և իբրև ի մէջ գիշերին ըզգաց, թէ այր իւր ել յանկողնոյն, յարեաւ և լինքն. և նստաւ. և առ ի քարկուԹէն, և ի նախանձուէն կատաղեալ, էառ զսուրն. և եհատ զխոչափողն իւր՝ սրչափ կարաց. և անկաւ զթիկամբքն. և ի քամիլ ընդ վերան բազում արեան, անդէն մեռաւ։ Յարձաւ այր նր յաղօԹիցն. և իբրև եմուտ յանկողինն ի ննջել, զգաց զայն Թաղեալ. և ոչ կարաց իմանալ՝ Թէ զինչ իցէ։ Վասն կոչեաց զկինն

յան-

յանուշանալ, և խթեցը զկողն՝ի զարթնուլ. բայց զի նա մեռեալ էր, չտայր ինչ պատասխանի։ Ա՛պա եղ յանկողնոյն, և ելոյց ձրագ՝ և ետես զկինն մեռեալ, և յարեան իբրու՛ թաթաւեալ. և զսուրն՝ի ձեռին. և զվէրս՝ի փողոն։ Ա՛պուշ մնաց այրն՝ի ցաւոցն, և՝ի զարհուրանացն. և ոչ գիտելով զպատճառն, տապնապեր, և վարաներ։ Ա՛պա յիշելով զհարցմունս նոր, զոր արար, թէ արդեօք սիրեաց զկինն ոք բայց յինէն, ՝ի կարծիս եղև, թէ վն նա խանձու պատուհոյն իւրոյ զիւրովին գնաց եւթալ է։ Ա՛ւ եղև նմա վիշտ անպատմելի. նախ՝ վն կորուսեան կնոջ իւրոյ. և երկրորդ՝ վն իւր. զի՝ի յայտնիլ գործոյն, անկցի՝ի ձեռս դատաւորաց. և ոչ կարասցէ արդարանալ. վն՝ լինի այն՝ի կործանումն տան իւրոյ. և գուցէ նաև՝ի կորուստ իւր։ Ո՛այս զմտաւ ածեալ, էլ վաղվաղակի արտաքս՝ի սենեկէն. փակեաց զդուռն՝ի վրէ. և գնաց՝ի մատուռն. և անկեալ՝ի վրէ երեսացն՝ առաջի տիրամօր նոր կուսին, ասէ արտասուօք. Ո՞վ ամենագութ կոյս մարիամ՝ նոր ողորմեա՛ տեսանես, թէ յոր չիտին աղէտ տառապանաց անկեալ դնիմ. հաս ինձ յօգնութիւն՝ միթէ արիչդ վշտացելոց. յիշեա զանարժան ծառայութիւնս իմ, զոր մինչև յայսօր արարի քեզ. և թէպէտ սրբոյք ոչ արժանաւորիմ՝ ընդունիլ զչնորհս՝ի քէն, սակայն յիշեա. զի անկայ ես յայս աղէտս

վն սովորութե դալոյ յամ դիշերի յայս
տեղւն. մի թողուր, զի ի պատճառս այսր
ձեր պաշտաման՝ ընկերն իմ՝ աղախին քո՝
դատապարտեսցի ի հուրն անշէջ. և ես
դատապարտեցայց ի մահ առ ի մորդկա-
նէ. դու կարօղ ես տալ նմ կեանս, և զիս
փրկել ի մահուանէ: Ոչաւ աղաչանաց
նր ամենաձե կոյսն. զի մինչդեռ նա ի
մտատան էր, յարեաւ կինն ի մեռելոց.
և ընթացաւ ի դուռն սենեկին՝ ելանել
արտաքս. և փակ գտեալ զայն, սկսաւ
աղաղակել: Դիմեաց անդր մին ի յա-
ղախնեաց՝ որ ննջէր մօտ սենեկի տիկ-
նոջն. և իբրև եգիտ փակ զդուռն, և
հարց ընդ ծերոյ ինչ դրանն, թէ զինչ
հրամայես: Ոյա պատասխանի ետ, թէ
երթ առ այրն իմ. և ասա ցնա, զի ե-
կեսցէ այսր, ոյզ զի գնասցուք ի միասին
աղօթել: Օայն լուեալ աղախինն, գը-
նաց պատմեաց ներն իւրում: Ոյլ սա եր-
կուցեալ, թէ գուցէ ընդ խաբս ինչ ի-
ցէ, ասէ ցաղախինն, երթ ստուգեա, թէ
արդարև նա կոչիցէ զիս, թէ ոչ: Դը-
նաց, և դարձաւ, և ասէ. փոխեալ սէր
իմ. զի տիկինն ոչ ևս ունի ժոյժ. մեծաւ
ստիպով կոչէ զքեզ: Հիացաւ այրն, ի
վեր վազեաց. և եբաց զդուռն. և տեսեալ
զկինն կենդանի, և ողջանպատմ, զարմա-
ցաւ. և լայնն երկոքինն ևս ի խնդութէն:
Ոյա ես Հարց ցկինն, և ասէ. զի՞ եղև
քեզ. վն էր սպաներ զքեզ. և զինչ պա-
տահ-

տահեաց քեզ ՚ի միւս կեանքն. և թէ որ-
պէս յարեար: Իսկ կինն ՚ի ծունկս ան-
կեալ, և զթողուլթի խնդրեալ, իբրև
յարուցաւ յառնէն, պատմեաց զպատ-
ճառ ապտանելոյն զանձն. և թէ՝ առ-
յորժամել հոգիս ՚ի մարմնոյս, եկին դևք,
և տանէին զիս ՚ի դժոխս. բայց չնորհե-
ցաւ ինձ միջնորդութիք սմենանաք կուսին՝
վն աղօթից քոց, դառնալ յայս կեանս,
և առնել զապաշխարութի: Այս առ-
եալ աղնուհականն զձեռանէ կնոջն, տա-
րաւ զնա ՚ի մատուռն. և ՚ի ծունկս իջ-
եալ երկոքին գոհանային զամենանաք կու-
սէն՝ զաղատչէն իւրեանց: Ձեռ այսորիկ
յաւուրն երկրորդի արար աղնուհականն
խրախութի մեծ իբրև զհարսանեաց, կո-
չելով յայն զաղգականս իւր և զաղգա-
կանս կնոջն: Այլ ՚ի զարմանալ նմ, թէ
զինչ խրախութի իցէ այն խրախութի,
պատմեաց նմ կինն՝ ըստ ակնարկելոյ նմա
առն, զամ դիպուածն, որ դիպաւ նոցա
՚ի նախընթաց գիշերին: Այլ ՚ի հաւաս-
տութի չհմարտութենն եղոյց զսպին վի-
րաց՝ որ ՚ի փողն, զոր եթող սմենանաք
կոյսն ՚ի նշանակ հրաշից. և օրհնեցին ա-
մենեքին զնա. և բորբոքեցան առաւել
ևս ՚ի սէր սիրամոր նոր կուսին:

* * * *
* * *

Պատուհաս։

Յայսմանէ պատմուԹիւնէ ուսանի՛, կեալ խաղաղուԹիւն ընդ ընկերս մեր։ և ոչ գատել զգործս նոյ՝ ի չար կողմն, յորմէ և ատիպիկիմք քամահել զնա, լաւագոյն համարելով զմեզ քան զնոսին, ոմանք մի՛ եկեսցե՛ ի վէր մեր անեծքն, զոր տայ ՌՃԾ այնպիսեաց բերանով մարգարէին։ վա՛յ, որ արհամարհես, դուն և դու ոչ արհամարհեսցես։ երեմ. 33։ Պէտք ո՛րչափ մեծ համարի ոք զինքն, այնչափ անարգ համարեալ լինի յաչս ՌՃ, ոչ ասէ զսաւուղայ Թագաւորէն։ յորժամ էէր գոյր յաչս ՌՃ, եղեր գլուխ ցեղից նեղէ։ 1։ Թագ։ 15։ Ուստի յորժամ մեծ Թուեցար յաչս Իւր, անարգեցար յոյժ։

Հոռոմոց իշխանն Բոյեմիոյ Երկիցս ընկալաւ հրաշագործս կենաց յամենայնէ հոռոմէն, այնինքն նոյն ի Ծննդեանն. և ապա յայլսեմ ինդ պիտոյիցն։

ՀՐԱՇ. ԽԲ։

Զոր պատմէ աբբերդաս միրեանն ի պատմուճէ իւրում։ Եւ հայրն գառլոս բավիևան. հատոր. ձ. օրինակ. 31։

Իշխանն Բոյեմիոյ Հռոմոնատ՝ ի ծնանիլն բազում երկամիք յիշխանուհին մօրէն իւրմէ, ծնաւ մեռեալ և անհոգի, անշարժ և անձայն վիճած մի. զոր տեսեալ մօրն, և վշտացեալ յոյժ, ասէ յծնուցիչն և յայլ աղախնեայս իւր. բարձէք զդա վաղվաղակի յաչաց իմոց, և տարայք թաղեցէք, զի մի և ս տեսից։ Իսկ ծնուցիչն որ էր կին բարեպաշտ և յոյժ ջերմեռանդ առ ամենայնիք կայսն, ասէ ցտիկինն. մի ասեր այդպես տիրուհի, և մի վշտանար. այլ առ զմեռեալ զաւակդ ի գիրկսդ, և մատո ամենայնիք կայս ծածծնին՝ մօրն իւրի, որոյ ծննդեամբն լուսաւորեցաւ կենդանացաւ աշխարհս. և աղաչեա զնա, զի և զաւակի քումմ ողորմեսցի։ Յայնժամ իշխանուհին յորդորեալ ի բանից նոր, և լուսաւորեալ առ յայլ, յորեաւ յանկողնոյն լի հաւատով, և առեալ զմեռեալ զաւակն ի գիրկն, էջ ի

ծուռնկս

ծունկս ՚ի գետնին, և արտասուէլով ամ-
բարձ զաչսն ՚ի յերկինս, և ասէ. Տէր իմ և աս-
տուած իմ յո՛ւս, որ վասն ինձ ոչինչ ածիր զայս
յամենասէր հոգւոյն Մարիամ առնուլ, և զմահ ճաշակել
որպէս զի կենդանացուսցես զաշխարհս դատապարտեալ
՚ի մահն յաւիտենից. կենդանացո՛ զաղաչեմ և զերեխայս
զայս հետեալ ՚ի պատիճ փառասիրելոյ մօր իւոյ կուսին
Մարիամայ, որոյ զայս առնէիր եմ. և ՚ի փառս մեծ-
վայելո՛ւս իւոյ, որ ես օրհնեալ ՚ի յաւիտեան: Այս
դեռ բանքն ՚ի բերան նոր էին, և ահա կեն-
դանացաւ երեխայն մեռեալ, և սկսաւ
ըստ սովորութեն նորածինն մանկանց լալ,
և շարժել զբերանն և զձեռան: Օ որ տես-
եալ մօրն՝ անկաւ ՚ի հիացմանէն յերկիր
իբրև զմեռեալ. և ապա յարուցեալ գո-
հանայր զՔրիստ, և զամենաներ մօրէն նոր. և
այնուհետև պահէր և մնուցանէր զաստուածն
զայն յերկիւղն սուր, և ՚ի ջերմեռանդութե առ
ամենաներ կոյսն, իբրև սարգև իւր ընկալ-
եալ ՚ի նմանէ: Ապա օրչափ աձեայ հոգ-
նատ հասակաւն, այնչափ աձեայ ՚ի գիտութե,
՚ի բարեպաշտութե, և ՚ի մեծ ջերմեռան-
դութե առ ամենաներ կոյսն Մարիամ. և էր
սիրելի և փարելի յամենից, մինչև կոչեցաւ՝
ծաղիկ իշխանաց: Այդ դէպ եղև, զի
՚ի յերիտասարդութե իւրում գնաց ընդ
քեռ իւրում վոխելաւոյ ՚ի կրաբոլ քաղաք
յուխտ գերեզմանի սրբոյն առաքելասոյն
եպիսկոպոսին և փառաւոր նահատակին:
Այս ՚ի յամենն անդ ժամանակս ինչ, յա-
ւուր միում յերրորդ ժամու աւուրն գը-

նաց

նայ ըստ հասակակից ընկերայ իւրոց աշ-
նուականաց՝ մնանել ինն զբօսանայ սահ-
նակաւ ի գետն վիսատօլայ՝ որ անցանէր
ըստ մէջ քաղաքին : Այս իբրև եմուտ ի
գետն, իսկոյն անկաւ անդր, և ընկղ-
մեալ էհաս մինչ ի յատակ նորին. և կայր
անդ խեղդամահ ժամս իբր եօթն. և թէ-
պէտ բազումս աշխատեցան ընկերք նո-
հանել զնա ի ջրոյն, բայց ոչ կարացին
առնել ինչ. և ոչ իսկ զմարմին նո գտին :
Այս ըստ երեկս էհաս բօթ ընկղման նո առ-
քոյր նո. որ և իսկոյն ժողովեալ ղողոդս
հմուտս՝ էհաս՝ լալով և կականմամբ ի տե
ղին, ուր ընկղմեալ կայր եղբայրն, առ ի հա-
նել զնա ի ջրոյն՝ ոչ եթէ կենդանի, այլ առ
ի զնա թաղելոյ : Շահատեցան ժամս ոչ սա-
կաւս՝ ղողոդքն, և հազիւ միոմն ի նոցանէ
եգիտ զընկղմեալն. և կալեալ զհերացն է-
հան արտաքս : Այլ փառք աքանչելեացն
նոյ. վնզի զոր համարէին մեռեալ, տե-
սին գոլ կենդանի առողջ և զուարթ :
Հիացեալ քոյրն ըստ աքանչելիսն նոյ, էհարց
զեղբայրն և ասէ, որպէս մնայեր կեն-
դանի յայսչափ ժամս, նէ, իբրու օր մի
ի ջուրն՝ ոչ եղբայրդ իմ սիրելի : Այ նա
ասէ. Հնորհօք սիրուհւոյ մերոյ՝ ոչ լալա-
գին քոյրդ իմ. վնզի իբրև ընկղմեցայ ի
ջուրն, և հասեալ յատակ նո, կայի անդ
ընկղմեալ, տեսի, զի ահա եկին եկայ
առ գլխով իմով Թագուհի ոմն ամենա-
գեղեցիկ և վեհափառ, և վանեալ ձե-

ռամբն

ռամքն զջուբան , ոչ Թողոյր այնց մերձե-
նալ ի քերան իմ. և այսպէս կայի անդ
անշնաս և ուրախ. և Հաւատամ, որ նա
ինքն էր սիրելի մայրն իմ Թագուհին
երկնից՝ նբ ետծածինն : Յայնժամ իբրև
լուաւ զայս քոյրն՝ և որք շուրջն կային,
սկսան ի ձայն բարձր օրհնել զնր և զա-
ստնանք մայր նր. և դարձան խնդութեբ
ի քաղաք անդր : Եետ այսորիկ դարձաւ
եկն հաւգնատ ընդ քեռ իւրում ի հայրե-
նիս իւր ի բոյեմիայ. և առ ի շնորհա-
կալութեբ ամենանք կուսին՝ կրկին ան-
գամ մայր կենդանուե իւրոյ եղելոյ, շին-
եաց յանուն նր զհոյակապ եկեղեցի մի
հանդերձ մենաստանաւ կրօնաւորաց : Ի
շինման սրոյ՝ շալակաւն իւրով կրեր զկիրս
և զքարինս. զոր և մինչ նոքիրեաւ օրհ-
ներ և օծաներ եպիսկոպոսն պրագայ քա-
ղաքին, երեւեցաւ յօդս ընդ բոլոր օրն առտո-
ւի լուսապայծառ կաղ ի վեր եկեղեցւոյն :
Շինեաց առ նմին և զմենաստան մի
կուսանաց հանդերձ եկեղեցեաւն. և ետ
զերկոսինն ևս կարգի կրօնաւորաց պրե-
մոնստրացոց : Նպա և ինքն ընկալեալ
ձեռամբ չորրորդ ինովկենտիոս պապին
զգեցաւ այնր կարգի, նոքիրեաց զանձն
ի ծառայուե նն և ամենանք մեր նր. և ե-
կաց ամ՝ արքունի վարուց ի կրօնին յայնմիկ :
Նա ապա հանգեաւ ի տէր. և արար ի կեն
դանուեն և յետ մահուան իւրում՝ զքա-
զում սքանչելիս փառաւորեբ ի տնէ :

Վարք :

Պատուէր։

Արդեօք այս իշխան՝ ի կամիլն զբօսնուլ ջուրց գետոյն, ընկղմեցաւ՝ ի նմին, և առանց կարծեաց մեռանէր, եթէ չէր ժամանեալ նմա յօգնուն նոր կոյս ՅԾԾ-ԾԻՆՆ, այսպէս բազումք եկանեն՝ ի զբօսանս. և ընկղմին անդ՝ ի ծով մեղաց, ոչ զօրհանապազ տեսանեմք։ Վասզի ըստ բանից առաքելոյն՝ երևի թէ հոգեաւոր նին. յո առ՝ ի փոքր մի գտանել զհանդիստ. բայց մարմնով վախճանին. յո մեղօք և պղծութիւք դառնան՝ ի տունս իւրեանց՝ ի վայրկ զբօսանաց։ Վասպա լաւ է այսպիսեաց հեռանալ՝ ի համաստ զբօսանաց, ոպզի մի՛ անկեալ՝ ի յանհամաստն, ընկղմեսցին՝ ի վիշն յաւիտենական։

Ընդեայ ոմն՝ որ սպան վկիրպեալ որդին էր,
Եղև քրիստոնեայ ահանկելեօք սո-
նաւբ կոսկին։

ՆՐԱՀԱՏ ԼՍԻ։

Զոր պատմէ հայր յովհաննէս աղոեանն ՚ի ՟ք. գիրս
իւր. գլ. 4։ Եւ հայրն գառնայս բովիեան. հատոր.
՟ք. օրինակ. 25։ Եւ հայրն սիղվանոս կամալդուլե-
ցին ՚ի ՟ք. գիրս հրաշից որ կոչին։ հրաշք. 35։

Ի մեծն սպանիայ ՚ի միւսմն ՚ի քաղաքայ
նէր կիւնոմն հրեայ յորժամ ծնանէր զոր-
դին, եղև յոյժ դժուարածին, և կայր ՚ի
տագնապի մահու։ այր ողորմելին և ա-
ղաչակեր վշտագին այնչափ, մինչև ամ
դրացիք՝ հրեայք և քրիստոնեայք ժողո-
վեցան անդր, և յաղէտից նէր լային նաև
ինքեանք։ Իսկ մի ոմն ՚ի կանանց քրիս-
տոնէից՝ որ յոյժ ջերմեռանդ էր ամե-
նաւբ կուսին, ասէ ցկինն ցաւագնեալ.
քոյր իմ սիրելի, տեսանեմ, զի կաս ՚ի
տագնապի մահու, և ոչ ոք կարօղ է
օգնել քեզ. ապա եկ լեր ինձ ընկերակից.
և խնդրեսցուք քեզ զօգնութիւն ՚ի նմանէ,
որ առանց ցաւոց ծնաւ զՅիսծորդին իւր.
և ասէ կինն հրեայ, արասցուք այդպէս
քոյր իմ, արասցուք։ Իւ ասէ ակաւ
կինն քրիստոնեայ և ՚ի նմա հրեայն՝ ա-
սել սկսէք. Ով ամենագթած կոյս ՅԾնաւ

ԺԷ ծին.

ծին. եթաւի անարժան եմ ես ընդրկայ քոյ
վն լինելոյս յաղագ խաչահանուճայ որդ
ոյ քոյ միածնի. այլ գիտեմ, զի անյիշա
չար ես և բարեգուժ ի վէր մեղաւորայ
և անարժանից. վն այն խնդրեմ օգնել
ինձ, և փրկել զիս ի մահուճանէն. յորմէ
թէ ապրեցայց, ահա ուխտեմ իսկոյն
մկրտիլ և լինիլ քրիստոնեայ ըստ զաւակին,
զոր ունիմ ի ծնանել. Եւ ապա վերջացոյց
կինն զբանս իւր, և ահա ընդհօք ընդ
կուսին ծնաւ երջանկաբար զպատանին, և
զերծաւ ի մահուճանէն: Եւ ըստ պատա
հեցաւ ըստ իւրում բարեբախտութեանէ, զի
յաւուրն յայնմանիկ ոչ էր այր իւր հրեայ
ի տանն, այլ գնացեալ էր արտաքս ի
քաղաքէն ի գործ ինչ. ուստի եղև նմա
ժամանակ, յորում կրթեցաւ նախ յու
սումն ընդ հաւատոյն աւուրս ինչ. և ա
պա մկրտեցաւ ինքն և զաւակն նորածին:
Եւ այլ իբրև դարձաւ եկն այր նր ի տուն,
և եթես զնա լեալ քրիստոնեայ, և զզա
ւակն ևս մկրտեալ, բարկացաւ յոյժ, և
կատաղեալ էառ զսուրն, և անողորմա
բար խոշխոշեալ սպան զերեխայն: Եւ
կինն զարհուրեալ յոյժ սկսաւ լալ, և ի
ձայն բարձր աղաղակել: Որ լուեալ
դրացեացն, գիմեկուն անդր տեսանել թէ
զինչ ինչ է այն, և գտին զերեխայն խող
խոշխոշեալ ի հօրէն իւրմէ. և զկինն յողբս
արտասուաց: Եւ նա անօրէն որդեսպանն
առ ի ոչ անկանիլ ի ձեռս դատաւորաց՝

փոխեաւ ելանել ՚ի քաղաքէն և վերծա-
նիլ ՚ի ձեռաց նոյ ։ Այլ զի յոյժ փութ ա-
Հրատարակեցաւ որպեսզանութի՛ն նր, և
փակեցան դրունք քաղաքին, զի մի՛ փա-
խիցէ նա, վն այն իբրև եկն ՚ի դրունս
քաղաքին, և եգիտ զայնս փակեալ, ըս-
կսաւ գաղտագողի ընթանալ ընդ փողոցս,
և խնդրէր զտեղի թագաւորին ։ Եւ ահա
ետես բաց զդուռն եկեղեցւոյ միոյ. և
այն էր եկեղեցի նր ածածկին, և եմուտ
իակոյն ՚ի նեղութ. զի գիտէր, թէ որ փախ-
չէ յեկեղեցիս, ոչ լինի կալեալ. և դնաց-
եալ կայր առաջի խորանի սիրամօրն ։
Ընդ իբրև ՚ի վեր էառ զաչսն, և ետես
զՔրիստոս անդ աշարժ պատկեր սիրամօր նր
կուսին, լուսաւորեալ ՚ի նմանէ ևին ՚ի զըղ-
ջումն անօրէնութէն իւրոյ. և սկսաւ լալ
դառնապէս. և ցանկայր մկրտիլ և լի-
նիլ քրիստոնեայ ։ Եւ ՚ի այն յոյժամ եկին
անդր սպասաւորք դատաւորացն կալնուլ
զնա, և տանիլ առ դատաւորսն, ասե-
ցին. տուք ինձ սալամ եղբարք փոքր մի
ժամանակ, մինչև մկրտեալ եղիցի քրիս-
տոնեայ. և ապա Հանէք զիս առտի և տա-
րէք ՚ի սպանանել. քայց ծանիք, զի զայս
ոչ եթէ խնդրեմ ՚ի պարելոյ ՚ի մահուա-
նէ, քանզի լիոյն, քանզի արժանի եմ ես այնմ
վն անօրէնութէն իմոյ, այլ խնդրեմ, զի
մի՛ հոգեայցէ ընդ անհատատ հրեայս ։ Եւ նոքա
լուեալ աղաչանաց նր, եառուն նմա ժամա-
նակ մինչև մկրտեցաւ անդ ՚ի քահանայէ
միոջէ.

միոջէ . և սպա կալեալ տարան արկին ՚ի
բանտ առ ՚ի տպատանել ՚ի յետագայ ա-
ւուրն ըստ վճռոյ դատաւորացն : Որդ՝ յայսմ
միջոցի մայր մեռեալ երեխային լայր ՚ի
տանն անդադար , և ասէր առ ամենեսեան
կոյս այսպէս . գիտեմ ով՝ եթէ կոյս ես ծա-
ծին , որ զառակս իմ՝ այս՝ կայ մնհու տա-
րածեալ միայն վն այսորիկ , զի էր մկրտ-
եալ . սպա քեզ անկ է ողորմիլ նմա և
կեանս տալ : Ո այս ասէր և լայր դառ-
նապէս , և խնդր Թէ բանադատեալ կաւէր
զնեզ կոյսն : Իսկ ամենասեր կոյսն պատաս-
խանեալ յարտասուս նմ , և խնդր Թէ յաղթ-
եալ ՚ի բանից նր , հնարհեաց նմա զայն՝ ո-
րով ցանկայրն . վնդն սհա յարեաւ է-
րեխայն ՚ի մեռելոց , և սկսաւ հայել յի-
րեսս մօրն , և ողջագակել ընդ սովորութնէ
երեխայից : Ուրախացեալ մայրն հսա զոր-
դին ՚ի գիրկան , և ոչ դադարեր ՚ի համ-
բուրելոյ զնա . և հայէր ՚ի պարանոց նր .
ուր հսես մնացեալ միայն փոքրիկ սպի խմն
վիրայ ՚ի նշան հրաշիցն : Իսկ մինչ այս-
պէս ուրախանայր , լուր հսաւ , Թէ այր
իւր մկրտեալ՝ լեալ է քրիստոնեայ , և է
՚ի բանտին . ուսաի փութ այեալ՝ հսաւ զոր-
դին ՚ի գիրկան , և գնաց անդր առ՚ի տե-
սանել զնա , և ուրախանալ՚ի միասին վն
յարուԹնէ որդւոյն իւրեանց ՚ի մեռելոց .
և վն լինելոյն նր քրիստոնեայ : Հսաւ
լուր յարուԹնէ երեխային և դարձի Հրէին
՚ի քրիստոնէական հաւատ , յսկանջս դա-

տաւորաց. և նոյ օրինակ անչիշտարու-
թիւ առեալ յամենայնէ կենդանեաց, արարին
խորհուրդ, և հանեալ ի բանտէն զնորա-
հաւատ հրէայն, թողին ազատ: Իսկ նոր
զերծեալ ի մահուանէ, դարձաւ ընդ կը-
նոջն ի տուն, և կային երկոքինն և ա-
ծաւ սրբուհի առաքինի վայելուց յօրինակ
ամենեցուն մինչև յօր մահուն իւրեանց:

Պատմ:

Որպէս այս հրէայ կին ի մահաբեր եր-
կունս իւր լսելով խրատու քրիստոնեայ
կնոջ, դիմեաց առ ամենանոր կոյսն, և
ընկալաւ զայնսպիսի հիանալի շնորհս ի
նմանէ, այսպէս և մեք եթէ հնազանդեա-
ցուք ձայնի բարի խրատատուաց մերոց,
ժամանեմք առ բարութեան. և լինիմք և-
եղբարք քի. մինչ հնազանդութենէն առ-
նէ զմարդն եղբայր քի, ոչ ինքն վկայէ
ասելով. Որ արասցէ կամս հօր իմոյ որ յերկինս է,
նա է իմ եղբայր, և քոյր, և մայր: Այս առնու և
այնպիսին յոյժ, զոր ինչ և խնդրէ. զի ա-
նէ մեծն գրիգոր. Եթէ հնազանդեցի ա-
նաչառութեան տուր, հնազանդեսցի ած աղաչիդ տուր:

Լինն ամն ՚ի ՚ի ելս , յառաջ ՚ի ՚ի ելելոյ ՚ի ՚ի ջնոր-
դումն ամենայն Հուսին , և խոստովան-
եալ զնեղն՝ դարձեալ ՚ի ՚ի ուանի ։

ՅՐԱՀՈՎ ԽՈՐ։

Ջոր այսոցիկ կարգադնեայ ՚ի վերջին գիրս հրաշից ՚ի ՚ի ծնանելն ։ յօդ ։ 22 ։ Եւ հայրն աղէքսանդրոս գիտուակեան ։ հատոր ։ գ ։ հատ ։ 13 ։ Եւ հայրն սիղվանոս կամարգուկեցին ՚ի ՚ի ։ գիրս հրաշից ՚ի ՚ի հուսին ։ հրաշք ։ 34 ։

Յաշխարհին գաղղիոյ ՚ի սահմանս քաղաքին լինդոնայ էր արուեստի կին ոմն , որ կայր միշտ յաղօթս և ՚ի պահս , և առնէր ողորմութիւն , և զայլ բարի կրթութիւնս քրիստոնէի՝ մինչև յամուսնանալոյն կարգի գոլով յանձին քերերը զվարս կրօհատորի ։ Այլ ոմանք զայս մեծ պակասութիւն , զի գործեալ էր ՚ի մանկութենէ իւրմէ զվերջ լինն ծանր ։ և սկսան խոստովանիլ զայն , որով յամ բարւոյն իւր եղծեալ կայրին ։ որպէս սովինու հիւթք ապականեալք ՚ի կայլակի խմբոյ թուհոյ ։ Այսյամ խոստովանութիւնս իւր բազմեալ ՚ի խղճի մտացն , ՚ի վերջին խոստովանուեն սակս այսպէս ։ զղջամ Հայր ՚ոք յամ մեղացս՝ զորս սասցի , և զորս ոչ սասցի ։ և ինդրեմ յայ և ՚ի քէն զթողութիւն վս այսոցիկ ։ Ա՛յսպէս սակս միշտ , և հստաչէրը և լայր ։ և

ոչ համարձակեր խոստովանիլ զայն մեղքն. և հաւատայր Թէ սովիմբ արդարանայ ի մեղացն. Այլ՝ խոստովանահայրն՝ որ եր այր ծեր և լոյժ հմուտ պաշտամանն իրում, տեսանելով զկինն քաղցր անգամ այսու կերպիւ վերջացուցանել զխոստովանութիւնն, գնայ ի կասկածանս Թէ գուցէ ունկիցի զմեղք ինչ ծածուկ, զոր ոչ համարձակի յայտնել. Այլ այն յաւուր միում եբայց նմա զկասկածանս իւր, և յորդորեցոյց զնա չամաչել ի խոստովանիլ՝ եԹէ ունկիցի զմեղք ինն ծածուկ. բայց նա ուրացաւ Թէ չիք այդպիսի ինչ Հայր. Այլ՝ ահաբեկոյց զնա առ այլ ամն խոստովանահայր կոհէմ, և նոր. որ և էր առաջնորդ կոչնեցոյ վանացն. զի գուցէ բայցէ նմա զծածուկս իւր. սակայն և ոչ նմա համարձակեցաւ խոստովանիլ զայն մեղք. Այլ զի հանապազ խիղճմըտայն տանջէր զնա, ուստի քանիցս Թէ ի տանն և Թէ յեկեղեցիս տեսանէր զպատկեր ամենանոք կուսին, անկանէր առաջի նր ի վէր երեսաց, և լալով խոստովանէր նմա զայն իւր մեղքն. և աղաչէր՝ զի ընկալցի զԹողուԹիւն վն այսորիկ յածծորդեանն իւրմէ. Այսպէս հաւատալով գտանել զԹողուԹիւն եկայ միայ մինչև ցայսմ ի խոստովանեանէ իւրում. Այս զկինի քաղցր ամայ հիւանդացաւ, և մեռաւ՝ ընդունելով զվերջին խորհուրդն եկեղեցւոյ. և համարեալ լինէր յամենայնումն

ցուցոյ կին նը և արդար : Այլ եղեալ ըզմարմինն ի գագաւն՝ տարան յեկեղեցին առ ի թաղել . բայց ոչ իակոյն թաղեցին , այլ սպասէին ժամանել միոյ ի գտեալսն նը , որ բնակեր հեռի ուրեք : Որդ՝ ընդ բաժանիլ հոգւոյն ի մարմնոյն՝ յարձակեցան գևք ի վը նը , և կապել հզօր շղթայիւք , կացուցին յատեանն քի , և սկսան ամբաստանն լինել վն այնչափ սրբապիղծ խոստովանութեանց և հաղորդեալ նը արարելոյ պատճառաւ թագուցանելոյն զայն մի մեղքն . և ասէին , իբրեւ թէպէտ գաղտ բարիս և գործեալ ի կեանս իւր , սակայն առնելով զայնս ի մեղս , և մեռանելով ի նմին , մեր է ըստ իրաւանց : Այլ հրեշտակ նը պահապան չկարծոյ տալ պատասխանի ինչ դիւոյ . և քն պատրաստութիւր տալ զվճիռ դատապարտութեն նը : Այլ զի կայր անդ բազմեալ ըստ սիմէ գաւտարին առնաձեռ մայր նը , գարձաւ ողորմելի հոգին այն առնս , և ասէ . ա՛լ կոյս ամենագթած ողորմեա՛ ինձ տառապելոյս , զի ոչ ունիմ՝ զայլ յոյս բայ ի քէն . արդարև ոչ եմ արժանի թողութեն , բայց յիշեա՛ թէ քանիցս անգամ առաջի պատկերի քոյ խոստովանեցայ ըզմեղս իմ արտասուօք հանդերձ . ուրեմն զայն ողորմութի , զոր բազում անգամ խնդրեցի ի քէն , մի՛ զանար յինէն յայսմ վայրկենի , յորում կախեալ կայ յաւիտենական փրկուէն : Կթացեալ ամենաձեր

կուսին յաղագանս նը , զայրագին աչօք Հայեցեալ ՚ի դևսն , սատեաց նմ՚ վն յան- դգնութեն իւրեանց . և ապա հրաման ետ լուծանել զնա ՚ի կապանացն . և Թողուլ աղատ . մինչև հատցի զնմանե վհրեն . և նը՛ արարին վաղվաղակի , զոր հրամայեացն . Իսկ նը՛ ածածինն դարձեալ առ քն , ասե , խնդրեմ ՚ի քէն որպեսզի իմ, զի Թողցես վն իմ զմեղս ջերմեռանդիս իմոյ այսորիկ . և մի դատապարտեացես զսա ՚ի դժոխս . որովհետև ելաց վն այնր գաղտ- նի մեղաց իւրոյ առաջի իմ բազում ան- գամ : Իսկ քն ասե . գիտես մայր իմ սի- րելի , զի ըստ որում հաստատեալ սահ- մանեցի յերկեղեացդ իմոմ , ոչ զը՛ որ մե- ղաս կարէ հասանիլ փրկութեն առանց խոստովանութեն . . Իսկ սա այնպիսի ոմն է , ապա ըստ արդարութեն իմոյ ոչ կա- րեմ ոչընչորիլ զմա . բայց զի ոչ կարեմ Եաև չանսալ աղաչանաց քոց , ապա ու- րեմն այսպես վճռեմ այժմ , զի զարձ- սի հոգի զորա ՚ի մարմին իւր , և կենդա- նացեալ խոստովանեսցի քահանային զմեղս իւր ղղջմամբ հանդերձ , և սովիմբ գոյէ զողորմութե իմ : Յայսպես վճռեաց քն . և հրամայեաց պահապան հրեշտակին նորա առանիլ վերստին զհոգին ՚ի մարմինն , զի անպրէն դարձցի ՚ի կեանս : Յորժ՛ ժամանեալ հեռաքնակ դատերն , և մտեալ յե- կեղեցին , մինչ դառն արտասուէօք լայր ՚ի վերայ դիոյ մօր իւրոյ , ահա յանկար-

ծա-

ծակի իբրև ի խոր քնոյ յարեաւ մեռ-
եալն . եբաց զաչսն , հառաչեաց ի խորոց
սրտէ , և նստեալ ի դագաղանն ասէ , մի
լար զիս տէր իմ , զիհաց յարեայ ի կեանս ։
Օ որ իբրև եռես դուստրն և որք շուրջն
կային՝ զարհուրեցան , և սկսան փախչել ։
քայց նա կոչեաց զնա և ասէ . դարձիք և
մի երկնչիք . և փութով ածէք այսր ա-
զաչեմ զբահանայ մի ։ Եւ նոքա նոյնժա-
մայն բերին . և սկսաւ խոստովանիլ նմա
Թէ զայն մեղքն՝ զորմէ ամենեքին խոստո-
վանիլ , և Թէ զայլ մեղս անվաւերխոս-
տովանութեան , և զաստապարտելի հաղոր-
դեցոյն . մինչև ցժամանակն վերջին Թո-
շակին եւս ։ Եւ մինչ նա զխոստովանու-
Թինն առնէր , տարածեցաւ ընդ քաղաքն
համբաւն յառնելոյ նմ ի մեռելոց . և
կուտեցաւ անդ քաղաքն ամ՛ առ ի տեսա-
նել զնա ։ Եւ իբրև վճարեաց զխոստո-
վանուԹիւն և ընկալաւ զարձակումն , սկսաւ
ի ձայն բարձր ի գագաղայ անտի իբր ի
յամպիսանէ պատմել ամ՛ ժողովրդեանն ըզ-
հնարսն՝ զոր ընկալաւ ի նմանէ միջնորդու-
Թէ ամենանոր կուսին՝ զառնալոյ անդրէն
ի կեանս առ ի խոստովանիլ լիապէս ։ Եւ
ապա ասէ , այժմ ժամանակ է ինձ դառ-
նալ անդրէն՝ ուստի եկի , առ ի ընդու-
նիլ զվերջին վճիռն ի քենէ . և միշտ փա-
ռաւորել ի յերկինս զբ սբնոյն զմեծ ողոր-
մուԹիւն , և զամենեսեան մեր նոր , որք հա-
նիմն գնա ի դրանց դժոխոց ։ Օ այս ասաց-
եալ՝

եալ՝ կնքեաց զինքն նշանաւ սքի խաչին. և եդ զդէւսին ի մէջ դաշտացոյն, և աւանդեաց զհոգին երջանկաբար։

Պատուէր

Յայսմիկ պատմուէ յայտնապէս տեսանեմք, թէ որչափ մեծ է իշխանութիւնն ամենայնի կուսին յարքայութիւնն քի տուեալ նմի յոյ. մինչդեռ կարող եղև տնօրինել զայն անտնօրինելի վճիռն այ, զորմէ ասէ առաքեալն. Ով ոյք գիտիցէ զմտս տեառն, և կամ ով եղև խորհրդական նորա։ Վասն ի վեր այնր բանի արուարձէս Թագաւորին, զոր աւսայ ցեսցեր. խնդրեաւ չինեն, և տայ քեզ մինչև ցկէս Թագաւորութե իմոյ, ասէ սքէն Թովմաս. Թագաւորութիւնն չէ որոշի չերկուս, այլ ինչն ի նագիաւորութիւնէ արդարութիւնէ, և ի նագիաւորութիւնէ ողորմութիւնէ. արդ՝ գաղաջինն ունի չա. և աչերկրորդն եա մօր երուսա. և որպէս չա կոչի նագիաւոր արդարութիւնէ, այսպէս և մայր երկի՝ մայր և նագիաւորի ողորմութիւնէ։

Ընբեհայ ոմն ծնաւ Ներեալ. և ապա պինի ձե
առուրդ յարեաւ ոտանէլէօտ ամենաձե հոս-
պին, և մղոխալ՝ անդրբին Ներաւս:

ՅՈՒՐ. ԽԱ.

Զոր պատմէ յուստոս լևպտեանն ի գիրս իւր՝ որ զոր
ծածանենհալայոս: Եւ հայրն աղէքսանդրոս պես-
տալեան. հատոր. Ֆ. Ճաս. 24:

Յամի փրկչին. 1428. յաշխարհին գազ-
ղիոյ՝ յաւանի սէյն հիլաբիսի մօտ
կամերակոն քաղաքին, կին ոմն անուն
փերմինե ծնաւ յոյժ տաժանելի երկամբք
զորդի մի մեռեալ. զոր և Թաղեցին յան-
կեան միւսմ ի պարտիզի տանն: Իր կինն
այս յոյժ ջերմեռանդ ամենաձե կուսին.
և յամառօտ պատմեցին զնայր ի հալէպ քա-
ղաք՝ յոսիա հրաշագործ պատկերի տիրա-
մօր նոր կուսին՝ որ անդ կայր: Ուրդ՝ յոր-
ժամ ծնաւ զորդին մեռեալ, կայր յոյժ
տրտում. մանաւանդ վն այսօրիկ, զի չե-
ղև երեխայն արժանի նոր մկրտութեե. և
գլուխ զօրն ոչ կայր. և առ՝ի մխի-
թարիլ փոքր մի՝ գիմէր աղօթիւք առ նոր
կոյսն մարիամ. որ և ոչ միայն ի հներ-
քուստ լուսաւորչէր վնա, այլև տայր նմա
տեսանել յամառօտ գիշերի իբր ի տեսլեան
զոլ կենդանի զծնեալ և զթաղեալ զոր-
դին իւր. և այս տեսեալ աւուրս հնգե-
տա-

տասան : Ասաի ի տեսլեանց աստի զօրացեալ կինն Թախանձէր զայր իւր՝ և զայրն , որք գային ի տեառնէնի՛ բանալ զգերեզմանն , ուր Թաղեցին զերեխայն . զի ասէ , յուսամ Թէ շնորհօք աճեսնաքզ կուսին կենդանի իցէ որդեակն իմ. որովհետև այսպես սխեԹաբէ զնա ըզ կոյսն : Ահա նք ծաղը առնէին զնա , և ոչ անասային բանիցն . սակայն ի վախճանի սահիպեալք ի Թախանձանացն նի՛ գնացին ի պարտէզն , և հանդարտաբար բրեին զՀողն , ուր Թաղեալ կայր երեխայն : Այս իբրև կանգնաեաւ չափ բրեցին զՀողն , երևեցան նախ ոտք երեխային , և ապա բոլոր մարմինն , որ ոչ միայն մնացեալ էր անփուտ և առանց նեխուԹե՛ , այլև կայր կենդանի և կարմրափայլ գիմօք ընչեր քաղցրաբար , և շարժէր զշրԹունան , և տարուբերէր զոտս և զձեռան : Որ իբրև տեսին , ընդարմացեալք ապուշ մնացին , և զուէին , հրաշք է , հրաշք է : Այս այս իրաւացի . քանզի եԹէ աքանչելիքն յարուցե՛ զաղաղու յետ չորից աւուրց հիացցեալ զբոլոր հրէաստան , ապա ևրչափ հիանալի հրաշք էր տեսանել յարուցեալ ի կեանս զերեխայ մի , որ ծնաւ մեռե՛ ի մրջին , և աւուրս հնգետասան ընկղմեալ Հողով Թաղեալ : Այսպա առե՛ զերեխայն ի գիրկ՝ տարան առ մայրն՝ որ դեռ ի զգուշանե՛ ծննդեանն էր . և աներևոյթ ի մի բանի օրհնեին զնա , և զհրաշագործ մայրն

նր վն այնպիսի մեծ սքանչելեաց։ Եւ ապա
խորհուրդ արարին ոչ սկրտել զերեխայն՝ ի
նմին աւանի. այլ տանիլ զնա յեկեղեցին
եր ձեծաձնին՝ որ՝ ի բերտենկվեր. Հեռի յա-
ւանէ անտի մլհնս երկու. և անդ սկր-
տել զնա՝ ի յիշատակ սքանչելեացն եր
ձեծաձնին։ Եւայց քանզի փոքր մի յամ
ջարժեցան ելանել՝ ի Հանապարհ, և եր
նաև քաղմունի յոյժ կանանց՝ որք և հան-
գարտ ընթանային, վն այն երբև ժամա-
նեցին յեկեղեցին, ոչ գտին անդ զքա-
հանայն. զի գնացեալ էր՝ ի մերձակայ
գղեակ մինչ հրաւիրեալ՝ ի Հաշ, ի վերակա-
ցոմէ գղեկին։ Եւստի ստիպեցան երթալ
անդր առ՝ ի կոչել զքահանայն. քայց նաև
անդ գտին փակեալ զդուռն պարսպի գղե-
կին. ուստի բաղմեցին զդուռն, և ոչ
ոք էր որ քանայր, զի ամենեքեան գնա-
եալ էին՝ ի Հաշ։ Եւայց ահա երևեցաւ
երկրորդ սքանչելիքն ամենանձ կուսին,
զի ինքնին բացաւ գուռն, և եմուտ ամ
քաղմութիւնն այն՝ ի ներքս։ Գնացին ան-
տի՝ ի յերկրորդ դուռն երկրորդ պարսպի
գղեկին, և զայն ևս գտին փակեալ. քայց
նաև անդ ինքնին բացաւ դուռն, և մտ-
ան՝ ի ներքս։ Գնացին և յերրորդ դուռն
երրորդ պարսպին, և այն ևս որ փակեալ
էր՝ ինքնին բացաւ. և մտին՝ ի ներքս՝ ի
գղեակն. և դրունքն ոչ ինքնին բացան,
նոյնպէս և ինքնին փակեցան մինչդեռ նո-
քա՝ ի ներքս էին։ Եւ ապա գնացին՝ ի
պա-

պալատն վերակացուին. և մտեալ ի ներքս,
ելին ըստ սահմանացն ի վեր ի սրահն մեծ,
ուր քահանայն և վերակացուն ձայնէին։
Օ՛որպս իբրև ետես վերակացուն, զար-
կացաւ յոյժ ի վեր դռնապանի դղեկին՝ որ
անդ սպասաւորէր նմ, թէ ընդէր ի բաց
բացեալ զդրունսն առանց հրամանի, և
ընկալեալ ի ներքս ի դղեակն զայնպիսի
բազմութիւն. և սուր հանեալ խնդրէր առ-
նուլ ի նմանէ զվրէժ։ Դռնապանն
երդմամբ հաստատեր, թէ նախ քան զգ-
ձայն փակեցի զնա դրունս. և վկայ բե-
րեր զդռնապետ վերակացուին, որ անդ
ներկայ էր ի փակել նորա զդրունսն։
Ապա հիացեալ վերակացուին էհարց ցե-
կեալսն, թէ որպէս մտիք ի ներքս դր-
բօքն փակելովք, և թէ զինչ խնդրէք։
Սակ նոքա ասեն, աքանչելեօք ամենա-
սուրբ կուսին ինքնին բացան դրունք դղե-
կիս, և մտաք ի ներքս. և սկսան կար-
գաւ պատմել զնմ՝ աքանչելիս նր, և թէ
որպէս յարոյց զերեխայն ի կեանս, զի մի
ծնողացն առանց միրուելոյ։ Օ՛այս աքան-
չելիս իբրև լուաւ քահանայն, հիացաւ
յոյժ. և յարեաւ նոյնժամայն ի սեղա-
նոյն Թողլով անկատար զձայնն. և ըստ նմա
յարեաւ նաև վերակացուն հանդերձ ընդ-
սանեօքն, և ընկերակցեալ ըստ եկեալսն
ելին ի պալատին երթալ յեկեղեցին նր
ածածնին արտաքոյ դղեկին. և մկրտել
անդ զերեխայն։ Այլ ահաւասիկ եր-

թորդ աքանչելիքն ամենայնք կուսին, զի մինչ ասպակին դռնապանին զալ և բանալ զդրունսն զվեհկին, տեսին զի ինքնին բացան դրունքն. ըստ որ հիասթէ վերակացուին, կնքեր զինքն նշանաւ խաչին. և հաւատացեալ ամենքին աքանչելեացն։ Ապա եղեալ ի գվեհկէն գնացին յեկեղեցին ձոր ուխտաւորն. և մկրտեաց քահանայն անդ զերեխայն փութանակի՝ զի տեսանէին հոսել ըստ ռնգուսն նր արեան. և յաչսին բազում արտասուս. և իբր հոգեվար, կղակ արկանել. այնինն չէնչ նեաել. Ապա զկնի մկրտելն ածին ժամք իբր հինգ, և սկսաւ երեխայն փոքր փոքր քրանիլ և նուաղիլ. և որպես թե էհաս վախճանին, մն որոյ յարեաւ ի կեանս՝ ի լրանալ հինգ ժամուցն՝ մեռաւ. և թաղեցին զնա ի նմին եկեղեցւոջ։ Այլ ի պատկ այսպիսի զարմանահրաշ աքանչելեացս պատահեցաւ և այս, զի ի ժամուն՝ յորում մեռաւ երեխայն, դադարեաց և կաթն ի սաեանց մօրն։

Պատմ։

Թէ նախանձայրն մեր Եւա՝ որ եղև պատճառ մահուան կենաց մարդկայինս ազգի՝ կորեցաւ կեանք, վնեղն բառս՝ Եւա, կեանք թարգմանի, ապա որչափ իրաւամբք արժան է կոչել կեանք զամենածնք կոյս, որ եղև մայր կենսատուին մերոյ Յի քի. վն այն սահ աքն եալիսան. Ես-

կա-

ֆոպէս ինոս մարիամ էնանդ ալնաբնի , պի եղիցի մայր էնդրանեայ : Այս պի Հիմարիսս կեանք շնարհքն այ է , յորմէ եղեւ զօրուկ խոչ հոգին՝ կօչի մեռեալ , և պի մայր շնոր հայ նք կոյսն է , պ՚ն այն տղայութիւք գնա , պի տայի մեղ գշնորհիւր . որով կարօղ լինօք մնալ կենդանեի Հանդերձեալ կենդանու թիւն անվախճան կենայ . ոմ եռ զայն զա ւակի մեծահատատ տիկնոջս փերմինեայ . որում՝ առնելովն գայնպիսի մեծամեծ հիա նալի հրաշս գրեցեք առայ , ով էին դոս , մեծ են հատոր ս , եղիցի չեղ որպէս և կոխ . զոր օրինակ առայ քս քանանեայն կնոջն :

Վասս չերէքսփորճե հոլէ՛ ի պողնիայ , այսինքն՝ ի լերնապան , ի տէրէի պարէրը ի ամենայն հոգ՝ այն , որ այսր կբազում ապանչ էս :

ՀՐԱՇՔ· ԽՕ·

Զոր պատմէ հայրն կամիւմպերկ՝ ի գերս իւր՝ որ գնր ձեծածնէն : Եւ հայրն գառլոս բովնեան . հատոր · բ · օրինակ · 25 :

Յամի փրկչին · 1615· յերկրի մեռմիկո չեցելոյ՝ գիւղա , ի պողանիայ , որ կ՚ի մէջ քաղաքացն կեսարիկովիայ և կրա կովայ , գիւղական ոմն անուն յովհաննէս՝ մինչ յառաւօտս միռմ հերկեր զանդ իւր , ահա գինի երկուց և երից դարճիցն՝ կա

յին ՚ի նային եղինքն արձանացեալք ՚ի տեղ-
ւոջն , ուր հերկէին , և այլ ոչ կամէին
գնալ յառաջ : Հիացաւ յոյժ երկրագործն ,
և խթէր զնոսին , գոչէր և աղաղակէր
զի ընթացցին՝ մինչև ՚ի ձայնէ աղաղակի
նր կուտեցան անդր նաև այլ գիւղա-
կանք . բայց եղինքն ոչ միայն ոչ շարժէին
՚ի տեղւոջէն իւրեանց , այլև առաջին եր-
կոքումբք ոտիւք իւրեանց ՚ի ծունկս իջին
անդ ՚ի գետնի : Ւ Ասաց երկրագործն յով-
հաննէս առաջի եղանցն տեսանել թէ զինչ
իցէ այն . և ահա տեսս , զի կայր ՚ի գետ-
նի առաջի եզանցն փոքրիկ քարեայ մատ-
նաչափ պատկեր մի ՚ի ձեռամբ նր կուսին
Ածորգւոյն ՚ի գրկին՝ գեղեցիկ յոյժ . յոր-
մէ հստանէին ճառագայթք լուսոյ . և
նոյնժամայն ծանեաւ զպատճառն ոչ շար-
ժելոյ եզանցն ՚ի տեղւոջէն իւրեանց .
Յայնժամ և ինքն ՚ի ծունկս իջեալ առա-
ջի պատկերին՝ երկիւղածացեալ՝ մնաց-
ցանելով աղօթս առ Նր և առ ամենանր
մայր նր : Ւ ապա ահիւ և գողութ ՚ի
վեր էառ ՚ի գետնոյն զպատկերն . և զայնր
աւուր զարօրադրութիւն ՚ի բաց թողեալ՝
դարձաւ ամենանր պատկերաւն փութով
՚ի տուն . և եղոյց զայն կնոջ իւրում , և
պատմեաց նմա՝ որ ինչ պատահեցաւն ինք-
եան յայնմ աւուր . և ետ նմա . և հրա-
մայեաց ունել ՚ի զգուշութիւն և ՚ի պատ-
ուի զայն պատկեր : Ւ կինն առեալ զպ-
պատկերն եդ աւուրս ինչ ՚ի պատուական

ինչ տեղւոջ տանն. առաջի որդի ինքն և այր իւր հանդերձ զաւակօք իւրեանց առնէին աղօթս. և ապա քարշեալ անտի եղ յարկեզ իւրում. և այսպէս դրեթէ վերստին Թագեայ զպատակէրն, և մոռացան զայն բոլորովին. Եւ սակայն այս գործ մոռացութեն նոյ յոյժ անհաճոյ եղև. ամենաւբ կուսին. ուստի և պատժեաց զնա կուրութեբ. վնդէ նախ այրն, և ապա կինն, և ապա զաւակբ նոյ կորուսին զտեսուեն աչաց իւրեանց. և Թէպէտ մատեան բժիշկք, և արարին բազում և զանազան դարմանս դեղոց, բայց ոչինչ օգտեցան յայնցանէ. այլ կացին մնացին 'ի կուրութեն ժամանակս ոչ սակաւս. Եւ գԹագեայ 'ի վէր նոյ կին ամն բառեսնասան 'ի դրացեացն, ծառայեր նոյ յամի, և հոգայր զպիտոյս նոցին. Եւ ըստ յետ քանի մի աւուրց՝ մինչ այս կին ծառայող նոյ եւթաց զարկն ջուր՝ յորում կայր պատակերն ամենաւբ կուսին, առնուլ ինչ անտի, եւ տես զայն մեծ ցոլացեալ երկնել յարկեզն իբրև վհուր. և զարհուրեալ՝ աղաղակեաց և ասէ, վաշ. ահա հրդեհեալ բոյակիզն արկն. Յայնժամ յիշեաց կին երկրագործին զպատակերիկն ամենաւբ կուսին, և ասէ, մի երկնչիր քոյր, զի ոչ է այդ հրդեհ հրոյ, այլ լոյս պատկերի աստուածային, զոր ես անմիտս այդր Թագուցի. և վն այսորիկ է՝ որ ամենեքեանս հարաւբ կուրութբ. արդ՝ կոչեցէք ազաչեմ փութով

զերկս

զերեց գեղջս , զի առեալ այտի տարցի յեկեղեցին , և դիպե 'ի պատուաւոր ինչ առեղծ . որալհետև ես ոչ գիտայի պատուել և փառաւորել զպատկեր մօրն այ . ոչպէս այսու Թերևս գացուք զաղօրմանէն 'ի նմանէ : Կոչեցաւ երէցն 'ի տուն . և յորժամ եհես զպատկերն և զլոյսն՝ որ գողանալոյ յայնմանէ , հիացեալ զարհուրեցաւ . և կուտեցաւ անդր նաև բազմութիւն ժողովրդոց : Իսկ ապա առեալ զպատկերն ելին 'ի Թափօր . և տարեալ յեկեղեցին , եդին 'ի փառաւոր տապանակի միւռոն : Իսկ զիւյայնմանէ լինելիցն պատճառն , վն որոյ կուրացաւ երկրպագօծն ընտանեօքն հանդերձ , նոյնժամայն իբրև հանին 'ի տանէ նոր զպատկերն , բացան աչք նոր և հնացն և զաւակայն : Եղեւ այսորիկ եղև և այլ ինն օգանելիք . զի յերկրորդումն աւուր մինչ եթայ երէցն զտապանակն առ 'ի ցուցանել և այլոց ժողովրդոց անդր գիմելոց՝ զպատկեր նոր տիրամօրն , ոչ եդիտ անդ զայն . և հիացեալ ապուշ ինաց : Նայց օրնեալ այսր և անդր 'ի մօտաւոր և 'ի հեռաւոր տեղիս , գտին զայն Թռռուցեալ և դադարեալ վերուստին 'ի նախկին տեղւօնն՝ ուր գտաւ 'ի յերկրագործէն , յորմէ և Հատանէին Ճառագայթք լուսոյ : Իսկ այնու ծանեան ամենեքեան , Թէ անդէն կամէր մայրն այ ունել զյաւուկ տեղի . և անդ փառաւորիլ 'ի հաւատացելոց : Եւսաի փութով շինեցին անդ

զեկեղեցին մի փոքրիկ ՚ի փայտից . և ե-
դեն ՚ի նմին զպատկերն զայն հրաշալի .
ուր առ յապայն արար ամենաւքբ կոյսն
զբազում սքանչելիս և զշնորհս ջերմեռան-
դից իւրոց : Որոց մինն ՚ի բազմաց եղև այս .
զի ՚ի սկզբանէ աշնոճականն ամն սնուն մար-
տինոս ագամեան՝ ամբաստանեալ անի-
րաւաբար վճռ ծանր ինչ յանցանաց՝ ար-
կաւ ՚ի բանտ , և դատապարտեցաւ՝ առ
վաղիւն մեռանիլ : Այս իբրև ոչ կարաց
ցուցանել զանմեղութիւն իւր , դիմեաց առ
ամենաւքբ կոյսն , և խոստացաւ նմա , զի
եթէ ազատեսցէ զնա ՚ի մահուանէն , շի-
նեսցէ ՚ի պատիւ այնր հրաշագործ փոքրիկ
պատկերին նր զգեղեցիկ եկեղեցի մի : Եւ
ահա ՚ի գիշերին յայնմիկ երևեցաւ նմա ա-
մենաւքբ կոյսն ՚ի բանտին , և ելոյծ զշղ-
թայսն , որով կապեալ կայր . և եբայց ըզ-
դրունս բանտին , և ասէ ցնա . կատար-
եա՛ արդեաւք՝ զոր խոստացարդ ինձ , յի և
շինել ՚ի պատիւ իմ զեկեղեցին . և երթ
՚ի խաղաղութի : և զայս ասացեալ եղև
աներևոյթ : Եւ աշնոճականն իբրև զնք
առաքեաւն պետրոս անցեալ ընդ դրունս
բանտին , և քաղաքին , եկ արտաքս , և ղեր-
ծաւ ՚ի մահուանէն . և զոր խոստացաւն ,
կատարեաց . վճռէ քակեալ զառաջին փոքր
եկեղեցին այնր հրաշագործ պատկերի ,
շինեաց ընդ կարօղսնէ իւրում ՚ի փայտից
զայլ մի մեծագոյն և գեղեցիկ եկեղեցի :
Եւ յայ ժամանակաց սատնխալաւոս առ-
քինս-

քիչ սակի ՚ուր գաւառին այնորիկ չինեաց ՚ի քարանց զայն եկեղեցին, և ետ կարգել Հարցն սըջն դամինիկոսի. և այն է՝ որ մինչև ցայսօր տեսանի. ուր արար և առնէ մինչև ցայսօր ամենանըք կոյսն զքաղզամ և զմեծամեծ սքանչելիս, մինչև տալ քաղմաց յառնել ՚ի մեռելոց, ոմն ընթերցեալ լինի ՚ի ժամանակագիրս այնր եկեղեցւոյ։

Պատմ։

Որպէս տալով ՚ած զմարմնաւոր կուրսն երկրագործիս այսմիկ և ընտանեաց նր, լուսաւորեաց զնա ՚ի ներքուստ, որով ծանեան պատուել և փառաւորել զամենասուրբ կոյսն, այսպէս տալով քաղմաց զխաւարն վշտաց և ձախորդութեց, տայ նմ զլոյս Հանապհոյ զկամն իւր։ Վասն զի սակ երանելին գրիգոր. զպէս՝ զոր խնամ մեղն, բանայ նեղուկն. և մարգարէն սակ վն մեղուցեալ ժողովրդեանն իջէի. յորքամ ապանաքեր գնաց, խնդրեին գնա։ Այ զի վիշտք և նեղուկք տան մեզ զզոհիլ յերկրայնոյս, և փութացուցանեն երթալ առ ած. ոմ վկայէ նոյն սաղմոսերգուն ասելով. յաճախեցին սիրանդուկ նոցա. չեր այսորիկ ապա վաղվաղնոյին։

Ա՛հա՛ոնորդուե՛ հրաշալի՛ ցլա՛ գիւղ գոյա՛ ՚ի լերինն պաճա՛ռուկ ՚ի հղեալո՛ն ինորիկայ հրաշագործ պապիկեր մ՛ ամենայն հոռմին։

ՆՐԸ ՀԱՐ ԽՍԻ

Զոր պատմէ հայրն կոմիկեմպերկ՚ի գիրս իւր՝ որ զնբ ածածնին։ Եւ հայրն գառնայ բովիեան. հատոր՝ բ. օրինակ. 26։

Օկնի որոյ մեծն ալիմնասս Թագաւորն արագունայ Հալածեաց զմուղբիան ՚ի մինորկա կղզւոյն՝ որ կայ յանգիման ասպանիոյ, չինեցին անդ առ ոտս լերինն կոչեցեալոյ տաճրոս, (որ Թարգմանի՝ ցօղ.) գերեզման հանգըն կարգին կոչեցեալոյ վարձուց նբ ածածնին, զվանք մի. և քնակեին ՚ի նմին ոճ՛ պահպանուբ կրօնաւորական վարուց։ Ո՛րդ՝ պատուհեցաւ, զի կրօնաւոր լուսաորարն եկեղեցւոյ այնը վանայ՝ այր առաքինի և յոյժ ջերմեռանդ ամենայն կուսին, տեսանէր ՚ի պատուհանէ սենեկին իւրոյ ըզ երեկս շաբաթ աւուրց՝ ամսօրեայ ժամանակաւ վառիլ ՚ի կատար լերինն այնորիկ քաղցր մեղեդինաց յոյժ. և լսելի լինիլ ձայնի երգոյ և տաղաց և քնարից քաղցրաբարբառ հնչելոյ։ Ո՛չ կարելով իմանալ՝ Թէ զինչ էցէ այն, պատմեաց զայն մեծաւորին իւրոյ և այլոց կրօնաւորաց։ Ոլբ և ամենեքեան գընացին ընդ երեկս շաբաթ աւուրն ՚ի սենեակ

եակ ՆՐ . և տեսին և լուան զայն ամ , զոր նա տեառանէր և լսեր : Ա,ւ յետոյ խորհեցան երթալ ելանել ի կատար լերինն , և տեսա նել թէ զի՞նչ էցե այն , յորոյ պատիւ վառէլ լինէին այնչափ մոմեղէնք , և լինէին այն չափ երաժշտուխք յերկինից : Ա,պա ելեալ ա մենեքին ՚ի Թափօր՝ սաղմոսելով և երգելով երթային և ելանէին ՚ի լեառն . և ահա էլ յանկարծակի ըստ առաջ Նշ ցոլ մի մեծ և ա հագին , որ նախ ՚ի ծոմնկս իջեալ երկնէպագ արձ խուչին՝ զոր տանէին յառաջոյ Թափօրին . և ապա կանգնեալ յոտս՝ առաջնորդեր Նշ , և ցոլցանէր գլխովն զհետ երթալ նո ՚ի Լրումն հետևեալ կրօնաւորացն , գնալով գնային , և ելանէին ՚ի լեառն ըստ Ճանապարհ անկոխ և ապառաժուտ : Ա,ւ ահա ժամանեցին առ ոտս քարաժայռի կամ վի մի միոյ մեծի , ըստ որ անհնար էր անցանել : Ա,նդ ցոլն նախ զկայ էառ , և ապա էհար եղջերըքն ղվէմն ահագին , և քաժանեցաւ քարաժայռն յերկուս . և ետ Նշ Ճանապարհ ելանել ՚ի վեր : Ա,ոկ կրօնաւորքն հիացեալք և զարհուրեալք ըստ խորատուրքն հիւթեալք քարաժայռին , գնային զհետ ցլոյն , մինչև ժամանեցեալ ելին ՚ի կատար լերինն . ուր իսկոյն անհետացեալ եղև ցոլն հրաշալի : Ա,ոկ Նշ հայեցեալ այսր և անդր՝ տեսին , զի կայր անդ ՚ի քարայրի միում շինեալ ՚ի վայրի արձանեայ գեղեցիկ և ջերմեռանդ շարժ պատկեր մի տիրամօր Նշ կուսին մեր ՅիսմՈւ՝ քարձրութ Նշ երից Թ զայ . և ծանր

եան յայնժամ զպատճառն, վասն լինելին ի շաբաթ աւուրն՝ այն հրաշալի երևմունք ի յերկնից։ Այս ի ծունկս իջեալ առաջի պատկերի ամենաներ կուսին՝ մատուցին աղաչեաց և պաղատանս բազումս առնա. և յետոյ քարձեալ անտի զպատկերն, իջին ի լեռնէն. և բերեալ ի դղեակն կղզւոյն՝ եդին յեկեղեցւոջ սրբուհւոյն ագաթայ՝ ուր կամէին շինել զնոր մենաստան, և անդ քնակիլ։ Այլ զի ամենաներ կոյսն կամէր թէ անդ ի կատար լերինն շինեացի նոր եկեղեցի մի յանուն իւր, և անդ կացցէ այն պատկեր իւր, և լինի այն ուխտատեղի հաւատացելոց, թէև տաժանելի իցէ ճանապարհն ելանել անդր, վասն այսորիկ յերկրորդումն աւուր դարձաւ պատկերն այն անեղեւոյթ ձեռամբ հրեշտակաց վերստին ի տեղի առաջին ի կատար լերինն տաւրոսի։ Որ տեսեալ կրօնաւորացն և այլոց հաւատացելոց, յօժարեցան և շինեցին անդ ի կատար լերինն զդեղեցիկ եկեղեցի մի. և եդին ի նմին զայն պատկերը տիրամօրն. և ապա շինեցին առ եկեղեցեաւն նոսա զտունս ինչ քնակիլ ումանց անդ, և ծառայել ամենաներ կուսին. և եղև այն մինչև յայսօր ուխտատեղի հաւատացելոց. ուր և ընկալան զբաղում ձիրս ի մօրէն ընդ որհնեալ յամենաներ կուսէն. զորոց դրեցաք զումանս ի բազմայ։ Ստաւ երբեմն ի ծովուն մտացեր կղզւոյ ի մեծի ալեկոծութեն մերձ

ի յերկն-

'ի յընկղմիլ՝ նաւ մի սպանիացւոյ լի ա-
րամբք և կանամբք . յորում կայր նաև
կին մի հագարացի : Եւ դիմեցին ամե-
նեքին յօգնութիւն ամենանոքա կուսին՝ խոս-
տանալով առաքել զմին 'ի յինքեանց անդր
'ի դլուխ լերինն առ ոտս պատկերի նո՛ր
կառուցել 'ի գիմաց ամենեցուն զուխտ
իւրեանց , եթէ պահեսցէ զնոս 'ի յընկղ-
մանէն . և արկին վիճակ՝ թէ ո՞վ ելցէ 'ի
լեառն . և ել վիճակն 'ի վե՛ր հագարացի
կնոջն . և նա ընկալաւ զայն յօժարութ-
սրտի : Եւ ահա նոյնժամայն եռաց կինն ,
ալի կայր 'ի յօդն 'ի վե՛ր նաւուն գեղեցիկ
վիհափառ Թագուհի ոմն , որ սաստեալ
հրամայէր հողմոյն և ծովուն դադարիլ . որք
և իսկոյն հնազանդէին դադարեցան . և եղև
խաղաղութիւն մեծ : Այսպէս ելեալ կինն ի ոմանց
'ի կղզին , գնաց յեկեղեցին յայն 'ի դլուխ
լերինն՝ կառուցել զուխտ ամենեցուն . և
իբրև եռես զպատկեր տիրամօրն , ա-
դաչակեաց՝ երդուաւ և ասէ , Թէ սա էր
Թագուհին այն , որ հրամայեաց հողմոյն
և ծովուն , և դադարեցոյց զեռանդութիւն նոցա :
Եւ ապա լուսաւորեալ առ յոյ , ընկա-
լաւ զնոքա հաւատն քրիստոնէական , և
մկրտեցաւ . և ոչ եւս յաւել դառնալ յաշ-
խարհ իւր , այլ գնաց բնակեցաւ 'ի սար-
դինիայ կղզին մինչև յօր մահուն իւրոյ :
Յետ այսորիկ եղև երաշտութիւն մեծ 'ի
կղզւոջն յայնմիկ , և ոչ գտանէին մեր-
դիկ ջուր ըմպելոյ . և կային 'ի մեծի նե-
ղու-

ղութէ։ Եւ ասաի եղեալ ՚ի կատար լերինն տաճարոսի՝ առնուն զպատկեր տիրամօր եր կուսին, և բերեն ՚ի քաղաքն, և եդին ՚ի քաղմունդի ՚ի գլխաւոր եկեղեցւոջ նորին. և գնային ամենեքեան առաջի ինն անդր. և աղաչէին զնա կոյն գթալ ՚ի վերայ նոցա և տալ զանձրև։ Եւ իբրև յայն ինն առաքն ոչ ընկալան զանձրև, երկեան թէ գուցէ բարկացաւ ՚ի վերայ նոցա ՚ի կոյն։ Եւ ասի մինչ թաւիսրիւ մեծաւ տանկին զպատկերն անդրէն ՚ի տեղին իւր, ահա յանկարծակի եղ ՚ի առաջ նոցա հրաշալի կապուտակ մարմոյ ցուլ մի մեծ՝ առաքեալ յամենաձաք կուսէն. որ և ընկերակցեալ գնայր ընդ նմա մինչև հասին ամենեքեան ՚ի հեղեղատ մի փոքրիկ։ Եւ անդ խոնարհեցուցեալ ցուլն զգլուխն, հաւ բերաննովն անտի սակաւ մի ջուր, և փրչեաց ՚ի երկինս. և եղև աբանելիք մեծ. զի նոյնժամայն մթացան երկինք անպով. և տեղեաց անձրև յորդ և սաստիկ յոյժ. մինչև թացեալ լինիլ ամենեցուն, որք էին ՚ի թաւիսրին, և փախչիլ և ցրուիլ այսր և անդր, առ ՚ի դառանալ զտեղի թաւստանան յերեսաց անձրևին, և ցուլն հրաշալի եղև իսկոյն անհետացեալ։ Եւ կղզին ամ գոհանայր զնոնէ. և փառաւորեր զհրաշագործ մայրն այն։ Ասաց ՚ի գլուխս արար և առնէ անդ մինչև յայսօր ամենաձաք կոյտ նահ զայլ անթիւ քանդելիս և չնորհս ՚ի Քրիստոսէ իւրոց։

Պատմ։

Պաուղ։

Եթէ հագարայի կինն՝ զորմէ գրեցաք ՚ի պատմուԹիւնս՝ միանգամ միայն տեսանելով զաբանչելիսն այդ, եկն ՚ի զղջումն, և ընկալաւ զնք հաւատն քրիստոնէական, ապա մր պատժոց ոչ եմք արժանի մեք, որք լսեմք զայսչափ աբանչելիսն այդ և մեր նը. և ոչ դադարիմք ՚ի մեղայ. ուստի իրաւամբք կատարելոյ է ՚ի վր մեր բանն այն քի, որ ասէ. գլխոյն հարաւոյ չարէնջ ՚ե զպատասխանի քնդ աղջիկ քնդ այսիկ, և պատասխանի տուր զնա։ Բայց սակայն պատձառ ևս չարեայ մերոյ այս է, զի ոչ հաւատամք կատարեալ հաւատով այսպիսի աբանչելեայ սնն։ Այլ որ չարագոյնն է, զի եմք ունակք, որք ծաղր և առնեմք զայսպիսի պատմուԹիւս. որք և աբանչելեացն աւետարանին գժոխարար հաւատան. և մք բոլորովին հեռի եմք յարքայուԹենն այդ։

Յաղագս սրանչելեաց ինչ եղելոց յամենաւբ կոսեն
՚ի հիմնարկութենէ մինասրանի հարցն կարգեղ-
եանց ՚ի Ծոլովասյ գաղտին :

ՀՐԵՐ ԽՐ

Ջոր պատմէ հայրն դանիէլ յայերարեան ՚ի գիրս իւր :
Եւ հայրն գաւրս բովիեան . հատոր . Է .
օրինակ . 35 :

Շուրջ զամաւ փրկչին , 1260. հարք կարմելեան կարգին ունէին մեծ մեծի քաղաքին Թոլոսայ յաշխար-հին գաղղիոյ՝ զփոքրիկ և զանձուկ մե-նաստան մի անյարմար այնպիսի հուչակա-ւոր կարգի նուիրելոյ Աստուծոյ նոր կու-սին . և փափաքէին ունել անդ ՚ի ներքս քաղաքին զայլ վանս ինչ մեծ և ընդար-ձակ . բայց վն աղքատութե իւրեանց չէին ձեռնհաս : Արդ՝ եր ՚ի քաղաքին յայնմիկ հրէայ ոմն անուն սամուէլ գրոսեան՝ այր վաճառական և յոյժ փարթամ . որ յաւուր միում մինչ զգնայր ՚ի մեծի պարտիզն տան իւրոյ , եաես ՚ի հեռաստանէ , զի կայր ՚ի վէր ծառոյ միոյ գեղեցիկ պատկեր մի Աստ-ծոր նոր կուսին . և իբրև մերձեցաւ առ՚ի լաւագոյն և ս տեսանել զայն , իսկոյն աներ-և յոյթ եղև պատկերն յաչաց նր : Օ արմայ-եալ է այն հրէայն , դարձեալ հեռացաւ՚ի ծա-ռոյն , և դարձեալ եաես զպատկերն ՚ի վէրնր . և

և իբրև վերատին մերձեցաւ ՚ի ծառն՝ տեսանել զայն, անյայտ եղև պատկերն վերատին. և այսպէս քանիցս մերձենայր ՚ի ծառն, ոչ տեսանէր զայն. և քանիցս հեռանայր՝ տեսանէր. և այս պատահեցաւ նմա Հնգիցս։ Ապա ապուշ ինայեալ՝ ցանկայր և խնդրեր իմանալ, Թէ զի՛նչ ունի ցուցանել տեսիլն այն. Եւ այնուրիկ յերկրորդումն աւուր գնաց առ ծառատեր քահանայ մի քաղաքին Թոլոսայ՝ առ բարեկամիւր, և պատմեաց նմա զոր եառեալ, և խնդրեր ՚ի նմանէ զմեկնութիւն խորհրդոյն։ Ասէ քահանայն՝ քանզի եր այր առաքինի՝ լուսաւորեալ առ Յիսուս ասէ ցնա. այս է խորհուրդն երբեմն երևելոյ և երբեմն ծածկելոյ յաւուրս քոյ՝ պատկերի նոր տիրամօրն մերոյ պատուոյ. զի դու քաջ գիտես, Թէ զծրջափ անարգանս ընդունի մայրն այ ՚ի ձէնջ ՚ի հրեից. վ՚ն այն օր՝ քանիցս մերձենայիր առ նա՝ Թագչէր ՚ի քէն, ոչղվի մի անարգեսցի ՚ի քէն. և օրքանիցս հեռանայիր՝ երևեր քեզ, որով ցուցաներ Թէ խնդրե ինչ ՚ի քէն, և կայ մի բարի ինչ առնել քեզ։ Ասէ հրեայն, զի՛նչ արգելօք խնդրե նա յինէն։ Ասէ քահանայն, գիտես պարոն, զի հարք կարմելեան կարգին՝ արք բարիք և նուիրեալք մօրն այ, և ՚ի նմանէ հովանաւորեալք, ՚ի խնդիր էն ունել զտեղի ինն ասո ՚ի ներբս ՚ի քաղաքիս, առ ՚ի չինել անդ զեկեղեցի մի մօրն այ հանդերձ վանաստանաւ, և ոչ կա-

կարեն գտանել, և չեն իսկ ձեռնհաս. ա-
պա ընդարձակեաւ պիտիս քո պարսն, և
առւր նոյ զայս քո պարտէզ վն շինուածոյ
նոյ. քանզի երեւելոյն քեզ ոչ կոյսն ի
նմին պարտիզի, զայն խնդրէ ի քէն:
Ը արժեալ հրեշտն նախ յոյ, և ապա ի
քանիցն քարի քահանայիցն, շնորհեալ յո-
ժար կամօք զայն իւր պարտէզ Տարսն կար-
մրեղեայս առ ի շինել անդ զեկեղեցին և
զմենաստան իւրեանց: Իսկ ամենօրհնեալ
ոչ կոյսն՝ իսկոյն հատոյց նմա զվարձն
այնորիկ, որ եղև այս. զի լուսաւորեալ
հրեշտն առ յոյ, հաւատալ ի քրիստոս
ետքն հանդերձ, զոր և ուղղափառք եղեն
քրիստոնեայք: Այս ոչ շատացեալ այսու,
ինքն և կինն հրաժարեալք յաշխարհէ՝
մտին ի նոյն կարգ կարմրեղեան կրօնաւ-
որացն՝ մինն ի մենաստան արանց, և միւսն
ի մենաստան կուսանաց: Օ այս սքանչա-
եալ՝ լսէիցուք զայլ միւս սքանչելիս: Ի դէմ
իչխանին քաղաքին Թարսոնայ տեսեալ զը-
հրեշտն լեալ քրիստոնեայ և կրօնաւոր,
Տարաւ սիրով պարտիզին նմին, և խնդրեալ
զայն ի Տարցն կարմրեղենից. իսկ նոքա ոչ
կամեցան տալ զայն նմա: Ասեալ քար-
կացեալ իշխանն առաքեալ զպատաւորս,
և փակեալ երկաթակապ փականօք զը-
դրօնս փաթրիկ մենաստանին նոցա, ոմանք ի
կարասցեն ելանել արտաքս ի մուրալ զը-
կերսկս. այլ անդ թող՝ երանելոյն առաքելոյ
մեայեալք՝ լուռ ադատեսցին տալ նմա զը-
պար-

պարտէզն։ Այլին այսպէս բանտարկեալք և տառապեալք ի տօնս կրծատութեան այնոքիկ աւուրս քանի մի. և Թեպետ ամանք ի գիշերի բերէին ծածկաբար ղկերակս ինչ, և տային նոցա ի պատուհանից, սակայն ոչ բաւեր այն նոցա։ Պատմիչ յաւուր միում մաղաչէին զամենանսեր կոյսն գԹեալ ի նոսա, և երդէին զայն մեսեդի ժամերգութեանն նորա, թէ, Ո՞ր ղնիզ մխիթարէ յոյժ բանիւ, նոյնժամայն լուծան ամ փականք և աղիք, ո՛րով փակեալ կային դրունք մենաստանին, և ինքնին բացան։ Յայ ամենանսեր կոյսն ոչ ևԹող անպատիժ զնիւանն զայն անօրէն. քանզի ինոյնաւսկ բակէի, յորում բացան ինքնին դրունք մենաստանին, և հաս պատիժ պատուհասի ի վերայ իշխանին այսու կերպիւ. զի արտաքս առեալն երկոքին աչք նորա ի տեղւոջէ իւրեանց. և կախեցան գՋգայն իբրև գինաս գերեսաց նորա ի տակուսն տեսողայ։ Յոյնժամ ինչ իշխանն մոտաբերեալ ղղջայաւ ի չարեաց իւրոց. և լուեալ Թէ ինքնին բացեալ են դրունք մենաստանին, եւս տանիլ զինքն անդր առ ի գտանել զաժշկուն աչաց իւրոց. և ժամանեալ ի մենաստանն, անկաւ յատս Հարցն այնոցիկ. և խնդրէր ի նոցանէ զԹողութիւն. և ապա պաղատեցեր զինն Հայցել յամենանսեր կուսէն զաժշկութիւն աչաց իւրոց։ Յոկ բարի և անչիշաչար կրծնաւորքն այնոքիկ նոյնժամայնոյն ժողովեցան յեկեղեցին. և կացուցեալ զիշխանն

խանն առաջի խորանի ՝ծածամոր ՝որ կու-
սին , սկսան աղաչել զնա մեծաւ ջեր-
մեռանդութե՛ տալ զբժշկուն ասացեալ նո՛ր ,
Յո՛ մինչ միաբան երգէին զերգն ՝ղՂեր
ընտրեա՛ւ . և ժամանեցին յայն բան . պա-
տ՛ն առ մեզ պաՀպանող կոյսեցուածոս տոյոց ասաց .
տեսանէ՛ին յայնժամ ամենեքին , զի ատ-
բակախեաղ աչք իշխանին փոքր փոքր վե-
րաժողովեալք , մանին զետեղեցան ՝ի տե-
ղիս իւրեանց , ՝ի զարմացումն ամենե-
ցուն . և անկեալ ամենեքին ՝ի վե՛ր երե-
սաց իւրեանց՝ մատուցանէին գոհութի՛ւն
նմա և ամենաՀզօր մօր նորա : Յայն իշխանն
առ՝ի շնորհակալուի՛ այսպիսի մեծի բա-
րերարութե՛ եղելոյ առ ինքն յամենայնէ
կուսէն , ոչ միայն ընծայեաց զառաջինն
զբաժակ ինչ ՝ի նպաստ շինուածոյ եկե-
ղեցւոյ և մենաստանի Հարցն այնոցիկ ,
զոր չինեցին անդ՝ի ներքս՝ի քաղաքն՝ի պար-
սից Հրեից , այլև յետոյ Հրաժարեալ յաշ-
խարՀէ եմուտ ՝ի նոյն կարգ . և զամ , զոր
ունէր , ետ ՝ի նպաստ այնր շինուածոյ :

Պատառ :

Յայնմ իշխանէս այսմիկ բազում ինչ յանցա-
նէմ և մեծ ամենեցեան . ոմ՛ն ասէ առաքեալն
յակոբոս . և խնամատունն ասէ վե՛ր արդա-
րոց՝ արդարն եՀան անգամ անկցի յառաջն : Այ-
սակայն այս է տարբերուի ՝ի մէջ անկ-
մանն արդարոյն և ամբարշտին , զի ար-
դարն յորժամ անկանի , խնամարհի՝ զղջայ՝

և զղջմամբն յոտն կանգնի, ոչ ասէ նոյն իմաստուհին անդադար. Բօթն անփոյթ անկցի արտքն, և կանգնեսցի: Ուրախ սիրաբիշտն յորժամ անկանի, մնայ ի նմին յօժարութեբ, և ոչ կամի յառնել. ոչ և զայս ասէ անդադար նոյն իմաստուհին. յորժամ ի խորս չարեաց ժամանէ ամբարիշտն, արհամարհէ: Ապա որ յապաղէ զղջալ ի մեղացն, ամբարիշտ է, և ըստ իւր շուրջ ածէ յայտնապէս զնշանն դատապարտութեան իւրոյ. յորմէ խնդրն ամենագութն ոչ փրկեսցէ զնա ընդ երեսոյ գրոյս:

Յաղագս սպանչելեաց ինչ եղելոց յամենաբէ կուսէն սուրբ աղբերըն հռոմերէն կորդուբայոյ գաղտնին, յորմէ հոլչեցաւ ածածին աբ աղբերն:

ՀԱՐՑ. ԽԱ:

Ջոր պատմէ հայրն կոմիտեմպերկ ի գիրս իւր: Եւ հայրն գաւրաս բովկեան. հասար. Ե. օրինակ. Տ:

Ի կորդուբա քաղաք սպանիոյ կայր այր մի ռամիկ անուն դոնդիսալուս, այր բարեպաշտ և յոյժ ջերմեռանդ առ աստուածն: Կոյսն, և էր արհեստիւ ասրագործ: Ունէր աս կին, և ի նմանէ ըղդուստր մի, որք փոխանակ լինելոյ նմա օգնական, էին նմա անտանելի վիշտք ծանրութեբ. վասն կինն զկնի ծնանելոյ ըղդուստրն,

դուստրն, Հիւանդացաւ Հիւանդութիւն անդամալուծութեան, և իբր անշարժ կոչիլ լինի անկեալ կայր ի մահիճս՝ սաստիկ ցաւս քաշումն։ Լսեալ դուստրն ի հասանիլն յաման ընտրութեան բարւոյ և չարի, տեսաւ զինել յիմար։ Լսեալ բարեպաշտ այրն կրեր զայս վիշտ ծանրութեան կնոջն և դստերն՝ մեծաւ համբերութիւն. և ոչ երբէք տրտունջս, այլ դարմաներ զնա սիրով։ Լուդ պատահեցաւ, զի մինչ յաւուր միում ողջմիզեն այրս այս եղեալ արտաքս ի քաղաքէն մերոնս իբր երկաւս՝ կայր ի դաշտի հանդէպ վաղեմի ինչ ծառոյ թզենւոյ, և խնդրեր արտասուօք և չառաչանօք զողորմութիւն կարեաց իւրոց յայր և յամենայնէ մօրէն նոր, ահա երևեցաւ նմա անդ ամենայնէ կոյսն՝ օգնական վայելչութիւն, և ասէ ցնա քաղցրութիւն. ահա լուեալ ապաչանաց քոց, և եկի օգնել քեզ. արի երթ առ թզենիդ՝ որ կայ ի հանդիպոյդ, և գտցես առ արմատով նր գաղթիւր մի. և առցես անտի ջուր անօթով իմն, և ասրսիս ի տուն, և տացես ըմպել կնոջդ և դստերդ, և նոյնժամայն բժշկեսցին ի ցաւոցդ եց իւրեանց։ Լու ջուրն այն վն այսորիկ ունի զայն զօրուն, զի անդ ընդ հողով արմատոյ թզենւոյն ի վաղ ժամանակաց թաղեալ կայ պատկերն իմ։ Լու ահա պատուիրեմ քեզ, զի երթեալ ի քաղաքն, ասասցես եպիս կոպոսին քառնալ անտի զիմ պատկեր, և տանիլ ի քաղաքն, և կառուցանել յա-

նուն

նուէն իմ զեկեղեցի, և դնել յաւազ խորա-
նին նոր զայն պատկեր. և ես յօրէ յայն-
մանէ առյապայ՝ արարից քաղցումն ընդհա-
ջերմեռանդիցն իմոյ։ Օ այս ասացեալ՝
օրհնեալ զնա, և եղև աներևոյթ։ Իսկ
այրն ողորմելի յոյժ հիացեալ և սիրիթա-
եալ՝ գնաց առ ոտս թզենւոյն, և եգիտ
զջուրն. և էառ անօթիով ինն՝ի ջրոյ ան-
տի, և տարաւ փութանակի՝ի տունն իւր,
և ետ լմնզել կնոջն և զաւերն՝ պատմե-
լով զոր ինչ ետեսն, և զոր լուաւ։ Իսկ նո-
քա իբրև արբին զայն հաւատով, առաջ-
մնոյն բժշկեցան, ըստ կինն՝ի յանդամնոլու-
ծուէն, և աղջիկն՝ի բախտածուէն։ Օ այս
կրկին հրաշս տեսեալ առն, գնաց վաղ-
վաղակի առ եպիսկոպոսն քաղաքին, և
պատմեաց նմա կարգաւ զամ սքանչելիսն՝
որ եղեն. և ապա զբանս ամենայնք կու-
սին վն շինելոյ զեկեղեցի յանուն նորա։
Իսկ հիացեալ եպիսկոպոսն ընդ այն ամ,
և ուրախացեալ յոյժ, ժողովեաց զամ
ուխտն եկեղեցւոյն, և վճռամեծս քա-
զաքին, և եղեալ՝ի թափօր, գնացին առ
այն թզենի. և պեղեալ զհողն առ ար-
մատով նորին, գտին անդ զարձանեայ գե-
ղեցիկ պատկեր մի սիրամօր Քրիստոսի՝
չափաւոր մեծուքի, շինեալ՝ի փայտէ՝ քո-
վանդակն ոսկեզօծ, որ ունէր՝ի գրկին
զՅծորդին իւր կանգնեալ յոտս առ ձա-
խու բազկին՝ի վր ծնգաց մօրն. և էր
ամբողջ և անարատ, և իբր նորոգ քան-

դակեալ ։ Եւ բարձեալ անտի մծաւյար-
գուէք զայն պատկեր , տարան ՚ի քաղաքն.
և շինեցին զՅոյակապ եկեղեցի յանուն ա-
մենանքե կուսին . և եդին յաւագ խորա-
նին նոր զայն պատկեր . և կոչեցին զա-
նուն եկեղեցւոյն , ածածին սէ աղբեր ։ Իսկ
զանուն ջրոյն՝ ուր գտաւ պատկերն՝ կո-
չեցին աղբեր սէ ածածնին ։ Եւ յօրէ յայն-
մանէ առեալ սկսաւ առնել ամենասքե
կոյսն զբազում ձիրս շնորհաց ջերմեռան-
դից իւրոց , Թէ անդ յաղբերն , և Թէ
յեկեղեցւոջ իւրում. զորոց գրեսցուք զեր-
կուս միայն ։ Առաջինն է , զի ՚ի ժամա-
նակին յայնմիկ՝ Թագաւորն արագռնայ չա-
րայար հիւանդութեբ տենդի անկեալ կայր
՚ի մահիճն՝ ամս բազումս , և ոչ կարէր
գտանել զդեղ և զդարման ։ Այս իբրև
էարբ հաւատով և ջերմեռանդութեբ ՚ի
ջրոյ անտի աղբեր սէ ածածնին , զոր տա-
րան նմա , առժամայն բժշկեցաւ ՚ի տեն-
դէն , և յարեաւ յանկողնոյն ։ Երկրորդն
է , զի աղնուական ոմն ՚ի նոյն քաղաքէ ,
անուն՝ Թովմաս անբժշկ , ցանկայր մտա-
նել ՚ի կրօն յիւեան կարգին . և վն այր
անդադար աղաչէր զմեծաւորն վանայ նո՛.
բայց ոչ լինէր ընկալեալ ՚ի կրօնն , զի
յոյժ Թլուճատ էր լեզուաւն ։ Այս գնաց
՚ի վերոյասացեալ եկեղեցին ածածնին , և
անկեալ առաջի պատկերի սէ տիրամօրն ,
խնդրէր դառն արտասուօք զբժշկումն Թլու-
ճատութեն լեզուին ։ Եւ զօրացեալ հա-

ատով ասէր և ս, ոչ մեկնեցայց աստ ոչ կոյս ածածկին, մինչև ոչ բացցես զչեզու իմ: Ոչ ևս արտասուալից աղաչանաց նր ամենանք կոյսն. և եւարձ զթլուատուԹի լեզուի նր: Այն նա նոյնժամայն գընաց առ մեծաւորն վանացն յնեան կարգին, որ զնա քաջ ձանաչէր, և խնդրեաց ի նմանէ ընդունել զնա ի կրօնն: Այն մեծաւորն իբրև ետես զնա բժշկեալ ի թլուատուԹէ լեզուին սքանչելեօք ամենանք կուսին, հիացաւ յոյժ. և ընկալաւ զնա սիրով մեծաւ ի կրօն իւրեանց. յորում եղև նա յետոյ այր նշանաւոր, և մեծ գիտնական:

Պատգ:

Ասցուք և մեք ի բարի առնէս յայսմանէ տանիլ հոգս ընտանեաց մերոց՝ Թէ և երբեմն կրեսցուք վիշտս և տառապանս վն նց. քանզի ըստ առաքելոյն, Որ նոանց ոչ պահէ ընտանեաց իւրոց, ի հաւատոյն ուրացեալ է, և չար նա քան զանհաւատսն է: Օ որ և ուսցց ձրն մեր, որ ի գառնուԹէ չարչարանացն իւրոց Թողեալ ի մի կողմն զվիշտս իւր, հոգայր զմայրն, և յանձն առնէր զնա աշակերտին իւրում աւետարանչին յովհաննու ասելով. ահա մայր քո:

* * * *
* * *

Յաղագս հրաշից ինչ եղելոց յամենասքն էուսէն ՚ի ընտան երէց եկեղեցւոյ Խոբոյ։

ՀԱՐՑ Ա.

Զոր պատմէ Հայոն կոմիտասերկ ՚ի ձ. հատոր գրոց իւրոց ։ Եւ Հայոն գառնա բովիեան. հատոր. է. օրինակ. 8։

Յամի փրկչին, 1450, ՚ի գեղջ միում կոչեցեալ՝ վիլլանովա, որ Թարգմանի նոր գիւղ, ՚ի գառաւին անգալուսեայ, ՚ի մեծն ապանիայ, էր կինն մի գիւղական, կին բարեպաշտ և յոյժ ջերմեռանդ առ ամենաքն Ճշմարիտն կոյսն. որ և ՚ի գործել իւրում զանգս և զպգիս իւր, ոչ դադարէր ՚ի յօրհնելոյ և ՚ի գովելոյ զնոր կոյսն. այլ գրեթէ զօրն ողջոյն կայր յաղօթս առ նա. որոյ և յոյժ հաճոյ եղև աստենաքն կուսին. և բնակաւ քեզմ ՚ի նմանէ, որպէս երևի ՚ի գրելոցս ։ Քրդ՝ մինչ յաւուր միում գործէր այս կին զանգիւր, երևեցաւ նմա անդ ամենաքն կոյսն աքանչելի փառաւք և գեղեցկութիւք, և ասէ ցնա. Երկն ասա զքեզաղաքանա տո, զի շինեսցեն ասա՚ի սկսն անդր ղեկեղեցի զ ծախուց իւրեանոց յանուն իմ. և կոչեսցեն զանուն նր, Ճշմարիտն զօրութիւն. վասն բարկացեալ է որ խորտանել ժանդագոյնիւ զմեզ բնակիչս անդաստանեաց. և արդեն սկսաւ ժանդագոյն խորել զայլ գիւղս և գաղաւս.

և

և ես եղէ բարեխօս, զի մի՛ և ՚ի պատահեսցէ այն.
և զայս ասացեալ եղև անհրեշտելի. և կինն
հիացեալ սատանեայսն. և ասէ գնաց ՚ի
դիւղն, և պատմեաց ուրախութիւն գիւ-
ղականաց, և երիցու գեղջն՝ զտեսիլ և
զպատգամն ամենայնի կուսին: Այլ նոքա
ոչ հաւատային նմա, Թէպէտ և լսէին,
Թէ ժամուսխան ահա՛ ի մօտաւոր դիւղս և
քաղաքս անկեալ կատորէ զնոսին, այլ ծաղր
առնէին զկինն, և համարէին ցնորեալ: Ա-
ւուրս յետ քանի մի աւուրց՝ մինչ կայր կինն
տրտում մնալ ոչ հաւատալոցն նմա դիւղակա-
նացն, զարձեալ երևեցաւ նմա նոր կոյս ՚ի
նմին անդր, և ասէ ցնա. Ո՛րդիդ, ես այժմ
պայծառ եղէ զայնպէսի նշան, որով անեղծեայ հաւա-
պացեն բանիդ քոյ. և զայս ասացեալ՝ մեր-
ձեցաւ առ նա, և ամենայնքն մնատամբ ի-
րով տպաւորեաց ՚ի կուրծս նորա զպարա-
նոցաւն գլխոյ իմն լուսատիպանիչ յոյժ. և
ասէ. աղէ երթ առ նա, և տուր նմա զայ
ռաջին պատգամս իմ, և գոյց նորա զայս
նշան աչաց խաչին. որով հաւատասցեն քա-
նից քոց. այլև ՚ի սմին իսկ աւուր պատա-
հեսցի նմա և այլ իմն աքանչելիք, որով լարձ-
ցին ամենեքին և այլ իմն աքանչելիք, որով լարձ-
ցին ամենեքին ՚ի գիւղն
այնու պայծառատիպ նշանաւ կրծոցն. և
եցոյց գիւղականացն զայն. և ասաց նոքա
զարձեալ զպատգամն նոր կուսին: Ա-
յս ընթացան ամենեքեան տեսանել զայն
հրաշալի նշան աչաց խաչին. զոր և տեսեալ,
ապուշ կային ՚ի հիացմանէ: Այս յայտ

վայրի պատանեակ ոմն ՚ի գիւղականաց առ ՚ի հրաւիրել նաև զայլ հեռաւորս յայն տեսիլ, եւ ՚ի զանգակատունն եկեղեցւոյ գեղջըն, և ուժգինս հնչեցուցանէր զզանգակն առ ՚ի ժողովիլ ամենեցուն անդր։ Իսկ կղերիկոս ոմն եկեղեցւոյն, անուն՝ յակոբ հերերեան, ոչ գիտեալով յայնժամ զբանչելիսն հրաշալի խաչին, եւ բարկութիւ ՚ի զանգակատունն գաւազան ՚ի ձեռին, առ ՚ի գանել զհնչեցուիչն զանգակայ։ Իւր պատանեակն տեսեալ զնա գալ բարկութիւ ՚ի վր իւր, երկեաւ յոյժ. և ՚ի խուսափելն այսր և անդր առ ՚ի ոչ լինիլ գանահար, անկաւ ՚ի զանգակատանէն ՚ի վայր. և ըստ անկանիլն նոյնժամայն մեռաւ։ Իսկ ժողովուրդն և մանաւանդ երանելի կինն տեսեալ զայս դիպուած պատանւոյն, խռովեցան յոյժ. և դարձեալ խնդութիւ ՚ի նմ յողբս արտասուս։ Այլ երանելի կինն զօրացեալ հաւատով, էջ ՚ի ծունկս անդ առ մեռեալ պատանեաւն, և ասէ այսպէս. Ո՞վ տիրամայր ՚ոբ կոյս ՚ածածին. մի՛ թողուր խառնիլ տրտմութիւ ըստ մերումն ուրախութիւ, որով ցընծայաք և ցնծամք ՚ի վր նշանի ՚ոբ խաչի ՚ածորդւոյդ՝ զոր ՚ի կուրծս իմ տապաւորեցեր. որոյ ՚ի զննին տեսուէ մինչ այս պատանեակ հնչեցուցանէր զզանգակն եկեղեցւոյս, գիպաւ նմա այս դիպուածս մեհու. աղէ գթած աղաչեմք ՚ի վր մեր. և տուր սմա կեանս, և փարատեա զսուգ տրտմու-

արտմաւթե մերոյ : Լե լուսաւ աղաչանաց
նր ամենաներ կոյսն . և ահա յարեաւ մեռ-
եալ պատանին ողջ և անարատ . զոր տես-
եալ ամենեցունն անդ եղելոյ՝ հիացան
յոյժ . և անկեալ յերկիր մատուցանէին
զանբաւ գոհութիւս ՚այ և ամենաներ մեր նր :
Լե այսոքիւք հիանալի հրաշիւք հաւա-
տացեալ բանիւ կնոջն , գնացին ամենեքին
ընդ նմա յանդ նր տեսանել զտեղին , ուր կա-
մէր նա երթ կոյսն , թէ շինեսցի անդ եկեղեցի
մի . և գտին անդ զարձնեալ գեղեցիկ պատ-
կեր մի ամենաներ կուսին Մարիամայ չափ բարձ-
րութեր . զոր կինն իսկ ոչ տեսեալ էր եր-
բէք . և ծանեան ամենեքին , թէ այն էր
պատճառն , վասն որոյ կամէր ամենաներ
կոյսն , թէ շինեսցի անդ եկեղեցի մի յա-
նուն իւր , ՚ի է , առ ՚ի գնել ՚ի նմին զայն
իւր պատկեր , և ունել ՚ի յարգուն : Ուստ
թէ այն պատկեր յորպիսի փայտէ կամ
նիւթոյ իցէ , ոչ ոք մինչև ցայժմ կարաց ո-
րոշել զայն : Լպա խորհուրդ ՚ի մէջ առեալ
ամ գիւղականաց՝ ժողովեցին զծախս շին-
ման եկեղեցւոյն . և սկսան ուրախութեր
մեծաւ շինել ՚ի նմին անդի զեկեղեցին :
Ուայց ՚ի շինման նր , տառապէին յոյժ յա-
ղագս ջրոյ , զի ոչ գոյր ջուր կամ աղբիւր
մերձ անդին այնորիկ : Ուստ երանելի
կինն վերոգրեալ գարձեր հաւատով դի-
մեաց յոգնութեր ամենաներ կուսին . և ա-
ղօթիւք եւրով արար բղխել անդ աղբեր
՚ի պետս շինման եկեղեցւոյն : Որ իբ-

րև

րև չինեալ կատարելին, կոչեցին զանուն նորին. աճապնին ղօրոնել. և եդին յաւագ խորանի նը զայն նորոգ գտեալ պատկերիկ նորին: Իսկ զերանելի կինն կարգեցին լսաարար եկեղեցւոյն այնորիկ. ուր եկաց սուն իբր քսան ամ սրբաւթ 'ի ծառայու-Թե ամենայնբ կուսին. և ապա հանգեաւ 'ի քն. և Թաղեցին 'ի նմին եկեղեցւոջ առաւագ խորանաւն: Իսկ յորմէ կատարումն եկեղեցւոյն սկսեալ՝ մինչև ցայժմ արար և առնէ ամենայնբ կոյսն զբազում շնորհս աքանչելեաց իւրոյն ջերմեռանդից: Իսկ յետ ժամանակաց չինեցին անդ առ եկեղեցեաւն այնմիկ զմենաստան մի. և ետուն զայն հարց կարգի սրբոյ երրորդուԹե՝ որք ազատիչք են գերեաց. ոմանք 'ի ծառայից այ առաւել ևս փառաւորեցի և պատուհեցի մայրն այ. որք և ասպնջականս լինին ուխտաւորացն, որք խուռնեբամ գնան անդր 'ի պատիճ նը:

Պոռոշ:

Ընդ՝ խնդրեացն զբ յամենասբ կուսէն, զի ոմն ինքն վն այսպիսի զարմանալի սքանչելեաց իւրոց կոչեցաւ աճապնին ղօրոնե, տալ ցեկ և մեզ լինիլ զօրաւոր և յաղԹօղս ընդդեմ կրեց և ախտից մերոց. որով ձնշմարտապես կոչիլ կարասցուք յաղԹօղք: Այլ զի ըստ սնոյն սգ ստանինսն. յայնժամ կոչիլ կՔեմ իսկապես յաղԹօղ, յորժամ ընդ ոտիւ սրկՀատ ղանուա մեր, այսինքն խոնարհութե՝ չկպաբատին,

Եղ-

եղբայրսիրութիւն՝ ընակասիչն . հեզութիւն՝ չբարկութիւն . և ողջախոհութիւն՝ չիղջախոհութիւնն : Այս ասաց առ . հոխելով զձախս մեր , առնելմ մեզ աջոս առնդուստ եւանել յերկինս ի մեր :

Ընդհանուր հոյակ երկեաց ի հաւատս , և բժշկեաց ի խեղութիւն զհնդիկ ոմն բերս և բնակիս :

ՀԱՐՑ· ՕՒ:

Ջոր պատմեն հայոն ալխոնաոս հաւատեան . և յոհան հայոն ալլոզայ ի գիրս իւրեանց : Յաս հայոն գաւառս բովկեան . հատոր . Գ : օրինակ . 2 :

Ի հնդկաստան , ի թագաւորութեն պե- րուվայ , որ է փերթա՝ առ ամին լշին կոկիտոյ՝ է աղգ մի հնդկաց կռապաշտիս , որք բայ ի յայլանդակ կերպարանացն՝ զոր ունին , են և յոյժ բիրտք և թմամիտք . և են գրեթէ իբր անասունք . և քնա- կին ի փապարս ծառոց , և կամ՝ ի խուզս՝ յոտոց նոյ չինեալս , և կերակուր ուտեն զարմատս և զտերևս այնց ծառոց : Այսր ի մէջ սոյն այր ոմն հաւատով քրիստոնեայ . որ ոչ միայն քան զայլսն էր առաւել բիրտ և թմամիտ , այլև խեղ էր յանդամացն , և ոչ կարէր ամենևին ուղիղ յոտն կալ : Ար- աւ սա թէ ի նմին թագաւորութէ ի քաղաքին կապոկաւանայ՝ որ աւուրք միով հեռի էր ի կոկիտոյ , առնէ ամենայնք կոյսն յեկեղեցւոջ իւրում՝ զաւազան բժշկութեան հիւանդ-

հիւանդաց. և բորբոքեալ սիրով առողջութեանն անձինն, զնայ գետնաքարշ անդր. և մոեալ յեկեղեցին ծանոյց անդ եղելոյն զպատճառ գալստեան իւրոյ. և խըրատեալ ի նոցանէ՝ առնել վն այնր զինչ նօրեայ ջերմեռանդութիւն, յանձն էառ զնոյն. և խնդրեաց ի նոցանէ թոյլ տալ ինքեան՝ ցայսչափ աւուրս կալ մնալ ի նըմին եկեղեցւոջ. և չնորհեցաւ նմա ի քահանայիցն խնդիր իւր։ Ի.դդ՝ յառաջնում գիշերին՝ յորում մնայ յեկեղեցւոջն, երևեցաւ նմա Թագուհին երկնից լուսափայլ և վեհափառ կերպարանօք. և սկսաւ սիրալիր քանիւք խօսիլ ընդ նմա և ասէ. գիտիցես արդեօք կնքել զքեզ նշանաւ սքի խաչին. և կամ գիտիցես ասել զհայր մեր, և զաղջոյն քեզ մարիամ, և զհաւատամքն։ Ն.ը նա պատասխանի տուեալ ասէ, ո՛չ գիտեմ ամենևին զայդպիսիս տիրուհի։ Յայն ժամ ամենասքբ կոյս ուսոյց նմա նախ կնքել զինքն նշանաւ սքի խաչին. և ապա սկսաւ ինքնին ամենասքբ բերանովն իւրով ուսուցանել նմա զկորհուրդս քրիստոնէական նոր հաւատոյս մերոյ, և զտէրունական աղօթքն, և զայլ բազում բանս աղօթից։ Ն.ը զի՝ ոմն ասացաք, էր յոյժ բժամիտ, և ոչ կարէր մի և երկու անգամ լսելովն ուսանիլ, մի այն հաձեցաւ օգոստափառ տիրուհին երևիլ նմա բազում անգամ, և այնպէս կրթել զնա յուսումն հաւատոյ, ևս մեծի և սքանչելի խոնարհութեան, սի-

րոյ

րոյ, և գԹուէ ամենաՀեզ կուսին, որ անձամբ իւրով կամեցաւ կրԹել զնա յուսումն Հաւատալեաց։ Ալսոսիկ աւուրս ինն երևեր նմա յամուր գիշերի, և ոմն վարդապետ՝ որ մանկունս ուսուցանէր, ուսուցաներ նմ զամ Հարկաւոր գիտելիս։ Այլ ոչ միայն ուսոյց նմ զիրս նոր Հաւատոյ, և զբնմ բանս աղօԹիս, այլև ուսոյց նմա տաղ ինն ի վերջ յարչարանաց տեառն իւրոյ՝ շարադրեալ յինքենէ ի բարբառս նոցին՝ գեղեց կահնչիւն և ընտիր բառիւք։ և այս է առաջին տունն տաղին։

Ազն գեղեցիկ գեսայն բարի։
Ես անմահն չեմ զ ջի։
գոլով անմեղ յամենայ նի։
չարչարեցաւ յեւրոց անօրէն։
ի ալէքսիոս արքասաՀաբեր։
եհեղ զարիւն իւր ի սեր մեր։

Այս այս երևմունք նոր կուսին՝ ոմն ասացաք, տևեաց աւուրս ինն։ և իբրև լցան ինն աւուրք, և ուսաւ լիով քերթ և բերԹամիտ հնդիկն ընտրհօք նոր կուսին՝ զամ քանս Հաւատոյ, յայնժամ բժշկեաց զնա ամենաՀեզ կոյսն նաև ի մարմնաւոր խեղուԹէն։ և գտաւ բոլորովին ողջ և առողջ։ ԹՀ ը Հոգւոյն, և ԹՀ ը մարմնոյն։ Օ որ տեսեալ քահանային և այլոց քրիստոնէից անդ եղելոց, Հիացեալ ապուշ մնային՝ ոչ միայն ի վերջ մարմնաւոր առողջուԹ նր, այլ մանաւանդ ի վերայ սքանչելի և քաղցրալուր տաղին՝ զոր երգեր զու-

զուսեալն յամենայնէ կուսէն։ Հանապազ
և ա՛ի լսել խօսիլ նմա կատարելապէս զմա
բանսն եղ Հաւատոյս մերոյ. և այն պի քաջ ձա
նապէին, որ ոչինչ գիտեր, և ոչ իսկ ուսանիլ
գրեթէ կարեր։ Աւ յորժամ հարցին ցնա,
Թէ ուստի՞ ուսար զայսոսիկ, ասէ ցնսա, յա
մենայնէ կուսէն. վասն լայս լինեակ ա
ւուրս երեսիս լինձ յայտնի գիշերի, և ու
սուցանէր լինձ զայսոսիկ։ Աւ ա՛ի հրատա
րակիլ այսր աքանչելեաց, գունդապետք
մերձաւորք և հեռաւորք դիմէին և գային
անդր տեսանել զայն երջանիկ հնդիկ,
և լսել ձերգն քաղցրալուր. զոր իբրև լը
սէին, լային յաղեսուալի բանից նր, և հիա
նային ա՛ի վր սքանչելեաց ամենայնէ կուսին։
Այսպէս երջանիկ հնդիկն ոչ ևս յաւել դաս
նալ յերկիր իւր, և բնակիլ ա՛ի մէջ քրիս
և անսասնաբարոյ գաւառակցաց իւրոց.
այլ՝ գնաց բնակեցաւ ա՛ի յուլիան. և անդ
մեռաւ սրբաբար։

Պատուղ։

Ա՛յլաբեցո՛ւք և մեք զամենայնք կոյսն, զի
ոմն կրթեաց զայս ռամիկ հնդիկ ա՛ի նր հա
ւատան քրիստոնեական, այսպէս կրթեսցէ և
զմեզ Հոգի ևորապէս ա՛ի նեղբուստ՝ ձանձրել
զունայնութեն աշխարհիս, և զօրանալ Հոգ
ւոյ մերոյ՝ ասելով ընդ մարգարէին. ուսո՛
ցից զարքայութիւնս քո. և Թէ առաջնորդեա՛ ինձ
ա՛ի շաւիղս պատուիրանաց քոց։ Արդարեւ բա
զումք են, որք կուրացեալ միտս ախտից
և

և չար յօժարութէ իւրեանց, ոչ գիտեն զբաղ-
րին. և առաւել անմիտ են յայսմ մասին
քան զառիւծ գիւղական։

Լուսապաշտ էախտրդ ոմն ասանչելեօք ամենաքե կոտորին
եղև հրեշտակեայ, և եթէ ղիմեցուսիչ
ցասող Մարմնոյն։

ՀՐԵՇՏԱԿ·ՆՈՐ·

Զոր պատմէ հայրն անտանիոս կայսրեքեան ի գիրս
պատմութեանն իւրոյ· հատ· ա· գլ· 9։ Եւ հայրն
գաւազս բովիեան· հատոր· դ· օրինակ· 9։

Ի պերուվնայ, յն է՝ փերու, յաշխատիրին
հնդկաց, ի քաղաքին կախապոյիայ,
էր հնդիկ ոմն կռապաշտ, և կախարդ՝ ա-
նուն ալոնսոս, որ ի պատիժ մեղաց իւ-
րոց կայր խեղացեալ յոտից մինչև ցգլուխ.
և ոչ կարէր ամենևին յոտն կալ, այլ միշտ
գնայր յափսիթերս։ Լոյնպէս և կին նը
կախարդ էր. և առաւել չար և ապիրատ
քան զայր իւր։ Արդ՝ պատահեցաւ, զի
յովհաննէս ամենքէնն այր Քերմեռանդ ա-
մենաբը կուսին՝ շրջէր այսր և անդր առ
ի ժողովել զդրամն, և զայլ նուէրս՝ վն
նորոգելոյ զեկեղեցին տիրամօրն, որ կայր
կառուցեալ ի կուստասլուփէ ասացեալ
տեղւոջն, ուր և առնէր ամենաբը կոյս
զբաղում սքանչելիս. և ժողովեաց զբա-
զում

զուամ դրամն և ականս պատուհասանս . և
'ի մէջ այլոց զվարդապան մի կազմեալ յոսկ-
ւոյ և 'ի մեծագին քարանց . և ապա եկն
'ի կաթողիկայ , և իջեւանեցաւ 'ի տան
աւագ երիցու եկեղեցւոյն նը : Այլ ահա'ի
նմին գիշերի եղև հրդեհ 'ի տանն յայն-
միկ . և այրեցաւ բովանդակ տունն , և որ
ինչ կայր 'ի նմին . և ընդ նոսին ամ ժո-
ղովեալքն յովհաննու սանքեղին : Այլ յե-
տոյ գտին 'ի մէջ աւերակացն , զի վար-
դապանն այն պատուհասական՝ հանդերձ թաշ-
կինակաւն , յորում կայր ծրարեալ՝ մնայ-
եալ էր անկեզ և անարատ . զոր տեսեալ
ամենեցուն , աղաղակէին , հրաշք է , հրաշք
է : Այլ՝ 'ի մէջ այլոց օրք տեսին զայս
աքանչելիքս , մինն էր վերոգրեալ կախարդն
ալոնսոս , որ հիացեալ յոյժ ընդ այն հրաշք ,
և լուսաւորեալ առ յոյս , հրաժարեցաւ 'ի
դիւթական արուեստից իւրոց . և արար
ուխտ գնալ 'ի կուստալուփէ առ հրաշա-
գործ պատկեր տիրամօր նոր կուսին , և
հայցել 'ի նմանէ զբժշկուի խեղուճ իւրոյ :
Այ առեալ զորդին իւր միածին մեռեալ
նամեայ՝ եկ 'ի Ճանապարհ գնալ 'ի կուստա-
լուփէ , որ հեռի էր անտի մղոնս իբր հար-
իւր և յիսուն : Այլ չարաբարոյ կինն ներ
բաղումս աղխատեցաւ արդելուլ զնա եր-
թալ անդր , ոնզի մի' թողցէ այնու լըր-
պաշտօն դիպն . սակայն իբրև ոչ կարաց
յաղթել զնա բանիւք , եւ ինքն երթալ
ընդ նմա , ոնզ զի 'ի Ճանապարհին թախան-

ծանօք իւրով՛ք դարձուացէ զմիտս նո՛ր յայ-
ցելուԹի՛ տեղւոյն , ուր դէմ եդեալ գը-
նայր : Եւ զորօրինակ կինն այս անկգամ՛
առնէր զգործ հաձոյ դիւին , այսպէս և
դևն փիլիսն երախտեաց նորա , ջանայաւ
ամ՛ենայրիւք խափանել զձանապարհորդու-
Թի՛ առն նո՛ր , ՛ի կատարումն կամաց նո-
րուն : Աստի զձանապարհայն սկսաւ զա-
ռաջինն բորբոքել հուր ՛ի մարմին առն
նո՛ր . որով՛ երևեր նմա կիզիլ կենդանւոյն :
Հայց նա կալդալով զանուն ամենասո՛ր
կուսին , ՚ձեաց անկեզ ՛ի դիւական հրոյ
անտի : Եւ յետ այսորիկ ելբև հասին յա-
ռու ինչ ջրոյ , յանցանելն ընդ այն ոտիւք ,
մղեալ զնա ուժգին , ընկէց ՛ի ջուր անդր .
և զգլուխ նո՛ր ունէր պինա ՛ի խորս ջրոյն ,
առ՛ի ջրահեղձ առնել զնա : Հայց նա կար-
գայեալ զանուն նո՛ր ՚ձեաձնին , ազատե-
ցաւ անվնաս : Հուսկ յետոյ ետ նմա մի-
լորիլ ՛ի ձանապարհէն , և հանդիպիլ դը-
ժուարաժայռ տեղւոյ խիճք , ուստի յոր
կողմն և շարժէր , ունէր գահավէժ ան-
կանիլ : Հայց նա և անդ կարգաց զա-
նունն նո՛ր ՚ձեաձնին , և զերծեալ ՛ի վը-
տանգէ անտի , գտաւ ՛ի դաշտավայր տեղ-
ւոյ ՛ի ձանապարհի , ընդ որ ունէր գնալ :
Եւ ապա դևն դադարեաց ՛ի փորձելոյ զը-
նա : Այլ և նա ազատաբար գնացեալ ,
եհաս ՛ի կուսատալուփէ . և գնաց յեկեղե-
ցին հրաշագործ սիրամօր նո՛ր կուսին , և
պատմեաց անդ քահանայից նո՛ր հարց կար-

պէս սքանչելագործեալ զդիտաւորութիւն գաղտնի իւրոյ անդր, և զիմաստնութիւնս դիւրին, որք ընդ նմա անցին ի Հանապարհին։ Այլ նոքա հաւանեցան սենեակ մի յիջևանին ուխտաւորաց, ուր եկայք ժամանակս ինչ. և յամենայնիւ առաւ գնայր յափսիթերս յեկեղեցին, և խնդրեր ի տիրամօր նոր կուսին զաժշկութիւն ցաւոց իւրոց։ Այլ յայսմ միջոցի կրթեալ յուսումն քրիստոնէական հաւատոյ ընդ որդւոյն իւրոյ, մկրտեցաւ ինքն և որդին. որով թէպէտ եդիտ զաժշկութիւն հոգւոյն, քայց դեռ ոչ զմարմնոյն։ Ընդ՝ մինչ յաւուր միում կայր յեկեղեցին ի ժամն պատարագին, և եր անդ բազմութեն ժողովրդեան աշխարհականաց և եկեղեցականաց, տպանիացւոց և հնդկաց, հարաւ անդ յարտասուս, և սկսաւ առաւել բորբոքմամբ սրտին քան զայլ աւուրս՝ խնդրել ի տիրամօր նոր կուսին զաժշկութիւն խեղճուն իւրոյ։ Այլ լուաւ աղաչանաց նոր աստուածընկալին. և իսկոյն գտաւ զաժշկեցեալ ցաւոց և ի խեղճուեց իւրոց. և յոտն եկաց, և սկսաւ քայլել։ Որ տեսեալ բազմութիւն ժողովրդեանն՝ սկսան աղաղակել և ասել. Հրաշք է, հրաշք է. և փառաւորէին զնա, և զաստուածընկալ մայր նորին։ Այսմանէ մեծ սքանչելեաց յորդորեալ չարաբարոյ կին նորա, հրաժարեցաւ և ինքն ի պաշտամունէ դիւց, և ի դիւթական արուեստից իւրոց, և եղև քրիստոնեայ. և կայր ի ձեռնադունս սպասաւորութեան մինչև յօր վախ-

ճա-

Ձանին իւրոյ : Եթե այսորիկ մեռանն զկնի քանի մի ամաց՝ կինն և որդին . և ինքն այնասա ևս ըմբռնեալ՝ ի մահաբեր հիւանդութիւն , անկաւ՝ ի մահիճս : Եւ մինչ զգեցեալ էր ջերմեռանդութիւն զհանդերձ կարգի սքջին օգուտինոսի , և ընկալեալ զվերջին խորհուրդս ձեռ եկեղեցւոյն , մերձ եր՝ ի յաւանդել զհոգին , ահա յանկարծակի յարեաւ՝ ի յանկողնոյն ողջ և առողջ բոլորովին , և ասէ՝ ի ձայն բարձր . երևեցաւ ինձ այժմ եղբարք ամենանձք կոյսն , և բժշկեաց զիս՝ ի մահաբեր հիւանդութենէս , և ասէ ցիս . ոչ կամիմ ընդ այժմ ձեռնից այսոսիկ հիմանդանալ , այլ կամիմ , զի պահասին ծառայեցից ինէ : Օ որ տեսեալ և լուեալ ամենեցունն՝ որք կային ներկայք յաւանդման հոգւոյ նորա , հիացան յոյժ , և փառաւորէին զԱծ և զամենանձք մայրն նր : Յոկ այնասա ոչ ևս էհան յանձնէն զսքն զգեստ կարգի սքջին օգուտինոսի , այլ եմուռ յայն կարգ , և կայր՝ ի ծառայուե պարտիզի վանացն . և յամում աւուր ժողովեալ ծաղկունս , զարդարէր զեղան ամենանձք կուսին՝ իւրոյ քարերարին : Եւ եկաց յայս ծառայութիւն ամն քառասմն՝ ամ պահպանութիւն կրօնաւորական վարուց . և ապա հանգեաւ խաղաղութիւն՝ ի քն :

Պատուէր։

Ի պատմուճէս յայսմանէ ուսանիմք զայս, թէ ձօ տայ զպարգեւս իւր խոնարհաց, և ոչ հպարտաց. և բազում անգամ ևս նոցա, որք մեզ անարժան երևին, ոմն են անհաւատք. որպէս յայտ է ի հեթանոս նինուէէացիս, որք յորժամ խոնարհեալ ծանեան զմեղս իւրեանց, և զգեցան քուրձ, գոհն զողորմութիւն ՚ին ՚ի նմանէ առնէին զընդդիմամարտ կենդանիս պատառէ, և զխոնարհեալն անէծս թողու, այսպէս առիւծն յաղգէն յուդայ քո ըզհպարտս հալածէ, և ՚ի խոնարհն խնայէ. որպէս և ՚ի սաղմոսն ասէ. զերծ էնէնալ զհոգի խոնարհ ձօ ոչ արհամարհէ։ Ալ ընդ խոնարհն ըստ օրինակի հմուտ լինիջամարտի յորժամ ընկենուլ զինքն ՚ի ներքոյ ոյ, իբր թէ յաղթէ նմա. ոմն ասէ ՚ի գիրս առաքինութեց։

Լշդ ինչ ոմն հրէայ խեղ և համբ , որ և չարչարեալէ-
նէր ի դիւռայ , բժշկեցաւ յաչինաւբ կուսին ։

ՀՐԱՇ. ՆՈՓ.

Ջոր պատմէ հայրն աղոնղոս . ի ՃԼ . գիրս հրաշից ՃԸ
ածածնին ։ Եւ հայրն գառնայս բովնեան . հատոր . Ճ .
օրինակ . 8 ։

Յամի փրկչին . 1544 . ի կղզւոջն ապ-
րէս , որ է Հանդիպակ լուսիտանիոյ ի
բացեայ , հրէայ ոմն սուտ քրիստոնեայ՝ ա-
մուսնացաւ ընքրիստոնեայ կնոջ միում . յո-
րոյ ծնաւ դուստր մի գեղեցիկ , որում է-
դին անուն՝ աղեքսանդրէ ։ Այր աղջկանն
կամէր փուճով տալ մկրտել զերեխայն . իսկ
հայրն յատպաղեր տալ մկրտել . վնգի գո-
լով հրէայ , և հակառակ քրիստոնէութեանն
ոչ կամէր զմկրտիլ դուտերն . և էր կռիւ
ոչ սակաւ վն այսր բանի ի մէջ նոցա ։ Ապա
անօրէն հրէայն գողացեալ ի մօրէն զդուստ-
րըն , որ դեռ չէր միոյ ամսոյ , եմուտ ի
նաւ հանդերձ անուշչաւ , և տարաւ վնա
ի կղզին նիւարիա , որ է Թենեռիփէ , որ
է յամկիանոսն առ երի ափերիկեայ ի գըչ-
խաւոր քաղաք նորա ի լագունայ . և ետ
քրիստոնեայ կնոջ միոյ ի անուշանել ։ Այլ
Թէ կինն անուշիչ , և Թէ այլ քրիստո-
նեայք բնակեալք յայնմ կղզւոջ՝ ոչ գի-
տելով զեղեալն , համարէին զերեխայն

մկրտել, և զոլ քրիստոնեայ. վասն հրեայն
խաբեայ զնա, թէ մեռաւ մայր սը. Եւ տես
եալ մեր աղջկանն զսիրէ զինքն ի դատերէն
և յառնէն, զարկացաւ յոյժ, և անէծ ըզ-
դատորն, և ասէ յիմարաբար. որովհետև ոչ
հաձեցաւ քո, թէ դատորն իմ քրիստոնեայ
իսկ, ապա տիրեսցենամա զնք, որոց և ըն-
ծայեմ զնա յամ սրտե. Եւ Թոյլտուաւ զնն
այ կատարեցան անէծք նը. զիյօրէն յայն-
մանէ՝ յորում աղջիկն դեռ ամօրեայ էր,
սկսան զնք իշխել նմա. և լեալ ի կեր-
պարանս զաղջամղի մկանց, զոր և տեսա-
նէին ամենեքեան՝ դիմէին բազում անգամ
ի վր նորա, և կրծէին զմարմին նը. և
զայս առնէին մանաւանդ ի գիշերի. և
Թէպէտ վիրաւորեալ ողորմելի աղջիկն յամ
անգամն մարմնոյն, և մանաւանդ ի կող-
սըն, և ի բազուկան, եղև խեղ և անդա-
մալոյծ, և ոչ կարէր շարժել. և այս տան-
ջանք նը որ ի դիւոց, տեւեաց ի նմա ամ
իբր վեցտասան. Եւ զայլ բաց ի տանջանաց
աստի՝ էր և նա համր, և ոչ կարէր խօսիլ.
Եւ դարձեալ մնուցիչք նը զայս վիշտ տա-
ռապանաց նը, տարան զնա առ հրաշա-
գործ սրատեր ածամոր նը կուսին, որ
կայր յեկեղեցւոջ միում հեռի ի քաղաքէն
գնացս աւուր միոյ Ճանապարհի, և հայ-
ցէին յամենանը կուսէն զաղաւթս ի աղջ-
կանն ի յահարկու մկանց անտի, և զբաշ-
կու-

կութէ խեղութէ և համրութէ նը։ Եւ
յաւուրս՝ յորս մնային նը՛ի նը տեղին
յայն, գաղարեցին գևք՛ի չարչարելոյ
զաղջկին. բայց յորժամ զարձան՛ի քա-
զաքն, սկսան գևք վերստին խաստգոյն
քան զառաջինն տանջել զաղորմելի աղ-
ջկին, կրծելով զմարմին նը։ Եւստի և սը-
նուցիչք նը վերստին տարան զնա առ նոյն
նը կոյսն Ճծամայր. և առեալ ջերմ-
ռանդութը ազաչէին զնա գթալ՛ի վը-
աղորմելոյն այնորիկ, և ազատել զնա՛ի
տանջանացն. և կացին անդ աւուրս քա-
նի մի, յորս աղջկին կայր ազատ՛ի տան-
ջանաց դիւաց։ Ապա՛ի գիշերի միում
մինչ ամենեքին մեռին՛ի քուն խանձրուե՛ի
նը տեղւոջն յայնմիկ, և աղջկին ը նը, ա-
հա երևեցաւ ամենանը կոյսն աղջկանն այն-
միկ նովին կերպարանաւ, որով կայր նկար-
եալ՛ի պատկերի նը տեղանոյն. և կոչեալ
զնա յանուանէ՝ ասէ. ա՛ղէքսանդրէ, վը
էր տանջէն զքեզ գևք՛ի մանկութէ՛ն ա-
տ քսմիզ մինչև յայժմ։ Ասէ աղջկին,
ո՛չ գիտեմ տիրուհի. բայց հաւատամ լի-
նիլ վը մեզայ իմոյ։ Պատասխանի եառ
մեծաձայն կոյսն և ասէ, ո՛չ այդպէս. ո՛չ վը
մեզայ քոյ, այլ վը երկուց պատահեաց
քեզ այդ. յի յանիծիլ մօր քոյ, և՛ի յոչ
գոլոյ քոյ մկրտեալ. զոր ո՛չ դու, և ո՛չ
այլ ոք գիտէ։ Եւ սկսաւ պատմել նմա
կարգաւ զլինելն հօր նը հրէայ, և մօրն
քրիստոնեայ, և զայլն ամ, զոր վերա-

գոյնդ գրեցաք. և ապա ասէ. Եթէ կա-
միս բժշկիլ՝ի ցաւոցդ, պարտ է՝ զի մկրտ-
եալ՝ լինիս քրիստոնեայ. Երթ ապա առ
քահանայն գիլոս, որ վերակացուն է նո-
տեղւոյս. և ասա նմա՝ի կողմանէ իմմէ,
զի ուսուսցէ քեզ զկնորհուրդս սո՛ր հաւա-
տոյ որդւոյն և այն իմոյ. և մկրտեսցէ
զքեզ. և՝իյիշատակ իմ և՝ի փառս, կո-
չեսցէ զանուն քո՝ Պօպիամ: Եւ զի մի՛ ոք
երկբայեսցի՝ի վէր տեսլեանս, ահա բժշ-
կեմ զքեզ. և եղիջիր ողջ յայմ ցաւոցդ:
Եւ զայս ասացեալ, մերձեցաւ՝ի բազուկս
նորա. և եղև անդրէպոյթ: Եւ գտաւ աղ-
ջիկն նոյնժամայն բոլորովին բժշկեալ յայմ
խեղուածէ մարմնոյն, և՝ի ցաւոցն. այլ
և բացաւ լեզու նր. և սկսաւ՝ի ձայն բարձր
աղաղակել, և գոհանալ զնայ և զամենեսեան
մօրէն նր: Օ սրբեան՝ի ձայնէ աղաղա-
կի նորա ամենեքեան, որք ննջէին անդ.
և դիմեցին՝ի վէր նորա. և տեսեալ զնա
բժշկեալ՝ի խեղուածէն, և խօսիլ համար-
ձակ, հիացան. և հարցանէին զնա, Թէ
որպէս բժշկեցար՝ի ցաւոցդ: Եւ նա ըս-
կսաւ առաջի ամենեցուն պատմել զոր ինչ
ետես, և զոր լուաւն. և ապա ասէ. Թէ
ծանոյց ինձ ամենասէր կոյսն և զայս, Թէ
գէտ չեմ՝ մկրտեալ, և Թէ գուսար եմ
հրէի, և Թէ յանիծից մօրս պատահեալ
են ինձ այս ամ չարիք: Օ՛ր լուեալ նմ,
զարմացան յոյժ, և փառաւորէին զնա:
Ապա առեալ զնա քահանայն գիլոս, և
տե-

տեղեկացեալ ամի, կրթեաց զնա յաստուծմէ եւ հաւատոյ. և մկրտեաց զնա մեծաւ հանդիսութիւն. և կոչեաց զանուն նր մնբիամ, ըստ բանիցն ամենայնիւ կուսին։ Ապակ երանելի աղջիկն ի նշորհակալութիւն բարերարին իւրոյ տիրամօր եւ կուսին՝ ըզգեցեալ հանդերձ մի սպիտակ, եկաց մինչնայ անդ զամաւուրս կենաց իւրոց ի ծառայութիւն եւ եկեղեցւոյն այնորիկ ամսրբութիւն վարուց. և ապա հանգեաւ խաղաղութիւն ի քն։

Պատառ։

Տեսանելով ի պատմութեան յայսմիկ զարհներգործութիւս անիծից, խրատուին ամենքս զնաղ զգուշանալ ի յանիծանելոյ զբաւակս իւրեանց։ Վասնզի ոմն ասէ իմաստունն. օրհնութիւն հօր հաստատէ զորդիս. և անէծք մօր ի հիմանդ պատպղէն. սիր. գ. 11։ Կրկ առաքեալն ասէ. օրհնեցէք, և մի՛ անիծանէք։ Այլ զի անիծանօղք պարտաւորին այ ոչ ժառանգել, ոմն ասէ նոյն առաքեալն. 1. կորն. 6։ Կրկ իբր ի բազումս անէծքն, որով անիծանէ ոք, դառնայ ի գլուխս իւր, ոմն ասէ նոյն իմաստունն. առակ. ին. 2։ Ակնէծք զուր՝ ոչխ ոչ ելանէն, այլ տուեալ անպատճառ, ուժեք ոչ միասեն, բայց եթէ անիծանողին, դառնալով չարամաղթութիւնն ի գլուխս նորա։

Պետրոս ունի մուղրի մէջ հոգեւորական ամենաաջ հռոմէն եղեալ սրբապատեալ։

ՏԻԲ ՀՌՈՄ

Զոր պատմեն եբեսեբիոս նեքիմպերին, և հայոն յովհաննէս ալշղեան, ի գիրս իւրեանց։ Եւ հայոն գառնոս քահանան. հատոր. ՃԻ. օրինակ. Յ։

Յամի փրկչին. 1648. ի մեծն նապօլէոն, ի տան պարոնին օգոստոսիոյ ազգատոհմացւոյ՝ կայր գերի ումն մուղրի յաղանդոյ հագարացւոց, անուն աբէլ։ Յորոշորիկ գիշեր երբեմն երբեմն ի լինիլ խոհակ ցուրտ, հայրն քարոզիչ գերեաց՝ ի քրիստոնեական հաւատս. բայց նա միշտ յամառեալ յաղանդ իւր, պատասխաներ այսպէս. քանզի ծնեալ եմ յայս հաւատս, վասն այն կամիմ կեալ և մեռանիլ ի նմին։ Եւ առ այս յամառուն յորդորեր գիշեր և այլ ումն գերի հագարացի առաւել յամառ յաղանդ իւր, որ կայր ի նմին տան ի նմին գերութեան։ Որ՝ ի տան պարոնին օգոստոսիոյ կայր գերեցիկ, և յոյժ շնորհալի պատկեր ի սիրամոր որբ ոճածնին, որ ի ջերմեռանդուն չարժերը զհայեցօղսիւր։ Չարժեալ սիրով նոր մուղրի գերին այն աբէլ, առնէր նմա զայս պատիւ մեծապանայ. զի ծախսեալ իւրովք լուացաներ յամում երեկոյի զհանթեղ առաջի նր. և զայս

զայս արար ամն քանի մի։ Եւ Թէպետ
միւս ընկերն կշտամբէր զնա վն այսր բա-
նի, սակայն նա ոչ անայր նմա, այլ ա-
սէր. ես մեծարեմ զնա, որ գոլով մայր
մեծի մարգարէին յին, առնէ զայնչափ
բարերարութիս ամենեցուն. և սիրտ իմ
վկայէ, Թէ նաև ինձ առնելոց է զմեծ
ինն բարերարութի վն այսր ծառայուես,
զոր առնեմ նմա։ Հաճոյ եղև յոյժ ամե-
նեցուն կուսին մեծարանքն այն, զոր առնէր
նմա գերին այն. և ընկալեալ զայն երբև բա-
ժակ մի ջուր ցուրտ, Հաճեցաւ տալ նմա
զվարձան, որ եղև այս։ Ո՛ի գիշերի միում
մինչ ննջէր նա ի սենեկի իւրում ի վայրա-
գաւթի տան ուր իւրոյ, լուաւ զձայն մեծ,
որ ասէր, զարթի՛ր, զարթի՛ր աբեղ, և
կայ ի վեր։ Ո՛արթեաւ գերին, և յոտն
եկաց. և եռաց, զի կայր առաջի իւր լոյս
մեծ, և ի մէջ լուսոյն կայր գեղեցիկ և
վեհափառ տիրուհի ոմն ի հանդերձս ըս-
պիտակս առաւել քան զձիւն. և էր ընդ
նմա ծեր ոմն յարգելի։ Խոնարհեցաւ յոյժ
գերին ի տեսլենէ անտի. և ասէ ցերե-
ակ տիրուհին, ո՛ ես զաւ տիրուհի, և ո՛
է ծերունիդ, որ կայ ընդ քեզ. և որպէս
մտիք այսր գրօքն վակեալք։ Պատաս-
խանի ետ տիրուհին և ասէ. ես եմ կոյսն
Մարիամ, զոր զաւ մեծարեիր լուացանե-
լով զկանթեղ յիմում աւուր առաջի պատ-
կերին իմոյ. և ծերունիս՝ որ ընդ իս է
յանձնէի վերայն իմ։ Եւ զի հաճոյ եղև
ինձ

ինձ յոյժ պաշտօն մեծարանաց քոց, վը այ-
նորիկ եկի հրաւիրել զքեզ ի նը հաւատն
որդւոյ իմոյ յոր քնի. և արդ պատուի-
րեմ քեզ, զի ընկալեալ զայն հաւատ, մի-
կրտեսցիս, և կոչեսցի ի միրտաւեդ անուն
քո՝ յովսեփ: Իսկ գերին դժուարանայր
թողուլ զհաւատ իւր. և պատճառէր, թէ
գալով իմ բնթամիտ, ոչ կարեմ ուսանիլ
զհաւատն քրիստոնէական. ուստի ասէ,
ընդհակառակ եմ ղքէն տիրուհի, որ երևե-
ցար ինձ, և լցաւ հոգի իմ ուրախութիւ.
բայց խնդրեմ, զի ոչ զայդ բան, այլ զայլ
ինչ հրամայեսցես առնել ինձ: Յայնժամ
ամենանը կոյսն եղ զձեռն իւր ի վերայ
ուսոց նը, և ասէ. մի այդպէս յամա-
ռիր, մի, այլ արա զոր քեզն հրամայեմ:
Յայնժամ կակղացեալ իբրև զմոմ սիրտ
նը, և լցեալ ընդոծքն ցլ, աղաղակեաց և
ասէ. պատրաստ եմ հնազանդիլ սիրու-
հի ձեմ զոր հրամայես. և ընդգրկեմ սի-
րով զհաւատն որդւոյ քոյ յոր. բայց
խնդրեմ ի քէն և զայս ընդոծ, զի ծրքա-
նիցս գտանիցիմ ի մեծի տրտմութե և ի
ձախորդութե, հաձիցիս երևիլ ինձ, և
մխիթարել զիս: Ասէ նը կոյսն, բարի
է, կատարեցից և զայդ քո հայցուած.
և ապա կալեալ զձեռանէ նորա, մերձե-
ցոյց ի ձակատն, և ուսոյց ինքել զինքն
նշանաւ սքի խաչին ասելով. Յանուն հօր և
որդւոյ և հոգւոյն սքի. ամէն: Իր յետոյ
պատուիրեաց նմա երթալ առ հայրն քա-

բողնէ գերեաց . և ուսանիլ ՚ի նմանէ զայլ. ամ մնայեալ ուսմունս քրիստոնէական հա- ւատոյն . և ապա օրհնեաց զնա , և եղև աներևոյթ : Իսկ երջանիկ գերին լցեալ ուրախութիւն , ոչ սպասեաց թէ լինիցի ա- ռաւօտ . այլ գիշերային զնաց վաղվաղա- կի առ տէր իւր , և զարթոյց զնա . և պատ- մեաց նմա զոր ինչ ետես , և զոր լուա- ւն . և խնդրեր ՚ի նմանէ կոչել փութով զՀայրն գերեաց քարոզիչ , և առնել զնա քրիստոնեայ : Ուրախացաւ յոյժ պարոնն . և կոչեաց վաղվաղակի զՀայրն , և յանձն արար նմա զգերին ուսուցանել նմա զխոր- հուրդս քրիստոնէական հաւատոյն : Իսկ և Հայրն յորժամ լուաւ ՚ի գերւոյն զայն հրաշալի տեսիլ ՝ծածանօր՚ն կուսին , հիա- ցաւ և ուրախացաւ յոյժ . և առեալ տարաւ զնա ՚ի տուն իւր . և ուսոյց նմա ՚ի մէջ սա- կաւ աւուրց զնմանէ խորհուրդս ՝ն հաւատոյն , և զաղօթս պիտանիս : Ո՞րդ՝ միանչ ՚ի պատ- րաստուն էին մկրտել զնա , ահա ազդմամբ դիւին կալաւ զնա տրտմութի՞ն մեծ , որ գրեթէ խեղդամահ առնէր զնա : Յայն- ժամ դիմեաց երջանիկ գերին առ ամե- նանօր կոյսն Հասանիլ նմա յօգնուն . և ահա երևեցաւ նմա ամենանօր կոյսն նովին կեր- պարանաւ՝ որով երևեցաւ նմա յառաջն . և սկսեալ արեալ զնա , ասէ ցնա , Համբեր որդեակ , համբե՛ր . և զայս ասացեալ՝ եղև անե- րևոյթ : Յորմէ բանէ լցեալ ուրախութի՞ն գերին , զերծաւ ՚ի տառապեցուցչէ և ՚ի դիւա-

դիւական տրտմութիւն անտի։ Ձետ այսո-
րիկ մկրտեցին զնա մեծաւ հանդիսութե-
և կոչեցին զանուն նոր՝ յովսէփ, ըստ բանից
ամենանոր կուսին։ Այսմանէ մեծ չնոր-
հայ եղեալ առ երջանիկ գերին՝ յորդո-
եալ միւս ընկերք նորա՝ առաւել յամառն
յաղանդ իւր. և այլ տասն գերիք աղան-
դակիցք նոր, որք կային ի քաղաքին յայն-
միկ, թողին զաղանդ իւրեանց. և եղեն
քրիստոնեայք։ Ասէ երջանիկ գերին յով-
սէփ օրըստ օրէ վառեալ սիրովն աստ, եկայ
մնայ ի մնացորդս կենաց իւրոց ամ սըր-
բութիւք վարուց. և ասպա հանդեաւ խա-
ղաղութիւք ի քն։

Պատուհաս։

Ընկալցուք և մեք ի խրատ մեզ զբանն
զայն, զոր ասաց ամենանուն առ երջա-
նիկ գերիս այս. այո. համբէր արդեակ, համ-
բէր։ Այ ընդ համբերութիւք միայն կարեմք
ստանալ զհոգիս մեր. ոմն և առաքեալն
ասէ. եբր. ժ. 36. պիտոյ է ձեզ համբերու-
նէ, զի զկնա ոչ արարեալ՝ կասչէ առեղծուած։
Այսպա ամ սը թիւ մեծատուն և թիւ աղ-
քատ՝ պարտի համառօտութիւք կամայն ոչ
տանիլ ամ վշտաց և նեղութեց՝ յորոց և
իսկ պատահելոց։ Այ ընդ լսատ նոյն առա-
քելոյն։ Ելեղուիչ զհամբերուիչ փոքիեն. համ-
բերուելիչն զհանգիստ, այո զիտուիչ. հանգիստ կոչ-
յոյս ոչ երբեք ամաչեցուցանէ. այո այն յոյս, որ
ծնանի ի մեզ վն համբերելոյ մեր վշտաց
և

և նեղուեցեց, անտարակոյս տայ մեզ ժա-
ռանգել զփառս արքայութեն երկնից։

Հաղինաբ կոչեն ՚ի հեռու հրաշեկեան պատիճերէ եռոյ
դարձոյց զրնկէն ոմն հափշտացեր ՚ի հետատուն
դրնապանէ։

ՅՈՒՐԻ ՕՐԻՆ։

*Ջոր պատմէ հայրն յովհաննէս ալոզեան ՚ի գիրս իւր.
և այլ մեծամեծ հեղինակք։ Ջորմէ գրի և ՚ի գիրքն
կոչեցեալ դաշտիկ ծաղկալի։*

Շուրջ զամաւ փրկչին. 1200. ՚ի ժամանակին՝ յորում կայր պատերազմ մեծ քրիստոնէից ընդդէմ հագարացւոց ՚ի պաղեստին վն ապատերոյ գներ երկիրն ՚ի ձեռաց նոցին, գերի վարեցան ՚ի նոցանէ երիք եղբարք ազնուականք՝ իշխանք գաւառին պիկարդիոյ, որ ՚ի գաղղիայ. և տարան յեգիպտոս. և ընծայեցան սուլտանին նմին։ Շատ ջանայ սուլտանն նախ սպառնալեօք տանջանաց, և ապա խոստմամբ գանազան պարգեւաց՝ որպէս գնն յաղանդ իւրեանց. բայց ոչ կարաց։ Ուստի եդ գնա ՚ի բանտի յաշտարակի միում, որ կիսի եր արքունի պալատին. և հրամայեաց տալ նոյ միայն փոքր մի հաց և ջուր. ոմանք բռնադատեալք ՚ի սուէ, Թողցեն զհաւատան քրիստոնէական։ Ոչ ապա աւուրս բազումս ա-
ռաքեր առ նա զմոգս իւրեանց, դի հա-
կա-

կաձառելիք ըստ նմա, որպայթեն զնոսին յաղանդ
իւրեանց։ Այլ և ոչ այսու ձանապարհաւ
կարաց դրդռմել զնա ի հաստատումն մտաց
իւրեանց։ Եդ՝ ուսեր սուլտանն զդուստր
ի անուն՝ Եամբր, օրիորդ յոյժ գեղեցիկ
իմաստուն, քաղցրալեզու, և հմուտ ազան-
դոյն իւրեանց. զսա առաքեաց առ զօրա-
կանն քն, զի որպայծի զնա յաղանդ իւր-
եանց հանձարելուքբ իւրով, և խոստ-
մամբ մեծամեծ պարգևաց։ Եդ՝ գնաց-
եալ տիկինն Եամբր յաշտարակն առ զօ-
րականան քն, սկսաւ քաղցրութբ բանից
խօսիլ ընդ նմա, և ասէ. մի այդպէս յամա-
ռիք ի հաւատս առն միոյ խաչեցելոյ. և
մի ի զուր կորուսանիք զծաղկութիւն հա-
սակն ձեր զառն տանջանօք՝ որք պատ-
րաստեալ կան ձեզ. այլ եկայք դաւանե-
ցիք զհաւատն մեր. որով կարօղ լինիցիք
վայելել ի մեծուբ և ի փառս աստ յաշ-
խարհի, և ապա ի հանդերձեալն յերա-
նաւէտ կեանսն՝ ի խոստացեալն ի մարգա-
րէիցն մերմէ։ Ասէ զօրականքն քի զայն-
պիսի քաջ պատասխանիս եառուն բանից նո՝
վն որ ի քն յն հաւատոյն, մինչև հիաց-
եալ նորա ընդ բանս նց, գնաց ամուս ամ-
Թաւլից։ Այսոյ յերկրորդումն առուր մինչ
վերստին առաքմամբ հօրն եկն առ զօրա-
կանան քն, և սկսան վերստին խօսիլ՝ վն որ
ի քն յն հաւատոյն, յոյնժամ առաք եղ-
բայրն երից զօրականացն յետ պատմելոյն
զներմարդուհին, զչարչարանս, զմահն, և

զյարութիւնն քո , պատմեաց նաև զվարս և զաքանչելի մեծութիւն մօր նո՛ր ամենանք կուսին մարիամու . և յետոյ վերջացոյց զբան իւր ասելով , Թէ մի՛ միայն տեսո՛ Թէ պատկերի տիրամօր նո՛ր կուսին բա՛ ւական է ձգել ՚ի սէր իւր զսիրտս մարդ՛ կան : Այն լսեալ տիկինն էամէր , ա՛ սէ ցնո՛ . արդ ցուցէք ինձ զպատկեր մի տի՛ րամօր կուսին : Նա նոքա ասեն , չունիմք ասա՛ ա՛ մեզ , և ոչ կարեմք գտանել , զի եմք ՚ի բանտի : Յայնժամ ասէ տիկինն էա՛ մէր . գո՛նէ նկարեցէ՛ք զպատկեր մի՛ եթէ կարէք , զի տեսից : Պատասխանի ետ ա՛ ւագ եղբայրն և ասէ . յուսամ յօգնութի՛ ամենանո՛ր կուսին՝ նկարել զայն , եթէ ու՛ նիցեմ զգործիս նկարման , ի՛ գիրիչ , զմատաղաթի , և զերանգս գունոց : Նա նո՛ր ըն՛ դունոյց զգործիսն պատրաստել զգործիսն զայնոսիկ , և ՚ի վաղիւն բերել նո՛ , սկսան երկոքին եղբարքն կրտսերք տրտնջել զա՛ ւագ եղբօրն նոցին , և ասել . ընդէր առնես զիոստուծի ՚ի վեր քան զկար քո , որովհետև ոչ գիտես զարհեստ պատկե՛ րահանութի՛ . և գուցէ ծաղր լիցուք ա՛ ռաջի անհատաւոյ : Ապա նա քաջալերեաց զնո՛ յուսալ յաւ , և խնդրել ՚ի նմանէ ա՛ զօթիւք տալ ինքեանց զպարգևն զայն : Նա՛ րդ՝ մինչ հառաչանօք և արտասուօք կայ՛ ին յաղօթս , անկաւ ՚ի նո՛ն Թմրութի՛ ՚ի վրն նոցա , և ՚ի քուն մտին : Նա ահա մերձ ընդ արշալոյս ծագեաց լոյս մեծ ՚ի

քանտին, և լսելի եղեն երգք հրձիճանաց։ Եւ նոցա զարհուրեալք ի ձայնէ անտի, տեսին՝ զի կայր առ եբեանս փոքրիկ պատկերք մի ամենաշնորհ կուսին Աստուածածնի՝ հրեշտակաց անմահ գեղեցկութիւն. և ինքեանք ևս նոյնժամայն գտան արձակեալք ի կապանացն երկաթից։ Եւ ի ծուխս իջեալ առաջի պատկերին, մատուցին զանբաւ գոհութիւս ամենայնիւ կուսին։ Եւ ի վաղիւ անդր իբրև եկեն տիկինն Էսմեր առնոյա ի յաշտարակն, և եբաց զդուռն մբտանել ի ներքս, էառ զանուշահոտութիւն մին զմայլեցուսիչ. և եառեալ զձառագայթ լուսոյ ի մէնին բանտին. և հիացաւ յոյժ, ասելով՝ այնժամ՝ ասեն ցնա զօրականքն քի. ա՛ հասասիկ ահ տիկին՝ պատկեր սիրամօր որ կուսին նկարեալ ձեռամբ Հրեշտակաց. Եկ, և տես։ Եւ նոյնդ ընդ տեսանելն զայն, հիացեալ յափշտակեցաւ սիրով նորին. և անկեալ ի վէր երեսանցն երկիրեպագ նմին։ Եւ խոկայն ընդհօր հոգւոյն սկսեալ փոխեցաւ սիրատենչ, և հաւատաց ի քն. և խնդրեր հնարս վերծանիլ ըզ զօրականացն ի ձեռաց անհաւատից։ Ապա առեալ տապատկեր ծածկաբար ի սենեակ իւր, և կայր յաղօթս առաջի նորա խնդրելով յամենանաթ կուսէն ապրեցուցանել զնա ի ձեռաց անհաւատից։ Ոչաւ ձայնի աղաչանաց նր որ կայն. և երեկեցեալ նմա ի միւսմ գիշերի, և խոստացաւ նմա հանել զնա անտի անվնաս, և տալ

նիլ

նել ՚ի գաղղիա. ուր ընկալեալ, ասէ, զնոր
մկրտութիւնն, կոչեալ՝ մարիամ։ Օ՚ զարա-
կեալ տիկինն Կամիլ յերևմանէ նոր կու-
սին, ժողովեաց զամ՚ զարգարանս իւր՝
զոսկւոյ և զարծաթոյ, զմարգարտաց, և
զականց պատուականաց, զոր ունէր. Եւ
և զՀրաշալի պատկերիկ ածմանն, և գը-
նաց գիշերային ծածուկ ՚ի բանտն. և ե-
գիտ զայց աքանչելապէս զդրունս նորա.
և եմուտ ուրախութիւն ՚ի ներքս. և ասէ
ցզօրականսն քն. Ծանիք եղբարք իմ սի-
րելիք, զի յանկեալ գիշերին երևեցաւ ինձ
նոր կոյս ածմանդրն, և խոստացաւ պաշտ-
պանել զիս ՚ի փախչելս. ապա արիք եղ-
ցուք ՚ի Հանապարհ. զի և ես կամիմ գալ
ընդ ձեզ, և դաւանիլ զնոր Հաւատն այ
ձերոյ։ Օ՚այս լուեալ զօրականացն՝ ինդա-
ցին յոյժ. և եղեալ ընդ նմա վազվազա-
կի յաշտարակն անտի և ՚ի քաղաքէն ա-
նանց տեսեալ լինելոց յումեքէ՝ գնացին,
և Հասին ՚ի ձիւղ մի ներգոս գետոյն, որ
արգելոյր զՀանապարհ նոցա։ Ասէր մինչ վա-
րանեալ Հոպային՝ Թէ օրպէս անցանելոց
իցեն ընդ այն, ահա տեսին գնաւակ մի,
յորում կայր երիտասարդ ոմն գեղեցիկ.
որ Հրաւիրեաց զնոսա մտանել ՚ի նաւակն,
զի անցուսցէ զնոսա ՚ի միւս կողմն։ Ասէ իբ-
րև անցին, ծանեաւն զնա գոլ Հրեշտակ
նոն. վասն նոյնժամայն եղև ՚ի նոցանէ ա-
ներևոյթ։ Ասպա իբրև տեսին Թէ իբր
եանս է նախախնամութեն աճապարին, գնա-

լավ դնային ուրախութիւն, և փախչէին։ Այլոց տիկինն էամէր վաստակեցաւ յոյժ ի յընթանալն, և խնդրեաց սակաւիկ մի հանգչիլ. և իբրև առ ոտս Թիփի միոյ նստան առնուլ զհանգիստ, յաւշտակեցան քաղցը քնով. և ահա եղեն նոր բանչելիք ի նմանէ։ Օ ի ի միւմ բոպէի ձեռամբ հրեշտակայ փախեալք եղեն յեդիպտոս ի գաղղիա, և եդան ի գաւառին պիկարդիոյ՝ որում էին տեարք զոբահանքն այնոքիկ։ Նոյնդ զարթեան ի քնոյ. և տեսեալ զերկիր մի նոր, հիացան, թէ ուր արդեօք իցեն։ Նէ ահա անցանէր ընդ այն հովիտ մի խաշամբք իւրովք. որում հարցին արաբացի լեզուաւ զանուն երկրին. և նա պատասխանեաց գաղղիացի լեզուաւ։ Կրկնեցին նոքա զհարցումն, և նա, ղի ասայ, թէ այն է երկիրն լայն՝ որ ի պիկարդիայ, և մօտ է քաղաքն Եփիէ, որ էր քաղաքն նոցին։ Այնժամ Յանեան զքանչելի փրկութիւն իւրեանց ի գերութէ. և ի ծունկս իջեալ գոհանային զոյ և զամենեսեան մարէն նորա։ Նա իբրև դիմեցին մտանել ի քաղաքն, և անցանէին ընդ պարտէզ մի, Յանեան պատկերն ածամար նբ կուսին, զոր ոչ տիկինն էամէր՝ և ոչ այլք կարացին շարժել ի տեղւոջէ անտի։ Նէ կայեալ յաղօթս, Յանեան թէ անդ կամի մնալ, և պատուիրէ ի հաւատացելոյ, ոմն և եղև խոկ. զի կառուցան անդ եկեղե-

ցի

ցի մի հոյակապ յանուն նը ՀԱՃԱԾՆԻՆ, և եղաւ ՚ի նմին պատկերն այն. յորում՝ մինչև չև ցայսօր առնէ ամենայն կոյն զբաղում աքանչելիս։ Այսպէս յորժամ մտին զօրականքն ՚ի քաղաքն, ընկալեալ եղեն յազգականաց և ՚ի բարեկամաց իւրեանց անպատմելի ցնծութեամբ. որք ոչ յագենային լսելով զհրաշալի ազատութեն նոցին, և զքաջանչելիսն այն։ Օ արմանային ևս յոյժ ՚ի վէր էսմէր տիկնոջն, որ վասն սիրոյ նը Հաւատոյն թողեալ էր զպատիւ տիկնութենէ իւրոյ։ Որ և յետ այսորիկ կրթեալ քաջ ՚ի բանս քրիստոնէական նը Հաւատոյն՝ գնաց առ եպիսկոպոսն լայոնոյ, և անդ ընկալաւ ՚ի նմանէ մեծաւ հանդիսութե զնը մկրտութեն. և կոչեցաւ մարիամ։ Այլ եղոյց զինքն արժանաւոր այնմ՝ նը անուանն վարելով զնը և զառաքինի կեանս մինչև ցօր մահուն իւրոյ. և ապա հանգեաւ սրբութե և խաղաղութե ՚ի քն։

Պատմագ։

ԶԱկէտ էսմէր տիկինն այս ոմն զսոլոս՝ որ յետոյ կոչեցաւ պօղոս, նախանձախնդիր էր Հաւատոյ և օրինացն իւրեանց, սակայն քանզի զայն յանդիմառնէ գործեր, և ոչ էր աշխարհասէր, և ունէր զսիրտ նը, վ՚ն այն արժանի եղև չնորհացն այ աստ յաշխարհի. և ՚ի հանդերձեալն՝ երկնային փառս։ Այսպա և մեք եթէ յանկամբ ունիլ զչնորհս ձեր, և զկեանս յաւիտենա-

կանա, հեռասցուք ի սիրոյ աշխարհիս. և պահեսցուք մնքուբ զսիրտ մեր ի մարմնական ցանկութեց։ Այլ զղի սեր հեշտութեն արգելուլ զիրկութեն մնրդոյ. քանզի է իբրև զզօրաւոր իմն կապ, որ ոչ թողու շարժիլ ի բարին, ոյ ասի ղուկ. ժէ. 20։ Լին աճէ, և ես այնորիկ ոչ կրեմ գալ։

Այլ աշխարհս ի մերձաւոր վտանգի կործանման ես
մեղայ իւրոց. այլ ինձնորդութեք ամենայն
հոսին արեգաս ի վտանգէն։

ՀԻՒՐ. ԾՕՂ։

Ջոր պատմէ անտանելիս արքեպիսկոպոսիոյ. ի ՃԻ. գիրս պատմութեն իւրոյ։ Եւ հայրն ալէքսանդրոս դիոսպոլեան. հատոր. ք. Հատ. 1։

Յամի փրկչին. 1220. ի սպոլետոն քաղաք իտալիոյ, ի վանս հարց քարոզչաց էր երիտասարդ կրօնաւոր մի նորընծայ ի զարմէ ազնուական՝ այր պարզամիտ և մաքուր. որ և էր յոյժ ջերմեռանդ առ նոր ուծածնին. և յամենայնսաւոր աստ ջժամերգութեն նը։ Այլ յերգելն զայն երգ, որ սկսանի՝ Օրդ երկիր, ծով, և ասրեղ, և այլն, իբրև հասանէր յայն բան, Օ աշխարհս եռամիջ ոնիս, կայր միայր ի տարակուսի, և ի հիացման, թե որպէս կարէ ուծ զայսչափ մեծագոյն գուռնա երկնի

նի և երկրի բռնանդակել ՚ի ձեռին իւ-
րում. և զի ամենեքեան հարցանել այլոց ըզ-
մեկնութիւն նորին, վն այն ապաւէր միայն
զնոր լուսաւորել զիւրս իւր առ ՚ի կարող
լինել հասկանալ զայն։ Իսկ մինչ նոքքեր ՚ի
գիշերի միում այսպիսի խորհրդով, ըն-
կալաւ ՚ի նոսին ղայս յայտնութիւն։ Օ ի թուէր
նոմա գոլ յափշտակեալ յօդս՝ և կալ միասն
՚ի մէջ երկնի և երկրի. և եռաս, զի ա-
հա գայր գունդ մի հրեշտակաց, որք
բարձեալ ունէին զմեծ և զփառաւոր ա-
թոռ մի. և զեռելեցին զայն յայնմիկ ըն-
դարձակ միջոցի օդոյն։ Իսկ իբրև մի մեկ
նեալ գնացին, եկն այլ գունդ մի հրեշտա-
կաց, որք նոյնպէս բարձեալ գայլ աթոռ
մի փառաւոր, սակայն ոչ իբրև զառա-
ջինն, եգին յանդիման նմին։ Նոյնպէս այս-
րիկ երեւեցաւ այլ գունդ մի հրեշտակաց,
որք բարձեալ ՚ի վր բազկաց իւրեանց զնոր
մեր յն քն, նստուցին զնա յաթոռն առա-
ջին։ Ապա երեւեցաւ այլ գունդ մի հրեշտա-
կաց, որք բարձեալ ունէին ՚ի վր բազկաց
զմայրն ոյ զնբ կոյսն մարիամ, և նստուցին
յաթոռն երկրորդ։ Իսկ մինչ նստէին
մայրն և որդին, ահա ամ հրեշտակք և սբք
արքայութեն իջին յերկնից, և կային յաջմէ
և յահեկէ աթոռոցն, կազմել ատեան և-
րեւելի։ Այլ բազումք ըն յաթոռն սարսա-
փելի վհատեալ ՚ի, և զնոսէր յաջոյ ձեռին
զգունտ աշխարհիս՝ անչափութեամբ մեծու-
թեամբ, բաժանեալ ՚ի պետս թագաւորութիս

և գաւառս , որպէս տեսանեմք զայն ՚ի գունտս աշխարհացուցականս . և հայեր ՚ի վէր նորա բարկութիւն մեծաւ , և զայրագին դիմօք : Յորոյ սրտմտութենէն գազանին ամ դասք հրեշտակաց և սքեց : Ապա հրամայեաց քո ընթեռնուլ ՚ի լուր ամենեցուն զամ բարի գործս մարդկան՝ որք յայնժամ կենդանիքն էին յաշխարհի : Եւ ահա եկն եկաց ՚ի միջի մինն ՚ի հրեշտակաց , և արար ոնի հրամայեցեալն : Այլ տեսաւ , զի էին սակաւք և անկատարք , և չի ամ պակասութիւնք . վնզի եղեալ էին կամ գաղջութիւն և աղէտատանօք . և կամ վասն մարմնաւոր շահու , վէ փառասիրութիւն , և վն մարդկային նկատմանց . այնպէս՝ մինչև ամենեքին դատեցին , թէ ՚ի բարի գործսն յայնոսիկ առաւել է դիրան՝ քան զսակին , և յարդն՝ քան զցորեանն : Եւ իբրև վերջացաւ այս ընթերցուած , հրամայեաց քո ընթեռնուլ նաև զգիրքն մեղաց աշխարհի . և ահա մատեաւ այլ հրեշտակ մի , և առեալ ՚ի ձեռն գնատեան իմն մեծ , սկսաւ ընթեռնուլ զմեղս ամ մարդկան յայնժամ կենդանի գտելոց . և մանաւանդ զմեղս քրիստոնէից . և էին սքե այնչափ , մինչև ՚ի դէպ գալ յասել զբանան ոմնէից . Ղ. ՀՀ. ՀՀՆԷՅ , և սպառնէ , և սպիտռնէ , և գողռնէ , և շնռնէ հեղեալ ՚ի վէր երկրէ : Եւ յորժամ լուաւ քո զայնչափ մեծամեծ մեղս աշխարհի , յի զպատշտռնէ յերիտասարդս . զգայլնակ զա-

զական ունայնասիրութիւն՝ ի կանայս. զանհաւատարմութիւն յամուսնացեալս. զպղծութիւն և զկայհոյանաւթիւն՝ ի ժողովուրդս. զբռնաւորութիւն յիշխանս, զկպարտաւորութիւն յազնականս. և զանբաւ սրբապղծութիւնս եկեղեցականս, ոչ կարաց այնուհիկ ածային երկայնմտութեն ժուժել, զի ընդ երջել ի բոլոր մնտեանն. այլ զզնել՝ ի լոյս այնչափ մեղաց, և գրգռեալ՝ ի վրէժխնդրութիւն, ազաղակեաց և ասէ. բաւ է արդ, բաւ է. մի ևս։ Այլ նոյնժամայն համբարձել զամենազօր ձեռն իւր՝ ի վեր՝ որով կալեալ ունէր զգաւնան աշխարհի, կամէր ընկեցեալ զգետնել, և յապականութի դարձուցանել, որոտաձայն գոչմամբ ասելով զայն բան մարգարէին. ի պատառանէ երկիր ելցէ պատառ պարսել։ Այլ յորժամ հետես զայս նորընծայ կրճնաւորն, ահաբեկեալ դարձաւ առ ամենասէր կոյսն. և աղաղակեաց ասելով զայն մեսեդին. Արբուհի մարիամ կամ յօգնութիւն պատսպարեցար, և օժանդակեա ծովրդեացս։ Յայնժամ իսկոյն յարեաւ յաթոռոյ իւրմէ կոյսն ամենագթած, և վազեաց ունիլ զաշխարհս՝ որ մերձ էր անկանիլ և կորնչիլ. և գարձեալ առ դատաւորն քն ասէ. մի այժմ դատեր զաշխարհս որդեակ իմ. այլ համբեր փոքր մի ևս. վասն առաքելոցն ես արս առաքելաշնորհս. որք վարդապետութիւք և օրինակօք վարուց իւրեանց ածցեն յապաշխարութիւն զբազումս մեղաւորս։ Յայնժամ՝ քն վե բարեխօսութիւն մերն ցա-

ծոյց

ծոյց զձեռն իւր բարձրացեալ, և ոչ կա-
մեցաւ կորուսանել զաշխարհս։ Այլ զի
այն տեսիլ և սպառնալիք մի կարծեցի
ցնորք ինչ, և սպառնալիքն յօդս ցնդե-
լի, ի նոյնժամ վայրկենի յորում քո համ-
բարձեալ զձեռն կամէր ի քոյ ընկենուլ
կինքենէ զգուշանան աչխարհս, դադար բո-
լոր երկիրս. և մանաւանդ ի սպո-
լեառն, և ի հանգրուանս նր եղև այն-
պիսի զարհուրելի և մեծ երկրաշարժու-
թիւն, և քայքայումն և կործանումն տանց
և եկեղեցեաց, մինչզի քաղաքաւ յարանց
և ի կանանց սարսեալք՝ գիշերայն փախ-
ան ի քաղաքէն ի դաշտավայրս։ Սակ կրօ-
նաւորք այնր վանացն՝ յորժամ լուան զա-
զդարակ նորընծային յասելն. Աբբահա՛ մա-
բեամ հաս յօգնութիւն. և այլն. կարծեցին թէ
ապաշակէ այնպէս յերկիւղէ գեհենաշար-
ժին. և դիմեցին ի սենեակ նր. և գը-
տին զնա յանկողնի իբրև զմեռեալ՝ որ ինչ
ոչ զգայր։ Յայնժամ սկսան աղաղակել,
և կոչել զնա յանուանէ, և խթել և առ-
ի զարթնուլ և ի յուշն գալ. քանզի նա
կայր ոչ մեռեալ։ Այս յետ ժամանա-
կաց ինչ իբրև ի խոր քնոյ զարթուցեալ՝
դարձաւ ի յուշն. հարցին զնա և ասեն, ի-
մացար օրդեակ զսարսափելի չարժ երկ-
րիս. և նա ասէ, ոչ քնաւ։ Այս վն էր,
ասեն, կոչեիր յօգնութիւն զքեզ ածածինն
այսպիսի բարձր ձայնիւ, զոր ամենեքինս
լսեաք։ Պատասխանի եւս նորընծայն և
ասէ,

ասէ, ոմն յերեսաց կոչեն զնա յօդնութիւն վասն պատճառին, որ մեծագոյն էր քան զայդ. և զայլ ինչ ոչ ասաց. այլ կալաւ զտեսիլն ի ծածուկ մինչև յօր մահուն։ Սակայն ոչ անսյին բազում աւուրք, զի կամ յերկիւղէ տեսլեանն, և կամ զի կամեաւ ինքն կոչել զնա առ ինքն ի ծագկի հասակի նորա, զի զ՚արուեստ ինչ շնորհեսցէ ընդդէմ նշ. որպէս ասէ խնամատունն, հիւանդասցեալ մեռաւ ի նորընծայութեան իւրում։ և մեռաւ իբրև զհրեշտակ, թէ՛ վն անմեղութեանն և միամտութեանն բարուցն, և թէ վն ջերմեռանդութեանն առ աբ ածածինն։ Լաւ յառաջքան զմեռանիլն՝ պատմեաց վերակացուին իւրոյ կարգաւ զտեսիլն, զոր եառեալ. զոր և նա հրատարակեաց բազմաց յօղղութեան վարուց։

Պատառ։

Արդ՝ տհաճեկեալ և մեր ի տեսլենէ յայսմանէ, արասցուք պատառ ասացեալ խորանին, ըստ խրատու կարապետին յովհաննու. տղի կարասցուք զերծանիլ ի բարկութենէն, որ գալոցն է։ Այնմ ըստ առաքելոյն, այս է ժամանակ ընդունելի, և օր փրկութեան։ Աստի այժմ լայցուք և աղաչացուք զմեզս և զձշմարտութիւնս մեր. որպէս զի անդ կարօղ լինիցուք ուրախանալ. ատա պահեսցուք, տղի անդ ձաշակեսցուք յընթրեաց նոն. և ատա խոշտանկեսցուք զմարմին մեր, որպէս զի անդ

անդ հանդիսուք ընդ ամենայն յաւիտեանս. ամէն։

Յոնաթիոսէ երանելւոյն վանիքաչէոսի ընդ ամենաւոր կենաւքն պատուեցաւ ի նմանէ, և յաճախեցաւ նորա։

ՀՐԱՇՔ ԾԱՆ։

Ջորմէ ձառի ի պատմագիրսն կիւտերսեանց կարգին, ի փետրվարի. 19։ Եւ զոր պատմէ հայրն ալէքսանդրոս դիւտալևեան. հատ. ը. ձառ. 3։

Թէպէտ երանելին վանիքաչէոս բըրուքսեղացի ի քեղդիոնէ, որ և Փիանարա, վճռ հնազանդութեամբ եղև եպիսկոպոս, սակայն վճռ խոնարհութեամբ իւրոյ հրաժարեցաւ յեպիսկոպոսութենէն ազգեցութեամբ նոցա. և եմուտ ի կարգն կիւտերսեանց կրօնաւորաց։ Որ մինչ համալըսեր գտեալ զնաղալութեան հոգւոյ՝ ազատ լինելովն ի զբաղմանց եպիսկոպոսութենէն, ահա վաղվաղակի եգիտ անդ զնեղութեան մեծ պէսպէս հիւանդութեամբ մարմնոյն, որովք անկաւ ի մահիճս, և եկաց անդ գրեթէ մինչև ցվախճան կենաց իւրոց։ Իսկ վճռ խոնարհութենէն համարեր, թէ այն հիւանդութիւնք էին առ յայլ պատիժ մեզայ իւրոց. Թէպէտ եւ նմա ոչ զայնպէս առ ի պատիժ, այլ ի զօրութեն հոգւոյն

ասէն և յարդիւնս նորա : Լ՚երդ՝ եր վասն փակիոս յոյժ ջերմեռանդ առ նը կոյս ածածինն. և յորժամ ծանրանայր ի հիւանդութէն, խորհեր զնմանէ. առ նա դիմեր. և ի նմանէ խնդրեր զդնուեթի. և զայս ամ առներ այնպիսի եռանդեամբ, մինչև թագուհ անգամ ընդ ուսին ի նմա նէ զջնորհս սեպհականս. և երբեմն ևս ընդ ուներ զնոսա յառաջ քան զինդրել իւր. Արդեօ երբեմն դէպ եղև ծանրանալ յոյժ ի հիւանդութէ իւրում, և համարեր, թէ չեր հնար նմա թեթևանալ ի նմանէ, եթէ ոչ տեսլեամբ նը ածածնին. սակայն զանձն իւր համարեալ այնմ արժան, ոչ համարձակեր խնդրել զայն. տեսեալ զանձին անարդուէ, և զնը ածածնին վերհուեթի, համարեր զխորհուրդս իւր յանդգնութիս. վն նմ վշտանայր. հառաչեր. և լայր. ոչ այն, որ ուներալ ի սրտի իւրում զկիզիչ տարփանս, ցանկայ կատարել զնա, սակայն ամաչէ յայտնել. այլնպէս տառապեր և նա : Լ՚յլ սուրբ ածածինն իբրև եռես զփափաք սրտին նր, մինչև եր յայտնապես խնդրեալ, յան կարծակի երևեցաւ նմա սիրելի և դեղագոյն տեսլեամբ : Օ որ իբրև եռես ծառայն այ, ի հոգի զմարձայեալ, ասէ. կենդանացո զիս ով տիրուհի իմ՝ նը կոյս մարիամ: Լ՚ւ պատասխանեալ սը կուսին՝ ասէ. սրբեցի, ե դարձեալ սրբեցից զքեզ. և զայս ասացեալ, եղև անհետ ի նմանէ. և մնայ վո-

վնիփակիոս միխիթարեալ յայնժամ, և առյապայն. վնդն քանիցս անգամ տագնապեր ի ցաւոյն, զմոռաւ ածելով զանձաւելի գեղեցկու[թ]ի ամենաքե կուսին, և զգանան նը, մոռանայր զցաւան մարմնոյն, և հանգչեր: Այլ մեծագոյն քան զայս եղև այլ տեսիլ ինն, որով այլ աբար նմա ամենաքե կոյսն. և եղև այսպէս: Ի միում գիշերի ամենաքե ծնդեանն քի ոչ կարելով վնիփակիոս վն սասփիկ ցաւոց հիւանդու[թ]ե իւրոյ գտանիլ ի դասն ընդ այլոց կրօնաւորաց, և տեսանել զնբա պատարագն, կայր յոյժ վշտացեալ. և զի էր խոնարհ, ուսոխ համբերը, [թ]ե վն մեղաց իւրոց զրկեալ կայ յայնպիսի ընծրհաղել հանդիսաւ[թ]ե այնր գիշերոյ: Այլ զի էր նաև ջերմեռանդ, խնամ [թ]ոներ ինքեան, [թ]ե յայնմ գիշերի, յորում ցնծան երկինք և երկիր, և ցօղեն զմիխիթարու[թ]ե ածային զամենեքումբք, նաև զմեզաւորօք, ինքն միայն կայցե յայնմանէ մերժեալ. վնյ և քաղցբաբար տրանջեր զամենաքե կուսէն, [թ]ե մոռացեալ է զտառապեալ ծառայն իւր, մաշեալ և հաշեալ յանկողինս ցաւոց: Որոյ յայս խորհուրդս կայր վնիփակիոս, ահա յանկարծակի լցաւ երկնային լուսով սենեակ նորա. և երևեցաւ նմա ամենաքե կոյսն՝ ոչ ան յայլ անգամ միայնակ, այլ ընդ ածորդացն իւրոյ տղայացելոյ. զոր և պատեալ ի խանձարուրս ուներ ի գըրկին՝

կին՝ ծածկեալ զերեսս մանկանն Թաղ-
կինական. և մերձեալ առ Հիւանդն, եզ
գմանուկն ի վր անկողնոյ նր։ Յայնժամ
լցաւ անապատաւելն ուրախութ վշնփակիաւ՝
տեսանելով ի վր անկողնոյն իւրոյ զշա-
շանն Հովտայ, և զծաղկին նազելեան
դաշտայ. և գրեթէ ասէր ընդ Հաբակն,
անիծեաւ մեր ծաղկեալ։ Այլ սակայն ոչ եր
ուրախութիւն սրտի նր կատարեալ. վասն
Թէպէտ տեսանէր զանհամեմատ գեղեց-
կութիւն մօրն, բայց ոչ տեսանէր զդեղեց-
կութիւն մանկանն, զի ոչ ապտոյտաք, գեմք
նորա կայր ծածկեալ Թաշկինակաւ։ Ուս-
ուի տատապէր և ամբոխիւր. մերթ առ
նր ուծածկէին զառնայր, և խնդրէր տես-
անել զորդին իւր ևս. և մերթ առ նոյն
իսկ մանուկն, իբր խոսելով ընդ նմա ըստ
յոլոյ. Ո՞վ ընտրացանիս զերեսս քո չինին. ես
համարիցիս գիս ոչ։ Այլ գթայեալ
ձորն ի վր նորա, եհան ի խանձարրէին
գամենանոր ձեռն. և ի բաց հան ի դի-
մաց իւրոց զԹաշկինակն. և երևեցոյց վոնի-
փակիսի զերեսան իւր։ Ուր նա տակաւ-
հաս ընդ գերաշխարհ գեղեցկութեն նորա,
կայր զմայլեալ, և Թուէր նմա, Թէ ի
ցի յայնմ ժամու յարքայութենն երկնից։
Ոչ ոք Հաւատայիցէր յերեսաց նր մանկանն այնպիսի անձառելի լոյս, և վեհ-
փառութի ընդ անհամեմատ գեղեցկութե,
զոր ոչ երբէք տեսեալ էին աչք մարդկա-
նացոյց, և ոչ լեզու մարդկային կա-

րօղ է բացայայտել ՚ի տեսութէ ասոի
Հալէին գրեթէ սիրտ և որովայն ծա-
ռային ՚ից . և լայր յորդ արտասուօք ՚ի
ինդութէն . և յաւիտեանական մուրքն ա-
ղաղակեր և ասեր . Վ սիրելիդ իմ յի-
թէ և չգուցէ այլ ինչ տեսանել ՚ի յեր-
կինս , եթէ ոչ այս դէմք գերահրաչ , և
ամենազեղեցիկ , արժան է համբերու-
թանիլ ամ վշտաց և թշուառութեց ՚ի
առ ՚ի կարօղ լինել տեսանել զայսպիսի գե-
ղեցիկ և ՚ից ային դէմս : Այրև այսպէս
մխիթարեալ բերկրեցաւ վայր մի ՚ի յայս-
պիսի գերահրաչ տեսլեանց վճնիփակիոս ,
ասա անյայտ եղև տեսիլն ՚ից . և նա ՚ի
միայորդա կենաց իւրոց զմնաւ ածելով
զայն , կայր ՚ի միխիթարութէ , և յուրա-
խութէ մեծի :

Պատ :

Տեսանեմք յայսմ պատմուէս , թէ ո՛ր-
չափ սիրեցին և սիրեն ՚ից , և մայր նո՛
զնոնարհն : Վ անգղ միայն խոնարհու-
ն է , որ առնէ , զի բնակեսցի ՚ի մեղչնորհք
և զօրութէն քո՛ զա առաքելոյն որ ասէ .
այլ ես պարծեցայց ՚ի տկարութէս ՚ից , զի բնա-
կեսցի ՚ից ս զօրութէն ՚ք : Այս այնչափ գերա-
զանց և պատուական ՚ից այս առաքինու-
թիս , մինչդի ինքն որդին ՚ից կամեցաւ
լինիլ հեզնական և օրինակ այնմ ասելով .
Ուսարուք ՚ինէն , զի հեզ եմ և խոնարհ սրտիւ :
Ա՛պա և մեք՝ որք պարտական եմք զհետ
ի եր-

երթալ քի , հարկ է , զի ընդրկեսցուք
զայս առաքինութի՝ ձանձրանալով զմեզ գոլ
ոչինչ . և ուրախանալով ընդ արհամար-
հեալ լինիլն մեր յայլոց . ոգւոյն և զմեզ
սիրեացեն քո , և ամենայնքն մայր նորին :

Լրնեցաւ ամենասքի կոյան կրօնաւորի Գոմ ջեր-
մեռանդին խորոյ , որ յանիկայր տեսա-
նել գնա :

ՀՐԱՏ ՅՈՐ

Ջոր պատմ կեսարիոս ՚ի Ե . գիրս տրամաբանուե
իւրոյ . գլ . 7 : Եւ հայրն աղեքսանդրոս գիտաս .
զևեան . հատոր . ք . ձառ . 16 :

Ի մենաստանի միում կիսատերսեանց կար
գին կայր կրօնաւոր ոմն անուն Թով-
մաս՝ այր առաքինի և յոյժ ջերմեռանդ
առ նոքս ածածկին : Սա զկնի ծառայելոյ
նմա ամս բազումս , յանկայր հանապազ ,
թէ հնար ինչ իցէ տեսանել զնա . ապա
յուսացեալ ընդունել ՚ի նմանէ զայս շը-
նորհս , պնտեցաւ զհետ ջերմեռանդն պա-
տառնայ . խնդրելով ՚ի նմանէ հանապազ
ըղձդ , զիջանել ՚ի մաղթանս իւր , և առ-
նել զանձն արժանի ՚ի տեսանել զինքն :
Ի՛րդ՝ մինչ այսու ցանկութիւն գնաց ՚ի գի-
շերի միում ՚ննջել ՚ի սենեկին , անկարե-
լի եղև նմա մտանել ՚ի քուն յայնմ գիշե-

րի , վ՚ե եւ անդրեան վերոյգրեալ խորհրդոյն : Ա՚պա ձանձրացեալ և տաղտկացեալ, գնաց ՚ի պարտէզն և նստեալ առ ծառով միով՝ հայեր ՚ի գեղեցկութի՚ն աստեղացն, և հառաչէր հոգւովն տեսանել ՚ի մէջ նոցա զամենասուրբ կոյսն . և լալով գրեթէ ասէր զսոյն քան երգոյ . Ե՚ս գեղեցի՚կ եմ, ցո՚յց ինձ զքեզմա ⁂ . Ե՚ս լսելի արա ինձ զբաւեսո ⁂ . զի ձայն ⁂ քաղցր է . Ե՚ս քեզմ ⁂ գեղեցի՚կ : Ա՚ՀԱ աղաչանաց նո՚ր ամենաւոր կոյսն . և կամեցաւ յուցանել նմա զինքն այսու ձևս նապարհաւ : Ո՚ր նախ քան զերևիլն իւր նմա , մինչ նա Հայեր ը՚ երկինս , եաես, զի լիքաներ յերկնից կոյս ամն գեղեցիկ և պայծառ . որ և եկեալ առ նա , և ողջո՚ւնեալ զնա՝ ասէ ցնա , կամի՚ս լսել ըզձայն երգոյ իմոյ . և նա ասէ . այո՛ յոժար կամաք : Ձայնաժամ բացեալ կուսին զբերան իւր , նո՚ւագեալ զայնպիսի քաղցրալուր երգս , զոր ոչ ոք ՚ի հողեղինաց լսե՚ալ է երբեք . և վճարեալ զայն , ել դարձեալ յերկինս : Ո՚յլք ասեն՝ զի Հիացաւ յոյժ ը՚ն այն միանձնակեացն . և մինչ խնդրեր իմանալ , թէ ո՞ արդեօք իցէ կոյսն այն , ե՚տես՝ զի լիքաներ յերկնից և այլ ամն կոյս նմանն առաքնոյն , որ և եկեալ նոյնպ՚ս առ նա , և ողջո՚ւնեալ զնա , ասէ ցնա կամի՚ս լսել և զիմ երգ . և նա ասէ , այո՛ : Ձայնաժամ երգեաց և նա զերգ իւր քաղցրալուր . և իբրև վճարեաց զերգն , ասէ ցնա միայնակեացն . ասա՛ աղաչեմ՝ ո՞ ես դու , և

ո՞ եր

ւ էր նա , որ յառաջ քան զքեզ երևեցաւ
ինձ : Եւ նա ասէ . առաջին կոյն՝ որ ե-
րևեցաւ քեզ , էր կոյն կատարինէ . և ես
եմ կոյն ապնէս , որք երկոքին նահատա-
կեցաք վն հաւատոյ քո ով մերոյ . և այժմ
ամենանք մայր նր թագուհին մեր առա-
քեաց զմեզ միսիթարել զքեզ փոքր ի ՚ճա-
շակաւ երկնից արքայութեն : Ապա գո-
հայիր զնմանէ , և պատրաստեա զքեզ՝ ի
ընդունելոյ ես զմեծագոյն չնորհ քան
զայս . և զայս ասացեալ , եղև անհետանալ :
Իսկ երանելի միայնակեացն ոչ հանգուր-
ժեր խնդութեն վն այսց երկուց երկնային
այցելութեց , և մանաւանդ յուսով խոս-
տացեալ չնորհացն , զորմէ և սիրտ իւր
վկայէր , թէ լինելոց է այն այցելութեն
ամենանք կուսին այնչափ բաղձացեալն ի
նմանէ . և ոչ խակ խաբեցաւ : Եղև վկնի
քանի մի ժամուց՝ ետես , զի ծագեաց անդ
լոյս մեծ պայծառ քան զարև , որ հա-
լածեաց զխաւար գիշերին . և ելից ձայն
դաւթ զսիրտ աբեղային : Եւ ապա ետես ,
զի կայր ի մէջ լուսոյն տիրամայրն ած-
ծին՝ պատառեալ ի զօրացն հրեշտակաց .
և էր այնչափ գեղեցիկ , չնորհալի և փա-
ռաւէղ , մինչև միտք մարդկային ոչ կա-
րեն ձևացուցանել շքեղութի ինչ աւելի
քան զայն : Եւ յարուցեալ վազվազակի ա-
բեղային , ի ծունկս էջ յանգիման նորա :
Իսկ ամենանք կոյն մերձեցեալ առ նա ,
հայեցաւ ի նա աչօք գթոտ . և ասէ ցնա .

որպեսզի իմ սիրելի, և ծառայդ իմ հաւատարիմ. հաճոյ եղիր ինձ յոյժ ծառայութեի քո երկարաժամանակեայ. լուսոյ աղաչանացդ և արտասուացդ. և ահա եկի յայցելութեի քոյ: Պայդ հանապազորեայ մեռուցումն զգայուեցդ, քոյդ հրաժարութիւն յերկրայնոց, և քոյդ սէր որ առ իս, արժանի արարին զքեզ տեսանել զիս: Ահա յայսմ գիշերի մխիթարեցի զքեզ այցելութեի և երգոյ կատարմնեայ և ազնիւ կուսից. քայց զի այս փոքր ի առ սէրն իմ, ահա ես անձամբս եկի յայցելութեի քեզ. և կամիմ զի նաև զերգն իմ լսիր. ցես: Այս իբրև ասաց, սկսան հրեշտակք հարկանել զքնարս իւրեանց, և ազնուաձայն կոյսն սկսաւ երգել: Ձէ այնչափ հիանալի էր քաղցրութեի ձայնին երգոյն այնոյիկ, մինչդի անկաւ աբեղայն յերկիր ի վէր երեսացն իւրև զմեռեալ ի զմայլմանէ և ի հնդութեէ հոգւոյն. զոր օրինակ պատահեաց առաքելոյն ի Թաբօր լերինն. և ամենաճաք կոյսն վերացաւ անդրէն յերկինս. և աբեղայն կայր անդէն անկեալ յերկիր իբրև զմեռեալ: Յայտեան աբեղայք վանացն ընդ առաւօտն ասել զժամերգութին. և տեսին զի այն աբեղայ, որ կանխեր յամենայն աւուր քան զայլս յեկեղեցին, ոչ էր ի դասին. և մտին ի վանսն, թէ գուցէ հիւանդացեալ իցէ: Եւ ասի զկնի ժամերգուէն գնացին ի սենեակն տեսանել զնա. և ոչ գտին զնա անդ.

որո-

որոնեցին աստ և անդ . և վերջապես գը-
տին ՚ի պարտիզին , ուր անկեալ կայր իբ-
րև զմեռեալ : Նարճին զնա անտի շալա-
կաւ , և տարան ՚ի սենեակ նորա . և շատ
ջանացին զանազան դեղովք յուշն բերել ,
և ոչ կարացին : Յայնժամ աբբայն , որ
առաւել գիտակ էր վարուց նր , ծանեաւ
թէ ոչ էր այն կիրք բնական , այլ գեր-
բնական ի նմա . ուստի հրամայեաց նմա զօրու-
թիւնք հնազանդութենն յառնել և ասել ,
թէ զինչ պատահեաց նմա յայնմ գիշե-
րի . և թէ ուստի է այն ուշագնացու-
թիւն նորա : Ի՛վ աբանչելի զօրութիւն սքոյ
հնազանդութիւն , որ և մեռեալոց տայ խօ-
սիլ : Օ՛ի ընդ լսել ձայնի մեծաւորին ,
յարեաւ աբեղայն իբր ՚ի մեռելոց . և վե-
հնազանդութիւն պատմեաց զամ՛ ինորհս է-
ղեալս նմա յամենայնիք կուսէն յայնմ՛ գի-
շերի ՚ի զարմացումն ամ՛ կրօնաւորաց :

Պատմ :

Արդեօք ըս բանիդ սմենայնիք կուսին , մե-
ռուցումն զգայուէդ և հրաժարումն յերկ-
րաւորացս՝ արարին արժանի զայս երա-
նելի աբեղայս տեսանել զնա , այսպէս և
մեք եթէ ցանկամք տեսանել զամենա-
հրաշ գեմն արարչին մերոյ յիսի , պարտիմք
հրաժարիլ յերկրաւորացս , և մեռուցա-
նել զիդձ զգայուեցէդ մերոց . ոմ և նոյն
ինքն արարիչն մեր ասէ . Թէ Ոք ոչ հրա-
ժարեսցի ամ ընկէց իւրոց . չի յերկրաւոր ցան-

կուլթեց իւրոյ, ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել. այլ ոչ կարէ լինիլ սպասաւոր իմ. և ծառայ ընտանի, որով և միշտ համարձակ տեսանել կարասցէ զերեսս իմ։

Հաղնուածական օրինօրդ ոմն աշակէրտ զամենայնէ ետուն ցուցանել նմա զշնծորդին իւր զյն. և ընդհակառակն օրինադիր ոմն, ի ծոխեցւոց յառաջեաց։

ՀՐԵՇՏԱԿՆ ՅՈՒԴԱՅ։

Ձոր պատմէ Եզրիկա զբանն ՚ի հայելին օրինակաց. օրինակ. 24։ Եւ հայրն գառլոս բավլեան. հատոր. ա. օրինակ. 39։

Օրինօրդ ոմն աղնուական մինչդեռ տակաւին եօթն ամաց էր, ՚ի բաց թողեալ զաղայական զբօսանս, բորբոքեցաւ ջերմեռանդութեամբ առ ամենայնէ կոյս ածծծինն. և կայր միշտ յաղօթս առ նա։ Եւ զի լսէր՝ թէ որդին նէր յն գեղեցիկ էր և շքեղապայծառ տեսլեամբ քան զշամ մարդիկ, վառեցաւ սիրովն, և ցանկայր տեսանել զնա։ Ուստի ակաւ աղաչել թախանձանօք մեծաւ զամենայնէ կոյսն, զի յուցցէ նմա գնալ միանգամ զշնծորդին իւր զյն։ Եւ յարատեւեալ անդադար յայս խնդիրն ամն եօթն. յորս և եկաց առաքինի վարուք և սրբութիւք իւրև

րև զՀրեշտակ սմն երկնային։ Այդ՝ զկնի եօթն ամայ՝ իբրև եղև լինքն չորեքտասան ամայ՝ լուաւ աղաչանացն ամենեցուք կոյսն, և կատարեաց զՀայրսն՝ ած նորա այսպէս։ Օ՛ի՛ գիշերի ամենեցուք ծննդեան իւրոյ՝ յորում ծնաւ զածարդին իւր զյն, մինչ կայր յաղօթս երանելի օրիորդն՝ ի սենեկին իւրում, երևեցաւ նմ ամենեցուք կոյսն գեղեցիկ և պայծառ քան զարև, ունելով՝ ի գրկին զածարդին իւր զյն. յորոյ լեռնացն Հառաջեկին Հառապայթք լուսոյ. և էր այնչափ գեղեցիկ, զոր ոչ կարէը տեսանել առանց յափշտակեալ լինելոյ մտօք։ Այս մատուցեալ առ օրիորդն, ասէ. Ահա այն՝ զոր ամն եօթն խնդրեիր տեսանել, առ ընկալ զնա՝ ի գիրկդ, և զմայլեաց նովաւ։ Այս զայս ասացեալ, եդ զնա՝ ի գիրկս նր. և նմայ օրիորդն ապշեալ և յափշտակեալ՝ ի գեղոյ նր։ Այս ասէ մանուկն յն յօրիորդն. սիրես զիս կոյս դու։ Պատասխանի ետ օրիորդն. այո՛ սիրեմ զքեզ յոյժ տէր իմ և ած իմ։ Պատճեալ եհարց զնա յն. և սիրն քո ի՞նչ այնչափ, որչափ է այն, որով սիրես զիս ետանս քս։ Պատասխանի ետ օրիորդն, մեծագոյն է քան զամբ կենսագիմոց։ Յաւել նմա հարցանել. որչափ է մեծագոյն։ Այս ասա երկիր հարցուսիս, եկայ օրիորդն վայր մի առանց պատասխանելոյ ինչ. վն զի ոչ կարէը բանիւ բացայայտել՝ զոր ինչ ունէը՝ ի սրտին. և ասա ասէ. ոչ կա-

րեմ տէր իմ տալ պատասխանի այսմ
հարցմանդ լեզուաւս, այլ սրտիւս պա-
տասխանեմ՝ զոր դու քաջ ձանաչես զայն։
Եւ զայս իբրև ասաց, լցաւ ցնծալիս սիրա
նորա ոճծային սիրովն. և ոչ կարէր մի-
ւանդակիւ ի նմին, հերձաւ սիրա նր յեր-
կուս իբր սրով բաժանեալ, և անկաւ անդ
մեռեալ, և տարածեցի ի գետնի։ Իսկ զհոգի
նորա ընկալաւ ամենաթագաւորն ի ձեռս իւր.
և քարձրացան երգոցքն հրեշտակաց
վերացոյց, և հանդոյց յարքայութիւն որդ-
ւոյ իւրոյ։ Եւ իբրև ընտանիք տանն
լուան զայն ձայն երգոց քաղցրութիւն ե-
զանակիւ ի սենեկի նր, դիմեցին ամե-
նեքին անդր ի ներքս տեսանել, թէ զի՞նչ
իցէ. և տեսին զերանելի օրիորդն փոխ-
եալ յաստեացս. և բուրեր ի կուսական
մարմնոյ նր այնպիսի հոտ անուշութիւն,
մինչև զմայլիլ նմ. վասն ոչ իմն բուրումն
անուշահոտ իրաց աշխարհիս զուգակցիլ
կարէր նմին։ Եւ այս եկին ժողովեցան քա-
ղումբ ի վէր մեռելոյն. եկին և բժիշկք և
վիրաբուժք. և ամենեքեան զմայլեալք յա-
նուշահոտութիւն մարմնոյ նր, հիանային
ընդ յանկարծական մահ նր։ Եւ խորհուրդ
արարեալ բոլոյն զփոր նր, տեսանել թէ
զի՞նչ իցէ պատճառ մահուանն։ Եւ իբ-
րև բացին, տեսին, զի յերկուս բաժան-
եալ կայր սիրտ նորա. և ի յերկուս մա-
սունն և պրեալ կայր ոսկեղէն և գեղե-
ցիկ տատիկ այս բան. Ահեմ զեզ որ եմ

յո յոյժ առաւել չան էին . էի պոա սպեղներ էին , երէկեայր էին , և ըարդարեայր էին ընդհօդ : Եւ զամենայն յոյժ . և փառաւորեցին զԾ. և բարձեալ զմարմինն նր , Թաղեցին Հանդիսաւթ մեծաւ :

Պատմ :

Ասյուք և մեք յերանելի կուսիս յայսմանէ սիրել յամ սրտէ զԾ . որպ այս է նըշանակ . զի զնա ունիցիմք միշտ ի մտի . վնզի ըստ նմն բանի . ուր է գանձն ուրուք , անդ է և սիրտ նր : Եւ առ այս միտ առել նաև երանելին օգոստինոս . անդր էերէմ , ուր սիրտ իմ էերէ : Այսպս և մեք եթէ յանկամք նմանն այսմ երանելի կուսիս ունիլ գրեալ ի սրտի մերում զսէրն յն , հարկ է , զի ի բայ ընկեցցուք ի սրտից մերոց զսէր երկրաւորայ և ունայնաւթեց աշխարհիս : Վնզի ըստ բանի նոյնոյ նն . ոչ կարեմ էերէոջ պերանց ծառայել :

ՀԱՀինաւէ հոյան երևելեցաւ լէ բարիուէ ուսիմն ՂԷր-
մեռաւանդէ խարուամ՝ ՛ի մահուընէ հիւանդուելէ
նէ. բայց վա բարեխոսուէ աէ ծօրն իվ-
նապիոսի, հաշտեցաւ, և եպ
նմա կառողջուելէ։

ԽՐԻՏՈՍ ԿՈՒ

Ջոր պատմեն հայոն դանիել բարդուզեան. և նոզար-
կոս, ՛ի գիրս իւրեանց։ Եւ հայոն աղէքսանդրոս
դիոտալևեան. հատ. ի. ճառ. 12։ Եւ հայոն գառ-
նա բովիեան. հատոր. ի. օրինակ. 16։

Լոդովիկոս բեռլոն՝ աթոռակալէն եպիս-
կոպոսի քաղաքին աւէնիւանի՝ որ յաշ-
խարհին գաղղիոյ, էր յոյժ ջերմե-
ռանդ առ ամենասք կոյս ածածինն ՛ի
մանկուելնէ. և կեայր սրբուելնէ և առա-
քինի վարուք։ Բայց յետոյ՝ և մանաւանդ
յորժամ բարձրացաւ ՛ի պատիւ աթոռա-
կալութէն, թողեալ ՛ի զոյգ զնէ վարս իւր,
կայր յոյժ անառակաբար։ Ընդ՝ յամի
փրկչին. 1600. հիւանդացաւ առ մահաբեր
իմն հիւանդուելնէ. և տեսեալ զինքն ՛ի վտան-
գի մահուընէ, և զաժիշկսն յաւտահատեալս
յառողջուելնէ իւրմէ, դարձաւ ՛ի յուշն. և սկսաւ
դիմել առ ամենասք կոյսն առ աստուածն
մեղաւորաց. ուստի լալով ասէ. յիշեա ով
ամենասք կոյս ածածինն՝ զանարժան ծա-
ռայութիս իմ, զոր միշտ յոյժ արարի
քեզ.

քեզ. և օգնեա ողորմելի մեղաւորիս. և
ահա խոստանամ փոխել զվարս իմ բոլո-
րովին ի քարին, եթէ տայցես ինձ կեանս:
Ինչպէս նա լայր այսպէս գառն ար-
ատաւոք, և յանձն առնէր զինքն ընծայ-
մօրն, ահա երևեցաւ նմա ամենանոր կոյսն
վկհափառ դիմաք, թայց լի անհնարին բար-
կութ. և սկսաւ յանդիմանել զնա վն խոտա-
սրտութեն, որով ընդդիմանայր աղերսուեցն
այ. և ապա ասէ, ոչ հաւատամ արտա-
սուացդ և խոստմանցդ՝ զոր այժմ առնես,
զի զայդ առնես յերկիւղէդ: Այլ վն ծա-
ռայութեցդ՝ զոր յիշես արարեալ ինձ,
զայս ծանիր, զի ոչ են և ոչ եղեն այ-
նոքիկ ինձ հաճոյ յաղագս առնելոյ քոյ
զայնս գոլովք ի մեզս և ի մոլութիս. և
զայս ասացեալ եղև աներևոյթ: Այլ ո-
ղորմելի անձառակալն խոտութեալ յոյժ ի
յանդիմանութենէ նոր կուսին, և յաւա-
հատեալ ի մարմնաւոր առողջութէն, կո-
չեաց զՀայր ոմն ի յեռան կարգէն, և ըս-
կսաւ խոստովանիլ նմա զվերջ իւր զա-
րարեալսն ի մանկութենէ հետէ մինչև
ցժամն ցայն: Այլ չևևս էր վճարեալ
զխոստովանութէն, զի ահա նոճազեցաւ
սիրտն, և կայր ի տագնապի մահուան:
Իսկ ահա երևեցաւ նմա վերստին ամե-
նանոր կոյսն ընդ ածորգւոյն իւրոյ, և ել
սէզ հօրն իբրև առաւօտուն լոյսդ ացոյ. և է-
լեալ գիմօքն բարկացեալ, թայց ոչ ոտ
յառաջն, այլ փոքր մի մեղմացեալ. և

ծած-

ծածկեր ձեռաքն զվէրս ամենայնք կսկի
որդւոյն իւրոյ · որ նշանակեր , թէ փակե
նմա զաղբիւրն ողորմուե : Եւ ապա եաես ,
զի ոչ հայրն իգնաւոիս էջ ի ծունկս առա-
ջի քո , և տիրամօրն · և աղաչեր զնա զը-
թալ ի վէր հիւանդին , և առ նմա զա-
ռողջութի · և խոստանայր , և հաստա-
տեր , թէ նա առ յապայն առանց կար-
ծեաց փոխելոց է զվարս իւր , և լինելոց
ի օրինակ բարւոյ ամենեցուն · և տայր զանձն
յերաշխաւորութի վն նր : Յայնժամ ա-
մենայնք կոյսն վն աղաչանաց ոչ հօրն՝ փո-
խեաց զդէմս իւր ի քաղցրութի · և ե-
հարց ցհիւանդն , և ասէ · եթէ տայ ըեզ
զառողջութի և զկեանս , որպէս ուղիս
կեալ յետ այնորիկ : Եւ հիւանդն դողա-
լով և լալով ասէ , հաւատարմապէս կա-
տարեցից ամ ամենայնք տիրուհի զոյն ամ ,
զոր խոստացաւ ոչ հայրս իգնաւոիս ի
դիմաց իմոյ : Յայնժամ ամենայնք կոյսն
երգաց զկողք որդւոյն իւրոյ · և էարկ անդր
զձեռն իւր · և առեալ յարեներն , էօծ ըզ-
հիւանդն · և զայս արարեալ՝ եղև անե-
ըևոյթ տեսիլն ամ : Եւ նոյնժամայն գը-
տաւ աթոռակալն ողջ և առողջ՝ աղատ
յամ հիւանդութեց · և անկեալ ի վէր ե-
ըեսայն , մատոյց զանբաւ գոհութիս ամ
և ամենայնք մեր Տոքա · և ապա վճար-
եաց զխոստովանութի մեղացն իւրոց՝ զոր
սկսեալն էր առնել : Ձետ այսորիկ կիրճ-
լով զխոստումն իւր՝ զոր արար ամ , սկսաւ

վաղ-

վաղվաղակի փոխել զառաջինն մնչեկան վարս
իւր , և կեալ սրբութեաբ և առաքինի վա-
րուք յօրինակ քարի առնեցուն : Այս առ-
'ի ընծայակալութեն բարեխոսին իւրոյ սիր-
հօրն լիգնատիոսի , գնաց 'ի վանս Հարյին
յհեան . և պատմեաց նմ զքանչելի բժշ-
կութեն իւր . և էառ զպատակեր մի նոյն
նր հօրն լիգնատիոսի . որ յաւուրսն յայ-
նոսիկ դեռ չէր գասեալ 'ի կարգս երա-
նելեաց . և եդ զայն յեկեղեցւոջ եպիս-
կոպոսարանին 'ի հրապարակական յար-
գանս ժողովրդեան :

Պոռաղ :

Ասացուք և մեք 'ի պատուհասէ սթափուա-
կալիս այսոքիկ ոչ խոտորիլ 'ի նախկին խո-
նարհութեէ և 'ի ջերմեռանդութեէ մեր-
մէ , յորժամ ելանեմք 'ի բարձր աստիճան
իմն պատուոյ . ոպ և իմաստունն ասէ .
Մրչափ մեծ եղիս , խոնարհ կալջիր զանձն քո . սի-
րաք . ի . 20 : Ա՛յնպէս որ 'ի բարձրանալն 'ի
պատիւ լինել , հայեցուցանայ , պատահի նմա
այն՝ որ պատահեաց Թագաւորին ասուա-
ղայ . զի յորժամ էր ինդր յաչս իւր , այր խո-
նարհ և ածապաշտ , եղև գլուխ ցեղիցն իսկ .
ոպ ասի . 1 . Թագ . ժե . 17 : Իսկ յորժամ
մեծ Թուեցաւ յաչս իւր , և զատարեաց
'ի նախկին ածապաշտութէն և 'ի խոնար-
հութէն , անարգեցաւ :

* * *

Այն ոմն բարեպաշտ անուն իվեռք, ի վանգելն կո-
րուսանել չհամեմատի իւր, ապաւեցաւ
օգնութեանն ամենաբ հառոյն։

ՀՐԵՇՏԱԿԱՆ։

Ջոր պատմեն անգեղոս մարիկեան. և ուգոն փլո-
րեսեան. և քրիստափոր ենրիկվեզ. և այլ հեղինակք
ի գիրս իւրեանց։ Եւ հայոն գառզոս բովիեան.
հատոր. ք. օրինակ. 7։

Ի վիճակին լեոդիոնի, որ ի փլանդրիայ, ի գղեկին կոչեցեալոյ Հոյիան՝ էր կոյս աղջիկ մի անուն իվեռք՝ դուստր ուրուսի մեծատան. որ և ոչ միայն ըստ մարմնոյն էր գեղեցիկ, այլև ըստ հոգւոյն. քանզի էր աշաքինի. և յոյժ ջերմեռանդ առ ամենայնաբ կոյս ածամայրն։ Այս իբրև եկև հերեքտասան ամաց, բռնադատեալ ի ծնողացն, եմուտ ի կարգ աշխարհի. բայց զգուշեալով յայնմանէ՝ ցանկայր մնալոյ ան-ն իբոյ. և եհաս որում ցանկայրն. զի զկնի հինգ ամաց՝ մեռաւ այր նորա, թողուլով զերիս արու զաւակս ի նմանէ ծնեալս. և միայ այրի իվեռք՝ գեռ գոյութիւն ուխտատեան ամաց։ Ընդ՝ իբրև զերծաւ ի լծոյ ամուսնութեն, եւս զանձն բոլորովին հոգևոր կրթուքեց. և կայր առանձնացեալ միշտ ի սենեկին իւրում. և առներ անդադար աղօթս առ ած, և առ

առ ամենայնիք մայր նոր. առնէր և ողոր-
մութիւնս բազումս ալքատաց և անանկաց.
և կայր իբրև վհրեշտակ ի մարմնի. Օ՜ կնի
մնհոլման առն՝ զարձեալ բռնադատեցաւ
ի հօրէն մնանել ի կարգ աշխարհի. մինչև
նաև եպիսկոպոս տեղւոյն վն ազաչանաց
հօրն յորդորեաց զնա առ այն, բայց ոչ
էառ յանձն իւիեակ. Ոսկ բանաարկուն սա-
տանայ նախանձեալ բնդ առաքինութի՛ն
նորա՝ փորձեաց զնա բազում անգամ ե-
րևելով նմա տեսլեամբ ահարկու գազա-
նաց. բայց ոչ կարաց առնել ինչ նմա.
Ապա գրգռեաց ի յանկութի՛ն նր՛ զերի-
տասարդ ոմն մերձաւոր ազգական առն
նորա. որ էառ նմա պատերազմ զանազան
շղագործական բանիւք. Այլ իբրև ոչ
յաջողեցաւ պագշոտ երիտասարդին՝ ձգել
զնա՛ի կամ իւր բանիւք, խորհեցաւ բըռ-
նութի՛ն ձգել զնա առ այն. Ասաի մինչ
՛ի գիշերի միում գտաւ իւիեակ արտաքոյ
տան իւրոյ ՛ի տան բարեկամի միոյ, ուր
էր և սիրահարել երիտասարդն, և սպա-
սէր՝ զի ամենեքեան ՛ի քուն մտցեն, ահա ՛ի
քուն լինելն ամենեցուն, եմուտ երիտա-
սարդն լռելեայն սուր՛ի ձեռին ՛ի սենեակն
իւիեակայ. և խարխափելով զտրմուկն սենե-
կին, մերձեցաւ յանկողինն. Յայնժամ
իւիեակ, որ ՛ի կասկածանս գտեալ վն ե-
րիտասարդին, կայր արթուն, և ՛ի սրտի
աղաչեր զմայրն ՅՍ օգնական լինիլ ինք-
եան, զգացեալ զշնջիւն ոտնաձայնի, և
խար-

խաբեսիանաց, գիտաց, Թէ գայ երի-
տասարդն վարեալ ի կոյր պաշտօտուԹէ
իւրմէ, զահի Հարաւ յոյժ. և նոյնհետայն
սկսաւ դիմել առ պաշտպանն իւր առ ա-
մենաթը կոյսն, և ասէ. ծիլ մայր մաքրու-
Թէ՝ ես կոյս մարիամ, Հաս ինձ յօգնու-
Թի ի ժամուս յայսմիկ և ի մեծի վտան-
գիս. զի մի մեղայց առաջի քոյ և առա-
ջի նոն իմոյ որդւոյ քոյ։ | ոՀաս աղաչա-
նաց նորա ամենաթը կոյսն, և երևեցաւ
նմա անդ վաղվաղակի որոտմամբ մեծաս
շուրջ պատեալ փայլակնացայտ և անձա-
ռելի լուսով, և անպատմելի վեՀափա-
ռութ. և քաջալերեալ մխիԹարեաց զնա։
|Նա ոզորմելի երիտասարդն իբրև լուաս
զբոտոտումն սոսկալի, և եռաց զլոյնն, զար-
Հուրեցաւ, և փախեաւ՝ եղ արտաքս ի սե-
նեկէն իւրեւոյ. և եմուտ յանկողինն իւր.
և դադարեաց այնուՀետև փորձուԹենէ
նոնանէ։ Օ կնի քանի մի աւուրց այսր այ-
ցելուԹէ, զոր արար ամենաթը կոյսն ի-
վեռեալ, ընկալաւ նա՝ և զայլ իմն բա-
րեթարուԹի ի նոյնոյ ետ կուսէն. որ է-
զև այս։ |Ի գիշերի միում՝ զկնի աղօԹիցն՝
մինչ կամէր ննջել, յարիշտակեցաւ մտօքն.
և եռաս զմեր յն քն ընդ ամենաթը
մարն նատեալ յաԹոռ դատաստանի՝ դա-
տել զամպ մարդկան. և տեսանէր, զի
լինէր նրբազնին քննուԹի. և գրեԹէ
ամենեքեան գատնէին պարտաւորք. և վի-
նէին դատապարտեալք։ |Կին քննուԹենն
իմ նաև

նաև ՚ի վեր իվեռեայ և նա և ա գտաւ պար-
տաւոր ծանր մեղայ լինէ . որով ուներ զա-
տապրանքն ՚ի գժոխս : Օ արհուրեցաւ յոյժ
իվեռե . և ամբարձեալ զաչն առ ամե-
նաքս կոյս , հայցեր արտասուօք զօգնու-
թիւն ՚ի նմանէ՝ փրկել զնա ՚ի դատապար-
տութենն : Եւ գթացեալ նոքս կոյս ՚ի վե-
նորա . ասէ դպատաւոր ցորդին իւր . ներ-
եմ ասացեմ որդեակ իմ , մեղայ սէր . զի
զայն յանդիմտութենէ և ՚ի մանկութենէ իւ-
րում գործեաց . և ոչ ծանեաւ զայն մեղք
լինիլ . ասա թէ ոչ՝ ունի զայլոց մեղաց իւ-
րոց արար զապաշխարութիւն , այսպէս և
զայնմանէ առներ : Եւ դատաւորն ասէ .
ահա վն աղաչանաց քոց մայրդ իմ սիրե-
լի , ոչ դատապարտեմ զնա , այլ չնորհեմ
քեզ . և դու արա , զի ապաշխարեսցէ նաև
յայնմ մեղաց . և զայս ասացեալ՝ անյայտ
եղև տեսլիւն : Վարձեալ ՚ի յուշն իվեռեայ՝
ուրախութիւն մեծաւ գոհանայր զտէրն՝ և
զամենանօր մօրէն նէր . և զղջացեալ ՚ի մե-
ղացն յայնմանէ , խաստովանեցաւ և արար
զարժանաւոր ապաշխարութիւն : Իսկ թէ
զինչ մեղք էր այն՝ զոր գործեալն էր և
ոչ ճանաչէր , ամենեքեան՝ որք գրեցին զվ-
վարս նորա . ասեն թէ էր ցանկալն մա-
հմանն առն իւրում : Օ հնի այսոցիկ այ-
ցելութեց , զորս արարն նմա ամենայնք կոյսն ,
յաւել իվեռե ՚ի ջերմեռանդութիւն և ՚ի
գործս բարիս . մանաւանդ այցառնելոյն
քորոցաց ՚ի հիւանդանոցս . և առնելոյն

քաղցումն ողորմութիւնս աղքատաց և տնանկաց՝ այնչափ, մինչև տալ ընդնաև զհանդերձս իւր՝ զոր զգեցեալն էր. և զպատառն՝ ի բերանոյն։ Այլ եկաց այսպէս զամն քաղցումն՝ ի մեծի սրբութեն. և մարգարէացաւ ևս քաղցումն ամօք յառաջ, զոր մահուն իւրոյ. որ եղև յամի փրկչին. 1227։ Այլ վախճանեալ լի արդեամբք, փոխեցաւ յայրքայութենէն երկնից։

Պատուհաս։

Որպէս ահարկու ձայնիք որոտմանցն և փայլակնացայտ լոյսն զարհուրեցուցեալ զպագշուտ երիտասարդն զայն, շինօղն՝ ի նմա զհուր յանկութենէն, այսպէս քաղցումն անգամ նեղութիւնք և վիշտք պատահեալք մեզ, դադարեցուցանեն զմեզ՝ ի մեղաց. և առնեն խոնարհս. զոր օրինակ, որդնալից հիւանդութենէն անտիրոջս Թագաւորին արար զնա խոնարհ, որ յառաջն պարծեր ամբարտաւանութեամբ ելբև զսադայէլ. որպէս գրի. 2. մակաբ. Թ. 11։ Այլ պարարի է և մեզ, զի ելցեմք երբեմն՝ ի նեղութենէ և՝ ի ձախորդութենէ. և յորժամ գառանիմք այսպէս՝ ի նեղուն, առաջագոյնք զայն բան մարգարէին. Նայրն է, զի ես-նարգի արարեալ ինձ, որպէս զի առաջի զպատուհասիցես։

ՀՀՆԱՈՒԹԻՒՆ ԿՈՅՆ ԵՐԵՒԵՑԱԾ ԿՈՎԵԼՈՅ ԱՂՋԻԿԱՆ ՄԻՈՅ ԻՍԿՈՅ ՔԵՐՄԵՌԱՆԴԷ Ի ՄԱՀՈՒՆՆ ԱՐ . ԽՆԴՈՒԵՑ ՆՄ ՊԱՏՐԱՍՏ ՔՆԴ ԻՍԿ Ի ՅԵՐԷՔՆԱ :

ՅՈՒԴԱ ԿԱՌՈՒ

Ջոր պատմէ ԵՒրիկոս գրանն Ի գիրս իւր , կոչեցեալ՝ հայելի օրինակաց . յօդ . 96 : Եւ հայրն գառլոս բո՞ վինեան . հատոր . Բ . օրինակ . 12 :

Ընդ և աղքատ աղջիկ ոմն Հուլիէ , և յոյժ ջերմեռանդ առ աւետնաբեր կոյս Ածածինն , սովոր էր արածել զխաչինս իւր Ի դաշտավայրն միւսմ . ուր կայր մանուկ մի տիրամօր Ն Բ կուսին՝ լքեալ յամենից , զի էր տեղին անշէն : Այս նոյն ներ յաւուրն բազում անգամ աղջիկն Ի մատուռն յայն . և կայր ջերմեռանդապէս յաղօթս առաքի արձանեայ պատկերն աւետնաբեր կուսին , ասելով զվարդարան նորա : Այլ ապա հայեցեալ Ի պատկերն , ասէր պարզութիւն սրտին , ոմ թէ օրշափ գեղեցիկ և հնարհալի ես կոյս Ածածին մարիամ . բայց զարմանամ , թէ ո՞րպէս լքեալ և Ի քաց Թողեալ կաս յամենից . և ո՞րպէս հնոտի և պատառատուն հանդերձք՝ զոր ունիս Ի վր . ոմ թէ կարօղ լինիցի առնել քեզ հանդերձս պայծառս և գեղեցիկս . քայց ցաւ է ինձ . զի աղքատ եմ և ոչ կարեմ . սակայն ջանայից ասել մտա-

մոադրութիւն զվարդարան քո. և առնել
ջերմեռանդապէս զաղօթս իմ առ քեզ.
և հաւատամ, թէ սոքօք առաւել պայ-
ծառ զգեստս առնեմ քեզ, քանթէ ըզ-
մարմնաւոր հանդերձ ինչ կարօղ լինիմ
առնել: Օ այս ասեր, և ապա առնէր ա-
ղօթս առ Աստուած կոյսն բորբոքեալ սիրով,
|ոսկ թէ օրչափ հաճոյ և ընդունելի է
զին ամենեցուն կուսին աղօթիք և բաղձանք
նորա, յայտնապէս երևի ի յայցելութենն,
որով այց արար նմա ի ժամու մահուան
նորա. և ընկալաւ զհոգի նր. որպէս ա-
ռաջ ունիմք գրեալ: |ետ զկնի ժամանա-
կաց ինչ հիւանդացաւ երանելի աղջիկն.
և զօրացեալ փոքր փոքր հիւանդութենն,
էհաս աւանդել զհոգին: |ւ ահա յա-
ւուրն յայնմիկ երկու կրօնաւորք առաքե-
նիք գնային զմանապարհ իւրեանց ընդ
տուն մի մօտ գեղջն այնորիկ: |րոց միոյն
բռնադատեալ յոյժ ի քնոյն, և ոչ կարե-
լով մերժել զայն յանձնէ, տարածեցաւ
ի վր հողոյն, և նիջէր: |ոսկ միւսն կայր
յաղօթս մինչև փոքր մի հանգուցեալ ըն-
կերն քնով, զարթեալ եւ ասպա երթի-
կեն զմանապարհ իւրեանց: |ւ մինչ կրօ-
նաւորն սրթուն կայր յաղօթս, եռես,
զի գայլին դեպ առ ինքն երեք դասք գե-
լեցիկ կուսանաց մի զկնի միոյ հիանալի
ինն կարգաւ: |ռաջին դասն կուսանաց
զգեցեալքր հանդերձս յերանգ քաղմա-
պատն փոխոխեալ. երկրորդն զգեցեալ

էր հանդերձս սպիտակ քան զձիւն. և երբորդն ի գոյն կարմիր իբրև զծիրանի. որք և եկեալք ետուն նմ՝ ողջոյն լուծք, և անցեալ գնացին. Այսպ երևեցաւ, Թէ գայ գշխոյ ոմն վկհափառ և յոյժ գեղեցկիկ քան զնա. յորմէ հատանէին ձառագայթք լուսոյ. և զգեցեալ էր հանդերձս նկարեհնա՝ լի հիանալի պայծառափայլ, գեղեցիկ ծաղկամբք. և ունէր պսակ ի գլուխն ի սպիտակ և ի կարմիր վարդից. Որ իբրև մերձեցաւ առ կրօնաւորն, յոտն եկաց նա. և խոնարհեալ երկիրեպագ նմա, և ասէ. Ներեա ազաչեմ տէրուհի՝ համարձակուիմ. և ասաւ ինձ. Թէ ա՛ես դու, և ա՛ էին կուսանքն, որք ընթանային առաջի քոյ, և այժմ անցեալ գնացին. Այ՛ս ինա քաղցրուհի տէրուհին. ես եմ մարիամ մայրն Այ. և երեք դասքն այնոքիկ, որք անցին, են ամենեքին կուսանք յարբայուքեն երկնից. Այ՛ս աջինքն՝ որք զգեցեալ էին հանդերձս ի գոյն բազմերանգ փոփոխեալ, են նոքա, որք մինչ յաշխարհի էին, կային ի վարանս՝ եթէ ամուսնասցին, Թէ ոչ. Երկրորդքն, որք զգեցեալ էին հանդերձս սպիտակս՝ նոքա են, որք ուխտեալ զկուսութիւն՝ պահէին զայն անարատ մինչև ցմահ. Իսկ երրորդքն, որք զգեցեալ էին հանդերձս ի գոյն ծիրանւոյ՝ նոք են, որք վն պահելոյ զկուսութեն և զհատատ իւրեանց՝ նահատակեցան վասն սիրոյ որդւոյ իմոյ. Այ՛ս մք զաւելի

փառս ունին յարքայութենն երկնից՝ քո զերկ-
րորդսն, և երկդքեան զառաքինսն։ Այժմ
այժմ գնամք ամենեքինս այլ առնել աղ-
քատ հովիւ աղջկան միոյ՝ իմոյ ջերմեռան-
դիս, որ կայ ի տագնապի մահու՛ան, զի
ընկալեալ զհոգի նր, տարցուք ընդ մեզ ի
փառս արքայութենն երկնից։ Եւ այս ես նմա՛ի
վարձ այսմ մեծագին ծաղկեայ պատմու-
ձանիս՝ զոր զգեցույց նա ինձ ջերմեռանդ
սրտիւթիւքն իւրովք։ Այս զայս ասացեալ՝ ա-
ներևոյթ եղև տեսիլն ինմ։ Ոնոյն տեսիլ
ամենևին նմանն նմին եռես նաև կրօնա-
ւորն՝ որ ննջեր։ Եւ զարթեաւ վաղվաղակի ի
քնոյն։ Եւ սկսան երկոքինն ևս ուրախանալ
և հիացմամբ մեծաւ պատմել միմեանց՝
զոր տեսինն, մինն յարթնուԹե՛, և միւսն
ի յանուրջս։ Եւ ապա ասեն ցմիմեանս,
զարձյուք երԹիցուք և գտցուք զայն հի-
անդ, և տեսցուք զաքանչելին նա։ Այս
զարձան մինն ի գիւղն՝ ուր կայր հի-
անդն։ Եւ հարցեալ ամենց գտին զաղ-
քատիկ տուն նր, ուր ոչ ոք կայր բայ ի
հօրէ աղջկանն։ Եւ ողջունեալ զնա գնա-
յին առ հիւանդն, և օգնեին նմա ի հո-
գեվարումն նր։ Այլ ասեն ցմիմեանս.
ուր են ապա դասք կուսանացն և ամե-
նաւք կոյսն, զորս տեսաք ի Ճանապար-
հին գալ այսր, և այժմ ոչ երևին. մի
գուցէ կայ այլ ոք հիւանդ աղջիկն ի գեղջս,
և անդր գնացին նք։ Այս մինչ զայս խոր-
հէին, ահա աղջիկն զօրացեալ, ասէ. բա-

ցեք զգլուխս ձեր, և ծունր դիք, հայրք իմ. և ինդրեսջիք 'ի ձեզ, զի և ձեզ ցուցցէ զայս գուշդ երկնային և վեհսփուռ, որք եկեալ են այց առնել ինձ: Ա.ռարին կրօնաւորքն այնպէս. և իակոբն տեսին անդ զնոսա կոյս ածածկին ընդ այնց երից դասուց կուսանացն՝ զորս տեսին 'ի Հանապարհին. և քայ 'ի նոցանէ տեսին գոլ անդ և զգասս անթիւ հրեշտակաց և սրբոց, որք եղանակէին զերգս անուշիկ: Օ.որս տեսեալ և լուեալ կրօնաւորացն՝ կային 'ի հիացման և 'ի զմայլման: Ա.ւ ապա տեսին, զի աւանդեաց երանելի հիւանդն զհոգին իւր. զոր և իակոբ Թագուհին երկնից պսակեաց ծաղկամբք վարդից. և առեալ ընդ իւր, համբարձաւ յերկինս հանդերձ ամենայն դասուք սրբոց՝ որք անդ էին. և եմոյծ 'ի փառս արքայութեն երկնից:

Պատառ:

Ա.սացուք յերանելի խաչնարած յաղջկանէս յայսմանէ զջերմեռանդութի 'ի յաղօթս մեր, և զաղքատասիրութի Թէ 'ի զգենուլս մեր, և Թէ 'ի կերուլս. քանզի ընտրեաց Աստուած զանարատ կուսութի, վայ է մեծատանց. և երանի է աղքատաց: Ա.յլ ասէ Տէր աղքատասիրին է, որ հալածէ 'ի սրտէ մերմէ զսէր աշխարհիս հուս, և 'ի ներքս մուծանէ զսէրն այ. որպես ասէ օգոստինոս: Ա.յլև խրէ 'ի քայ

զնմ արմատս մեղուիցեայ , զի մի՛ բողբո-
ջեսցին . և արտաքս քարշէ զնիւթն , զի
մի՛ ուռիցին , ուստի սնուցանիցեն զայր
իւրեանց . վերս այն ասէ սենեկաս . Հաշեա ինէ
ինձուսէ ցարձանն էմ . բաբէքախա էս՝ երէ կո-
ղուսեր ընդ նմին և պահպահուիւէ . և ինէ պահա-
ւին հայ ՚ի ձեզ , այնպէս բաբէքախապահոյն էս ,
որչափ բարձաս ՚ի ձէն նիւթ չարին :

Յաղագս հրաշալի մոմեղինին , զոր եպ ամենասէր կոյսն
՚ի Բժշկուիւէ հիւանդացն :

ՀՐՇԿՈՑ ԿԻՒ :

Ջոր պատմէ դուկինէմոս գաղեանն ՚ի դիւրս իւր : Եւ
հայրն գառլոս բովիեան . հատոր . Բ . օրինակ . 7 :

Յամի փրկչին . 1105 . յաշխարհին բել-
գիոնի ՚ի քաղաքին ատրեբատու ,
որ է արբաս՝ անկաւ ՚ի տոնէ հիւանդու-
թիւն խիճ մեծ իբրև ժանտախտի ՚ի վերս բո-
նակեաց քաղաքին , ՚ի սպատիժ մեղաց նո-
ցա , որով բազումք ՚ի նոցանէ մեռանէին .
ոչ կարելով գտանել զդեղ և զդարման
ինչ ՚ի բժշկաց : Այսմ յուսահատեալք
յօգնութենէ մարդկան , դիմեցին սրտի
մտօք յօգնութիւն ամենաձեռն կուսին . և նա
գթացեալ ՚ի նոսա , երևեցաւ նոցա
այսու օրինակաւ . Այնր երկու քնարա-
հարք բարեպաշտք բնակեալք ՚ի զանազան
տե-

տեղիս, ՚ի միում ՚ի բրաբանութիայ՝ անուն
իսերոս. և միւսն ՚ի գլեակն սքղն պողո-
սի, որ ՚ի տերոպիսիս, կոչեցեալ պետրոս:
Որոց ՚ի տեսլեան երևեցաւ ամենանոր կոյս
վիճափառ կերպարանօք. և հրամայեաց
նոցա երթալ ՚ի յատրեբատա քաղաք. և ասել
եպիսկոպոսի քաղաքին, զի ՚ի յետագայ կի-
րակամուտ գիշերին հակիճ կացցէ յեկեղե-
ցի մինչև ցհասանօսն. վասն ունի երևիլ
նմա անդ տիրուհի ոմն. և տալոց է նմա
զմոմեղէնն ի, զոր թէ կաթեցուցէ ՚ի ջուր,
տացէ բմպել լուծանալ զվէրս՝ հիւանդաց
ըմբռնելոց յախտէ անտի, գոցեն նոքա այ-
նու զբաժակն: Եւ այս տեսիլ եղև առ նո
երկիցս: Այսպէս յարուցեալ քնարահարքն այ-
նոքիկ գնացին ՚ի յատրեբատա, և մինն առ
եպիսկոպոսն՝ որոյ անունն էր յամբերտոս.
և պատմեցին նմա զերկիցս երևիլն նոցա ամե-
նաքաղցր կուսին, և զբանն՝ զոր հրամայեաց նոցա
ասել նմա: Եւ հաւատաց նոցա եպիսկոպոսն՝
տեսանելով թէ ՚ի զանազան և ՚ի հեռաւոր
տեղեաց եկեալք՝ վնասն բան ասեն. և ա-
ւուրս երիս ծոմապահեալ ըստ նմա, գնաց
՚ի կիրակամուտ գիշերին ընդ նմա և ընդ
քաղմուէթէ ժողովրդոց քաղաքին յեկեղե-
ցին, և կային յաղօթս սպասելով կա-
տարման բանի սքղ կուսին: Եւ ահա յա-
ւաջնում հաւատոսին երևեցաւ նոցա ա-
մենասուրբ կոյս իջեալ ՚ի դասէն՝ օգոս-
տափառ վայելուչք, պայծառ քան զար-
փին. և ունէր ՚ի ձեռին զմոմեղէնն ի վառ-
եալ.

եալ . և ետ զայն երկուց քնարահարացն
այնոցիկ . և ինքն ետուն զայն եպիսկոպո-
սին : Իսկ առա ասէ ՚ի լուր ամենեցուն .
Լայիելս ինչ կամիցուցեալ ՚է ամենէ ՚ի ջուր , զաքի-
ըմպել հիւանդացս հերոց . և լսեսցի՛ս այնու վճիռս
նոցա . և գտցի՛ս այնու պէտիչաւ . և ապա պահեցի՛ս
զայն ՚ի չէզոտակ ՏՇնջենաւորս . և ես արարից հեղ այ-
նու առ յապայն պէտմ ընդկս . և զայս առացեալ՝
եղև աներևոյթ : Իսկ երբև տեսին բազմութիւք
ժողովրդոցն զամենեսեան կոյսն , և լսէին
զձայն նր , անկան յերկիր երբև զարբե-
ալս ՚ի հիացմանէն և ՚ի խնդութենէն , և
ապա յարուցեալք գոհանային զնոնէ , և
զամենեսեան մօրէ նորա : Եետ այսորիկ ըս
բանի ամենեսեան կուսին բերին ՚ի մէջ զբնմ
անօթս լցեալս ջրով . և եալիկն օրհնեալ
զայնս՝ կոթեցոյց ՚ի նն կաթիլս ինչ ՚ի մո-
մեղինէ անտի . և ետ տանիլ զայն հիւան-
դաց . զի արբցեն զայն հաւատով . և լսե-
ցեն և զիտեալ և զխոհեմութիւն վերս իւրեանց .
Որ երբև արբին հիւանդքն հաւատով և
ջերմեռանդութ , բժշկեցան միայն ՚ի միջո-
ցի երից և չորից աւուրց՝ արք հարիւր և
վաթսուն յանտանելի կիզմանէ կեղտին , և
՚ի չարչար վերոց իւրեանց : Իսկ մի ոմն ՚ի
հիւանդացն յայնցանէ գոլով Թերահաւատ ,
ոչ կամեցաւ ըմպել զայն ջուր . այլ ծաղր
արարեալ ասէ , լաւ է ինձ ըմպել բաժակ մի
գինի՝ քան զայդ ջուր . բայց նակտին պատ-
ժեցաւ , զի մինչ դեռ բանքն ՚ի բերանն
էին , աձեաց այնչափ ախտ կեղտին , մին-
չև

չև բոցակիզիւր ՚ի ներքուստ, մինչդի նոյն-
ժամայն անդգայացեալ՝ փչեաց զՔշուա-
ռական հոգին։ Ապա յետ աւուրց ինչ
առեալ զնբ մոմեղէնն զայն եդին յար-
ծաթի փառաւոր յանօթ ինչ եղեգնաձև
կազմեալ՝ արուեստաւոր դրօճագօր. և
պահեցին զայն ՚ի զգուշութեն. և կար-
գեցաւ ՚ի պատիւ նորա նոր եղբայրութի
իմն կոչեցեալ՝ փաղաքեղց. յորում գրեցան
նաև բազումք յաշնուականաց։ Ա յետ
այսորիկ ամենաքբ կոյսն ոմն և խոստաց-
եալ էր, նոյնպէս և կատարեաց. զի յօ-
րէ անտի մինչև ցայսօր արար և առնէ
զբազում շնորհս և բժշկութիս և սքան-
չելիս մոմեղինսն այնոսիկ՝ ուխտաւորաց,
և ջերմեռանդից իւրոց։ Սակ որ հիանալին
է քան զամ, այս է. զի յօրէ յայնմանէ մին-
չև ցայսօր ամն՝ 666. թէպէտ յամում
ամի ՚ի ձայնաւոր պատարագին՝ և ՚ի մե-
ծի Թաւիօրին՝ (զոր առնեն ընդհերկարա-
ձիգ Հանապարհ) յաւուրն հանդիսուն նր,
լուսանեն զայն մոմեղէն. նաև բիւրեցս
կաթեցուցեալ յայնմանէ կաթիլս ինչ ՚ի
ջուր, տան ՚ի բժշկութի հիւանդաց, և
յայլ պետս հաւատացելոց, սակայն ոչ
սպառի, և ոչ է սպառեալ մոմեղէնն այն,
այլ կայ մնայ ՚ի նոյնում մեծութի իբր երից
թզաց, ոմն երն՝ յորժամ պարգևեցաւ յա-
մենաքբ կուսէն։ Ա զի բազումք զհետ
երթեալ Թերահաւատից, երկբայեցան ՚ի
վերն անսպառ մնալոյն նր. և կարծեցին և
կար-

կարծեն, Թէ խարդախե՞լ ինչ գործի յայսմիկ, վը՛ն այն հաստատեցաւ այս պատմութի՛ն, և այս անսպառ մնալս մտերնինն այնորիկ յերկուց ծայրագոյն քահանայապետացն հռոմայ· այր՝ ի սխատակ չորրորդէ, և՝ ի կղեմայ ութերորդէ։ Ի վախճանի պատմուեա գրեցաւ՛ք զմինն՝ ի քաղուա՛ք սքանչելեացն՝ զոր արար Աստ՛ուած ընդ մտերնինն այնորիկ, և է այս։ Նկատ երբեմն հարմարք կայծակին հրդեհ մեծ յեկեղեցւոջն յայնմիկ, յորում պահէին զայն մտերնէն. և՝ ի խնդիր ժողովրդեանն, Թէ ելիցէ զրկորս գատարկեցին առ՝ ի շինուցանել զայն հրդեհ, սակայն ոչ եղև կարելի։ Նպա իբրև սրսկեցին՝ ի վե՛ր հրոյն կաթիլս ինչ յայնմանէ ջրոյ, յորում կաթեցուցեալ էին փոքր մի՝ ի մտերնէն անտի, իսկոյն շիջաւ հուրն բոլորովին. և ամենեքեան անկեալ յերկիր, մատուցին գոհութի՛ւն այ, և ամենանք մեր նո՛ր։

Պոռաղ։

Օ այս առնուք մեզ խրատ՝ ի պատմութե՛ն, Թէ մտերնէնն լուցեալ նշանակ է կենդանի հաւատոյ. իսկ շիջեալն՝ մեռեալ հաւատոյ։ Նրդ՝ կենդանի հաւատն այն է, որ գործովք պայծառացեալ փայլէ։ Նբրեմն որք ոչ կանան առնել զգործին, ոչ ունին այնպիսիքն զկենդանի հաւատ, որպէս և առաքեալն յայտնապա՛ս ասէ. հաւատ առանց գործոց մեռեալ

էն : Բայց մի ամբարիշտ ուղղափառաց՝ որք համարձակ գործեն զբարն , ասելի է . Թէ այնպիսիքն ունին զվատաւոն լուսեբոսի , որ ամբարշտօրէն քարոզէր ասելով . Հաճապատ հաղորդապէս , և փորձեսջ զքոն աներկիւղօրէն . որ է վարդապետութիւն դիւականի , և քաղցրութիւն ընդէմ բանիցն քոնի , որ և ցմեղսասէրս քրիստոնեայսն , Թէպէտ և հրաշագործս , ասելոց է յաւուր դատաստանին . Ի բաց կացէք ինձէն ամենեքեան , որ փորձէք զանօրէնութիւնն . մատ . է . 23 .

Լըշպատեաց ամենաբ կոյան պիտանակեաց ոմն Ի փոքր յոռնէ պիճին . և եւ նմա խրատս պիտանիս :

ՅՐ Ր. Շ Ա. Կ Ո.

Ջոր պատմէ ենրիկոս գրանն Ի գիրս իւր կոչեցեալ՝ հայելի օրինակաց : Եշ հայոն գառւոս բովիկան . հաստատ . ե . օրինակ . 33 :

Յամի փրկչին . 1082 . երիտասարդ ոմն բարեսէր և յոյժ ջերմեռանդ առնաբ կուսին , հրաժարեալ յաշխարհէ , և մուտ Ի կրօն կարգուսեանց միաբանեցեալ ընակացիս յեղբայրական կարգի : Եւ Թէպէտ էր Ի ուսումն տոհմէ , և ոչ գիտէր կդպրութիւն , սակայն զիւրն յոյժ աղօթասէր , հնազանդ , և խոնարհ , պատրաստեալ անարգ ծառայութեան , պահեցօղ , և

և խոշտանկիչ մարմնոյն , ուստի և փու-
թով ստացաւ անդ ՚ի կրօնի յայսոսիկ
վարժս զգիտութիւնն երկնային ըստ պօղոսի
որ ասէր . ոչ եմ ՚ի նոր եղէ գիտել ինչ ՚ի չեզ-
քայց զայն պա՛ տ . և զնոյն ՚ի խաչ ելեալ . ։
կորն . ը . 3 ։ Ապրդ՝ տեսեալ դիւքին զայս-
պիսի սքանչելի սրբուն վարուց նր , կըր-
ձուէր զատամունան ՚ի վր նորա և սկսաւ
փորձել զնա ահարկու տեսլեամբք զգայգ
և զերեկ ։ Այլ գլխաւոր փորձութի նր
այս եղև , զի յաւուր միում՝ մինչ երա-
նելի միաբնակեացն վաստակեալ յաշխա-
տանաց պարտիզին , եկն ՚ի սենեակ իւր , և
անդ ՚ի ծունկս իջեալ առաջի պատկերի
ամենանոր կուսին՝ կայր յաղօթս , ահա
բազմութիւնք դիւաց մտեալ ՚ի կերպարանս
սոսկալի առիւծուց , վարազուց , և շանց
կատաղելոց՝ երևեցան յանկարծակի ՚ի սե-
նեկին նր . և շուրջ պատեալ զնովաւ , և
բացեալ զձիրանս և զժանիս իւրեանց՝ դի-
մեցին ՚ի վր նորա գիշատել զնա չարաչար ։
Ապակ միաբնակեացն Թէպէտ երկեաւ յոյժ
՚ի տեսանելն զնոսին , սակայն զօրացեալ
հաւատով , սկսաւ կոչել յօգնութի իւր
զնր կոյսն , և ասէ , Հա՛ս ինձ յօգնութի
ո՛վ նր կոյս ածածին , և ցրուէսցին թըշ-
նամիք քո ։ Ապակ դժոխային գազանքն այ-
նոքիկ՝ Թէպէտ գրոհս տային ՚ի վր նր ,
սակայն ոչ կարէին մերձենալ ՚ի նա ։ Այլ
ապա երևեցաւ անդ և այլ դև մի ՚ի կեր-
պարանս սոսկալի , սեաւ , և զազրադէմ

առն

առն հակայի . և ուներ ՚ի ձեռին զբա-
տուր և զերկայն ձանկ երկաթի . այ-
երկնէ խանձայ . և ասէ ցայլ դեւս . վայ
ձեզ անարդ գազանացդ . որք ոչինչ կա-
րէք առնել ընդդէմ ուրուն երկչոտ նա-
պաստակի . այժմ տեսջիք , թէ որպէս ես
չարաչար սպանից զնա : Այլ զայս ասաց-
եալ՝ երկարէ զձանկն ՚ի միայնակեացն , և
կալեալ զհանդերձէ նորա , քարշեր զնա
ընդ երկիր : Իսկ ողորմելի միայնակեացն
կոչեր անդադար յօդնութիւն իւր զտիրա-
մայր ՚ի կոյս : Այլ լուեալ ձայնի աղա-
չանաւի նորա ամենաներ կոյս . և երևեցաւ
անդ իսկոյն օգոստափառ վայելչութիւն ,
և ուներ ՚ի ձեռին գաւազան , որով հար-
եալ զձանկն , ասէ ցնա . ոՀր համարձա-
կուի ես ձեր ՚ի վերայ թշնամառականք՝ մնոանել
յայս սենեակ , և չարչարել զծառայն իմ:
արդ հալածեալ կորիջիք աստի . և այլ
մի և յաւելուած դառնալ այսր : Որ իբ-
րև լուան դևքն , իսկոյն իբրև զփայ-
լակն անհետ լեալ՝ հալածեան անտի :
Այլ ապա դարձեալ առնաներ կոյսն առ
միայնակեացն , ասէ ցնա . Այս պ հաճոյ ե-
ղեր ինձ և որդւոյ իմոմ Յիսուսիէ արդէք , և
ջանիցէ ինեալ առաւինուիէ , վ այն առ ՚ի յաւե-
լուլ ինէ ՚ի վարս բարիս , զոմ ինէ խրատ պերիս
զայս , այսինքն է , պինեցէր միշտ խոցրս և ա-
նարգս . ինէր աղաւորիէն . և աշխատեցայ անդա-
դար . և ասա ասէ . եինէ պահեցոյս զայսոսիկ
խրատս իմ , արասցես զպատուղ մեծ յընծայս առաջ
տիրոջ

ինաւրէն : Օ այս առացեալ , և թողեալ զգ-
ծառային Քրիստոսի ի վիճակարութեան , եղև ա-
ներևոյթ : Իսկ միայնակեացն ի միտ ա-
ռեալ զխրատուն ամենաւրէն կոչնին , կա-
տարեաց զայնս լիով մինչև ցվախճան կե-
նացն յօրինակ բարւոյ , և ի հիացումն ա-
մենեցուն . և այսպս հանգեաւ խաղաղու-
թեամբ ի քրիստոս :

Պատմ :

Օ այսոսիկ երիս խրատս ամենաւրէն կոչս
ածանձնին , զոր ետս այսմ կրօնաւորի ,
ընկալցուք և մեք յօժարութեամբ սրտի իբ-
րև խրատս ամենաւրէն մօրս մերոյ . և զա-
նացուք գործով կատարել :

(Աստեղիոս լինի ամենաճշմ էոյան վասն իշխանին Փոյ, որ ոչ ընդունէր զաղաւոս ի գոան։

ՏԻՐԱՑ ԿԵՑ

Ջոր պատմէն Եւսեբիոս ի ժամանակագիրս իւր. և հայոյն վաղերնոս վէնետկեցին ի գաշտն Ծաղկալի։ Եւ հայրն գառնոս բովիեան. հատոր. Ե. օրինակ. 22։

Ասէ և փարթամ իշխան ոմն նոսխադրար՝ ջերմեռանդ առ աստուածն կոյս ածածինն՝ խորհեցաւ շինել ի պարծանս անուանն իւրոյ զփառաւոր և զմեծակառոյց պալատ իմն առ ի ստանալ այնու ըզմնոտի փառս ի մարդկանէ։ Եւ զոր խորհեցաւն՝ կատարեաց. ուստի իբրև եղեւ ցայգ վհիանալի և զարուեստաւոր շինուածս պալատին, փակեաց զայն շուրջանակի նսեմ գեղեցկաշէն պարսպօք իբր զդղեակ իմն. և ապա գրեաց ի վէր գրան պարսպին զայս բան. Ով ձիս կոպաս, մի ասէ ի ձաղանէսդ և ի նիզակս ոտիկ ոտ, այլ զայն ասէ ազատ, պղատոն, և արքեպս. որով բանիւ զայս կամէր ասել. Թէ ի սմին պալատի ոչ երբեք հիւրընկալեալ լինին աղքատք և ոտիկք. այլ միայն ապահաք և զօրապետք, ոմն էր աքիւլլէս. գիտունք և իմաստունք, ոմն էր պղատոն. տիկ-

նայք և իշխանութիւք , ոմն էր արտեմիս։ Եւ զոր գրեայն , նոյնպէս և արար , մի՛ զի ոչ երբեք ընդունէր ՚ի պալատին յայնմիկ զաղքատս և զաստիկս , այլև իբրու անարժանս նաև լսել տեսութենն, վարէր արտաքս զնոսին ։ Եւայց զմեծատունս և զիշխանս և զիշխանուհիս ընդունէր մեծաւ սիրով ։ և միշտ ընդ նմա ձաշակէր ։ Եւ այսպէս՝ որում ցանկայրն , ՚ի մուտի փառաց աշխարհիս , ժամանեալ այնմ ։ զի գային մեծատունք , ուտէին և լմնկէին ։ և գովաբանեալ մեծացուցանէին զնա և զպալատ նորա ։ Եւսկ ազքատաք և ոտնկք՝ յորժամ սովեալք և ծարաւիք գային ՚ի պալատն , խափտն հալածեալ լինէին անտի ։ Եւրդ՝ զինչ քանի մի ամաց մինչ յաւուր միում այս պատրիկ կայր ՚ի քաղն , եղև տեսիլ առ նա ՚ի ոնէ այսպիսի ։ Ցի է, զի եթէ զինքն կալ յատեան աՀատոր գտուսրին քրիստոս ։ ուր կայր քաղաքացի՝ նաև մայր նր ամենանք կայս Հաճախինն ։ Եւ հայեցեալ ՚ի նա գատաւորին քն սչօք քարկուեն , ասէ ցնա ։ Եա ղի դու հալածեցեր ՚ի պալատէն յոմանց պաղատս՝ ղերեսս իմ դսեցեալս , զի այն ես էս հալածեցեր զնեզ յարտօյտնէ իմմէ երկնաւորէ ։ Օ այս բան ասսկալն իբրև լուաւ պատրիկն , զամօթի հարաւ յոյժ ։ և հեզոյր զքրտունս մանր յերկիւղէն ։ և հաւատարքն զինքն զգալ զինքն արդէն ՚ի հնարն դժոխոց ։ Եւսաի ամբարձեալ զաչան

առ ամենանոր կոյսն, ասէ ցնա զառն ար-
տասուօք. ||Վ՚ճոպատպատիրաւնի աբ ածածին, դուս
որ ապաւէն և պաշտպան ես ինձ տարագրեալ, ես-
րեխասէ աղաչեմ նաև զքեզ ընդ ինձ զաղջկանդ, և հայ-
ցեա յածողդոյդ, զի ինձ կալածեսցէ զիս յարչաւան-
քէ էրմէ. վասն նէ կալածելոյդ անտի, ոչ ոա-
նիմ գնալ, նիւթ ոչ՚ի պիտոյս ընդ այնոսիկ՝ որ ոչ
ողորմելոյն աղաչապայ. որպէս և ես ընդհատակեանս
արարէ. բայց ասէին ինձ ուխտեմ ոչ ևս առնել
այնպէս, այլ շնորհն կախառնին: ||ոչաւ աղա-
չանայ և արտասուէսայ նորա նոքա կոյսն. և
խնդրեալ յածողդոյն իւրմէ շնորհել նմա
գյանցանս նոր: ||ակ դատաւորն քո լուեալ
աղաչանայ մօրն՝ ասէ ցնախասարարն. ահա
՚ի պատիւ երեսայ մօրս թողում քեզ զյան
ցանդ. բայց պատուիրեմ քեզ զայս. զի
երթեալ ընդ ինձ զնոտի բանան զայ-
նոսիկ գրեալս ՚ի վէր դրանց պատրաստի պա-
տուհին քոյ, որք են յարիմանրհանս իմ.
և փոխանակ այնոց գրեացես ՚ի վէր նոցա
բան. Փոխեա՛ զվճիռդ, ընկա՛լ զդրամս մեր. ըն-
դերձ մարդիանոս. զղաղարոս. և զպանդուխտն յա-
կոբոս. որով կամեր ասել զայս, այր հիւր-
ընկալեա զբարի կրօնաւորս, այս է դասն
սուրբ. զաղքատս, որպիսի էր մերկն՝ զոր
զգեցոյց ինքն մարտիրոս. զհիւանդս և զվի-
րաւորս՝ որպիսի էր աղքատն զաղարոս.
զպանդուխտս և զանյարկ ուխտաւորս, որ-
պէս են նոքին, որք գնան ՚ի հեռաւոր տեղ-
եաց յուխտ առ ինք առաքեալն յակոբոս
՚ի կամպոստելայ՝ որ ՚ի մեծն սպանեալ:

Օ այս պատուիրեալ քի, եղև աներևոյթ. և ընդ նմա տեսիլն ամ։ Եւ նախապարսն զարթուցեալ և զգաստացեալ ի յափշտակումէն մտացն, զոր ինչ ուխտեացն ամ ի տեսլեան իւրում, իսկոյն սկսաւ ի գործ դնել. վճռի ըստ հրամանին քի. ջնջեաց զանունն զայնոսիկ փառասիրութե, զորս գրեալն էր ի վէր դրան պարսպին. և փոխանակ նոցին գրեաց զվերոյասացեալ անունն քի։ Եւ յետ այնորիկ ընդունէր մեծաւ սիրով ի պալատին իւրում զաղքատս և զտնանկս. և առնէր բազում գործս ողորմութե առ կարօտեալս։ Եւ եկաց յայս գործ հիւրասիրութե և գթութե զամ աւուրս կենաց իւրոց. մինչև հանգեաւ խաղաղութե ի քն։

Պոռաղ։

Լսացուք և մեք ի դիպուածոյ իշխանիս այսորիկ առնել ողորմութիս տնանկաց և աղքատաց, որով արդարասցուք ի դատաստանին քի, ըստ բանից առաքելոյն յակոբայ՝ որ ասէ. Բարեբերեալ պարծի ողորմութիւնն առ դատաստանաւ։ Այլեզի հաճոյ է յոյժ ողորմութիւնն այ, ոչ ասէ իմաստունն. առնել ողորմութիս և իրաւունս առաւել հաճոյ է այ քան պղտ. առակ. 22. Ըստ լատին թարգմանութե։ Եւ այս վճռ այսորիկ է, զի ողորմածքն նման են այ, որ բազմապատիկ է ողորմութի. և վի ըստ փիլիսոփային՝ նմանն սիրէ զնման իւր, վճռ այն յոյժ սիրէ ած ողորմածս. ուստի ասէ ելիանեելին օգոստի-

տիեզոս . ուշնել է , որ այնպես անբնել առանե զնել
այ , որպես գիտուներն :

Այսպեսայ ամենաբե կոյան պնաբեբայուներ տարուն
հեղձատուբն . որ ևս ընկալաս զարձանատոբ
պատճեն յանդանաց իւրոց :

ՀԻՐԵՐՈՒ ԿՕ :

Զոր պատմէ Նիկիփորոս 'ի գիրս իւր . և ալեքսիոս
'ի գիրս հրաչից ածածնին : Եւ հայրն աղէքսանդրոս
դիոտալևեան . հատոր . ա . օրինակ . 13 : Եւ հայրն
գաբրս բովիեան . հատոր . ե . օրինակ . 20 :

Յամի փրկչին . 528 . 'ի ժամանակին՝ յորում Թագաւորեր 'ի կոստանդնու-
պօլիս բարեպաշտ կայսրն տիբերիոս , կայր
'ի յանտիոք քաղաքի այր ոմն անուն՝ ա-
նաստոլիս՝ այր կախարդ , կռապաշտ , և ե-
ղեռնագործ . բայց յուսյաներ զինքն ար-
տաքուստ գոլ քրիստոնեայ ոմն բարեպաշտ :
Սա առնելով առևտուրս 'ի կոստանդը-
նուպօլիս , ուներ զմեծ բարեկամուԹի ընդ
հազարապետի տանն արքայի , որ էր այր
առաքինի և ածասեր . և յոյժ ջերմեռանդ
առ նոր կոյս ածածինն : Հազարապետս
այս կարծելով Թէ կեղծաւորն այն իցէ
քրիստոնեայ և այր ընտիր , գովեր զնա յոյժ
առաջի կայսերն . և կայսրն ևս հաւա-
տայր զնմանէ գոլ այր բարի : Ապա ա-

մենաւէր կայան գԹաղով ՚ի վէր Հազարա-
պետի տանն արքայի Իւրոյ Ջերմեռանդին,
ոչ կամեցաւ, Թէ նա Հաւատացեալ խա-
բեբային այնմիկ. ուստի երեւեցաւ նմա
՚ի գիշերի միում, և ասէ ցնա. ԵԹէ կա-
միս ՚ի ինձ և լինիլ բարեկամ, զգո՛յշ լեր
՚ի խաբեբային յայնմանէ, և մի՛ խնամեր-
կեր զնա. զի նա հեԹանոս է գործով, և արտաքուստ յուսացանէ զինքն լինիլ քրիս-
տոնեայ: Հնազանդեցաւ Հազարապետն ամենայնիւ կուսին. և վեհոյն զայս նաև կայսերն: Իսկ կայսրն գուղով նախանձա-
ւոր նը Հաւատոյ, և երկնչելով՝ Եթէ գու-
ցէ խաբեբայն այն պատրեսցէ զայլ քրիս-
տոնեայս, գրեաց առ բդեշխն անտիոքայ, զի փուԹով առաքեսցէ զնաւատօլիս ՚ի կոս-
տանդնուպօլիս: Եւ նա առաքեաց զնա անդր. և կայսրն եդ զնա իսկոյն ՚ի բանտն Հաւատոյ մնՀապարտաց: Եւ՚ դդ՝ կայր ՚ի բանտին յայնմիկ գեղեցիկ և ջերմեռան-
գաշարժ արձանեայ պատկեր մի տիրա-
մօր նը կուսին՝ ածորդւոյն ՚ի գրկին, կանդնեալ առ որմով բանտին ՚ի միսիԹա-
բուԹի բանտարկելոց, որք յառաւօտու և յերեկոյի առնէին աղօԹս առաջի նը: Եւ տեսեալ խաբեբային անատօլեայ զըր-
կեալ զինքն ՚ի խնամարկուԹէ Հազարա-
պետի տանն արքայի, խորհեցաւ գա-
նել զաղատուԹի, առնելով զկեղծաւորու-
Թի ըստ բնածին բարուց Իւրոյ: Եւ ասէ ակաւ ՚ի բանտի անդ առնել աղօԹս բա-

զում

զուն և ջերմեռանդս առաջի պատկերի տիրամօրն, բազկեր զկուրծսն, լայր կեղծաւորաբար, հառաչէր ի խորոց սրտէ. և առնէր զայլ ոմնեսիսի կրթուելիս, ոչպէս երևեսցի լինել բարեպաշտ քրիստոնեայ ոմն։ Ի այնպիսւոյ արար, մինչև բանտարկեալքն ամենեքին համարէին զնա գոլ անմեղ, և մի ի մեծամեծ սրբէ. և անտի սիրեցաւ համբաւս սրբութեան նմին ընդ ամենայն աշխարհս։ և բազումք գնային ի տեսնել. և նա խնդայր ընդ այնու միջոցի գաւազանէ զաղաւաւելն։ Այլ ամենանեքս կոյսն ոչ ևս կարաց հանդուրժել կեղծաւորութեան նորա. ուստի մինչ յաւուր միում կայր առաջի նորա կեղծաւորն այն, և առնէր զկեղծաւորեալ ապերճանս իւր, և բանտարկեալքն ամենեքին հայէին ի նա, ահա պատկեր ամենանեքս կուսին փոխեաց զգեստն երեսաց իւրոց. և զայրագին դիմօք և ահարկու հայեցուածովք և բարկութիւն ասացեալ ի բերան վհատ ցասմանցեալ հայեցաւ ի թշնամառական կայն. և ապա իբրև թէ այլ ոչ ևս կարէր տեսանել զնա առաջի իւր, դարձոյց զերեսան ի թիկունս կոյս. և մնաց առյապաղն միշտ այնպէս երեսն յետ կոյս, և աչքն ի բարկութիւն։ Օ՜ որ իբրև տեսին՝ որք շուրջն կային, երկեան յերկիւղ մեծ. և գոչէին, հրաշք է. հրաշք է. և այնու ծանեան, թէ անատուկ մեծ կեղծաւոր է, և սաստկի ոյժ և ամենանեքս մօր նմին։ Այս լուր աքանչելեացս

յականջս կայսերն, և ամմեծամեծացն, և ամ՛բաղաքացւոցն. և բազումք եկեալ տեսանէին զպատկերն, և սոսկացեալ հիանային։ Իսկ կայսրն տեղեկացաւ զայն դիպուածս պատկերին ըստ արժանւոյն՝ ի բանտապետէն, որ անդ ներկայ էր. և եառ զամ. և դատապարտեաց զքշնամանսկանն անաւօրիս՝ ի մահ, այլ և, հրամայեաց, զի արկցի կերակուր գազանաց. և եղև այնպէս։ Իսկ արկին զնա առաջի գազանաց. որ և չարաչար գիշատեալ կերին. և ոչ Թողին և ոչ մասն ինչ յոսկերաց նորա։

Պատմագրութիւն։

Յայսմանէ պատմութենէս ուսանիմք թորշել յայժ՝ ի կեղծաւորութենէ, ոյր և սիրած. ի. 37. ասէ. Ի՛ չինէր կեղծաւոր յաչս մարդկան։ Ի զղի կեղծաւորն յուցանէ զինքն գոլ՝ ի կալմանէ այլ, և է՝ ի կոյմանէ սատանայի. և է ոյ զերեսման արտաքուստ բռեալ, և՝ ի ներքուստ լի ժահահոտութենէ. և վն այնորիկ ատելի է յայժ այլ. և հեռանայ՝ ի նմանէ Հոգին սրբ, ոյր ասէ խմաստունն. Ի՛ հոգին էմաստութենէ փախչէ՝ ի նենգաւորէ. խմաստ. ա. 5։

Աղաւնիք և հայրենիք աբ աճապնին հաւատացեալ
ընտանութեան ուրուան կոչեն ի տեղ ի տեղ կոչ ծնելոյ։

ՀՐԱՐԿ։ ԿԼ։

Ջոր պատմեն ենթիկոս գրանն, և կարեագենա՝ի գիրս իւրեանց։ Եւ հայրն աղէքսանդրոս գիտուա-
ղեան։ հատոր։ բ։ ճառ։ 2։ Եւ հայրն գաւղոս բա-
ժիեան։ հատոր։ գ։ օրինակ։ 32։

Յամի փրկչին։ 610։ ծնաւ՝ի հռոմ քա-
ղաքի հակառակաբանութեի մեծ՝ի
մէջ քրիստոնէից և հրէից՝ շուրջ գլուխ-
քիչ ամն մեռոյ յի քի։ վնզի հրէայք ա-
սէին, թէ յղացաւ քն՝ի մարիամայ ո՛չ
հոգւովն սրբ, այլ գործակցութեն յովսէ-
փայ առն իւրոյ։ և համարեին լինիլ ան-
կարելի կուսի՝ կոյս մնալոյն՝ յղանալ և ծնա-
նիլ։ և խաւսայինյոյժ ընդմ քրիստոնէից
վն այսր բանի։ և ոչ անաային պէսպ վկայու-
թեց, և յուցմանց՝ զոր քրիստոնեայքն յա-
ռաջ քերէին։ Այսպա զաչացու ոմն քրիստո-
եայ ծնեալ՝ի հռոմ՝ կոյր՝ի մօրէ, այր կո-
րովամիտ, և ջերմեռանդ առ նբ կոյս աճա-
ծինն, յանձն էառ վիճել ընդ հրէից։ և յոյ-
սայր միշնորդուբ նբ կուսին յաղթել նոց։
Աստի բազում անգամ արար վիճաբանու
թիս ընդ ռաբբիս, և ընդ առաւել գիտնա-
կան նոց։ և ափիբերան արար զնա, մինչև
շառագնիլ դիմաց նոց։ բայց այսու ամենի
խաստացեալ նոյ՝ի կարծիս իւրեանց, ո՛չ
միայն

միայն չանսայինն բանից նրն, այլև նախա-
տեքին գնա կուշելով յիմար՝ հպարտ՝ և չա-
րագործ. որ և ի պատիժ մեղայ քոց ա-
սեն, պատուհասեալ կաս յայլ, և ի քնու-
թէ՝ մշանջենաւոր կուրութէ։ Յաւելին
ասել և զայս, ոչ յիմար, ոչ էր բարի,
զի քեն քոյ՝ եթէ այդպէս կարօղ էր պա-
հել զկուսութի մօրն, տայր և քեզ զաե-
սուի աչաց։ Յայնժամ կոյրն ազդեցուբ ոն
զօրացեալ՝ ասէ ցնա, ասայիք, ոչ էր բա-
րի զի տայր և քեզ զաեսուի աչաց. արդ
թէ տայէ ինձ զաեսութի աչաց, զի՞նչ
ասէք, հաւատայք թէ ած է նա, և է ծը-
նեալ ի կուսէն մարիամայ, թէ ոչ։ Յ՚ասեն
հրէայքն, այո՝ հաւատամք զայն ամ՝ զոր
դու հաւատաս. բայց ասկայն դու յան-
դգնեալ ասես զինն անկարելի. վասն եթէ
քեն քոյ ոչ կարաց ազատել զինքն ի խա-
չահանուս հարց մերոց, ապա որպէս կարօղ
է զկծուցանել զքեզ ի կուրութէդ։ Յ՚ասէ
կոյրն, քաւ լեայ. ոչ եթէ ոչ կարէր զեր-
ծուցանել զինքն ի մահօրանէ, և վն այն
մեռաւ, այլ զի կամեցաւ վճիռ կուէ մերոյ
մեռանիլ, և մեռաւ. այլ ես հաւատամ՝
զի թէ նա այժմ կամեսցի, կարօղ է տալ
ինձ զլուսաւորութի աչաց, զոր և դուք
տեսեալ՝ զարմացաջիք։ Յ՚ասեն հրէայքն, ե-
թէ տեսցուք զայդ լուսաւորութի աչաց
քոց, խոստանամք հաւատալ ի նա, և լը-
նել քրիստոնեայ։ Յ՚ած կոյրն. ծանիք,
զինչ ասէք, և մի դրաւէք յոյժ զձեզ, զի

յե-

յետոյ ոչ առնէք, զոր խոստանայքն։ Ասեն հրեայքն, եթէ զոր խոստանամքն՝ ոչ առնեմք, յայնժամ զինչս մեր զամ առնեմ՝ արտաքսեսցեն զմեզ ի հռոմայ։ Յորս եռեսս կայցեն, թէ գրաւեցին այսպէս հրեայքն զանձինս իւրեանց, ասէ ցնոսա, բաւ է այսչափս. արդ, և զկնի երից աւուրց տեսջիք զայս սքանչելիս լուսաւորութեանն աւացս յեկեղեցւոջն ամենայնի։ Մեկնեաւ կուրին ի ճաշակութեան, և յոտնցուալ յանձ և ի նոր ծածկինն, գնաց ուղիղ առ նոր պատն վճռիփակիս, որ յայնժամ կառավարէր զեկեղեցին այ, և պատմեաց նմա զամ, որ ինչ ընդ հրեայսն էանց, և թէ արդեօք դաշնագիր եղև ընդ նոսա։ Յորժամ լուաւ զայս պատն, ծանեաւ, թէ աղքեցութեամբ ոմն արարեալ էր զայն դաշն, և զուարճացաւ ընդ. և յորդորեաց ունել նմա զաներկեայ յայս առ ինձ, և առ ամենեսեան մայր ձեր։ Յաւարեաց հրամանն ի բազնախուճիսն հրէից, զի ամենեքեան յաւուրն երրորդի, որ ասեն էր ինքնագառաջին, գայցեն յեկեղեցւոջն կոչեցեալ պանթէոնն. և այժմ հաւատացաք զոր նոր քահանայապետս ամուսնացաւ նոճիրեալ էր ի պատիւ նոր ինձանին. և ամ սեաց մարտիրոսաց. քանզի յառաջ էր առնուր ամ կուսց։ Յայսմիջոցի առանձնացեալ կուրին ի տուն իւր. կայր յաղօթս և ի ծոմապահսն. և աղաչէր յամ որոյ զամենեսեան կոյսն Տասանել նմա յօգնու-

հուրն ի փառս անուան իւրոյ : Եւ ասաց
ի պատիւ նոյն ամենաօրհ կուսին արար
մտօքն զմեսեդի ինչ, որ ասէր . Աւրհնեալ ես
Տէրեամ Էոյա, որ զմեզ հերեւիդոսեանէս խաւա-
ղեցեր . և բանիդ հրեշտակապետին գաբրիէլի կա-
տարեցեր . հուսամք ես զձեզ մարդ ձնար . և չեմ
ձնանիլ Էոյա անկախ ինացեր : Եւ զսոյն քանզ
ի միտ առեալ երգեր անդադար . և մնայր
աւուրն դաշնադրութեանն : Արև եկն օրն
դաշնադրեալ, եկին ժողովեցան ընդ ա-
ռաւօտն ի տաճար անդր պանթէոնին ամ
ուխտ եկեղեցւոյն հռոմայ . և գրեթէ
քաղաքն ամ արք և կանայք, ոմանք ի
ջերմեռանդութենէ, և այլք ի հետաքր-
քրութենէ : Եկին և ամ հրէայք ի գաշ-
նադրութեն և ի հրամանի պապին : Ծաւ
անդր և կոյրն, կալեալ ուրուն զձեռանէ
նր, որ և ձեղքեալ զամբոխն, գնայց և
եկայ ի մէջ եկեղեցւոյն յանդիման հրէից-
ոնզն ամենեքեան տեսին, թէ ստուգիւ
կոյր էր : Եւ մինչ ուխտն եկեղեցւոյ եր-
գեր զժամն առաւօտեան, եկայ անդ յա
ղօթս լի հաւատով յԱծ, և լի յուսով առ
նր կոյս ածածինն : Եւ յորժամ եգերե-
ցաւ առաւօտեան ժամերգութենն, ասաց
ոտանիլ զինքն առաջի խորանի ամենաօրհ
կուսին, ուր կանգնեալ յոտս, և յեղեալ
ի գաւազան իւր, սկսաւ ի ձայն բարձր
երգել քաղցրաբար զմեսեդին . ուրախ լեր
Տէրեամ Էոյա . և այլն, զարարեալն յինքենէ :
Եւ ամ ժողովուրդքն կացեալք ի լռին .

հայ-

հայելին ի նա ուշադրաբար։ Եւ իբրև եղերեայ զմեսեղին, նոյնժամայն բացան աչք նր երկոքին առաջի ամենեցուն. և նր ի բաց ընկեցեալ զգաւազանն ի ձեռանէն, դարձաւ շուրջանակի հայիլ յայն ամբոխ անհամար մարդկան, ոչ այնչափ առ ի զնոսա տեսանել, որչափ առ ի նոցանէ տեսանիլ։ Օ՜ր տեսեալ քրիստոնէից, և հիացեալք ընդ սքանչելիսն այլ, լցան խնդութիւն և ուրախութիւն. և ի ձայն բարձր սկսան գոլել զնոճ, և ասել. փառք ի բարձունս այ. և այլն։ Այլ ոմանք տեսին, թէ այն սքանչելիք եղև ի վկայուն աճուրդն քի, և մայրութիւն և կուսութիւն նա աճածնին։ Այլև հրեայք հիացեալք յոյժ եւ այսպիսի մեծ և յայտնի սքանչելիս, ոմանք աչք իւրեանց վկայէին, յաղթեալք ի քրիստոնէական ճշմարտութէն, հինգ հարիւր ոգիք ի նոցանէ կացեալք ի վէր դաշին իւրեանց՝ դարձան ի հաւատն քրի, և մկրտեցան հրաժարեալք ի հրէութէն։ Այլ այլք՝ որք ոչ կամեցան կալ ճեալ ի վէր դաշին, և ոչ անսալ և հաւատալ յայտնի սքանչելեացն այ, անձամբք իւրեանց եղեալ փախեան ի հռոմայ՝ և ոչ իշխեցին դառնալ անդրէն ի նոյն։ Այլ այն մեսեղի արարեալ ի կուրէն եղև այնչափ ի պատուի ի յիշատակ այսպիսի սքանչելեաց այն, մինչդեռ նր եկեղեցին հռոմայ եղ զայն ի ժամագրքին առաւօտեան ժամերգութէ աւետեաց նր ածածնին։

Պատառ։

Ա՛ն եպէտ առ՛ի կակղել զսիրտ հրեշտից այսոցիկ, և ածել զնոսա՛ ի քրիստոնէական հաւատս, հարկ եղև նոյ ցուցանել զմեծ իմն հրաշս, սակայն առ՛ի կակղել զսիրտ մեր յապաշխարութեի, և դարձուցանել՛ի սէր իւր, ոչ է հարկաւոր նոր իմն հրաշք, այլ բաւական է մեզ խոնարհութեի իւր, որով խոնարհեցաւ վե՛ր մեր՝ ի մեծ վայելչութեի փառաց իւրոց, և եղև մարդ, պա՛ հելով անարատ զկուսութեի մօր իւրոյ։ Այ՛ս ըստ սո՛ւրբն բեռնաւորդոսի. Ոչ է մեծ ինն եղեալ խոնարհնոյն անդ որդն, որ խոնարհեցաւ վա՛ր քան զառաջ։ Ուստի եթէ ոչ շահեսցուք խրատուեալք խոնարհութե՛ն որդւոյն նոյ, ոչ շահիմք նաև՛ ի պանծալեացս նո՛ր։

Ի ծղնեաց ամենասք կոյսն պծատեալ ցեռան սքին յովհաննու պամասկացւոյն ։

Ի Ր Ա Ր Կ Ի

Ջոր պատմեն լևպոմանոս · բարոնիոս · նաւկղերոս · և այլ մեծամեծ հեղինակք ՚ի գիրս իւրեանց ։ Ջոր և պատմէ հայոց աղէքսանդրոս դիոտաղեան · հատոր , ե · Հառ · 23 ։

Շուրջ զամաւ փրկչին · 730 · պատկերամարտ ամբարիշտ կայսրն լեւոն , որ Թագաւորէր ՚ի կոստանդնուպոլիս յարոյց զսաստիկ լիմն հալածանաց ընդդէմ յարգուածոց սրբոց պատկերաց ։ Եւ ի առաքէր զօրս սպառազինեալս ընդ ամ աշխարհ կայսերութեանն՝ մնռանել յեկեղեցիս և ՚ի տունս , և խորտակել և հուրբ դատել զպատկերս քրի , և մեր նր , և սրբոց նոցին՝ գոեալս ՚ի նոսին . և զորս էինն նկարեալ յորմունս՝ տապր քերել և ջնջել զայնոսիկ ։ Եւ շատացեալ այսու անօրէնն , հալածէր և սպանանէր զնոսին , որք ՚ի պատուի ունէին զնր պատկերս . և վն այն բռնադատ իշխանութեն նոցին արեւելեան կայսր յորդոս , և ՚ի սատակումն ։ Ետս լուր չարեացս այսոցիկ յականջս սրբոյն յովհաննու դամասկացւոյն՝ առն մեծի գիտնականի , որ յաւուրսն յայնոսիկ աշխարհական գոլով , էր փոխանակ հօր իւրոյ՝ կացու-

ցուցեալ ՚ի հագարացի խալիփայէն դա-
մասկոսի՝ քաղաքապետ նը՛, և իւր առա-
ջին խորհրդական։ Ա՛ր բորբոքեալ երա-
նելին յովհաննէս նախանձու ածպաշտու-
թե՛ն, սկսաւ գրել ՚ի կոստանդնուպօլիս, և
յայլ տեղիս առ սիրելիս իւր, և առ ուղ-
ղափառս՝ զանազան թուղթս վ՛ն յարգու-
թե՛ն որ պատկերաց՝ հաստատեցելոց միշտ
՚ի սբ եկեղեցւոջ յառաքելոյ անտի. և յոր-
դորեր զնոսա ՚ի թուղթն յայնոսիկ կալ
հաստատուն ՚ի ջատագովուի կրօնի կա-
թուղիկէ սբ եկեղեցւոյն։ Ա՛մենայն զայս
կայսրն լեւն՝ բրդեցաւ ՚ի բարկու՛ի մեծ. և
խորհեցաւ առնուլ վրէժ՛ ՚ի նմանէ նենգու-
թե՛ն։ Ա՛սաի գտեալ զթուղթ մի ՚ի թղթոյ
գրելոյ ՚ի յովհաննէ, կոչեալ գիմ արքունի
գրագիրս իւր. և հարց ցնո՛ն, թէ իսկ՛
զբ ՚ի նոցանէ, որ կարասցէ նման ձեռա-
գրի նո՛ր գրել զգիր. և գտեալ զմին, որ
ասաց թէ կարեմ՛, եա գրել ձեռամբ նո՛ր
զգիր մի սուտ ՚ի դիմաց յովհաննու դա-
մասկացւոյն, իբրու գրեալ ՚ի նմանէ առ
ինքն. և բան գրոյն էր այս, զի յորդո-
րեր յովհաննէս զկայսրն գալ զօրօք ՚ի գա-
մասկոս, որպ խանգարեալ են, ասէր,
պարիսպք. և սակաւ զօրք են անդ. և թէ
ես և՛ս, ասէր, ՚ի ներքուստ իբրու վերա-
կացու՝ օգնեցից քեզ առնուլ զքաղաքն։
Ո՛յս առաջնոյն սուտ գիր գրեալ անօրէնն
լեւն, գրեաց և զերկրորդ գիր ձեռամբ
իւրով առ հագարացի խալիփայն դամաս-

կամ այսպէս. Չկանիցէ իմ պահել ընդ ինձ
ոսկի և ընթերիցմունքի, ահա յայս առանձինս ինձ
ընծայիցէ ճանապարհ մեռանելոյ ի գլխատուր պաշտօ-
նէից հոգի՝ կոչեցելոց յովհաննէս, որ արդ հրաւէ-
րեալ ինձ գալ ընդ օրօք ի վեր հաղորդիլ, և խոստանայ
պալ պայն ի ձեռս իմ. և ի վկայուածս ճշմարտու-
ցիչ բանիցս, ահա առաքեմ զձեռագիրս ինչ առ ինձ
երեսիւ ի ներքս։ Արդ՝ ընկալեալ խալիփային
զգիր կայսերին, և տեսեալ ևս զսուտ գիրն
ի յովհաննէ գրեալ առ կայսրն, բարկացաւ
ի բարկութիւն մեծ, և կոչեաց զյովհան-
նէս յարքունիս, և ասէ ցնա. այսպէս վնա-
րես սիրոյ իմոյ որ առ քեզ՝ ոչ ընդունաւար
մնանիս. մի թէ վասն այսր պատուհասիդ
զքեզ կացուցի յառաջին խորհրդատուսն
իմ, և ետուս քեզ զկառավարութիւն քաղա-
քիս, զի դու մատնեսցես և տայցես զայն
ի ձեռս թշնամեաց իմոց. ընթերցիր ա՛ղէ
ընծայագաւ՝ զայս թուղթ, որ ձեռագիրք ի-
ն է. Իսկ երանելին յովհաննէս ընթերց-
եալ զգիրն, իսկոյն ծանեաւ, թէ գա-
ւաձանութիւն կայսերն իսկ այն. և պա-
տասխանի տուեալ խալիփային, ասէ հա-
մարձակ. սուտ է գիրդ արքայ, և չիք իմ
գրեալ, կամ զմտաւ իսկ ածեալ զայդ-
պիսի դաւաճանութիւն. Այլ զայդ բարբարոս
խալիփային կոչելով զնա բազում անգամ
մատնիչ և դաւաճան, արձակեաց երթալ
ի տուն։ Իւ հաղիւ հասեալ էհաս յովհան-
նէս ի տուն իւր. և ահա հասին անդր
ոմանք ի սպասաւորաց խալիփային ա-

առաքեալք ՚ի նմանէ. և ըստ հրամանաց նո՛ր կալան զյովհաննէս. և հասին անդադրմա-
բար զաջոյ ձեռն նո՛ր, որով գրէը համարէին նմին զայն ստուգ գիր: Եւ տարան զՀաւետ
ձեռն առ խալիֆայն, որ և ետ կախել զը-
փայտէ ՚ի մէջ հրապարակի քաղաքին յօրի-
նակ և յերկիւղ այլոց: Իսկ երանելին յով-
հաննէս ընկղմէը ՚ի ծով արեւմտեան՝ որ ՚ի վի-
րացն հեղանիւթ, նաւազեր, և ուշաթափ
լիներ զօրն ապջոյն ՚ի ցաւոյն. ըստ որումն յա-
ւակեալ լայր և քաղաքն համ գիտեալով զան-
ձեղուն նորին: Եւ ապա յանձն արարեալ
զաշէտս իւր ՚ի և մօր նորին, իբրև ը
երեկս եղև, ստաւքեաց արս ստ խալի-
ֆայն, և խնդրեաց ՚ի նմանէ զձեռն իւր
հատեալ և ասէ. Ծանրանան ժամէ ՚ի ժամ
ցաւք իմ. ցորչափ կախեալ կայ ՚ի հրա-
պարակի ձեռն իմ հատեալ. արդ՝ խընդ-
րեմ ՚ի քէն տէր, զի գոնէ ՚ի միխիթա-
րութի անձինս տացես ինձ զայն: Եւ քա-
նիցս յայսցանէ զինջեալ ՚ի բարկութէ խա-
լիֆայն, հրամայեաց քառնալ զձեռն ՚ի
կախապանէն, և տանիլ տալ նմա: Եւ՝ ըդ՝
ընկալեալ յովհաննէս զհատեալ ձեռն իւր,
եմուա այնու յաղթարան պալատին իւ-
րոյ. և ՚ի ծունկս ՚ի քալեալ առաջի պատկե-
րի տիրամօր նո՛ր կուսին, սկսաւ լալ և ա-
նել այսպէս. դիտես դո՛վ նո՛ր կոյս ածա-
ծին, որ ոչ վն այլ ինչ պատճառի հա-
տաւ ձեռն իմ այս, եթէ ոչ վն այսորիկ,
զի գրով Քատագովեցի զյարգուն պատ-
կե-

կերայ քոց , և որ՝ւոյ քոյ փրկչին իմոյ
յի . ուստի խնդրեմ ՚ի քէն տէրամայր ,
զի ՚ի փառս քոյ և ՚ի բարձումն ցաւոց ի-
մոց գարձեալ միաւորեսցես զայն յառաջին
տեղին . ոչպէս կարօղ եղէց վերստին գրել
նովաւ բանս ՚ի ջատագովուԹի պատկե-
րաց քոց , և բանս ՚ի գովեստ քեղ : Օ այս
խնդիր արարեալ՝ անկաւ ԹմրուԹի ինչ
՚ի ՚ոնկ ՚ի վէր նորա , և ՚ի քուն եմուտ . և
ահա երևեցաւ նմա ՚ի տեսլեան ամենանր
կոյսն , և հայեցեալ ՚ի նա այսօր քաղցրու
ԹԵ , ասէ ցնա . մի լար յոմհաննէս . լուար
աղաչանացդ , և ահա բժշկեմ զձեռն քո ,
և դու կատարեա զոր խոստացար ինձ .
և զայս ասացեալ՝ եղև անհետ ՚ի Թ : Օ ար-
ԹուցեալՀ յովհաննէս ՚ի քնոյն , եւեթ ըզ-
ձեռն իւր միաւորեալ ընդ բազկին և բժշկ-
եալ . և ուրախացեալ ընդ այն ոչ յագենայր
հպիլ բնդմ անգամ ՚ի միաւորեալ տեղին , և
շօշափել զայն . և վաղվաղակի կոչեաց զընդ-
ատանիս տանն ՚ի յաղօԹարանն . և զայն բո-
լոր գիշեր պաբասպէին ՚ի գովեաՀ և ՚ի շնոր-
հակալուԹի զնմ և զամենանր մարէն նր : Ա-
՚ի լուսանալ աւուրն հրատարակեցաւ ընդ
քաղաքն ամ սքանչելիս այս մեծ . և է-
հաս մինչև յականջս խալիֆային . որ և
կոչեաց զյովհաննէս առ ինքն ՚ի յարքու-
նիս՝ տեսանել զիւկուԹի եղելոցն : Ա զի
ամենանր կոյսն ՚ի նշան հրաշիցն ԹուՀ-
եալ էր զդիծ լին ծիրանագոյն զբազկաւն՝
յորմէ հատեալ էր ձեռն , յորժամ եւես

զայն խաչիփայն , հիացաւ յոյժ , և ասէ
գյովհաննէս , ասա ազաչեմ , որպիսի Հար-
տար բժիշկ բժշկեաց զքեզ այսպէս : Իսկ
երանելին յովհաննէս պատմեաց նմա կար-
գաւ զսքանչելի բժշկութիւնն , որ եղև յամե-
նեսեան կուսէն : Յայնժամ ծանեաւ խաչի-
փայն զանմեղուն նէր , և սիրեաց զնա . և
խնդրեաց զթողուն ի նմանէ . և ապա վերս
տին կարգեաց զնա ի պաշտօնն առաջինն՝ ո-
ւսուել մեծաւ իշխանութիւն քան զոր ու-
նէրն : Իսկ երանելին յովհաննէս հրաժա-
րեալ յայնմանէ , խնդրեաց ի նմանէ թո-
ղուլ զնա աղատ երթալ ուր և կամիցի :
Ի ընկալեալ ի նմանէ զաղատութիւնն ,
հրաժարեցաւ յաշխարհէ , և զինչս իւր
զամ բաշխեաց աղքատաց , և եկեղեցեաց ,
և ազգականաց իւրոց . արձակեաց և ըզ-
բազում գերիս , զոր ունէր . և գնաց ի
պաղեստին , և եմուտ ի հռչակաւոր մե-
նաստան սիրն սաբբայի աբբայի . և եղև
միաբանակեաց : Ուր վերակացուն նէր ծեր
ոմն այր առաքինի և հմուտ ի հոգևորս ,
առ ի կրթել զնա ի խոնարհութիւն , տայր
նմա լուծանալ զանօթս աղքատացն այլոց
միաբանից ձեռօքն , զորոյ զբժշկութիւնն ըն-
կալեալ էր սքանչելեօք ի նոնէ : Ընդ դր-
եաց երանելին յովհաննէս ըզ խոտման
իւրում զբազում բանս ի ջատագովութիւն
նէր պատկերաց , և զբազում բանս գովես-
տից ի վէր տիրամօր նէր կուսին :

Պոռչ։

Այդ՝ այժմ թէպէտ չունիմք մեք պի-
տոյս ջատագովելոյ զնոր պատկերս, զի ոչ
գան այժմ այնչափ պատկերամարտք ՚ի
մէջ քրիստոնէից, սակայն ունիմք պի-
տոյս յարդելոյ և ՚ի պատուի ունելոյ զայ-
նոսիկ փոքր ի շատէ քան զոր ոչն առ-
նեմք։ Իվ թէ յորժամ կամք յաղօթս ա-
ռաջի պատկերի տիրամօր նոր կուսին, ա-
սէաք զայն քան աստուածանական. Իսէ
պատճէրս այս. զոր թէ բարւոք խորհեալ
մտածէաք, արդարև կայսք առաջի նորա
մեծաւ պատկառանօք, և մատուցանէաք
նմին զաղաւթս յարգուիս. և կոչէաք զնա
մեզ ՚ի յօգնութիւն մեծաւ ջերմեռանդու-
թիւ. ոյլ ասէ մեծն գրիգորիոս. թէ Իբր
՚ի պատճէ ունին պատկերք աչ կուսին Տեր-
առնոյ ՚ի, առանոյ ևարձեալ նա պոյ այնպիսեացն ընծայեալ
պարգևաս. զանազ յարփուռէ պատկերին դառնայ ՚ի
նախատիպ նորա։ Իյ Հակադարձաբար ան-
պատկառիցն տայ զպատիժ. ոյլ պատմի,
թէ մինչ մանկունք ոմանք խաղային և
ծաղրաբանութիւն առնէին առաջի պատ-
կերի միոյ տիրամօր նոր կուսին, տարած-
եաց ՚ի պատկերէ անտի նոր կոյսն զձեռն
իւր, և սպառնացաւ նոյ հեռանալ անտի.
և նոք սարսափեալք փախեան ՚ի տեղւոջէ
անտի։

Աբրահամէն եւ ի պահելոյ պէտս ունելոյ իւր, եհատ զոմանէ եւ պղծեցուցանէ իւր. որ չէ պատշաճ առնել նմա յամենայնէ հեռանալ պատուական ինչիցն զատ։

ՀԱՐԵՐՈՐԴ ԿՈՓ։

Զոր պատմէ վինկենտիոս եպիսկոպոսն բեղուակ եան ի պատմական գիրս իւր ։ Եւ հայրն գառնոս բովենան, հատոր ։ ա ։ օրինակ ։ 16։

Աեծապզի կոյն եւփիմէ՝ որ ոչ միայն ըստ հոգւոյն, այլեւ ըստ մարմնոյն էր յոյժ գեղեցիկ, իբրեւ եղեւ ի չափ հասակի, բոլորաքեաղ սիրուվ ունչի, հրաժարեցաւ ի սիրոյ երկրաւոր փեսայից. և նոքիրեաց նմա ուխտիւք վկուսութիւն իւր. և վն այսորիկ արհամարհեաց նաեւ զուշադրութիւն զարդարանաց օրիորդաց. և զգենայր հանդերձս հասարակս, քայց վայելուչս ազնուականութիւն իւրում։ Ի՛րդ՝ պատուհեցաւ, զի իշխան ումն յոյժ փարթամ՝ ի նմին քաղաքի եառեւ զնա. և հարաւ սիրով աքանչելի գեղեցկութիւն նր. և խնդրեաց զնա ի հօրէն նորա ի կնութիւն իւր։ Ապա ընտրացաւ յոյժ հայրն ի լսելն զայս. և իբրեւ եկն ի տուն, կոչեաց առանձին զեւփիմէ, և ասէ. աւետիս քեզ դուստր իմ՝ սիրելի, զի ահա այս անուն մեծ իշխան՝ այր փառաւոր և շնորհալի,

զոր

զոր և դու քաջ ձանաչես, խնդրեաց զք-
քեզ յինէն իւր՝ ի կնութի՛ն. և ես խոս-
տացայ զքեզ նմա. ապա պատրաստեա՛
զքեզ վասն հարսանեացդ, որ քեզ և ա-
վանդակ տան մերում է՛ ի յօգուտ և՛ ի
փառս։ Լե՛ մինչ զայս ասէր Հայրն, կայր
օրիորդն հաւատով՛ ի լուսե՛ ունելով զայնն
սևեռեալ՛ ի գետին. և ապա ջերմեռան-
գութի՛ւ ամբարձեալ զաչսն ընդ երկինս՝
ասէ. Հա՛յր իմ և տէր, գիտեմ, զի կամիս
ինձ բարիս. և մի՛ այն առաջի առնես ինձ
զայդ փառաւոր փեսայ. բայց ծանի՛ր, զի
ես գտեալ եմ, և ունիմ զայլ ոմն փեսայ
առաւել փառաւոր և չնորհալի քան զդա.
որ և ոչ երբեք կարէ մեռանիլ և թո-
ղուլ զիս այրի. և ահա նմա խոստացայ
զիս, և կամ՛ ի պատրաստի մեռանիլ քան
՛ի նմանէ բաժանիլ։ Ո՛րմանեաւ Հայրն թէ
զինչ կամիր ասել դուստրն, և խռովե-
ցաւ յոյժ. ուստի սկսաւ նախ շողոքորթութի՛ւ
բռնադատել զնա՛ ի հաւանութի՛ն ամուսնութե.
և իբրև ոչինչ կարաց առնել այնու, ա-
պա սկսաւ սպառնալ նմա, և նախատեր
զնա, և կոչեր յիմար՝ հպարտ՝ և անհնա-
զանդ։ Այլ զայս կռի՛ւ ընդ դստերն ոչ
թէ միանգամ միայն արար, այլ բազում
անգամ և՛ ի բազում աւուրս։ Ետ եր-
փիմէ ձանձրացեալ՛ ի պատերազմէն՝ որ
ընդ հօրն, և ազգեալ առ յոյն, խորհե-
ցաւ բառնալ՛ ի միջոյ զառիւծն կուռ օրէն,
ի՛ զգեղեցկուհի՛ն մարմնոյն իւրոյ։ Ել-

տի յաւուր միում մտեալ յաղօթարանն տան
իւրեանց, ուր կայր գեղեցիկ պատկեր մի
տիրամօր Ննջ կուսին, անկաւ յերկիր ա-
ղաչի նէ ի վէր երեսաց իւրոյ, և ասէ.
Ով մայր կուսութե՛ն, և Թագուհի կուսա-
նաց, հայեա՛յ ի տառապանս իմ, որով
կամին բաժանել զիս ի քէն և յորդւոյ
քումմէ. և ցոյց ինձ ձանապարհ, որով
փրկեցայց ի ձեռաց նոցա. արդ զի անհա-
ճոյ եղեց յաչս մարդկան, բայց հաճոյ
յաչս քոյ և որդւոյդ. և զի անոտի գեղեց-
կութի՛ն մարմնոյս է, որ մարտնչի ընդ իս,
ապա բարձցի՛ սա ի միջոյ. զի ես գտից
զնաղաղութի՛ն։ Այլ զայս ասացեալ՝ հառ
զսուր դանակ, և զօրացեալ ազդմամբ և
օգնութի՛ւ աւետնաբեր կուսին, էհատ զունչս
և զշրթունս իւր. որով թէպէտ կորոյս
զգեղեցկութի՛ն յաչս մարդկան, բայց ե-
զև առաւել գեղեցիկ յաչս փեսային իւ-
րոյ քո, որում նուիրեալ էր ուխտիւք ըզ-
կուսութի՛ն իւր։ Զդ՝ իբրև ետես հայրն
զնմփիմն այնպէս տգեղացեալ, և իմա-
ցաւ զպատճառն՝ վասն որոյ հատեալ էր
զունչսն և զշրթունս իւր, բարկացաւ յոյժ,
և կամէր սպանանել զնա. բայց զի մի՛
որդեսպան երևեսցի, էհան զնա ի տա-
նէն, և առաքեաց ի գիւղ մի իւր կալ ի
ներքոյ հրամանաց միոյն ի գիւղականաց
իւրոյ՝ որ էր այր անուղղամ և չարաբա-
րոյ. և պատուիրեաց նմա, զի կարգես-
ցէ զնա յանարգ և ի խիստ ծառայուիս

տանն

տանն և անգամ տանին, և խոշտանգեա-
ցեն զնա յոյժ՝ թէև մեռանիլ հասանելոյ
նմա։ Արդ՝ ընկալեալ գիւղականին զը-
պատուէրսն ետն իւրոյ, կարգեաց զնա ի
խթան ծառայութիւն անգամատանին և տանն.
և յոյժ չարաչար նեղէր զնա տալով նմա
բրել զերկիրս. բերել փայտ և ջուր ուսովքն
ի տուն. և առնել զայլ ամենայն զաշխա-
տութիւն. բայց սրբուհին եմիմէ տաներ
զայն ամենիւրեան մեծաւ ուրախութիւն սիրոյ
փեսային իւրոյ յոլ և առատաբար մեծ նորա.
և եկայ՝ի տառապանս յայսոսիկ ամս եօթն
Յորժ ապա զկնի եօթն ամայ՝ մինչ՝ի գի-
շերի ձրագալուցի ծննդեան տեն կայր
գիւղականն բազմեալ՝ի սեղան ընդ ըն-
տանեայ իւրոյ, առանձնացաւ եմիմէ
՝ի նոցանէ. և եմուտ՝ի գոմն խաշանց առ
՝ի մտադրութեամբ խորհիլ անդ զծննդեանդ
երկնաւոր փեսային իւրոյ, որ վճ սիրոյ
մերոյ ծնաւ յայրին, և եղաւ՝ի մսուրն
անբանից։ Յորժ ահա լցաւ գոմն երկնային
լուսով պայծառ ըստ զարև. և երևեցաւ նմա
ամենանոր կոյսն պարառեալ՝ի զօրաց հր-
եշտակաց, և՝ի սըգ կուսանաց. և մանկ-
Թաւթեաց զնա և ասէ. քաջալերեայց դուստր
իմ սիրելի. որովհետև զոր ինչ կրես
վճ սիրոյ որդւոյ իմոյ, ոչնի նա տալ քեզ
վճ այնոցիկ վշտաց պատկառ անմահական
փառաց՝ի յերկինս։ Յայնժամ՝ միջոցի
տեսեալ գիւղականն, Թէ ոչ երևի եմ-
փեմէ, և խմացեալ յայնմ՝ Թէ՝ի գոմն
է,

է, բարկացաւ յոյժ, և էառ զգաւազանն, և գնաց անդր առ'ի գանիւք քերել զնա 'ի տուն։ Այլ իբրև մերձեցաւ 'ի գոմն, և ետես զծագումն մեծի լուսոյն, և զնք ոճածածինն և զզօրս հրեշտակայ խօսիլ ընդ Եմփիմեայ, հիացաւ յոյժ, և սկսաւ 'ի ձայն բարձր աղաղակել։ Այլ լուեալ ընտանեացն և այլոց դրացեայց զձայն աղաղակի նր, դիմեցին անդր՝ տեսանել թէ զինչ իցէ այն. և ամենեքին տեսին զլոյսն մեծ, և զամենանոր կոյսն և զորս ընդ նմա, զի խօսէր ընդ Եմփիմեայ։ Այլ ապա տեսին, զի սարկաւեայսն Եմփիմեայ 'ի նորոյ ունչք և շրթունք՝ անձառելի գեղեցկութիւք դիմացն. և ծագեր լոյս մեծ իբրև զարեւոս 'ի Ճակատէն Եմփիմեայ։ Օ այս ամ տեսեալ՝ զարհուրեցան և անկան ամենեքին յերկիր իբրև զարբեալս 'ի գինւոյ. և ապա իբրև զգաստացան և յոտն կացին, գային անեղեւոյթ եղեալ զտեսիլն ամ, և զԵմփիմէ անարատ 'ի հատուածոյն, և պայծառ գեղեցկափայլ դիմօքն։ Այլ ապա փութով ծանուցին զայս հօր նորա, որ և ուրախացեալ եկն անդ վազվազակի ընկերակցութիւք բազմիւ. և հիայեալ ապաշխնայ 'ի տեսանելն ողջ և անարատ և գեղեցիկ քան զառաջինն զդուստրն իւր։ Այլ յաղթեալ 'ի զօրուէ հիանալի հրաշնայն, ոչ միայն հաւանեցաւ, զի կացցէ դուստրն յուխտին իւրում պահելոյ զկուսութիւնն քն, այլև ծախուք իւրովք շինեայ

հեաց զփառաւոր մեհենատան մի. յորում եմփիմ ընդ այլ ջերմեռանդ օրիորդաց առանձնացեալ, եկայ ի ծառայուե երկնաւոր փեսային իւրոյ՝ զամ աւուրս կենաց իւրոց անպատմելի սրբութիւբ կրօնաւորական վարուց. և ապա փոխեցաւ յերկնից արքայութիւնն։

Պոռշ։

Արդ՝ եթէ առ՝ի չգայթակղեցուցանել զմերձաւորս, կամ զանձինս իւրեանց, հաւատն ոմանք զանգամս ինչ իւրեանց, ոչ արար սրբուհի կոյս այս, ապա օրէսի պատժոյ արժանի են նոքա, որք առ՝ի գայթակղուիս իւրեանց կամ այլոց, յաւելուն՝ի վէր բնական վայելչութեց իւրեանց նաև զայլ անոտի և լկտի զարդարանս զգեստուց, և զեղազարդեն զերեսս իւրեանց պէսպէս գեղօրէիւք և օծանելեաք. որովք և զբաղումն գայթակղեցուցանեն։ Այլ ահա զայսպիսիս դատապարտելոց է սրբուհին եմփիմ, որ ոչ միայն ոչ՝ի կիր եաւ զայսպիսի լկտի զարդարանս, այլև ապեղացոյց զբնական գեղեցկութիւն իւր. զօր օրինակ դատապարտելոց է դշխոյն Հարաւոյ զՀրէայս, որք ոչ լսէին խնամատուէն քի, որ առաւել էր քան զսողոմոնիկն. որպէս ասի Ղուկ. ԺԱ. 32։

* * *

Պո-

Պահեցաք ամենայն հոյակ ուխտն և պատուիրանս տա-
ղաւորութեան որոնցմէ ի մահիճն ընկաք, որ
չանչին արար զնա նմա։

ՅՈՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՅՈՒՆԱՑ

Զոր պատմէ արքայն ասփրոնիտա ի գերս իւր կուէց-
եալ գաշտին հոգևոր։ Իշ հայրն աղէքսանդրոս դիս-
տաղեան • հատոր • ջ • հատ • 15 ։ Իշ հայրն գաւ-
լոս բովիեան • հատոր • ե • օրինակ • 34։

Յամի փրկչին • 875 • կայր յաղէքսանդ-
րիայ քալաքին եգիպտացւոց այր ոմն
ճգնաւոր և բարեպաշտ, այր անխարդախ՝
ողորմած՝ և հիւրընկալ ամ կարօտելոց և
կրօնաւորաց • որ և միշտ յաձախէր յեկե-
ղեցիս և ի հոգևոր կրթուելիս • և առ-
նէր անկեղծօրէն առևտուրս առ ի պա-
հել զընտանիս իւր ։ Ընդ սմանս լինք-
եան զկին ոմն ճգնաւոր և յոյժ բարեպաշտ,
որ և կայր միշտ ի պահս և ի ծոմս, և ի
նմանէ՝ զգուստր մի ։ Ընդ՝ զկնի ժամանակաց
լինէ դէպ եղև, զի այս այր վա՛ռ և տրոյ
իւրոյ կամեցաւ երթալ յաղէքսանդրիոյ ի
կոստանդնուպօլիս • ուստի մինչ թողեալ
զկինն և զդուստրն իւր ի տան ընդ ծա-
ռայի միում, նաւեալոյ էր ի կոստանդը-
նուպօլիս, ասէ ցկնա կինն • դու այժմ
տէր իմ, կամիս գնալ ի կոստանդնուպօ-
լիս, բարի է, որ ճգ տայէ զբարեյաջող
ձա-

Ջանն ընդ[ր]կ. բայց ասա ազաչեմ, ո՞վ յանձն առնես զնա և զդուստրն քո, և գնաս։ Նա ասե ցնա այրն, մի երկնչիր տիկին կա- զակից իմ, զի ահա յանձն առնեմ զձեզ [ի]նամակալին մերոյ տիրամօր՝ որ կոյս ածա- ծնին. և հաւատամ, որ նա քան զնա ա- ռաւել պաշտպանելոց է զձեզ։ Նա զայս առացեալ, և յանձն արարեալ զնա ամե- նաներ կուսին, գնաց եմուտ ի ներ, և նաւեաց ի կոստանդնուպոլիս։ Իսկ [Թե] որչափ հաճոյ եղև այս ամենասուրբ կու- սին, և որպես հոգայ զընտանիսն նր, ա- հա երևի ի գրելոցս։ Նա՝ երբ եր նոյ ծա- ւալ մի, որ և էր խոհակեր տանն. սա գիտեր զհարստութի[ւ]ն կնոջ և դստերն. վնզի ունկնդրեր զրան բակումն, և զմեծա- գին զարդարանս ոսկեղենս և արծաթե- ղէնս. զորս և պահեր կինն մեծաւ զգու- շութ[ի]ւ յարկեղ իւրում. եմուտ սատանայ ի նա, և խորհեցաւ տպանանել զկինն և զդուստրն, և առնուլ զինչս նր, և գնալ ի տար աշխարհ։ Ա[ն] այն յաւուր միում մինչ բարեպաշտ կինն լնդ դստեր իւրում նստէին ի սենեկին իւրեանց՝ գրքին փա- կելովք, պարապեալ ի ձեռագործս իւր- եանց, էառ ծառայն չար զմեծ դանակ, և գնաց ի դուռն սենեկին առ ի յանկար- ծակի մնանել ի ներքս, և սպանանել զնոսա։ Նայց մինչ մերձեցաւ ի դուռն սե- նեկին, ահա յանկարծակի հասին զեզան յամենայնի կուսէն պատիժք ի վր նորա. վնզի

վեզի խաւարեցան աչք նը, և մնաց անշարժ ի տեղւոջն, յորում կայր, և ոչ գիտեր թէ ուր էիցէ. ուստի խարխափեր, և ոչ գտրեր, և ոչ կարեր իսկ երթալ ուրեք։ Ապա սկսաւ ի ձայն բարձր կոչել արտաքս զկինն յանուանէ, և ասէ. Եկ ոիկինն արտաքս եկ. իսկ կինն ասէ, ոչ կարեմ այժմ գալ, դուռ եկ ի ներքս. և ծառային ասէ. Եթէ դուռ ոչ կարես, և ոչ կամիս գալ, գոնէ դուստրն քոյ եկեսցէ արտաքս. բայց նաև աղջիկն ասէ. և ոչ ես իսկ կամիմ գալ, դուռ եկ ի ներքս։ Այնժամ անօրէն ծառային, սկսաւ ի ձայն առաւել բարձր և դժոխային աղաղակել, և սրտմտեալ և կատաղեալ ընդդէմ անձին իւրոյ, մխեաց զգանակն ի կուրծս իւր, և անկաւ անդ կիսամեռ ի դեռին։ Օրոյ զանկմանն և զգոչման զձայնն իւրեւ լուաւ կինն, վազեաց արտաքս ընդ դառերն տեսանել թէ զինչ էիցէ այն. և իբրև եւ տես զծառային շաղախեալ յարեանն, և զսուրն ի ձեռին, և մերձ ի մեռանիլ, զարհուրեցաւ յոյժ. և սկսաւ լալ և աղաղակել ընդ դառերն։ Եւ լուեալ դրացեացն զձայն նը, ժողովեցան անդր. եկին նաև արք ի դաստաւորաց քաղաքին. և ամենեքեան հիացեալք և զահի հարեալք ի վր եղելոյն, հարցին ցծառային չար, թէ զինչ է այս, և ո՞ եհար այսպէս զքեզ։ Իսկ ողորմելին՝ որ և մերձ էր փչել զհոգին, խոստովան եղև և ասէ. կամելով իմ՝ սպանա-

նա-

նանել այսու դանակաւ զտիկինն իմ և զդուստրն նը առ՝ի կողոպտել զինչս նոյ, իբրև եկի՝ի դուռն սենեկին, ուր նըստէինն, խաւարեցան աչք իմ, և ոչ գիտէի թէ ուր իցեմ. և ապա սրտմտեալ. ես ընդդէմ ինձ, խոցեցի զիս. և զայս ասացեալ՝ փչեաց զոգին։ Օ որ լուեալ ամենեցուն, փառաւորեցին զԱստ, և զամենաքո կոյսն՝ զաղաւտարարն ջերմեռանդից իւրոց. զորոց առեալ էր զՀոգն՝ի վը իւր լինիլ նոյ խնամակալ։

Պոռաշ։

Յայսմանէ բարեպաշտ առնէիս ուսոյմնք և մեք՝ զմեզ, և զամ ընտանիս մեր, և զայլ որ ինչ մեր իցէ, յանձնել Հաւատով՝ի նախախնամութիւնն Աստ, և՝ի գթութիւնն նմա ածածկելն. զի նը կարօղ են քիւրապատիկ առաւել քան զմեզ պահպանել զնա հանդերձ մեօք ողջ, և անարատ, և անվտանգ յամ պատահարաց չարաց. վասն զի գասապետն առաքելոց. Օ ամ հոգս ձեր ընկեցէք՝ի նա. զի նա է, որ հոգայ վը ձեր. ։ պետր. է. 7։

Ղէյ ոմն ընդ որդւոյն խարոյ սպանեալ ամենաւքն կուսին ղերծաւ ի չեռաց մոաղբեաց, և ի գերութենէ :

ՀԱՒԱՏՔ ՀՒ.

Զոր պատմէ աստուածոս ի պատմութենէ հրաշից ոք ձեծածնին . գլուխ . ϛ : Եւ Հայրն աղէքսանդրոս պիտաղևեան . հատ . ա . ձառ . 16 :

Ի ժամանակին, յորում մեծն սպանիա հեծեր ընդ քեռամբ իշխանութենէն անհաւատ մուղբեաց, որք և նաւարտաւկութենէ գերեին զաշխարհն և տանէին ի յայրերիկէ, կայր ի քարկենան ծովեզերեայ քաղաք թագաւորութենէն կատալանիոյ այլ ումն պարկեշտ, քարի, և կատարեալ քրիստոնեայ : Էին սմա երկու որդիք. որոյ կրտսերն կայր ընդ հօրն. իսկ աւագ որդին գնաց ի գաւառն մուրկիայ՝ որ ի մեծն սպանիայ. և անդ ամուսնացաւ և ստացաւ ինչս բազումս, և եղև մեծատուն յոյժ. և զի չունէր որդիս ժառանգս ստացուածոց իւրոց, գրեաց բզմ անգամ առ ծերունի հայր իւր գալ ընդ կրտսեր որդւոյն իւրոյ առ նա ի մուրկիա : Եւ թէպէտ զառաջինն ոչ կամէր հայրն երթալ անդր վասն երկիւղի նաւարտականացն մուղբեաց, սակայն ի վախճանի ստիպեալ ի թախանձանաց աւագ որդւոյն, եմուտ ի նաւ ընդ կրտսեր որդւոյն իւրոյ, և ել

ի

'ի ձանապարհ գնալ անդր։ Եւ իբրև խա-
ղային 'ի խորս ծովուն, ահա յարեաւ
մրրիկ մեծ, և ընկէց զնաւն առ ափն
ափրիկեայ. ուր ըէ մնանէին 'ի նաւահան-
գիստ ինչ, զոր ինդ զքաղաքն նաւս ան-
հաւատ մուղրեայց։ Իսկ իբրև տեսին զնա
լինել սպանիացիս և քրիստոնեայս, դի-
մեցին 'ի վէր նոցա, և կալան գերի զա-
մենեսին, որք էին 'ի նաւին. և ընդ նմա
զպատուական ծերունին և զորդի նորա.
զորս և հապեալ կրկին շղթայիւք տա-
րան 'ի վաճառել։ Եւ եղև զի 'ի վաճա-
ռիլ իւրեանց՝ գնեաց զորդին նորա հա-
րուստ մուղրի ոմն, և զհայրն՝ այլ ոմն
մուղրի. և այսպէս բաժանեցան 'ի միմ-
եանց անտանելի ցաւօք. այլ սակայն 'ի
խնամն ՚ոյ ապաւինեալ, գոհանային զնոյն
ակն կալեալ փրկութեն նոր. և կային ա-
ռաքինի վարուք 'ի մէջ պագշոտ անհա-
ւատիցն այնոցիկ։ Իսկ՝ զկնի ամանոց ինչ
գերութեն իւրեանց, մինչ 'ի յերեքտասան-
երորդ աւուրն օգոստոսի ամանոյն կայր քա-
րի ծերունին 'ի խոսակցութեն ընդ այլ
քրիստոնեայ գերիս անդ 'ի սեպտեմբա-
ղաքի ՚ոն իւրոյ 'ի յափրիկէ, լսէաւ 'ի նո-
ցանէ, թէ յետ երկուց աւուրց ՚ոն լսէ
վերափոխման ՚ածամօր նր կուսին. զոր
սպանիացիքն տօնախմբեին մեծաւ հան-
դիսութիւն և ջերմեռանդութիւն։ Որ ըէ
յիշելն բարի ծերունին, լուծաւ յարտա-
սուս՝ յաղագս չկարելոյն գնալ յայնմ ա-

ւսուր յայցելութեի հրաշագործ պատկերի
ած տիրամօրն, որ կայր ի մենաստանն
ասացեալ տեղւոջ. ոմն սովոր էր՝ ամի ա-
մի առնել զայն այցելութիւնն։ Այսպա ի
հակամեն նոյնոյ տօնին չկարելով ի քուն
լինել զգիշերն ամ, վճռի խորհուրդ մը-
տայն երթ ի մենաստանն, սկսաւ լալ
և ի խորոց սրտե հառաչել և ասել. Յի-
շեա՛ ով ած կոյս ածածին, թէ ոչպէս
յամենայ տարւոջ գայի յայցելութեի քեզ.
և այժմ գոլով գերի անհաւատից՝ ոչ կա-
րեմ գալ. գթա՛ ապա ով ամենաքաղ կոյս
ի վրէ իմ, և հան զիս ի կապանացս, զի
ամ ինչ քեզ դիւրին է, թէ կամիցիս, և
զերծո՛ զիս ի ձեռաց քարբարոսից այսոցիկ.
ոմն զի ազատեալ՝ կարօղ եղէց համարձակ
օրհնել և գովել զքեզ։ Այս մինչ ասէր
զայս լալով կալաւ զնա քուն անոյշ. և
ահա երևեցաւ նմա օգոստափառ տիրու-
հին արկեալ զարեգակն զիւրև, և պսակս
յատեղաց ի գլուխն, և ասէ ցնա. Ո՛չ
երկնչիր. աւասիկ ես պատրաստ եմ օգնել քեզ։
Այս յայս բան ամենաքաղ կուսին՝ անկան
շղթայքն ի պարանոցէն և ի ձեռացն. և
անտեսանելի ձեռօք հրեշտակաց բարձ-
եալ եգաւ արտաքոյ բանտին՝ յորում կայր
փակեալ. և գնաց մինչև ի դուռն քա-
ղաքին։ Այս զի դեռ գիշեր էր, և փակ
էին դրունք քաղաքին, դարձեալ կարդաց
զնոր կոյսն յօգնուի. և նոյնժամայն գտաւ
արտաքոյ քաղաքին առ ափամբ ծովուն

մեծի ընդ արշալոյսն : Ելը և պահեցաւ
'ի նոյն ամենայնք կուսէն 'ի տեսութիւն ո-
մանց մուղբեայ , որք կանուխ ընդ ար-
շալոյսն՝ հանդերձ որսոյ շամբք անցանէին
առ նովաւ երթալ յորս . զոր ոչ նք տե-
սին , և ոչ շունքն զհատ նր առին , զոր
և առանց կարծեայց ըմբռնէին իբր հա-
ճոյագոյն որս՝ եթէ տեսանէին : Յայն-
ժամ 'ի ծունկս իջեալ բարի ծերունին ,
և զաչսն և զձեռսն ընդ երկինս ամբար-
ձեալ՝ մատոյց զանգաւ գոհութիւն ազատ-
չին իւրոյ ամենայնք կուսին , որ այսպէ-
սի սքանչելեօք փրկեաց զնա 'ի չարչարա-
վանգայ : Այլ յիշելով զկրտսեր որդին՝
որ ինայր գերի 'ի ձեռս մուղբեայ , հա-
րաւ յարտասուս . և ապաւինեալ յոգնուն
նր կուսին , սկսաւ դարձեալ աղաչել զնա
և ասել . ով կոյս ամենադթած , դու որ
եղեր մայր որդւոյն ծոյ , քաջ գիտես , թէ
զնր աղեաս սիրոյ ունին ծնօղք առ որ-
դիս իւրեանց . ապա աղաչեմ զքեզ , զի
ոնր փրկեցեր զիս 'ի գերութէ , այսպէս
հաճեսցիս փրկել նաև զորդեակն իմ : Ել
մեծի գթութէ ամենայնք կուսին : Այնպէս
հաղիւ թէ նա վճարեաց զաղաչանսն , և
ահա առաժամայն գոտաւ որդին առաջի
հօրն , որ երկօրեայ ձանապարհաւ հեռի
կայր 'ի կապանս չարչրմամ քաղաքի : Որ
իբրև եռես բարի ծերունին , փերկս էարկ
նմա և համբուրեաց զնա , և լալով մա-
տուցանէին գոհութիւն ոյ և ամենայնք

մօրնէ։ Այս մինչ գնային զափսէն ծովուն՝ գտանել զնաւ ինչ երթալ յաշխարհ իւրեանց, տեսին ի հեռուստ զփոքրիկ նաւակ մի, յորում կային երկու զեղեցիկ երիտասարդք, որք էին երկու հրեշտակք, և վարէին թիովք գնաւակն, և գային դէպ առ նոսա։ Յորոց՝ մինչ կասկածելով թէ մուղրիք իցեն, սկսան փախչիլ, ձայն բարձեալ երիտասարդացն, աղաղակեցին, և ասեն. Մի երկնչիք ով դուք անցաւորք, եկայք ի նաւակ մեր, և հանցուք զձեզ՝ ուր և կամիք։ Յայնժամ քաջալերեալք ի ձայնէ նոցին, դարձան յետս, և մտին ի նաւակն. և երջանկաբար երթային ի ծովէ ահագին մինչև մերձենալ նոյ ի սպանիա։ Այն ահա պատահեաց նմա մեծ նաւ մի սպանիացւոց՝ որ երթայր ի կատալանիա. և յայն մուծին երիտասարդքն զերկոսին գերին՝ զազատեալս ձեռամբ ամենանոր կուսին. և ինքեանք այլ ոչ ևս երևեցան։ Այլ՝ իբրև չնորհօք ամենանոր կուսին հասին ողջամբ ի կատալանիա, առաջին գործն՝ զոր արարին երկոքին նոքք հայր և որդի, եղև այս. զի գնացին առաժամայն ի մենաստան առ ի մատուցանել գոհութիւն ամենանոր կուսին ազատարարին իւրեանց։

Աղաչեսցուք և մեք զամենաքոյն, զի և զմեզ զերծուսցէ ի գերութենէ ախտից մերոց և ի խիստ ծառայութենէ մեղաց. որովհետև ըստ ձեզ քանի. Ահ ասնէ վէրք, ծառայ է մեղայ։ Ահա այս է ծառայութին և գերուձի առաւել ողբալի քան զարտաքին գերութենէ մարմնոյ։ Ուր՝ ետ թէ ցաւակցիմք գերեաց՝ յորժամ տեսանեմք զնոսա զկեալս ի հայրենեաց և ի սիրելեաց իւրեանց, և անկեալս ըստ ձորուձք բռնաւորաց, ապա ոչչափ ցաւիլ պարտիմք վասն մեր՝ յորժամ մեզանչեմք. որովհետև զրկեալք յայնժամ ի ժառանգուձէ արքայութենն երկնից՝ ի մերոց հայրենեաց, և յընկերակցուձէ հրեշտակաց և սըգ՝ ի մերոց սիրելեաց, լինիմք գերի դիւին՝ անողորմ բռնաւորին։ Ասաի հայցեսցուք յամենասէր կուսէն, զի և զմեզ ազատեսցէ ի գերուձէ մեղաց. և տացէ մեզ զշնորհս օրդւոյն իւրոյ առ ի ոչ դառնալ վերստին ի նոսա։

Հաստատեալ ամենաւբ կոչեն ի գերութիւնէ զորդին այրի
կնոջ ոմանցուն, եւ որոյ չերկեւանպէ. եւ զոսկեր
նը արար զնեցե ինն շնորհս։

ՀՐԱՇ. ՀԱ։

Զոր պատմէ հայրն կամիքեմպերկի ի գիրս իւր. հատ. ը։ Եւ հայրն օկզաւիոս. և հայրն գառւսս բոլիեան։ հատոր. ը. օրինակ. 15։

Շուրջ զամաւ փրկչին. 1570. ի քաղաքին կաստանիայ՝ որ է ի սիկիլիայ կղզւոջն, էր կին ոմն այրի անուն՝ բենիկնե, որ Թարգմանի բարեգութ. կին աղքատ արդարև, բայց Համեստ, բարեպաշտ և յոյժ ջերմեռանդ առ նը կոյս ածածինն։ Լաւ ունէր զաւակս երկու. մին արու, անուն գեզիսերիոս. և միւսն էգ՝ անուն գրատիա, որք էին սիրտիանք մեծ՝ այրուն ե նը։ Այր՝ ի նմին քաղաքի և մեծատուն մի տիրամօր նը կուսին՝ լքեալ յաշխարհէ. և կոչիւր ածամայր տաքալայ։ Ընկալաւ բարեպաշտ կինն այս զհոգ այսր մատրան յերիցանց քաղաքին, որոց անկ էր տալ զայնպիսի հրամանն, և ծառայէր անդ վն սիրոյ ամենանը կուսին իբր լուսարար այնր եկեղեցւոյ կամ՝ մատրան։ Եւ՝ պատահեցաւ, զի որդին նը պատանեակ գեղեցիկ մինչ մտեալ ի նաւ գընայր

նայր ընդ ծով, կալեալ եղև ի նաւաս-
տակային բարբարոսաց, և գերի վարեալ
տարաւ ի կոստանդնուպոլիս, և անդ վաճա-
ռեցաւ ումեմն տաճկի նախարարի։ Օ որոյ
զգերի վարին իբրև լուաւ ողորմելի մայրն,
հարաւ յարտասուս, և լայր անմխիթար
զոհի և զգիշեր ի վր կոստեան որդւոյն
իւրոյ. և ոչ դադարէր ի հայցելոյ յամենայնէ
կուսէն զաղաւտուն որդւոյն։ Պայծրեկոյն
միւսմ միանչ յարդարեր զկանթեղ խորանին
տիրամօր ընչ կուսին, և ընդոյր յայն զձէթ
առ ի զգիշերն ողջոյն վառելոյ, և հայեր
ի պատկեր նր, շարժեցաւ ի ջերմեռան-
դուն մեծ քան զոր սովքն էր՝ և ի գուշթ
աղերսանացդ, և ասէ. ով ամենագթած
կոյս ածածին՝ օրհնեալդ ի կանայս, հայ-
ցեմ ի քէն, զի վ ամենօրհնեալ պատոյ որո-
վայնի քոյ՝ փրկեացես զորդեակն իմ ի գե-
րուէ, վ որոյ գալարին աղիք իմ զոհի և
զգիշեր։ Զարառեալ զաղօթան գնայ ի
տունն իւր առ ի հանգչիլ, քանզի գիշեր էր.
և իբրև ելանէր ընդ առաւօտն, լուաւ զի
բազմեր ումն զդուռն տանն. և իբրև եբայ
տեսանել թէ ով իցէ, եառս, զի էր պատա-
նի ումն զգեստաւորեալ փառոյն հանդերձիւք
տաճկի՝ իբր սենեկապետի իշխանի ու-
րումն. և ունէր յաջ ձեռին իւրում գօրակ
մի արծաթի, և ի ձախն՝ զբաժակ մի
ոսկի. և երևէր իբր ընտրեալ զայն և առ ի
յարքունւոյն։ Օ արհուրեալ կինն ի տես-
լենէ առտի՝ ձգեաց զձեռն փակել զդուռն

ընդէմ նորա։ Իսկ պատանեակն օտարոկան արդել զնա առ՝ի զդուռն փակելոյ, և ասէ. զի՞ զարհուրիս մայր իմ, ես եմ աւազիկ որդեակն քո՝ զոր կորուսեր. և ընդէր ոչ Հայիս յերեսս իմ։ Իսկ կինն իբրև ծանեաւ զնա՝ի ձայնէն և՝ի կերպարանացն, անկաւ՝ի գետին՝ի սաստիկ խնդուքէն ուշաթափեաւ։ Իւ ապա իբրև ուշաբերեալ յոտն եկաւ, ասէ ցնա. ո՛վ, յո՞ր կերպարանս տեսանեմ զքեզ որդեա՛կ իմ սիրելի. ուս տի՞ եկիր լոյս աչաց իմոյ. ո՛վ փրկեայ զքեզ. և զի՞նչ ցուցանեն անօթքդ այդոքիկ, որք են՝ի ձեռս քո։ Յայնժամ ընկաւ պատանեակն պատմել նմա զգերի վարին իւր, և զտարեալ լինելն՝ի կոստանդնուպօլիս, և զվաճառիչն անդ նախարարն մեւսմ, և զկարգիչն՝ի նմանէ մատուռճակ նորին։ Իւ ապա ասէ. արդ մինչ յերեկոյիս յայսմիկ կայի այսու անօթովս և բաժակաւս՝ի սեղանի նախարարին, տալ նմա ըմպել, ահա ձեռն իմն աներեւոյթ յափշտակեաց զիս անտի, և բերեալ եդ առաջի դրան տանս մերոյ. և ոչ գիտեմ, թէ ո՛ եղև պատճառ մեծի երախտեաց և ազատութես այսմ եղելոյ առ իս՝ի նմանէ. կարծեմ թէ աղօթք և բարեպաշտութի՛ն քո մայր իմ՝ արարին ինձ զայս չնորհ։ Վերոխանի եւս մայրն և ասէ. ո՛չ ես, այլ սիրտս՝որ կոյսն ազատեաց զքեզ որդեակ իմ. վասնզի յերեկոյիս յայսմիկ առաւել ջերմեռանդօք քան զայլ ևս աղ

խնդրե-

ընդ բեցի՝ ի նմանել փրկել զքեզ՝ ի գերուէ,
և ահա նա առաքեաց զհրեշտակ իւր. և
եւ քերել զքեզ՝ ի տունս քո: Այսպա ես սի-
բելն որդեակ իմ, ես երթիցուք՝ ի մատուռ
նէ. և առաջի պատկերին գոհասցուք ըզ-
նմանել: Յե առեալ տարաւ զնա՝ ի մատուռն,
ուր դեռ կայր՝ ի վառ կանթեղն. և անկ-
եալ անդ երկոքինն ևս՝ ի վէր երեսաց իւր-
եանց մատուցին թէմ ընորհակալուիս ազա-
տարար տիրամօր նոր կուսին: Յե ապա
ընծայեաց պատանեակն զանօթն զոյն
արծաթի և զբաժակն ոսկի՝ սեղանոյ նոր
տիրամօրն. որք և կան և պահին անդ
մինչև ցայսօր՝ ի յիշատակ սքանչելեացն
եղելոց: Յե ահա տարածեցաւ լուր սքան-
չելեացս ընդ աշխարհն ամ, և բազումք
գնային՝ ի մատուռն յայն յուխտ առ հրա-
շագործ նոր տիրամայրն: Յաւարտեալ զայս,
լուիցուք և դընորհն զուր արար նոր կոյս
դատեր քարեպաշտ կնոջս այսորիկ: Յոդ՝
զկնի քանի մի ամաց մեռաւ քարեպաշտ
կինս այս. և յանձնեաց զհոգ այնր մատ-
րան դատեր իւրում, որ էր իբր չորեքտասան
ամաց: Յե ահա պատահեցաւ յաւուրսն
յայնոսիկ, զի՝ ի քաղաքին պանդրմոյ կալ-
եալ էին իշխան ոմն մեծատուն, և ամ-
բաստանեցաւ առաջի դատաւորի քաղա-
քին յաղագս յանցանաց ինչ գլխապար-
տուԹե: Յե Թէպէտ անմեղ էր նա, սա-
կայն բռնադատեալ՝ ի խոստուԹէ տան-
ջանացն, խոստովան եղև գոլ պարտաւոր.

ուստի

ուսոի հատաւ վճիռ 'ի գատաւորէն գըլ-
խատել զնա , և արկաւ 'ի բանտ : Իսկ ո-
զորմելի իշխանն տեսեալ զինքն զուրկ յոյժ
մարդկային օգնութենէ , դիմեաց մեծաւ յո-
սով առ նոքա ծածանինն՝ առ մայրն ողոր-
մութիւն , և ուխտեաց ուխտ առ նա , զի
թէ ազատեսցէ զնա 'ի մահուընէ , եր-
թիցէ յուխտ 'ի կատանիայ առ հրաշա-
գործ պատկերն Ներ , որ 'ի մատուռն տա-
քաղայ : և ապա արասցէ ողորմութիւն որք
և աղքատ աղջկան միւսմ , պահելով ընդ
նմա զնո այնր բարերարութիւն : Ոչաւ ա-
զաչանայ Ներ ամենաքաղ կոյսն . և փրկեաց
զնա 'ի մահուընէ այսու օրինակաւ : Եր
'ի քաղաքին պանդրմայ նահապետ ոմն , որ
զնա ծառայութիւն իբրոյ 'ի գործս արքունիս՝ ըն-
կալեալ էր 'ի Թագաւորէն զայս հնարս , զի
կարօղ լինիցի ապրեցուցանել զմահապարտ
որ 'ի մահուընէ : Ըդ՝ սա շարժեալ առ յոյժ
գնայ առ գատաւոր քաղաքին , և եղոյց
նմա զիշխանութիւնն , զոր ունէր յարքայէն
ապրեցուցանել զմահապարտ որ . և ինք-
րեայ 'ի նմանէ զազատութիւն իշխանին .
և նա հնարհեաց նմա : Ապա գնացեալ 'ի
բանտն՝ նախ մխիթարեաց զողորմելն իշ-
խանն , և ապա ազատեաց զնա 'ի բան-
տէն : Իսկ սա ընկալեալ զայսպիսի անակ-
նաւնելի ազատութիւն , ծանեալ զոյն լի-
նել 'ի հնարհաց ամենաքաղ կուսին . ուսոի
անկեալ 'ի վէր երեսացն , մատոյց նմա զան-
բաւ գոհութիւնս : Եւ ելեալ գնայ առ-

ժա-

ժամայն՝ի կատանիա կատարել զուխտ իւր՝ զոր ուխտեաց տիրամօր նը կուսին։ Երդ իբրև էհաս՝ի դուռն քաղաքին, ահա ընդառաջ ել նմա նախանամուխն այ աղջիկ ոմն աղբատ, որ էր դուստրն վերըդբեալ բարեպաշտ կնոջն. և էհարց ցնա իշխանն, Թէ ո՞ր է մատուռն հրաշագործ տիրամօրն տաքալայ։ Նա ասէ աղջիկն. ոչ կարեմ ցուցանել քեզ զայն ասաի բարեպես տէր իմ, այլ՝ եկ ընդ իս, և տարայց զքեզ անդր։ Նա առեալ տաբաւ զնա՝ի մատուռն, և երբայց նմա ընդուռն մատրան, յոր մտեալ իշխանն, գընաց առաջի պատկերի տիրամօր նը կուսին. և անկեալ յերկիր գոհացաւ զնմանէ. և զկնի գոհանալոյն ասէ ցաղջիկն, ուր է լուսարար մատրանս, զանգի կամիմ տալ նմա նուէրս ինչ վն սեղանոյ նը տիրամօրն։ Պատասխանի եառ աղջիկն և ասէ, ոչ ունի տէր իմ այս մատուռ զայլ լուսարար՝ բայց յինէն, զի ինձ յանձն առաբառ հոգ սը՝ի մօրէ իմմէ։ Նա ասաի սկսաւ պատմել նմա, Թէ ծառայեաց մայրս իմ՝ ժամանակս ոչ սակաւ՝ի մատրանս յայսմիկ ձեծամօր նը կուսին, և ընկալաւ՝ի նմանէ զհրաշալի ազատութիւն որդւոյն իւրոյ՝ի գերութենէն տաճկաց. և ապա՝ի մեռանիլն յանձն արար ինձ զհոգ ծառայութեանէ մատրանս ասելով, ծանիր զնա զատար իմ սիրելի, զի՝ի վարձ ծառայութեանս՝ զոր առնես ամենայնիւ կուսին, ընկալ-

կալցիս անվրէպ ի նմանէ զմեծամեծ պար-
գևս . և յատկապէս զայս չնորհ , զի ե-
ղիցիս վիճակեալ ի պատուաւոր ի մն ա-
մուսնութեն : Որդ՝ ինչ պատմէր զայս
աղջկին , նկատեր իշխանն ի հասեստ կեր-
պարանս և ի չնորհալի բանս նր . և յի-
շելով զսխտան իւր՝ զոր արար ի քանահին,
ասէ ի միտս իւր , սա է առանց կարծ-
եաց աղջկին այն աղքատ , զոր կամի Թա-
գուհին հրեշտակաց , զի ընտրեցից ինձ ի
հարսնութեն : Եւ ետ կոչէ իսկոյն զքա-
հանայն մատրանն և զայլ քահանայս շըր-
ջակայ տեղեացն , և պատմեաց նոյ զար-
կանելն իւր ի քանտ , և զսխտան , զոր ա-
րար անդ , և զաղաւաթելն իւր . և ապա
ասէ . ահա այս աղքատ աղջիկ է ըստ իմ
կարծեաց , զոր կամի տիրամայր նր կոյս
ընտրել ինձ ի հարսնութեն : Եւ նր հաճ-
եալ ընդ բանսն նր , հաստատեցին զայն :
Եւ ապա առեալ զհաւանութեն ի բերա-
նոյ աղջկանն , պսակեցին զնա ընդ նմա
ի նմին մատրան : Եւ սփռեցաւ համբաւ
աքանչելեացն ի քաղաքին . և կուտեցաւ
անդ քաղաքն ամենեսեան զհարսն և զփե-
սայն . և ընկերակցեալք ըստ նոսին գո-
վելին ի ձայն ցնծութեն զհրաշագործ նր
տիրամայրն : Իսկ հարսնացեալն բարե-
բախտ՝ նախ քան զչուշելն ըստ փեսային իւ-
րում , անկաւ առաջի պատկերի տիրա-
մոր նր կուսին , և մատոյց նմա զջերմե-
ռանդ չնորհակալութիւն . որ զարմանա-

լի կերպիւ քարձրացոյց զխոնարհն . և եկից քարուքձ և պարգևօք :

Պատ. :

Քանզի տեսաք ՚ի պատմուձս , թէ սկզբաց , և սիրէ ամենայնք կոյսն զաղքատս և զխոնարհս , չանսայմ՚ք ապա և մեք սիրել զաղքատուն և զխոնարհուքձն . վասն հիմն քրիստոնէական կրօնի է աղքատուքձնն և խոնարհուքձնն . վասն այն որդին ոչ ՚ի սկիզբն նորոյ կտակարանի ՚ի բանալ զբերան իւր առ ՚ի դնել զնոր օրէնս , ասաց . երանի՞ աղքատաց հոգւով : Այլև աղքատուքձնն է աստիճան , որով ելանեմք ՚ի կատարելուքձն սրբուքձ , զի ասէ նոյն փրկիչն . եթէ կամիս կատարեալ լինել , երթ վաճառեա զինչս քո , և տուր աղքատաց : Յորմէ իմանամք , թէ որք փախչին յաղքատուքէ , և սիրեն զփարթամուքիս , հեռացեալ ՚ի բացեայ են յայ . ոչ ասէ նոյն փրկիչն . Ոչ կարէք ոչ ծառայել , և մամոնայի :

Այն ոմն ի ժամուն յորում ապականելոց էր զնա այր նոր, ապաթեցաւ ահանգիստ աբ ածածնին։

ՅԻՒԼԻՈՍ ՅԳ։

Ըստ պատմէ հայրն Ֆրանչիսկոս մարքիզեան ի կարգ աղօթատրաց ի գիրս իւր ի սեպտ. 10։ Իւ հայրն աղէքսանդրոս գիւտաղևեան. հատոր. ա. Ճառ. 15։

Ի միում քաղաքի նահանգին պատոմայոս՝ երիտասարդ ոմն աղքատ, ամուսնացաւ ընդ աղքատ աղջկան միոյ։ Իւ ի սուղ ժամանակի սպառեալ զնմանինչ՝ զոր ուներին, և զանկաւիկ օժիտան և՝ զոր ուներ աղջիկն, ժամանեցին ի վերջին թշուառութիւն. մանաւանդ՝ զի երիտասարդն չուներ և զարուեստ ինչ առ ի շահել զինն։ Այսպա անձամարսեալ երիտասարդին, գնաց զինուորեցաւ ի միում գընդէկի ռուսաց ենէրալին վինեակոյ. և ի մեկնիլն յերերաց՝ լսէին թէ այրն և թէ կինն, զի դեռ չէր լրացեալ մի ամն ամուսնութեան նոց։ Այր մանաւանդ ողորմելի կինն՝ ոչ միայն վասն այսորիկ, թէ մնայր առտեղութեանջ առանց գլխաւորի, և մուրացիկ աղքատ, այլ զի զայր զանձնէն գոլնոր յուղ։ Այսպէս՝ զի եր կին համեստ և երկիւղած ի Տէնէ, վն այն նախ յետ, և ապա յամենանոր մայր նոր եղ զոյգս իւր, և

կայր

կայր ուրախ. և սկսաւ ծառայել ամենայնք
կուսին ամ ջերմեռանդութ և հաւատարմութ. Ոչ
եցաւ և յայն եղբայրութ ամենայնք կուսին, որ ասի եղբայրութ գոտւոյ
սբ Ածածնին. և կրէր ի մէջն զգօտին այնր
եղբայրութ. և յայնմէ աւուր ասէր զնզ
ղօթան, զորս սովոր էին ասել եղբարք և
քրոջք այնը եղբայրութ. այլև ի վերջին կիւ
րակէն իւրաքանչիւր անտոց ընդ սովորութ
նոյ խոստովանէր և հաղորդիւր: Ա՛ւ յա
ղագս այսպիսի բարի կրթութ իւրոց աշ
ժանի եղև մեծամեծ օգնութ ամենայնք
կուսին, մանաւանդ ի յետագայ դիպուածս:
Ա՛րդ՝ երթալով երթայր, և սաստկէր լի
նէր գոլ կնոջն յղի. և յանձն առնէր զինքն
ջերմեռանդապէս տիրամօր սբ կուսին վճ
այսր բանի: Ա՛ւ իբրև լրացան ինն ամիսք
յղութեն, ծնաւ երջանկաբար զաւակ
արու. և խակայն ծնօղք կնոջն ծանուցին զայն գրով առնն փեսային իւրեանց,
որ էր՝ ոչ ասացաք, զինաւորեալ ի հե
ռաւոր գղեկի միում տէրութեն վենետկոյ: Օ որ իբրև լուաւ զինաւորն, սկսաւ
կասկածիլ, թէ գուցէ ոչ իցէ այն զա
ւակ յինքենէ. ուստի բորբոքեալ ի սրտմնութեն ընդդէմ կնոջն, խնդրեաց հրա
ման ի զօրապետէն իւրմէ երթալ աւուրս
ինչ ի հայրենիս իւր և դառնալ. և նա
եաս նմա զայն հրամանն: Ա՛րդ՝ մինչ մըտ
եալ ի հայրենի քաղաքն, մերձ էր մտա
նել ի տուն իւր, եաես, զի ահա կինն ե
ւ

լաներ ըզ դուռն տանն արտաքս, և ու-
ներ ՚ի գրկին զերեխայն պատեալ խան-
ձարրօք: Որ իբրև ետես զայրն, և զի չու-
ներ կասկածանս ինչ ՚ի մտի, գնաց ու-
րախութեամբ ընդ առաջ նմին, և ողջունեաց
զնա սիրալիր բանիւ: Իսկ այրն կատաղ-
եալ ՚ի նախանձոյէ պատուհասն իւրոյ,
ձգեաց զձեռն և էհան զսուրն, և ՚ի հե-
ռաստանէ իբրև առիւծ գոչելով ասէ. ո՛վ
եղեռնագործ, ո՛վ ապիրատ՝ այսպէ՞ս ա-
նարգես զիս, այս է խոստումնդ, զոր ա-
րարեր ինձ, և այս է հաւատարմութի՞ւդ՝
զոր երդուար ինձ. այլ ես երդնում ՚ի
նոր, թէ խնդրեցից վաղվաղակի զվրէժ
իմ: Ասաց և դիմեաց ՚ի վե՛ր կնոջն,
և վերացոյց զսուրն առ ՚ի հատանել զ-
գլուխ նմին: Յայնժամ կինն ամբարձ զձայն
իւր և ասէ. ո՛վ ամենանո՛ր կոյս ՚ած ածին,
հա՛ս ինձ յօգնութի՛ւն, և փրկեա՛ զիս ՚ի վը-
տանգէս: Եւ ընդ ասել կնոջն զայս, ե-
րեխայն, որ էր ՚ի գրկին՝ ձգեաց ինքնին
արտաքս ՚ի պատատմանց խանձարրոյն ըզ-
ձեռան իւր փոքրիկ, և առնացի քաջութի՛ւն
կալաւ ՚ի վեր ընդ օդս զսուրն՝ որ իջա-
ներ ՚ի վե՛ր մօրն: Յայց ոչ ասաց վերջացաւ
զբանն ելլելոյ ամենանո՛ր կուսին, այլ արար ևս,
զի ՚ի նախնում վայրկենի բացաւ լեզու ե-
րեխային, և պայծառ ձայնիւ ասաց. կա՛յ
հա՛. մի՛ եւ եմ որդի՛ դո, և դո՛ւ ես հայր իմ:
Յայնժամ իբրև ետես զինուորն զերկուս
աքանչելիս զայսոսիկ՝ զմեծամեծս, պակ-

եաւ

եաւ ՚ի հիացմանէն, և ծանեաւ զանմ-
ղուքի ամուսնոյն իւրոյ. և խնդրեաց ար-
տասուօք և խոնարհութիւ վներուեաւ Թիւր
կարծեաց իւրոց։ Տարածեցաւ լուր սքան-
չելեացս ընդ բոլոր գաւառն ընդ այն, և
բորբոքեցաւ յամենեսեան ջերմեռանդուքի
մեծ առ ամենաներ կոյս ածածինն. և առ
այն եղբայրուքի նր։

Պատուհաս։

Ո անասցուք և մեք իբրև զայս աղքատ
կին յուսալ միշտ յԱստ, և յամենաներ մայր
նորա. որով և մեք գայցուք միջնորդուքի
նորա զողորմուքի Աստուծոյ։ Ալ ընդ նա է ա-
Թոռ չնորհաց, ուր հանգեաւ աղբիւրն
ողորմուքի. վորմէ ասէ առաքեալն. Ա՛ա-
պիցուք այսուհետև առաջի աՀոռոյ շնորհաց նր,
զի ընկալցուք ողորմուքի, և գտցուք շնորհս ՚ի
դեպ ժամանակի օգնականուքե. Եբր. 3։ Աստի և
մեք ընդ մարգարէին երեմիայ ասասցուք
միշտ առ Աստ. Ցիշեա պաՀոռ ժառաց ոդ. ա-
ՀՀ դրեր պոխ ոտ՝ որ ընդ մեզ. յի նայեաց ՀՀ
յաԹոռ փառաց քոց. որ ի մայր քոյ ա-
մենօրհնեալ. և վասն արդեանց նորա ո-
ղորմեա մեզ։

ՀՀ զարթեալ ամենաքեզ էոյն զՔեզ գտուսհին գեղ-
նովչեալ ՚ի Տաճոնանէ, սա որ գտաւ-
պարգեւեալ ամբաստանութեամբ
շնոաւնէ ։

ՆԱՐԱՏ ՆԴ։

Զոր պատուեն հրագեղս և նոզանոս ՚ի գերս Իւ-
ևանց ։ Եւ Տայրն գառլոս բովիեան ։
Տատար ։ ՃԸ ։ օրինակ ։ 37 ։

Ընձեռական դքսուհին գենովեփէ՝ դաւսար բրիգանտիոյ դքսին՝ ամուս-նայաւ ընդ սիփրիդոսի պալատականեան մեծի իշխանին ։ Այս դքսուհի՝ բայ ՚ի լինելոյն ընդ բնածին բարուցն՝ խնամատուն, շնորհալի և ցոյժ գեղեցիկ, եր և ցոյժ ջերմե-ռանդ առ նոյս նոզածինն, և դրե-թէ զօրն ոզջոյն կայր յաղօթս առ նոս. և ևս սիրոյ նորա՝ որ ինչ անկանէր ՚ի ձեռս իւր, թէ դրամ էիկ, և թէ այլ ինչ, տայր աղքատաց ։ Այլ մի ամուլ եր և ոչ ծնա-նէր, վասն այն ազատէր անդադար զնոր կոյսն, զի ևս առնեսցէ պատուղ որովայնին իւրոյ տացե ինքեան զղաւակ ։ Ոչաւ աղա-չանաց նոր առնեսցէ կոյսն. և յղացաւ նա յաւուրն իւրմէ ՚ի սիփրիդոսէ իշխանէն ։ Եւ հաղիւ եր նա յղացեալ, ահա հարկ եղև մեծի իշխանին սիփրիդոսի գնալ նաւուք ՚ի պատերազմ ընդդէմ բարբարոսաց ։ Եւ կին

զկին իւր, և զորմ, որ ինչ իւրն էր, հան-
դերձ գաւառաւ Տրուէ իւրոյ՝ յանձն ա-
րար ումեմն հզօր բարեկամի իւրում՝ կո-
չեցեալ գողմն։ Այս գողմն՝ այր անօրէն
և պագշոտ՝ ըմբռնեալ՝ ի գեղոյ դքսուհ-
ւոյն գենովեփայ, հարաւ սիրով նէր. և
խնդրէր պեսպես չողոքորդութիւք բանից
և ընծայատուութեաւ՝ որպէս զնա՝ ի պիղծ
կամս իւր։ Այլ իբրև ոչ յաջողեցաւ նմա
այսու Ճանապարհաւ որպէս զնա, վնգի
բարեպաշտ դքսուհին ունէին ոչ մատուցա-
նէր բանից նէր, յաւել առնել զայս նեն-
գութիւն, զի թերևս այնու որպէսզի զնա.
յի է. զի գրեաց Թուղթ մի առաք, և կըն-
քեալ տարաւ առ դքսուհին իբրու եկեալ
առ նա՝ ի զօրապետաց առն նէր։ Օր իբ-
րև եցոյց դքսուհին՝ ի ներկայութիւն նէր,
և ետես, զի գրեալ կայր՝ ի նմին, Թէ մե-
ռաւ այր քոյ՝ ի Ճանապարհին՝ իշխանն սիփ-
րիդոս, հաւատացյ այնմ ատուէ, և սկսաւ
տրտմիլ յոյժ և լալ. և ապա մոեալ՝ ի
մատուռն ածածինին՝ որ՝ ի պալատին իւ-
րում, ողբայր առաջի նէր և կոծէր։ Ա-
ի գալ փոքր մի Թմրուքէ՝ ի վէր նէր, ա-
հա երևեցաւ նմա նոր ածածինն, և մխի-
թարեալ զնա՝ ասէ, մի՛ տրտմիր և մի՛
վշտանար դուստր իմ սիրելի, զի կենդա-
նի է այր քո՝ իշխանն սիփրիդոս. և միայն
ունկնդիր՝ ի յիւրոյն հանդէսն՝ ի խաղաղու-
թէ։ Օ գաստատեալ՝ ի Թմրուքէ անտի
դքսուհին, ուրախացաւ յոյժ. և հրամայ-

եաց քերել կերակուրս, զի կերիցէ։ Յայն-
ժամ գողոնն այն տեսանելով զնա ուրախ,
համարեցաւ թէ ունի կամն առնուլ զնա
յայր իւր. ուստի եւս քերել նմա քեզմէ հա-
մադամ կերակուրս և ըմպելիս։ Եւ ասպա
անպատկառաբար ասէ. ահ զքսուհի՛ ա-
հա ծանեար, զի մեռեալ է այր քո. և
ես եմ հրամանատար տան նորին և քեզ։ ա-
պա ել ընդ լեր ինձ կողակից, զի բազումժա-
մանակք են, յորմէ հետէ ցանկամ քեզ։
Եւ զայս ասացեալ դիմեաց ի վեր նորա
ի գրկել և համբուրել զնա։ Իսկ բարե-
պաշտ դքսուհին էած ապտակ մի նմա
ուժգին. և ի բաց մերժեաց յինքենէ. և
ինայ ողորմելին զամօթի հարեալ յոյժ.
և յայնմհետէ խնգրեր առնուլ վրէժ ի
դքսուհւոյն վն այնր մեծի անարգանաց
իւրոց։ Եւ այսորիկ եհաս ժամանակ
ծննդեան դքսուհւոյն, և ծնաւ երջան-
կապէս զորդի մի գեղեցիկ և հնարհալի.
և յաւել ևս ի բարեպաշտութի՛ն և ի ջեր-
մեռանդութի՛ առ ամենայնէ կոյսն վասն
այսր պարգևի։ Եւ ահա ոչ յետ բազում
աւուրց՝ զարձաւ այր նորա իշխանն սիմ-
բիդոս ի պատերազմէն ի տուն իւր. և
անօրէնն գողոն նենգութի՛ մեծաւ ամ-
բաստան եղև զդքսուհւոյն՝ ունել զայն
որդի ի հնութէ։ Եւ իշխանն՝ որ ոչ գի-
տէր, թէ քանի մի օր յառաջ քան զդնալ
իւր ի պատերազմ, յղի էր նա յինքենէ,
հաւատաց ամբաստանութե՛ն. և բար-
կաց-

կացէ՛ջոյժ՝ հրամայեաց սպասաւորացն իւ-
րոց տանիլ արկանել զմայրն և զորդին ՚ի
գետն առ ՚ի հեղձանիլ։ Ցարան սպասա-
ւորքն զողորմելի անմեղ դքսուհին ընդա-
ծին զաւակին իւրոյ հեռի ուրեք յոյժ ՚ի քա-
ղաքէն. և գթալով ՚ի վերն նր, ասեն ցմի-
մեանս. գուցէ անմեղ իցէ սա. ուստի
փոխանակ ՚ի գետն արկանելոյ, արկին և
Թողին յանմարդաբնակ յանտառի միոմ։
և ինքեանք դարձան և ցուցին իշխանին
կատարեալ գոլ վհրամանն նր։ Այլ ո-
ղորմելի դքսուհին ՚ի սարսափելի անտա-
ռին յայնմիկ Թողեալ և ՚ի բաց ընկեց-
եալ յամենեցունց՝ առանց ունելոյ զկե-
րակուր Թէ ինքեան և Թէ զաւակին, զի
ոչ ունէր և զբաւական կանձն տալոյ նմ։
միայն Թէ կայր առ նովաւ առուս ինչ
ջրոյ, որով զովացուցանել կարէր զծա-
րաւ իւր։ Այսպա անդ ՚ի վերն գետնի ՚ի
ծունկս իջեալ սկսաւ գառն արտասուօք
աղաղակել առ խնամակալ իւր առ Թա-
գուհին հրեշտակաց, և ասէ։ Վիտես,
ով նր կոյս ածածին, զի Թէպետ մեղա-
ւոր եմ յոյժ այլ ամ մեղօք. բայց սակայն
անմեղ եմ ՚ի յանցանաց չնաւԹե, վն ո-
րոյ այսպէս դատապարտեցայ. և Թէ ես
մեղաւոր իցեմ, զո՞ր մեղս ունի երեխայս
այս՝ որ գեռ միոյ ամսոյ է. և այսպէս
չարաչար մեռանի. ապա և դու մի Թո-
ղուր զիս կոյս ամենագԹած, և հասյօգ-
նուԹիւն լինիր և զաւակիս իմոյ, և փրկեա՛

զիս ՚ի գազանայ տեղւոյս, և տուր մեզ
կերակուր, զի դու միայն կարես օգնել
ինձ, և ՚ի քեզ է ամ յոյս իմ: Եւ ահա
մինչդեռ բանքն ՚ի բերանն էին, ձայն եղև
յերկնից առ նա յամենանք կուսէն, որ
ասէր. «Երեկ՛ դ եմ և բարեխմդ եմ փափաւելի. գա-
լէջի, ըե Բողէդ գնել երբեք»: Եւ յայս բան ա-
մենանք կուսին եկն վազելով յանապատե
եղն մի, և տարածել ընկողմանեցաւ առա-
ջի դքսուհւոյն՝ ի վէր գետնի՝ յանդիման կա-
եալ զատկանն. որով ցուցաներ տալ կաթն
զաւակին նորա: Երբ տեսաւ յոյժ բա-
րեպաշտ դքսուհին, և մատոյց զորդին
իւր ՚ի ստինս նր, և կերակրեաց զնա. և
եկաց մնաց եղն առ նմա ցայնչափ ժամ, մին-
չև մեծացաւ մանուկն, և հատաւ ՚ի ստե-
նէ: Նոյն ինքն դքսուհին կերակրիւր խոտե-
ղինաք անտառին. և եկաց մնաց անդ իբրև
անապատաւոր զամն վեց. և տանէր զայն
դառնութի՝ ճգնուե՝ մեծաւ ուրախութ՛ վն
սիրոյն քի և ամենանք մօր նր. որ և միշտ
ներքին այցելութ՛ իւրով միսիթարէր զնա:
Ի կնի վեց ամաց եղ իշխանն սիփրիդոս
յաւուր միւմ յորս երթոց յայն անտառ.
և եգիտ զդքսուհին և զորդին իւր, և
զարմացաւ թէ ո՛րպէս յայնպիսի յանմար-
դաբնակ յանտառի գտանի այն կին. և
սկսաւ խօսիլ ընդ նմա. բայց ոչ իսկոյն
ծանեաւ զնա. զի ՚ի խստութ՛ անապա-
տի օդոյն և ՚ի ճգնութ՛էն՝ փոխեալ էին
կերպարանք նր: Յակայն յերկար խօսակ-

ցու-

յուշ՝ զոր արար ընդ նմա, և ի սկզբան միոյ
զոր ի վաղուց ունէր դքսուհին ի վերայ
մարմնոյ իւրոյ, ծանեաւ զնա և հաւատաւ.
և իմացաւ ևս, որ անիրաւաբար դա-
տապարտեալ էր զնա. վասն պատմեաց նմա
դքսուհին զամ չարիսն գոլոմի. և վայ հա-
ռաչելով և լալով անկաւ յոտս սիկնորին,
և խնդրեր զԹողուԹի ի նմանէ: Նոյնպէս
դքսուհին ասէ. ամենայնք կոյսն, որ միա-
նան և ցայժմ պահեաց զիս և զորդին քո՝ կեն-
դանի, բարեխօս լեր առ Ներ Թողուլ
քեզ զյանցանս քո. նոյն և ես Թողում ցամ
սրտէ: Եւ ապա յարուցեալ իշխանն ի
գետնոյն, գիրկս արկանէր նմա և որդ-
ւոյն իւրոյ, և համբուրէր և լայր ի խըն-
դուէն: Եւ առեալ տարան զդքսուհին և
զորդին իւր ի քաղաքն ի պալատ իւր, և
զգեցոյց նոցա հանդերձս պայծառս ըստ արժա-
նապատուհանէ նոցա, և առնէր ուրախ
և ուրախանէր: Նոյնպէս զանօրէնն գոլոմն սպառ-
նացաւ տալ յօշոտել շորից մսեղէնից ցլոց,
կամ ամենի ձիոց, կապեալ յապիխ նոցա.
և ըստ նմանոյ կատարեցաւ այն ըստ բանից
իւրոց: Եւ ինքն յանտառին ի տեղւոջն՝ ուր
եկաց դքսուհին ամս վեց, շինեաց վան ա-
զաչնոց նոյնոյ դքսուհւոյ զեկեղեցի մի
ի պատիւ ամենայնք կուսին: Ուր զկնի
քանի մի աւուց Թաղեցաւ դքսուհին ի
մեռանիլ իւրում՝ սրբաբար: Եւ իշխանն
ևս սիրելիս յետ մահուան կողակցին իւ-
րոյ՝ հրաժարեալ իշխանութենէն՝ եկաց կե-

կեղեցւոջն յայնմիկ մինչև ցօր մեհուն իւրոյ յապաշխարութեանէ և ի բարեպաշտութենէ . և մեռաւ նման սքեմ կողակցին իւրոյ . և անդ թաղեցաւ :

Պաուղ :

Ի նոր դքսուհւոյս յայսմանէ ուսցուք տալ նիլ համբերութիւն և երկայնմտութիւն , որ և իսկ վշտաց և ձախորդութեց . և ասասյուք ընդ երանելւոյն յոբայ . որպէս ան կաձոյ լռութեցաւ , նոյնպէս և եղև . եղիցի անուան ան օրհնեալ : Նոր յորժամ տեսանէ ոք , թէ համբերութիւն . և ուրախութիւն տանիմք որ և իսկ վշտաց , զոր նա իբր հայր առաքէ մեզ , յայնժամ ոչ միայն փրկիչ զմեզ ի նոցանէ , այլև բազմապատիկ պարգևէ մեզ զհանգիստ և զհնորհս , ոմն արար երանելւոյն յոբայ . և երջանիկ դքսուհւոյս այսմիկ :

ՀՂՂԻՒ ՈՒՆ ԸՆԹԵՐՑԵԼՈՎ ԿԱՐ ԼԱՒԸՆ, ԱՂԱՒԵՍԱՒ Ի ՅԵՒԱՅ ԴԻՒՀԻՆ ԴԻՆՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՐ ԱԾԱԾԱՆԻՆ։

ՀԱՒԱՏՔ։ ՀԱ։

Ջոր պատմէ հայրն ոճոն զերկան ի պատմուճէ հրաշից որ ածածնին ։ Եւ հայրն աղէքսանդրոս դիոտաղեան ։ հատոր ։ ա ։ օրինակ ։ ւ ։

Ի գեղջ միում բրաքանտիոյ գաւառին, որ ի փլանդրիայ, էին երկու աղքատ ամուսինք ։ անուն առն էր հերմանոս, և կնոջն եղիսաբեթ ։ և ունէին զդուստր մի կոչեցեալ՝ գելտրուդէ ։ Լր եղև, զի յաւուր միում առաքեցին զդուստրն իւրեանց յարօտս եզանց՝ բերել անտի զոյգ մի եզանց ։ և նա էր յայնժամ ամաց ը֊բեքտասանից ։ Լրդ՝ մինչդեռ երթայր աղջկին ի յարօտն, ահա ի ձանապարհին ընառաջ ել նմա դևն՝ կերպարանօք ահարկու առն սեաւ եթովպացւոյ, և ունէր եղջիւրս ի գլուխն, և մազիլս ի ձեռանն և ի յոտս ։ զոր իբրև տեսս աղջիկն, ահաբեկեալ սասանեցաւ ։ Լոկ դևն յարձակեալ ի վերայ աղօրմելի աղջկանն՝ յափշտակեաց զնա, և բարձեալ տարաւ, և եմոյծ ի մերձակայ անտառ մի խորին ։ Լնդ ի վեր ամբարձեալ աղջիկն զաչս իւր, և հայեցեալ այսր և անդր, տեսս, զի կայր փոքր ինչ հեռի հաստատեալ յերկրի խաչ մի

մի փայտեայ . յնոցեայ գինեքն . և գերծ-
եալ ՚ի ձեռայ գիշին՝ դիմեայ առ խաչն,
և գերկու էարկ նմա . և եկայ անդ ան-
շարժ ապաւինելով ՚ի զօրութիւն սըն խա-
չին : Այլ դեռն Թէպէտ ջանայր պեսպէս
շողոքորդութիւք , և մատուցանելով ևս զա-
նուշահամ կերակուրս և պտուղս՝ բաժա-
նել զնա ՚ի խաչէն , վասն զօրութիւն սըն
խաչին լուծաւ ամ կարողութիւն նը , և ոչ
կարեր այլևս առնել ինչ նմա , սակայն
աղջիկն առ ոչինչ համարեալ զամ պար-
գևս նը , ոչ Թողոյր զխաչն ՚ի ձեռայ . և
կարդայր անդադար յօգնութիւն ընդ կոյս
ածածինն : Որ՝ տեսեալ ծնողացն զյա-
մել դասեր իւրեանց մինչև ցկէս գիշեր ,
սկսան խռովիլ և վարանիլ Թէ գուցե եղև
նմա . ուստի հարցին ցդրացիան ամ . և
գնացին նաև մինչև ցարօտան եղանց՝ ուր
առաքեալն էին զնա , և ոչ գտին : Այլ
իբրև ընդ առաւօտն հրաւարակեցաւ կո-
րուստ աղջկանն , ելին դրեթէ գիւղա-
կանքն ամ ՚ի խնդիր նը . և մինչև ցերիս
աւուրս որոնեցին զնա , և ոչ գտին :
Յայնժամ մայրն նը ցաւագին սրտիւ ա-
րար ընդ ոմանց իւրոց բարեկամաց՝ ուխտ
առ ածածինն , և ասէ . եԹէ գտցի
դուստրն իմ, ոչ նը կոյս ածածին , մինչև
ցընդ երեկս յետագայ աւուրս , որ օր չոր-
բորդ է կորսեան նը , ահա ուխտեմ երը-
Թալ ոտիւք առ հրաշագործ նը պատկերն քո՝
որ է ՚ի քաղաքն բողդուկ , (որ Թարգմա-
նի՝

նի՝ անպատ փոխ. Հանդերձ ընծայիւք ինչ
ցորենոյ, և գինւոյ: | ոմա աղաչանաց
և ուխտի նր ամենանր կոյսն. և ը առա-
ւօտն աւուրն յորմոզդի՝ որ կիւրակէ էր,
երևեցաւ անդ յանտառին անպատմելի մե-
ծութիւն աղջկանն գեղարուեստից. և
քաջալերեաց զնա չերկնչել ի գիւէն. և
հալածեաց անտի զդևն մեծաւ սպառ-
նալեօք. և ապա ունի մայր զթած կալեալ
զձեռանէ աղջկանն, առաջնորդեալ էհան
զնա յանտառէն. և եբեր զնա մինչև ի
տունն հօրն, և եմոյծ ի սենեակին ներքին.
և հրամայեաց հանգչիլ յանկողնի, զի եր
ոյսրմելի աղջիկն յոյժ նքոգեալ, և նեղել
ի զարհուրանացն. և լինքն եղև աներևոյթ:
Օ կնի քանի մի ժամուց մտեալ մայրն ի
սենեակն, իբրև եաես զկորուսեալ դուստրն,
սկսաւ ի ձայն բարձր աղաղակել ի խըն-
դութիւն: Օ որ լսեալ դրացեացն դի-
մեցին ամենեքեան ի տունն նորա, և տես-
եալ զաղջիկն, հիացան, և լացին ի խըն-
դութէ. և հարցանէին զնա զորպիսութէ
դիպուածոյն եղելոյ: | ակ աղջիկն նախ
առեալ փոքր ի կերակուր և զօրացեալ,
ապա սկսաւ պատմել նոյ ի ը միջէ զամ,
յր թէ, ունի յատիշատակեցաւ ի դիւէն, և
ածաւ յանտառն, և թէ ունի զկնի չորից
աւուրց՝ երևեցաւ նմա օգոստափառ տի-
րուհի ոմն, և հանեալ զնա յանտառէն, էած
զնա մինչև տունն: Յայնժամ ծանեան ամե-
նեքեան. թէ տիրուհին այն լեալ է տիրա-

մայր

մայր նը ածածինն. և գոհանային անչափապէս վնմանել: Ասէ հայր աղջկանն արար ըստ երեկս այնր աւուր խրախուճի մեծ իբրև վերահուճի հարսանեաց նմա դիւղականացն յաղագս դիւտի գաւեր իրոյ. որք և ուտէին, և օրհնէին և մեծացուցանէին զտիրամայր նը կոյսն: Իսկ զինի այսորիկ ի յետագայ աւուրն մայր կորուսեալ աղջկանն եդ ի վր սայլի ըզբեռն մի յորենոյ, և զտակառակ մի գինւոյ ըստ ուխտին, զոր արար. և գնաց յուխտ առ հրաշագործ պատկեր նը տիրամօրն ի բողդուկ քաղաք. և ընդ նմա ընկերակցեցան քսանևչորս անձինք ի դիւղականաց անտի: Իւր ժամանեալ մատուցին զընծայսն ամենեսեան կուսին. և գոհացեալք գնմանէ դարձան ի բնակութեան իւրեանց:

Պատմ:

Որ այս աղջիկն փրկեցաւ ի ձեռաց դիւին դիմելով առ նը խաչն քրի, և առ օգնական ածամօրն նը կուսին, այսպէս և մեք առ ի կարօղ լինիլ հանել յաւիտենական փրկութենէ, պարտիմք դնել զյոյս փրկութեանս մերոյ ի քն յն ի տէր մեր. և ի նը արդիւնս չարչարանաց նը. և առ պաշտպանութենի ամենեսեան մեր նը. ոմ վայել է փառք յաւիտեանս յաւիտենից: Ամէն:

ԱՂՔԵՒԱՔԸ ՅՈՅՆ ՊԱՐՔԵՒԵԱՑ ՀԱՒԱՏԱՑԻՑ ՄԻՈՄ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ ՔՐՈՆ, ՂՈՐ ՀԱՒԱՏԻՆ ՀԵՐԵՒԱԻՈՐ։

ՅԻՒՂԱՒ ԻՕ։

Զոր պատմէ կեսարիոս՝ ի է. գիրս արամաքանուէ Իւրոյ. գլ. 24։ Եւ յովհաննէս վանիփակիոս՝ ի կուսական պատմուածէ իւրում. գիրք. ը. գլ. 8։ Եւ Հայրն աղէքսանդրոս դիատաղևեան. Հատոր. ա. օրինակ. 5։ Եւ Հայրն գաւրս բովիեան. Հատոր. ա. օրինակ. 36։

Յամի փրկչին. 1228. ի ժամանակին՝ յորում բորբոքեալ աձէր ի գաղղիայ անօրէն հերետիկոսութիւնն ալբիգեցւոց, որք ամբարշտաբար ուրանային զնոր խորհուրդս եկեղեցւոյ, և զերկու ածս դնէին, և զնոր կոյսն անարգական անուանէամբ Հայհոյեին, ընդդեմ որոյ բազում մարտք պատերազմի մղեցան, առ ի ջնջել զնա, հանդիպեցաւ, զի երկու ուղղափառ քահանայք եղեալ ի Ճանապարհ, անցանէին ընդ վայրս հերետիկոսային սմնորիկ։ Եւ ահա յանցս Ճանապարհին առեալն զեկեղեցի մի ընդ կիսոյն քայքայեալ. և ասէ միմեան ցմիւսն. այսօր շաբաթ է, որ է օր նոճիւր. եաւ նոր կոյս ածածկին. ել մտցուք յայս եկեղեցի մատուցանել զպատարագ ի պատիւ ամենասնոր կուսին. և ապա գնասցուք զՃանապարհ մեր. և միւսն ասէ, բա-

քարի է՝ արասցուք ոմն և կամիս ։ Եւ զի
ունէին ըստ իւրեանս զսկիհ, զշուրջառ, և
զայլ ամ սպասս պատարագի. մոխն յե-
կեղեցին, և սկսաւ մինն պնդրագել, և միւսն
սպասաւորէր սըկ պատարագին ։ Մայեան
զայս հերետիկոսք տեղւոյն. և կատաղի
սրամտութիւք դիմեալք մոխն յեկեղեցին.
և կալան զքահանայն՝ որ մերձ էր վճա-
րել զնըք պատարագն. և հանին զնա ար-
տաքոյ եկեղեցւոյն, և քացին բռնութիւք
զբերան նր, և հատին զլեզուն նր յար-
մատոյ. և միւս քահանային ընկերի նր
ոչ ինչ մեղան ։ Ապա նա բարձեալ զլերդ
սրբեալ քահանայն, տարաւ ի մենաստան
մի կրծնաւորաց ուղղափառաց կառուց-
եալ ի կղզեհիսկան քաղաք, որ ի գաւա-
ռին բուրգունդիոյ, որ չէր յոյժ հեռի ի
տեղւոջէն յայնմանէ ։ Եւ աբեղայք այնր
մենաստանի ընկալան զնա մեծաւ խնդու-
թիւք. մանաւանդ զվիրաւորել քահանայն,
որ վն սըկ հաւատոյ, և վն փառաց աս-
նանք կուսին զրկել կայր ի լեզուէն. և տա-
րան զնա ի հիւանդանոցն իւրեանց, և առ-
նէին նմա զամ գարմինս դեղոյ մեծաւ ըն-
նելութիւք և սիրով։ Եղ զկնի քանի մի աւուրց
ժամանեաց ի վէր օր ոտնի յայտնուէ նն ի
վերջն յոտնվարի. և յարեան միանձունքն ի
դիշերին ասել զժամերգութի դիշերային։
Եւ մինչ նոքա զժամերգութիւնն կատա-
րէին, կայր հիւանդն արթուն. և տա-
ւապէր ի խորհրդոյն ։ Եւսաի սկսաւ հար-

կա-

կանել զաւազանաւն զորին Հիւանդանո-
յին, և կոչեր զՀիւանդապահն, որք և
խակոյն գնացին 'ի ներքս, և ասեն ցնա.
զինչ կամիս ՚ուր. և նա նշանացոյ ապաչեր
զնա տանիլ զինքն յեկեղեցին. վնգի ցան-
կայր գոնէ մնաքն ասել ընդ միանձնանն
զժամերգութեն ծանին: Այլ նիք Թեզիտ
զառաջինն ոչ կամեցան հանել զնա ար-
տաքս 'ի Հիւանդանոցէն, զի մի՛ ջնասես-
ցի 'ի ցրտութէ օդոյն, սակայն վե՛ր ելեր-
տին աղաչանաց նի՛ տարան զնա յեկեղե-
ցին, և եդին առաջի սեղանոյ ՚ուծամօր
նը կուսին: Ընդ քահանայն բարի մինչ
'ի վեր ամբարձեալ զաչն եառես զպատկեր
ամենանը կուսին, սկսաւ խոսակցութ մը-
տոյ և մեծաւ ջերմեռանդութէ խնդրել
'ի նմանէ զբժշկութէն լեզուին իւրոյ: Այլ
ահա երկեցաւ անդ առաջի նորա օգոս-
տափառ տիրուհին՝ մեծաւ փառօք. և
ունէր 'ի ձեռին զլեզու մի մեղջէն, և ա-
սէ ցնա. Այս ՚անդէ պոռ վ՚ն հաւատոյ որդ-
աոյն էմոյ, և վ՚ն պատուոյ էմոյ զրկեցար 'է լե-
զուէդ, ասասկէ ես պարգեւեմ ՚ետ զայն 'է նորոյ:
Այլ զայս ասացեալ, հրամայեաց նմա բանալ
զբերանն. և ապա լինքն ամենասք ձե-
ռօքն էդ 'ի բերան նորա զլեզուն՝ զոր ու-
ներ 'ի ձեռին. և միաւորեալ լէ արմա-
տոյն, պարգեւեաց նմա զնոր լեզու. և է-
զև աներևոյթ: Այլ քահանայն նոյնժա-
մայն սկսաւ բարբառիլ. և 'ի ձայն բարձր
օրհնել զ՚ուծ, և ասել առ ամենասնք կոյսն.

Աղօթ

Աղջոյն ջեղ մարիամ, լի շնորհօք. և այլն. զոր և կրկնեալ ասել բազում անգամ: Որպէս լսէան զայն հիւանդապահքն, հիացան յոյժ. և իսկոյն ծանուցին միանձանցն՝ որք էին ի դասին. և նոքա թողեալ զժամերգութիւնն անկատար՝ դիմեցին ի վեր նոր տեսանել զաքանչելիսն նա, զոր և տեսեալ և լուեալ՝ ի նմանէ զերկիւղն նմա ամենայնիւ կուսին, և զբժշկեալն զնա, փառաւորէին զնոր և զամենայնիւ մայրն նոր: Իսկ քահանայն բարի՝ ի շնորհակալութեի բարերարին Ւսրայէլ ամենասուրբ կուսին, եկաց՝ ի մենաստանին յայնմիկ, և եղև միայնակեաց. և անդ մեռաւ սրբաբար:

Պատուէր:

Որովհետև լեզուն տուեալ է մեզ յայգործիք լինի պատուական, որ լինի բարի, եթէ բարեպէս՝ ի գործածցուք զայն, և չար, եթէ չարապէս՝ ի կիր արկցուք, մի այսորիկ պարտիմք մեծաւ զգուշութիւն պահել և՝ ի գործ ածել զայն՝ ըստ մարգարէին դաւթի որ ասէ. Ումասի ընդ պահեցէ զճանապարհս իմ, զի մի մեղայց լեզուաւ իմով: Հատի ջանասցուք նախ ընտրել և քննել զբանն, և ապա արտաբերել. և այս է, զոր ասէ սբն հերոնիմոս. Յառաջ քան զբերանն եկեսցէ բանն՝ ի խորոցն. և ապա՝ ի լեզուն. և իմաստունն ասէ. Որ՝ վաղվաղիւր լեզուաւ. սիրաք. գ. 34: Վասն որոյ յորժամ՝ դրեակն պաշարեալ լինի՝ ի թշնամեաց, ոչ է պարտ քանալ զդուռն. այլ

պէս և մեզ աներևոյթ թշնամիք պա-
շարեալ ունին միշտ զմեզ, վն այն յոյժ
զգուշութիւն պարտ է բանալ մեզ զգուշն
հոգւոյ մերոյ, յն զաերանն։

Լիէն ոն հրէայ՝ ամբաստանեալ վն նոսա է, պատա-
պարտեցաւ առ՝ի նոսն. քայց ապանչելօք
ամենայն հաստին ղերծաւ՝ի
նոսանէ։

ՆՐ. ՀՐ. ՀԼ.

Զոր պատմէ յովհաննէս ալոզեան՝ի Ե. գիրս խր. գլ.
5։ Եւ հայրն գառնոս բովիեան. հայոց. Բ. օրինակ.
13։ Եւ այլ բազում պատմիչք։

Յամն փրկչին. 1237. յորում ժամա-
նակի թագաւորեր՝ի կաստիլիայ
փերդինանդոս երկրորդն, կայր՝ի սեգո-
վիայ քաղաք նորին՝ կին ոմն հրէայ ա-
նուանեալ՝ անուն եսթեր. կին հասեատ և
յոյժ գեղեցիկ. որ և կենցաղավարելով
միշտ ըստ քրիստոնէից, սիրեր զնա. և գո-
վեր զհաւատ նոյ. քայց երկնչէր յառնէն
և յայլոց հրէից՝ լինել քրիստոնեայ։ Նա-
նա գեղեցկութիւնն սոր՝ի նմին քաղաքի ազ-
նուական երիտասարդ ոմն քրիստոնեայ,
և խնդրեր ամ՝ կարելի միջոցիւք կատա-
րել ըստ նմա զսիրոյն կամս իւր։ Քայց կինն
ամենևին ոչ կակղանայր՝ի բանից նր. և

ոչ ընդուներ զընծայս նր, զոր առաքեր նմա։ Ի.ըդ՝ աշխուհական սիրահարս այս գոլով ամենայնեալ՝ ոնէր նմին հնգեան զկին ամն մեծազգի, որ էր կին քարկասիրտ, և յոյժ նախանձոտ պատուհասն իւրոյ։ Այս իբրև եռես մոլեգնեալ զայր իւր սիրով կնոջն հրեի, քարկացաւ յոյժ. և խորհեցաւ սպանանել զկինն հրեայ։ Ասա կալաւ ի վարձու վկայս առաս. և ետ յատենի դատաւորին ամբաստանել զհրեայ կնոջէն՝ գոլ ընացեալ։ Ի դատաւորն հաւատալով վկայիցն, դատապարտեաց զնա առ ի մահ։ Յակ ի քաղաքին յայնմիկ՝ սովորութեն սպանանելոյ զընացեալ կանայս՝ այսպէս էր, զի հանեին զնա յաշտարակ ինն, կամ ի բարձր քարաժայռ ինն, և անտի ի վայր արկանէին զնա. և այնպէս չարաչար սատակէին։ Ի.ըդ իբրև սոյն օրինակ տարան զանմեղն եւ Թեր՝ բազմութիւն ժողովրդեան գահավէժ առնել, և հանեին զնա ի բարձր և ի տաս կալի քարաժայռ ինն՝ որ կայր յանդիման քաղաքին, և կապեցին զձեռս և զոտս նորա, և ի պատրաստի էին գահավէժ առնել զնա, ամբարձ նա զաչս իւր. և է տես ի հեռատեսանել զարձանեայ պատկեր սիրամօր նր կուսին՝ որ կայր ի վէր գրան եկեղեցւոյն իւրոյ՝ որ աւագ եկեղեցին էր քաղաքին. և սկսաւ դիմել առ նա արտասուօք հանդերձ և ասէ, մա՛ ամենանր կոյս մայր յի՛ քէ. և մայր դԹ ուԹե՛, որ

հա-

հասանիս 'ի Թիկունս արդարոց և մեղաւորաց. զու գիտես զանմեղուն իմ յայսմ արատոյ չնաւթէ, և գիտես զի սուտ վըկայեցին զինէն. ապա հաս ինձ յօգնուն ազատեմ. և փրկեա 'ի սարսափելի մահուանէն. և ես ուխտեմ լինիլ քրիստոնեայ, և ծառայել քեզ զամ աւուրս կենդանոյ իմոյ 'ի քում եկեղեցւոջ։ Իսկ զահիձն ոչ հայելով յարտասուս նր, մղեաց զնա ձեռամբն, և գահավիժ արար 'ի բարձրութէ քարաժայռին. և ահա երևեցան աքանչելիք փառացն ՚այ, և առնանք մեր նր. զի հազիւ թէ կինն սկսաւ վայրաբերիլ 'ի բարձրութէն, երևեցաւ ազազնի մի սպիտակ, որ թռուցեալ եմուտ ընդ մարմնով նր, և բարձեալ զնա 'ի վեր թևոցն՝ հեզիկ հեզիկ եբեր հասոյց զնա անշուշտ մինչև ցյատակ քարաժայռին 'ի տեղին տափարակ, ուր կայր ժողովուրդն և հայրին 'ի նա. և թողեալ զնա անդ ազատաձուն՝ եղև անհերևոյթ։ Օ այս աքանչելիք տեսեք ժողովրդեանն, Հիացան յոյժ, և փառս մատուցանէին ՚այ, Հայնպէս և կինն երջանիկ զերծեալն 'ի մահուանէ՝ անկեալ երկիր մատուցանէր զանբաւ գոհութիւնս ՚այ, և առնանք մեր նր. և աղաղակէր առ ՚ով, արդ մկրտեցէք զիս, զի քրիստոնեայ կամիմ լինիլ։ Հաս նոյն ժամայն լուր աքանչելեացն 'ի քաղաքն՝ յունկն եպիսկոպոսի նր, որոյ անունն էր քեռնարդոս. և ժողովեաւ նր զամ ուխտն

եկեղեցւոյ, ընդ որս եղիցին և ամ խշտանք քաղաքին, եկն անդր, և տեսեալ զկինն կենդանի, հիանային ամենեքեան։ Ապա լուծին զնա ի կապանացն, և եղեալ ի թափօր երգոք և սաղմոսիւք, տարան զնա մեծաւ հանդիսութիւ յեկեղեցին ամենաքոյ կուսին։ Եւ ի նմին աւուր մկրտեաց զնա անդ եպիսկոպոսն քննալեալ նախ զդաւանութիւն նր հաւատոյն ի բերանոյ նր. և կոչեաց զանուն նր մարիամ։ Ապա եբանելի կինն խնդրեաց յեպիսկոպոսէն կարգել զնա ի ծառայութիւ նմին որ եկեղեցւոյ, զի ասէ. այսպէս ուխտեցի ամենաքոյ կուսին՝ յորժամ գահավէժ լինելոյ էի. և եպիսկոպոսն արար ոմն և խնդրեցն. յորում եկայ նա զնմա աւուրս կենաց իւրոյ ամ սրբութիւ վարուց. և յորժամ մեռաւ, թաղեցին զնա պատուով ի նմին եկեղեցւոջ։

Վարդ։

Երեայ կինս այս ելն այն արժանի եղև այսպիսի հիանալի օգնութիւ ամենաքոյ կուսին, և չնորհացն այ, զի ի մանկութիւ իւրմէ կեայր անմեղութիւ. այսպէս և որ ի մանկութիւ իւրմէ յանձն առնուն զբանիս երեսիայ մնրգարէին զլաւ օրէնսդ այ, և յանկայ միշտ կատարել զկամս այն այ, գտանէ յամ նեղութիւ իւրում զօգնութիւն այ. ոմն ասէ ի սաղմոսին լէ.

18. Այսպէսին արդարն ասի որ և որ լաւ նայ. յայնժամ ընդունելի նոցա իբրեւ պիտոյ պիտոյ։

Հաղնաստէ իւրեան զրահ սիրոյ ուն ի հաւատոյն իրիստոնէական՝ զուարճանալով նմա պատո՝ քանս զձեռոց, և պիտոյ արդեամբ։

ՀԱՐՒԱԾՔ ՀԻՒ։

Ջոր պատմէ կարեաձնա՝ի գերս հրաշից որ ածած՝ նին. յոդ. 34։ Եւ հայրն սիրվանոս կամալուելցին ի ՟ի. գիրս հրաշից որ կոչին. հրաշք. 29։ Եւ հայրն աղէքսանդրոս դիոտալեան. հատոր, ը. ճառ. 8։

Երեայ ոմն անուն յակոբ՝ ծնեալ և անեալ՝ի լոնդինոն քաղաք անգլիոյ՝ մինչ գնայր յաւուր միում՝ ի լոնդինոնէ՝ի վինկոնեա քաղաք, պատահեցան նմա՝ի ձանապարհին աւազակք. որոց այս էր սովորութի՝ն, զի ըմբռնէին զանցաւորս, և պահէին՝ի չղթայս ցայնչափ, մինչև նա գրով ազդ առնէր իւրայնոց՝ առաքել զայսչափ ինչ դրամ, և փրկել զնա. և երբ գայր սակարկեալ դրամն, թողուին զնա ազատ։ Այսպէս արարին և ընդ այն հրեայ. զի կալան զնա, և արկին՝ի չղթայս, և տային եղին յանարդ խրճիթ մի յանմատչելի տեղեաց վայրի՝ առլով նմա՝ի կերակուր զհաց և զջուր քանական երից աւուրց

միայն. և զկնի տալոյ նմա գրել զգիր առ
իւրան՝ առաքել զայցելափ ինչ գրամ, և
փրկել զինքն, յաւելլին և ձաղկել զնա
խստաբար, մինչև խորտակիլ ոսկերացն ը-
զոր ոչ առնէին ըստ այլ անցաւորս. և ինք-
եանք գնացին ի գործս իւրեանց: Այլ
հրէայն յանտանելի վիշտս յայն երիս
աւուրս, և ոչ գիտէր թէ զինչ արասցէ.
կոչէր զաչս հին օրինացն. ի զմայլեցս,
զսամուէլ, և զայլսն ի յօգնութիւն. բայց
ոչ լինէր լսելի: Այսպա ըստ որում լուեալ
էր բազում անգամ ի քրիստոնէից, զի
ի նեղութիւնս իւրեանց կոչէին յօգնութիւն
ընդ կոյսն, ասելով. օգնեա՛ մեզ ընդ ամ-
ծին. սկսաւ և ինքն սերտ սրտիւ կոչել
զնա յօգնութիւն, թէ և ոչ ճանաչէր
զնա, և ոչ հասկանայր զոր ասէրն: Այլ
մինչ փոքր ի ևմուտ ի քուն յերրորդում
դիշերին, ահա եառս յերազի զտիրուհի
ոմն ամենագեղեցիկ, որ զգեցեալ զպայ-
ծառափայլ բեհեզս գայր առ նա. որ իբ-
րև եկն առ նա, խոնարհեցաւ, և ինքնին
արձակեաց զնա ի շղթայիցն: Այս հրէայն
ի խնդութիւնն զարթեաւ ի քնոյն. և ե-
տես զի ոչ էր այն երազ, այլ ճշմարտու-
թի՛ն, վասն զի ոչ էր այն երազ, այլ ճշմարտու-
սանէր զվէհափառ դշխոյն զայն, յորմէ
հատանէին ճառագայթք լուսոյ. և խոր-
հիլն իւր խաւարային՝ եղեալ էր առն
աբեգական: Օ արմացեալ և զարհուր-
եալ հրէին ը՛ այն, ևհարց պատասխա-

նօք

նօք ցդշխոյն, և ասէ. ով ես դու դշխոյ
օգոստափառ, որ Հասեր յօգնութիւն ինձ
ողորմելոյս։ Պատասխանի ետ ամենանօք
կոյսն, և ասէ. ես եմ կոյսն մարիամ, զոր
դուք հրեայքդ անարգեք և ոչ հաւա-
տայք, թէ ծնայ զմեսիան՝ զիրկինն աշ-
խարհի զյն քո՝ զիսուսայեակն նահապե-
տայ և մարգարէից. զոր և անարգաբար
սպանէք։ Այլ այսու ամենայնիւ ըստ քում
ծին բարուցս Հատուցանելոյ բարիս փո-
խանակ չարի, եկի փրկել զքեզ՝ի կապա-
նացդ և՝ի ձեռաց թշնամեացդ. վճռի կո-
չեցեր զիս քեզ՝ի յօգնութիւն. և որ առա-
քելն է, եկի հանել զքեզ՝ի մոլորուիդ,
որ տանի զքեզ՝ի կորուստ, և ածել՝ի
քրիստոնեական Հաւատս։ Այլ զի բարւոք
իմացիս զայս ամ, արի՛ ել զկնի իմ։
Ա՛յս ասացեալ՝նր կոյսն, ել՝ի խրճիթէն,
և հրեայն զկնի նր. և գնացեալ Հասին
՝ի քարաժայռ մի լեռնայեալ. առ որոյ
ստորատուիճ կայր ընդարձակ ձոր մի յոյժ
խորին։ Այլ ասէ նր կոյսն ցհրեայն, Հայ-
եաց՝ի ստորև՝ի ձորդ. և հրեայն հնա-
զանդեալ իբրև Հայեցաւ՝ի վայր, եառես
զվիհ մի մեծ, յորմէ ելանէր հուր և ծը-
ծումբ, և անտանելի գարշահոտութիւն։
Այլ եառես՝ի մէջ հրոյն այնորիկ զանբաւ
Հոգիս մարդկան, որք պէսպէս և զառն
տանջանօք չարչարեալ լինէին՝ի դիւաց՝ի
մէջ անտանելի հրոյն։ Ո՛ր տեսեալ հր-
բէին՝ զարհուրեցաւ յոյժ, և մերձ եր

մեռանիլ յերկիւղէն, | ոճաւ և զսարսա-
փելի ձայնս աղաղակի նոյ, զոլբա, զկրձել
ատամանցն, զկայհայութիւն, և զտրտունջ
նոյ. և յանկայր գիտել, թէ ով են հո-
գիքն այնոքիկ, և ամաչէր հարցանել ա-
մենանեք կուսին: Կայր նա կոյս ձանա-
չելով զյանկուճին սրտի նորա, ասէ ցնա.
Ծանիր, զի այս բանս, և այս հուր, և
այսոքիկ տանջանք՝ պատրաստեալ կան վե
ձեր հրեից. և այսոքիկ հոգիք ևս՝ զորս
տեսանես, են հոգիք հրեից. և քնաւքդ
գնայք 'ի յայս տանջանս, ուր և մնալոց
եք 'ի յաւիտեան, եթէ կայցիք 'ի խոստա-
սրտութ ձերում. և ոչ եկեսջիք 'ի քրիս-
տոնէական հաւատս: | Նա ապա ասէ. Ե-
թէ այսոքիկ վէն քաւական չարժեր զքեզ
'ի յուղել հաւատն, եկ ընդ իս, և ցուցից
քեզ զմի ծամածռ բարիս, յորոց գոնէ զրկեք
զձեզ: | Նա զայս ասացեալ, տարաւ զնա ան-
տի 'ի բլուր մի ինչ զուարձալի. և եւս նմա
համբառնալ զաչս յերկինս, և տեսանել
զդրախտ ինչ բերկրալից, ուստի բուրեր
հոտ անմահութեան, և ամուսնիք և բոյսք
և ծաղիկք 'ի նմին էին յոյժ հիանալիք.
ուր եւս հրեայն նաև զանթիւ բազ-
մութիւն հրեշտակաց և սքանչ ևս, որք փայ-
լէին առաւել քան զարև, և կային միշտ
ուրախ և յերգս պարուց և 'ի ցնծութեան,
| Նա ապա ասէ ցնա. արդ ծանիր, զի այս
է արքայութիւնն, զոր ստացաւ որդին
իմ աբեաւթ իւրով վն աւետեացն, որք

'ի

'ինա Հաւատան . և զրկեալ կան յայս-
մանէ ամենեքին , որք մեռանին յաղանդս
ձեր . և թէ կամիս դու ստանալ զայս ար-
քայութի՛ն , հարկ է քեզ Հաւատալ յոր-
դին իմ՛ն քո՛ն , և մկրտիլ , և պահել զհրա-
մանս նո՛ր : Ա՛յդ՝ երթ՝ 'ի խաղաղութի՛ն , և
յիշեա՛ միշտ զոր տեսերդ առ՝'ի զերծա-
նել քեզ 'ի չարեացն , և ստանալ զաւարին .
և մի՛ լինիր ապերախտ այսչափ բարերա-
րութե՛ցս , զոր արարի քեզ՝ միայն 'ի բա-
րութե՛ իմմէ , և ոչ 'ի քոյոցդ արդեանց :
Ո՛այս ասացեալ՝ եղև աներևոյթ առ-
նաձը կոյն . և հրէայն մնաց 'ի մէջ խա-
ւարի գիշերոյն . և սկսաւ գնալ . և ոչ
դիտէը յո՛ երթայր . և կայր յերկիւղի
անկանելոյ վերատին 'ի ձեռս աւազակաց :
Լ՛բրև առաւօտ եղև , եհաս 'ի քաղաք մի
կոչեցեալ բաքայ . ուր գնաց 'ի մենաս-
տան մի կրօնաւորաց . և պատմեաց նոցա
զամ , որ ինչ պատահեալն էր նմա . և
խնդրեր լինիլ քրիստոնեայ : Աբբահա-
յան յոյժ կրօնաւորքն այնոքիկ , և կըր-թ-
եալ զնա աւուրս ինչ յուսումն քրիստո-
նէական Հաւատոյն , մկրտեցին զնա մե-
ծաւ հանդիսութի՛ն . և կոչեցին զանուն
նորա յովհաննէս :

Պատ։

Ա՛ղջ՝ և մեք զի մի կորիցուք ցանկութիւն աշխարհիս, պարտիմք ունել անդադար աչաւքի աչաց մտաց մերոց՝ զերկոսին վերջինս զայսոսիկ. այր զյաւիտենական տանջանս դժոխոց, և զանվախձան փառս երկնից արքայութեանն։ Ա՛ղի երկոքին մք, այր երկիւղ դժոխոց, և յոյսն արքայութեանն են իբրու երկու խարիսխք, որք կարեն պահել առնել զնաւակն հոգւոյ մերոյ, ոչզի մի ընկղմեսցի յալեկոծութիւն փորձութեանց աշխարհիս. և մի ընդհարցի ընդ քարաժայռս վտանգաց՝ կորուսչաց հոգւոյ մերոց. վասն այն ասէ իմաստունն. Յիղէ՛ զվախձան քո. այր զյաւիտեան անվախձան չարիս, և զանվախձան բարիս. և յաւիտեան ոչ ձեղանչեսցես։

Պա-

Պատանէ ոմն ջկնորդսալ ամենաւբ հոսին էրէնսա՝ ի հեռաց պեսէն, որ գնա կամէր գեղապէս։

ՆՐԱՏ ՀԱԹ։

Ջոր պատմէ լեկեներա ՝ի չ. գիրս իւր. գլ. յ։ Եւ հայրն աղէքսանդրոս դիոտալեան. հատոր. ք. հատ. 12։

Պատանի ոմն յոյժ ջերմեռանդ սէր կոյս ունծածնին, ապ՝ի և՛ տառել ծա- ռայել նմա՝ գրեցաւ յընկերուհին, որ յա- նուն ամենաւբ կուսին Հաստատեալ էր. և բորբոքեալ սիրով նորին, յամէն աւուր թէ ՝ի ձեռան և թէ յամենայն՝ յաձախէր և կանխէր քան զամենեսին ՝ի ժողովեաղ ըն- կերուհն, ՝ի բաց թողեալ զայլ ամ գործս իւր. և էր յոյժ պարկեշտ և ողջախոհ, և քարի օրինակ ամենեցուն։ Եւ եղև, զի զկնի քանի մի ամաց հովտացաւ յոյժ ՝ի ջերմեռանդութենէն, որով ծառայէր ա- մենաւբ կուսին, և եթող զնա։ Եւ այս պատահեցաւ նմա՝ զի մտանէ ՝ի դիւէն, և զմտանին ՝ի չար ընկերակցաց իւրոց. ուս- ան մինչ եթող զժողովն ընկերութենէ ա- մենաւբ կուսին, կորոյս նաև զջերմե- ռանդութենէն որ առ նա, և զնուին զեր- կիւղն այ. և ետ զանձն բոլորովին ՝ի հաճոյս,

խաղս, ՚ի ղեղխուճս, և ՚ի վաճառս գործս,
՚ի գայթակղութիւն բովանդակ քաղաքին։
Զի զդ կալով յայսպիսի անառակութե, մինչ
՚ի գիշերի միում ննջեր ՚ի սենեկին, տա-
ռապեցաւ յոյժ զարհուրելի երազովք. և
ոչ կարելով հանդարտիլ՝ յարեաւ յանկող-
նոյն, վառեաց ճրագ, և սկսաւ ընթեռ-
նուլ զգիրքն ինն պիղծ։ Զի մինչ էր սկսեալ
ընթեռնուլ, եաես, զի ահա բացաւ
դուռն սենեկին իւրոյ դղրդմամբ մե-
ծաւ, և ելոյս ՚ի ներքս դևն ահարկու
կերպարանօք հսկայի. և ունէր ՚ի ձեռն
և յոտս ճիրանս սարսափելիս։ Որ իբրև
եաես երիտասարդն, պակեաւ ՚ի զարհու-
րանացն, և փախուցեալ յանկինն մի սե-
նեկին՝ սկսաւ կոչել յօգնութի իւր զնո
կոյս ածածինն։ Յայնժամ՝ ասէ ցնա դևն,
՚ի զուր կոչես յօգնութի քեզ զմայրն այ-
վազն ոմն թողեր զնա և զընկերութինն,
այսպէս և նա եթող զքեզ, և տուարդու
յոյ այժմ ՚ի ձեռս իմ վն անառակ գոր-
ծոցդ, և եկի տանիլ զքեզ ՚ի դժոխս։
Այս ասացեալ եբաց զիրանան. և կա-
ցեր դիմել ՚ի վերն նը առ ՚ի գիշատել զնա։
Սակ ողորմելի երիտասարդն ահաբեկեալ,
իսկոյն անկաւ ՚ի ծունկն, և սկսաւ ա-
սել զաղօթսն, զոր ասէին նը, որք նուի-
րեին զանձինս յընկերութի նը ածածնին.
որ սկսանի. Ընդհանրապէս հոյս, Տայր ամ Տա-
րիոյ. և այլն։ Ուստ աղաղակի նորա
մայրն ողորմութենէ՝ ամենայնը կոյսն, և
գթա-

գթացաւ ՚ի նա . և ասէ յանկարծակի
բացաւ պատուհան սենեկին . և եմուտ ՚ի
նեղըս թագուհին երկնից օգնական
վայելչութիւն , և հալածեաց անառի զդևն
մեծաւ սպառնալեօք . և դարձեալ առ ե-
րիտասարդն , ասէ ցնա քաղցրութիւն . ար-
դարև ոչ էիր արժանի դու իմումն օգ-
նականութեան , որովհետև թողեր զիս և
զընկերութիւնն իմ . բայց զայս մի նուա-
ճագ ասէ գթացեալ ներեմ քեզ . երթ և ա-
պաշաւեա զմեզադ , և փոխեա զվարսդ . և
դարձիր յընկերութիւնն իմ . և զդոյշ լեր ,
և մի՛ և այս մեղանչեր . զի թէ զայս նուաճագ
գտար ՚ի գրունս դժոխոց , ՚ի միւսում
անկցիս անվրէպ ՚ի նոյն ընդ ամ՛ յաւիտ-
եանս . և զայս ասացեալ՝ եղև անհետ ոչնչի :
Իսկ երիտասարդն լցաւ խնդութիւն՝ տեսա-
նելով զինքն ղերծեալ ՚ի դժոխոց . և ընդ
առաւօտն գնաց իսկոյն ՚ի ժողովեարսն ըն-
կերութեան ամենայնք կուսին , և խնդրեր
զՀայրն զվերակացուն նոր՝ Յոսիլ ընդ նմա :
Իսկ Հայրն իբրև եկին , և ետես զերի-
տասարդն այնչափ դեղնեալ և վատեալ
զիմնք , մինչև երևեր որպէս զդի մեռելոյ
յոտն կացեալ , հիացաւ յոյժ , և էհարց
ցնա և ասէ , ուստի՞ պատահեցաւ քեզ այդ
յանկարծական փոփոխուն դիմաց՝ որդեակ : Իսկ նա պատմեաց նմա կարգաւ ,
թէ որպէս երևեցաւ նմա դևն , և թէ
որպէս ազատեցաւ ՚ի նմանէ միջնորդու-
թիւք ամենայնք կուսին : Իսկ ինքն ե-

րի-

ըիտասարդն, թէ դժուարաւ հաւատայ նմա ծերն, տարաւ զնա ի տուն իւր տեսանել զնչանս թողեալս անդ ի դիւէն։ Ուր երբեմն եմուտ ի ներքս ծերն, զգայ նախ զանտանելի գարշահոտութեն ի սենեկի նորա թողեալ անդ ի դիւէն. և ապա եթե զպատառուճած օրմոյն, յորմէ փախուցեալ ելեալ էր դևն ըստ երևելոյն աճենաբեր կաւին։ Յայնժամ հաւատաց նմա, և լուաւ զարտասուալեր խոստովանութեն մեղայ նէր. և ընկալաւ զնա վերստին յընկերութին ամենանաբ կաւին։ Այս ուսաւ երիտասարդն յօրինակէ ատի իւրմէ, թէ յոր վտանգս կորստեան մնասնի, որ թողու զչերմեռանդութեն ամենանաբ կաւին։

Պոռաղ։

Ասցուք և մեք յերիտասարդս յայսմանէ չգաղջանալ յաղօթից մերոց՝ որ առաւծ և առաւեր կոյս ասծածինն. վասն զաղջն է յոյժ ատելի նմա. ուստի և ասէ յայնպիսին ասծ. Ո՛վ դուն գաղջ ես, ֆնչեղէց ջեզ։ Այլ թէ ասծ փախեալ հալածել զայնպիսին յինքենէ, ապա որչափ ևս՝ ոչ կամի լսել անչերմեռանդ աղօթից նր. և այս վն այսորիկ է, զի տաղտկացեալ է ի նմանէ։ Ուստի եթէ յանկամք, զի լսիցէ ասծ աղօթից մերոց, կացցուք յաղօթս չերմ սիրով, և ամ մտադրութի։

Պահեաց ամենայն կոյսն զանձն ի ջերմեռանդէ խնդուց,
ընդ ընկերն եղեալ ցեղ։

ՅԻՒՐՈՍ Զ։

Զոր պատմէ հայրն ալփոնսոս անդրագեան ի գիրս իւր։ Եւ հայրն աղէքսանդրոս գիտաղեան. հատոր. Բ. Ճառ. 9։

Յամի փրկչին. 1604. ի միում ի քա-
ղաքացն փլանդրիոյ, որ է Ֆիան-
տրայ՝ կային յուսումն գրոց երկու պատա-
նիք անզգամք և չարաբարոյք. որք փո-
խանակ ընդունելոյ յուսումն գրոց, զար-
գանային ի ցոփ վարս և ի մոլութիս. այ
ի խաղս, ի շռայլութե, և ի վատաղո-
տութե, ի գայթակղուցի ուսումնակցաց
իւրեանց, և ի տրամուխ ծնողացն։ Ընդ՝
պատահեցաւ, զի յաւուր միում անցու-
ցին զընդօրեայ ցերեկն ի խաղս, և ի զեղ-
խութիս կերակրոց և ըմպելեաց. և ապա
ի մոտանել արևուն՝ գնացին երկոքինն ևս
առ կին մի քոյր։ Կային անդ ի տեղւ ընդ
կնոջն մինչև ցկէս գիշեր. և ապա մինն
ի նոցանէ անուն Հռիքարդոս՝ դարձաւ ի
տուն. իսկ միւսն մնայ անդ ընդ կնոջն ևս՝ ի
առաւելանալ յագեցուցանել զվատաղ ցան-
կութի իւր։ Ընդ՝ յորժամ Հռիքարդոս
եկն ի տուն իւր, և մերկանայր ի զգես-

տուցն

տուցն առ՝ի ննջել, անկու՝ի միտս իւր, Թէ դեռ չէ ասացեալ զողջոյն քեզ մարիամն ինչ, զորս սովոր էր ասել յամուսինսն առաջ նոքա տիրամայրն. ուստի սկսաւ ասել զայնս առանց իրիք ջերմեռանդուհե, նիրհելով և տաղտկանալով. և իբրև վճարեաց, եմուտ յանկողինն և ննջէր: Եւ ահա լուաւ զձայն բաղխելոյ դրան սենեկին իւրոյ. և զարթուցեալ՝ի քնոյն, մինչ կամէր ինքանել՝ի մահճայն, և բա նալ զդուռն, ետես զընկեր իւր յանկողնի իւրում. սակայն քնաւ ոչ ծանեաւ, զի էր յայժ ոգեղ, և զարհուրելի. յորմէ և ա հաբեկեալ, եղև իբրև զցնորեալ: Ապա զօրացեալ փոքր մի, եհարց ցնա և ասէ, ո՞ ես դու, և որպէս մտեր յայս սենեակ դրացն փակելովք. և որպէս եղեր յան կողնի իմ: Եւ նա ասէ, ես եմ ընկերն քո, որ յայսմ գիշերի էի ընդ քեզ՝ի տուն այն ինչ պառնկի: Եւ հռիքարդոս ասէ. ապա զնարդ փոխեալ են կերպարանք քո, և եղեալ ես այսչափ գարշատեսիլ, մինչ զի երեւիս ինձ իբրև զգև ումն դժոխային: Եւ նա ասէ. մեզքն է, որ այսպէս գարշատեսիլ առնէ զմարդ. Այլ այս ոգեղ նուիրի ոչ՝ի կեանս յայս, այլ զնոսին մահ ուան երևի: Ասէ հռիքարդոս. ուրեմն մեռեալ ես դու. և նա ասէ, այո՛. և սա ասէ. արդ խնդրեմ, զի ասասցես, Թէ ևրբ, և որպէս մեռար: Եւ նա ասէ, յոր ժամ ընդ արշալոյսն եղի՝ի բռնանոցէ անլէ

սի,

տի, կալաւ զնա դևն յարքունի Ճանա-
պարհին, և խեղդեաց. և ծնաց մար-
մինս իմ անդ 'ի Ճանապարհին. և հոգւովս
իմով 'ի դժոխս 'ի հուրն յաւիտենական: Եւ
այժմ առաքեաց զնա մայրն իմ ծանուցա-
նել քեզ զայս, թէ նաև զքեզ յայսմ դիշե-
րի խեղդելոց էր դևն. քանզի ոչ էաք ըն-
կեր 'ի մէջ, նոյնպէս լինելոց էաք և 'ի պա-
տիժն. բայց վասն քանի մի ողջոյն քեզ մարիա-
մից, զոր ես սովորութիւն առացեր նախ քան
զննջելդ, պահեաց զքեզ ամենաժաբ կոյսն 'ի
ձեռաց դիւին: Եւ զայս ասացեալ՝ 'ի վեր
կալաւ զվերարկուն՝ զոր զգեցեալն էր. և
եղոյց զբոցն՝ որ կիզոյր զնա, և զօձան՝ որք
չարաչար կրծէին զնա. և ապա եղև ա-
ներևոյթ: Յայնժամ ահաբեկ լեալ Հռի-
քարդոսի, յարեաւ էջ յանկողնոյն, և անկաւ
յերկիր 'ի վեր երեսաց նորա. և լայր, և ողբայր,
և կոծեր զանձն, և խնդրեր զԹողուխն 'ի
ձեռն. և գոհանայր զամենաժաբ կուսէն զա-
զատչէն իւրմէ: Ապա զկնի բազում ող-
բոց՝ մինչ զմեռաւ ածեր, թէ օրպէս սպրե-
ցուցանելոյ իցէ զանձն իւր, լուաւ զձայն
զանգակաց առաւօտեան ժամու աթեղայից
սրբոյն Փրանչիսկոսի. և երևեցաւ նմա ձայնն
այն լինիլ ձայն այ, որ կոչեր զնա յա-
պաշխարհութիւն՝ մտանելով 'ի կարգ սրբոյն
Փրանչիսկոսի: Ասաի գնաց վաղվաղակի
'իմենաստան նորա, և խնդրեր արտաս-
ուօք ընդունիլ զինքն 'ի կրօն իւրեանց:
Եւ կրօնաւորքն իբրև տեսին զայն, հիա-

ցան յոյժ · զի գիտէին զնա , Թէ ոչխի-
սի եղեռնագործ էր · և հարցին ցնա , Թէ
ուստի՞ շարժեալ խնդրես մնանել ՚ի կրօն
մեր , և Թէ ոչքան ժամանակ է , որ ու-
նիս զայդ որոշումն մնանելոյ ՚ի մեր կրօն ։
Յայնժամ պատմեաց նոքա պատանին , որ
ինչ պատահեալն էր նմա ՚ի գիշերին յայն-
միկ , յո զմահ և զդատապարտութիւն ըն-
կերին իւրոյ , և զպատուիրն իւր ՚ի ձեռաց
դիւին միջնորդութիւն առեալ կուսին ։
Յաւել ասել նոքա և զայս · և Թէ ոչ հա-
ւատայք բանիցս , երթայք ՚ի փողոցն մեծ
ասեն այն ինչ անուն կնոջ , և գտջիք զդի
ընկերին իմոյ խեղդելոյ ՚ի դիւէն ։ Յոյժ
կրօնասէրքն Թէպէտ հաւատային բանիցս
նոքա , զի սեպանէին զվտակս սրտաւուշաց՝
որք հեղանէին յաչաց նոքա , սակայն առա-
քեցին և երկու հարս հաւատարիմս ըս-
տուգել զայն՝ զոր ասէր պատանին . և նոքա
գնացին յատակեալ տեղին · և գտին զդի
մեռեալն դարձեալ յածուխս · և տեսին ՚ի
պարանոցին գնչանն խեղդամահ լինելոյ
նորա ՚ի դիւէն · և դարձան եկին ՚ի մե-
նաստանն , և պատմեցին հարցն զամ՛զոր
տեսին ։ Այս նոքա հաւանութիւն բնաւիցն ե-
տուն պատանեօյն զդեստ կրօնին իւր-
եանց ։ Փոխեալ հոգեբարձուհի զդգեստն ,
փոխեաց նաև զվարս իւր · և սկսաւ պա-
րապիլ խստագոյն ապաշխարութեանց , ծո-
մապահութիւն , խարազնագեղեցութիւն , և ձաղ-
կելով զմարմինն՝ առ ի նուաճել զվատթարն
բնու-

քնուԹի իւր։ Այսպ՛ի վՀար այսպիսի մԵծի բարերարուԹԵ եղելոյ նմա յամենաՆեքԿուսէն՝ գնաց ՛ի քարտէզն ՛ի փիլիպպեան կղզիս յաշխարհն Հնդկաց. անտի էանց ՛ի յապոնիա. որ է Հափիոն, ՛ի վերջին եզր աշխարհին Հնդկաց. և ընկալաւ անդ զպատկ մարտիրոսուԹԵ. վեցԵր յան Հաւատիցն յայնցանէ արկաւ ՛ի Հուր վԵ որ ՛ի քէն չն Հաւատացեալ։

Պոռաղ։

Ո՞ահի Հարեալ և մեր ՛ի դիպուածոյ պատմուԹԵս, զանազանուԹիւն չմոռանել յանկողին առ ՛ի ննջել առանց զղջման ՛ի մեղաց՝ զորմէ խոցձ մնաց մերոց առգաստանէ զմեզ. որովհետև գիտեմք, ԹԵ բնմէ յերեկոյի մինչև յանկողին աներկիւղ, և յառաւօտուն գտան մեռեալք։ Այանզի է ԹԵ որ ունի զննհամի ոմն դարանակալ, ոչ կարէ Հանգիստ ՛ի քուն լինիլ, ապա ՛ի որպէս մեղաւորք՝ որք ունին Թշնհամի ինքեանց զամենակարօղն ած, կարեն Հանգիստ ՛ի քուն մնանել։ Այնպէս որ մեղաւք ննջէ, իբր ԹԵ ունելով ՛ի ծոց իւր զօճ լինն Թիւնաւոր՝ յանկողինն մտանէ. այլ որպէս փախչիմք յօձէ, նոյնպէս փախչիլ պարտիմք ՛ի մեղայ. ոմն խրատէ զմեզ ի մաստունն ասելով. Իբրև յերեսաց օձի փախեր ՛ի ներց։ սիրաք. ԻԱ. 2։

Աչքերուսաղդ ամն ոչ ուրանալով զքեզ ի դոյս աճապինն,
ջրիկեցաս ի յերասդ դիւրին, և եկիր
զօգնութիւնդ նը :

ՀՐԱՐՔ ԶՐ.

Ջոր պատմեն Հայրն լաւրենտիոս քրիսոգոնն . և կեսարիոս ի գերս իւրեանց : Եւ Հայրն սիղվանոս կամաղուկեցին . ի ք. գերս հրաշից նը կուսին . հրաչք. 21 : Եւ Հայրն աղեքսանդրոս գիոտալևան . հատ . ք. Ճառ . 11 : Ջորմէ գրի ևս ի բուրատանն օրինակաց :

Ի լուգդոն քաղաք գաղղիոյ էր երիտասարդ ումն աղնուազարմ, մանաւանդ յանճարեղութեան, և յընթերցումն գրոց, և յոյժ ջերմեռանդ առ նը կոյս ածածծինն : Այեւան Հայր և մայր նը, մինդեռ պատանին էր, և Թուլին նմա զբազում հարստութիւս : Այս նա ըս նամանութեան առաւակ օրդուոյն վատնեաց զայն ամ ի խաղս, ի զբօսանս, ի պերճութիւս, և ի թոյանոցս ի միջոցի սակաւ ժամանակի : Այլև զկալուածս իւր զտուն, և զկահս տանն ըս մանին վաճառեաց, և ըս մանին եդ ի գրաւ առ ումեմն փարթամ և աղնուական քաղաքացւոյ իւրում : Այս իւրև ապառնեաց գնամ, և ժամանեաց ի վերջին և ի դառն տնանկութի, յայն ժամ ի միտս եկեալ կայր միշտ ի տրտմութե մեծի յիշելով զառաջին բարեբաստութի իւր .

իւր . և խորհէր երթալ յայլ աշխարհ
հեռաւոր , և անդ կալ իբրև զմուրացիկ :
Եւդ՝ մինչ յաւուր միում առանձինն ջրջէր
յանկեան միում քաղաքին , պատահեցաւ
նմա գիւղական երիտասարդ ումն այր ա-
հաւոյն և կախարդ , որ և երբեմն լեալ
էր նոցա սպասաւոր . և տեսեալ զնա ի
տրտմութեան մեծի , զկնի ողջունելոյն զնա
ետ հարց ցնա զպատճառն տրտմութեան նորա :
Եւ Թէպէտ երիտասարդն զառաջինն
կեղծեաց զայլ և այլ պատճառանս , սա-
կայն ի վախճանի ասաց զիրաւն . և պատ-
մեաց նմա , Թէ յոր բարեբաստուէ անկ-
եալ յոր Թշուառութեան ժամանեալ է : Յայն-
ժամ ասէ ցնա կախարդն , մի վշտանար
վն այդորիկ ասէր իմ . կարօղ եմ ես գար-
ձուցանել զբեզ յառաջին մեծութի՛ն քո .
և բաւական է , Թէ կամիցիս ծառայել
ինն իմում՝ , որում՝ ես ցայսչափ ժամանակ
ծառայեմ . և նա տայ լինձ , զոր ինչ և
կամիմ : Լսեալ զայժ երիտասարդն . և
ասէ ցկախարդն . օրպիսի ծառայութի՛ն է ,
զոր առնելոց եմ ինն քոյ . և նա ասէ . մի
միայն բան է , զոր Թէ առասցես , տայ
նա քեզ զառաջին հարստութի՛ն քո : Ո՛ր
իբրև լուաւ երիտասարդն , առաւել ևս
ուրախացաւ , Թէ փոքր ինչ իսկ եղեալ
ծառայութի՛ն : Ա՛պա ելեալ երկոքինն ևս
ի միասին , գնացին յանտառ մի ոչ յայժ
հեռի ի քաղաքէն : Եւ անդ կախարդն
սկսաւ կարդալ զդէն կախարդութե՛ն . և

ահա ՚ի միջոյ ծառոյն եւ ընդ առաջ նոյ
դևն ահարկու և հսկայաձև կերպարա-
նօք մարդոյ . և ասէ ցնոս . վասն ի՞ր եկեալ
էք այսր , և զինչ խնդրէք ։ Ասէ կախարդն ,
այս երիտասարդ տէր իմ , անկեալ ՚ի մե-
ծութենէ ՚ի տանտիկնութենէ , խնդրէ դառնալ
անդրէն ՚ի նոյն մեծութենէ , և պատրաստ
է առնել զոր ինչ և հրամայես նմա ։ Յայն-
ժամ դևն եղոյց երիտասարդին զբազում
գանձս ոսկւոյ և արծաթոյ , մարգարտաց
և ականց պատուականաց , և ասէ ցնա .
արդարև քեզ տայ զայս ամ , որով եկիր-
ցիս առաւել փարթամ , քան զոր յառաջն
էիր , եթէ արասցես զոր այժմ խնդրեմ
՚ի քէն ։ Ասէ ցնա երիտասարդն , հրա-
մայեա տէր , զոր ինչ և կամիս , և ես
անյապաղ կատարեցից ։ Ասէ ցնա դևն ,
ուրացիր արդ զքո ածն քո , եթէ կամիս
առնել ինձ զայս ամ գանձ ։ Ա՛ւ երի-
տասարդն թէպէտ զառաջինն խոժոռե-
ցաւ իբրև լուաւ զայս , սակայն յիմար-
եալ ՚ի ցանկութենէ հարստութեանն՝ զոր տե-
սանէր , ուրացաւ զքո ածն իւր ։ Ասէ դևն
ոչ շատացեալ այնու՝ ասէ ցերիտասարդն .
արդ ուրացիր և զմայր նր զմարիամ , և
իսկոյն տայ քեզ զայս ամ գանձ ։ Ասէ ե-
րիտասարդն սոսկացաւ յոյժ իբրև լուաւ
և զայս . քանզի դեռ կայր ՚ի նմա
կայծ ինչ նախկին ջերմեռանդութեն , զոր
ունէր առ ամենասուբ կոյսն . և ոչ կամե-
ցաւ ուրանալ զնա , այլ ասէ , լաւ է ինձ

ապրիլ ելբև զմուբացիկ՝ քան ուբանալ
զմայրն ՈՅ։ Այս թէպետ կսխաբդէն յոր-
դորեր զնա պէսպէս բանիւք ուբանալ և
զնբ ՈՅծածխինն, սակայն նա ամենևին
յանձն ոչ առնայբ։ Ապա անդէն՝ի ծունկս
իջեալ առաջի գևբին, ակաա՛ի ձայն բարձր
կուել յօգնաթնէ իւր զամենաճբ կոյսն, ա-
սելով. Պարեամ Մայր ընորհաց, ևս Մայր ողբմա-
ԼԷ. զոա զնեզ պահեա՛է ԼՀնամարն։ զոր և միշտ
սովոբ եր ասել։ Ի՛ քանիցս յայտնանէ ելբ-
բև՛ի կայծականէ Հարեալ գևբին, սաբս-
եալ գոլայր. և ոչ կարելով այլևս առ-
նել ինչ երիտասարդին, գիմեաց բաբ-
կութ՛ի վէր կախարդին, և կալեալ զվա-
զնին, խեզդեաց զնա. և վերացուցեալ յօդս
եղև անեբևոյթ, և ըստ նմա գանձն ՈՅմ։
Օ՜որ առեալ երիտասարդին՝ պակեաւ՛ի
զարհուրանացն. և զի մի նաև ինքեան
պատահեսցէ այն՝ որ պատահեցաւն կա-
խարդին, առժամայն փախեաւ յանտա-
ռէն. և դողալով եմուտ՛ի քաղաքն։ Այս
անդ՛ի քաղաքին գնացեալ եմուտ յեկե-
ղեցի մի. և գնաց առաջի խորանի ամե-
նանբ կաւսին, յորում կայր ջերմեռան-
զաշարժ պատկեր մի նոյն ամենանբ կու-
սին ՈՅծօրգուծն՛ի գրկին. և անկեալ ա-
ռաջի նբ, և զերկու աչսն արտաբեալ իբբ
երկու ափբիբս ջուրց, հեղոյր վտակս ար-
տասուաց, և լայր հառաչանօք հանդերձ
զմեղս իւր, և խնդրէր՛ի ՈՅնէ զԹողու-
ԼԹէ մեզայ իւրոց. և մինաւանդ ուրա-

յուԹեն։ Եւ ահա կարգաւորմամբն այ եմուտ յեկեղեցին յոյն ազնուական և փարԹամ քաղաքացին այն, առ որում եդեալ ունէր ’ի գրաւ զբաղումս ինչս և զկալուածս իւր. և տեսեալ զնա յողբս արտասուաց և ’ի ձայնս հառաչանաց, առանձնացաւ յանկեան միում առ’ի տեսանել զկատարած ողբոց նորա։ Եւ ահա եռես և լուաւ, զոր և երիտասարդն լսէր, (բայց ոչ տեսանէր յաղագս ոչ համբառնալոյն զաչն ’ի պատկերն յամԹոյն), զի տիրամայրն Ըբ կոյսն աղաչէր զՅածորդին իւր Թողուլ զմեղս երիտասարդին այնորիկ։ Եւկայ ոչ միայն ոչ առնէր պատասխանի մօրն, այլև դառնաւսկանէր զերեսան առ’ի ոչ տեսանել զուրացօղն զայն։ Յայնժամ ամենանՅ կոյսն յոտս կանգնեալ, էհան ’ի գրկացն զՅածորդին իւր, և եդ ’ի վէր Ըբ սեղանոյն. և ’ի ծունկս իջեալ առաջինն, ասէ. խնդրեմ ’ի քէն տէր իմ, զի վա՛ սիրոյ իմոյ Թողցես զմեղս երիտասարդիս այսորիկ, յորոյ ահա ղղջայ կատարեալ ղղջմամբ. և Թէպէտ ուրացաւ զքեզ, սակայն ոչ ուրանալովն զիս, խոստովանի և զքեզ զՅածորդին իմ։ Յայնժամ յն կալեալ զձեռանէ մօրն, կանգնեաց’ի վեր, և ասէ ցնա. ոՅ մինչև ցայժմ՝ ոչ զլացայ ինչ ’ի քէն ոՅվ մայրդ իմ՝ սիրելի, նոյնպէս և այժմ լուեալ աղաչանացդ, ահա Թողում զՅամ մեղս երիտասարդիդ այդորիկ, և զպատիժն

այնց

այնց մեղաց։ Եւ զայս ասացեալ, ել անդ-
րէն ամենայնք կոյսն ի պատկերն ուն-
լով զծծորդին ի գրկին. և եկաց անդ
ոյն յառաջն։ Օ այս Թողուի մեղաց ի-
րոց լուեալ երիտասարդին, լցաւ ուրա-
խութիւք, և մատոյց զանգաւ գոհութիւն
ամենասքի կուսին բարեխօսին իւրոյ. և ա-
պա յարուցեալ յերկրէ միանգամայն ու-
րախ և տրտում, ել արտաքս յեկեղեցւոյն,
և գնաց զձանապարհ իւր։ Եւ զկնի նո
և քաղաքացի աղնուականն՝ որ զայս ամ
ենես. և մերձեցեալ առ նա՝ աղջունեաց
զնա, և էհարց զպատճառն տրտմութե
նէ. և նա պատճառէր զայլ և այլ բանս։
Յայնժամ ասէ ցնա ազնուականն. ոչ այդ-
պէս, գիտեմ ես զնկատական պատճառն
տրտմութեդ. բայց որովհետև տեսի զդ-
զարմանալի հնարս սէր ածածկելոյ եղեալ
առ քեզ, վն այն սիրեցի զքեզ, և կա-
միմ օգնել քեզ. քանզի գիտեմ զկարօտու-
քդ մեծ. և այս եղիցի քեզ օգնու՛ի իմ։ Եւ
նիմեա զդուստր միամօր, եթէ կամիս՝ տաց
զնա քեզ կնութ. զի այսպէս յօժարեցայ.
և յօժիտ նէր տաց ընդ նմա քեզ զամ ինչ
զոր ունիս առիս ի գրաւ. և զկնի մահ-
ուան իմոյ Թողից ձեզ զամ՝ զոր ինչ և
ունիմ։ Հիացաւ յոյժ երիտասարդն իւ-
րև լուեալ զայս, քանզի տեսանէր զայն-
պիսի մեծ և անսակնատելի հնարս եղեալ
առ ինքն օգնութիւն ամենայնք կուսին. և
ետ հաւանութիւն բանիցն ազնուականին։

Եւ

Եւ նա առեալ տապար զերիտասարդն ի տուն իւր, և ետ նմա զդուստրն ի կնութի՝ առնելով զմեծահանդէս հարսանիս. և ընդ գառերն ետ նմա զայմ ինչս նր եգեալս ի գրաւ առնմա. և յաւէտ յայն ջայլ բազում ինչս մեծութեան։

Պոռչ։

Որպէս այս երիտասարդ հրաժարելով ի տուտ և ի սլատրոշական հարստութենէ մատուցելոց նմա ի գիւէն, էհաս միջնորդութեր նր ածածնին Քրիստիւտ հարստութենէ առ յաշխարհն, և ի հանդերձեալն անվախձան կենաց, այսպէս և որք հեռանան յանիրաւ շահուց վնասիրոյն այ՝ յուսալով միայն ի նա, գտանեն առ Քրիստիւս և զմարմնաւոր հարստութի, և ի հանդերձեալն զփառս արքայութենն երկնից։

ՀԱՅՆՈՒՄԱՅՆ ԵՐԻՑԱՍԱՐԴ ՈՄՆ ՔՆՈՂՈՒԼԸ ԱՄԵՆԱՅՆ
ԿՈԱՅԻՆ ԱՂՊՈՒԵՑԱԼ Ի ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏ ԵՒ Ի
ՅԱԽԻՊԵՆԱՅԻՆ ՏԱՀՈՒՆԵՆ։

ՀՐԱՇՔ· ԶԻ·

Ըստ պատմ. ալեզան Ի ա. գիրս Լեր. գլ. 7։ Եւ Հայրն աղէքսանդրոս պիտաղևեան. Հատ. Ը. Ճառ. 16։ Եւ Հայրն սիլվանոս կամաղուէցին Ի Ե. գիրս Հրաշից Յբ կուսին. Հրաշք. 39։

Տիկին ոմն մեծազգի և յոյժ ջերմեռանդ առ ամենայնի կոյս ածածինն՝ միայ այրի մինչդեռ մանկամարդ էր. և ունէր զմի միայն որդի, զոր և մեծապէս կիւզն ՈՅ և Ի վարս բարիս։ Իբրև աճեաց որդին, և եղև պատանեակ, առաքեաց զնա Ի դուռն մեծի ուրումն իշխանի Ի կարգ պատուաւոր զինուորութեանն, ուր զինուսրեալ էր նաև Հայրն նր։ Իսկ մինչ Հրաժարեր որդին Ի մօրէն, ասէ ցնա մայրն. խնգրեմ Ի քէն որդեակ իմ սիրելի, զի յամենայն ժամ առնելով ըզքեզ ամենայնի կուսին, աստուածա առնես զմի ողջոյն քեզ մարիամ. և Ի վճարիլն ողջունին՝ աստուածա և զայս բան. Կոյս ա՛ղնւորհնեալ, լե՛ր ինձ օգնական Ի քահանա տահունեն։ Իսկ խոստացաւ որդին կատարել զայն ամենայն յօժարութեամբ սրտի. և մեկնեցաւ Ի մօրէն. և գնաց Ի դուռն իշխանին զինուորելու

րիլ նմա։ Ընկալաւ զնա Իշխանն մեծաւ սիրով ՚ի պատիւ երեսայ հօրն. և կայր ընդ այլ զօրականս նր մեծաւ քաղաքավարութեամբ։ Այլ կենցաղավարելով ընդ յոփակեացս և ըստ չարագործս՝ որք անպակաս էն ՚ի մէջ զինուորացդ, փոքր փոքր գաղջացաւ ՚ի բարի գործոց. և եղև վատթար և մոլի քան զնա. և զօրն ամ պարապէր գինեթրծուածց, և վաճառուածց, և այլ գարշելի անօրէնութեանց, մինչև լինել առելի ամենեցուն։ Ստգուտ անգամ խրատեաց զնա Իշխանն. բայց ոչ ինչ օգտեցաւ. ուստի բարկացեալ էհան զնա ՚ի զինուորութենէն, և արձակեաց յինքենէ։ Ակ նա ամաչելով դառնալ առ մայր իւր, գնաց խառնեցաւ ՚ի գունդս գողոց և աւազակաց, եղեալ նց գլուխ. և հանապազ կողոպտէր զանցաւորս. զորոց և զբղմն սպանանէր. և եկաց յայս գործ՝ ամս քանի մի. բայց ոչ երբէք զանց արար յանձն առնել զինքն յամառ աւուր սբ ածածնին, որպէս սովոյեալ էրնմա մայր իւր։ Ապա կալեալ եղև ՚ի դատաւորաց տեղւոյն, և դատապարտեցաւ առ ՚ի մահ կախիլ զփայտէ։ Որդ՝ մինչ կայր ՚ի բանտին, եկն ՚ի միտս իւր, և սկսաւ խորհիլ, Թէ յո՞ր չարիս ժամանեաց, և Թէ զո՞րպիսի ցաւս տալոց է մօրն, յորժամ լսիցէ նա զանարգական մահ նորին։ Եւ մինչ խորհէր զայս, և լայր դառնապէս, ահա երևեցաւ նմա ՚ի բանտին երիտասարդ ոմն գեղեցիկ, և լու-

լուսապայծառ։ և մերձեցեալ ասե նա, եթե նմա նախ զոլջոյն սիրալիր բանիւ. և ապա ասէ ցնա. զի՞ կաս այդպէս տրտում և յուսահատ Էլբայր. քաջալերեա՛ց և մի՛ երկնչիր. զի ես ահա խոստանամ ազատել զքեզ 'ի բանտէդ և 'ի մահուանէդ, եթէ արասցես՝ զոր ինչ խնդրեմն 'ի քէն։ Զոր իբրև լուաւ ոլջոյմէլի երիտասարդն՝ ուրախացաւ յոյժ. և ասէ ցնա. Հրամայեա՛ տէր, զի պատրաստ եմ կատարել զոր ինչ և ասասցես. յայնժամ ասէ ցնա երիտասարդն. գիտասջի՛ր, զի ես եմ դև, առաքեալ Սիշխանէն դժոխոյ առ'ի օգնել քեզ. եթէ ալասցես, զոր ինչ միանգամ ասացից քեզ 'ի դիմայ նէր, ազատեսցիս։ Զոր նախ ուրացիր զքո և զնորհուրդս եկեղեցւոյ նէր։ Զնաց զառաջինն չուաբերէ երիտասարդն. և ասէ ասէ. ահա ուրանամ զքո. և ոչ ընդունիմ զնորհուրդս նէր եկեղեցւոյ։ Երկնեաց անդրէն դևն, և ասէ. ապա ուրացիր և զմայր նէր զկոյս մարիամ. և հրաժարեա՛ց 'ի պաշտպանութենէ նէր. որովհետև այսչափ անգամ կոչես զնա քեզ 'ի յօգնութենէ, և ոչ փրկէ զքեզ։ Յայնժամ պատասխանի ետ երիտասարդն և ասէ, ո՛չ, քաջ լիցի. զայդ ոչ կարեմ առնել, զի ես միշտ մեծարեցի զնա, և զօրհնած պազ կարդացի զնա յօգնութի. ոչ պատուհիրեաց ինձ մայր իմ. և կամիմ միշտ մեծարել զնա. այլ և ահա այժմ իսկ խնդրեմ զօգնութենէ նէր. և նոյնհետայն

գոչ

գուշեաց ասելով. Այս ամենայնիւ լիր ինչ օգ-
նական ի ժամու մահուան. Չհանդուրժեալ
դիւին ըզ բանս ըզ այսոսիկ՝ իսկոյն իբրև
զծուխ հալածեալ, եղև անհետ ոչնչի։ Նաց
միայնակ երիտասարդն ի բանտին. և մը-
տածելով զվերջին մեծագոյն չարն՝ զոր
արար ուրանալովն զքն և զնբ խորհուրդս
եկեղեցւոյ նորա, յետ այլոց այնչափ
չարեացն՝ զորս ի կեանս իւր գործեալն
էր, լուծաւ յարտասուս. և վերամ-
բարձեալ զմիտսն առ ամենաներ կոյսն, ա-
սէ. Այեաց յիս ով կոյս ամենագ-
թած. և ողորմեա ամենաթշուառ մեղա-
ւորիս. ոչ խնդրեմ ի քէն զաղատուի
ի մարմնաւոր մահուանէ. քանզի լեալ. քան-
զի արժանի եմ ես այսմ վն եղեռնութեանց
իմոց. այլ խնդրեմ ի քէն ընդունիլ զԹո-
ղութի յանծորդաւոյ քումմէ վն իմոց մե-
ծամեծ չարագործութեանց. և մանաւանդ
վն այս վերջին մեղացս, որով ուրացայ
զնա. այլև խնդրեմ ի քէն զօգնութի ի
ժամու մահուան իմոյ. ոյզ խնդրեցի միշտ
զայմ աւուրս կենաց իմոց։ Այսպէս
զգիշերն ամ յողբս. և յառաւօտուն արա-
րեալ քահանային զբնդհանրական խոստո-
վանութի մեղաց իւրոց, ածաւ ի դահ-
ճաց ի կախաղանն առ ի կախիլ. և ոչ դոյր
Թիւ ժողովրդեանն՝ որք երթային զկետ
նր ի տեսանել զմեռ նորին։ Այլ մինչ եր-
թային, ետես ի Հանապարհին զարձան
մի պատկերի տիրամօր նբ կուսին, կանգ-
նեալ

նեալ 'ի վէր որմոյ տան միոյ, և սկսաւ 'ի ձայն բարձր ասել. ով ամենօրհնեալ կոյս Մարիամ ապաւէն մեղաւորաց, օգնեա՛ ինձ 'ի ժամու մահուան իմոյ: Եւ նորին ժամայն յանդիման ամ Ժողովրդեանն խո՛ նարհեցոյց ամենեսեան զգլուխ իւր, և ետ նմա ողջոյն. Եւ որ հիացեալ ամե՛ նեցուն, ապուշ մնային: Օ՛ր իբրև ե՛ տես ողորմելին, լուծաւ յարտասուս, և աղաչեաց զդահիճն Թողուլ զնա, զի համբուրեսցէ զոտս տիրամօր նը կուսին: Եւ նը՛ Թողին սահպեալը 'ի Թախանձա՛ նաց Ժողովրդեան, քան Թէ 'ի յօժարու՛ Թէ կամաց իւրեանց: Եւ նա իբրև մեր՛ ձեցեալ առ պատկերն, խոնարհեցաւ համ՛ բուրել զոտս ամենասը կուսին, տարած՛ եաց առ նա նը կոյս զձեռս իւր, և կա՛ լաւ զնա զբաղկացն՝ այնչափ ուժգնու Թը՛ ւիւնչ զի անկարելի եղև Հանել զնա դահ՛ ճոյ 'ի ձեռաց ամենասը կուսին: Օ՛ր իբրև տեսին Ժողովուրդքն, հիացեալ սա՛ ռնեցան, և օրհնէին զամենասը կոյսն. և սկսան 'ի ձայն բարձր աղաղակել, և ասել. Ներո՛ւմն տուր, ներո՛ւմն տուր մայր՛ տաւորիս այսմիկ: Եւ հասս լուր աքանչել՛ եաց առ դատաւորն. և իսկոյն եկն հրաման 'ի նոյանէ առ դահիճն Թողուլ ազատ զպարտաւորն: Եւ՛ դր՝ իբրև դա՛ հիճքն լուծին զձեռնակապսն, և Թողին զնա ազատ, յայնժամ և ամենասը կոյսն եբաց զձեռն իւր, և եՀաղ զնա յաղա՛

տու՛

տուքեն. Պատճառ ասպա երիտասարդն ի հայրենիան առ մայր իւր. և կեայր այնուհետև սրբութեբ վարուց յօրինակ բազ ի ամենեցուն. և եղև ընտիր և ջեր մեռանդ ծառայ ամենանբ կուսին մինչև յօր մահուն իւրոյ։

Պոռաղ։

Յայսմանէ պատմութեբ ունիմք ուսանիլ զայս, թե ոչ երբեք պարտիմք ի բաց կալ ի ջերմեռանդութեբ մերմէ՝ որ առ նբ կոյս ածամայրն. թե և գտանիցիմք երբեմն ի մեղս, ոչ ասի ի գերս խոկմանց. Այնբ դեպ լեալ ենէ ասէս եմոյ դժբաղդութեբ՝ էորոտանել զայլ ամ ջերեռանդութեբս եմ, ասկայն զբ ածածնին ինձեա ցմահ պահեցեյ։ Այո զի նա է լուսապայծառ աստղ ծովու, ըլ թարգմանութեբ անուանի իւրոյ. զոր թե ունիցիմք մեզ առաջնորդ ի ծովու աշխարհիս, յորում ընթանամք իբր նաւեղով, ոչ երբեք մոլորիմք, կամ կորնչիմք. վն այն ասէ սբն բերնարդոս. Այնբ սբ կոյսն օգնեսցէ մեզ, ոչ անկցիս. երբ պաշպանեսցէ մեզ, ոչ երկնչիս. և երբ առաջնորդեսցէ մեզ, ոչ մոլորեսցիս։

Ասպէտ ոմն Յապաֆովէսաց պատրիկ ամենաքո հոս-
սին . եւ ամենաքո հոյակ երիվարաց պետ՝ է
վաճառէ Մահուճան :

ՀՐԱՐՔ ԶԳ·

Ըստ պատմիչ Հայոց բենեդիկտոս կանոնեանն՝ ի ժա-
մանակագրութեան կուսին Մարիամու : Եւ ենթիկոս
գրանն՝ ի գիրս օրինակաց : Եւ Հայոց աղէքսանդրոս
գիտաղևեան . հատոր . ը . ճառ . 17 : Եւ Հայոց
դաւթոս բաղիեան . հատոր . է . օրինակ . 31 :

Յամի փրկչին . 1337 . կայր՝ ի փարիզ քաղաքին գաղղիոյ ազնուական առ-
սիւտ ումն , այր բարեպաշտն եւ սիրելի ա-
մենեցուն : Այս յաւուր միում մինչ խաղայր
՝ի ձիարշաւմունս ընդ ազնուականսդ , բե-
կաւ պատահմամբ նիզակ ընկերակիցին նը .
եւ չերտ մի՝ ի կոտորածէ նիզակին թափա-
եալ դիպաւ՝ ի մի ակն ասպետին , և հ-
հան զբիբ աչացն . և կուրացոյց զնա , յան-
տանելի վիշտ իւր , և՝ի մեծագոյն ցաւակ-
ցութիւն շրջակայիցն : Իսկ ազնուական ա-
պետն տեսեալ այսու առթիւ զունայնու-
թիւն աշխարհիս , հրաժարեցաւ բոլորովին
յամէ ունայնասիրութենէ , և՝ի զբօսանաց
աշխարհայնոց . և ետ զանձն՝ ի ծառայու-
թիւն այ , և՝ի ջերմեռանդութիւն առնոյր
մօր նը . ուստի յաճախէր յեկեղեցիս և՝ի

քարոզս . աղօթէր , ծոմապահէր , և առ-
նէր ողորմութիւն քահանայութեան : Ա՛րդ կայր սա
յաւուր միում ՚ի տունի նոր ՚ի ծածանելին յեկե-
ղեցւոջ Հարց Փրանչիսկանաց յունկնդրեալ
ժամերգութեանն և ձայնաւոր պատարագին . և
որբանիցս լսէր զանուն ամենանոր կուսին ,
խոնարհեցուցանէր զգլուխն առ ՚ի պատիւ
նորա : Այլ ինդ մերձ նմ՚ նաև երկու հրեայք՝
որք եկեալ էին ՚ի զննելն հանդիսացն տօ-
նին . և երբ տեսանէին զայն խոնարհա-
կան պաշտօն տուեալ յաղնիւականէն ,
անուանն ամենանոր կուսին , մեծաձայն ծի-
ծաղելով այսպէս առնէին : Օ այս տեսեալ
աղնիւականին , և խոժոռեալ ընդ անսամ-
նութեն նոցա , եհարց ցնոս և ասէ , զի՞ ծի-
ծաղիք այդպէս անպատկառաբար : Նո-
քա ասեն . ծիծաղիմք ՚ի վերայ ձեր քրիստո-
նէից , որք առնէք զայդչափ պատիւ աղ-
քատ օրիորդի միոյ երբայեցւոյ . որ ոչ և
դուք խոստովանիք՝ եղև կին հիւսան . և
զայս ասէին անարգելով զամենանոր կոյսն :
Օ որ իբրև լուաւ աղնիւականն , բարկե-
ցաւ ՚ի բարկութեն նախանձու անուանն նո
սիրասիրն . և ինչ ոչ ասելով նոցա՝ եւ ար-
տաքս յեկեղեցւոյն . և գնացեալ եկաց ՚ի հրա-
պարակին առ դրամն նոր , և մնայր անդ
գալատեան հրէիցն այնոցիկ , զի տպանցէ
զնա : Ա՛րդ՝ յորժամ եղեալ հրեայքն յե-
կեղեցւոյն՝ անցանէին ընդ այն ձանապարհ ,
եհան աղնիւականն զսուրն ՚ի պատենից ,
և ասէ բարկութեբ . զիարդ դուք ոչ ան-
հա-

հաւատոք, համարձակեցայք անարդել ըզմայրն նոյ։ Եւ զայս ասացեալ՝ եհար զվինն ի նոցանէ, և սպան ի փախչելն նոքա. և ըզմիւսն վերաւորեաց ի ծնօտն. որ և փախչէլով աղաղակէր և ասէր. օգնեցէք, օգնեցէք։ Զայս ձայն աղաղակի հրեշտակն դիմեաց անդր քաղաքն ամ. և հարցանէին զայնհրեականն՝ զպատճառն հարկանելոյ նոքա զհրեայն. և նա պատմեաց նոցա զկատակելն նոցին զանձնաւոր կոյսն. և վն այն, ասէ, հարի զնա. և ամենեքեան արդարացուցին և դատեցին զնա։ Զայս բռնադատ հրեայքն քաղաքին դիմեցին ի դուռն դատաւորին առեալ ընդ իւրեանս նաև զհրեայն վերաւորեալ. և խնդրէին առնուլ վրէժ յայդհրհականէն. ապա թէ ոչ՝ բողոքեմք ասէին առ Թագաւորն։ Իսկ դատաւորն հրկուցեալ ի մի բողոք կալցին առ Թագաւորն, միանգամայն և ակն ունելով ընդունել ինչ ի հրեից, խոստացաւ խոտիւ պատժել զայնպատառն. ուստի կոչեաց զվիրաւորեալ հրեայն, և հարց, թէ ո՞ եր, որ եհարն զձեզ, և վն ո՞ր պատճառի։ Պատասխանի ետ հրեայն և ասէ. աղհրհականն ումն միականի, զոր ոչ ճանաչեմ թէ ո՛ իցէ. և պատճառն վասն որոյ եհար զմեզ, եղև ժպտիլն մեր փոքր մի ի վր արարողութեանքրիստոնէից յեկեղեցւոջ։ Լուեալ դատաւորին, թէ անմեղ էին հրեայքն. և թէ չէր արժան առանձին մարդոյ՝ դատել զնոսա, թէև յանցաւոր էին. ուստի

հրամայեաց ունիլ զաղնուականն : Այլ
զի մի վրիպակ ինչ լինիցի , և փոխանակ
նորա զայլ ոք կալցին , հրամայեաց հրեին
վիրաւորելոյ երթալ ընդ ապաստաւորսն յու-
նիլ զնա : Իսկ ազնուականն յայսմ միջոցի
մտեալ անդրէն յեկեղեցին , անկաւ ի
ծունկս առաջի սեղանոյ ամենայնք կու-
սին . և աղաչեր զնա փրկել զինքն ի վը-
տանգէ մահուան , թէ և փոքր ի մանչ
եալ էր զկոպարաւ արդարութե ի ջա-
տագովէն զպատիւ անուան նորա : Եւ
զինի աղօթիցն՝ իբրև ելեալ յեկեղեցւոյն
գնայր ի տուն իւր , պատահեցան նմա ի
Հանապարհին ապաստաւորք դատաւորին ,
և ծանեան զնա յաչացն , ըստ վկայելոյ հը-
րեին . և կալեալ կապեցին , և ածին յատ-
եան դատաւորին . ուր ժողովեալ կային
ամ հրէայք . և խնդրեին զարիւնն նորա
փոխանակ արեան սպանելոյն : Իսկ ազ-
նուականն ի Հանապարհին մինչ տանէին
զնա , լայր , և ի սրտէ հայցէր զօգնու-
թիւն ամենանաք կուսին աներկբայ յուսով
փրկեալ լինելոյ : Իսկ աքսորելեաց ամե-
նանաք կուսին . Քզի իբրև մտին յապարանս
դատաւորին , ահա յանկարծակի բացաւ
ակնն կուբացեալ . ընդ որ ուրախացեալ
յոյժ ազնուականն , ցնծայր հոգւովն , և
գոհանայր զամենանաք կուսէն : Այլ իբրև
եկայ առաջի դատաւորին , ետես նա , զի
ուներ այրն երկու աչս առողջս , ասէ
ցհրէայս . սա է մարդասպանն ձեր , զոր-

մէ

մէ դուքդ ամբաստանէք։ Պատասխանի
եառնն հրեայքն և ասեն, այո՝ սա է։
Ասէ գառաւորն, զինչ իցէ ապա այս,
դուք առացիք ունիլ նմա զմի միայն անձն.
իսկ սա ունի զերկու աչս։ Եւ հրեայքն
յառաջ մատուցեալ տեսին, զի այնպէս
էր. և սքանչացեալք և զահի հարեալք՝ ոչ
գիտէին, թէ զինչ տայցեն պատասխա-
նի։ Յայնժամ գառաւորն հրամայեաց
արձակել՝ ի կապանաց զաղնուականն. և
ցհրեայսն ասէ բարկութ. որովհետև զըր-
պարտեցիք դուք զանմեղն, այս լիցի ձեզ
՝ի պատիժ, զի յայսմ տարւոջ՝ ի սմին ա-
ւուր ածջիք կացուածջիք՝ ի հրապարակն քա-
ղաքիս փորիլոյ զոմն՝ ի հրեկոյթ, որում
անդ սմն՝ ի քրիստոնէից հանցէ ապտակ
մի ուժգին։ Եւ այսպէս ծաղր եղեն
ծաղրածուքն ամենասէր կուսին. և փրկե-
ցաւ՝ որ փառաւորեացն զնա։

Պրոպ։

Ըստ օրինակի աղնուականիս այսորիկ է-
թէ ոչ լիցէ մեզ օրէն՝ որով վըճռ-
խնդիր լինիլ վա՛ն անարդանաց արարելոյ
ա՛յ, և մո՛ր նո՛ր և սո՛ւտ նո՛ր, գանե՛ց ցուցցուք
զայնպիսին նախանձ քանիւ՛ բերանով ընդ-
դէմ այնոցիկ, որք անպատկառաբար կան
յաղօթս, կամ՝ ի յեկեղեցւոջ, և կամ
առաջի ե՛ր պատարագին. և յանդիման
նեղ զնն. և թէ կարելի իցէ, վա՛ր եւս

զնա անտի . ոչ արար ՚ձերն մեր , որ չուշանա-
եայ խարազանաւ էհան արտաքս ՚ի տա-
ճարէն զամենեսեան զնա , որք առնէին անդ
արհամարհանս ՚ձայ : Իսկ որ ակն առեալ
ուժեք ոչ յանդիմանէ զնա՝ երբ տեսանէ
զնա կալ անպատկառաբար յեկեղեցւոջ ,
ոչ սիրէ զնա՛ծ գոնէ ոչ զանձն իւր . ո-
րպիսեաւ զայրանայր՝ եթէ ոք փոքր ի
արհամարհէր զնա . և ոչ բարկանայ ընդ-
դէմ նմա , որ այնպէս անարգէ զնա՛ծ :

Հաղիւնաբէ էոյան հայոյէ յորդոյ էարկէ զէաւիթ զ ար-
էան վան թզիուէնէ ուրուան ջերմէ-
ուանպէ էարոյ :

ՀՐԱՀԱՆԳ ԶԳ՝

Ջոր պատմէ յովհաննէս երոզտեանն ՚ի գիրս օրինա-
կաց . գլ . 5 : Եւ հայրն աղէքսանդրոս գիտացվեան .
հատոր . Բ . Հաւ . 18 : Եւ այլ բազում պատմագիք :

Ի մեհենատանի միում էր աքեղայ մի-
մի , և յոյժ Թոյլ և զանցառու ՚ի պահ-
պանումն ուխտիւ և կանոնաց կրօնին իւ-
րոյ . բայց այսու ամենայնիւ էր ջերմեռանդ առ
ամենայնէ կոյսն . և յամենայն աւուր աստ
ղհարիւր ողջոյն քեզ մարիամ ՚ի պատիւ
նորա : Ի՞րդ՝ հիւանդացաւ երբեմն ծանր
բռնակէս այս աքեղայ , և էհաս ՚ի վտանգ
մահու : Եւ ահա ՚ի գիշերի միում յաւուր
տօնի

ասեն ծննդեան սքին յովհաննու կարապե-
տին՝ մինչ այլ աթեղայքն մենաստանին էին՝ ի
դասին՝ ի գիշերային ժամերգութէ, և նա
յանկողնի, ուր և ոչ կարէր՝ ի քուն լի-
նել վն խստութէն ցաւոցն, ահա մտին՝ ի
սենեակ նր բազմութիք գիւաց. և բարձ-
եալ զնա յանկողնոյ անտի՝ տարան շալա-
կաւ՝ ի պահ մի մեծ և փառաւոր. ուր
եառս ոգորմելի աթեղային, զի կայր քն նորն
մեր նստեալ յաթոռ փառաց. և յաջմէ
նր մայր իւր ամենօրհնեալ. և շուրջ զնո-
րա էին դասք առաքելոց և բազմութիք
հրեշտակաց: Յայնժամ էհարց քն ցգնա
և ասէ, ով է աթեղայդ այդ՝ զոր բերիք
առաջի իմ, և զինչ խնդրէք վն դորա:
Պատասխանի եառն գնա, և ասեն. տա
է աթեղային այն մոլի բնակեալ յայն ինչ
մենաստանի, զոր ահա բերաք առաջի
մեծութէդ քոյ, ոպ զի տայցես ամն զվէճիս
մահու և դատապարտութէ, և տարցուք
զնա՝ ի դժոխս: Իւրև կայս ասացին գնա,
յոտն եկաց աւետնաբ կոյսն մարիա ողոր-
մութէ, և ասէ. արդարև դա ոչ եկաց
կրօնաւորաբար. բայց քանզի ասէր՝ ի պա-
տիս իմ յիմմէ աւուր զհարիւր ողջոյն
քեզ մարիամ, պարտ է գտանել զհնար
ինչ փրկութէն գորա, և ոչ մատնել զդա
՝ի կորուստ: Ապա և քն ըստ քանից և ըստ
խնդրոյ մօրն հրամայեաց դնել՝ ի կշիռ
զամ գործս նր զչարս և զբարիս. և տե-
սանել թէ ո՞րն լոյծ ծանրակշիռ: Եւ ա-

հա եկն եկայ հրեշտակ մի ի միջի. և ունէր
կշիռ մեծ ի ձեռին. և եդան ի մի թաս
կշռոյն սակս քարեգործուիքն աբեղային.
և ընդ նմին հարիւր ոսկեայն քեզ մարխամքն
գրեալք ի վէր հարիւր կատորակ թզենոյ.
և ի միւս թասին եդան մեղք նոր. և ահա
ծանրացաւ թասին մեղաց, և միւս թասին
վերացաւ յօդս։ Յայնժամ սկսան դևքն ցնծալ
և ոստոստանուլ, և ասել, յաղթեցաք
յաղթեցաք. մեր է աբեղային, մեր է։ Ոսկ
աւետեանք կայսն ասէ ցդևս. լուռ լերուք և
պատանձեցարուք, զի դեռ ոչ ուրուք վճիռ
դատաստանն դորա. և ապա ասէ ցորդին,
առաջեմ զքեզ որդեակ իմ, զի տացես ինձ
կաթիլ մի յաժենանոյր արեանն քումմէ, զոր
առեր յինէն ի մարմնանալդ՝ վասն փրկուելոյ ա-
բեղային այսորիկ։ Նա քան ասէ. Թէպէտ
անարժան է դա, այլ սակայն վասն աղա-
չանաց քոց մայր իմ սիրելի, տայ քեզ զայն։
Նա զայս ասացեալ՝ ետ յարենէ կողին իւ-
րոյ կաթիլ մի արեան ցմայր իւր. և նա
եդ զայն ի թասին բարի գործոյ կշռոյն.
և ահա ծանրացաւ թասին այն, և միւս
թասին չար գործոյ վերացաւ յօդս։ Յայն-
ժամ զամբիծի հարան յոյժ դևք, և ոչ
գիտեին թէ ինչ արասցեն. ուստի կա-
տաղեալք, խնդրէին ի քեռէ տալ նոցա
հրաման, զի գնասցեն զաբեղային
վասն մեղայ ինչ, զոր արարեալն էր նա ի
պաշտօնի եկեղեցապանութեանն իւրում, և ոչ
էր խոստովանեալ, առ ի ոչ զբկել ի պաշ-

տօ-

ոճնէն յայնմանէ։ Եւ գառաւուրն քո էտ
նոցա զայն հրաման ։ Յայնժամ յարձա-
կեցան գնդք ի վէր ողորմելի աբեղային, և
այնչափ չարաչար ձաղկեցին զնա, մինչև
անկաւ նա անդ իբրև զմեռեալ . և ա-
ռանց կարծեաց մնհայուցանէին զնա
գնդք, եթէ ոչ դադարեցուցանէր զնո ա-
մենաթագ կոյսն ի հարկանելոյ զողորմելին։
Եւ ապա լսեա հրամանայն քոյ բարձին
զնա գնդք անտի, և տարան եդին անդ-
րէն յանկողին իւր . և անյայտ եղև տե-
սիլն ամ։ Եւ իբրև վերջացաւ ժամեր-
գութի գիշերային ժամուն, գնաց հի-
ւանդապահ եղբայրն տեսանել զհիւանդ
աբեղայն . և եգիտ , զի հազիւ առնէր
զտուրնաւորութի ընդոյն, և հեծեծէր կող-
կողագին, և լայր . և ոչ կարէր խօսիլ ։
Ո՛ արմացեալ ընդ այն հիւանդասպահն,
աղգ արար այլոյ եղբարց և մեծաւորին.
որք իբրև եկին, և տեսին զբարաչար վերս
արիւնաշաղախս մարմնոյ նորա, հիացան յոյժ
յոյժ. և հրամայեաց նմա աբբայհոյրն պատ-
մել նմա, որ ինչ պատահեալ էր նմա ի գիշերին
յայնմիկ ։ Եւ նա սկսաւ պատմել նմա կար-
գաւ, թէ ոմն մեծաւ յատեանն քի . և գառաւ
պարտաւոր . բայց բարեխօսութ սրբ մեծաւ-
նին աղատեցաւ ի գառաւպարտուէն . և թէ
որպէս յետոյ գան հարեալ եղև ի դիւաց ։
Ո՛ր իբրև լուան աբեղայքն , զարհուր-
ըեցան յոյժ , և բորբոքեցան ի ջերմեռան-
դութիւն մեծ առ ամենասքն կոյսն , և

առ

առ Աշմարիա ուղղուն վարուց։ Ոսկ Հիւնդ
եղբայրն յետ քանի մի աւուրց ընկալեալ
կատարեալ զղջմամբ զվերջին խորհուրդս
ի՛ր եկեղեցւոյ, հանգեաւ ի՛ տէր։

Պոռաղ։

Տեսաք ի պատմութեան, Թէ սրչափ զօ-
րեն արիւն և չարչարանք փրկչին մերոյ
յի՛ ի փրկութեի մեր. ապա և մեք ջա-
նասցուք հաղորդ լինիլ այնմ արեան, որ-
պէս զի հասանիլ կարասցուք յաւիտենա-
կան փրկութեե։ Ասաի ի վե՛ր այսր քանի
աւաքելոյն պօղոսի, ըս լսասինասցուց. Նոա
պատառնե՛ չարչարանացն քե, ասէ մեկնիչն
կուռնելիոս ալափիտեան, Թէ նա լնու
զպակասութե՛ չարչարանացն քե, որ հա-
ղորդ լինիլ այնմ։ այսինքն է. չարչարա-
կից լինիլ նմա, ապանաներով զախտս մարմ-
նոյ. և մահուամբ ձգնելով ընդդէմ մե-
զաց. որով միայն հնար է մանաւանդ լի-
նիլ արդեանց նո՛ր, առ ի հասանիլ յաւի-
տենական փրկութե։

Պապիկը ամենաքե էուսին հարեալ ժարամբ էհեղ
պարեան . և ժարընկէցին պապիկեցաւս .
Բայց յետոյ պարչաս առաքը :

ՀՐԱՐ ԶԱ

Ջոր պատմէ հայրն Թէոփիլոս Հայկունապեան՝ի ք . հատորն գրոց Ելբոց : Եւ հայրն աղէքսանդրոս Գիւ-
ռապետեան . հատոր ք . Ձեռ . 19 :

Ի քաղաքին ասենիանի յերկրին գաղղիոյ այր ոմն Թղթախաղաց , իբրև կորոյս զի մուտ եղալի զամ դրամն իւր՝ զոր ու-
նէր , կատաղեցաւ յոյժ , և զի յուսահա-
տութենն ակասա՝ անասելն և ապրատելի յիշոցատուութիւն հայհոյել զամ և դամե-
նաքս մայր նր , զի ոչ յաջողեցին նմա գյաղթութիւն խաղոյն : Եւ յորժամ էլ ար-
տաքս՝ ի տանէ խաղոյն , եաես յորմն հանդիպակաց դրան գժոխոյին տանն այ-
նորիկ՝ գզգատկեր ինչ ամենաքե նուսին , որ եղեալ կայր անդ նկարեալ՝ ի վերոյ կատաղ ածոյդուսին՝ի դրկին . (ոմն՝ի քա-
զում անցս Հանապազորհայ յերկիրս քրիս-
տոնէից տեսանելոք եղեալ յորմունս գայս-
պիսի պատկերս տիրամօրն) : Ո՞ր իբրև եաես անօրէնն , ակասա վերոյն հայհոյել զամենաքե կոյսն՝ անասելի և գարշելի հայհոյութիւն . և ապա կատաղեալ եաե-

զբար

զքար, և քարընկէց եղև ՚ի պատկերն. և գնաց քարն և դիպաւ ՚ի կուրծսն նը տիրամօրն. և սկսաւ հոսիլ յայնմանէ արիւն յորդառատ։ Օ՜ որ իբրև տեսին՝ որք շուրջն կային, և այլ անցաւորք, սոսկացեալ պակեան. և ահա դղրդեցաւ քաղաքն, և դիմեցին անդր ամենեքին ՚ի վննին քանչելեացն։ Իսկ ամենայնը կոյսն չհանդուրժեալ այնպիսի անպատկառ յիշոցառնուԹենչն, իսկոյն պատուհասեաց զանօրէնն հայհոյիչն զայն այսպիսի ինն պատուհասիւք. զի երեսք նը պարանոցաւն հանդերձ դարձան քոլորովին ՚ի Թիկունս կոյս ՚ի սոսկումն տեսողաց. և անօրէնն ոչ կարէր փախչիլ և Թաքչիլ. զի ոչ տեսանէր՝ յո՛ երԹայր։ Իպա կալան զնա սպասաւորք դատաւորին, և տարան յատեանն նը. և ամ ժողովուրդն աղաղակէր զնմին նը ասելով. դատապարտեսցի՛, դատապարտեսցի՛։ Իսկ դատաւորն առանց այլ ինչ քննուԹենէ՝ հրամայեաց կախել զնա վաղվաղակի զփայտէ. սակայն այսու ԹեՀուԹենչ, զինեաւ տարցի առաջի այնը պատկերի նը տիրամօրն, և խնդրեսցէ ՚ի նմանէ զԹողուԹի մեղաց. և ապա կախեսցի զփայտէ։ Իդ՝ յորժամ տարան դահիճքն զհայհոյիչն առաջի պատկերի նը տիրամօրն, կուաեցաւ անդր քաղաքն ամ. և զի նեղ էին անցք Հանապարհին, բազումք կոխեցան ՚ի խառնել ժողովրդեանն։ Իսկ ողորմելի հայհոյիչն տարաւարեալ ՚ի մեր-

մերձակայ մահուճանէն, և մանաւանդ ՚ի դժոխոյ՝ ուր երթալոյն էր, եկն ՚ի կաւատբեաւ զղջումն. և անկեալ ՚ի վէր երեսայն առաջի պատկերի նոր տիրամօրն, սկսաւ խնդրել ՚ի նմանէ և յածորդուոյ նորա զթողուլթի մեղաց իւրոց՝ ուժգին ձայնիւ, և արտասուօքվ զղջմամբ, և հառաչանօք այնպիսի՝ մինչև ժողովուրդն իսկ լայր ՚ի գթոյն: Յանժամ գթացաւ ՚ի նա նաև ամենանոր կոյսն, և եթող նմա զմեղս նորա. որոյ այս եղև նշան, զի իբրև կանգնեցաւ ՚ի վէր ոտիցն, ահա նոյնժամայն ուղղեցան թիւրեալ պարագնոյ և գլուխ նր, և դարձան ՚ի բնական դիրսն: Օ՜ որ իբրև ետես ժողովուրդն, հիացեալ ընդ գթութիւնն այ և մօր նր, որ եթող զմեղս այնպիսի մեծ չարագործին, սկսաւ աղաղակել և ասել. Ներումն տացի մնհասալարտիս. Ներումն տացի մահասալարտիս: Հաս լուր սքանչելեացս, և աղաչանք ժողովրդեանն առ դատաւորն. և նա ևս յօժարութիւք ներեաց նմա, և արձակեաց ՚ի մահուճանէ. և եթող գնալ ազատ ուր և կամիցի: Այսպէս զանիծեալ տուընն զայն խաղաղ ՚ի կամայ ամ քաղաքացւոյն քահեցին ՚ի հիմանէ. և քան դրիոյ նր շինեցին անդ զմատուռ մի. և եդին անդ զայն արիւնաշաղախ պատկեր նոր տիրամօրն, այլև զքարն՝ որ զնա վիրաւորեաց. և կոչեցին զանուն մատրանն. Հայծծին բարի յոտից: Պանդի ոչ ոք է,

որ

որ դիմեսցէ առ նա Աշմարիա յուսով վէ
ր և իսկ երաց , և ոչ առցէ , զոր խնդրէն ։
Ի վախճանի պատմուԹես ասեմ և զայս ։
Թէ այսպիսի սքանչելիք , իւր հեղանիւ ար
եան ի պատկերէ ամենասքր կուսին , ոչ
միայն պատահեցաւ յայս աւետիսն քա
ղաք , այլև ի բազում տեղիս յերկիրս
քրիստոնէից ։ որպէս ի միլան քաղաք կայ
պատկեր մի տիրամօր սբ կուսին ածոր
ւոյն ի գրկին , որ յանօրինէ միջէ վիրա
ւորեալ ի փողան , էհել վտակս արեան ։
Ի քաղաքն որգոստայ լիւիոյ է այլ պատկեր
մի նոյն տիրամօրն , որ խոցեալ սրով ի
ծնօտն , հոսեայ զարիւն ։ Ի վիճակին
ռիմինոյ մօտ մինդայինոյ կայ այլ պատկեր
մի նոյն տիրամօրն , որ հարեալ ի ձա
կատն գնտակաւ խաղաւ , բղխեայ զարիւն
ի յերնգացն ։ Ասա այսմ կան և յայլ
տեղիս ։ որպէս տեսանի և ի յետագայ
պատմուԹիս ։

Պատուէր։

Ի պատմութիւնս յայսմանէ ուրախ նիլ զերկուս։ Առաջինն է գարշուհին մեղաց հայհոյութիւն, որ այնչափ գարշելի է, մինչև առնէ զմարդ՝ նման սատանայի, և գժոխայնոց, որք միշտ հայհոյեն զԱծ, որպէս ասէ տեսիլն. Հայհոյէին զանունն Աստ, որ ունի զիշխանութիւն ի վերայ հարուածոցս այսոցիկ։ Այս երկրորդն է ներգործութիւն Հմայարիտ զղջման. զի սա զկորուսեալ կեանս դարձեալ նորոգէ. վասն սոյն երանելին գրի գոր. Վանեմ զքամանակս՝ յորժամ զանցեալ ինձանս, զոր ցոփութիւն ծնաւաւ, լալով նորոգեմս։ Այս զարքայութիւնն երկնից իբր թէ բռնութիւն յափշտակէ. զի սոյն երանելին գրիգոր. Արքայութիւնն երկնից յափշտակի լալովներ։

Հրեայ

Հրեայ ոմն սուտ քրիստոնեայ վէրաւորեաց զպատկերն ածուածոյ խաչին. և խոտան չարաչար։

ՀԱՒԱՐ. 20։

Զոր պատմեն արիւածիոս. կոմիկեմպերկ. կուրկիրե, և դարուզոխոս, ի գիրս իւրեանց։ Եւ հայկն գառլոս բովիեան. հատոր. ը. օրինակ. 33։

Յամի փրկչին. 1332. յերկրին գաղղիոյ՝ հրեայ ոմն սուտ քրիստոնեայ ծաւալեալ կոմսին բերգայու՝ ի ծառայութեն դռնապանութենէ պալատի նր՝ նիզակակրութենէ։ Որդ՝ սովոր էր այս հրեայ երթալ քաղաքամանգամ՝ ի մենաստան սիջն բենուարդոսի՝ ի կամքերնայ ասացեալ տեղւոջ, որ մերձ էր բերգայու. և խոսակցէր ընդ կրօնաւորս մենաստանին. ոյք կարծելով, թէ նա քրիստոնեայ իցէ, առնէին նմա պատ քաղաքավարութեն. և խոսակցէին ընդ նմա ոչ միայն զբանից բարեաց, այլև զբանից հաւատոյ. որոց իւր բարի քրիստոնեայ ունկնդիր լինէր կեղծաւորն այն։ Որդ՝ կայր ի սրահի վայրագաւթի այնր մենաստանի՝ ի պատուհանոր ինչ տեղւոջ կանգնեալ առ որմին արձանեայ պատկեր մի սիրամօր Աստուծոյ ածորդուոյն՝ ի գրկին. և պատկերն էր պատկեր երկրպագութենէ երից աշխարհացն։ Եւ որքանիցս տեսանէր հրեայն

զայն պատկեր, հայհոյեր սրտիւն. և խըն-
դրեր վերաւորել զայն նաև նիզակաւն,
զոր կրեր միշտ ի ձեռին. այլ ոչ կարեր
առնել զայն, զի միշտ գտանէին անդ ո-
մանք ի կրծնաւորացն: Այլ յաւուր
միում տեսեալ հրեին, թէ ոչ ոք է ի սրա-
հին յայնմիկ, սկսաւ նախ անարգել զա-
մենայնքեան կոյսն և զածծորդին նր բանիւք
հայհոյութեամբ. և ապա սկսաւ նիզակաւն
խոցոտել զնա այսր և անդր: Յորժամ ե-
րեւեցան վտանք սքանչելեայն ՚ի նա-
կոյն լուծեալ եղև ՚ի պատկերէ անտի ձայն
աղիողորմ գոչմանն ամենայնքեան կուսին՝ յա-
ւագին վիրաւորեցելոյ. և հոսիլ վտակաց
արեան ՚ի վիրաւորեալ տեղեացն նր: Ո այս
ձայն ողբոց իբրև լուան երկու հիւսունք,
որք արտաքոյ սրահին աշխատէին, և կրօ-
նաւորքն ամենասանձին, դիմեցին անդր
ամենեքեան, տեսանել թէ ինչ էցէ այն
ձայն կանացի ողբոյ: Յորժամ իբրև տեսին,
թէ հոսիւք վտակ արեան ՚ի պատկերէ ա-
մենայնքեան կուսին, և շրջեայն՝ զի ուներ ա-
բիւնաշաղախ զնիզակն ՚ի ձեռին, և կայր
սասանել, զահի հարան, և ծանեան զե-
ղեռնութի հրեին: Յորժամ կամեցաւ մինն ՚ի
հիւսանցն սպանանել զնա անդ խոկոյն ո-
րպագան՝ զոր ուներ ՚ի ձեռին. բայց կրօ-
նաւորքն ոչ թողին նմա առնել զայն:
Հրաամարակեցաւ ՚ի կամբերոնայ սքան-
չելիքս այս. և դիմեաց անդր քաղաքն ամ-
և սկսան ժողովել յանօթս սպակիս զհրա-

շալի արիւնն, որ հեղանիւր ի վիրացդ ա-
մենայնքեան կուսին. զոր և պահեցին մեծաւ
պատուով ընդ այլ նշխարս սրբոցդ. և
սպա կալան զանօրէնն հրէայն, և արկին
ի բանտ։ Նոյն անիծեալն այն յորժամ
եկաց առաջի դատաւորացդ, և քննեցաւ
ի նոցանէ, երդուաւ քաջմ անգամ յերդ-
մունս սուսկալիս, թէ չիք իմ սրսրեալ
զայնպիսի ինչ. այլ ասէ, այդ գիւտ ա-
գահութեանն կրօնաւորացն այնոցիկ է, որք
առ'ի կուտել զդրամն, առնեն և ցուցա-
նեն զայդպիսի խաբեբայութիւնս։ Եւ խո-
սեցաւ այնպիսի ձարտար բանիւ և հա-
մարձակութեամբ յատենին, մինչև դատա-
ւորքն համարեալ զնա անմեղ, արձակե-
ցին, և սկսան զանմեղ կրօնաւորսն մե-
ղադրել։ Այլ սակայն ամենայնքեան կոյն
ոչ եթող անպատիժ զանօրէնն հրէայն,
այլ խայտառակեաց զնա այսու կերպիւ։
Էր ի գաւառին յայնմիկ ծանուցեալ յա-
մենեցունց այր մի ծեր եօթանասնամեայ
անուն յովհաննէս փլամանդեան, որ ան-
դամալուծութեամբ ամս եօթն կայր ան-
կեալ ի մահիճս, և մերձ էր ի մեռանիլ։
Երևեցաւ սմա ամենայնքեան կոյն. և բժշկ-
եալ զնա քաղցրովին ի յանդամալուծութենէն
հրամայեաց նմա երթալ ի բերգա, և ա-
սել պարոնին նր չհաւատալ քանից հրէին.
այլ ըստ եղեռնաւէն հատուցանել նմա.
Գնաց ծերունին առ պարոնն, և ասաց
նմա զպատգամն ամենայնքեան կուսին։ Յոհ

պա-

պարոնն և դատաւորք քաղաքին տեսեալ
զծերն բժշկեալ յանդամալուծութենէն, և
իբր արծուի նորոգեալ յերիտասարդու-
թեէ, զոր գիտէին մերձ՝ի մեռանիլ՝ի յա-
ւոյ անդամալուծութենէն, հիացան յոյժ.
և հաւատացին բանից նր. և իսկոյն կա-
լան վերստին ղՀրէայն, և ածին՝ի քըն-
նութիւն: Այլ Հրէայն յաղթեալ՝ի աքան-
չելեացն այ, խոստովանեցաւ ինքնին բե-
րանով իւրով զչարն, զոր գործեաց՝ հայ-
հոյելով և խոչոտելով զպատկեր ամենանր
կուսին: Յայնժամ եկ վճիռ՝ի դատաւո-
րաց սպանանել զնա չարաչար. և տպանին
այսու օրինակաւ: Նախեցին զնա գետին,
և արձակեցին՝ի վր նորա զերկու մեծա-
մեծ կատաղի շունս, որք չարաչար գիշա-
տեցին զնա կենդանւոյն. և ապա զմեա-
ցորդս ոսկերաց և մարմնոյ նորա այրեցին,
և զմոխիրն ընդ օդս ցնդեցին: Այլ յետ
այսորիկ բարձին զայն վիրաւորեալ պատ-
կեր ամենանր կուսին՝ի սրահէն, ուր
էրն, և եդին՝ի վր սեղանոյ նր խորա-
նին՝ առ՝ի ունիլ զնա՝ի պատուի: Այլ եղև
այն ախտաւորելի հաւատացելոց. ուր
արար, և առնէ մինչև ցայսօր ամենանր
կոյսն զմեծամեծ հրաշս, և զչնորհս ուխ-
տաւորաց և ջերմեռանդից իւրոց:

Պաուղ։

Պատկեր ամենանք կուսին արտաքուստ վիրաւորեալ հեղլովն զարիւն՝ ցուցանէ, թէ ամ ոք՝ որ մեղանչէ, ի կողմանէ իւրմէ վիրաւորէ զքն, և նորոգէ զչարչարանս նորա, որպէս ասէ առաքեալն, եբր, ձ. 6. Այս կսրծանեցեալն դասանգամ նորոգել յապաշխարութենէ, և ձերբակն ի խաչ հանել անձանց ըրդին այ։ Ըրդ՝ եթէ ահաբեկեալ զարհուրիմք ի լսելն զհեղուման արեան պատկերի մերն այ, ապա ո՛րչափ պարտիմք զարհուրել ի գործելոյ զմեղս, որովհետև գիտեմք, թէ այնու վիրաւորեմք զորդին նր զնծ մեր։

Պատանի ոմն պինդ վէրսպին անիման ի մէջս, որ-
հաս ի դիւտից ի հուր. և ամենայն
հոյն աղաչեաց զնա ի
հիոյն անդր։

ՅՈՒԼԻՈՍ ԶԻ։

Որ պատմի ի դումինիկեան օրագիրն ի 13. մայիսի։
Եւ հայրն աղէքսանդրոս գիտաղևեան.
հատոր. ը. ճառ. 21։

Հայրն Թովմաս կանտիպրատեան ի կարգէ քարոզողաց՝ մինչ յաւուր ա-
ւագ ուրբաթու լսեր զխոստովանուրի յե-
կեղեցւոջ, մատեաւ խոստովանիլ նմա և
ոմն պատանի, որ և լալով խնդրէր ի նմա-
նէ զօգնուրէ։ Վասնզի ասէ, ծանիր Հայր,
զի մինչ յաւուրս յայսոսիկ հատանէի ի
դաշտին ձիւզս ինչ ծառոց՝ առի կազմել
ինձ անտի նեռս աղեղան, տեսի, զի ամ
ձիւզք հատեալք չինէն, երևէին արիւ-
նաշաղախ. և զահիհարեալ համարիմ, Թէ
այն գուշակէ ինձ անկանիլ ի մտոյ ի
փորձանս ինչ։ Եւ խոստովանահայրն զկնի
լսելոյն զխոստովանուրի մեղայ նէր, ծան-
եաւ Թէ իրաւի գուշակէը այն գալ նմա
պատիժ իմն առ յայ. ուստի խրատեաց
զնա ըստ արժանւոյն երկնչիլ յայ, և ըզ-
գուշանալ ի մեղացն, զորս խոստովանե-

յաւ, և արձակեաց։ Իսկ պատանին զկնի աւուրց զատկին մտաւցեալ զայն ամ, ի զսպառնալիսն ոչ, և զխրատս խոստովանահօրն, ի նախկին ուրթաթ աւուրն անկաւ ի մեղս պոռնկութեան։ Իստի նոյն ժամայն հարաւ ի ձեռն դառնակսկիծ յաղով իմն հիւանդութեան. և օրըստօրէ զրայեալ հիւանդութեանն, մերձեցաւ ի մահանիլ։ Իսւ ահա եռես տեսիլ այսպիսի. զի երկու դևք սևադէմք հանին զնա ի մահճայն, և տարան ընկեցին ի սարսափելի վիհ մի լի հրով և ծծմբով. և սկսաւ այրիլ։ Իայց ահա եկն ձայն յերկնից, որ ասէր ցդևս. Թողէք զդա այժմ, զի դեռ մեղք մանկութեան են և արբեցութեան. և Թողին զնա դևքն։ Իբրև զարթեաւ պատանին ի քնոյն, և կայր ի սարսափման և յոտքս արտասուաց, եռես, զի կայր մօտ անկողնոյն Թագուհին հրեշտակայ՝ ամենաներ կոյսն գեղեցիկ և պայծառ իբրև զարեգակն. որ և ասէր գԹագուհէ հայեցաւ ի նա, և ասէ. Մի երկնչիր սրդեակ, զի Թէպէտ վն մեղացդ ծանրոց էիր ի հուրն յայն ընդ ամ յաւիտեանս, զորոյ զձաշակն առեր, բայց զի միշտ ունէիր զնս ի բերանի ի մանկութէ անտի քումմէ, և կոչէիր ի յօգնութէն քեզ, վն այն ահա եկի փրկել զքեզ ի հրոյն յայնմանէ։ Իայց զգոյշ լեր. զի ահա դևն ունի փորձել զքեզ և կորուսանել. քանզի գալոց է առ քեզ կերպարանօք քահանայի առ ի խա-

քել

բել զքեզ. բայց դու մի լսերնդա. այլ
մերժեա ի քէն. և կոչեա առ քեզ զհոս-
տովանահայրդ քո զառաջին. և զայս ա-
սացեալ՝ եղև աներևոյթ։ Ապա մեկնե-
ցաւ անտի ամենանձդ կոյսն, զի ահա դևն
մնեալ ի կերպարանս կրօնաւոր քահա-
նայի, և զգեստաւորեալ քահանայական
զգեստուք, եմուտ ի սենեակ պատան-
ւոյն, ունելով ի ձեռին զմատնաւուփ սքղ
հաղորդութեանն. և մերձեցեալ առ նա՝ ա-
սէ. լուայ ո՛րդեակ, թէ կաս ի վտան-
գաւոր հիւանդութեանդ, և եկի տալ քեզ զվեր-
ջին նզբ խորհուրդս եկեղեցւոյ. և պատ-
րաստել զքեզ առ ի սրբասքար մեռանիլ։
Իսկ պատանին յիշելով զաղդատարարութիւն
ամենանձդ կուսին, ծանեաւ, թէ դևն է
ի ներքոյ այնոց զգեստուց. ուստի ոչ լսեաւ
նմա, այլ ասէ. երթ գնա՛ ի գործ քո.
զի ոչ է ինձ պիտոյ քոյդ մատակարարու-
թիւն խորհրդոց։ Այլ դևն յամառեալ
ասէր. ո՛չ այդպէս, հարկ է ինձ խոստո-
վանեցուցանել զքեզ և հաղորդել. զի մի
այսօրիկ եկի, և այս է պաշտօնն իմ։
Այլ պատանին հնչքեր զինքն նշանաւ
սքղ խաչին, և ոչ կամէր լսել նմա. ա-
կայն այսու ամենայնիւ դևն ոչ կամէր եքանել
անտի։ Յայնժամ պատանին սկսաւ կոչել
յօգնութիւն իւր զամենանձդ կոյսն, և ասէ, հաս
ատա՛ ի յօգնութիւն ինձ ո՛վ նզբ կոյս ածա-
ծին մարիամ։ Այս դևն իբրև լսեաւ զա-
նունն ամենանձդ կուսին, իսկոյն հալա-

ծեցաւ անտի իբրև զծուխ, և եղև ա-
ներևոյթ։ Եւ պատանին վաղվաղակի ա-
ռաքեաց զմայր իւր կոչել անդր զՀայրն
Թովմիսս կանտիպրատեան. որ իբրև եկն
և եմուտ առ նա, ոչ ծանեաւ զնա։
Ասէ պատանին ասէ ցնա, ես եմ Հայրդ,
պատանին այն, որ յաւազդ ուրբաթիս
խոստովանեցայ քեզ, և պատմեցի քեզ
զաքանչելիսն արեան, զոր ի դաշտին տե-
սի յոտս ծառոյ հատեալս չինէն. և դու
խրատեցեր զիս զդուշանալ ի մեղաց. իսկ
ես ոչ լսեայ քեզ և ոչ նմա, և մեղայ վերս-
տին. և թէ չեր ժամանեալ օգնութիւն
ամենանաք կուսին, այժմ էի ի դժոխս.
և սկսաւ պատմել կարգաւ զհիւանդա-
նալն իւր, զտեսութի պատժոց դժոխոց,
զերևելն նմա ամենանաք կուսին. և ապա
զգալն առ նա դիւին կերպարանօք քա-
հանայի։ Յայնժամ Հայրն բարւոք ծան-
եաւ զնա, և հիացաւ յոյժ. և ապա լուա
զխոստովանուն նր արտասուալից, և հա-
ղորդեաց զնա, և ետ նմա զվերջին օծումն.
և քաջալերեաց յուսալ յաւծ, և ի բարե-
խոսութի անարատ ծնողի նր ամենանաք
կուսին. և գնաց։ Եւ պատանին մեռաւ
սրբաքար յերրորդումն աւուր։

Պոռաղ։

Այս պատանի վն վերստին անկման իւ-
րոյ ի մեղս թէպէտ զերծաւ բարեխո-
սութիք ամենանաք կուսին ի յաւիտենա-
կան

կան մահուճանէն , քայլ ոչ զերծաւ ի ժամանակաւորէն . ապա զահի հարեալ և մեր յայսմանէ դիպուածոյ , ջանասցուք ոչ դառնալ վերստին ի մեղս՝ զոր միանգամ խոստովանեցեալ քահանային . ապա թէ ոչ՝ անկանիմք ընդ բարկութիւն այ , որով պատժէ զմեզ թէ աստ և թէ ի հանդերձելումն . ոմն պատմի ի գիրս եբրեայ մարգարէին , թէ պատժեաց աստուածորմ գերութիւն և սպանմամբ զհրեայսն զայնոսիկ , որք զառաջինն յետս կացեալ ի մեղաց՝ աղատ արարին զեբրայեցի գերիս իւրեանց . քայլ յետոյ վերստին մեղան , և վերստին կալան ի ծառայութիւն զազատ արարեալ գերիս իւրեանց . և ոչ պահեցին զբան տէրոջն , զոր ասաքին ցնա . երեմ . լէ . 16 . վն այնորիկ և ամ պատժեաց զնոսա անաստուածաբար ։

Մէջնորդութիւնէ ամենայն կուսին փառաւ ի քանէ ե-
ղիսաւորդէ հոգւոյ ժամանակ ապաշխարութիւնէ .
Քայլ ոչ պարչաւ ի ձեղայն , և
ձեռաւ կարգալոր :

ՏՐՈՒՐՈՒ ԶՐ՝

Զոր պատմէ ալփոնսոս անդրագեան ի գիրս իւր . գլ . 23 : Իւ հայրն աղէքսանդրոս գիտաստեան . հատոր . Ը . Նառ . 25 : Իւ հայրն գառլոս բովիեան . հատոր . Ը . օրինակ . 6 :

Ի միում ղեկի թագաւորութենն տո-
լետանի ի մեծն սպանիայ՝ մինչ արքու-
հի կոյս ումն առնէր աղօթս առ Աստ , և-
տես տեսիլ այսպիսի . զի քո՞ւն մեր կայր
նստեալ յաթոռ գատաստանի , և գա-
տէր զմեղաւորս զղեկին այնորիկ : Իւ ի
մէջ այլոց ածաւ յատեան նոր երիտասարդ
ումն . և գտաւ յոյժ պատրաստուր . վասն
բազում ժամանակաց հետէ կայր ի մեղս
վախճատութեանէ և աղջկան միում , որ էր
մերձաւոր աղգականն իւր : Իւ տուաւ վը-
ճիռ ի քո՞ւն , զի հարցի մահուամբ , և
բարձցի յաշխարհէ , և գատապարտեցի
ի հուրն յաւիտենական : Իւ ի կէտ կա-
տարման վճռոյն , յարեաւ յաթոռոյ իւր-
մէ ամենանէր կոյսն՝ որ նստէր ի աջմ
քո՞ւն , և եկաց ի մէջ , և ասէ ցքո՞ւ . աղա-
չեմ զքեզ որդեակ իմ , զի փոքր մի յա-
մե-

մեղուսցես զկատուրումն վհռոյդ. վնզի թէ պետ արժանի է երիտասարդն այն այդմ պատժոյ, այլ սակայն քանզի ունի առ իս փոքր մի ջերմեռանդութի, և գայ բազում անգամ՝ի մատուռն իմ՝առ՝ի յարգել զիս, և զարդարէ զպատկերն իմ, վն այն և ես ապաչեմ զքեզ, զնի ողորմեսցիս նմա, և տայցես փոքր մի ժամանակ ապաշխարութե: Պատասխանի ետ քն և ասէ, եղիցի՛ քեզ ոյ և կամիս մայր իմ. ահա տամ նմա ժամանակ ապաշխարութե աւուրս երեսուն. յորս եթէ ոչ ապաշխարեսցէ, և ոչ դադարեսցի՛ի մեղացն, կամիմ զնի փութով կատարեսցի վհիւն իմ: Այլ ապա դարձեալ քն առ ջերմեռանդ կոյսն, որ լսէր և տեսանէր զայսոսիկ, ասէ. երթ վաղիւն առ այս անուն քարոզիչ Հայր՝ որ՝ի կարգէն յեհան. և ասա նմա՝ի կողմանէ իմմէ, զնի ազդ արասցէ երիտասարդին սմա զվտանգն կորստեան իւրոյ, ոպզնի դադարեսցի՛ի մեղացն. և զայս ասացեալ վերացաւ տեսիլն: Այլ ըստ առաւօտն գնաց երանելի կոյսն առ քարոզիչ Հայրն. և պատմեաց նմա զոր ինչ ետես, և զոր լուաւ: Այլ ոչ հաւատաց նմա քարոզիչն. վն այն և քն դարձեալ երևեցաւ կուսին, և կրկնեաց զնոյն հրամանն. և ոպզնի հաւատասցէ քարոզիչն, յայտնեաց կուսին ըզգաղտնի խորհուրդս մտաց քարոզչին, զոր ոչ ոք գիտէր, պատմել նմա: Այլ կոյսն

գնաց

գնայ երկրորդ անգամ առ քարոզիչն. և ասայ նմա զհրամանն քո. և պատմեայ նմա զգաղտնի խորհուրդս մտայ նորա։ Օ՜ որ իբրև լուաւ քարոզիչն, հաւատայ լիով տեսլեանն այնմիկ, որ եղև առ կոյսն, և ապա եգիտ զերիտասարդն. և պատմեայ նմա կարգաւ զտեսիլն. յո՜ թէ ո՞րպէս ի մէջ ածան յատենին քո այն ինչ գարշելի մեղք նը, և ի քո տուաւ վէիս մահու նը, և թէ ո՞րպէս վե միջնորդու թե ամենանը կուսին տուաւ նմա ժամանակ ապաշխարութե։ Յորժամ լուաւ երիտասարդն, թէ յայտնեցան մեղք նը, զոր այնչափ ի ծածուկ պահէր, և լուաւ ևս զվտանգն կորստեան իւրոյ, զարհուրեցաւ յոյժ. և շարժեալ ի զղջումն մեծ, նոյնժամայն արար զկատարել խոստովանուն զմեղայ իւրոյ առաւել արտասո՜ք քանթէ բանիւ. և գնայ ի տուն իւր. և լայր զօրն ողջոյն։ Այլ ինքն ամենագութն ած հեռի արասցէ յամուքեք զմերձաւոր առիթն մեղայ, ոչ պատահեցաւ ողորմելոյս այսմիկ. քանզի նա ը որում մեղանչեր միշտ, եր ի նմին տան, և ոչ կարեր հանել զնա ի տանէն վե մերձաւոր աղգականութեն։ Ապատի ի նմին գիշերի մինչ ննջեր երիտասարդն ի սենեկի իւրում, եմուտ անդր աղջիկն, և սկսաւ համոզել զնա ի մեղս՝ ոչ միայն պէսպէս չողոքորդութէ, այլև արտասո՜ք. և երիտասարդն մոռացեալ զնմա, անկաւ ը նմա վերստին ի մեղս։

Այլ ի վաղիւ անդր գնայ դարձեալ առ քարոզիչ խոստովանահայրն, և անկեալ յոտս նոր, խոստովանեցաւ Տանդերձ արտաքսօք զվերստին անկումն իւր. և ընկալեալ զարձակումն, և զպատշաճուոր խրատս՝ մեկնեցաւ անտի: Այլ քանզի զօրացեալ էր յոյժ ի վերնոր չար ոնձակումն, և եղեալ էր երկրորդ քնուն, դարձաւ վերստին անկանել բռնմանգամ ի նոյն մեղս. և մոռացեալ զամ հոգևոր խրատս, և զաճապին աղդաբարուն, և զգեցեալ զդիւական ամենեցուն զայս դարձաւ առ խոստովանահայրն: Այլ խոստովանահայրն գնայր գրեթէ յամ՝օր ի տուն նոր գտանել զնա. իսկ նա հեռացեալ էր ինձանէ, և ոչ երևէր. և երբեմն երբեմն և ասէր նոր բանս նախատանաց, ոնդզի մի եկեսցէ ի տունն: Այլ նախանձաւոր քարոզիչն ոչ յուսահատեալ ինձանէ, աղօթս առնէր վնր առ ար և առ ամենեսեքեան՝ ողորմիլ նմա: Այլ ըստ իւրում եղելոց առ երեսուն օրն, գնայ քարի քարոզիչն ի տուն երիտասարդին. և զանազ յոյժ խօսիլ ընդ նմա, և յիշեցուցանել նմա ըզմերձաւոր վտանգն կորստեան նոր. բայց թշուառական երիտասարդն ոչինչ կերպիւ յանձն էառ տեսանել զնա, կամ խօսիլ ընդ նմա: Յայնժամ գրեթէ յուսահատեալ խոստովանահայրն, սկսաւ աղաչել զծառայն տանն և ասէ, աղաչեմ զձեզ եղբարք, զի եթէ յայսմ գիշերի պատահեսցի դիպուածք ինչ յաւոյ ինն ձերում,

Թէպէտ այժմ ողջ և առողջ է, այդ ա-
րասջիք ինձ. և նը խոստացան աղդ առ-
նել նմա. և նա եղեալ ի տանէն, գնաց
ի տեղի իւր: Այսպա ի լինել գիշերոյն,
ինչ ինքեր երիտասարդն ըստ մեղսակոչն
իւրում, ահա կալան զնա խստագոյն ցաւք
աղեաց. և գոչեր եղկելին իբրև զվայրե-
նի խոզ. և ոռնայր իբրև զշուն: Յայն-
ժամ վազեցին ոմանք ի ծառայիցն առ խոս-
տովանահայրն ազդ առնել նմա, որ և
եկեալ փութանակի, եգիտ զի փրփրայր
եղկելին, և կայր ի տագնապի մահուան,
և սարսեալ դողայր. և մատոյց նմա ամ
ջանիւ զամ Հոգևոր դարմանն յորդորե-
լով ի զղջումն. բայց ի զուր, զի ոչինչ
օգտեցաւ, և ոչ կարեր խոկ պատասխա-
նել: Այլ իբրև եղև մէջ գիշերոյ, որ էր
շաբաթին, յորում լցանայր երեսներորդ օրն,
աղաղակեաց եղկելի երիտասարդն ի ձայն
բարձր և ասէ. վաղխ, զի ահա մեռանիմ
հարեալ ի ձեռն նեռիս ըստ լերդակոլմն.
վաղխ, վաղխ. և զայս ասացեալ, և կա-
տաղեալ իբրև զշուն, փչեաց զսրինգ հո-
գին:

✝

Պատուէր։

Պատմութիւն է արդարև յոյժ ահարկու և սարսափելի. սակայն բոլոր չարեացն պնդոցիկ պատճառն եղև նոյն ինքն երիտասարդն. զի զժամանակն առնեալ ինքեան վնաս ապաշխարուել, կամովին ապախտ արար. ո՞ գիտէ, թէ և մեք ոչ իսկեմք ի նոյն կարգի. ո՞ գիտէ, թէ ժամանակն, զոր այժմ ունիմք մեք մեղաւորքս ոչ իսկ առնեալ մեզ յայլ առ ի ուղղել զմեզ և առնել պատուղ արժանի ապաշխարութեանն։ Ա՛պա զանազանութիւն ի գործ ածել զայն արժանապէս. ոմն և առաքեալն ասէ. Ինչպէս ժամանակս ի չէոս է, գործեսցուք զբարիս։ Այլ զի կարօղ լիցուք առնել զայս, դիմեսցուք յօգնութիւն ամենանց կուսին. և յայն մեղս, յորմէ միանգամ հրաժարեցաք զըղջմամբ և խոստովանութիւն, մի՛ և դարձցուք. ոչզի մի՛ պատահեսցի և մեզ այն, որ պատահեցաւ Թշուառական երիտասարդիս այսմիկ։

ԱՂՋ.

ԼՂՄԲաբէղա բառնաւար ոմն ՚ի Կոբդոսէ՝ ասեմաք
կոտաին պաբչաա ՚ի մեղայն. եւ ՚ի կիսոս
ֆրիդոսէ։

ՆՐ. Ը. ՎՈ. ԶԱ։

Ջարմէ պատմի ՚ի գիրքն դաշաիկ Ծաղկալի. մասն. Ջ. գլ. 7։ Եւ զոր պատմէ Հայրն դաւելոս բովիեան. հատոր. ե. օրինակ. 14։ Եւ Հայրն սիլվանոս կամաղուլեցին ՚ի Ջ. գիրս հրաշից ՚ոբ կուսին. հրաշք. 24։

Եր աշնուհական ոմն իշխան բերդի, այր բռնաւոր, և անողորմ, որ կեղեքէր զաղքատս, չարչարէր զորբս և զայրիս, սպանանէր զանմեղս, և գործէր հազարձակ գործ չարիս. և վն այն ատելի էր ամենեցուն մեծի և փոքու. և ամենեքին բողոքէին առ ՚որ լինիլ վրէժխնդիր անիրաւուածեց նորին։ Եւ լուաւ ՚ոծ աղաղակի նոց, և պատժեաց զաշնուհականն այսու կերպիւ. զի հարաւ ՚ի ՚ոնէ չարաչար իմն հիւանդուածք, որում ոչինչ օգտեցին դեղք բժշկաց։ Եւ նա սաիպեաւ ՚ի դառնուածք ցաւոյն՝ կոչեաց զեպիսկոպոս տեղւոյն. և խնդրեաց ՚ի նմանէ զաղօթս նոր և ժողովրդեանն, ՚ի բժշկուի անձինն. և խոստացաւ նմա երդմամբ և ասէ, խոստանամ յանուն ՚ոն, զի եթէ բժշկեցայց, ոչ ևս խոշտանկեցից զոք, այլ վճարեցից՝

որոց արարեալ է իմ չարիս։ | ոճաւ եպիս-
կոպոսն աղաչանաց նը, և եկայք յաղօթս
ը ամ ժողովրդեանն վնը, և ընդունե-
լի եղեն աղօթք նը ՚ի։ և բժշկեցաւ ազ-
նուականն ՚ի հիւանդութենէն։ | Այլ զի
ընդաբոյս էր չարուի իւր, առեալ խոստ-
մանն և երդմանն. և վաղվաղակի սկսաւ
չար և քան զառաջինն խաշտանկել,
կեղեքել, և չարչարել զժողովուրդն։ | Ակ
ողորմելիքն այնքիկ սկսան արանձնել զե-
պիսկոպոսն, Թէ խաբեցաւ ՚ի նմանէ և
խաբեաց զմեզ. և լալով ասէին այսպէս.
խնդրելով մեր ՚ի նմանէ զառաջուն այսմ
բռնաւորի, եր խնդրել չարիս մեզ ՚ի նմանէ.
և գոչէին առ նա լինել դարձեալ վրէժխն-
դիր չարուեց նը։ | ոճաւ նա ժ վերստին ա-
ղաղակի և ողբոց նը, և կ՚հայր գնա, ա-
ռաքելով ՚ի մարմին նը զախտն հրակիզ,
որով մարմին նը լբրև զխոնձող սկսաւ
այրել այնպէս, մինչ զի Թռչունք Թէ հուրն
գժոխոց արդէն ՚ի մահիճն բոցակիզեր
գնա. ուստի սկսաւ աղաղակել և ասել,
վայ ինձ, զի նախ քան զմեռանիլս դա-
տապարտեցայ. և խոյն առաքեաց առ
կոչել զեպիսկոպոսն, զի Թերևս ոչ զա-
ռաքինն աղօթիւք նորա վերծցի ՚ի կիզ-
մանէ անտի։ | Եկն եպիսկոպոսն, և դարձ-
եալ խնդրեաց ազնուականն ՚ի նմանէ երդ-
մամբ ուղղելոյ զվարս իւր, զի աղօթս
արասցէ վնա նորա. բայց եպիսկոպոսն վնա
քամեաանաց ժողովրդեանն, և վնա ստե-

լսին նոր յառաջին նուաճին՝ ոչ լուծաւ նմա, այլ եթող և գնաց։ Իսկ ողորմելին՝ քանզի ի մէջ այնպէս եղեռնագործ վարուց իւրոց ունէր զայս փոքրիկ դործս բարեաց, այն է, զի յոյժ պատուով պահէր զոսկերս սուրբ նահատակին, և ոչ առնէր յաւուրս յայնոսիկ չար ումեք. այլև յամ հսկմունս և ի պահս տանից նոր կայր խիստ ծոմապահութիւն, սկսաւ դիմել յօգնութիւն նոր ածածնին. և աղաչէր զնա գթալ ի վերն, և աղաւթել զնա ի կիզմանէ անտի։ Այլ իբրև մերձեցաւ ի մեռանիլ յափրշտակեցաւ մտօքն, և եռես տեսիլ, զի էջ դատաւորն քոյ պար առեալ ի հրեշտակաց և ի սբց, և նստաւ յաթոռն դատաստանի դատել զհոգիս մարդկան։ Այս եռես, զի նրբալսնին քննութիւն դատեալ լինէին ամենեքեան. և վճիռն էր անդառնալի, և կատարիչք վճռոյն պատրաստք, և անբաւք դատապարտեալ լինէին ի դժոխս, և փրկիչքն էին յոյժ սակաւք։ Այսպա եռես, զի նաև համանօրինութիւնք իւր ածան ի քննութիւն. և գտաւ յոյժ պարտաւոր առաւել քան զայլն՝ որք դատապարտեցան։ Այսոյ եռես և զայս, զի մինչևցեր եղեալ վճիռ դատապարտուէն ի դատաւորէն, եկն եկայ ի միջի ամենաներ կոյսն, և ասէ ցդատաւորն. աղաչեմ զքեզ որդեակ իմ և տէր, զի փոքր մի յապաղեսցես զվճիռ դատապարտութեան ողորմելոյս այսորիկ, որովհետև չիս եղեալ ունի զբովանդակ յոյս իւր։ Պատաս-

խա-

խանի եւ դատաւորն և ասէ . Ծանր է ինձ լսել աղաչանայդ մայր իմ սիրելի . վնզի ըս արդարութես լցաւ Թիւ չարեայ դորա . աղաղակեն առ իս աղքատք , որք և այրիք չարաչար խոշտանկեալք ի դմա նէ . բողոքեն արիւնք անմեղայ ի դմանէ հեղեալք . որոց ոչ կարեմ չլսել ըս արդարութես : Իաւական է , զի միանգամ ողորմեցայ նմա , և եւս նմա զառողջուի վն աղաչանաց եպիսկոպոսին և ժողովրդեանն . իսկ ապերախտդ այդ ստեալ երդմանն , առաւել և յաւել քան զառաջինն յանօրէնութեն . վն այն այլ ոչ և կամիմ ողորմիլ , և ոչ իսկ արդարութիս ներել այժմ : Պատասխանի եւ մայրն և ասէ , ատոյգ է ւրդեակ , որ ըս իրաւանց անարժան է սա թողութեն . այլ ես ոչ եթէ զիրաւունս խնդրեմ ի քէն վն նր , այլ զՔնտրհ . արդ՝ ոնց բազմայ բազում անգամ ողորմեցար , այսպէս աղաչեմ , զի միւսանգամ և ողորմեսցիս սմա , ազատելով ի յաւիտենական տանջանաց , և տալով զժամանակաւորն՝ ւրչափ և կամիս , մինչև եկեսցէ ի յուղղութի : Այլ զի ունի առ իս փոքր մի ջերմեռանդութի . վնզի պահէ զպահս տճնից իմոց խստապէս , և ոչ զըք խոսէ յաւուրն յայնոսիկ , վն այն և ես եղէց նմա օգնական , զի արասցէ զարժանաւոր պտուղ ապաշխարութե : Յայնժամ ասէ դատաւորն քո , եղիցի քեզ մայր իմ ոնց և կամիս . զի որովհետև ու-

նի զնշան քո ՚ի մէջ իւր, ՚ի զբերմեռանդ
դուռնի նմին առ քեզ, վն այն պարտ է ինձ
յարդել զքեզ. ուստի չնորհեմ զնա քեզ:
Այս եղև վերջ քանիցն. և անյայտ եղև
տեսիլն. և գուաա աղնուականն՝ ոչ միայն
ազատ ՚ի հրակիծ ախտէն, և ողջ և առողջ
լսատ մարմնոյն, այլև փոխեալ յայլ մարդ
լսատ հոգւոյն: Լսատի վաղվաղակի արար
կատարեալ զղջումն և զխոստովանութի
զնզեալց իւրոյ՝ օգնութ ամենասք կուսին:
Ստոյգ ամենեցուն՝ յորոց յաիշտակեալն
եր զնչոյս նոյ անբրաւութ. և արար քրմ
ողորմութ աղքատաց, վանորդից, և ՚ի
տեղեաց: Այս ոչ շատացեալ այսքիւք՝
հրաժարեցաւ նա յաշխարհէ, և եղև կրօ
նաւոր ՚ի միում վանապատանի Ճգնաւորաց՝
ուր եկաց մինչև յօր մահուն իւրոյ մե
ծաա Ճգնութ. և մեռաա որքաքար:

Պիտակ:

Ի սպասաժոյ բռնաւորիս այսորիկ ուսցուք
ոչ առնել ումեք զկանս, և կամ զյափըշ
տակուն. վնզն յոյժ առելի է նոյ յափըշ
տակութ՝ն, ոնդ ասէ բերանով մարգա
րէին. ես ՚ի ատեմ ակբեմ զպղպատութ, և պատա
ղյափշտակութ. եսայ. կա՛ր. 8: Վանզն զըր
կօղք և յափշտակօղք են գրեթէ մար
գաստանք, ոնդ ասէ խնամատուն. որ ես
նոյ զնոյ ՚ի բանն, էէր նէ՝ ոչ սպանանիցէ զբն
ջէր էաթ. սերաք. կա՛ր. 26: Լսատի նմանին
աղուեսու, որ խորամանկութ և դարա
նա-

նակալուԹ֊ե խաբէ զայլ կենդանին · քան֊
զի կերպարանե զինքն իբր Թէ մեռեալ
լսէ · և իբրև իջանեն հաւք ՚ի վե֊ր նորա
իբր ՚ի վե֊ր գիշոյ , յարուցեալ ըմբռնէ զնո֊ա ·
այսպէս զրկօղք և բռնաւորք պէսպէս
խորամանկուե֊ք գիշատեն զանմեղս : Ասա֊
տի են աղօ֊ԹեսուԹք , զորս արտաքսէ տէր
՚ի յայգեւոյ արքայուե֊ իւրոյ · ոչ ասի յերգս
երգոց · Աղաչեմ մեզ զղուե֊սանաս փոխանա֊
զպղպեղանիկս այգեաց :

„Ջ ԷրմէասաՆդ ոմն ասէնաե֊ կուսին՝ անուն Տատիոս
ապաւէնեաս օգնականե֊ ՆԹ յորժամայնից
ընդհանացն :

ՀՐԱՐՔ Ց՚

Ջոր պատմէ օգոստինոս մանեանն ՚ի գիրս պատմու֊
Թե֊ իւրոյ · էլ· 74 : եւ հայրն աղեքսանդրոս գիւ֊
տաղեաան · հատ · ֆ· ՃաՀ · 6 :

Ի միում դղեկի Տրուե֊Թենն Հռոմէական
քահանայապետին ծնաւ կուռ իմն մեծ
՚ի մէջ բնակչաց նո֊ր , որք յերկուս բաժան֊
եալ՝ ջանային սպանանել զմիմեանս : Այլ
՚ի մէջ սո֊ յ ՚ի միում կողմանն այր ոմն ա֊
հաւն ովրատիս՝ այր երեւելի և կարող , զոր
Թշնամիք միւս կողմանն ջանային ամ֊ կեր֊
պիւ սպանանել : Ասէին սա զեղբայր մի
կոչեցեալ մուտիս՝ այր առաքինի և խա֊

ղաղասէր , որ ջանայր ամ կարելի կեր-
պիւ խաղաղացուցանել զթշնամիս եղբօրն։
Այլ զի էր սա յոյժ ջերմեռանդ առ ա-
մենաքաղցր կոյսն , և սովոր էր ասել միշտ առ
նա զաղօթքն զայն , Ընդ հովանեաւ պաղա-
պանութեանդ քոյ ապաւինիմ աբ աստուածին . և այլն .
Ընդ որում անդադար յամենասուրբ կուսէն
փրկել զեղբայրն ի ձեռաց թշնամեաց .
այլև զինքն՝ որ պատճառաւ նորա էր ի
վտանգի կորստեան : Ահաւոյ եղև յոյժ ա-
մենաքաղցր կուսին աղաչանք նոր . և փրկեաց
զնա ի բազում վտանգից . ոմն յայտ եղի-
ցի ի գրելոցս : Որ՝ տեսեալ թշնամեացն,
թէ ոչ կարեն արտաքին մարտիւ առնուլ
վրէժ յերկուց յեղբարցս յայսոցանէ , կա-
լան ի վարձու զտուն մի մօտ տան նոյ .
և աւուրս քանի մի աշխատելով ակն
հատին անտի մինչև յհիմունս տան նոյ .
և եդին անդ վառօթս անօթովք ի ներ-
քոյ հիման տան նոցա՝ առ ի յետոյ յեր-
կինս ցնդեցոյց զտուն նոյ քնակիչքն հան-
դերձ : Այս ի միում գիշերի մերձեցու-
ցին հուր ի յանօթսն վառօթից , և կնք-
եանք փախեան . բայց ահա ժամանեաց
ամենաքաղցր կոյսն յօգնութիւն տանն ևս ա-
ղօթից ջերմեռանդին իւրոյ մուտիոսի :
Այնպէս թէպէտ պայթեցաւ ականն , և իբ-
րև զորոտումն ամպոյ որոտաց՝ մինչև դըր-
եակն ամ երերեալ գողաց իբր ի գետ-
նաշարժէ , սակայն տուն նոյ մնաց ի կայն
իւրում , և ոչ շարժեցաւ . միայն թէ մասն

ինչ որմոյ սենեկին՝ յորում՝ ննջէին երկու եղբարքն ընտանեօքն Հանդերձ, Հոսեաց ՚ի վայր. և այն ՚ի նշանակ սքանչելի պաշտպանութեանն ամենանաթ կուսին, որով պահեաց զնա վերանալ յօդս տամբն Հանդերձ։ Օ արթուցեալ ՚ի քնոյ ամենեցունն ՚ի ձայնէ որոտմանն, լուսին Ճրագ, և գտին զականն Հատեալ ՚ի ներքոյ տան իւրեանց, և ապուշ մնացին ՚ի վէր Հրաշալի փրկութեանն իւրեանց. և Հիացան ՚ի վէր չարութեանն Թշնամեացն։ Այլ ապա ընդ առաւօտն գնացին յեկեղեցին, և մատուցանէին զանբաւ գոհութիւնս ՚ի նմա, և ամենանաթ մօր նորա։ Օ կնի քանի մի աւուրց այսր դիպուածոյ՝ պատահեցաւ և այս, զի մինչ յաւուր միում՝ կայր ջերմեռանդն մուտիոս ՚ի ծովակին՝ որ մերձ էր դղեկին, և ընդոր զՀրայան իւր, ետես զգունդ մի Թշնամեաց իւրոյ, կամ լաւ ևս ասասցուք, Թշնամեաց եղբօր իւրոյ, զի դիմեալ գային ՚ի վէր նմ առ ՚ի սպանանել զնա։ Օ որս իբրև ետես, երկեաւ յոյժ, և իսկոյն եմուտ ՚ի փոքրիկ նաւակ մի՝ որ կայր անդ. և վարեալ զայն Թիովքն ՚ի ծովակն, սկսաւ փախչիլ. և ՚ի փախչիլն առեր լալով առ ամենանաթ կոյսն զայն աղօթս վերականն աղօթք իւր, այս. Ի՛նդ հովանեաւ պաշտպանութեանդ քոյ ապաւինիմ աբ՝ աստուածին. և այլն։ Ասին ժամանեցին Թշնամիք նմ յափշտակին ծովակին. և մի ոմն ՚ի նոցանէ խաղայն արձակեաց ՚ի վէր նորա՝ մինչդեռ առ

ափամբ ծովակին էր՝ զմահաբեր հրացան
իւր։ Բայց խնամարկուքն ամենանք կու-
սին ոչ վիրաւորեցաւ մուտիւս ի մարմնի։
Բայց թշնամիքն համարձակ պատահեալ
կապարին ի սիրտ նր. և անկն ունէին նմա
անկանելոյ և իսկոյն մեռանելոյ։ Իսկ նա
տեսեալ զայս նպատաւորուն ամենանք
կուսին ի վր իւր, զօրացաւ յուսով, և
սկսաւ առաւել և ջերմեռանդուքն յանձն
առնել զինքն նմա. և կրկնել բազում
անգամ ի ձայն բարձր զաղօթքն։ Որ հո-
վանեաւ պաշտպանութիւն ոյ. և այլն. և վա-
րել զնաւակն, և ընթանալ երջանկաբար
զձանապարհ իւր։ Երբև տեսին զայս
թշնամիքն, սկսան մի զկնի միոյ արձա-
կել զհրացանս իւրեանց ի վր նր. բայց
վահանաւ խնամարկուքն ամենանք կու-
սին զնաւակն ի դերև ելանէին։ Ազի մու-
տիւս երթալով երթայր, և յանձն առ-
նէր զինքն ամենանք կուսին, և թշնա-
միքն երթալով երթային, և զհրացանս
իւրեանց ի վր նր թափէին. նա ուղղէր
զաղաչանս իւր առ ամենանք կոյսն. և
սոքա ուղղէին առ նա զհրացանս իւրեանց։
Իր արդարև հրաշալի. քանզի այնչափ
բազմութիւք կապարաց ի հրայանիւ ար-
ձակելոց, որք առնելոյ էին զմարմին նր
երբև զմեղ, ոչ միայն ինչ ոչ արարին,
այլև ոչ ի մորթ նր դիպան. այլ միայն
զհանդերձս նր մինչև ցշապիկն և ա ծակ
ծակ գործեցին։ Ա այսպէս վարելով

մու-

մուտիոս զնաւակին, հեռացաւ ՚ի թշնամեայն՝ գոլով պաշտպանեալ անտեսանելի ձեռօքն ՚ոյ և ամենանք կուսին. և ելիցէ ՚ի միւս կողմն ծովակին ողջ և անարատ. և ելեալ ՚ի ցամաք, եդ ծունր, և անկաւ ՚ի վերայ երեսացն յերկիր. և մատոյց զանձաւ գոհութիւն ազատարարին իւրոյ ամենանք կուսին մօրն ՚ոյ։

Պոռաղ։

Որպէս ջերմեռանդ այրս այս մուտիոս զերծաւ ՚ի վտանգէ մահու՛ան յանձն առնելով զինքն ամենանք կուսին, այսպէս և մեք յամ փորձուի՛ս և ՚ի վտանգաւոր դիպուածս մեր պարտիմք յանձն առնել զմեզ ամենանք կուսին ասելով կամ զայս աղօթք. Ընդ հովանեաւ պաշտպանութե՛ ՚ոյ ապաւինիմ ընդ ածածին. ի՛ անպէս առնէր պաղեստինա մեր ՚ի կարիս մեր. այլ դիպ ինչ ՚ի վնաս գիտ, ոյա ամենափառաւոր և ամենօրհնեալ. և կամ զնման ինչ քան աղօթից. ոպզի և մեք զերծցուք ՚ի վտանգաց հոգւոյ և մարմնոյ։ Պ՚պզի պատմի, թէ կրօնաւոր ոմն Փրանչիսկեան անուն օգոստինոս՝ մինչ անցանէր ընդ անտառ իմն երկու ընկերօք, եղև մրրիկ մեծ ամպոյ և որոտմանց անդ. և լուան զձայն՝ որ ասէր, հար, և խորտակեա. և ահա էհար կայծակն զմի յընկերացն, և մեռաւ։ Լու լուանդ զձայն զնոյն ձայն, և էհար կայծակն զերկրորդ ընկերն, և մեռաւ։ Յայնժամ կրօնաւորն օգոստինոս

տինոս մինչ զահի հարեալ աղաղակեր առ ամենասէր կոյսն . Ինդ հովանեաւ պաշտպանեաւ զոյ ապաւինիմ աբ ձիածինն . և այլն . լուաւ զնոյն ձայն՝ որ ասէր , ասա և զդա ևս հար և խորտակեա : Լաւ ահա տուեաւ պատասխանի ՚ի միջոյ օդոյն . և ասէ . ակն ընդ , ակ կարեմ . վասն ապաւինեցաւ յօփնոսին փրկօղ աբ ձիածինն :

Վաղագն վաղնջուանէ ապաւեցաւ ՚ի ձանապատ հնձն սքանչելեօք ամենայնք հռոմին :

ՀՐԱՇ ԳԼԻ

Ջոր պատմէ գեորգ կողմենեբեանն ՚ի գիրս իւր : Եւ հայոյն աղէքսանդրոս դիոտալևեան . Հատոր , ձ . Ճառ . 10 :

Յամի փրկչին . 1008 . անկաւ ժանտամահ սաստիկ յոյժ ՚ի մայրաքաղաքն վաղենտիանոս՝ որ է ՚ի փլանդրիայ . և ՚ի միջոյն սակաւ աւուրց մեռան հոգիք ութն հազար . և յետ այնորիկ երթալով երթայր ժանտամահն , և զօրանայր օր ըստ օրէ : Ասատի բարձան առևտուրք , դատարկայան ՚ի բնակչաց տունք և ապարանք , լքան եկեղեցիք , փակեցան դատաստանարանք . և եղև քաղաքն անապատ : Ոչ այլ ինչ լուեաւ լինէր ՚ի քաղաքին , եթէ ոչ ձայն ողբոյ և աղաղակի . զի առ հասարակ կոտորէր

տորէր մահն գծերս և զաղջայս , զալքատս
և զմեծատունս . որպէք փախչէին ի ծը-
նողաց , և ծնօղք յորդւոց . արք ի կա-
նանց , և կանայք ի յարանց , քայլ ընկ վայր .
քանզի օդն ապականեալ առհասարակ կո-
տորէր զամենեսին : Այսպա երբեմն յուսահա-
տեցան ի մարդկային հնարիւ , դիմեցին առ
ած , և առ բարեխօսուն ամենանգութ կուսին .
և աղաչէին զայդ և զսերեկ զտիրամայր
նոր կոյսն օգնել նոյ . որ և լուաւ հեծու-
թիւն նոյ , և եղև այսպէս : Երբ քաղա-
քին վաղենտիանէ կայսր կառուցեալ մա-
տուռ մի ի պատիւ նոր ածածնին կոչեց-
եալ՝ Ճածին աղբեր . և մօտ նմին քը-
նակեր անապատաւոր ոմն նոր ի փոքրիկ
խղի միում . որ և անդադար աղաչէր զա-
մենօրհնեալ նոր կոյսն գթալ ի վր քաղա-
քին , և փրկել զնա ի ժանտամահէն :
Արևեցաւ սմա ամենանգութ կոյսն , և սիրա-
լիր դիմօք խօսեցաւ ընդ նմա և ասէ .
տեսի զցաւակցութիւն արտիդ՝ զոր ունիս ի
վր բնակչաց վաղենտիանէ քաղաքին . և
լուայ աղաչանացդ , և ահա եկի բառնալ
զժանտամահն ի քաղաքէն . և յօրէ ա-
ոի առ յառաջ բժշկեսցին նաև նք , որք
յախտէ անտի ըմբռնեալ կան . բայց կա-
միմ , զի ի վաղիւն , որ է հնկուժն ծնն-
դեան իմոյ ի յեօթն սեպտեմբերի , ծո-
մապահեսցեն ամենեքին , և պարապես-
ցին աղօթիւ . և թէ զայս արասցեն ,
ցուցից նոցա ի յաջորդ դիշերին զքան-

էքլիսն

չելիան ՚ի · ընդ որ հիացեալ օրհնեսցեն զամենակալօրէն ՚ած · զայս ասաց , և ե֊ղև աներևոյթ : Եւ դնաց նոյնժամայն անապատաւորն ՚ի քաղաքն · և եմուտ առ դատաւորս և առ իշխանս քաղաքին · և պատմեաց նոցա զոր ինչ ետես , և զոր ինչ հրամայեաց նմա նա՛ր կոյսն : Եւ հաւա֊տացին նմա իբրև առն սո՛ր դատաւորք քաղաքին · և քարոզեցին ընդ քաղաքն ամ՛ պահել պահս ՚ի փոքունց մինչև յմե֊ծամեծս ՚ի հսկման ծննդեան նո՛ր կուսին : Օ՚ր և կատարեցին ամենեքին յօժա֊րութի՛ սրտի · և ապա սկսան յամ՛ տե֊ղիս , յո՛ ՚ի տունս , և ՚ի հրապարակս առ֊նել խնդրուա՛ծս առ ամենապէտած նո՛ր կոյսն ողորմիլ նո՛ց , և փրկել զնոսա ՚ի ժանտախտէ անտի : Եւ ՚ի լինիլ գիշե֊րոյն , կոյսին ամենեքին արթուն տե֊սանել՝ Թէ զինչ լինելոց է ՚ի գիշերին յայնմիկ , որպէս ասացեալ էր նո՛ր կոյսն ա֊նապատաւորին : Եւ ահա ՚ի մէջ գիշերին տեսին ամենեքին , զի ծագեաց յերկնից լոյս մե՛ծ՝ պայծառ քան զարեւուն · և ՚ի մէջ լուսոյն տեսին , զի կայր յօդս օգոստա֊փառ նո՛ր ածածինն զգեցեալ հանդերձս ոսկեհուռս , և էր գեղեցիկ քան զարև՝ պարառեալ ՚ի դասուց հրեշտակաց : Օ՚ր իբրև տեսին , անկան յերկիր , և զձեռս ՚ի վեր ամբարձեալ՝ աղաչէին զնա դառն արտասո՛ւօք ողորմիլ նո՛ց , և մի՛ ըմ մերոց նո՛ց դատել զնո՛ : Իսկ Թագուհին երկնից

եկ յօդոյ անտի ՚ի գետին, և սկսաւ ընթանալ շուրջանակի զբոլոր պարսպով քաղաքին. և պատեր զայն լարիւնն զոր ունէր ՚ի ձեռին. իբրու թէ այնու լարիւ դնէր սահման մահու, ոչ մեկնեն բազումք. և ապա եղև աներևոյթ յանկարծ քաղաքապետին։ Ապայ վերստին երևեցաւ անապատաւորին ՚ի նմին գիշերի. և ասէ. Երթ ՚ի քաղաքն, և տամ դարձուրծս, զի յառաւօտուն, որ ոչն է ծննդեան իմոյ, եղիցեն ամենեքին ՚ի թափօր շուրջ զպարսպաւ քաղաքին, և ժողովեսցեն զայն լար, զոր անէր թողի. և դադարեսցի ժանտամահն։ Ապայ նոյնժամայն անապատաւորն ՚ի քաղաքն, և ասացն նոքա զհրամանն նորա կուսին. և նոքա հնազանդեալ արարին այնպէս։ Ապա ընդ առաւօտն այնր աւուր ելին մեծաւ հանդիսիւ ՚ի թափօր շուրջ զպարսպաքն ամ քանակիչք քաղաքին. և քահանայքն մեծաւ պատուով ժողովեցին զայն լար զոր բերեալն շօշափմամբ ամենայնք ձեռին տիրամօր նորա կուսին. և իսկոյն դադարեաց ժանտամահն։ Այս ապա շինեցին զհոյակապ եկեղեցի մի ՚ի պատիւ ամենայնք կուսին. և անդ եդին զայն մեծագին նոր լարն։ Այս ՚ի յիշատակ այսպիսի մեծի հնարհաց՝ սահմանեաց ծերակոյտ քաղաքին, զի յամէն տարւոջ ՚ի յուլիան սեպտեմբերի մեծահանդէս թափօրիւ շուրջ ածցի նոր լարն այն զպարսպօք քաղաքին, որ է Ճանապարհ, կամ միջոց

միջոց վեց մղոնից, այր երկուց ժամուց։ Օր և մինչև յայսօր առնեն քնակիչք նորա։

Պատմ։

Ի պատուհասէ քաղաքացւոցս այսոցիկ՝ի միտ ածցուք զգարշուԹի՝ն մեղաց. և մանր հուշակի փախիցուք յայնմանէ. վճռի՝ն ան՝ աստ իմնատուն. ներհատական առնէ մեղն զգողղովրդս։ Վասնզի՝ն ասի՝ի գիրս մոլուԹե՝ն, մեղքն բառնայ՝ի մարդոյ զամբարիս, այր զայծ, և զյաւիտենական արքայուԹի՝ն, վերբայրաԹի՝ն եկեղեցւոյ, և զօժանդակուԹի՝ն նորին։ Այս՝ի ներքս այծէ զամ չարիս, և ապանանէ զհոգի՝ն, ո՛չ ասէ յակոբոս առաքեալն. մեղն կատարեալ գործ ծնանի. այր զմահ հոգւոյ։ Այս առնէ զնա անարժան համ բարւոյ, ո՛չ ասէ երանելին օգոստինոս. Ախորժն ոչ է արժանի կոչի, զոր ոսոխ։

Լրբէ աղջկունդ հովիւն անմեղդ՝ ագանչելեօք ամբ-
նաբէ կուսին պահեցան՝ ի բռնաբարու-
ընէ երից պինուժոցս։

ՀՐԱՏ ՎԱՐ։

Ջրոմէ պատմի՝ ի գիրս օգոստափառ ճգածնին լուսաւորչայ։ Եւ զոր պատմէ հայրն գառնոյ խովհեան։ Հատոր ։ ա ։ օրինակ ։ 10 ։

Ի գաւառին գաղղիական փրանգրիոյ՝ ի գեղջ միում՝ կոչեցեալոյ՝ միսին, էին երբեք կոյս աղջկունք հովիւք խաչանց. որք թէպետ էին ընչիւք աղքատք, բայց փառաթամբ անմեղութեաւ վարուց և կուսական մաքրութեաւ. այլև էին յոյժ ջերմեռանդք առ նբ կոյս ճգածինն. և կային միաբանութեաւ սրտի՝ ի միասին։ Որոյ պատահեցաւ, զի մինչ յաւուր միում՝ ի խաղաւէտ դաշտ ինչ արածէին զհօտս իւրեանց առանձինն, անյին ընդ այն երեք ղինուորք արք արիւնահեղք և չարագործք։ Որք իբրև տեսին զանմեղ աղջկունսն զայնոսիկ, ասեն ցմիմեանս. մեք երեք և սոքա երեք՝ բաւական ունիմք մերոյ, առ՝ ի լկելոյ զոսոսա յանմարդաբնակ վայրիս. և զայս ասացեալ՝ ի բայ եդին ըզկենս իւրեանց, և յարձակեցան՝ ի վերն նոքա. և սկսան համոզել և բռնադատել զնոսա ի պղծու-

պղծուեմ ։ Ասէ նէ զարհուրեալք զառա-
ջինն ՚ի յայնպիսի պիղծ բանից նոյ , և ա-
պա զօրացեալք ՚ի չնորհսյ նմն , մերժե-
ցին զնա . և ասեն ։ Մի մերձենայք ՚ի մեզ ,
զի թէպէտ մեք անզօր օրհորդք եմք , սա-
կայն ունիմք մեզ յօգնականութեի զամե-
նաբե կոյս ածածինն , որում ոչ ոք կա-
րէ ընդդեմ կալ ։ Այլ պագչատ զինուորքն
ոչինչ համարելով զբանս նոյ , առաւել ևս
հուսպ եղեն նմ առ ի ըմբռնել զնա ։ Այն-
ժամ երեքին նէ միաբան փոքր մի հեռաց-
եալ , ծունր եդին , և ամբարձեալ զաչս և
զձեռս իւրեանց յերկինս , սկսան արտան-
ձօք և հառաչանօք ասել . Ով ամենա-
գութ նէ կոյս ածածին մարիամ , տես
թէ յոր վիշտս անձկութե կամք , և մի թո-
ղուր զմեզ ՚ի պղծուեի , զի լաւ է մեզ մեռա-
նիլ , քան կորուսանել զսպատիւ երեսաց մերոց ,
և զկուսութեի մեր զորնուիրեցաք քեզ , և
որդւոյ քումմ. Հնա ասա մեզ ՚ի յօգնութի .
և փրկեա՛ ՚ի ձեռաց բռնաւորացս այսոցիկ ։
Ոչաւ առենայնէ կոյսն աղաչանաց նէ և
անմեղ օրիորդացն այսոցիկ , և փրկեաց զնս
այսպիսի լինն կերպիւ , որ մեզ ներհական
լինն երևի , քայց նոցա եղև ՚ի փառս , և
՚ի վախճան առաւաւթանայ իւրեանց . այ է ,
զի փոխանակ կլանելոյ երկրի զչարագործ
զինուորան զայնոսիկ , քացաւ երկիրն ՚ի
ներքոյ ոտից նէ աղջկանցն առաջի աչաց
զինուորաց՝ անդ , ուր ՚ի ծունկս իջեալ
կային , և սկսաւ կլանել և անհետ առնել

զնն . ուստի նախ ոտք նոյ մինչև յերանան
ընկղմեալ Թաղեցան յերկիր . ապա փոքր
փոքր մեջք նոյ , ապա կուրծքն , ապա պա-
րանոցքն , ապա գլուխքն , և հուսկ յետոյ
բաղուկք և ձեռք նոյ մածեալք ընդ միմեանս՝
և վերամբարձեալք 'ի յերկինս . և այսպէս
ընկղմեալք յերկիր՝ անհետք եղեն բոլորո-
վին . իսկ հոգիք նոյ իբրև մաքուր աղաւնիք
Թռեան յերկինս 'ի դասս սքանչ կուսանաց
յանապատս ուրախանան արքայութ : Այլ կցե-
ցաւ անդրէն հողն՝ ուր ընկղմեցան նոքա օրի-
որդքն . և բուսաւ սեզ 'ի վրն . և երևեր
այնպէս՝ թէ չիցէ պատառեալ : Ո այս
տեսեալ զինուորացն՝ զահի հարան յոյժ . և 'ի
զղջումն եկեալ 'ի վր ամբարշտութ իւր-
եանց , անկան յերկիր 'ի վր երեսաց իւր-
եանց . և լային վասն իւրեանց դառն ար-
տասուօք : Այլ ապա միաբան հաւանութ
գնացին 'ի մերձակայ անտառն , և մտին 'ի
քարայր մի առ 'ի ապաշխարել վասն իւր-
եանց : Այր և կացին ինացին զամ աւուրս
կենաց իւրեանց 'ի պահս , 'ի հսկմունս , յա-
ղօթս , 'ի գեանախնջատութ իս , և յայլ գործս
բարեաց . և անդ մեռան սրբաբար : Ա-
կայն եղեն քարոզք սքանչելի ընկղմանն և-
րից փառաւորել օրհնութ կուսանաց Հովհա-
ննն այնոցիկ . և պատմիչն՝ որոյ և գային 'ի
տեսութ նոյ , յուցանելով զտեղին իսկ՝
ուր ընկղմեցան նոքա . և եղև 'ի պատուի և
'ի փառս տեղին այն : Այլև ինքն ես ոչ
կեաս բազում ժամանակաց եղոյց անդ զըս-

քանչելիս իւր՝ի փառաւորել զնը օրիորդն զայնոսիկ. և եղև այսպէս ։ Հիւանդացաւ սաստիկ ինն հիւանդութիւբ դալկութեբ լանդրիկոս խոհակերապետն բալղովինոյ իշխանին փլանդրիոյ, որոյ էր կողակից ադեղիդե դուստր հռոբերդոս թագաւորին գաղղիոյ. և ոչ գտանելով հիւանդն զդեղ և զդարման՝ի բժշկայ, դիմեր աղօթիւբ առ նր տալ բժշկութիւն յաւոյ իւրոյ ։ Եւ մինչ հնդիր՝ի գիշերի միւսմ, եղև տեսիլ առ նա՝ի նմանէ, որ ասէր, երթ՝ի միսին՝ առ այս անուն անտառ. և գտցես անդ զբժշկութի ։ Յարեաւ խոհակերապետն վաղվաղակի, և հրամանաւ իշխանին իւրոյ գնաց յանտառն յայն. և ժամանեալ՝ի տեղին յայն՝ սր ընկղմեցան երեք կուսանքն վերոյասացեալք, դադարեցաւ անդ՝ի վր սիզոյն, ՝ի ներքոյ որոյ կային մարմինք նր կուսանացն ։ Եւ հազիւ թէ կափոյց զաչսն փոքր մի քնով, ահա նոյնժամայն զարթեաւ՝ի քնոյն, և գտաւ բոլորովին ողջ և առողջ, բժշկեալ՝ի խտապոյն և յերկաբաժամանակեայ հիւանդութէ իւրմէ ։ Ասաւ հիացեալ յոյժ, կոչեաց զմարդիկ կողմանցն այնոսիկ, և հարցանէր, թէ զինչ զօրութի էին զօրութի տեղւոյն այնորիկ ։ Եւ նոքա պատմեցին նմա կարգաւ զդիպուածն երից հսվիւ աղջկանցն վերոյգրելոց. և ասեն, լուեալ է մեր, թէ ասա՝ի սմին տեղւոջ ընկղմեցան նր՝ երկիր՝

կիր՝ պահպանեալք օգնութիւն ամենայնի
կուսին ՚ի բռնաբարուէ զինուորայ : Օ՜ որ
իբրև լուաւ խոհակերապետն , զարմացաւ
յոյժ . և գոհացեալ ընդ , գնաց առ ա-
ղեքիդէ Թագուհին իւր , որ յայնժամ էր
՚ի գաղղիայ առ հօր իւրում . և պատմեաց
նմա զերաշալի բժշկութիւն իւր , և զսքան-
չելիսն ամենայնի կուսին ՚ի վերայ նոցա աղջ-
կանցն այնոցիկ հովուհւոյ : Իսկ բարեպաշտ
Թագուհին ուրախացաւ յոյժ , իբրև լուաւ
զայս ամենայն . և վաղվաղակի եկն գնաց ՚ի
փլանդրիա ՚ի քաղաքն իւր , և անտի յուխտ
՚ի գիւղն միսին ՚ի տեղին հրաշալեաց ա-
մենասուրբ կուսին : Իբր իբրև եհաս ,
էառ նախ զտեղեկութիւն իրացն ՚ի քա-
նակէայ վայրացն այնոցիկ . և ապա հրա-
մայեաց ՚ի բաց խլել զսէգսն բուսեալս ,
և պեղել զհողն : Իւ իբրև բրեցին կանգ-
նաւ չափ գհողն , երևեցան նախ ձեռք ոք
կուսանացն մնացեալ այնպէս մածեալք ե-
միմեանս և վերամբարձեալք . ապա երևե-
ցան գլուխք նոցա . և ապա բովանդակ մարմ-
ինք նոցա այնպ ՚ի ծունկս իջեալք , և ան-
շունչք . բայց մնացեալք անփուտ և անապա-
կանք . և երևէին ոչ թէ ՚ի նմին աւուր ի-
նչն մեռեալք ՚ի յայնչափ ընթացս ամաց .
այլ աւելի քան զամաց քառասնից : Օ՜ որ իբրև
տեսին , հիացան յոյժ յոյժ , և լային ՚ի գո-
րովիցն և ՚ի զարմացմանէն . և մատուցա-
նէին զանչափ գոհութիւն և ամենայնք մօր
նոր . և իբր երանիս տային երանելի կու-

սանացն այնոցիկ հովուաց : Եւ ապա ա-
սէ Թադուհին . վնդի՞ եթէ է տեղիս այս ,
պարտ է կանգնել ՚ի սմին զառաջար մի
յանուն եթէ ՚ծածանին . և ոչ ասաց , նոյն-
պէս և արար . զի չինեաց զփառաւոր և-
կեղեցի , և եդ ՚ի նմին զմարմինս երից եթէ
կուսանացն այնոցիկ . և շուրջ զեկեղեց-
եաւն չինեաց նաև զվանք մի կուսանաց .
յորում բնակէին , և բնակին մինչև ցայ-
սօր՝ երեսուն կուսանք : Եւ ընդհատաց է-
կեղեցւոյն այնմիկ զմասն ինչ կենաց
փայտի եթէ խաչին քի , զոր գուշակեալոս
աղգականն իւր պատրիարքն եղիմի ա-
ռաքեալ էր նմա անտի : Եւ ոչ այսչափ
միայն , այլև երևեցաւ առենաւնեթէ կոյսն
Թադուհւոյն ադեղիդեայ , և ասէ . կա-
միմ զի յամուսն տարուոջ լինի հանդիսա-
ւոր Թաւիթօր լինն ընդ նոյն շաբիթ ձա-
նապարհի , զոր ՚ի վաղիւն գացես նշան-
եալ լարիւ շուրջ զեկեղեցեաւն՝ ՚ի պատիւ
առենաւնեթէ խաչին քի որդւոյ իմոյ : Եւ
ահա ՚ի վաղիւ անդր գտին զլարն , որ տա-
րածեալ ձգիւր յաջոյ կողմանէ աւագ խո-
րանի եկեղեցւոյն , և ելեալ արտաքս ընդ
դուռն եկեղեցւոյն , պատեր զեկեղեցին ,
և դառնայր գայր եղերիւր ՚ի ձախակողմն
խորանին : Եւ ըստ այնմ գծի ելին յայն-
ժամ ՚ի Թաւիթօր . և մինչև ցայսօր լինի
անդ այն հանդիսաւոր Թաւիթօրն :

Պատուէր։

Ըստ օրինակի սուրբ կաւանայս այսոցիկ պարտիմք և մեք յանձն առնուլ մաքնաւանդ մեռանիլ, քան թէ անարգել մեղսք զայծ. վնզի մահն այսպիսեայ հաճոյ է յոյժ յաչս այ, զորմէ ասէ մարգարէն. Պատուական է առաջի այ մահ սրբոց իւրոց. և իմաստունն ասէ. Յորդորն՝ ելնէ հասոյն՝ ի վախճանիլ, ի հանգստեան եղիցի. իմաստ. ՀԷ. 7։ Այսկ ներհակաբար՝ որ ոչ երկնչի անարգել զայծ մեղսք, թէև իմաստուն, կարօղ, և ընտիր լեզ՝ ի մէջ արարածոց, անարգէ և հալածէ զայնպիսին այծ. ոպ յայտ է՝ ի բարձրագոյն հրեշտակն, և՝ ի յառաջինն մարդն, զորս անարգեաց այծ վն մեղաց, որով մեղան առնա։

( )Գնեցաւ ամենաւեր հոյակ երանելոյն երմանոսի ըստ
Աստուածային իւրում ՚ի Քրիստոս Յիսուս Տեր մեր ։

ՅԻՒՆԻՍ ԿԻ։

*Ջոր պատմէ սուրիոս ՚ի վարս սրբ ։ Եւ հայրն գառ-
նոս բովեան · հատոր · Ե · օրինակ · 20 ։*

Ոնաւ երանելին երմանոս ՚ի կողո-
նիայ քաղաք գերմանացւոց , յի-
նէ մյաստանի ։ Որոյ ծնօղքն զկնի ծնն-
դեան նր պատուհեալ սիսպէս ձախորդու-
թեաց , անկան ՚ի մեծութեէ . և եղեն աղ-
քատք . որով և պատակ նոյ երմանոս ըս-
կսեալ ՚ի մանկուէ անտի իւրմէ՝ եղև յոյժ
աղքատ և մուրացիկ ։ Որդ՝ մինչդեռ մա-
նուկ էր երմանոս՝ ամայ իբր եօթնից ,
գնայր յուսումն գրոց , ուր առնուել զար-
դանայր բարեպաշտութեաբ և ջերմեռան-
դութեաբ առ տիրամայր սբ կոյսն , և առ որդին
նր յս , քան թէ դպրութեաբ գրոց ։ Ուստի մին-
այլ մանկունք հասակակիցք և աշակեր-
տակիցք իւր ելանէին ՚ի խաղս ՚ի ժամ պա-
րապոյ , նա առանձնացեալ ՚ի նոցանէ
մտանէր յեկեղեցին . և անդ առաջի խո-
րանի և պատկերի տիրամօր սբ կուսին՝ որ
ունէր ՚ի գրկին զաստծոյդին իւր զյս , կայր
յաղօթս ջերմեռանդս ժամս ոչ սակաւս ։

Եւ

Եւ այնչափ բորբոքեալ վառէր սիրով մանկանն յի՛, և մօր նո՛ր, մինչդի իբր ընդ եղբօր խօսակցեր ընդ յի՛, և խանդաղատեր զնովաւ. և ոչ կամէր մեկնիլ յեկեղեցւոյ անտի: Եւ քանզի դեռ տղայ էր և յոյժ պարզամիտ, վն այսորիկ անգամ մի մնադոյց մանկանն յի՛ զպտուղ ինն յուտել, զոր այլք տուեալ էին նմա: Եւ ահա նբ կոյսն ձգեալ՝ի պատկերէ անտի զձեռն իւր՝ եառ զայն պտուղ՝ի սէր նո՛ր, և արար անեղութիւն. և ոչ գիտայ երմանոս՝ թէ զինչ եղև պտուղն: Եւ՝ որդ՝ ոմն սիրեր երմանոս զամենաքբ կոյսն իբրև զմայր իւր, և զնուիրեալսն նո՛ր իբրև զեղբայր իւր, նոյնպէս և նբ կոյսն սիրեր զնա իբրև զորդի իւր, զոր յայտնապէս եղոյց յետադայ նպաստաւորութիւնս՝ զորս արար նմա: Եւ լուաւ երմանոս աղքատ, ո՛չ միայն յաճառան, այլև՝ի ձմերան գնայր բոկ ոտիւք անդ՝ի գերմանիա, ուր սաստիկ լինի ցուրան: Եւ պա յաւուր միում՝ի ձմերան մինչ բոկ ոտիւք կայր յաղօթս յեկեղեցւոյն առաջի խորանի տիրամօր նբ կուսին սիրելւոյ մօր իւրոյ, և դողայր՝ի ցրտահալոյ ոտիցն, ասէ ցնա նբ կոյսն. Ով երբ ոչ ագահիս ո՛րդեակ կօշիկս, ոնգղի մի այդպէս դողասցիս՝ի ցրտոյ: Պատասխանի եառ երմանոս, և ասէ ամաչելով. Ովզի ոչ ունիմ տիրուհի կօշիկս՝ի չքաւորութեէս: Եւ ասէ ցնա նբ կոյսն. տեսանեա զայն վէմ ո՛րդեակ. և յուսյաներ զայն ձեռամբ.

Երթ, Թաւալեցո զայն, և գայցես ի ներ-
քոյ նի դրամն. և զայն առեալ՝ գնես-
ցես այնու կօշիկս ոտից քոց։ Գնաց եր-
մանոս ի վէմն, և Թաւալեցուցեալ զայն՝
եգիտ դրամն արժողութեբ իբր դահե-
կանի միոջ՝ նորս և փայլուն, և իբր դեռ
հատեալ ի փողերանոցէ, և բաւականս
գնելոյ զոյգ մի կօշկաց։ Եւ առեալ զայն
ի ձեռն, եկն ուրախութբ առ տիրամայրն
նբ կոյսն, և եղոյց զայն նմա։ Յայն-
ժամ ասէ ցնա նբ կոյսն. Երթ ապա որ-
դեակ, և գնեա դու՛ք կօշիկս ոտից քոց.
և ոչ այսչափ միայն, այլև յօրէ աստի
առ յապայ օրշափ կարիս ունիցիս և զայ-
լոց իրաց, ՚ի զհանդերձից, զքաղքոց,
զգրեանց, և այլն, Երթ ՚ի վէմն յայն, և
գացես դրամն ՚ի ներքոյ նր. և առեալ
զայն հոգացիս զպետս քո։ Ապա երմանոս
առնլին դրամովքն զոր եգիտ, գնեաց կօշիկս
ոտից իւրոց. և յօրէ յայնմանէ սկսեալ՝ որ
ինչ պիտոյ լինէր ինքեան, գնայր ՚ի վէմն,
և գտանէր դրամն. և այնու հոգայր զպի-
տոյս իւր. և այս տեւեաց ժամանակս քա-
նի մի։ Ապա այլ մանկունք՝ աշակերտաց
կիւրք նորա տեսանելով զայս՝ Թէ երմա-
նոս ունի միշտ դրամս երբ և կամի, հիա-
նային յոյժ. և խնդրեին իմանալ՝ Թէ
ուստի գտանէ զայն դրամ, և կամ ո՞
տայ նմա զայն։ Ոմն յաւուր միում գաղ-
տագողի հետաքննեալ՝ տեսին, զի գնաց
Թաւալեցոյց զայն վէմ, և գայր անտի,

և

և ունէր գրաման լի բառամբն : Օ՜այս տես-
եալ՝ ինչ ոչ ասացին նմա . և՝ ինքեանք
ևս հարեալ սիրով արծաթոյն , գնացին ՚ի
վէմն . և թաւալեցուցեալ զայն , որոնէին
գտանել ինչ ՚ի ներքոյ նը . բայց գտին և
ոչինչ : Լկաց այսպէս երանելին երկա-
նոս ամ քանի մի , գտանելով միշտ նպաս-
տաւորութիս աղքատութե իւրում յա-
մենայնէ կուսէն : Լյ ապա հրաժարեալ
յաշխարհէ , եմուտ՚ի կարգն սրբեմնատրաց-
ւոց ՚ի մենաստանին տենվեղ դեան . ուր
եկաց զամ աւուրս կենաց իւրոց հրեշտա-
կային վարուք . և այնչափ ջերմեռանդ
էր առենայնէ կուսին , մինչզի քանիցս լսէր
զանուն նը , ՚ի ծունր իջեալ համբուրէր
զերկիր . և մեայր վայր մի այնպէ ունելով
զերեսն ՚ի վր գետնոյ : Լսկ թէ զինչ էր
պատճառն մնալոյ նը այնպէս ՚ի վր երե-
սայն առ վայր մի , այս է . զի ոչ ինքն
ասաց ՚ի ծածուկ՝ միւսմ ՚ի հաւատարիմ
սիրելեաց իւրոց , ցորչափ մեայր այնպէս ,
առնոյր զանուշահոտութի իմն իբր զնը-
կոյ անուշիկ յերկրէ անտի բուրելոյ . և
վ այն յապաղէր յոտն կալ , և իբր ա-
կամայ և բռնադատեալ յառնէր ՚ի գետ-
նոյն : Լյ այս էր չնորհ իմն նր կուսին ,
որ բուրէրյըռնգունս ունողին ՚ի պատուի
զանուն իւր նր : Լրար առենայնէ կոյն
նաև զայլ բազում ձիրս չնորհաց ծառայէն
իւրում երանելւոյն երմանոսի՝ ոչ պատ-
մի ՚ի վարս նը , ՚ի մենաստանին յայնմիկ .

ուր

ուր և եկայց ամն բազումս ամ սրբութիւն
վարուց . և ասպա հանդեաւ խաղաղութիւն
'ի քէն :

Պատուղ :

Ասցուք յերանելւոյն երմանոսէ սիրել
յամ սրտէ զնծդ . և զոչ իմն նախապա-
տել սիրոյ նորա . որով և մեք գոցուք զոլոր-
մութիւնն այդ . վնզի որպէս ասէ առաքեալն .
Որոց սիրենն զնծդ , ամ ինչ գործակից լինիմ նոցա
'ի բարին : Այանգի ըստ սիրոյն օգոստինոսի .
Նայն սէրն է , որ բռնապատէ զնծդ . զի նա փա-
ղեայ զնա յերկինդ 'ի յերկիր . և զորն արար ծա-
ռայ , զդր և կապեայ ընդ սիւն , և բնաեռեայ 'ի
խաչին : Այակ որք ոչ սիրեն զնծդ , և կամ
յետադրեն զսէր նորա սիրոյ երկրաւորացս ,
մեռեալ են . քանզի ոչ հոգին է , որ կեն-
դանացուցանէ զմարմինն միջնորդութիւն
բնական ջերմութեանն , այսպէս սէրն այդ է ,
որ կենդանացուցանէ զմեզ . և առանց
նորա ոչ ոք կեայ կենօք հնուհայ . ոչ ասէ
աւետարանիչն յովհաննէս . Որ ոչ սիրէ , ան-
դեն 'ի մահուան մնայ :

Լրէոս պարէնեղա օրհորդ գրին պօճուռնէ ամէնաձէ
հուսին նանդ յաղչապուռնէ, և ապա 'ի հաս-
պատուռնէ բարի համբաւոյն Քրիստոնց։

ՀԱՒԱՏՔՈՑ ԳԼՈՒԽ

Ջոր պատմէ հայրն գաւրսս բովիեան. հատոր. ա. օրինակ. 18։ Եւ հայրն սիովանոս կամալսուլեցին 'ի ե. գլուս հրաշից սր Քրիստոն. հրաշք. 17։

Բանեթերեալ լինի 'ի գիրքն՝ որ կոչի սան-
դուղք երկնից, թէ բարեպաշտ սի-
կին ոմն այրի՝ ունէր երկուս դստերս
գեղեցիկս՝ հասեալս 'ի չափ ամուսնանա-
լոյ. բայց զի էր 'ի դառն աղքատութեան,
կայր միշտ վարանեալ և 'ի խուսալոյն սրտի,
թէ որպէս պահելոց էր զդստերս իւր՝ թէ
'ի կերլիս, թէ 'ի զգենուլս, և թէ 'ի պա-
հել զնոսա յորոգայթէ տուփանոց պաշտամայ,
զի էին գեղեցիկք յոյժ։ Այլ զի թէ ինքն,
և թէ դստերքն էին բարեպաշտք և յոյժ
ջերմեռանդք առ ամենանբ կոյս ածա-
ծինն, վն այն գնաց ոզորմելն կինն յա-
ւուր միում ընդ դստերացն յեկեղեցին. և
անդ 'ի ծունկս իջեալ առաջի խորանի սբ
ածածնին, կալաւ զձեռանէ երկուց դս-
տերաց իւրոց, և կացոյց զնոս առ ան-
կեամբ սեղանոյ ամենածնդ կուսին. և ա-
պա վերամբարձեալ զաչսն առ պատկեր
նբ տիրամօրն, ասէ դառն արտասուօք և
հա-

հառաչէլով. Հայեաց աչօք գԹուէ ով մայր ողորմուէ յերկոսին յորդս՝ և յարուաստուա-
լից դատերս իմ յայտոսիկ՝ լքեալս յինէն վն
մեծի աղքատուԹես. զորս և ահա նուիր-
բեմ քեզ. և հաւատամ, Թէ դու ոչ լքա-
նես զնս. զի քոյ էն, և եղիցին քեզ այ-
սուհետև. ոչ և ինքեանք նուիրեն քեզ
զանձինս իւրեանց. ապա գԹա՛ ի սոսա,
և հոգա զպիտոյս սՅ զմարմնաւորս և լը-
հոգևորս. զի ես ոչ ևս կարեմ. և որպէս
քոյ՝ պահեա զսոսա անարատս ի տուփա-
նաց վաճաշտուԹե. զի կան ի մեծի ո-
րոգայԹի վն աղքատուԹե. և ոչ ան-
մեղք էն և ջերմեռանդք առ քեզ մինչև
ցօրս ցայս, նոյնպէս քաղձան մնալ ի յա-
էետեան: Օ այս խնդիր արարեալ նորա
յամենաՀագ կուսէն, լցաւ սիրտ նր անե-
րևոյԹ իմն յուսով գտանելոյ զօգնուԹի
նորա. և ապա դարձաւ ընդ դատերայն ի
տուն: Եւ ահա իսկոյն ժամանեալ նՅ
օգնուԹին ամենաՀագ կուսին. վնզի մինչ
եկին ի դուռն տան իւրեանց՝ տեսին, զի
կայր առ դրանն երիտասարդ սին գեղեցիկ,
ծանրակայ, և պարկեշտ, որ էր հրեշտակ
ՏՅ. որ և ողջունեալ զնս, ասէ ցնս. վն ձեր
առաքեաց զիս այսր Թագուհին երկնից քա-
րեխօսն և բարերարն ձեր. և ահա առաքեաց
ձեզ զօգնուԹի իւր. և ապա ետ նՅ դր-
բաման քսակաւ ոչ սակաւս. և ասէ, ա-
վաւ հոգայէք զկարիս ձեր. և կացջիք ի
խաղաղուԹե. և զայս ասացեալ երԹև ա-
նե-

ներևոյթ : Իսկ նոքա ընկալեալ զայն դրամ, մնատուցին արտասուօքաղաչեաւ զտէրունիս բարերարին իւրեանց ամենայնաւ կուսին : Իսկ ապա հոգայեին այնու դրամաւք զնոմ պիտոյս տանն . և արար կինն նաև զնոր հանգերձս վայելուչս գատերայ իւրոյ ըստ կարգի աղնուատոհմուհի իւրեանց , և ըզգեցոյց նոքա : Օ որս իբրև տեսին դրացիքն , քաջ գիտեալ զկետին աղքատութեան նոքա , և ոչ գիտեալ զիսկական պատճառն մեծանալոյ նոքա , գնացին ՚ի թիւր կարծիս , թէ ձանապարհաւ բազուածք ստացեալ իցեն զայն մեծութեան . և այսպէս սկսան բամբասել զնա այսր և անդր ՚ի գայթակղութեան բովանդակ քաղաքին . և որք տեսանէինն , մատամբ յուցանէին զնա լինել բազս . և բարձաւ բարի համբաւ նոցա ՚ի միջոյ : Իսկ նոքա կային վճռ այսր քանի ՚ի մեծի ամօթահարութեան և ՚ի տրտմութեան . և ոչ գիտէին , թէ որպէս սրբեսցեն զայն բիծ յանձանց իւրեանց . բայց քանզի անմիջ էին յայնմ մասին , յուսային յոյժ , թէ նա բառնայ ՚ի միջոյ զայն վատ անուն ՚ի նոցանէ : Ելեալ և անդադար աղաչէին արտասուօք զամենանաթ կոյսն , զի ոմն օգնեաց նոցա ՚ի մարմնաւոր կարիս նոցա , նոյնպէս սրբեսցէ զայն կեղտ անուն ՚ի նոցանէ : Ոչաւ աղաչանաց նոցա նա կոյսն , և եբարձ ՚ի նոցանէ զայն բիծ վատահամբաւութեան այսու օրինակաւ . Պատահեցաւ , զի յետ քանի մի աւուրց եկն

օր հանդիսաւոր ինչ ոճնի , և ժողովեցաւ
ամ քաղաքն ի գլխաւոր եկեղեցի նորին .
անդ էր և եպիսկոպոսն քաղաքին , և ամ
ուխտն եկեղեցւոյ . անդ էին և երկու օ-
րիորդքն վատահամբաւեալք ըստ մօր իւր-
եանց՝ նստեալք ի մէջ բազմութեան կա-
նանց քաղաքին . և ջերմեռանդութիւն լը-
սէին զբանն ոյ , զոր քարոզիչն քարոզէր .
Ելոյծ՝ իբրև հասեալ քարոզիչն յերրորդ
մասն քարոզին՝ դադարեաց փոքր մի , ա-
հա երևեցաւ ի տես ամենեցուն հրեշտակ
ոյ անդ ի մէջ եկեղեցւոյն , և ունէր ի
ձեռին վերկուս պսակս կազմեալ ի գե-
ղեցիկ վարդից . և թռուցեալ ի դասն կա-
նանց՝ եդ զոյնս ի գլուխս երկուց կոյս
օրիորդացն վատահամբաւելոց . և ի ձայն
բարձր ի լուր ամենեցուն ասէ . զոյսոսիկ
պայծառ և գեղեցիկ պսակս առաքէ ձեզ
ամենասէր Թագուհին կուսանաց ի վկայուի
անսպառ կուսուէ ձերոյ . և զոյս ասացեալ՝
Թռեաւ անդէն յերկինս : Ելոյ որ հիացեալ
ամենեցուն , կուսեցան ի վէր ընդ , և համ-
բուրեին զհանդերձս նոցա , և երանիս տային
նոցա . իսկ բամբասողք նոյ զամօթի հար-
եալք պապանձեցան : Ելարձան ապա օ-
րիորդքն սիք ի տուն ընդ մօր իւրեանց .
և մնատուցանէին զանբաւ գոհութիւս ա-
մենասէր կուսին : Ելոյց եպիսկոպոսն և
քաղաքացիքն ամենեքին ի յիշատակ այս-
պիսի սքանչելեաց ամենասէր կուսին՝ ե-
տուն ծախսուք հասարակաց շինել երկուս

մե-

մենաստանս կուսանաց. և անդ եդիցեն զերկու երջանիկ օրիորդսն զայնոսիկ, զմինն աթբաստուհի միոյ մենաստանին, և զմիւսն աթբաստուհի երկրորդ մենաստանին: Նա բաղումք աղջկունք մտեալ ի մենաստանսն կրօնաւորեցան ըստ խնամարկութեան նոցա: Այսքան ի նոսին երկոքին քոյրքն ևս մեծաւ սրբութեամբ հգնաւորական վարուց, եղեալ հոտ անոյշ ի քրիստոս, և յօրինակ բարի ամենեցուն. և ասպա հանգեան խաղաղութեամբ ի քրիստոս:

Վարդ:

Նման օրիորդացս այսոցիկ և մեր նոցա՝ պարտիմք և մեք ընկենուլ ի մեր զնամ հոգս մեր զմարմնաւորս և զհոգևորս, որպէս և մարգարէն խրատէ զմեզ ասելով. Ընկէ՛ ի մեր զհոգս ձո, և նա կերակրէ զքեզ: Այլ չարն այս է, զի ոչ թոյլ կանանկ և ըստ պատուիրանին մեր ընկենումք զհոգս մեր ի նա, այլ նախադասեմք զմարմնաւորն հոգևորին. և զմարմնաւորն խնդրեմք անյագաբար. և վն այն ոչ ընդունիմք զոր հայցեմքն. ոչ ասէ առաքեալն յակոբոս. Խնդրէք, և ոչ առնուք. վասն զի չարաչար խնդրէք: Ապա եթէ ըստ մեծի, խնդրեսցուք նախ զարքայութիւն նոյ, և զհոգևոր պիտոյս մեր, յայնժամ առանց կարծեաց յաւելու ամենատուն հոգին նաև զմարմնաւորսն:

Հովիճ ոմն պատճեցաւ յայ էայծաչնահարուածէ վը
էարդ անիծանաւնէն. և ապա ապանչելեօք ամէ-
նեքեան էուսին բժշկեցաւ 'ի հարուածոցն:

ՀՐԱՐԱՊԱՆ

Ջոր պատմէ վիկենդիոս եղիկան բեզովակոնի 'ի գիրս
իւր, կոչեցեալ հայէրի պատմուճէ: Եբ հայրն գառ-
լոս բովիեան. հատոր. ա. օրինակ. 23:

Հովիճ ոմն անուն պետրոս, քաղա-
քաւն գրատիանուպօլսեցի յաշխարհին
գալղիոյ յաւուրս տօնի սրբուհւոյն մարիա-
մու մագդալենացւոյն, (որ էր և էն առ
նմն օր փախուկ իբրև օր զատկի), գնաց
ստիպմամբ խորտ հօր իւրոյ առն անբա-
րեպաշտի՝ հերկել զանդաստան: Եբ զի
յերկիւղէ հօրն և յակամայ էր գնալ
եաւ, սկսաւ բարկանալ յոյժ: Ապատի 'ի
միոյ կողմանէ հերկէր զերկիրն, և 'ի միւս
կողմանէ հայհոյէր զնբ անուանն այ. և
անիծանէր զանդաստանն, զեզինս, ըզ-
լուծն, զարօրն, զմանձն, և զվարոցն. և
խնդրէր 'ի ձոնէ, զի ինջէ հուր յերկնից,
և այրեսցէ զնոս: Եբ ահա ոչ վն ապաչա
նաց նոր, այլ 'ի պատիւ նորին ծածկեցան
երկինք ամպովք. և եղեն որոտմունք ա-
հեղագոչք. և ելջ կայծակն 'ի վր. և բա-
ցակիսել յածուխս դարձոյց զեզինս, զլուծն,
զվարոցն, և զայրն ամ. և ընդ նոսին զմի

ման նը ողոքամբն Հանդերձ զոր եգեալ
ունէր ի վերայ փայտի խոփոյն . և անկաւ
անդ իբրև զմեռեալ . և բոցակիզումն կայ-
ծական էանց յոտանէն յոլոզն , և յոլոզացն
յաղդին : Իբրև զդաստայաւ ողբմա-
լին , բարձաւ անտի իբրև զդի մի ան-
շարժ , և աճաւ ի տուն . և կայր յան-
հանդուրժելի տագնապս ցաւոց : Ա՛ատ-
եան բժիշկք և վիրաբուժք , և արարին
քաղուժ դարմանս դեղոց . բայց ոչինչ
օգտեցաւ , այլ կայր միշտ ի կիզման մարմ-
նոյն . ուստի և մօտն փութալ մանն մանն
իբրև կեղևանք ի վայր Հոսէին , մինչև մը-
նալ մերկ ոսկերացն : Ա՛պա առ ի բժշ-
կուԹի ցաւոց իւրոց խնդրեաց տանիլ
զինքն յեկեղեցին սրբոյ մարիամու մագ-
դաղենացւոյն . ուր իբրև աճաւ առաջի
խորանի և պատկերի նը , խնդրեաց յորդ
արտասուօք նախ զԹողուԹի մեղաց իւ-
րոց , յր ՀայհոյուԹեցն և անիծաբանու-
ԹեցՀ , և ապա զօգնուԹի նը ի բժշկու-
Թի անձին իւրոյ : Ա՛ւ ընկալաւ ի նմա-
նէ զայսչափ ինչ Հնարս , զի դադարեաց
այնուհետև բոցակիզումն ի մարմնոյն .
բայց ոչ բժշկեցաւ ի խեղուԹենն . և դար-
ձաւ անդրէն ի տուն : Ա՛րդ կայր ի նմին
քաղաքի յեկեղեցւոջ սրբոյն Հիպոլիտոսի մար
տիրոսին Հրաշագործ պատկեր մի տիրամօր
սրբ կուսին . և ողբմալի Հովիւն յուսալով
դառանալ զբժշկուԹի յամենանգոր կուսէն ,
գնաց կաղն ի կաղն անդր . և խնդրէր ի
նմա-

նմանել զբժշկուԹի խեղուԹե՛ իւրոյ։ Եւ զի յապաղեսցէ ամենաւքը կոյսն տալ նմա զառողջուԹի՛ , վ՛ասն այն կայր ողորմելին յամառեալ աւուրս ընդ մուրացիկս առ դրան այնր տաձարի՛ . և խնդրեր ՚ի մարդկանէ ղողորմուԹի՛ առ՚ի ապրել , և յամենաւքը կուսէն զբժշկուԹի՛ խեղուԹե՛ իւրոյ։ Ասէ ընդ երեկս աւուրն գնացեալ ՚ի տուն հիւրասեր և բարեպաշտ աղնուականի միոյ , և անդ ննջեր ՚ի գիշերի յաղքատ սենեակի միում ՚ի վայրապատուԹի տանն նո՛ր։ Եւ զի զնաւ աւուրց մնաց մինչ ՚ի գիշերի միում ննջեցեր անդ , երևեցաւ նմա յերազին ամենաւքը կոյսն վեհափառ հիպատիանոս եպիսկոպոսն հիպողիտոսի մարտիրոսին , և հրամայեաց սմա մարտիրոսին տալ նմա զառողջուԹի՛։ Յայնժամ երկրպագեալ սքանչելեացն տիրամօր նո՛ր կուսին , գնաց ժողովեաց առտի և անտի զմարմինս նո՛ր զապրշնկեցեալսն մասն մասն այսր և անդր . և բերել կացեր , և միաւորեր ը միմեանս ՚ի մարմին նորա՝ սկսեալ յերանացն մինչև յոտսն անվնասելով ուժգնական զօյնս։ Յորմէ ըզգալով ողորմելին զանառանելի ցաւս , հեծեծեր և ողբայր ։ Եւ նոյնժամայն զարԹուցեալ ՚ի քնոյն , էառեալ վինքն թոլորվին բժշկեալ ՚ի խեղուԹէն . և ապա ետես , զի կայր առաջի իւր ամենաւքը կոյսն ընդ զօրավարին քրիստոսի հիպողիտոսի . և փաԹացեալ երկիրեպագ նմա գոհանալով զնամանէ . և ահա անհետացեալ եղև տե-

սիլն

սիլն ամ: Օ արքեան ի ձայնէ աղաղա-
կի նը նաև ընտանիքն ամ. և գիմեցին
ի սենեակ նը տեսանել թէ զինչ էր պա-
և գտին զնա բժշկեալ բոլորովին, և ու-
նել ամբողջ զերկսեին ոտգան և ա, և գո-
չէին, հրաշք է, հրաշք է: Ոսկ հովիւն
պետրոս առ ի շնորհակալութի այ վն այս-
պիսի հրաշալի առողջութե իւրոյ՝ ոչնա
յաւել երթալ ի տուն հօր իւրոյ, այլ
հրաժարեալ յաշխարհէ, և յամ հեշտալ-
եայ նը, շինեայ զխուց մի աղքատիկ առ
եկեղեցեաւ գեղջն այնորիկ. և եկայ անդ
իբր անապատաւոր ի ձգնութե և ի խըզ-
տութե վարուց զամ աւուրս կենայ իւ-
րոյ ի ծառայել այ, և ամենայնբ մոր նը:
Ոայց բանսարկուն սատանայ նախանձ-
եալ ընդ ձգնութե նորա, նեղէր զնա
գարշելի երևակերպութեամբ մարմնա-
կան ցանկութե. և ոչ շատայեալ այնու,
երևէր նմա յամամ գիշերի կերպարանօք
գեղեցիկ և լիսի կնոջ, և գիրկս արկեալ
նմա՝ ասէր պատերազմ ընդ նմա: Ոսկ նա
Թքանէր ընդ երեսս լիսի կնոջն այնորիկ. ա-
նարգէր, և կռիւբ զգլուխն. Ջանկէր զե-
րեան, և վեռէր գհերս նը. և զդիշերն ամ
վաստակէր կռուիլ ընդ նմին և ոչ վհատ-
ւօտ. և հազիւ կարէր շունչ առնուլ յա-
ռաւօտուն պահու. ընդ որ հիացեալ զար-
մանային սակնկերեան, որք գային ի տե-
սութե նը: Ոչ տևեայ այս պատերազմ գի-
շին ընդ նմա ամ բազմա: Ոպա յուսալով ե-

թմնելի Ճգնաւորն յԱծ , էառ ՚ի գիշերի միում յեկեղեցւոյ անտի զնըգ ուրարն պատարագին , և էարկ զայն ՚ի պարանոց լիաթ կնոջն , որ տայր պատերազմ ըզնմա. և կոչելով յօդնութիւն զամենայնք կոյսն , ընկեց զնա յերկիր . և այնչափ ծգծգեաց, մինչև խեղդեալ սատակեաց զնա : Իր և իակայն ժահահոտեալ ելից նեխութիւն հոտոյ զխուց Ճգնաւորին . իսկ նա՝ զի մի մեռցի յանտանելի գարշահոտութէ նորին , ընկեց զնա արտաքս ՚ի խցէն : Իր ապա ըզ առաւօտն իբրև եկին ոմանք ՚ի տեսութիւն նորա , և տեսին զայն դի գարշահոտ , զարմացան յոյժ , և ընկեցին զայն ՚ի հուր . և այսպէս գազարեաց դևն պատերազմիլ ընդ նմա. և եկաց Ճգնաւորն ՚ի խաղաղութեան , ծառայելով մեծաւ ջերմեռանդութէ ամենայնք կուսին զՄարիամ աւուրս կենցաղոյ նորա :

Պոռաղ :

Ըստ օրինակի հովիւ Ճգնաւորիս այսորիկ պարտիմք և մեք առնել զերկու ինչ , ՚ի նախ պարտիմք հնարհակալ լինիլ միշտ զբարերարութենէն նորա եղելոյ առ մեզ՝ և փախչիլ յառաքինի մեղաց , որք հեռացուցանեն կարեն զմեզ յայդ : Իրկրորդ պարտիմք մեծաւ զգուշութէ և ջանիւ պահել զմաքրութիւն ողջախոհութեան մերոյ , զոր դևն խնդրէ կամ թառնալ զսրտիս մեր , և կամ աղաւեղել : Իայդ զի զայսոցիկ այլազգ կարեմբ առնել , եթէ ոչ օգնութէ մերմն

մաք-

մաքրութեն՝ անաղարտ կուսին մարիամու, վն այնորիկ ի յայսպիսի պատերազմունս մեր պարտիմք դիմել առնա, և խնդրել զօգնութեն նորին։

Ա՛րբունճայ ումն գործեալ է պէսէն՝ ինչ կամէր ելանել ի կրօնէն, և խնդրեր վն այսորիկ պնոյլոտուա- նե յամենայնէ կուսէն, եղեւ զօրացոյց- եալ ի նմանէ կալ ինալ ի կրօնէ։

ՀՐԱՇ. Գ. ՕՐ։

Ջոր պատմէ հայրն վաղերիոս գախուչինն ի ՁԲ. դերա իւր. գլ. 30։ Եւ հայրն գաւդես բովիեան. հատոր. ՁԲ. օրինակ. 29։

Ա՛րբունճայ ումն ի կարգէ սրսովքեակրօն ՁԲ հօրն Ֆրանչիսկոսի՝ ջերմեռանդ յոյժ առնեանք կուսին, կայր մեծաւ սէր- բութեն վարուց ի կրօնին. և ծառայէր տիրամօր ՁԲ կուսին յաղօթս և յայլ պաշ- տամունս նր իբրև որդի հարազատ. վն այն և ՁԲ կոյսն սիրէր զնա յոյժ. և զօ- րացուցանէր զնա հնորհօք, և պէսպէս երկնային մխիթարութեամբք՝ առ ի կա- րող լինել նմա տանիլ դիւրութեամբ ըզ- խաչութեն այնր կրօնի։ Այս տեսեալ դիւին՝ ոչ ևս կարաց ժուժել. ուստի թող- եալ ի բաց զայլ պէսպէս ազգս փորձու- թեց, սկսաւ փորձել զողորմելն նորընդ-

ծայն 'ի բանս սքջ հաւատոյս մերոյ՝ մա-
նաւանդ շուրջ գլխոյք հանդերձեալ կե-
նացն։ Եւ այնչափ արար, մինչև պատ-
րեալ 'ի նմանէ ողորմելի նորընծայն, հա-
մարեր թէ չինք ինչ յետ աստի կե-
նաց, ոչ վարձք, և ոչ պատիժ։ Ելաւ
և ասէր 'ի միտս իւր. որովհետև չինք ինչ
վարձատրութի 'ի հանդերձեալն, և ամ
ինչ վերջանայ աստ յաշխարհի, վերջ ա-
պա ձգնիմ ես այսչափ աղօթիւք, և պա-
հօք, խարտիանագործութիւ, և հակամարք.
և ոչ 'ի բաց թողեալ գայս ամ, վայելեմ
'ի բարութե աշխարհիս. ՚ի է ուտել և
ըմպել. զգենուլ պայծառս. զբօսնուլ
'ի խաղս, և յայլ վայելչութիս աշխարհի.
որպէս առնեն ինձ նման բազում հաստա-
կակիցք իմ։ Ալիմբ փորձուք իբր ցրտա-
շունչ հիւսիսային լինն հողմով բաղխեալ
և վարեալ ողորմելին, եթող՝ լքեալ գնամ
հոգևոր կրթուիս իւր. և խնդրեր դառ-
նալ յաշխարհ. բայց սակայն ոչ թուլա-
յաւ 'ի ջերմեռանդութէն՝ որ առ ամե-
նայնի կոյս։ Այս 'ի միում գիշերի մինչ
ննջէին ամ եղբարքն, և ինքն կամէր յայնմ
պահու ելանել մեկնիլ 'ի մենաստանէն,
գնաց նախ յեկեղեցին. և անդ առաջի խո-
րանի տիրամօր նոր կուսին 'ի ծունկս ի-
ջեալ՝ հառաչելով 'ի խորոց սրտէ, ասէ.
Թուի ինձ ով ամենայնք կոյս ընծայեցին,
Թէ 'ի բաց թողեալ և լքեալ ես գիս 'ի
քէն. որովհետև ոչ ես տեսանեմ յիս զայն
եռա-

եւ անդէն սիրոյ՝ ծառայելոյ ոգի եւ քեզ յայսմ
կրօնի . զոր միանգամ յայժմ՝ ունիմ . եւ ո-
րովհետեւ այս այսպէս է , խնդրեմ՝ ի քէն
հրամանն . եւ նախկին հրամանաւ անձն եղա-
նեմ յայսմ փոքրիկ եւ՝ ի բանտիկ գնալ
յաչխարհ սա՛ի հանդչիլ . զի ոչ եւս կա-
րեմ կալ առա՛ջ : Օ այս իբրեւ ասաց , ե-
զեւ տեսիլ յոյժ սա՛ռնա . զի եւեթ նմանէր
՛ի վերոյ սեղանոյ խորանին զՔաւուխին
հրեշտակաց՝ զամենեսեան կոչեն անպատմե-
լի գեղեցկութիւնք , եւ վեհափառութիւն . որ
եւ ունէր ՛ի գրկին զՅոհաննէս իւր զոյն :
Այլ հայեցեալ ՛ի նա բարեգթաբար , ա-
սէ ցնա : զի՛նչ է՝ զոր ասեպ , թէ այժմ
՛ի բաց Քաղեալ ունիցիմ ես զքեզ ՛ի սի-
րելեաց իմոց . ոչ է այդպէս , ոչ : զի որ
յարատեւէ ՛ի սէրն իմ , ոչ ջնջեցից ինձ
յարձանագրէ սիրելեաց իմոց . ոչ եւ ոչ
զքեզ ջնջեալ ունիմ : Այլ սա՛ւ փութալ
զՀատուցումն քո ՛ի Հատուցս , Քաղել եա
ոճ փոքունին փութալ զքեզ : Այլ զի սիրա
քո խաւարեալ հնոյ մեղապին աւանդով երկ-
եայութեամբ ; ահա ես այժմ փարատեմ զնոյն
՛ի քէն , եւ առամ քեզ զաւուրս խաղա-
ղութեան . եւ զոր յայսմ հետէ կաց հաս-
տատուն ՛ի հաւատալ՝ զոր ինչ ուսուցա-
նէք քեզ ուղղափառ եղբ Հաւատոյ մեր
դերձեալ վարձատրութեամբ փառաց եւ պատ-
ուոյ : Այլ զի ոչ իմն երկիւղութիւն մնա-
ցեալ ՛ի քեզ , ամբ ընկալ զայս կնիք ՛ի ձե-
ռաց իմոց ՛ի նշան աներկիւղ ձշմարտութե

Հաւատոյ Հանդերձեալ կենացն : Ո այս ա-
սացեալ՝ եդ զայն ի ձեռս նոր , և խրեաց
ուժգին . և եղև աներևոյթ : Եւ նորընծայն իբրև եբաց զբուն իւր , ետես , զի կայր ի յատին արծաթի կնիք մի , յորում կայր փորագրեալ ամենագեղեցիկ պատկեր տիրամօր նր կուսին : Եւ ուրախացաւ յոյժ ի սեասնելն զայն , զոր և պահեաց միշտ ի վէր իւր . և խոկոյն Հաղածեցան ի նմանէ ամ փորձութիւնք դիւին . և լցաւ կենդանի լուսովնր Հաւատոյս մերոյ : Եւ ապա զբաղեալ , սկսաւ յօրէ յայնմանէ առ յապա առաւել քան զառաջինն ծառայել ուրախութիւն մեծաւ ամ , և ամենայնր մօր նր մինչև յօր մահուն իւրոյ՝ յայնմ խոնարհ և աղքատ կարգի կրօնին . և մեռաւ սրբութեամբ ի նմին :

Պոռղ :

Ընդ՝ թէպետ քաղցումք ի մինչ ոչ էն յերկեցոյս զիրաց Հաւատոյդ՝ ոմն զայս նորընծայս փորձեալ ի դիւէն , սակայն երբ կեան անառակաբար , ցուցանեն գործովք իւրեանց , թէ չունին զկենդանի Հաւատս : Ա՝ն այն ասի յակոբեայ թ . 16 . առ այսպիսիս . Ցոյց ինձ զհաւատս քո առանց գործոց , և ես ցուցից ձեզ ի գործոց զհաւատս իմ : Այսպես Հաւատն այնպիսի անառակ և աշխարհասէր մարդկան է Հաւատ մեռեալ . և զի ներելն մեռեալ՝ նոյն է ասել վն նոյ , թէ չունին Հաւատս : Այրեմն որք պանծան , թէ

ունին

ունին զՀշմարիտ հաւատն քի, պարտին գը-
նալ այնպ, ոյ գնայ քն · ապա թէ ոչ ստա-
սայք են · և ոչ կարեն խաբել զնծ ։

Պատկերահան ոմն ջերմեռանդ ամենաբ կոսին էծշ-
կէցաւ ՚ի նմանէ ՚ի հարթածածոյ դէմքին , զոր
ընկալաւ ՚ի ՀՆԶԷՆ պատկերէ ածրոդիւէ
կոոյն ։

ՀՐԱՀԱԳԼԻ

Ջոր պատմէ վոնիփակիոս · գիրք · Բ · գլ · 10 ։ Եւ մարտկոս ։ Աւրէ հայրն գառլոս բովիեան · հատոր · Բ · օրինակ · 3 ։

Ի նախակին դարս խաղաղութէ ներ եկեղեցւոյն՝ կայր ՚ի կոստանդնուպոլիս քաղաքի պատկերահան ոմն յոյժ ջերմեռանդ առ ամենայնք կոյս Ածածինն։ Սա կամեցաւ շինել ՚ի տան իւրում յատանձին սենեկի իմիք՝ զիոքրիկ աղօթատան մի, առ՚ի կալ անդ յաղօթս ըն ջերմեռանդութէ իւրոյ ։ Այլ զի յորմն սենեկին այնորիկ կայր նկարեալ անպարկեշտ և լիտ պատկեր իմն ափրոդիտեայ կռոյն, ՚ի չածուհւոյն և մօրն վավաշտուԹէ, կամեցաւ ջնջել զայն, և ՚ի տեղւոջ նր նկարել զպատկերն ամենայնք կուսին զմօրն մաքրութէ և համեստութէ ։ Այլ՝ մինչ առեալ ՚ի ձեռն զերկաթիքերիչն քերէը զդարշելի պատկերն զայն, ան-

անհաձոյ եղև յոյժ դիմին Հօրն գարշուեց . որովհետև զբազումս որսացեալ եր այնու պատկերաւ յուսկանս չար ցանկութե՛ . Աստի սրտմտեալ՝ եհար ուժգնակի ըզձեռնն ողորմելի պատկերահանին մերձ՛ի խորտակիլ բոլորովին , եւ լինել անպիտան : Եւ ուշաթափեալ պատկերահանն՛ի ցաւոյն , անկաւ յերկիր . և ապա ուշաբերեալ , յարեաւ յոտն եհաց . և դնաց անկաւ՛ի մահիճն մահաբեր հիւանդութե՛ : Եւ կին բժիշկք և վիրաբուժք , և արարիչն բազում դարմանս դեղոց . բայց ոչինչ օգտեցաւ . և վերք ձեռացն օրըստօրէ զօրացեալ ,անպիտանս գործէին զայն : Ապա յուսահատեալ՛ի մարդկային դեղոց , գբերանց առ պատրիարքն քաղաքին , որ կոչիւր եւտիքես . և պահեր զարբազան իմն իւր հեղեալ՛ի պատկերէ սահմանօք կուսին՛ի սուրբսն . որով առնէր բազում՝ բժշկութիւնս հիւանդաց՝ օծանելով զնոսա : Եւ պատմեալ պատրիարքին զհարուածիլն իւր՛ի դիւէն , մինչ ջնջէր զպատկեր ափրոդիտէ կրառայն առ՛ի նկարել անդ փոխանակ նո՛ր զպատկեր նը տիրամօրն : Եւ երկոյն նման զձեռնն իւր ուռուցեալ , և նեխեալ , և մերձ՛ի փտիլ բոլորովին . և խնդրեաց՛ի նմանէ օծանել զայն սրբազան իւրզոյ պատկերին նը տիրամօրն , ոգւոյն գոյն զառաջուցն : Աւրախացաւ յոյժ պատրիարքն՝ յորժամ լուաւ զպատճառն վի-

բա-

բաւորեալ լինելոյ ձեռաց նը. և ասէ ցնա. որովհետեւ վն մեծատանս առնելոյ ամենաբ կուսին կամեցար նկարել վտխանակ գարշելի պատկերի կռոցն՝ զպատկեր նորա, և վն այսորիկ կրեցեր զայդ հարուածդ, ունիմքիր որդեակ զանեզկ բայ հաւատս, որ նա ասայ քեզ զառողջութիւն։ Այլ զայս առացեալ՝ ետծ այնու սրբատան իւղովն զանպիտանացեալ ձեռանն պատկերահանին։ Իսկ աքանչելեաց ա մենաբ կուսին. ահա ի նմին վայրկենի բժշկեցան բոլորովին ձեռք պատկերահանին յամ վիրաց և ցաւոց. և եղեն այնոքիկ ինչ եին յառաջն։ Օ որ տեսեալ պատրիարգին, և ամենեցուն՝ որոց անգն կայր, սկսան փառաւորել զնծ, և զամենաբ մայր նը։ Այլ ապա պատկերահանն գնացեալ ուրախութեամբ ի տունն իւր, ընդեաց բոլորովին զպատկեր կռոցն. և սկսաւ վաղվաղակի նկարել զգեղեցիկ և զջերմեռանդաշարժ պատկեր մի տիրամօր նբ կուսին ի նոյն օրին աղօթականին, զոր չինեաց ի պատիւ ամենաբ կուսին. և գնն ոչ ևս իշխեաց մերձենալ ի նա։

Պատ.

Յանգոյն բարի պատուերահանիս այսմիկ պարտիմք և մեք փախչիլ և զղօհիլ ի լկտի և ի գարշելի տեսութեէ պատկերաց, որք պատկին ի տունս ամանց նկարեալ յորմունս սենեկաց նոցա։ Այլ մեծ ծի յիմարութեէն, որ ի ժամանակս մեր ուրեք ուրեք երևի, զի բազումք խորշին և զգուշանան դնել ի տունս իւրեանց զպատկերս քրիստոնէից, և մեր նք, և մեզ նորա. և փոխանակ նց տան նկարել յորմունս տանց իւրեանց զգարշելի պատկերս արանց և կանանց անհաւատից, և յոմնոցկան սղծագործածս։ Օրս արժանի է ողբալ եւ երեմիայ մարգարէին արեան արտասուօք, և հայցել ի նմանէ քառնալ զայսպիսի կուրութէն ի նոցանէ։

Ընդդէմ այնոցիկ որք կոչին զպատկերահան ոմն եւ զերմեռանդ՝ ի մահեղեր վճռանգէտ պատրուսոցդ նոցա՝ ի դիմին։

ՀԱՐՑ ԳԼԽ.

Զոր պատմէ Հայրն սիրվանոս կամաղուէցին՝ ի ՌՃ. գիրս հրաչից ՅԲ. կուսին՝ հրաչք. 43։ Զորմէ գրէ եւ ի բուբաստանն օրինակաց՝ և յայլ տեղիս։

Յաշխարհին փլանդրիոյ էր հռչակաւոր պատկերահան ոմն այր յոյժ ջերմեռանդ առ տիրամայրն ՅԲ. կոյս ածածինն։ Ում քանիցս նկարէր զպատկեր տիրամօր ՅԲ. կուսին, զնոյնս նկարել զայն գեղեցիկ և վեհափառ՝ որչափ կարէրն։ և նեղհակաւաք քանիցս նկարէր զպատկեր դիմին, նկարէր զայն տգեղ և գարշելի որչափ զօրէրն։ Պատահեալ դիմին յոյժ ըստ այս գործ պատկերահանին, երևեցաւ նմա ի գիշերի միում՝ ի տեսլեանն։ և ասէ ցնա սրտմտութեամբ մեծաւ։ ընդէր այսպէս տգեղ և գարշելի նկարես զիս այր դու։ Նա պատկերահանն ասէ։ վնզի տգեղ և գարշելի արար զքեզ մեղք հպարտութեանդ քոյ։ վնզի զտգեղ և զգարշելի լսորհուրդս սերմանես անդադար դու՝ ի միտս մարդկան։ և վնզի՝ ի տգեղ և՝ ի գարշելի տեղւոջ բընակիս դու։ Յայնժամ ասէ ցնա անմիջապէս դիմն։ քանզի ծանիր, զի եթէ ոչ՝ ի քայ կայ-

կացցես ՚ի նկարելոյ զնա այդպէս գարշե-
լի, երդնում ՚ի զօրութիւն իմ, զի կորու-
սից զքեզ վաղվաղակի։ Իսկ պատկերա-
հանն պատասխանի տուեալ ասէ, ոչինչ
երկնչիմ ՚ի սպառնալեացդ քոց. վասն զի ուրիմ
յօգնութիւն ինձ գնա, որ ամէնօրհնեալ
պաղատիլ որովայնի իւրոյ խորտակեաց զգը-
լուխ քո։ Արդ՝ պատահեցաւ յետ այսո-
րիկ, զի այս պատկերահան յեկեղեցւոջ
միում ելեալ ՚ի բարձր կազմած ինչ փայ-
տաշէն՝ նկարեր յորմն զգեղեցիկ պատ-
կեր մի տիրամօր աստ կուսին. և ըստ ասելոյ
նորա նկարեր և զդևն յոյժ գարշելի և
սևադէմ։ Եւ չևաս վէմարեալ զգործն,
մանաւանդ զգարշելի կերպարանս դիմին,
մինչ կայր յաւուր միում ՚ի վէր փայտա-
շէն կազմածին, և նկարեր զպատկերն,
յորոյ գևն Թողլտուիլքէն ոչ զայն-
պիսի մեծ մրրիկ և զասահիկ հողմն յե-
կեղեցւոջ, մինչդեռ փլոյց այնու զփայտա-
շէն կազմածն զայն, յորոյ վէր կայր պատ-
կերահանն։ Եւ իբրև սկսաւ վայրապե-
րիլ սղոցմանէ պատկերահանին, ապաղա-
կեաց և ասէ. օգնեա՛ ինձ՝ որ կոյս ածա-
ծին։ Եւ ահա նոյնժամայն եհաս նմա
օգնութիւն ամենասուրբ կուսին. քանզի նոյն
ինքն պատկերն որ կուսին նկարեալն ՚ի
նմանէ՝ տարածեալ զձեռն իւր, կալաւ
զնա ընդ օձս, ՚ի հիասթափ ամենեցուն՝ ո-
րոց անդն կային։ Եւկաց այսպէս կախ-
եալ յօդս պատկերահանն ցայնչափ ժա-
մա-

մանակ , մինչև քերեալ սանդուղս , իջու-
յին նովաւ զնա ի վայր : Եւ այսպէս խոր-
հուրդ և գործ դիւին՝ որչափ եղէնք ինք-
եան յանարգանս , այնչափ եղէն ի փառս
և ի գովութի մարդ այ , և ի պատիւ ջեր-
մեռանդ պատկերահան ծառային Քրոյ :

Պոռաղ :

Յոյժ բարւոք յարմարի այս հպարտաց
բանն այն , զոր պասաց երանելի պատկե-
րահանս այս՝ դիւին . այր , ո՞ւղղ փչեղ և գոռ-
ղըն ապար ջրեղ ձեղ հպարտութենէ ոչ . Ի՞նչպէ
հպարտանն ես գաթշելի այ և մարդկան , ոյ
ասէ քն . Ո՞վ խոյնր է առաջի մարդկան , պիղծ
է առաջի այ : Եւ ոչ միայն ես գաթշելոյ , այլ և
յիմար և խելագար . ոյ յայտ ես ի նա-
խասուեղծ մարդն . որ կամէցար լինել գի-
տուն ոյ զնծ , և եղև անմիտ ոյ զանա-
ւուն : Ահաւ ի վէր այսր բանիւ ասէ երա-
նելին քերնարդոս . Ա՞ղաղաղակ ելնէ ձայնն
յաւել , ձայնեմ ասէին . ահա ապամ եղև էբրև
զմի ի մենջ . ոյ և առաքնաբերդուն ասէ . Ա՞ղբդ
ի պարարն էր , և ոչ էմոյաս . Հասասարեցոյս զ-
առաղոյ անբանից . և դմանեցոյս ձորոյ :

Իսաբեաց գնաց աչխօնաւոր ոմն լուսաւորաւ՝ Ներսեսեանց
պերամաց աբբ հուսին. Բայց աբբ հոյսն պակ-
եաց պապախա, և աչխեանս նը։

ՀՐԵՇՏԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ։

Ջոր պատմէ Եղրիկոս գրանն 'ի գիրս իւր կոչեց-
եալ՝ Հայելի օրինակաց։ Եւ Հայրն ալեքսանդրոս
դիոտաղեան. Հատոր. ը. Հատ. 15։ Եւ Հայրն
գառլոս բովիեան. Հատոր. ը. օրինակ. 1։ Եւ այլ
բազում պատմիչք։

Յաչխարհին գաղղիոյ էին երկու մե-
նաստանք կարգի սբց Հօրն բեռ-
նարդոսի՝ ոչ յոյժ հեռիք 'ի միմեանց.
մինն արանց ճգնաւորաց, և միւսն կու-
սանաց։ Եւ էր լուսաւարար եկեղեցւոյ
մենաստանին սրանց՝ եղբայր ոմն անուն
Հերմինիմոն՝ այր առաքինի և յոյժ ջերմե-
ռանդ առ նը կոյս ածածինն։ Ոյս պատ-
ճառս տալոյ և առնլոյ 'ի փոխ զզարդա-
րանս եկեղեցւոյ 'ի մենաստանէն կուսա-
նաց, եղև յոյժ բարեկամ ընդ կոյս լու-
սաւարչին նը. որ և նոյնպէս էր կին յոյժ
համեստ և առաքինի։ Ոչ կրծնաւոր լու-
սաւարս այս արուճեստիւ պատկերահան.
և զի էր յոյժ ջերմեռանդ առ նը ածա-
ծինն, վ'ս այն նկարէր միշտ գեղեցիկ ըզ-
պատկեր նը. և զաստանայ նկարեր տպեղ
ընդ ոտիւք նը։ Ոչայց անգամ մի նկա-
րեաց զպատկեր մի ամենանը կուսին յոյժ

չքնաղ և շնորհալի՝ որբւոյ կարասին. և ա-
պա ընդ ոտիւք նորին նկարեալ և պղնձեայ
գարշապարեսիլ, զաղիւր և այլանդակ՝ որբւոյ
կարեցն. և վկնի վհարելոյն զգեաւկեր դի-
հին, եթովբ և յերեսս նորա։ Ապրդ՝ կա-
տաղեալ դիւին ի վէր լուսարարին վն այսր
բանի՝ երևեցաւ նմա յաւուր միում, և
ասէ ցնա. վն երթ սկզբ խաչուսիկ կեղ-
ծաւոր՝ նկարեցեր զիս յայն կերպարան
այլանդակ. և այն ընդ ոտիւք թշնամ-
ւոյն իմոյ, զոր ոչ կարեմ քառնալ ամե-
նևին. արդ՝ եթէ ոչ եղծցես զայն կեր-
պարան այլանդակ, արարիչ զքեզ խայ-
տառակ և ամօթահար ի վէր երկրի. և
ծանիցես զչօրութիւն իմ։ Պատասխանի եղ
եղբայրն և ասէ ցնա. ոչինչ երկնչիմ ի
սպառնալեացդ քոց. վերկուսիմ ինձ ի յօգ-
նութիւն զմայրն այ, որ կարող է խորտա-
կել զչօրութիւն քո. և ոչ ևս զղջանամ վն
նկարելոյս զքեզ այնպէս զայրատեսիլ, զի
առաւել գարշելի ես դու ք զայն։ Յայս-
մանէ բանէ հալածեալ մեկնեցաւ դևն ի
նմանէ առ ժամանակ մի. մինչև եղբայրն
մուտացաւ զսպառնալիս նր. և ապա յետ
ժամանակաց դարձաւ առ նա առնուլ ի
նմանէ զվրէժ իւր, որ եղև այսպէս։
Տեալ դիւին ի կերպարանս կոյս լու-
սարարին այնորիկ, զորմէ ասացաք ի վե-
րոյ, եկն գիշերայն առ նա ի նախկին պա-
հու ննջման ամենեցուն. և ունէր ընդ ան-
թովքն զպարկ մի. և քաղեսեաց զգուռն

սենեկի լուսարար եղբօրն, և ձայնէր ՚ի վեր ձայնիւ բանալնման : Եւ եղբայրն ասէ ցնա ՚ի ներքուստ. ո՛ւմ ես, որ զդուռնդ բաղխես : Եւ գնա՛ն ասէ. ես եմ կոյս լուսարարն միւոյ մենաստանին, և ունիմ հարկաւոր ինչ ասել քեզ. ուստի բաց լինէ, զի ասացից քեզ զայն : Եւ եղբայրն յարուցեալ ելոյց ձրագ. և բացեալ զդուռն ընկալաւ զնա ՚ի ներքս : Եւ զի չէր գնաւ տեսեալ զկոյսն յառաջագոյն, վճռ այն գնաց ՚ի մտանելն ՚ի կերպարանս նր, ձևակերպեաց զնա ոն և կամեցաւ, որ եղոյց զնա լինիլ մանկահասակ, գեղեցիկ, և վայելուչ տեսլեամբ : Ուստի իբրև եմուտ զնա եղբայրն ՚ի հանդերձս աշխարհականս, և թէ անուանեն զ գեղեցկութեն նր, և լսեաւ և զշողոմական բանսն նր, հարաւ սիրով նր. և ասէ ցնա. զի՛նչ խնդրես լինել. և զի՛նչ կամիս ՚ի ժամուս յայսմիկ : Եւ գնա՛ն կերպարանեալ ՚ի կին, ասէ ցնա. ձանձրացայ եղբայր կեալ ՚ի մէջ քերցն այնոցիկ, և ՚ի մենաստանին ՚ի կամաւոր բանտին. և բորբոքեալ սիրով քո, եկի այսր փախուցեալ ՚ի նոցանէ գտանել զքեզ : Լուր՝ թէ սիրես զիս, արա՛ զոր ես ասացի. տեսանես զայս պարկ. լիե սա արծաթեղինօք աւանդատանն մերոյ. որ արծաթի խաչիւք, աշտանակօք, ըսկաւոյք, և կանթեղօք. զորս խորտակեալ լի յայս պարկ. և բերի ընդ իս, ոզդի ընդ քեզ երթիցուք ՚ի միասին ՚ի գաւառ

ինչ հեռի, և անդ անցուսցուք յուրախու-
սրաի զմնացորդս կենաց մերոց. ապա խըն-
դրեմ, զի և դու արասցես նոյնպէս. Պատր-
եալ ոտնմեալն լուսաբար եղբօրն 'ի գեղեց-
կուհէ և 'ի բանից նր, և 'ի ներքուստ հրա-
պուրեալ նա 'ի գիւղն, անկաւ յորպայթ
նարա. և ետ նմա զհատանուտիւն։ Ա-
տի խոկոյն գնացեալ յաւանդատունն, ե-
աւ զարծաթեղէնս մենաստանին. և խոր-
տակէ զայնս, եւ ինչ 'ի պարկ մի. և առեալ
անթովքն, եւ ը դիւրին 'ի մենաստանէն,
երթալ 'ուրնա առաջնորդէրն։ Որ 'ի բերե
հեռացան փոքր մի 'ի մենաստանէն դարձ 'ի
խորոց սրտե հառաչեալ՝ ասէ. վայ, վայ,
որ մոռացայ առնուլ ը խս զանօթ իմն
մեծագին քան զայլսն. վն որոյ աղաչեմ
զբեզ եղբայր՝ սպասել աստ փոքր մի,
մինչև երթայց և բերից զայն փութով.
և եղբայրն հաւանեալ բանից նորա, ա-
ռանձնացաւ ը ծառավ ինչ, և մնայր նո-
ւակ նենդաւոր դարձն գնաց եմուտ 'ի մե-
նաստան եղբօրն. և վազելով 'ի դահլիճս
սենեկայն աբեղայից, աղաղակեր ասե-
լով. արիք ելէք վաղվաղակի. փութացա-
րուք և մի յապաղէք, զի ահա լուսաբարն
ձեր գողացեալ զարծաթեղէնս եկեղեց-
ւոյն ձերոյ՝ փախեաւ. ապա պնդեցարուք
զնա ունել զնա։ Որ արթուցեալ կրօնա-
ւորքն և աբբայն նոր, դիմեցին յաւանդա-
տունն, և գտին զայն դատարկեալ 'ի յար-
ծաթեղինացն. ապա վազեցին 'ի գուռն

մենաստանին, և բայց գտեալ զայն՝ ելին
արտաքս. և փոքր ինչ ընթացեալ գտին
զեղբայրն գող նստեալ ընդ ծառով, ու-
նելով յանձին զգողուձնին։ Նա սկսան
նախատել զնա պէսպէս բանիւք անար-
գանաց. և նա կայր պապանձեալ։ Պա
կաշառն զնա և ածին 'ի մենաստանն. և
հրամանաւ աբբային եդին զնա 'ի բան-
տի, կապեալ զոտս նր շղթայիւք. ոյզի
'ի լուսանալ առաւօտն դատեսցեն զնա ըստ
յանցանացն. և ապա գնացին 'ի սենեակս
իւրեանց 'ի ննջել։ Իսկ աբբայն հրամայ-
եալ միւսմ 'ի կրօնաւորացն, զի փոխանակ
լուսարարին հարցէ զզանգակն գիշերային
ժամուն։ Նա՝ մինչ կրօնաւորքն ննջէին,
լայր ողորմելի լուսարարն ազիսզորմ ձայ-
նիւ զմեղս իւր՝ զոր գործեացն. և խնդրէր
'ի նմանէ զթողուի. և ապա գոչէր առ սիրե-
լին իւր առ նբ կոյս ածածինն Հասանել նմ
յօգնուձի։ Իսկ մինչ այսպէս լայր և պաղատէր,
ահա երևեցաւ նմ դևն, և 'ի ձայն բարձր
ծիծաղելով ասէ ցնա. ո՞րպէս կեաս գող
և աւազակ, ոչ ասացի քեզ, թէ մի՛ նկա-
րեր զիս յայն կերպարան այլանդակ, ա-
պա թէ՝ խայտառակեցից զքեզ. տե-
սեր թէ ո՛րպէս անկար 'ի ցանցս իմ, յոր-
մէ ոչ ոք կարէ փրկել զքեզ. եկեսցէ ա-
պա ածածինն քո, զոր նկարէիր այնչափ
գեղեցիկ, և զերծուսցէ զքեզ 'ի շղթայիդ, եթէ կարէ։ Պատասխանի ետ լու-
սարարն և ասէ. այո՛ կարօղ է նա ազա-
տել

տէլ ինձ, և յուսամ՝ Թէ ազատեսցէ . և զու ամօԹահար լինիս : Այլ ահա յայս քան եղբօրն երևեցաւ անդ ամենանձն կոյսն օգոստափառ վայելչուԹիւ՝ պարտաւէալ յան-Համարը զօրաց երկնայնոց . և միԹիԹ արեալ զեղբայրն քաղցր քանիւք , հրամայէակաց հրեշտակաց արձակել զնա ի չղԹայիցն , և փոխանակ նոր կապել անդ զգեն : Այլ ահա նոյնժամայն արձակեցաւ եղբայրն . և կապեցաւ փոխանակ նոր անդ գևն՝ բո-ղորովին ի կերպարանս եղբօրն ձևացեալ : Այլ ապա ամենանձն կոյսն հրամայեաց եղ-բօրն Հարկանել զղանդակն գիշերային ժամուն . և ետ նմին խրատս զգուշանալ ի նենգուԹենէ դիւին . և եղև աներևոյԹ : Այդ՝ Երբև եղև մեջ գիշերոյ, կ՚հար զերծ-եալ եղբայրն զղանդական գիշերային ժա-մուն : Օ որ Երբև լսեաց կրօնաւորն՝ ո-րոմ յանձնեաց աբբայն զհոգ զանգա-կին փոխանակ լուսարարին , դիմեաց ի զանգակատունն տեսանել Թէ ով է՝ որ հարկանէ . և տեսեալ Թէ յանցաւոր լու-սարարն է , որ և ոչ տայր ի դէմն ըզ-նշան ինչ իրացն եղելոց , սասանեցաւ յոյժ . և դիմեաց առ աբբայն , և առ այլ կրօ-նաւորան , որք ի ձայնէ զանգակացն յա-րուցեալ գնային ի ժամ , և ասէ . ոչ գի-տեմ հարբք պատուական՝ Թէ որպէս լու-սարարն խորտակեալ զչղԹայն ելեալ է ի բանտէն . և ահա նա է , որ այժմ է-հար զզանգական , զոր և աչօք իմովք տե-

սի : Ոարմացեալ աբբայն և կրօնաւորքն ամենեքին , գնացին ՚ի բանտն , և տեսին , զի կայր անդ լուսաբարն ոսկի և կապեալ երկին . և ապա գնացին անտի ՚ի դասն , և տեսին , զի և անդ կայր լուսաբարն , և լուցանէր զկանթեղս , և պարապէր յայլ պաշտօնս իւր : Պուշ մնացեալ ա մենեցուն ընդ այս և սասանեալ , Եաւ աբբայն զանօթն օրհնել ջրոյն , և սրբե կեայ զայն ՚ի վէր իսկական լուսաբար եղ բօրն տեսանել՝ թէ մի՛ դուցէ դև իցէ նա . իսկ եղբայրն ՚ի ծուխս իջեալ և խառնա հեղուցեալ զգլուխն , ընկալաւ զայն մե ծաւ ջերմեռանդութիւ : Ապա գնաց աբ բայն Հանդերձ կրօնաւորօքն ՚ի բանտն , ուր էր ձև ակերպեալ լուսաբարն ՚ի շղղ թայս . և ՚ի վէր նր և սրսկեաց զօրհնեալ ջուրն . և ահա նոյնժամայն փոխարկեցաւ դևն ՚ի ծուխ , և հալածեցաւ անտի , թող լով անդ զհոտ իմն դժոխային : Յայնժամ ՚ի միտ առին ամենեքին , թէ դևն խաբէ՛ իցէ զնոսա յայնմ գիշերի . բայց առաւելապէս հաստատեցան յայս միտ յայնժամ , յոր ժամ գնացեալ յաւանդատունն , տեսին , զի կային անդ ամ արծաթեղէնք եկե ղեցւոյն ամբողջք և անպարապ աբան ելք եօթն ամենեքին կոսին . և սկսան առա ւել ՚ի համարի և ՚ի յարդուն ունել զեղ բայրն լուսաբար քան զոր յառաջն ու նէին : Իսկ եղբայրն առաքեաց ծածկա բար զոմանս առ կուսանան իմանալ , թէ

կայ ինչ արդեօք գովասկել ՚ի նոցանէ. և իմացեալ թէ ոչինչ, ծանեաւ յայտնապէս, թէ այն էր պատարանք ինչ դիւին արկանել զնա ՚ի մեղս: Ո՞ր որոյ զանգամ գոհութեիս մատուցանելով ամենայնիւ կուսին ազատարարին իւրոյ, յաւել ՚ի ջերմեռանդութեի իւր, որ առ նա. և եկաց մեծաւ սրբութեաբ վարուց, ծառայելով այ և մօր նորա մինչև յօր մահուն իւրոյ: Այլ երբեմն մերձեցան աւուրք վախճանին նր, յայնժամ պատմեաց մի լոտ միոջէ զնմանէ, որ դիպաւ նմա, զոր վերագոյնդ գրեցաք, ՚ի հիացումն ամենեցուն:

Պոռաղ:

Ա՞րդ եթէ կրօնաւորս այս՝ յորժամ փորձեաց զնա դևն կերպարանօք լիտի կնոջ, կոչեր փութաով յօգնութեի իւր զնոքա կայսն մօրիամ, ոչ անկանէր այսպէս խայտառակաբար. վնդի ըստ սքան բռնաւներուս՝ ՚ի հեռուստ յանկարծակի ՚ի սենեակ նր լկտի կին ոմն, որ հարեալ էր ՚ի սէր նր, և հրապուրեր զնա ՚ի մեղս, կոչկողելով, և լալով. և զաւաս երիտասարդն յանձկութեէ մեծի մինչև ինքն ևս բորբոքեցաւ յանկութեէ մարմնոյ, ամբարձ յայնժամ զաչսն ՚ի երկինս և ասէ, օգնեա ինձ որ կայս մօրիամ՝ ածածկին: Այլ ահա նոյնժամայն երևեր-

ցաւ նման կ'ինն փոխարկեալ ի կերպարանս դժոխային վիշապի : Եւ շնջաւ լոյց ցանկութիւն ի սրտի երիտասարդին , և զերծաւ ի փորձութենէն : Այսպէս և մեք ի փորձուել մերում պարտիմք կարդալ յօդնութիւն զոր կոյսն մարիամ , որով և մեք զերծցուք յամէն փորձուէ հոգւոյ և մարմնոյ :

Վառաւարէաց ամենաբ հոյակ պաղատանաց ասպետ՝ նա՝ իւր ընտրեալներ , պետական հիւրասիրելոյ :

ՀՐԱՀԱՐ Ա՛

Զոր պատմէ կեսարիոս ի գիրս իւր : Եւ գտաբնեցի բանիցն ի յայսմասնաւոր իւր : Եւ հայրն գառնալոս բովիանն . հատոր . ը . օրինակ . 22 : Եւ հայրն սիլվանոս կամաղուլեցին ի նո գիրս հրաշից նը գոլաւն . հրաշք . 5 :

Ընդհանրական առաքեալ ոմն՝ հաստատեալ ենրիկոսի դքսին լովանիոյ՝ կոչեցեալ վալտերիան ալիբաբեան՝ էր յոյժ ջերմեռանդ առ նը գոյս ածածինն , ակնաբալ ի մանկութենէ անտի իւրմէ . և յամենայն աւուր առէր զժամերգութենէ նը և զվարդարանն . տայր ի պատիւ նը մատուցանել քահանայ՝ պատարագս . առնէր ողորմութիւն . պահէր պահս . և խոշտանգէր զանձնութենէ զմարմին իւր : Այլ ըստ աղնհականութենէ իւրում՝ սիրէր և զհաղս

ձիընթացիկ ; և զինախաղուն թեց՝ պատ-
շաճեալս աղնուականաց ։ Ընդ՝ պատա-
հեցաւ , զի յաւուր միումն լինելոյ էր հան-
դիսաւոր զինախաղուն ինչ աղնուականաց .
և մինչ վալտերիոս ըմանոց ազնուականաց
սպառազինել երթայր ի տեղին խաղու խա-
ղալ ընդ նմա , և անցանէին առ եկեղեցեաւ
միով , կամեցաւ մտանել յեկեղեցին , և տե-
սանել նախ զպատրիգ ի պատիւ ամենասո-
կուսին , և ապա երթալ ի խաղն ։ Սակ
ընկերքն կասկածելով , թէ անցանէ ժամ
խաղուն , և ոչ կարեն ինքեանք անդ դը-
տանիլ , ոչ մտին յեկեղեցին , այլ գնացին
ի խաղն ։ Եհաւ վալտերիոս յեկեղեցին ,
տեսանէր զպատարագն . և զի պատա-
րագն էր ձայնաւոր՝ յամեաց անդ իբրու
ժամ մի . և ապա եկեալ գնաց ի տեղին
խաղու . և ետես , զի խաղն վճարեալ էր .
զայց ամենեքին գոչէին , վաշ վալտերիոս ,
վաշ վալտերիոս , որ յաղթեցեր ամենե-
ցուն ։ Երբ զինչև նաև ընկերք նր և այլ ազ-
նուականք անդ եղեալք գային , և շնոր-
հաւորեին նմա զյաղթութիւնն ։ Հայցաւ
վալտերիոս իբրև լուաւ զայս . և ասէ
ցնոսա . ուր , և որպէս յաղթեցի ես ձեզ .
և նք ասեն . յայսմ թէատրոնի ի զինա-
խաղութէ դու այդպիսի զինուդ , այ-
դպիսի հանդերձիւդ , և այդու դիմօք
կերպարանացդ յաղթեցեր զմեզ զամենե-
սին ։ Այնժամ իմացաւ վալտերիոս ըզ-
շնորհն և զքաջանչելին , զոր արարեալ էր
առ

առ նա ամենայնք կոյսն։ Եղի մինչ նա տեսանէր զնոր պատարագն, առաքեալ նոր կոյսն զհրեշտակ մի, որ մոտեալ՝ի կերպարանս վաստերիոսի, յայլմեալ ամենայնն՝ի թէսաղոնիկն։ Այսպէս վերստին դարձաւ վաստերիոս յեկեղեցին. և մնացեալ զանգաւ գոհութիւնս ամենայնք կուսին, և յաւել՝ի ջերմեռանդութիւն իւր՝ որ առնա։ Ապա և նոր կոյսն սիրեր զնա, և ուղեր իբրև իւր զօրական և բարեկամ. ոչ եղոյց ըզ իսկուէն, զոր ակն ունիմք գրել։ Յաւուր միում մինչ տեսանէր վաստերիոս զնոր ջերմեռանդութիւն զպատարագ յեկեղեցւոջ միում, ժամարար քահանայն զկնի սրբագործմանն՝ի բարձրացուցանելն զնոր բաժակն, եռեաց զի ակա կախեալ կայր զպատուճանդանէ սկզբան գեղեցիկ ոսկեղէն խաչ մի. և զխաչէն կախեալ կայր Թուղթ մի, յորում գրեալ կայր այս բան. Ցնոր զայս խաչ՝ի կողմանէ իմմէ՝ի մարիամայ մօրէ որդի՝ ըզբարեկամ և զսիրելին իմ վաստերիոս քէր բաբեան։ Հնոյաւ ընդ այս յոյժ քահանայն ժամարար. և իբրև աւարտեցաւ նոր պատարագն, ոչ գիտեալով թէ ով իցէ վաստերիոս, էլ խոկոյն՝ի յամպիոնն, և ասէ ցժողովուրդն. կայ ասա ոք՝ի ձեզ բոմմիկի որ կոչի վաստերիոս բիրբաքեան. և ժողովուրդն ասէ. այո, և ցուցին զնա քահանային։ Յայնժամ քահանայն իջեալ յամպիոնէն, գնայ և եգիտ զնա. և առանձնայցուցեալ յանկեան միում, ասէ ցնա.

ցնա. ով պարոն վալտերիոս. ունիմ տալ քեզ զպարգև ինչ առաքեալ քեզ յուժմէնէ մեծէ պշխոյէ, որ սիրէ զքեզ. և ունի զքեզ իւր սիրելի քարեկամ: Այլ զայս ասացեալ՝ ետ նմա զիւրոյն ոսկեկէն հանդերձ գրոշէ. և պատմեաց Թէ երբ, ուր, և որպէս տոհմաւ նմա այն յերկնից: Հիացաւ յոյժ վալտերիոս ընդ այս ամ. և ընկալաւ զայն խաչ մեծաւ պատուով, մատուցանելով զանբաւ գոհութիւնս ամենայն կուսին: Այլ զկնի ժամանակաց ինչ խորհելով անդադար ի վէր այսր քանի, ասէ ընդ միտս իւր. այսու ոչ կեղէն խաչիւ, զոր առաքեաց ինձ Թագուհին երկնից՝ ասել կամի ցիս, քաղնալ զնաչ կրօնաւորութիւնէ. և այնպէս զհետ երթալ որդւոյն իւրոյ: Այլ որպէս խորհեցաւ, նոյնպէս և կատարեաց. զի Թողեալ զաշխարհ եմուտ ի կրօն կիսաբերանց. որք ընդ սահմանադրութիւնս իւրեանց ծառայէին ամենայնքն կուսին. և եկաց անդ իբրև զհրեշտակ մի երկնային. և մեռաւ անդ սրբաբար:

Պոռաղ։

Ամէնէն երբեմն զբօսնուլ անմեղ զբօսանաւք և խաղուք չէ ինչ մեղք, ոչ առնէր վալտերիոս, որ սիրէր զբօսնուլ զինախաղուքն, բայց չանսայնուք ոչ զնա նախատասել զհոգևորն այնպիսի զբօսանացն, և ոչ թողուլ զհոգևորն վճռ այնոցիկ. այլ եղիցուք այնպէս, որպէս ասէ առաքեալն. Ամէնայն մարմով գնամք, այլ ոչ ելնէ մարմով պինռորիմք։ Այնմէ որ գնայ ըստ շարժման հոգւոյն, և ոչ ըստ յօժարուքն մարմնոյն, նա է ձնմարիտ որպէս ասէ. որպէս ասէ նոյն առաքեալն. Արդ հոգեառն է այ վարին, նոյա են որդիք այ։

ՀԱՂՆԱՍՔ կոյսն Տեառնէլով ՚ի կերպարանս ասրուածոյ
կնոջ իւրոյ ըմբռնուածոյ , զոր գնան կա-
մել կորուսանել , աղաչեաց զնա
՚ի ձեռաց նորա ։

ՀՐԱՇՔ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ։

Զոր պատմէ վարագինէս ՚ի հանդիս խոմանն որ ծածանէին ։ Եւ հայրն գաւառս բովիանն ։ հատ ։ ք ։ օրինակ ։ ։ Եւ հայրն ալեզանուս կամուղուեցին ՚ի ան ։ գիրս հրաշեայ որ կուսին ։ հրաշք ։ չհ ։

Լր աղնուական և փառաւոր զօրական ումն այր շուայլ և փառասէր , որ անձ խոհեմութեան վատնեալ զինչս իւր , և հաս ՚ի վերջին թշուառութեան անասկու թիւ ։ Ունէր սա կողակից հնազեան զդուստր ուրումն աղնուականի . որ էր կին յոյժ համեստ և ջերմեռանդ առ ամենայնի կոյս ածածինն . և տանէր մեծաւ համբերու թիւ զշուայլութեան առն իւրոյ , և զչարիս տանկուածն յոր ժամանեցին ։ Ապրդ՝ իբրև մերձեցաւ օր իրիք հանդիսաւոր տո նի , յորում յիմում տարւոջ սովոր էր այս այր առնել բազում ընդունելութիւն և ձիրս բարեկամաց իւրոց , և մերկեցաւ ՚ի քաղաքէն վն ամօթոյն . զի ոչ կարէր յայնմ տարւոջ առնել զայն ընդունե լութիւն . և գնացեալ բնակեցաւ հեռի ու րեք յանշէն տեղւոջ . մինչև անցցէ օր տո նին ։

նին : Եւ՝ ասէ ցնա մինչ կայր անդ տրտում և տխուր, և խորհէր զանցեալ բարեբաստութենէն իւր, և զնեբկայ թշուառութենէն, ահա եհաս անդր այր ոմն ահարկու տեսլեամբ՝ հեծեալ ի ձի, որ էր դևն. և ասէ ցնա, զի՞ կաս այդպէս տրտում այր դու. և նա պատմեաց նմա զառաջինն բարեբաստութենէն իւր, և զնեբկայ թշուառութենէն. և ասէ. ահա ևս այսորիկ կամ տրտում, և ոչ գիտեմ զինչ արարից : Եւ ասէ ցնա հեծեալն. եթէ հնազանդեսցիս ինձ ի միում փոքրիկ բանի, զոր ունիմ ասել քեզ, արարից ես, զի ունիցիս զառաւել հարստութիւն և զփառս՝ քան զոր յառաջն ունէիր : Պատասխանի էառ զօրականն և ասէ. եթէ զոր խոստանաս, արասցես ինձ, պատրաստ եմ ստուգիւ հնազանդիլ քեզ, և կատարել զոր ինչ և խնդրես յինէն : Եւ ասէ ցնա դևն. արդ՝ արի գնա՛ ի տունդ, և փորեա՛ զերկիրն յայն ինչ տեղւոջ տան քո, և գտցես անդ գանձս ոսկւոյ և արծաթոյ, և ականս պատուականս. և եղիցիս երջանիկ. իսկ զոր խընդրեմն ի քէն, այս է, զի յայն ինչ աւուր՝ այս ինչ ամսոյ՝ ածցես ընդ քեզ այսր զտխմար ձգնաւորուհի կինդ : Եւ՝ վն այսորիկ խնդրեր դևն զկին նորա, վասն կամէր կորուսանել զնա յաշագս լինելոյ նորա ջերմեռանդ առ ամենաւրհնեալ կոյսն : Եւ պա այսու դաշնադրութիւն մեկնեցան ի միմեանց. և գնաց փութով զօրականն ի

տունն

տուն իւր . և եգիտ զդանձան ասացեալս
ի գլուխն . և եղև այնու հարուստ քան
զառաջինն . և կայր ի մեծութեն և յա-
րախտութեն : Եւ ապա յորժամ մերձեցաւ
օրն գաշնադրութեն , զոր ասար ընդ իւրմէ
էառ զկին իւր . և եկին երկոքինն առ յե-
րիվար . և գնային ի տեղին , ուր գնան
երեսեցաւ զօրականին : Իսկ կինն գոլով
հլու և ածասէր , հնազանդեցաւ առն-
քայց զի մի՛ չար ինչ պատահեսցի ինք-
եանց , յանձն ասար զինքն սիրելոյն իւ-
րոյ ամենանոր կուսին . և ապա եղ յերի-
վար : Ի՛րդ՝ իբրև հեռացեալ ի քաղաքէն ,
անցանէին ի ձանապարհին առ եկեղեց-
եաւ իմիք , աղաչեաց կինն զայր իւր ,
Թոյլ տալ , զի մոցէ անդր . և իբրև եա
հրաման , էջ յերիվարէն , և եմուտ յեկե-
ղեցին առ՝ի տալոթս առնել փոքր մի , և
ապա երթալ զձանապարհ իւրեանց . և
մինչ նա անդ յանձն առնէր զինքն Աստ և
ամենանոր կուսին , անկաւ ի վերն Թըմ-
բուքէն , և ի քուն եմուտ : Յայնժամ ա-
մենանոր կոյսն մտեալ բոլորովին ի կեր-
պարանս կնոջն , եղ արտաքս յեկեղեցւոյն ,
և եղ յերիվար կնոջն , և ընդ զօրակա-
նին , որ համարեր զնա գոլ կին իւր , եղ
ի ձանապարհ . և գնային ի միասին . և
եկին ժամանեցին ի տեղին դաշնադրու-
թեն , ուր զնան ապասէր նմ : Այլ իբրև
էտես զնա ամենանոր կոյս ածածկին ,
ակաւ դողալ . և քարկացեալ ի վեր զ-
րա-

թականին, ասէ ցնա. ով դու նենգաւոր և ապերախտ ապիրատ. այս է հատուցումն զոր առնես ինձ. որ զայնչափ բարեաց քեզ արարի. վնզի փոխանակ բարեգործելոյ քեզ ինձ այսր կրկին քո, բերեալ ես զմայրն այ. ես խնդրեի զկին քո, առ'ի առնել նմա չարիս փոխանակ չարեացն զոր առնէ ինձ. իսկ դու բերեալ ես զնա, որ չարչարելոյ է զիս, և առաքելոյ'ի բժոխս: Ինաց հիացեալ և զարհուրեալ զօրականն. և ոչ կարէր առ պատասխանի դիմին: Յայժամ ամենայնքն կոյն ասէ ցդևն սպասկուածք և բարկութիւք. ով ես դու անիծեալ, որ համարձակիլ կարացեր հատուցանել չարիս ջերմեռանդին իմոյ. արդ՝ հալածեալ սուզեսջիր յանդունդս, և ոչ ևս երևիր. և իսկոյն սուզեալ դևն յերկիր, եղև անհետևոյթ: Յայնժամ իջեալ զօրականն յերիվարէն, անկաւ'ի վեր երեսացն առ ոտս ամենայնքն կուսին, և ինդրեր զԹողուճի մեղաց իւրոց. Յակ ձե կոյն նախ յանսպիմանեալ զնա վն այնր բանի, և վն մոլութե շաւղութեն զոր ունէր. և ապա ասէ. արդ դարձիր'ի տուն քո ընդ կնոջդ, զոր գտցես յերեզեցւոյն, ուր եմուտ աղօթել. և յրուեալ կործ զոր ինչ ետ քեզ դևն. և զայս առացեալ եղև անհետևոյթ: Յակ զօրականն առեալ զերիվար կնոջն, եկն եդիտ զնա յեկեղեցւոյն, ուր դեռ նստեր'ի քուն քաղցրութե. և զարթուցեալ զնա, պատմեալ

նմա որ լինչ պատահեացն ինքեան. և ապա հանեալ զնա յերկինքս, դարձան խաղաղութիւն ի տուն իւրեանց. և ըստ խրատու ամենառնոր կուսին ցրուեալ կորուսին զոր ինչ ունէին տուեալ ինքեանց ի դիւէն։ Այլ երկոքինն ևս ի միասցորդս կենաց իւրեանց ապրեցան ի բարեպաշտութիւն և ի ծառայութիւն նմա և ամենառնոր մօրն. որ և ոչ միայն փարթամացոյց զնա ընտրհօր հոգևորապէս, այլև մարմնաւորապէս ետ նմ լինչս բազումս, մինչև Հանդիման խաղաղութիւն։

Պոռաղ։

Որպէս զօրականիս այսմիկ մատուցանելով զնա զանոտի զաւերևոյթ մեծութեանս Հարուստութեց, կամէր կենդանւոյն կորուսանել զնա և զաւարն կողոպտիլ նմ, այսպէս առնէ ընդ բազմոց ազահացն անեղևութեաբար, որք դրդեալք ի դիւէն ագահութենէ, և ի սիրոյ փառամոլութենէ, զանան մեղանչական Հանապարհօք կուտել զփարթամութիւս. որովք և կորնչին յաւիտենականապար։ Այլ որք կարին ոչ կորուսանել զՀոգիս իւրեանց, յիշեսցեն զայն բան սաղմոսին՝ որ ասէ. Լաւ է առ Տէրն ինձ արդարոյ՝ քան զբազում մեծաւորս մեղաւորաց։ Այս այնու ջանասցին շատանալ սակաւուք, որով և կարող լինիցին Հասանել կենացն յաւիտենից։

Վ. ահանայ ոմն փոքրուկը պէտին ծիծաղելայս ՚ի պատարագին, ՚ի ժամանակի ընդերցման սբ. աւետարանին, և ՚ի պատճիլն չեպխոպոսին, արդարացաւ օգնուկը ասելով հուսին։

ՅՈՒՐՈՒ ԱՒՐՆ

Զոր պատմէ հայրն ալխնասոս վիլեգեան ՚ի ք. մասին գրոց խրոց։ Եւ հայրն գառլոս բովիեան. հատ. ք. օրինակ. ճ։

Ի տոլետոն քաղաք մեծին սպանիոյ՝ էր քահանայ ոմն այր առաքինի, և յոյժ ջերմեռանդ առ տիրամայրն սուրբ կոյս Ա՛ծածինն։ Այս յաւուր գլխաւոր տօնի միոյ առնէր զկիսասարկաւագութեն ՚ի ձայնաւոր պատարագին ՚ի գլխաւոր եկեղեցւոջ քաղաքին, ուր կայր և եպիսկոպոս քաղաքին. և էր բազմութեն յոյժ արանց և կանանց։ Եւ յորժամ էհաս պատարագն յընթերցուածան, սկսաւ սարկաւագն ընթեռնուլ զաւետարանն. զոր նա կալեալ ունէր առաջն նը. յայնժամ անիծեալ դևն, որ կատաղեալ կայր ընդդէմ նը վն ջերմեռանդութեն առ տիրամայրն նը կոյսն, մտեալ

մոեալ ՚ի կերպարանս կապկի՝ եկն նըս-
տաւ յանդիման աչաց նորա ՚ի խորշ ինչ
բարձր շինեալ յորմն. և եհան զկազամար
և զգրիչ, և զայնատարած մագաղաթի
մի. և հայելով ՚ի ժողովուրդն՝ մերթ յայս
ոք, և մերթ յայն ոք, և ունկն դնելով
խօսակցութեանց նոցա, գրէր արագապէս
զամ՛, որ ինչ գործ կամ բան անվայե-
լուչ և անհամեստ գործեալ լինէր անդ.
և լցեալ մագաղաթն յերկուս երեսն և ա-
գրով՝ կնքեն և անդ երկու ցոփ կանայք.
որք խօսէին ընդ միմեանս զանսպատ-
շաճս. և զի դիւրին մեծ ինչ էին բանք
նոցա, ընդգրկեր և զնոն գրել. և զի ոչ
գոյր տեղի ՚ի մագաղաթին, սկսաւ զըս-
տորին ծայր նի երկոքին ձեռամբքն ու-
նել, և զվերինն ատամամբքն քարշել այն-
չափ, մինչև սակաւ մի զնոյն ընդարձակ-
եալ, սկսաւ զբանսն նոյ գրել. Կայր զի
կանայքն տակաւին յաշխատէին ՚ի բանսն,
սկսաւ դևն վերստին ատամամբքն և ձե-
ռամբքն երկայնել զմագաղաթն, զի ու-
նիցի տեղի զնմայորդ բանիցն ևս գրել.
և զայս այնչափ անգամ՝ կրկնեաց, և ՚ի վեր-
ջինն այնչափ ուժգնութիւ քարշեաց, մինչև
յանկարծակի պատառեալ մագաղաթին,
եհար զգլուխ իւր յորմին խորշին, ուր
նստէր. և յայնմանէ ՚ի կայիցն ուժգնա-
կի ՚ի վայր գլորեալ, յերկիր զարկաւ. և
իբր թէ յանկմանէ անտի մեծապէս վը-
նասեալ, սկսաւ ձեռօք, այօք, դիմօք,

բերանով, ձայնիւ, և չարժմամբք բոլոր մարմնոյն զայնպիսի խելկատակուիս առնել, մինչև ողորմելի կիսատարկաւագ քահանայն՝ որ մինչև ցայնժամ զսպեր զինքն ի ծիծաղելոյ՝ մինչդի խածաներ և զլեզուն, բայց ի վախճանի չկանգնեցաւ, չև և էր վերջացեալ ընթերցումն առաքառանին, սկսաւ ի ձայն բարձր ծիծաղիլ, և առաքեբերիլ ի ծիծաղմանէն՝ մինչև մօտ յանկանիլ առաքառանին ի ձեռաց նը։ Օ որ լուեալ, և տեսեալ ժողովրդեանն, և ոչ գիտելով զիսկական պատճառն, զայթակղեցան յոյժ. և քան զամենեսեան առաւել վշտացաւ եպիսկոպոսն վն անպատկառուե նը։ Իբրև աւարտեցաւ պատարագն, նոյնժամայն կոչեաց զնա, և յանդիմանեաց, և ի պատիժ նորին զրկեաց զնա յեկեղեցական թաղակէն, զոր ունէր։ Իսկ ահա այս էր, զոր ցանկայր տեսանել դևն, ոյ զրկիլ նը յամ թաղակէ, և մնալ ազքատ և ողորմելի։ Իսկ բարի քահանայն որոմեցաւ յոյժ վն այսր բանի. և գնացեալ առաջի պատկերի տիրամօր նը կուսին, լայր զմեղս իւր վն տալոյն զառիթ զայթակղութե այլոց յայնպիսի ահաւոր խորհրդեան. թէև յանցանքն իւր եր ակամայ։ Իսկ եկաց այսպէս յողբս արտասուաց աւուրս քանի մի։ Ապա յաւուր միում մինչ լայր զմեղս իւր, երևեցաւ նմա ամենանը կոյսն, և ասէ ցնա. լուայ աղաչանաց քոց, և տեսի զտա-

զտառապանս հոգւոյ քոյ, և եկի օգնել քեզ. և զայս ասացեալ, ետ նմա զյն մագաղաթեայ թուղթ զգրեալն յեկեղեցւոջ ի դիւէն, և ասէ. տար մատո զայս թուղթ եպիսկոպոսին. և պատմեա նմա միլատիոջէ զառիթն՝ որով ծիծաղեցար ի պատարագին, և մի երկնչիր, զի գոցես առաջի եպիսկոպոսին զառաջին չնորհն քո. և զայս ասացեալ եղև անհետ: Տարաւ քարի քահանայն զթուղթն առ եպիսկոպոսն. և պատմեայ կարգաւ զառիթն ծիծաղելոյն իւրոյ: Ետ եպիսկոպոսն զթուղթն, և ընթերցաւ. և ծանեաւ ի մէջ այլոց անուանց զանուանս կանանցն այնոցիկ. և կոչեցեալ զնա առ ինքն, ասէ. էիք դուք արդեօք յայն ինչ աւուր յեկեղեցւոջ ի ժամ պատարագին. և նոքա ասեն. այո՝: Ասէ եպիսկոպոսն. զի՞նչ էր այն՝ զոր խօսէիք անդ ընդ իրերայ ի ժամ պատարագին: Նա ոչ առեալ ասեն. ոչ յիշեմք, թէ զինչ էր զոր խօսեաքն: Ասէ եպիսկոպոսն. արդ եթէ ես ասացից՝ զոր խօսէիքն, խոստովանիք զիրաւն, թէ ոչ. և կանայքն համարեցուն անկարելի գիտել այլոց զայն՝ ասեն. խոստովանիմք, և ոչ առեմք: Նա սկսաւ եպիսկոպոսն ընթեռնուլ զխօսակցութի նոցա զգրեալն ի դիւէն: Կային կանայքն հիացեալք, և զամօթի հարեալք. և ապա ասեն լալով. Ճշմարիտ է ամ, զոր ասացեր հայր ոչ. բայց զարմանամք, և ափշեալ կամք,

Թէ ո՛ լուար զայդ առանձին խօսակցու-
Թեն մեր. և դրեալ եմ ցքեզ. զայդ կամ
դևն է արարեալ, և կամ՝ հրեշտակ այլ։
Ասէ եպիսկոպոսն. իրաւի է՝ զոր ասէքդ,
զի զայս դևն գրեալ է, բայց առաքեցաւ
ինձ յերկնից։ Նա ապա յանդիմնել խրատ-
եաց զկնայսն զայնոսիկ Թողուլ զանհա-
մեստ վարս իւրեանց։ Նա նք՝ ի ծունկս
իջեալ, առին զօրհնուԹիւն նր լալով հան-
դերձ. և գնային. և փոխեցին զչար վարս
իւրեանց՝ ի լաւ անդր։ Նակ եպիսկոպոսն
հիացեալ ըստ այս ամ, որ եղև, ծանեաւ
զառաքինուԹիւն բարի քահանային. և քաջ
գիտաց, Թէ յակամայ և՝ ի բռնադատու-
Թէ էր ծիծաղիլն նր՝ ի ժամ նք պա-
տարագին. և ընկալաւ զնա սիրով. և եա
նմա զառաջին Թողակն զամ, զոր ու-
նէր։ Նա այսպէս դևն կապկացեալ փո-
խանակ ծաղր առնելոյ զքահանայն՝ զնր-
մեռանդն ամենաւք կուսին, ինքն եղև
ծանակեալ, և եղև պատճառ երևելոյնմա
նք կուսին. և ինքն կորոյս զերկուս կա-
տայան զայնոսիկ, որք մերձ էին՝ ի դր-
ունն գժոխոց։

Եթէ այս քահանայ ակամայ ծիծաղե-
լուին յեկեղեցւոջն ՚ի, և այն ներգործու-
թիւն դիւին, եգիտ զպատիժ թէև առ-
ժամանակեայ, ապա ո՛րչափ պատժոց ար-
ժանի են նոքա, որք անպատկառաբար կան
յեկեղեցւոջ. և լրբաբար ծիծաղին։ Ասա-
ւի ասեն բազումք ՚ի վարդապետաց, թէ
այսչափ պատիժք և ձախորդութիւք, զորս
առաքէ ՚ած քրիստոնէից, են գրեթէ բո-
նաբան վ՚ն այսօրիկ, զի ոչ կան պատկա-
ռանաք յեկեղեցւոջն ՚ի։ Ա՛պա ջանասա-
ցուք կալ անդ ամ յարգութիւն և խոնար-
հութիւն, ունելով ՚ի մտի զներկայութիւնն
՚ի, իբրև որդիք ամենեցուն. ոչ զի և
նա պահեսցէ զմեզ յամ չարէ հոգւոյ և
մարմնոյ իբրև զորդիս սիրելիս։

ՀԱՂՆԱՒԱԲ ԷՈՅԱՆ ԿՆՆԻ ԲԱՆԿՆԵԼՈՅՆ ԿԱՔԵԼ ԿՐՕՆԱԻՈՐ ՈՄՆ ՀԻՒԱՆԴ, ՅԱՒԵԼ Ի ԿԵԱՆԱ ՆՐ ՆԱԱ ՊԱՆ ԵՐԿՆՕՒԱՆ։

ՆԻՒԹ ԱՒՕՐԻՆ

Ջոր պատմէ հոյրն գաւազան բովկեան · հատոր · է · օրինակ · 20 : Եւ հոյրն սկովանոս կամալուսեցին · Ի է · գիրս հրաշից ՝ր կուսին · հրաշք · 27 : Եւ այլ պատմիչք ։

Պարէ սքեն անսեկմոս , թէ Ի մենաստանի միւմ յաշխատութին անգլիայոյ կայր ծերունի կրօնաւոր ոմն այր յոյժ առաքինի և արբանեայ ։ Այս ասէ , սկսեալ անդառնին Ի մանկութէ իւրմէ էր յոյժ ջերմեռանդ առ աստուածպաշտութին կոյսն մարիամ · և քանիցս անգամ արտաբերէր զնոր անուն նր , և կամ լսէր արտաբերիլ զայն Ի բերանոյ այլոց , ոչ միայն խոնարհեցուցանէր զգլուխ իւր Ի պատիւ նր , այլև ծունկն դնէր գրեթէ յգետնաւ նուիագի : Եկաց այսպէս երանելի կրօնաւորս այս ամս բազումս , մինչև եհաս Ի խորին ծերութէն · և ապա պակասեալ յուժոյ , անկաւ Ի մահիճս · յոյժ և եկաց Ի տառապելի հիւանդութէ ամս ոչ սակաւ : Եւ զի ոչ կարէր ինքնին հոգալ զկարիս իւր , կարգեաց աբբայն մենաստանին երկուս եղբարս ե-

բիտասարդս ՚ի ծառայութիւն նորին. և նոքա
և սիրով մեծաւ ծառայէին նմա։ Եւ ասէ
ցնոսա, զի յաւուր միում ոչ ոք յայնց
եղբարց գտաւ առ նմա. և հիւանդն ու-
նէր ինչ պէտս. և ոչ կարէր անձամբ
վճարել. ձայներ զնա, և ոչ ոք էր՝ որ
լսէր։ Եւ ատեաւ տառապեալ և տաքնապ-
եալ յոյժ, սկսաւ դիմել առ սիրելին իւր
առ ամենանոքս կոյսն, և ասէ. տեսանես մի՞
ամենագութ մայր ոմն մարիամ, թէ չիր
վիշտս տառապանաց կամ, և ոչ ոք է՞որ օգնէ
ինձ. ապա ալաչեմ՝ առաքեա զոք ինձ ՚ի
թիկունս, զի գոլ կարօղ ես ամենի։ Եւ
ձայնի աղաղակի նոր կոյսն ամենագութ.
և եհաս նմա յօգնութիւն ոչ ՚ի ձեռն այ-
լոց, այլ անձամբ իւրով. վնզի երևեցաւ
անդ իսկոյն, և վերձեցեալ յանկողինն նո՛ր,
հանգոյց զնա ամենանոքս ձեռօք իւրովք. և
ապա սիրտիեալ զնա, ասէ ցնա. Հզկա եկի
օգնել ձեզ ոմ՛ն ընդհատանդ սիրելիդ իմ. որ եղեր
և ընդ ինէն հաճոյ ոչ գիայն ներքին սիրովդ՝ որով
սիրես զիս, այլև արտաքին յարփոանիդդ, որով
ծառանր դնեիր անուանն իմոյ. և ընկալար խնդրե-
ցեր զոս չինեն զայլ ոտ ձեզ յօգնուիլ, քանզի ա-
հա ես եկի օգնել ձեզ առ՛ի դատապանել զանէրն իմ,
զոր ունիմ առ ձեզ։ Եւ զնա զի՛ այսուհետեւ ե-
զիցիս կարօտ օգնուիլ այլոց, ահա բժշկեմ զձեզ.
և յաւելում ՚ի կեանս ձո ամս երեսուն. և նո-
քոցենայի որպէս արձանոյ մանկունի ձո. և զայս
առատեալ, օրհնեալ զնա. և եղև անհե-
տանել։ Եւ իսկոյն գտաւ ծերունին քա-

ըլի ոչ միայն քաշկռեալ ՚ի հիւանդութենէ ծերութենէ իւրոյ, այլև առոյգ և ուժեղ, որպէս էրն յերիտասարդութենէ իւրում։ Եւ այնուհետեւ սկսաւ եռանդագոյն ևս սիրով ծառայել ՚ին պահպանութիւն կրօնաւորական վարուց։ Եւ ոչ ինքն նորա գեցաւ անյաւորկենաք ՚ի վէր երկրի, այլ պէս զարթոյց և յորդորեաց զայլ կրօնաւորս մենաստանին իւրոյ ՚ի նորոգումն հոգևորական կենաց։ Եւ ապա ըզ խոստման ամենաքաջ կուսին կեցեալ ևս ամս երեսուն, հանգեաւ ըլի արդեամբք և սրբութիւք կրօնաւորական վարուց ՚ի տէր։

Պատառ։

Ոչհեալ մեր զայս պատմութիւն, մի՛ յանկասցուք ապրիլ ըզ երկար, որովհետև ՚ի վախճանի մեռանելոյ եմք. ոչ և կրօնաւորս այս յետոյ վախճանեցաւ. այլ ոչ ասէ երանելին Թովմաս քեմպացին, զանասցուք ապրիլ բարեպէս։ Եւ ահա այս է, զոր ասէ սենեքա. Վաղ կամ անագան մեռանիլն՝ ուխնէ գործէ. այլ բարւոյ, կամ վատթար մեռանիլն է, որ առնէ զբազումս։ Ապա զանասցուք մեռանիլ բարեպէս. վնգի որ այսպէս մեռանի, ոչ եթէ զկեանքն ըզ մահու, այլ ընդ անմահութիւն փոխարկէ։ Օ որ և շնորհեսցէ ամէն բարեխօսութիւն նոցա ամենայնին ամենեցուն, որք ընթեռնուն զայս գիրք։

Լծկնեայ

Ի՞նչ եղեալ ամենաբե կոյսն պահանջաց, ոմն էր եր-
գեհանիլ՝ ի մահաբերը հիւանդութենէն
նորին։

ՀՈՒՆԻՍ ԺԱ։

Զոր պատմէ հայրն վաղերիոս վենեփակեցին ի դաշ-
տինն Իւր ծագկալի։ Եւ հայրն գաւառս բովիեան.
հառոր. է. օրինակ. 4։ Եւ հայրն սիլվանոս կամալ-
դուլեցին. ի ՚ա. գիրս հրաշից ՚ի բե կուսին.
հրաշք. ՚ձ։

Պատմէ ՚ի բե սրբազան յովհաննէս կղի-
մաքեան, թէ յեկեղեցւոջն միւնեւկե-
նայ՝ էր քահանայ ոմն աւագերէց՝ ա-
նունն կարկերիոս, այր գիտնական և մե-
ծանուն, և յոյժ ջերմեռանդ առ ՚ի բե կոյս
ածածինն. զսրոյ և զժամերգութինն ա-
սէր յամառմ աւուր մեծաւ ուշադրութե՛
և սիրով։ Իր սա ասէ, հուչակաւոր տա-
ղասաց, և ՚ունէր զձայն քաղցր և զմայ-
լեցուցիչ։ Եւ զի սիրէր յոյժ զտիրամայր
՚ի բե կոյսն, վ՚ն այն յօրինեալ արար ղբա-
ղում տաղս ոտանաւորս, և երգս, և մե-
ղեդիս գովեստիւ ՚ի վ՚ր ամենաբե կուսին.
և զօրն ՚ամ պարապէր երգել զայնս. և
ուսուցանել և այլոց. և վայել ՚նորս շա-
րադրել ՚ի պատիւ ՚ն մերոյ յի՛ քի՛,
և ամենաբե մօր ՚նը։ Ասաի և բազումք
յորդորեալ ՚ի քաղցրութե՛ երգոց ՚ն՛ը, ե-

ղեն

ղէն աղօթասէրք և ջերմեռանդք առ ամենայնի կոյսն Մարիամ. և ի քերանս մանկանց և աղքկանց՝ արանց և կանանց ի տունս և ի փողոցս՝ փոխանակ գարշելի երգոցն՝ լուեալ լինէին միշտ երգք գովեստից ամենայնի կուսին յօրինեալք ի քահանայէն յովհաննէ։ Զայդ յայտնեալ ունէր այս երանելի քահանայս և զայս բարի սովորութիւն, զի քանիցս տեսանէր ուրեք զպատկեր ամենայնի կուսին, զկայ առնոյր անդ փոքր մի, և խոնարհեցուցեալ նմին զգլուխն, ասէր զմի աղջոյն քեզ Մարիամ. և ապա գնայր ի գործ իւր։ Սակ Թէ ոչչափ սիրելի եղև նա ամենայնի կուսին վա՛ չափ տառաբանական երգոյն, որով օրհնաբանէ մեծարէր զնա, և ապա նաև ժողովրդեան իւրում պատուիրել և մեծացուցանել զնոքա կոյսն, երևի ի յետագայ գրելոցս։ Զդ՝ զկնի ժամանակաց ինչ առաքեաց ՚ուր իբր պարգև իմն երանելի քահանայիս այսմ զծանր իմն հիւանդութի. որով ընդ երկար ժամանակս եկաց ՚ի մահիճս. և տառապեր յոյժ ի ցաւոցն. և ոչ գտանէր զդեղ և զդարման։ Զկնի պատճառեցաւ ի հիւանդութենէն սոսկ ուռուցումն լեզուին և շրթանցն այնչափ, մինչև խոշնայթել լցան զարհուրելի վիրօք. որով և ոչ կարէր խօսիլ։ Զսա ապա օրըստօրէ զօրացեալ հիւանդութենն, եհաս նա ի կէտ մահուան։ Զսա իբրև ընկալեալ զնա՛ վերջին խորհուրդս եկեղեց-

ղեկտոյ, եղաւ ի բարի սովորութիւն այնր
գաւառին ի վի՛ր մոխրոյ, (զոր միայն հա-
գեալ հիւանդացս առնէին), և կայր պա-
տառեալ ի քահանայից և ի բազումժո-
ղովրդականաց, և մերձ էր աւանդել
կՀոգին, ահա երևեցաւ նմին անդ ամե-
նաքաղցր կոյսն օգոստափառ վայելչութիւ՛ն և
արփիահրաշ գառագայթիւ՛ք պարատեալ
յանհամար զօրաց երկնայնոց. զոր և տե-
սանէին ամենեքեան, որք կային անդ:
Եւ մատուցեալ առ հիւանդն՝ որ կայր
ի տագնապի մահուան, ասէ ցնա քաղց-
րութի՛ւ. Տե՛ր ընդ ձեզ որդեակ իմ սիրելի. ծա-
նե՛ր, չի ահա եկէ ընծայել զձեզ ի ցաւոցդ. զանգի
վասն սիրելոյս զձեզ յոյժ, ոչ կարացի հանդուրժել,
թե չարաչար լացին վիշտ զրնտանիս ձո և ընկե-
ղո՛ւ, որով ծառաբանէիբն զիս երկար ժամանակս.
ուստի ահա ընծայեմ զձեզ, և յաւելում ձեզ կեանս,
որպէսզի յայսմհետէ յօրինեսցես ինձ և որդւոյ ի-
մոմ նոա՛ զայլ երկար ժամանակս:
Եւ զայս ասացեալ՝ էարկ զամենայնքեան մա-
տունս իւր ի շրթունս և ի լեզու նր՛,
և բժշկեաց զնա յայնմ ժամուհետէ՛ն և ի
վերայ լեզուին և շրթանցն. և եղև անե-
րևոյթ: Եւ նոյնժամայն գոչեցին հոգե-
վարն քաղցրութիւն ոգւոյ և առողջ ի զարմա-
նումն և ի հիացումն ամ շրջակայիցն: Եւ
յաւելոյն ասել աստ ամենեքին, որք գրե-
ցին զայս պատմուի՛, թէ ամենայնքեան կոյսն
կաթեցոյց ի կուսական տեառնջն կաթիլս
ինչ կաթին իւրոյ ի վի՛ր հիւանդին. և
այն-

այնպէս բժշկեաց զնա. սակայն այս ի մանալի է եղեալ առ երևոյթս միայն, և ոչ ըստ իսկութեն իրին. վասն ի փառաւորեալ մարմնոց ոչինչ հատանիլ կարէ: Որդ՝ բժշկեալ երանելի քահանայն ի հիւանդութենէն, մատոյց զանբաւ գոհութիս ա մենաքո կուսին: Որ յետ այնորիկ արար և զայլ բազում երգս և մեղեդիս գովեստից ի պատիւ նոր կուսին, և ածորդուհն նորա ևն մերոյ յիսուսի. և եկեալ ամն բազում. և ապա հանգեաւ խաղաղութեամբ ի քրիստոս: Սակայն յորժամ մերձ էր ա ւանդել զհոգին, վերստին երևեցաւ նմա նոր կոյսն. և ընկալեալ զհոգի նորին, եւմոյծ ի փառս արքայութեն երկնից, առ ի անդադար փառաբանել անդ երգակցութեամբ հրեշտակաց զաւծ, և զնոյն ինքն զա մենաքո մայր նորա:

Պատառ:

Յորդորեալ և մեր յօրինուածկ նոր քահանայիս այսորիկ, գովեցուք և բարեբանեցուք միշտ զաւծ, ոգի և սիրաք ասե. Որ ընկենուլ ընդ և բարկիր արարիչ ինա, որպէս և կարէ. ի մեզ է ինն զամ գովասիրէ: Որ ընդ ըստ բանից սրբոյն բերանարդոսի՝ Որպես կերպն սիրէ լոյ զաւծ, և սիրել առանդ կերպի, ևյամ գամ, այսպէս որհնելն և գովելն զաւծ՝ է առանդ կերպի, և յամ գամ: Այլ զի թէ վն տկարութե բնութեն մերոյ ոչ կարասցուք անդադար օրհնել

նել և գովել կնա, գոնէ զայն գովուձին, և զաղօթան նէ, զոր պարտիմք առնել յաւուրն երկիւղ. ՅՀ յաւաւօտուն և յերեկոյին, արասցուք մեծաւ սիրով և ջերմեռանդութ. ոչզի լցցուք փոքր մի ըզպակասութենն անդադար գովելոյ զնա:

ԱշխնաՀք կոյան եա պիւաց հիւբընկալնուլ գՀերմեռանդս էաւ, և ծառայել նոցա:

ՀՐԻՐՈՆ

Զոր պատմեն հնութերդոս. վադինգոս. բրիտուղ. և հայրն կուրկեր, ՚ի գիրս իւրեանց: Եւ հայրն գառլոս բովիեան. հատոր. Է. օրինակ. 30:

Հայրն յովհաննէս պարմացին մանկանձանեաւն սիղոտեան՝ կրօնաւորն ՚ի կարգէ փոքր եղբարց, և ջերմեռանդն յոյժ առ նէ կոյս ածածինն՝ յորժամ յամի փրկչին. 1528. եղև ընդհանրական մեծաւոր կարգին իւրոյ, շարադրեաց զփոքրիկ ժամերգուն մի ՚ի պատիւ ամենասքր կուսին. զոր և անուանեաց՝ օրինոյ նէ հոգին. և կարգեաց ասել զայն կրօնաւորաց կարգին իւրոյ առ՚ի ստանալ նոյ զջերմեռանդութն առ սքր կոյսն, և փառաբանել զնա: Ոակ թէ արչափ հաձոյ եղև այս գործք նէ ամենասքր կուսին, յայտնապէս երևի ՚ի յետագայ դիպուածս:

Ջ ըՀՀր

Երբ ելեւն Հայրն յովհաննէս ի սմանց կրօնաւորաց իւրոց քաղաքէ ի քաղաք յայցելութիւն կարգին իւրոց. և յաւուր միում մոլորեալ ի ձանապարհէ, գըտաւ ի նսեմանալ գիշերին ընդ ընկերսն իւրոց ի միում ահագին, և գազանաբնակ և աւազակուտ անտառի. և սկսան սարսափիլ և դողալ: Յայնժամ Հայրն յովհաննէս դիմեալ յօգնութիւն ամենայնքն կոչեին, սկսաւ արտասուօք Հանդերձ ասել ընդ ընկերսն իւրոց զժամերգութիւն նորա զարթեալն յինքեանէ: Եւ ահա լուան ձայն զանգակաց երբ ի վանսայ հնչելոյ. և զարմացեալ, գնացին փոքր ինչ յաղջամղջին գիշերին տեսանել թէ ինչ էիցէ այն. և ահա տեսին զի ճանապարհ մի, և հետացեալ ասուր ինացին, թէ որպէս յանմարդի տեղւոջն յայնմիկ գոյ այնպիսի մենաստան: Եւ պա բաղխեցին զդուռն վանացն, և բացաւ նոյ. և տեսին զի ահա եղ ընդ առաջ նոյ բաղմութիւն յարդելի կրօնաւորաց. որք մեծաւ սիրով ընկալան զնա, և տարան ի հիւրանոցն. և սկսան խոստակիլ ետուն քաղցրաբար, մինչև կերակուրք պատրաստեցան: Եւ պա բերին առաջի նոյ կերակուրս հասմատեան յամ բարութեաց երկրի. և ծառայեին նոյ մեծաւ ծանրութիւն. և յետ կերակրոյն արկին նոյ անկողինս վայելուչս առ ի ննջել. և ինքեանք գնացին իւրաքանչիւր ի սենեակս իւրեանց: Եւ յայնի հետ

այեալք Հայրն յովհաննէս և ընկերք նր ընդ քաղաքավարութի կրօնաւորացն այնոցիկ . և ոչ թուէր նց այն ցնորք և երազ , այլ իսկութի իրական . և ապա մըտին ի քուն քաղցրուէ ամենեքին : Ա.ԱՀ զկնի քանի մի ժամուց մերձ ընդ արշալոյս հարաւ զանգակ ժամերգութե . և յարեան կրօնաւորք վանացն , և մտին յեկեղեցին ասել զժամն առաւօտեան : Օ արթուցեալ և Հայրն յովհաննէս ի ձայնէ զանգակացն , զարթոյց նաև զընկերս իւր , և ասէ . երթիցուք և մեք եղբարք յանկնդրուէի ժամերգութե բարի կրօնաւորացն այնոցիկ : Այս մտեալ յեկեղեցին , տեսին , զի կային ամ կրօնաւորքն այնոքիկ ի դասին ընդ մեծաւորին իւրեանց : Այս ահա սկսաւ դասապետն ի ձայն բարձր և ահեղ ասել զայն բան սաղմոսին . Ամէնք անկին ամենեքեան , ոչ փոքթէն զանօրէնաէ : Այս բոլոր դասն պատասխանեալ նմ ի ձայն ահաւասիկ բարձր և սարսափելի և իբր ահեղ որոտմամբ ասէ . Ղբթէսոյն , Տայլ մ կարապետն հապաղել . իբրև զայն բան ահագնաձայն լուան Հայրն յովհաննէս և ընկերք նր , զգաղանի հարեալ՝ սկսեան անդ յերկիւղել . բայց զօրացեալ Հայրն յովհաննէս՝ մտեալ առ մեծաւորն կրօնաւորացն այնոցիկ , և ետ ցնա և ասէ . յորմէ՞ կարգէ կրօնաւորացդ էք դուք եղբարք . և ո՞րպիսի ժամերգութի է այդ , զոր ըս կանոնացդ ձերոց սկսայք ասել : Պատաս-

խանի եւ մեծաւորն և ասէ. կարդ մեր է այն կարգ, յորում ոչ գոյ ինչ կարգ, այլ միանձնաւոր ծովակումն, և արհաւիրք ի ժամերգութի՛ մեր՝ զոր ասեմք, է ցաւագին և վշտաբեր յիշատակն անկ- ման մերոյ յերկինից, ուր չէք մեզ այլևս յոյս դարձի: Վաղն չեմք մեք կրօնաւորք, այլ դուք գժոխայինք, որք զօրութի՛ վե- հափառ դշխոյին այնորիկ, զոր գոռ պատուէք նզովեալ ժամերգութե՛ն այնմիկ, որ կոչի՛ ի ձէնջ. օրհնութի՛ աբ կոտին, բըս- նադատեցաք ի՛ նմանէ առնել ձեզ զայն պատիւ հիւրասիրութի՛, յոր վայելեցիք յայսմ դիշերի: Օ այս ասացեալ՝ ոտնաց իբրև զշուն կատաղի՛ ի ձայն զարհուրելի. և նոյնժամայն ի՛ չէք գալոճան. և եղեն աներևոյթք, թէ ձևակերպեալ կրօնա- ւորքն այնոքիկ, և թէ վանք նոյ եկեղե- ցեան հանդերձ: Այս գոսան Հայրն յով- հաննէս և ընկերք իւր յամայի տեղւոջ՛ ի միում աղջամղջին և անձուկ փապարի՝ պատ եալ ի թանձրամայրի անտառաց. ուր՛ ի ծունկս իջեալ՝ մատուցին զանբաւ գո- հութի՛ն այ, և ամենանթ մնր նր պաշա- պանին՝ կերակրողին՝ և հանդուցչին իւր- եանց ձեռամբ այսոցն չարաց: Այս ապա ընդ լուսանալ աւուրն, գնացին զձանա- պարհ իւրեանց. և պատմէին ամենեցուն զաքանչելիսն այ:

Պատառ:

Պատարագ։

Ի քանէն յայնմանէ մարգարէին, զոր ասէ վն դիւսց՝ և ասմ՝ մեղաւորաց, այս է. Այնը- թեսցին, և այլ ոչ կարասցեն հասանել. պարտիմք ի միտս մեր բերել զյաւիտենական կո- րուստն մեղաւորաց. և ահաբեկեալ սար- սափիլ. և ըստ այնմ ջանալ փախչիլ ի մե- ղաց. որ տայ մեզ մերժիլ յերեսաց այ. և անկարելի առնէ զհաստատուիլն մեր. այս զկարելին գառնալ անդրէն ի հնորհս այ. զոր թէ հանապազ մտածէաք, դիւրաւ ի մեղաց զգուշանայաք։

Արծաւուր ոմն նախ քան, և ապա վարագործ, ղե-
նարդուեաւ ամենաբիծոսին եկն յա-
պաշխարութիւն։

ՃԻԵՐ ՀԱՏ.

Ջոր պատմեն հայրն յովհաննէս ալողեանն, և գոճա-
նենոս ի գիրս իւրեանց։ Եւ հայրն գաւազան քա-
ջութեան. հատոր. դ. օրինակ. 10։

Յամն տեառն 1430։ ի քաղաքին Հռի-
գոլիայ, որ յանգղլիայ, երիտասարդ
ոմն աղնուականի անուն արնեստոս, հրա-
ժարեալ յաշխարհէ, և բաշխեալ զամ ինչս իւր
աղքատաց, եղև կրօնաւոր ի միում մե-
նաստանի, որ էր արտաքոյ այնր քաղա-
քի։ Այս բորբոքեալ սիրովն ՚ի յա եւ զանձն ի
Հոգևոր կրթութիւս. և ի մէջ սակաւ ամաց
եղև կատարեալ յամ գործս առաքինութե,
որով և սիրելի եղև ամենեցուն։ Ի՚ըդ՚ պա-
տահեցաւ, զի անկաւ ժանտամահ յոյժ ասա
տիկ ի քաղաքին յայնմիկ վ՚ն մեղայ լնակ-
չայն, և կատորեր անխնայ զամենեսեան։ Այս
Թէպէտ գոչէին աղօթիւք առ Տր, և ելա-
նէին յամս աւուր ի Թաղոր՚ Թէ քաղա-
քացիք, և Թէ կրօնաւորք մենաստանին
այնորիկ, բայց ոչ դադարէր ժանտա-
մահն, Ո՚պա աբբայն մենաստանին գի-
տելով զսրբութի և զմեծ հնազանդու-
Թի արնեստոս կրօնաւորին, այլև զմեծ
ՀԵր-

ջերմեռանդութի՛ն նր , զոր ունէր առ ա-
մենայնք կոյսն , հրամայեաց նմա երթալ
յեկեղեցին , և կալ յաղօթս առաջի պատ-
կերի տիրամօր նր կուսին , և տեղեկա-
նալ ՚ի նմանէ , թէ զի՞նչ ինչ արժան է
առնել նմ , զի հաշտեսցի ած , և բարձ-
ցի ժանտամահն : Նազանդէ արնեստս
հրամանի աբբային իւրոյ , գնաց յեկեղե-
ցին . և կայեալ անդ աւուրս երիս անօր-
ուճաղ , խնդրէր ՚ի նր կուսին յայտնել նմ ,
թէ զի՞նչ պարտին առնել , զի հաշտես-
ցի ած ընդ բնակիչսն քաղաքին . և ա-
սէր . ով ամենագթած կոյս , ահա երեք
աւուրք են , զի կամ սովալուկ վն հնա-
զանդութե . և սպասեմ հրամանի քումմ .
ապա ողորմեա ինձ , և արա պատասխա-
նի . վնղի ոչ կերիւ , և ոչ արբիւ՝ մինչև
ոչ արասցես պատասխանի : Գնացեալ ՚ի
վ՚ր նր ամենայնք կոյսն՝ խօսեցաւ առ նա
՚ի պատկերէ անտի , և ասէ . Երթ առ աբ-
բայն քո , և ասա նմա , զի յառաջիկայ
ուրբաթ աւուրս տացէ կրօնաւորայ իւ-
րոյ երդել ՚ի դասին վերգն զայն՝ որ ըս-
կսանի , Յլանէ նդն Նոփաւորէ . և ՚ի միւ-
սում աւուրն՝ որ է շաբաթ՝ զայն երգ , որ
սկսանի , Ով փառաւորեալ ած փերուկէ . և սուրբ
բարձցի ժանտամահն : Գնաց արնեստս
առ աբբայն , և պատմեաց նմա զպատգամ
ամենայնք կուսին . և աբբայն եւս առնել
այնպէս կրօնաւորայ իւրոյ . և իսկոյն
դադարեաց ժանտամահն ՚ի քաղաքէն :

Յաւ սկսաւ այսու համբաւ սրբութեն առնետոս աբեղային տարածիլ՝ ած միայն ի մենաստանին, այլև արտաքոյ նր։ Իսկ դևն նախանձեալ ընդ այսպիսի սրբութեն վարուց նր, սկսաւ թոյլտուբեն ել փորձել զնա պոռնկական խորհրդով զցայգ և զցերեկ. և այնչափ արար, մինչև յաղթեալ ողորմելին ի հրոյ ցանկութեն, որ բորբոքէրն յանդամս իւր, խորհեցաւ ելանել ի վանացն, և երթալ կատարել զկամս մարմնոյն։ Այլ մինչ յաւուր միում անցանելով առաջի պատկերի ընդ տիրամօրն երթայր ելանել ի վանայ, հայեցաւ ի նա ընդ կոյն քաղցր աչօք, և ասէ. վե՛ր թողուս զնա արդեակ։ Յորժամ նա ասէ. վնդի մնայեալ եմ միայնակ ած տիրուհի, և ոչ կարեմ յաղթել մեծի պատերազմին, զոր ընդ ինամին տայ ընդ իս։ Ասէ ցնա ընդ կոյն. դարձիր ի սենեակ քո արդեակ. և ես եղէց քեզ օգնական։ Դարձաւ արընետոս յամենայն ի սենեակ իւր, բայց ոչ ուղիղ սրտիւ. վայ և կայր գաւարկ ի գործոց։ Ասաի վերստին սկսաւ դևն պոռնկութեն նեղել զնա զազիր խորհրդով չար քան զառաջինն. և նա ամենևին ոչ կոչեր զամենառնոր կոյն յօգնութեն իւր։ Ա՛ն այնսրիկ յաղթեալ վերջապէս ի փորձութենէն, ել ի վանայն, և գնայ ի քաղաքն. և ետ զանձն ի պղծութեն գարշ պոռնկութեն։ Յորժամ զկնի ժամանակաց ինչ ամաչելով կալ ի քաղաքին, գնայ հեռի

ուրեք

ուրեք . և կալաւ ՚ի վարձու զպանդոկ մի . և առնէր անդ զգործս մարդասպան աւազակի : Այլ զգալի զբշմն՝ որոց տայր իջեւանս ՚ի պանդոկին իւրում, գիշերային ազանանէր , և կողոպտէր զինչս նոցա . և յետոյ հնարիւք իմն անհետ առնէր զդիակունս նոցա : Այլ ՚ի մէջ բազմաց՝ զորս սպան , միոյն եղև հօրեղբօրորդի քաղաքապետի այնր հռիփսիմեայ քաղաքին . զորոյ զմահն լուեալ քաղաքապետն , թէպէտ ամ ջանիւ որոնէր գտանել զսպանանօղն , բայց ոչ կարէր : Այլ՝ ոչ անգոն բազում աւուրք յետ մահուանն հօրեղբօրորդւոյ քաղաքապետին , զի եկն իջեւանեցաւ ՚ի պանդոկի անօրինին այնորիկ հարուստ աշնուական ոմն , որ մինչ յետ ընթրեացն եմուտ ՚ի քուն , եկն լուռելեայն անօրէնն սպանանել զնա , և առնուլ զինչս նորա : Այլ իբրև ՚ի վեր էառ զմահն ինչ ծածկուածի անկողնոյն առ՚ի սպանանել զնա , ետես , զի կայր անդ ոչխար մեր ՚ի խաչ եղեալ . յորմէ հոտին վտակք արեան . որ հայելով յերեսս նորա , ասէ ցնա . ոչ է բաւական քեզ անօրէն , որ միանգամ մեռայ ես քոյ . և դու այժմ կամիս վերստին սպանանել զիս : Այսպէս անօրէնն զարհուրեալ , անկաւ յերկիր . և ասէ գառն արտասուօք . մեղայ ձեր մեղայ . և ահա առաջադրեմ ոչ ևս մեղանչել , այլ առնել զպաշխարութիւն՝ զի ես մեղայս՝ զոր գործեցի . և մինչ զայս ասէր , եղև անեղևոյթ ոչխարն մեր :

Եւ նա նոյնժամայն թողեալ և լքեալ զպանդոկ իւր, եկ ի Ճանապարհ դառնալ ի մեռասան իւր, և անդ ապաշխարել։ Այլ չհաւս էր հասեալ ի մեռասանն՝ զի ինդրակք քաղաքապետին կային զնա ի Ճանապարհին՝ լմնցեալք ի նշանաց լինչ, թէ նա իցէ սպանօղն Հօր եղբօրորդւոյ նէր։ Եւ տարան զնա առ քաղաքապետն. ուր բռնադատեալ ի նըշանացն, խոստովան եղև զմարդասպանութենէն իւր. և իսկոյն դատապարտեցաւ առ ի մահ։ Եւ մինչ տարան զհինձքն զնա արտաքոյ քաղաքին կախել զփայտէ, նա յանձն ուրար անդ զինքն ամենանեղ կուսին, և ասէ լալով. արժանի եմ ահ ոմն փրկուհի վն եղեռնութենց իմոց՝ ոչ միայն կախիլ զփայտէ, այլև բիւր տանջանաց. բայց թէ ապրիլս իմ՝ իցէ ի փառս քոյ և քոյին որդւոյդ, փրկեա զիս ի մահուանէս։ Իսկ դահձացն արկեալ խելդ ի պարանոց նորա, կախեցին զծառոյ. և համարեալով թէ մեռաւ, թողին զնա և գնացին։ Այլ ամենանեղ կոյսն ոչ եթող նմա մեռանիլ. այլ ակնարև երևեալ նմա անդ՝ իջոյց զնա ի ծառոյն, և ասէ ցնա քաղցրութիւն. Երկն ապաշաւեա այսոհետև քո՛ղդ որ. և երբ փեսացս ի չեռա իմ գլուխդ իմ, յորոմ գրեալ իցէ, ի՛ր ի՛ոդան ձեռդ որ, յայնժամ ծանի՛ր, ի՛ր ձերչ է վախճան կենաց որդ. և զայս ասացեալ՝ եղև անհետ։ Նկեալ արհետս ի գետին, մնացեալ զանբաւ դո-

հուԹիս նը կուսին . և դարձաւ եկն ՚ի
մենաստան իւր . ուր խոստովանեալ զմեղս
իւր , ետ զանձն յայնպիսի խիստ և յան-
տանելի ձգնուԹիս ապաշխարուԹե , մինչև
հիացուցանէր զամենեսին , և շարժէր ՚ի
ցաւակցուԹի . և եկաց ամն քառասմն յայն
վիճակ ապաշխարուԹե : Այս չետ այսորիկ
մինչ յաւուր միում կայր յեկեղեցւոջ ա-
ռաջի պատկերի տիրամօր նը կուսին , և
լայր դառն արտասուօք զմեղս իւր , ե-
տես , զի կայր ՚ի ձեռին ամենանը կուսին
ԹուղԹ լինն , յորում գրեալ կայր , Թէ
Թողան մեղք քո . և բացան քեզ դրունք
երկնից : Որ տեսեալ , և ընԹերցեալ
ապաշխարողն արնեստոս , ծանեալ Թէ
մերձ է վախճան կենաց իւրոց : Ելաւ
գնաց ՚ի սենեակ իւր . և կոչեալ զաբբայն
և զայլ կրօնաւորս մենաստանին , խնդրեաց
՚ի նոցանէ զԹողուԹի և զզրկնուԹի . և
ապա աւանդեաց զհոգին ՚ի ձեռս նց :

Պատմ :

Առաջին չարն և կործանումն կրօնաւո-
րիս այսորիկ , որով կորնչելոց էր ՚ի յա-
վիտեան , եԹէ ոչ հասանէր նմա յօգնու-
Թի նը կոյսն սքանչելեօք , եղև յայսմա-
նէ , զի ՚ի սաստիկ փորձուԹե իւրում ոչ
դիմեաց առ հոգևոր հարս . և ոչ էթող
նց զփորձուԹի իւր , այլ յինքեան մնաց . և վե
այն կործանեցաւ : Որմէ ուսանիմք , Թէ
՚ի

'ի փորձուեֆ մերում պարտիմք միշտ դի-
մել առ հոգևոր հարս մեր՝ որք են փո-
խանորդք ձեր, և 'ի նոցանեֆ խնդրել զօգ-
նութիեն, և ոչ խնդրել զքանչելիս չայ.
ասելով ընդ աքաղու թագաւորին. Թէ Ես
խնդրեցից, ձի զքանչելիս. և ոչ իմոյիեցից պէր:
Եւ մի յեմարաբար ասասցուք, Թէ ոմն
ողորմեցաւ ձեզ հրաշիւք կրօնաւորին այն-
միկ, նոյնպէս և ինձ ողորմի. վճռի այն
էր ընորհք իմն արտաքոյ կարգի, զոր ոչ
պարտաւորի ձեզ տալ ձամ ուսմեք:

Ալրուեցաւ ամենաքէ կոյսն երիսասարդէն Ղեսա.
որ ուրուպեալ չհաւատոյն, մոռնեալ
էր ղանչն պիւտոյ:

ՅՈՒՇ ԼԻ:

*Զոր պատմէ կարթագենա 'ի վերջին գիրսն հրաչեց
նբ ձածանին: Եւ հայրն գառլոս բանիեան. հա-
տոր. ջ. օրինակ. 26:*

Յերկրին սաւմենայ, 'ի կղզւոջն իբեր-
նիայ, այն է իւլանդիայ՝ այր ոմն
ազնուական և բարեպաշտ ունէր զմիա-
ծին որդի մի սիրելի. զոր եմոյծ 'ի կարգ
աշխարհին, և խնդայր 'ի վր նորա: Եւ զրդ՝
իբրև մեծացան աւուրբք վախձանելոյ առն,
կոչեաց զորդի իւր. և էառ նմա խրատ,
և ասէ. պատուիրեմ քեզ որդեակ՝ զերիս
զայ-

զայսոսիկ. նախ՝ զի յիմամէ առաւր տես-
ցես զպատարագսն։ Երկրորդ՝ զի միշտ յի-
շեսցես զօր մահուան քոյ։ Եւ երրորդ՝
զի լինիցիս ջերմեռանդ առ ախրամայր
նր կոյս Աստուածինն, և յիմէ ձախորդուիս
և՝ ի վիշտս քո դիմեսցես առ նա։ Եւ ա-
պա ասէ, Ծանիր և զայս սրդեակ, զի
ուխտեցի ես երբեմն ուխտ երթալ Յեհէմ
՝ի տնօրինական նր տեղիսն. բայց մինչև
ցայժմ վն զբազանայս՝ արգելայ երթալ
անդր. ուստի պատուիրեմ քեզ, և պար-
տաւորեմ, զի դու կատարեսցես փութով
զայն ուխտանիմ, ոյզի մի պարտաւոր գը-
տայց Ա՛յ. և ապա հանդերձ այրն բարի
՝ի ներ։ Եւ որդին սկսաւ՝ ի գործ դնել
զամ խրատս հօրն. նաև փութով մտեալ
ընդ ոմանս՝ ի նաւ, եկ գնալ յուխտ Յեհէմ.
Այլ ըստ չարաբախտութե՛ն իւրեանց՝ մինչ
անցանէին առ Հարսն քաղաքաւն սպանիոյ՝
կալեալ՝ ի մուղրեաց՝ գերի վարեցան։ Եւ
ողբումէր երիտասարդն կայր անդ՝ ի գե-
րութեան իւրում՝ զամն վեց յանտանելի
վիշտս չարչարանաց՝ ի բարբարոս տեառց
իւրոց։ Այր զմառաւ ածեալ զբարեբաս-
տութենն, զոր ունէր յերկրին իւրում,
սկսաւ ըստ խրատու հօրն խնդրել յա-
մենայնէ կուսէն զգայդ և զերեկ գթալ
՝ի վր նորա, և ազատել զնա՝ ի գերուէնն։
Այլ տեսանելով թէ ոչ լսէաւ աղաչա-
նաց նր՝ նր՝ կոյս ցայնչափ ամս, յուսա-
հատեալ ասէ բարկութե՛ն. որովհետև ոչ

կա-

կամի լսել ինձ նբ կոյսն, ապա դու ա՛վ
սատանայ լսւր ինձ, և ազատեա զնս ի
գերութենէս և յանտանելի վշտացս: Իսկ
դևն՝ որ փսփաքեալ ընայ այսպիսկ առ-
թիւ, երևեցաւ նմա վաղվաղակի. և ա-
սէ ցնա. զինչ խնդրես յինէն այր դու.
և նա ասէ. խնդրեմ, զի ազատեացես զնս
յանտանելի գերութենէս: Ասէ դևն, բա-
րի է՝ կատարեցից զխնդիր քո, եթէ ա-
րասցես՝ զոր և ես խնդրեմ ի քէն: Ասէ
երիտասարդն. հրամայեա, զի պատրաստ
եմ կատարել: Ասէ դևն. այս է խնդիր
իմ, զի ուրասցիս զքո և զմայրն նր. ո-
րովհետև տեսանես, զի այս վեց ամ է,
զի կոչես զնս քեզ յօգնութենի, և ոչ կա-
մին լսել քեզ: Զարհուրեցաւ զառաջինն
երիտասարդն ի լսելն զայս. բայց վն սի-
րոյ ազատ լինելոյ ի գերութենէն, ասէ.
բարի է, ուրանամ զքո, ուրանամ և զմ-
մայրն նր. սակայն զայս ոչ եթէ սրտիւն,
այլ միայն բերանովն ասեր. վնզի ի նոյն
կէտն ասեր ի սրտի իւրում. ո՛չ, ո՛չ. քան
լիցի, թէ ես ուրացայց զնս: Ապա կա-
լաւ զնա դևն, և վերացոյց յօդս մինչև
ցերկրորդ կամարն. և ահա դիմեցին ի
վե նորա բազմութիք կատաղի դիւաց,
և կամէին գիշատել զնա, ասելով ցվե-
րացուցանօղ դևն. ապա՛ն, խողխողեա.
գիշատեա զնաքեքայդ զայդ, որ պատ-
րեաց զքեզ. զի ուրացաւ զքո, և զմայրն
նորա բերանով միայն, և ոչ սրտիւ: Իսկ
ոզբո-

աղօրմելի երիտասարդն առ՛ի ոչ սպանա-
նիլ՛ ի նոցանէ, սկսաւ վերստին ոչ միայն
բերանովն, այլև արտիւն ուրանալ զքե և
զմայրն նը։ Եւ ապա ետես անդ յօդս
զաղմուԹի՛ հոգւոց մեղաւորաց և ան-
հաւատից, որք արկեալ լինէին ՛ի հուրն
դժոխոց։ Յորմէ տեսլենէ զարհուրեցաւ
այնչափ, մինչև յերկիւղէն սպիտակացան
հերք գլխոյն և մօրուացն։ Յետ այսորիկ
դևն ըս խոստման իւրում առաւել զնա՛ ի
Հայրենի երկիրն նը, և ազատեցաւ՛ ի գե-
րուԹէն։ Իսկ նա իբրև գնաց ՛ի տունն
իւր, ոչ ոք ծանեաւ զնա, ոչ կինն, ոչ
մայրն, և ոչ ծառայքն. վասն փոխեալ
էին կերպարանք նորա. վն այն վարեցին
զնա արտաքս, և ոչ ընկալան ՛ի տուն.
և ԹԷպէտ նա տայր ծանօԹուԹի՛ զնմա
իրաց նը անսկզբոյ. և յուցանէր նշանաւք
և բանիւք, ԹԷ նա ինքն է որդին նը,
բայց ոչ հաւատային նմա։ Ուստի զբկեալ
յոյսէ, շրջէր մուրալով ՛ի քաղաքին առ՛ի
գտանել զպարուստ։ Իսկայ այսպէս մու-
րայիկ ժամանակս ինչ. և ապա դարձ-
եալ՛ ի յուշն, յիշեաց զնորատ հօրն, որով
խրատեաց զնա դիմել առ աւետնանը կոյսն
՛ի վիշտս իւր. և կամեցաւ՛ ի գործ դնել
զայն. բայց ամաչէր երևիլ առաջի ամե-
նեցուն կուսին յաղագս ուրանալոյն զնա։
Սակայն յաւուր միում համարձակեալ է-
մուտ յեկեղեցի մի. և անդ առաջի խո-
րանի նը կուսին անկեալ յերկիր՝ սկսաւ

դառն

դառն արտասուօք և հեծեծանօք ասել. ո՛վ՝ որ կոյս ածածին մարիամ մայր ողորմութեա՛ն. ներեա՛ աղաչեմ մեղաց իմոց, որով ուրացայ զքեզ և զածորդին քո. և խնդրեա՛ ՚ի նմանէ տալ ինձ թողութի՛ւն. վճռի դու ես ապաստան մեղաւորաց. և ոչ ոք է՝ որ դիմեաց առ քեզ ուղիղ սրտիւ, և յամօթ եղև. Այլ ահա ետես, զի ես ամենաւքո կոյսն ՚ի պատկերե՛ անտի իւրմէ. և հանեալ ՚ի գրկացն զածորդին իւր, եդ ՚ի վէ՛ս սեղանոյն. և ՚ի ծունկս իջեալ առաջի նո՛ր, աղաչեր զնա թողուլ զմեզս ուրացողին այնորիկ: Այլ զիջեալ որդին աղաչանաց մօրն, եթող զյանցանս նորա. և մերձեցեալ առ նա՝ գիրկս էարկ նմա, և համբուրեաց զնա ՚ի համբոյր հաշտութե՛ան. և ահա նոյնժամայն փոխեցան զաղխը դէմք նո՛ր ՚ի գեղեցիկ դէմս երիտասարդի. և հերք նո՛ր սպիտակացեալ ՚ի գոյն թօխախ՝ ոչ վայելէր ըստ ամաց հասակին նո՛ր: Այլ ահա եկն երեւեցաւ անդ դևն, և ասէ ցերիտասարդն ՚ի հեռատանէ լի բարկութի՛ւն. այսպէ՛ս վէճարես ինձ ոմ ապերախտ խաբեբայ. երդնում ՚ի զօրութի՛ւն իմ, զի թէ սոքա մայր և որդի թողին քեզ զյանցանսդ՝ զոր դուն ծեծեր առ նո՛ն, ես ոչ թողից՝ զոր առ իս գործեցեր. և առից ՚ի քէն վրէժ իմ: Իսկ ամենաւքո կոյսն սաստեալ դիմին հալածեաց անտի. և ապա էլ ածորդւոյն ՚ի պատկերն ՚ի տեղին իւր առաջին: Այլ դևն

դևն ՚ի հալածիլ իւրում անտի, արար զայնպիսի աղաղակ ահեղ որոտման, մինչ զի ամենեքեան դիմեցին յեկեղեցին տեսանել թէ զինչ էցէ այն. և գտին զեբիտասարդն, զի կայր ՚ի ծունկս իջեալ առաջի խորանի ներ տիրամօրն, և հեղգոյր զաղբիւրս արտասուաց. և հարցին ցնա՝ թէ զինչ էր ձայն որոտմանն այնորիկ. և նա ասէ. կոչեցէք եղբարըզքահանայն, և ապա ծանիջիք զամ. և նոքեկին զքահանայն. և առանձնացեալ էբիտասարդն ընդնմա, խոստովանեցաւ զամմեղս իւր. և ետ նմա հրաման, զի ՚ի փառս ամենայնոր կուսին պատմեսցէ հրապարակաւ ամ ժողովրդեանն զամ դիպուածն՝ որ դիպաւ նմա. և քահանայն արար այնպէս. Յետ այսորիկ գարձաւեկն երիտասարդն ՚ի տուն իւր. և ծանեան զնա յայնժամ ընտանիքն նր. և ընկալան զնա մեծաւ սիրով. Ա՚այլ նա ոչյետ բազում աւուրց միաբանեցաւ ընդիւրզկինն. և հրաժարեալ երկոցունցն ևս յաշխարհէ, մտին ՚ի մենաստան կրօնաւորաց. մինն ՚ի մենաստան Ձգնաւորաց, և միւսն ՚ի մենաստան կուսանաց. և անդ մեռան սրբազան։

Պոռաղ։

Ա՛յս երիտասարդ վանն այսորիկ անկաւ յայսչափ վտանգս հոգւոյ և մարմնոյ, զի ոչ պահեաց զերկրորդ խրատ քարի հօր իւրոյ, այլ զայն՝ զոր ասացեալ էր նմա, թէ յիշեա միշտ զօր մահուանդ քոյ։ Ա՛ըդ և մեք եթէ ցանկամք կալ յանմեղս թէ, և ոչ անկանիլ յայսպիսի վտանգս, ջանասցուք զմնաւ ածել միշտ զօր մահուան մերոյ. այլ և խմաստուն ասէ. Յիշեա զվերջինս քո, և յաւիտեան ոչ մեղցես։ Ա՛յլ մի՛ զհետ երթիցուք ոմանց, որք փախչին ի յիշատակէ մահուան, ասելով, թէ այնպիսի մտածութիւն ծնանի զվհատութիւն և զտրտմութիւն. և այս սուտ է քարոզութիւն. վասն ձշմարիտ ուրախութիւնն և կեանքն կայանեայ յայս, զի խոտորեսցի ոք ի չարէն, և արասցէ զբարին. ոյլ մարգարէն ի հարցանելն թէ ո՞վ է մարդ՝ որ կամի զկեանս, և պեսանել զաւուրս բարութեան. պատասխանէ. Խոտորեա ի չարէն. և արա զբարի։ Ուստի յիշատակն մահուան տայ մեզ խոտորիլ ի չարէն, և առնել զբարին, որպես ասացաք ի վերոյ. ապա յիշատակն մահուան ոչ տրտմութիւն և զմահ, այլ զուրախութիւն և զկեանս ծնանի։

* * *

ԱՂՔԵՆաՔ կոչան առաքալի ին պէսքեամբ ֆոխեաց
պէրիպատարտ ոմն ի կար վարդաց
ի բարին։

ՀՐԱՇՔ ՃԻՒ

Զոր պատմեն աւետարանս միբեանն . և քրիստոսատումս
ենթևիվեցին ի գիրս իւրեանց : Եւ հայրն գառևոս բո-
վիեան . հատոր . Է . օրինակ . 6 : Եւ հայրն սիրվա-
նոս կամալդուլեցին ի ե . գիրս հրաշից սբ կուսին .
հրաշք . 31 :

Յամի փրկչին . 1161 . պատանի ոմն
արքայազարմ՝ անուն եսքիւոս՝ ա-
ռաքեցաւ ի հօրէն իւրմէ յոստանն գրոց
ի մայրաքաղաքն կոնդելեամիա՝ որ է ի սաք-
սոնիայ աշխարհին : Իբր անդ ի պատիւ
երեսաց հօրն մեծի իշխանին՝ տոհմաւ նմա
հարուստ թագաւոր իմն եկեղեցական : Ետայց
նա փոխանակ ի գործ ածելոյ զայն հա-
մեստաբար ի գործս բարիս , ի կիր առ-
նոյր ի փառամոլութիս , ի շռայտութիս ,
և ի պղծալից հեշտախառնութիս , ի գայ-
թակղութիւ բազմադակ քաղաքին , և յոր-
համարհանս արքայական զարմին իւրոյ :
Այն որոյ վաղվաղակի հարաւ յայ սոսկա-
լի և ծանր իմն հիւանդութիւ , որով ե-
հաս ի վախճան կենաց : Իբրդ՝ մինչ կայր
ի տապհնապի աւանդելոյ զհոգին պարտա-

եալ ՚ի քահանայից և ՚ի սիրելեաց իւրոց, յափշտակեցաւ հոգւովն ըստ երկար ժամանակ այնչափ, մինչև ամենեցունն համարիլ զնա մեռեալ։ Այլ անդ ՚ի յափշտակութեն կամ ՚ի տեսլեան իւրում ետես, զի ՚ի բնակարանսն միջոք ելանէր ծուխ ահագին և մեծին. և իբրև մերձեցաւ տեսանել թէ զի՞նչ իցէ այն, ահա արտաքս զեղեալ ահագին բոցոյ հրոյն յափըշտակեաց զնա, և եկուսկ անդր ՚ի ներքս ՚ի բնակարանն։ Այլ մինչ բոցոյակիզեալ լինէին իբր ՚ի դժոխս, և լայր և աղաղակէր, ետես զծակ իմն յանկեան միում. և դիմեալ անդր՝ եղ ըստ այն սողալով արտաքս, և վերծաւ ՚ի հրոյն։ Այլ մինչ փախուցեալ գնայր, ետես ՚ի ձմեռապարհին զմծակաւոյն պալատ իմն հիանալի. և եմուտ ՚ի ներքս տեսանել զգեղեցկութեն նորին. և իբրև եղ ըստ սանդուղսն ՚ի վեր, և եհաս ՚ի սրահ իմն մեծ, ետես, զի ահա նստեալ կայր անդ յաթոռ փառաց ամենայնի կոյսն պարառեալ յանհամար դասուց հրեշտակաց։ Այլ հայեցեալ ՚ի նա աչօք բարկութեն, ասէ ցնա. որպէս համարձակեցար մտանել այսր սուրբ պատկառ եղեռնապործ, և ոչ կարես երբեք առաջի իմ փախուցեալ հնարիւք ՚ի հրոյն. արդ հալածեա՛ ասաի փութով, և դարձիր անդրէն ՚ի հուրն յայն՝ վասն քոյոց պղծապործութեանց։ Յայնժամ պատանին եաքինոս անկեալ յերկիր՝ ասէ ցնա դառն

ար-

արտասուօք . Ներեա աղաչեմ տիրուհի՝
մայր ով քարձրելոյն , և ողորմեա ինձ ,
և մի առաքեր զիս անդրէն ի հուրն յայն
դժոխոց : Յորմէ զայս ասէր , եռեաւ՝ զի
կային անդ առաջի աթոռոյ սքի կուսին
երեք ոմանք , զորս քամ Ճանաչէր . որոց
միոն էր եպիսկոպոսն այնր քաղաքի .
միւսն դատապետն կանոնիկոս քահա-
նայից . և երրորդն մի ոմն ի սպասաւո-
րաց այնր եկեղեցւոյ . և անկեալ պա-
տանին առ ոտս նոցա , աղաչէր զնոսա լինիլ
բարեխօս վասն ինքեան առ մայրն նոցա : Յո-
նոցա լուեալ աղաչանաց նորա , ապաչէին զնոր
կոյսն գթալ ի վերայ նորա , և մի առաքել
զնա անդրէն ի դժոխս . և ասէին . ա-
ղաչեմք՝ տուր սմա տիրուհի զժամանակ
ապաշխարութեան . և մեք յուսամք , թէ
այսուհետև գայ նա ի յուղղուն վարուց ,
և լինի ջերմեռանդ առ քեզ : Յոր դարձ-
եալ առ պատանին , հարցանէն ցնա . ոչ
է այսպէս . և նա ասէ , այո՝ այսպէս է
ամ երանելի քարեխօսք իմ . ահա ուխտեմ
և երդնում առնել այնպէս՝ ամ գործդ
ասացիք : Յայնժամ ասէ ամենանաթ կոյսն
պատանին . ահա լուեալ աղաչանաց քա-
րեխօսացդ՝ ապատեմ զքեզ ի դժոխոց , և
թողում զմեղսդ՝ եթէ ապաշխես և դու ,
զոր քեզն ասեմ : Նմա պատանին . հրա-
մայեա տիրուհի . զի պատրաստ եմ կա-
տարել՝ զոր հրամայեան : Յոր սքի կոյսն
ասէ . այս են կամք իմ . զի հրաժարեալ

'ի չար վարուցդ՝ լինիցիս առ նա ջերմե-
ռանդ. և ես ժամնանակին տացես ինձ հինգ
գրիւն պէսպէս սերմանց. և պատանին ասէ,
այո՛ արարից այդպէս տէրուհի: Նա ասաց
օրհնեաց զնա նոր կոյսն, և ասէ. կեցցես,
և մի մեռչիս այժմ. և եղև անհետացեալ.
և գաղարեաց տեսիլն: Վարձեալ պա-
տանին 'ի յուշն, սկսաւ 'ի ձայն բարձր
աղաղակել, և ասել բազում անգամ.
օրհնեալ ես դուն, և նոր մայր նորա. որ
փրկեացն զիս 'ի հրոյն գժոխոց: Օ՜ որ
լուեալ չըլլակայիցեն, հիացան յոյժ. և
հաւրայանէին զպատճառն այնպէս աղաղա-
կելոյն. և նա պատմեաց կարգաւ զամ.
զոր եռես, և զոր լուաւ: Նա 'ի տարա-
կուսիլն նը, թէ զինչ նշանակեն հինգ
գրիւքն պէսպէս սերմանց՝ զոր նը կոյսն
խնդրեաց 'ի նմանէ, մի ոմն 'ի նոցանէ
լուսաւորեալ առ յոյն, ասէ. դուն մի ես
քիմոս, լինելոց ես եպիսկոպոս. և յայն
ժամ ծանուաւ քոյր պարտիս շինել 'ի պա-
տիւ նոյ և առնուանաբ կուսին՝ զհինգ եկե-
ղեցիս հանդերձ վեհաստանօք զանազան
կարգաց. զայս նշանակեն հինգ գրիւքն
սերմանց: Նա ոչ մեկնեաց երանելի այրն
այն, նոյնպէս և կատարեցաւ: Այլ յետ
ամաց ինչ ձեռնադրեցաւ եպիսկոպոս վե՛ա-
ռաքինի քաղաքավարուԹե՛ խրոյ՝ արքե-
պիսկոպոս եկեղեցւոյն լուսնդենանի. որ
է մայրաքաղաք գանխոյ. եղև և նախարգ
գանխոյ, և սկետիոյ, և առաքելական նուի-

րակ

բակ ամ հիւսիսային վերջին կղզեաց : Այլ
չինեաց ի գաւառն յայնոսիկ ոչ միայն
զհինգ եկեղեցիս՝ հանդերձ մենաստա-
նօք զանազան կարգաց , այլև զայլ բա-
զումն ի պատիւ այ և ամենայնի մօր նո՛ :
Այսաւ զբաշխումն ի յանհաւատս և ի կռա-
պաշտ ազգացն յայնպանէ գարձոյց ի
քրիստոնէական հաւատս : Այս լուեալ
զհամբաւս սրբութե՛ն այնր բեռնաւորեսի
աթբային , գնաց ի գաղղիա լինել անդ
կրօնաւոր առ ոտս սրբ աթբային . բայց
նա ոչ հաւանեցաւ այնմ բանի . այլ ա-
սէ ցնա . լաւ է քեզ ունիլ զհոգևորա-
կան հոգս պիտոյից այնոց Թագաւորու-
թե՛ն նորոգ ի հաւատս եկեղց , քան պա-
տուիլ ի մանաւոր հոգ քումդ հոգւոյ :
Ասաի դարձաւ վերստին ի դանիա . և
անդ կառավարեր մեծաւ չինութե՛ զհօտ
իւր յանձնեալ նմա ի նմէ : Սակայն իբ-
րև ծերացաւ յոյժ , գնաց անդրէն ի
գաղղիա ի մենաստան սրբոյն բեռնաւորդո-
սի ի պայծառաձորն . և եկաց անդ ամս
չորս ամ սրբութե վարուց . և ապա հանգ-
եաւ ի քո՛ :

Պատճառ.

Ի մէտ աճցուք և մեք հանապազ ըղ-
խոստութի տանջանացն դժոխոց . ոմանք
և մեք իբրև զայս երանելի եսքիմոս կա-
ցօղ լիցուք զերծանիլ յայնմանէ : Ասայց
ի մէտ առցուք և զայս , թէ առաւել
խիստ և խորին չար է մահուչափ մեղքն՝
քան զդժոխս : Ալ ընդ ի վէր այնը բանի
սաղմոսին . ջրկեցեր զանձն իմ ի դժոխոց ներք-
նոց , ասէն նբ վարդապետք , թէ ներքին
կամ խորին դժոխքս այս՝ յորմէ զերծաւ
մարգարէն , էր մեղքն չնուաճե և մար-
դասպանուե , զորոց ընկալաւ յայ զթո-
ղութի : Ալանզի որչափ հեռի և հակա-
ռակ կայ ինն այ բարձրելոյն , այնչափ
խոր և անդնդային ինչ է : Ասկ մեղքն
հեռի և հակառակ է յոյժ այ . ապա ա-
ռաւել խոր և դժնդակ է մեղքն քան
զդժոխս . յորմէ ինքն ամենագութն այ
զերծուացէ զամենեսին , որք ընթեռնուն
զայս գիրք :

Պատուհասել պատճեայ ամենայն հոյակ վնասս, որ պղծելին զաստուածս ձեր փոխիդ։

ՅՐՈՒՔ ԼԱՒ։

Ջոր պատմեն Ֆրանչիսկոս բրանկակեանն, և հայրն անտօնիոս ասինեչլին՝ ի գիւղս Իբրանց։ Եւ հայրն աղէքսանդրոս դիոտալևեան. հատոր. ն. Հատ. ։։ Եւ հայրն գաբրէս բովիևան. հատ. ֆ. օ. բնակ. ։5։

Ի թագաւորութեն նասլօլսոյ ի լեառն մի՝ ի մէջ քաղաքացն նոզալ և բէնեվենատոյ՝ կոչեցեալ լեառն կուսին յաղագս կառուցեալ գոլոյ անդ եկեղեցի մի յանուն ն՛ա ածածնին. և առ նմա ի մենաստան մի կրօնաւորաց կուսեցելոյ՝ ճգնաւորք լերինն կուսին։ Ո՛րդ՝ յամս մամի քանի ինչ անգամ՝ գնային յուխտ ն՛ա ածածնին կեղեցին յայն՝ այնչափ բազմութիւք ժողովրդոց, մինչև Հարկ եղև կառուցանել առ մենաստանաւն զիջևան մի մեծ վն՛ քնակելոց անդ ուխտաւորաց արանց և կանանց, զոր և կառուցին ան՛ի քարանց՝ այլ՝ ի փայտէ։ Ո՛պա յամի փրկչին. ։6։։. ի հակման ոճոյն սքոյ պետրէ կոստաէին գտան անդ ուխտաւորք ուրեն հազար՝ արք և կանայք. որք ոչ եթէ պարապէին անդ ջերմեռանդութեաց, այլ խենեշուեց. քանզի յեկեղեցւոջ անօրինեն յայրատ հայեց-

ուծածովք , և անառակ խօսակցութիքք. շուրջ զեկեղեցեաւն Հարմամբք նուագաց , և ցցովք , և պարուք , և կաքաւամամբք. իսկ 'ի յիջեվանն՝ շնայուքք , և արբեցուքք , և անօրէն խառնակուքք։ Ա՛ւ ահա այսպիսի ներհակաց պատրաստուքն լինէր ժողովրդեանն այնորիկ առ'ի ընդունիլ զնորս յաջորդ աւուրն ։ Ա՛յլ՝ մինչ սոքունքն 'ի գիշերին յայնմիկ խոնջք յարբեցուքէ և 'ի խաղուց կաքաւամանց մտին 'ի քուն , և էր իբր կէս գիշերոյ , բորբոքեցաւ յանկարծակի հուր 'ի մեծ իջեվանն յայն . և այրեաց ջնջեաց զնա բովանդակ 'ի միջոցի միոյ ժամու և կէսոյ . և ոչ գտանելով ժողովրդեանն զբաւական ժամանակ փախատեան , մեռան 'ի նոցանէ ոգիք իբր հազար և հինգ հարիւր . կէսք 'ի հրոյն , և կէսք ընդ փլատակօք ։ Ա՛սկ թէ զայս հուր բորբոքեաց ինքն սատանայ կոյսն՝ մնայրն ողորմուէ , որ յայս նուագ եղև մայր բարկութէն և վրիժուց , յայտ աստի է , զի սրբ հինգ՝ որք անվեհաս մնացին 'ի հրդեհէն յայնմանէ , երդմամբ վկայեցին , թէ տեսաք զջօք մերովք , զի էրկնից ՚ոք կոյս ածաճին , և ունէր յերկոսին ձեռն իւր զերկու կերոնս վառեալս . և մատուցեալ բորբոքեաց նոքօք զայն հուր յիջեվանն յայն ։ Ա՛յլ սակայն կոյսն սատանայութէ յայս գործ արդար վրիժուց իւրոյ ընդդէմ մեզապարտից ոչ պակասեցաւ 'ի ցու-

ցա-

ցանելոյ նաև զգուեթ իւր առ անմեղս . որ
և եղև այսպէս : Ի մէջ ելելոյն յուխտ ի
լեառն ՚ի՛ կուսին էր և պարան սմին անուն
աղէքսանդրոս՝ մականուանեալ կապտոնա-
զեան , այր մեծազդի ՚ի քաղաքին պու-
տէոլայ , որ վեց մղոնաւ հեռի է ՚ի նա-
պօլսոյ : Այս ըն իւր տարեալ էր և զօրդին
իւր անուն Ֆրանչիսկոս մանուկ արդար՝
և յոր իբրև զհրեշտակ , և յոյժ ջերմե-
ռանդ առ ՚ի՛ կոյս Աստուածոյին . որ և ՚ի
պատիւ նորին քայ ՚ի քաղուամ աղօթից և
վարդապետանայ , զորս ասեր , պահէր և
պահս աւուրս երիս յամուամ եօթնեկի .
այլև յայնմ ամի կամեցաւ ՚ի պատիւ ա-
ւետեաց ՚ի՛ կուսին , որ յերեքշաբաթի
աւուրն ունէր պատահիլ, հրաժարիլ զամն
ողջոյն՝ի մեղկենաց յերեքշաբաթի աւուրս .
բայց ոչ թոյլ ետուն նմա ծնօղքն վասն
մանկական տիոց նորին , զի եր դեռ ա-
մաց մետասանից : Զրդ՚ի գիշերին յայնմիկ՝
յորում պատահեցաւ հրդեհն վերոյասաց-
եալ , այս մանուկ և հայր իւր՝ոչ ՚ի յիջևանն՝
այլ ՚ի ներքս ՚ի մենաստանին ննջէին ՚ի
սենեկի խիրճ ձգնաւորաց : Այլ ՚ի զգ-
ղզմանե հրդեհին և յաղաղակե ժո-
ղովրդեանն զարթուցեալ երկոցունցն և ս ,
դիմեցին ՚ի դուռն մենաստանին՝ առ՚ի
փախչիլ , և գտանել զփրկուճի . վնզի բաց
և կայծակունք հրոյն երևէին լիզանել
նաև զմենաստանն ողջոյն : Այլ ոչ
խնդրեին զփրկուճի , գտին անդ զկո-

րուատ ։ Քանզի ՚ի նմին վայրկենի՝ յորում կամէին եւ դուռն արտաքս եդանել, ահա եւ առաջ ելանէր բազմաձի ժողովրդոյ չիսթե-լոյ արանց, և կանանց. որք իբրև զգա-հավէժ հոսանս ջուրց փախչէին մանանել ընդ դուռն ՚ի ներքս ՚ի մենաստանն առ՚ի ապրիլ ՚ի հրդեհէն ։ Յայսմ պատահմանն ամբոխին յափշտակեալս ոգորմելի մա-նուկն ՚ի խուռն ալեաց ժողովրդեան . և բաժանեալ ՚ի հօրէն , անկաւ ՚ի գետին. և լինէր կոխոտեալ ՚ի խուռնէ ժողովրդ-եանն . և ոչ կարէր յոտն կալ. և Թէ-պէտ կոչէր զհայրն յօգնութիւն , բայց և ոչ նա կարէր օգնել ինչ նմա . զի ընդ կրունկն յետս տարեալ լինէր յամբոխէն ։ Որդ իբրև ետես մանուկն , Թէ չիք նմա օգնութիւն առ՚ի մարդկանէ , և ահա ձիւլն իբր զխաղող եւ ոտիւք մարդկանց կենդան-եալ , և եւ ծանրութիւն մեռելոյ , որք մեռա-նէին ՚ի խուռնէ ժողովրդեանն զվիմեամբք եղելոյ , և դեղադէզ կուտեալ լինէին ՚ի վէր իբր , կոչեալ յօգնութիւն իւր զամե-նաճոռ կոյսն . և ուխտեալ ուխտ պահել պահս յերեքշաբաթի առաւօտս այնր տար-ւոյ . սա և յառաջագոյն կամէր , որում ոչ Թոյլ ետուն ծնողքն իւր ։ Իբրև կա-տարեալ զուխտն , և կայր իբր Թաղեալ ընդ գիակամբք մեռելոյ , և միայն զվի քաղուկն ունէր ապատ , ահա եկն եկաց առաջի նր տիկին ոմն վեհափառ՝ զգեցեալ հանդերձս այլատարազ ՚ի կանանց այնր

դա-

գաւառին. և հայեցեալ ի մանուկն գթալ
ևոյց առաջ, ասէ ցնա. զինչ գործես ասա մա-
նուկ գու. արի յոտն կաց, և փախիր աս-
տի. և մանուկն ասէ. ոչ կարեմ յառնել
աւրուհի, զի ահա ձմրեալ կամ, և սպառին
ոտիք իմ: Յայնժամ տիկինն այն կալաւ
զբազկէ նր, և քարշեալ զնա արտաքս ի
ներքոյ դիահանդն, տարաւ էհան զնա ի
տեղի բարձր և ապահով ընդ կամարաւ ի-
փք. և Թողեալ զնա անդ, եղև անե-
ւոյթ յաչաց մանկանն: Իսկ իբրև ա-
ռաւօտ եղև, և ծագեաց արև ի հրա-
շափառ աւուրն սքի պենտեկոստէին, աս-
տուածն իջեալն այն մեծակառոյց հուրբ
պատեալ, և լեալ գերեզման մեռելոց. և
առ դրան մենաստանին դէզ դիահանդ
մեռելոց զմիմեամբք կուտելոց. և երևէին
մարդիքն կէսք կիսայրեացք, կէսք խեղա-
եալք, կէսք կուրացեալք, և կէսք իբ-
րև զեԹովպացիս սևացեալք. և կային
ամենեքեան յողբս արտասուաց. և խոստո-
վան լինէին, Թէ այն էր պատիժ պատու-
հասին այ և ամենանր մարդն վն մեղայն
գործեցելոց ի նր տեղին յայն: Ասաի էր՝
որ լայր վն կնոջն կորուսելոց. էր՝ որ լայր
վասն առն. էր՝ որ լայր վն եղբօրն և
քեռն. և էր՝ որ լայր վն որդւոյն: Այ
ի մէջ սր էր մեծազգի պարանն վերայ-
գրեալ, որ իբրև առաւօտ եղև էին
խնդրել ի մէջ մեռելոց զգի որդւոյն իւ-
րոյ Փրանչիսկոսի առ ի Թաղել զնա: Այլ

մինչ լալով ՚որոներ զմնարմին որդւոյն ՚ի մէջ դիականցն անկելոց, լուաւ ձայն, որ ասէ, աստ եմ ես հայրը իմ։ Ո՞ւ այս ձայն հիացեալ և ուրախացեալ ազնուական, ամբարձ զաչս իւր. և հառեաց զորդին կալ ընդ կամարաւն. և վազվազակի ՚ի ծունկս իջեալ, համբուրեր զերկիր և գոհանայր զՏէրն. և ապա մատուցեալ առ որդին, հարց ցնա և ասէ. ո՞րպէս կենդանի մնացեր որդեակ. և ո՞ էհան զքեզ յայդ բարձր տեղւոյ։ Իսկ որդին պատմեաց անտի իբր յամպխոնէ զերեւիլն նմա տիկնոջ միոյ, և զքարշելն զնա արտաքս ՚ի ներքոյ դիականց, և զտանիլ Հաներէն զնա անդր, և զիսկոյն անհետանալ լինելին նորին։ Յայնժամ ծանեաւ հայրն, թէ տիկնին այն էր նա կոյս ածածինն. և իջուցեալ զորդին ՚ի բարձր տեղւոջէն յայնմանէ, կալաւ զձեռանէ նորա. և գնացեալ մտին երկոքինն ևս յեկեղեցին տիրամօր նա կուսին, և մատուցին նմա զանբաւ գոհութիւս։ Եւ ապա դարձան եկին ուրախութի՛ ՚ի քաղաք և ՚ի տուն իւրեանց. և որդին հաւանութի՛ հօրն յամ երեքշաբաթի աւուրս այնր տաբուդ պահեաց պահս առ՚ի կատարել զսխտ իւր, զոր ուխտեաց ամենայնա կուսին։

Պատ:

Յայսմանէ պատմութիւնէ ուսցուք և մեք պահել ամ՛ սրբութիւնք զաւուրս տօնից և կիւրակէից, եթէ ցանկամք չանկանիլ ընդ բարկութիւնն այ։ Այլ յաւուրս տօնից կանխեսցուք յեկեղեցին այ. ունկն դիցուք քարոզչաց. ընթերցցուք զհոգևոր գրեանս. և խօսակցաւք մեր եղիցի միշտ զհոգևորայ։ Իսկ որք յայսպիսի աւուրս պարապին արբեցութեանց, խրախճանաց, արգելեալ խաղուց, և ցոփ կենցաղավարուեց, կատարի առ նմա բան մարգարէին եսայեայ, որ ասէ՝ ի դիմաց այ. Օ՜ տունն հեր ապեաց անէն իմ։

Վահանայ ոմն պապճառաս որսորդութեն՝ պապ-
ծեցաս ՚ի ինէ. Քայց օգնութեբ ամենասբ
հասին ղերծաս ՚ի պապծոյն։

ՅԱՒԵԼՎԱԾ ԱՒՕ։

Օսր պատմէ մեծն յովհաննէս ՚ի գիրքն իւր կոչեց-
եալ տեառապան օրինակաց • գլ• 73 • ԱյՀ Հայոյն գառ-
լոս բովիեան • հատոր • Բ• օրինակ • 21 •

Յամի փրկչին • 1553 • ՚ի մեծն սպա-
հնայ ՚ի գեղջ միում քաղաքին կոչեայ՝
էր ծերասէր քահանայ ոմն, որ սիրէր յոյժ
զորսորդսւի. և վն այն բազում անգամ ՚ի
լուսանալ աւուրն մերթ կանուխ, և մերթ
անագան պատարագէր, զի կարօղ լինիցի
երթալ յորս։ Եւսկ թէ այս գործ սրչափ
անվայելուչ իցէ քահանայից. (որովհետև
այսպիսիքս բազում անգամ առնեն զայն
արագ պատարագն, որ ասի յառակս՝ պա-
պարագ որսորդի. և բազում անգամ և վաս-
տակեալ և լքեալ գան մատուցանել զա-
հաւոր խորհուրդն՝ առանց պատշաճաւոր
պատրաստութեբ.) յայտ է ՚ի պատժոյն,
որով պատժեաց ոճծ զայս որսորդ քահա-
նայս։ Եւրդ՝ ՚ի հանգիստաւոր ոճնի միում
՚ի լուսանալ աւուրն կամեցաւ այս ծեր
քահանայ երթալ կանուխ յորս, և
ապա դառնալ և մատուցանել ՚ի պատա-
րագ։ Եւսաի ընկերակիցեալ ընդ ոմանց

գիւ-

գիւղականաց իւրոց, և առեալ զգործիս
պնդութեան ելս յորս։ Եւ ահա եհաս
վնասաստակ մի գեղեցիկ. և խնդրեաց
որսալ վնաս. բայց նապաստակն եմուտ ՚ի
բոյն իւր ՚ի փապարիկ լինն ոչ յոյժ լայն և
ոչ յոյժ խոր։ Եւ այս երբ դիւրն մտեալ
յայն կերպարան, ած յայտ է ՚ի յետա-
պայ բանիցս։ Եկեալ քահանային ՚ի բե-
րան փապարին, եհաս գաղեալ վնասպաս-
տակն ՚ի նմին. և ձգեաց զձեռն իւր ՚ի
նեղքս կալնուլ վնաս և քարշել արտաքս.
բայց ինքն կալեալ եղև ՚ի նմանէ. վնդն
կալաւ նապաստակն զձեռանէ և զբաղ-
կէ նր. և քարշեր ՚ի ներքս. և քահանային
ոչ կարեր զդէմ առնել կծլուէ նորա՝ որով
քարշէրն վնաս։ Եւ թեպետ նեղ էր բերան
փապարին լայնութիւն իբր թզոյ միոյ, բայց
երեք ալով երեք այր և լայնանայր, և զքա-
հանային բռնադակ մնալմունէ ՚ի ներքս
կլաներ։ Զգաղակեր ողորմելի քահանայն
առ ընկերս իւր՝ գալ օգնել նմա, և թա-
փել վնաս ՚ի ձեռաց նապաստակին. բայց
նոքա ահաբեկեալ ընդ այն տեսիլ՝ ոչ մեր-
ձենային ՚ի նա։ Ապա ակաւս քահանային
կոչել յօգնութիւն իւր զնոքս կոյս ածածինն,
(առնելով սեւեռեալ զմիտան ՚ի հրաշագործ
պատկեր լինն նր տիրամօրն, որ կայր յայն
կողմանս, և առնէր զբազում սքանչե-
լիս). և ասէ. ով ածածին կոյս մարիամ՝
ողորմեա ինձ և ապատեա զիս ՚ի գազա-
նէս յայսմանէ։ Եւ այնպէս անդադար
աղա-

աղաղակելովն, փոքր փոքր խրեցաւ ի ներքս
ի փապարն, և այլ ոչ երևեցաւ. և ձայն ա-
ղաղակին և փոքր փոքր երթայր, և մեղ-
մանայր, և իբր ի հեռատոնանէ լսել լինէր
մինչև խափան լինիլ անլսելի։ Ա՝տեան ըն-
կերքն ի բերան փապարին, և ոչ գտին
զքահանայն, այլ տեսին միմ մեծ և խորին,
և զահիհարել երկեան և փախեան. և եկ-
եալ ի գիւղն մահն յեկեղեցին, և պատ-
մեցին զայն սարսափելի կորուստ նորա
դիւրևկանացն, որք եկեալ ժողովեալ յե-
կեղեցին, մնային նմա առ ի տեսանել
զպատարագ։ Այլ իբրև լուան զայն,
զարհուրեցան յոյժ. և ծանեան թէ ած
պատժեաց զնա՝ ոչ միայն վասն զանցա-
ռութեանն սքի պատարագին, այլ և վասն
գործելոյն զգործ ծառայական որսոր-
դութեան յաւուր հանդիսաւոր տեառնի։
Եթէ այսորիկ իբրև անցին աւուրք չորք,
ահա քահանայն կորուսեալ եկն երևեցաւ
ժողովրդեան իբրեւմ իբր ի դժոխոց դար-
ձեալ, և իբր ի մեռելոց յարուցեալ. և
երեսք իւր էին սևացեալք ի բոցոյ հրոյն
իբրև սևագեմ եթովպացւոյ. և մնաց այն-
պէս սևագէմ զամ աւուրս կենաց իւրոց։
Ապա իսկայն գնաց առ հրաշագործ պատ-
կեր նը տիրամօրն, և մատոյց զանձաւ
գոհութեին առեներաբ կուսին՝ պատարա-
գին իւրեւմ. և անտի դարձեալ եկն յե-
կեղեցին իւր. և եղեալ յամպիոն՝ պատ-
մեաց կարգաւ առաջի բիւրաւոր ժողովրդ-

դոց եկեղց ՚ի տեսանել զնա և տեղեկա-
նալ անցից նր , զնմ զդիպուածն՝ որ դի-
պաւ նմա , և ասէ . վն անտի ինն հա-
ձուրեն որոց՝ ոմ ոճասեր ժողովուրդք ,
Թաղն զպաշտօնն ոյ , և եկի յօրս , և կա-
լեալ եղէ յարտոյն՝ զոր են կամէի որ-
սալ . և ածայ ՚ի տեղն ինն խաւարային ,
և կրեցի անդ տանջանս դառնագոյնս
գժոխոց ՚ի քաւանդակ աւուրս յայնոսիկ՝
Յորս մնացի անդ կենդանի . և ապա չը-
նորհօք ամենեցուն կուսին Հանեալ եղէ ան-
տի արտաքս , և եկի ՚ի տուն իմ : Ա.ՐԴ՝
եղբարք իմ սիրելիք , ուստարուք վճասուք
պատժոյ պատուհասին իմոյ՝ նր առնել
զաւուրս ծնանից և կիւրակէից . պահեցէք
զպատուիրանս ոյ և զեկեղեցւոյ նր . և
եկայք յեկեղեցի՝ տեսանել զպատարագ , և
կալ յունկնդրութիւն ածային ժամեր-
գութեց յաւուրս կիւրակէից յառաջ քան
զզբօսնուէն գինւոյ և իսկ օրինաւոր զբօսա-
նօք : Ա.Ն ՚ի վեր քան զնմ խրատեմ զձեզ
լինել ջերմեռանդ առ տիրամայրն նր կոյս
ածածինն . որոյ օգնութիւնն միայն կամ
ես այժմ կենդանի առ ՚ի ապաշխարել զը-
մեղս իմ , վն որոյ ապաւանի գտայ պատ-
ժիլ յաւիտենականապատր ՚ի գժոխս : Ա.Ն
զայս քարող տայր բազում՝ անդամ, և առ-
նէր զբազում օգտակար պատուիրս յամե-
նեսեան ՚ի նմ , որք միանգամ լսէին զբա-
նից նր , և տեսանէին զևս ացեալ դեմս
նորին :

Պատ։

Ա. ոգոնք և մեք մեզ ՚ի խրատ զչորեսին վերոյգրեալ քարի խրատս քահանայիս այսորիկ, զոր պատժովք իւրովք ուսեալ՝ ուսցեմք և ժողովրդեան իւրում։

Վ. ՚ղէանգէս Երիսաարդն արդեալարմ՝ ապերախտ գրեալ օգնուէ ամենաբ կոսին, պատ-
ձեալ Լարալար։

ՀՐԱՀԱՆԳԱՒՈՐ ՎԱՃԱՌ։

Ջոր պատմէ յովհաննէս ալաղեան ՚ի ֆ. գիրս էսթ. գլ. 13։ Եւ հայկն դաւառս բովիեան. Տատոր. ֆ. օրինակ. 12։

Վաղիանգաս իշխանն զուսայ քաղաքին ռնգաբիոյ՝ ուներ զորդեակ մի ընտիր և գեղեցիկ հոգւով և մարմնով, որում՝ եդ զիւր անուն՝ վաղիանգաս։ Եւ յորժամ եղև մանուկն եօթն ամաց, կարգեաց նմա դաստիարակ զքահանայն մն գիտուն և առաքինի առ՚ի կրթել զորդին ՚ի վարս բարիս և ՚ի գիտութիւն։ Իսկ յորժամ էհաս մանուկն յարքունս չորեքտասան ամաց, առաքեաց զնա հայրն իւր ծառայիւք, և դաստիարակաւն հանդերձ ՚ի բուսա քաղաք՝ յարքունիս Թա-

գա-

գաւօրին, ուր յայնմ ժամանակի նստեալ
կայր. ոչ զի կալով ի սպասու արքային իբր
պաշտօնեայ յանդիմանակայ, ուսոյն ըստ այլ
աշխոյական մանկանց, զօրէնս և զկան-
գամանս արքունեաց։ Ընկալաւ արքայն
զպատանեակն վոլփանգոս ի պալատն ար-
քունի, և կարգեաց զնա ըստ պալատականս։
Այլ անդ պատանին ամ համեստութեամբ
և առաքինի վարուք. և էր յոյժ ջերմ-
ուանդ առ ամենայնէ կայան. և պարապէր
միշտ աղօթից, և ընթերցմանց գրոց. և
եղև սիրելի արքային, և ամ պալա-
տականացն։ Ետ կայր ի պալատին
յայնմիկ և այլ երիտասարդ ումն իշխա-
նորդի՝ աշխարհասեր և մոլի. որ կե-
նակցեալ ըստ վոլփանգոսի յորդորէր զնա
ի բաց կալ ի բարւոյ կրթութենէ իւրոյ,
ասելով, այդպիսի կրթութիւնք ոչ իշխա-
նաց և իշխանորդւոց, այլ՝ կրօնաւորաց
և խղճահար կանանց վայելեն. և այնպէս
աշխատեցաւ, մինչև Հովհաննէս զնա ի
բարւոյ կրթութենէ իւրոյ։ Իբր թէպէտ
դառնութեամբ նոր ջանայր ածել զնա յա-
ռաջին կրթութի իւր, բայց ոչ կարաց։
Այլ յայսմանէ կայր ի նմին պալատի և
կին ումն անուն լուկրետիա՝ կին վաճառա-
որ ի սկզբանէ՝ ի տեսանելն զպատանին
վոլփանգոս՝ հարաւ դեղեցկութեամբ նորա.
բայց ոչ կարէր մերձենալ ի նա վն մե-
ծի համեստութենէ նորին։ Այս իբրև է-
տես, եթէ փոխեցաւ պատանին ի նախ-

կին ծանրակացուածից իւրոց, և առնէր
պաշտաբհատան ուրախութիւն և կայթ-
մուն, եթայ նմա նախ Թղթովք, և ա-
պա բանիւ բերանոյ՝ զաեր իւր, զոր ու-
նէր առ նա. և բորբոքեայ զայնպիսի վա-
ւաշոտ սէր առ ինքն ի սիրտ նր. մինչդի
յիմարիլ պատանւոյն սիրով նր, ոչ երբեք
բաժանէր ի նմանէ. այլ զուիս և զդիշեր
կայր առ նմա: Եւ ոչ կարային շիջուցանել
ի սրտէ պատանւոյն զսիրկծ սէրն՝ զոր կա-
լաւ ի լուկրետիայ՝ ոչ դատաստարակն՝ ոչ նա-
մակք հօրն՝ զոր գրեր առ նա հեռի կալ
ի նմանէ, և ոչ բանտարկուածն աբքային,
որով բանտարկեաց ի մենաստանի միւս
կուսանայ զվաշշոան լուկրետիա, սակայն
մի գացէ զնա պատանին: Այս ծած-
կաբար խորհրդակցեալ ընդ նմին լուկրե-
տիայ, կՀան զնա ի մենաստանէն, և փա-
խուցեալ գնայ ընդ նմա ի կոնդնիա քա-
ղաք գերմանացւոց. ուր եղոյց զնա գոլ
օրինաւոր ամուսին իւր. և անդ համար
ձակ կատարէր ընդ նմա զաւուանս գան-
կուածն իւրոյ. և կային միասին անդ յայս
դործ պղծութիւն՝ ասն երիս: Այլ տես-
ցուք այժմ, թէ զոր բարիս գիտէր ա-
րար ամենանաթ կոյսն և որդին նր Յրն մեր
առ վոլփանդոս, և զորպիսի ապերախտուիս
հատոյց նա ընդ երախտեաց նոցին: Յրևե-
ցաւ նմ յաւուր միում կոյսն. և ունէր
ի գրկին զնածորդին իւր ղՅն. և հայեց-
եալ ի նա մանկանն յն, ասէ ցնա առա-

տիւք

տիւք և քաղցրութիւն միանգամայն . Ո՛վ
անպիտան և ապերախտ . որպէս ևողիր ինձ ելիցայր
ից , և որպէս լուեր պմայրն իմ և պմայրն ից ի՞նչ
անամօթ վաւաշոտիդ լոուիբեսիայ . արդարև յոյժ
բարկացեալ եմ ի՞եղ , այլ ե՛ի բայ ևողդ ինձ վա-
ղվաղուիդ այդորիկ . և ես ևողիդ ելիցս ից , և հաշ-
տեցայց ընդ ի՞եղ . ե՛կ դարձիր առ հայր ից եր-
բեմն պանասակ ողորմի , և ես եղէց երաշխաւոր հաշ-
տեցուցանել զքեզ ընդ նմա . և զայս ասաց
ցեալ՝ եղև անտերևոյթ : Ոսկ անօրէնն վոլ-
փանդաս ոչ միայն ոչ կակղացաւ յայսպի-
սի սիրալիրական բանից նմա , և ոչ միակ-
նեցաւ ի սիրոյ Համանուէն իւրոյ , այլև իբ-
րև իժ խոցեալ զանգիա իւր , պարապեր
անընդհատ ընդ նմա ի նոյն գործ պղծուե :
Ա՚ն այսորիկ նաև գթաւ ի նմա փոխարկեցաւ
ի վէր նի՛ի վրէժխնդրուե արդարուե . և ե-
ղև այսպէս : Յաւուր միում միոմն ի բարե-
կամաց նր Հրաւիրեալ տարաւ զնա ի Ճաշ
սրտաքոյ քաղաքին ի տուն մի , որ Հեռի
էր ի քաղաքէն մէնաս իբրև երիս . և լուկ-
րետիա միայց ի քաղաքին : Ընդ վոլփան-
գոս և բարեկամ իւր կերին և արբին . և
կային յուրախութիւն մինչև յերեկոյ . և
ապա մնացեալ անդ գայն գիշեր , ելին յան-
կողնին և ի քուն մտին : Եւ ահա ի մէջ
գիշերին սկսաւ տունն շարժիլ ի հիմանց ,
և տարուբերեալ երերայր , և մերձ էր ի
կործանիլ : Զարթուցեալ երկոցունցն
ևս ի քնոյն , զարհուրեցան յոյժ , և սկսան
աղաղակել . աղաղակեր բարեկամին և ա-

սէր, ՚ի՛ ողորմեա՛, ՚ի՛ յի՛ ողորմեա՛։ Եւ
վոլփանգոս ո՛չ զի՛նչ, այլ զհամանկին իւր կո-
չէր ասելով. ով Լուկրետիա, Լուկրետիա,
ո՛ւր եա՛ փրեվլի իմ Լուկրետիա։ Եւ մինչ այս-
պէս աղաղակէին, լո՛ւան զձայն ահեղագո՛ղ
փողոյ և թմբկի. և քանզաւ նոյնժամայն
մինն յորմոց սենեկին, և լցաւ սենեակն
գաթշահուտ ծխով. և ասպա եկին մտին
՚ի ներքս բազմութի՛ւնք զարհուրե՛լի գաղա-
նաց, ո՛ւր առիւծուց, արջուց, և վիշա-
պաց դժոխայնոց, և կրձտէին զատա-
մունս ՚ի վե՛ր վոլփանգոսի։ Չէա այսպիսիկ
տեսին, զի ահա գայր զՀեա նոցա այր
ոմն հսկայաձև և ձառագէմ, և ունէր
գաւազան ՚ի ձեռին, և բանայր ձանա-
պարհ։ Եւ ապա տեսին, զի ամբ չորք
սեադէմք բարձեալ բերէին զդագաղս
հրեղէն, յորում կայր վավաշոտն Լուկրե-
տիա, զոր ՚ի քաղաքէն կենդանւոյն կալեալ
և եդեալ յայն դագաղն բերէին անդր, ար և
բոցակիզեալ լինէր ՚ի հրոյ, և աղաղա-
կէր և հայհոյէր և անիծանէր զօր ծընն-
դեան իւրոյ։ Եւ եդեալ զդագաղն ՚ի
միջին տեղւոջ սենեկին, աղաղակեալ միմն
՚ի սեադէմ արանցն յայնոցանէ և ասէ.
Ահա ե՛ս վձիռս պատուհասին այ, զի այս վավա-
շոտ էակ, և հոմանի՛ւք վոլփանգոս, որ ո՛չ լուան
յայնէ ա՛ն այ, մատնեցաք ՚ի հուրն յաւիտենական։
Եւ ասպա կալեալ զվոլփանգոս եդին ՚ի
նոյն դագաղն հրեղէն, և բարձին տա-
րան Թաղել ՚ի դժոխս։ Եւ այսպէս կոր-

եան

եան երկոքին ընդ հոգւով և մարմնով, և ամ տեսիլ գժոխայնոյն եղև աներևոյթ։ Խոկ ողբմելի բարեկամն վոլփանգոսի, որ ետես զայս ամ, զահի հարեալ անկաւ անդէն իբրև զմեռեալ, և ապա յարուցեալ եկն ի քալաքն, և պատմեր ամենեցուն զսարսափելի կորուստն վոլփանգոսի, և վախշտին լուկրետիայ։

Պոռաղ։

Սոսկալիս յոյժ զարհուրելի է պատմութիւնս, բայց սաստկապէս սարսափելի է խըստութիւնն և կուրութիւնն վոլփանգոսի, որ ոչ կակղացաւ և ոչ լուսաւորեցաւ յայնչափ սքանչելեացն այլ, և կատարեցաւ ի նմա բան սաղմոսին, որ ասէ. Խոտոռեցին ակն նոցա, չի ի տեսցեն։ Նա այս պատահեցաւ նմա յայտնապէս, զի ամ հոգւոյն յաղթեցաւ երթալ զհետ հեշտութեանց մարմնոյ, որպէս պատահեցաւ այս նաև իմաստնոյն սաղմոսին։ Յորմէ ինքն ամենագութն ձեզ փրկեսցէ ողբմութիւնք իւրով զամ ընթերցողս գրոյս. և տացէ նոցա զչնորհ ողջախոհ հոգւոյ։

Զարեհար պատճեցաւ ընթերցող ամէն ի հայկոյենէն
գիւղաղուրէ ամենաւբ կուսէն։

ՅԱՒԵԼՎԱԾ ՃԱԽՐԱՒ։

Զոր պատմէ հայրն ալեզայ ի գիրս իւր։ Եւ հայրն գառլոս բովենան • հատոր • է • օրինակ • 19։

Յամի փրկչէն • 1589 • ի պերոս յայ-
խարհէն հնդկաց՝ այր ոմն հնդիկ՝
այր հնաբարոյ բարքերեցաւ յոյժ ի սէր
ուրուն հնդիկ կնոջ քրիստոնեի, և եր-
կիւղածի ոյ, որ և էր ջերմեռանդ առ
նէ կոյս ածածինն։ Ուղղն աշխատեցաւ
այրն հնաբարոյ՝ պարզևօք և խոստմամբ
պեսպես իրաց, և դիւական խորամանկուբ՝
որպաւ զկինն ի պիղծ կամ իւր, բայց ոչ
կարաց։ Եւ իբրև եռես լեռ շողքորդուբ
և պարգևօք ոչ կարէ օրպաւ զնա, ակսաւ
բռնուբ և սպառնալեօք սպանանելոյ զնա՝
պնդիլ զհետ նորին՝ գարանակալ լինելով
նմա յանցս Հանապազորհաց • և այնպէս ա-
բար, մինչև երկուսեակ կինն ի մահուանէ
նէ՝ հաձեցաւ կատարել զպիղծ կամն նո-
ցին։ Ապա մինչ ի գիշերի միում մտեալ
այրն անօրէն ի տուն կնոջն, և ելեալ
յանկողնէն նր, ննջէր գարշ պղծուբեբ ընդ
նմա, ահա մեծայան երկինք, և սկսան
լինել ահարկու որոտմունք և փայլատակ-
մունք։

մունք . և կինն ահաբեկեալ ի ձայնէ նո-
յին , սկսաւ աղաղակել և ասել . ով ամե-
նաքաղցր կոյս Աստծին , մեղայ , մեղայ , ո-
ղորմեա աղաչեմ , և մի՛ ըստ մեղաց իմոց
պատժեր զիս : Իսկ այրն չնաքարոյ ասե-
ցեալ . զի՞ աղաղակես , և զո՞ր կուչես քեզ
յօգնութի՛ ով անմիտ . կուչես զԱստուածինդ , և
Տառապիս յիմաքաբար , թէ նա կարօղ իցէ
օգնել քեզ . մի՛ կարծեր այդպէս , մի՛ : Այլ
հաղիւ վերադեալ անօրէնն զհայհոյիչ բանս
իւր , և ահա էջ կայծակն ի՛ վերայ անկող-
նոյն , և էհար զնա , և անդէն սատակեալ .
և զպի՛ն ոչ յանկողնոյ անտի՛ ի բաց ընկէց
իբր կանգուն չորս : Իսկ կինն ոչինչ ինա-
սեալ . բայց կինն ի զարհուրանացն եղև
իբրև զմեռեալ . և ապա զգաստացեալ՝
սկսաւ լալ և մեծաձայն աղաղակել : Այլ
լուեալ դրացեացն զձայն աղաղակին նո՛ր , դի-
մեցին անդր . և գտին զայրն չնաքարոյ մե-
ռեալ և յածուխ փոխարկեալ . և սոսկացեալ
սաստանեցան : Այլ զի յայտնի երևեսցի ,
Թէ պատժեցաւ անօրէնն այն մանաւան-
դաւթս վրէ հայհոյութենն , որով հայհոյ-
եալ զկարողութի՛ ամենանաք կուսին , ա-
հա տեսին , զի բացեալ ուներ զբերանն .
և ոչ գոյին ի նմին ատամունքն , լեզուն ,
և շրթունքն , իսկ այլ անդամքն կային
իբրաբանչիւր ի տեղիս իւրեանց : Այլ ի
հիանալն նո՛ր , Թէ ուր են ատամունքն և
լեզու նո՛ր , պատմեաց կինն զբանս հայ-
հոյութե՛ն նո՛ր , յորմէ ծանեան ամենեքեան ,

Թէ

Թէ վն հայհոյութեն ի ծուխ փոխար-
կեալ էին այն անդամք նը : Այս բար-
ձեալ անտի զգարշելի դին նը , տարան թա-
ղեցին : Յոկ կինն ոլորմելի և պատրեալն
ի սպառնալեաց անօրինին այնորիկ՝ գնաց
նոյնժամայն յեկեղեցին , և անկեալ առ-
ոտս քահանային Հարց յաեան կարգին՝
խոստովանեցաւ զմեղս իւր , և արար պը-
տուղ արժանի ապաշխարութե :

Պատուհաս :

Ո՞զ՝ զոյշ լինցուք և մեք՝ չթողուլ անբա-
նաւոր ախտի զօրանալ ի մեզ . ոմն և ա-
ռաքեալն ասէ . Ի՞ նա ի մարդկանէ չեղէ ի
մարմնս չեր հնազանդիլ ցանկութեանց նը : Այլ
որ թողու ախտի խմիք զօրանալ ի վր իւր ,
յայնժամ թե և կամիցի , ոչ կարէ զերծանիլ
յայնմանէ : Այս որ չարագոյնն է , զի փոքր
փոքր ուռնակացեալ ի մեղս , ոչ ևս խղճէ ի
գործելն զչարն զայն . զորմէ և խնամտուն
ասէ . Ընդդէմ հասեալ է նորս չարեաց , արիա-
նէ . առակ . ժը . 3 : վն այն ամ հոգւով
պարտիմք աշխատիլ առ ի ընդդեմանալ
կրից և չար յոժարութեց մերոց . ոմզմի
մի կորուսցեն զմեզ :

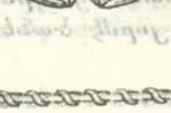

Ամէն

Հաւատաւք ոմն ընդկոչ ամենայն հաւատն ընդ մեռանիլն գնաց ողիդ յարքայութիւնն երկնից։

ՅՈՒԼԻՈՍ ԱՓՈՓԻ

Ջոր պատմէ հայրն հռետորիտոս ի գերս իւր։ Եւ հայրն գաւառս բովիեան։ հատոր։ Է։ օրինակ։ 24։

Ի ուրումեք հռոմէական քահանայապետին առ միամիտ գլխաւոր քաղաքաւորն բազում՝ առք անօրինք ժողովեալ ի մի՝ առնէին զաւազակութիւնս անողորմս, և կողոպտէին զողորմելն անցաւորս այնոց վայրս։ Ի՞րդ՝ պատահեցաւ, զի յաւուր միում մինչ անցանէր ընդ այն վայր՝ կոյս աղջիկ ոմն աղքատ, և ջերմեռանդ ամենաքն կուսին, կալան զնա աւազակքն, և տարան առ աւազակապետն իւրեանց։ և նա հարեալ ի գեղեցկութէ կուսին, կամեցաւ բռնադատել զնա ի պղծութիւն։ Իսկ աղջիկն հառաչելով և լալով սկսաւ աղաչել զնա և ասէ։ Վա՛ սիրոյ ամենամաքուր կուսին մարիամա խնդրեմ ի քէն տէր, զի մի բռնաբարեալ տացես ինձ կուսութիւնն իմ, զոր պահեմ ուխտիւք նուիրել նմա իմոյ յիսի և ամենայնիւ մեր նորա։ Այլ մեծի աբանդելեացս հարժեալ աւազակին յարտասուս ախտացոյց աղաչանաց նորա, ասէ ցնա։ Մի երկնչիր

քոյր

քոյը իմ, զի ահա ՚ի պատիւ երեսաց ամե-
նաքն կուսին մարիամու՝ ոչ միայն ոչ կամիմ
մերձենալ ՚ի քեզ, այլ և ոչ թողից իմոցս մեր
ձենալ ՚ի քեզ։ Այլ զայս ի՞նչ խնդրեմ ՚ի
քէն, զի յանձն արասցես և զիս զմեղաւորս
նոյն ամենաքն կուսին՝ սիրելոյն քումդ։
Օ այս ասացեալ՝ եառ զաղջիկն և տարաւ
ՀՀան ՚ի Հանապարհն արքունի, և եթող
ազատ երթալ ՚ուր և կամիցի։ Իսկ ահա ՚ի
յետագայ գիշերին մինչ ննջէր աւազակն,
երևեցաւ նմա յայտնապէս ամենաքն կոյսն
քաղցր և հնօրհալի դիմօք. և ասէ ցնա
հնօրհակալ եմ զքէն, որ ՚ի պատիւ երեսաց
իմոց ոչ մերձեցար ՚ի կոյսն յայն ՚ի զերմե-
ռանդն իմ. բայց ՚ի միտ առ, զի ՚ի ժամա-
նակի իւրում հատուցից քեզ զվարձս այդր
գործոյ։ Օ այս ասաց նմա ամենաքն կոյսն.
և եղև անդրևոյթ։ Իսկ աւազակն զար-
թուցեալ ՚ի քնոյն, հիանայր յոյժ ընդ
երևելին նմա ամենաքն կուսին. և ընդ
հնօրհակալ լինելին զնմանէ. բայց ոչ հաս-
կանայր զմիտ վերջին բանիցն նմա, և ոչ
իսկ դադարեցաւ ՚ի չար գործոց աւազա-
կութեան իւրոց։ Եւ ապա զկնի ժամանա-
կաց մինչ կալեալ եղև ՚ի դատաւորաց տեղ-
ոյն, և դատապարտեցաւ առ ՚ի մահ՝ կա-
խել զփայտե։ Եւ ՚ուր՝ մինչ ել բարի սուղ-
րութեամբ քրիստոնէիցն արար քահանային
զխոստովանութեան մերոյ իւրոց, և կայր
միայր ՚ի բանտին առ ՚ի կախել ընդ ա-
ռաւօտն զփայտե, ահա ՚ի գիշերին յայն-

միկ գարձեալ երևեցաւ նիկամենաւրը կոյսն նոսին քաղցր կերպարանօք. և ասէ ցնա. Ձանաչեա զիս արդեօք։ Եւ աւազակն ասէ, Թուի ինձ, Թէ երբեմն տեսեալ եմ զքեզ։ Եւ նա կոյսն ասէ. արդարասես. այո՛ ես եմ այն կոյսն մարիամ մայրն աւր, որ երբեմն երևեցայ քեզ. և ահա այժմ եկի հատուցանել քեզ վճարման չքառնալ բարերդդ 'ի պատիւ երեսաց իմոց՝ զկոյս աղջիկն զայն զջերմեռանդն իմ, ոմն խոստացայ քեզ յայնժամ. և այս են վարձքն իմ, զի դու 'ի վաղիւն ոչնիս ընդ իրաւանց արդարուն՝ մեռանիլ կախեալ զփայտե. ես ընդառաջանիլ հոգւոյդ 'ի մնարինդդ, ընկալեալ զայն մուծիկ յարքայութիւն երկնից. և զայս ասացեալ՝ եղև անհետ յաչս։ Իսկ աւազակն լուեալ զայսպիսի բարի աւետիս 'ի բերանոյ նոյն ընդ կուսին, սթափեալ 'ի քնոյն, սկսաւ 'ի միոյ կողմանէ լալ զմեղս իւր դառն արտասուօք. և 'ի միւս կողմանէ խնդալ և ցնծալ վասն վրկուն հոգւոյն։ Եւ այնչափ եղև ուրախութիւն սրտին, մինչև զարթուցանելով զպահապանսն, հարցանէր ցնոսա, Թէ երբ լինելոց է առաւօտ. քանզի փութայր մեռանիլ ժամ մի յառաջ առ 'ի մտանել 'ի կեանսն յաւիտենից։ Եւ ապա աղաչեաց զնոսա կոչել անդր զքահանայն, զի ասէ, կամիմ վերստին խոստովանիլ զմեղս իմ, ոմանց գտայց գողորովին մաքուր, և այնպէս փոխեցայց յաստեացս։ Այս բան լուեալ պահապանացն, և տեսեալ զարտաս-

տասուհել նորին և զցնծալ, հիանալին. և
ապա ըստ լուսանալ աւուրն կոչեցին զնոս-
տովանահայրն. և աւազակն զկնի խոստո-
վանելոյն նմա վերստին զմեզս իւր՝ մեծաւ
զղջմամբ և դառն արտասուօք, պատմեաց
նմա կարգաւ զբան աղջկանն վերոյգրելոյ.
յր թէ ոչ զնաթարելոյն զնա, երևեա
յաւ նմա յայնժամ ամենայնք կոյսն, և եղև
չնորհակալ զնմանէ. և թէ ոչպէս վերստին
երևեցաւ նմ յայնմ գիշերի և խոստացաւ
մուծանել զհոգի նր ըստ բաժանելն 'ի մարմ-
նոյն՝ յարքայութիւն երկնից վն այնր գործոյ:
Ա՛չ յոյսդանէր զայնպիսի ուրախութի'ի գեմն
և փութայր 'ի մեռանիլ, մինչդեռ քահանայն
ապուշ մնայեալ ըստ այն ամ, զոր լուաւ,
դնծայր 'ի վր երջանիկ աւազակին: Ա՛չ ա-
պա ասէ ցքահանայն, աղաչեմ զքեզ հայր.
զի զայս ամ դիպուածս, զոր պատմեցի քեզ,
քարոզեացես ժողովրդեան 'ի փառս և 'ի
պատիւ ամենայնք կուսին, որ արար առիս
զայս մեծ բարեբարութի: Ցետ այսո-
րիկ հանեալ զաւազակն 'ի բանտէ, տա-
րան կախելոյն զփայտէ անդ 'ի մէջ հրա-
պարակի քաղաքին. ուր կայր բազմու-
թի յոյժ ժողովրդոց: Այլ զի յայնմ լի-
նելի անտարակոյս փրկութի հոգւոյն նո-
րին, եցոյց ինր և զայս սքանչելիս. զի
երբէք մեռեալ աւազակն կախեալ զփայտէ,
գեմք նր և պարանոցն և մարմինն ոչ այ-
լայլացուներցան, և ոչ օձացան, ոնդ լինի ամ
սոխորինակ կախելոց. այլ երևելին և-

րեսք

բեսք նորա զուարթագինք իբրև զերեսս հրեշտակի. և բովանդակ մարմինն սպիտակ և փայլուն իբրև զձիւն։ Նա ի հիանալն ամ ժողովրդեան վասն այսր բանի, յարեաւ քահանայն, և եկաց ի բարձր տեղւոջ. և պատմեաց ամ ժողովրդեանն զայն ամ, զոր վերագոյնդ գրեցաք, այն զկրկին անգամ երևիլն նմա ամենասքանչ հուսին, և զայլ բանսն։ Զոր լուեալ ժողովրդեանն զարմացան յոյժ. և ասէին ցմիմեանս. ահա այս է լեալ պատճառն, զի տեսանէաք զնա գալ և ելանել ի կախաղանն արտասուախառն ուրախութեամբ. և մատուցանէին զանբաւ գոհութիւնս այն, և ամենայնքն մեր նմա։

Պոռաղ։

Ասացուք և մեք յաւպակէ աստի մահացու ցանել զանկարգ ախորժակս սրտից մերոց ի պատիւ այն, և մեր նմա, ոչզի և մեք գայցուք զաղօրմանէ ի նոցանէ։ Այլ ոչ ասէ ումեր. Խոստով յաջորդէն զարթայուրիւն այ. այն նոքա, որք բուռն առնեն ինքեանց, և ոչ կատարեն զիւզս մարմնոյ, այլ բուռ առաքելոյն, ի խուչ հանեն զանձինս իւրեանց կարեօք և ցանկութեամբ հանդերձ. ոչ ա բարին ամենեքին ենք, որք բարձեալ ըզխաչ իւրեանց՝ գնացին վճետ Յիսուսեան։

Ա՛ղա-

ՀԱպաքեաց ամենասէր կոյսն պէտս ինչ ընդ ընծուածոյ՝
ի տաճկանէն , որոյ այլ նոր պէսպէս երթիւ-
նայր պատահիլ ինձ :

ՆՐՈՒՅՔ ՄԱՐԳԱՐԷ

Զորմէ գրի ի տարեգիրս յիւեան կարգին : Եւ զոր
պատմէ Հայրն գառնոյ բովանդան . հատ . Ե .
օրինակ . 9 :

Յամի վերկէին . 1612 . ի միում դղեկի մեծին սպանիոյ էր կին ոմն արամբի՝ կին բարեպաշտ , հասեստ՝ և յոյժ ջերմեռանդ առ ամենասքը կոյսն . Ւսկ այր նորա էր այր կասկածոտ , բարկայօղ , և յոյժ նախանձոտ : Ւրդ՝ պատահեցաւ , զի յաւուր միում կին ոմն ի դրացեաց նոցա կուռէ-յաւ ընդ բարեպաշտ կնոջն այսմիկ առաջի բազմուժ մարդկան . և կուէաց զնա ի մէջ այլ նախատական բանից իւրոց՝ բազ . և ասէ . ոչ ապաքէն զնամ զաճախ , զոր ունիս , ստացեալ ես յոյլոյ բազումք , և ոչ ի յաւէտ : Ւյն կինն բարեպաշտ մնայ յոյժ զամենի հարեալ վէմ այսր բանից առաջի բազմուժեն , բայց ոչ եթայց ամենեքին զբերան իւր . այլ շառաչունեալ եմուտ ի տուն իւր . և կացեալ յաղթեաց առ ամենասքը կոյսն , ասէ յաւաղին սըրտիւ . գիտես սէր նր կոյս ընծային զանմեղութիւն իմ . քեզ յանձնեմ լինիլ ինձ քա-

լը տա-

տադրոյ ընդդէմ զրպարտութ֊ենն, որ ա֊
րարաւ ինձ ։ Այսպէս ի յերեկոյանալ ա֊
ւուրն եկին այլք նոքա ի տունն. և լսեալ ի
դրացեացն զկռիւս նոցա, և զբոզ կոչիլն կնոջ
իւրոյ, և զբռաւսն նոքա առ չարախօսն պա֊
տասխանի վասն այնր բանի, բարկացաւ
յոյժ. և ասէ ի միտս իւր, սա չտալովն
զպատասխանի, ստուգեաց ի միտս ամ֊
բաստանին, թէ ստուգիւ բոզ իցէ. և կա֊
րելի է, թէ ըստ իրին և այնպէս է.
իսկ ինձ անտանելի է ունիլ զայսպիսի
կին շուն. ապա լաւ է կորուսանել զսա։
Ա՛յս հաստատեաց ի միտս իւր. և ըս֊
այնմ ակառս գՀետ լինիլ առ֊ի կորուսա֊
նել մահուամբ զկին իւր։ Ասաի դըրդ֊
եալ առաւել ի գիւղն, քան ի նախանձ֊
ոմէ պատուհոյն իւրոյ, ի յետագայ գիշե֊
րին մինչ ի քուն եին վաւակքն, կալաւ
զձեռանէ կնոջն, և տարաւ ի պարտէզ
տանն. և զկնի ասելոյն նմա քիւր քանս
անպաքկեշտ նախատանաց, էարկ պարան
ի պարանոց նր. և կախեաց զնա գծա֊
ռոյ միոջէ։ Իսկ նա իբրև զգաւն անմեղ
ոչ եթաց ամենևին զբերանն ընդդէմ առն,
այլ ի կախիլն ալաղակեաց և ասէ. օգ֊
նեա՛ ինձ Աբ կոյս ածածին։ Այս ահա ժա֊
մանեաց նմա Աբ կոյսն յօգնութ֊իւ. վճռէ
ընդ կախ մեալ նր յօդս, կտրեցաւ իսկոյն
պարանն, և կինն վերծեալ ի մահուա֊
նէ՝ էջ եկաց անվնաս ի վէր հողոյ։ Ա՛յս
տեսեալ առն ոչ միայն ոչ զադարեաց ի

չար խորհրդոց իւրոց, այլև ազգմամբ
պիղծն առաւել և չարագործեալ, յետ քա-
նի մի աւուրց էհան զնա խաբանօք ի
տանէն. և տարաւ ի բարձր սոսկալի սա-
հուտ իմն տեղի առ ի գահավէժ առնել
զնա անտի՝ զի մեռցի, Որբև եկաց կինն
յայն տեղի, ծանեաւ զչար միտս առնն.
և սկսաւ վերստին աղաղակել առ նա կոյն
և ասէ. փրկեա զիս ի մահուընէս ով նը
կոյս ածածին, որովհետև գիտես զան-
մեղութի իմ: Նա լռեաւ նմա նը կոյն. և
փրկեաց զնա ի մահուընէ այսու կերպիւ.
Ցի զի Թէպետ այրն չորիցս, և հնգիցս ամ
զօրութբ իւրով Թէ ձեռօքն և Թէ ոտիւքն
մղեր զնա անկանիլ ի վայր, սակայն
աքանչելեօք առենառնբ կուսին կայր կինն
անչարժ ի տեղւոջ իւրում. և այսպէս
վերծաւ նաև յայսմ սոսկալի մահուընէս:
Նայց այրն և ոչ այսու աքանչելեօք մեղ-
մացաւ ի խորհրդոց իւրոց. այլ Քանայր
և խնդրեր որ և իցէ կարելի ձանապարհաւ
կորուսանել զկինն: Ցի այսորիկ իբրև
դարձան եկին ի տուն, և ի լինելգիշե-
րոյ կայր կինն ի քուն յանկողնի իւրում,
Եաւ այրն զատարձանակ իւր. ցի զապան-
չան, և եղիոյ զայն վառօթիւ և փոքրիկ
կապարօք, և ձեռնէարկ դատարկել զայն
ի կուրծս և ի սիրտ կնոջն: Նայց աքան-
չելեօք առենառնբ կուսին, որ պահէր զը-
ջերմեռանդն իւր ի մահուընէ, ոչ յայլե-
ւոց հուր ի կայծակնաքարէն, և ոչ լոր-
քո-

բռնեցաւ վառօթն։ Երիցս և չորիցս ջանայ այրն դատարկել զայն ի վի՛ կնոջն, բայց ամենևին ոչ ելանէր հուր ի կայծակնաքարէն. վն որոյ բարկացեալ ասէ. անիծեալ լիցի, որ չինեսցին զնոսա։ Եւ ապա՛ի բաց ձգեալ զայն, կատ զատրաձան իւր, ՚ի վի՛ֆէնկն, և եդեալ ՚ի նմ՛ վառօթն և զկտաւր մի մեծ, դատարկեաց զայն ՚ի կուրծս կնոջն։ Եւ թէպէտ գնատկն կապարեայ ոստուցեալ դիպաւ ՚ի կուրծս կնոջն, բայց և անդ երևեցաւ սքանչելիք ամենանք կուսին. զի իբրու թէ իցէ քամբակ իմն, և ոչ գնատակ կապարեայ, ոչ արար վնաս ինչ կնոջն, այլ անկաւ ընդ կողամբն յանկողնին նորին։ Օ այս տեսեալ այրն, սկսաւ իսկ ամ՛ յարբեցութենէ նախանձուն իւրոյ, և ծանեաւ զանմեղութենի կնոջն. և ՚ի զղջումն եկեալ վն անօրէնութենն՝ խնդրեաց զթողութի՛ ՚ի կնոջէն յաղագս այնքանիցս ջանալոյն սպանանել զնա։ Եւ ապա գնաց պատմեաց զայս ամ՛ դիպուած քահանայի միոջ հարց կարգին յեեան. և ընդ այլ մեղսոյն խոստովանեցաւ նաև զայս անօրէնութի՛ իւր, և ընկալաւ զարձակումն։ Եւ յետ այնորիկ կայր մեծաւ սիրով և խաղաղութի՛ ընդ ամ՛ոսեր կնոջ իւրում։ Եւ այսպա յետ բազում ժամանակաց Հանգեան երկոքինն ևս խաղաղութի՛ ՚ի քո՛։

Պատ.

Ասացուք և մեք, թայց մանաւանդ ուս-
ցին կանայք յերանելի կնոջէս յայսմանէ
տանիլ համբերութիւն ամ զրպարտական
բանից. ոչղի և մեք գտացուք բարիս յայ-
նս զի կարօղ լիցուք համբերութիւն կրել
զնախատինս յայլոց, յիշեացուք զծածուկ
արարեալ չարիս մեր: Վասղի ասէ սքն
գրիգոր. Տեսանելով զդէպարուեստ մեր, անդէղա-
գիեր լինիմք պահապանելոյ այլոց. և ընդհանագոյն
լինի հրեղէրպարուեստ, յորժամ հայիմք ի գործս
մեր. ընդ արջանի եմք խոտագոյն պատժոց: Այս
առաւել յաղթեսմք նախատիչն համբերե-
լով, քան թէ ըզ նախատանացս նմա տա-
լով նմա նախատինս. ոչ ասէ առաք-
եալն. Ոչ չաղնիր ի չարէն, այլ չաղնեա բար-
եաւն չարին:

ՀԱՐԲ ԱՒԵՆԱՆԱՑ ԿՈՅԱՆ ՂԵՒՈՊԱՄ ՇԱՐՔԻՆ ԱՓԱՆԷԼԵԱՑ
ԵՐԱՆԵԼԻ ՕՐԻՈՐԴԻՆ ԱՓԱՆԱՑ՝ ՀԵՐՄԵՈՒԱՆԴԻՆ ԻՒՐՈՑ ։

ՀՐԱՏ ԺԱՄ

Ջոր պատմէ Հայրն յովհաննէս Լսպէզեան ՚ի Գ . գիրս
Իւր . գլ . 69 ։ Եւ Հայրն գաւլոս բովիեան . Հատոր .
Ե . օրինակ . 30 ։

Ի մադրիդ արքայանիստ քաղաք մեծին սպանիոյ էր կոյս ազջիկ մի անուն ագաթա . որ յաղագս բազում հնդնու-թեց իւրոց կոչեցաւ յեսոյ՝ ագաթա խա-չակրօն ։ Այս աղջիկ սկսեալ ՚ի մանկու-թէ անաւր իւրմէ էր յոյժ ջերմեռանդ առ ամենասնեալ կոյս ծնածինն , և կայր առ նա յաղօթս գտիւ և զգիշեր . ուստի և ձգ կոյսն սիրէր զնա յոյժ . և վասն այնր եղոյց առ նա բազում չնորհս աքանչել-եաց . ոմն յայտ եղիցի ՚ի գրելոցս ։ Այսպէս ուրեմն սիրելի էր նա ամենասնեալ կուսին , այնչափ առեալ էր դիւբին . ոմն երևի ՚ի գրելոցս ։ Այդ՝ մինչդեռ մանուկ էր ա-գաթա , գնաց յաւուր միում ընդ աղջկանց Հասակակցաց իւրոց ՚ի զբօսանս արտա-քոյ քաղաքին ՚ի վայրս դալարիս . ուր ՚ի շրջագայելն այսր և անդր՝ ժամանեցին ՚ի վտանգաւոր գահավիժ տեղի մի . և անդ մինն ՚ի յաղջկանց՝ առ խաղալ փոքր մի ձեռամբն մերկացոյց զագաթա . այլ դևն սատակացուցել զմիրուն զոյն , եւս գահա-

վիժիլ նմ գլխի վայր. և մինչ վայրաբերիւր կախեալ լը օդս, ասէ ցաղախակեաց և ասէ, օգնեա ինձ տիրամայր նը կոյս ածածին: Եւ ահա երևեցաւ ակներև ամենեցունն սը կոյն. և կալաւ զնա ամենամբ ձեռօքն. և առանց իրիք ընասու իջոյց զնա ի վայր, և եդ ի վը հողոյ: Այս եղև առաջին փորձութին դիւին. իսկ և երկրորդն եղև նման սմին. և է այս: Յաւուր միում մինչ ագաթա նստեալ ի կառս ընդ փոքրիկ քեռիւրմ գնայր ի տեղի ինչ, և եկին ժամանեցին ի նեղ և զառի վայր անցք իմն ի Հանապարհին. անդ ազդմամբ դիւին կեցոյ ընկեցեալ ջորիքն դարձան լը կրունկս, և կառայն սահեալ ընդ զառի վայրն, շրջեցաւ, և ջորեօք Հանդերձ բերեալ լիներ ի խորխորատն: Յայնժամ աղաղակեաց ագաթա, և ասէ. օգնեա մեզ տիրամայր նը կոյս ածածին. և ահա առաքեաց նը կոյն զդունդս Հրեշտակաց, որք կալեալ զկառս և զջորիս Հանին յետիլ Հանապարհն. և առաջնորդեալ տարան Հասուցին անվնաս ի տեղին ուր երթալոցն էին: Եւ այսորիկ փորձեաց զնա դիւն և այլ իմն փորձութիւն, որ է այս: Մտեալ նենգաւորն ի կերպարանս մուրացիկ աղքատի, եկն ի դուռն տանն ագաթայ. և խնդրեր ի նմանէ ողորմութիւն զմանն ինչ երեշկի, յն սուՀուխ: Իսկ նա քանզի յոյժ ողորմած էր առ աղքատս, որ և զաժին կերլեաց իւրոց

տայր

տայր նոյ, և ոչ դարձուցանէր զերեսս ի նոցանէ, եառ ի ձեռին զդանակ, և եդ զանդրուկն, և էլ ի վեր նորա՝ հատանել մանն ինչ ի յերեկկէն, զոր ունէին. որ կախեալ կայր ընդ օդս: Յայնժամ գնաց ձևակերպեալն ազքատ, եկն կալաւ ընդ ականգուղն, զի մի անկցի ազջիկն ի վայր. և մինչ հատանէր ազաթա զերեկկէն, եւ հար գնաց ոտաւիւն զանդրուկն և ընդ նմին զադաթա, և ընկեց զնա ի գետին. և ե անկանելն փոխանակ զերեկկէն հատանէր՝ եառ նմա գնաց հատանել և ի բաց ընկենուլ զկեան մոյ ի մատանց ձեռին իւրոյ: Եւ սկսաւ հօսել վաճառականն յայնմ մատանէ, և աղբիւր արտասուաց յաչաց ազօրմելոյն ազաթայ՝ յաղագս ազխոլորմ ցաւոյ մնալոյն: Այլ սակայն նա իսկոյն յառաջ քան զայլ գեղս և զգաւմանս՝ դիմեաց յօդնուածն ամենայն կուսին վն բժշկութե վիրաց մտինն. և ահա երևեցաւ նմա անդ սքանչոյն, և եառ ձեռաքն գհատեալ մանն մատին նր, և մերձեցուցեալ ի հատեալ տեղին՝ միաւորեաց զայն և բժշկեաց քաղցրութիւն. և ապա միխիթարեալ զազաթան՝ ասէ ցնա, մի երկնչիր գնացար իմ ի դիհէնն, զի քանիցս հնարեսցէ նա քեզ չարիս, այնքանիցս փրկեսցէ զքեզ տէր յայնմանէ. և զայս ասացեալ՝ եղև անհետ:

Յետ այսցափիկ ժամանեալ ազաթայ յաքաւնս քան ամաց, սկսաւ խոշտանգել

զանձն պահօք և քրձովք, և ձաղկել ըզ-
մարմին իւր երկաթի ձաղկօվք մինչև
ցհեղուծն արեան : Լսէ տեսեալ կանանց
ոմանց բարեկամաց նէր զնիհարանալ նորին
և զաղաչալ վերայ մարմնոյն, զԹացան'ի
նա, և գողալեալ Թագուցին զգործիան
զայնոսիկ չարչարանաց : Լսէ ասկայն նա
քանզի ցանկայր առաւել և խոշտանկել
զմարմին իւր վն սիրոյն քրի, վն այսորիկ
արարեալ նա զայլ փոխանակ նէր, գնաց
քնակեցաւ առանձին 'ի յարդանոցի տան
իւրեանց . և անդ խոշտանկեր զմարմին
իւր ըստ հաճութեն : Լսակ դէն' որ հանա-
պազ դարանակալ էր նմին, արար յա-
ւուր միում փլանիլ միոյ 'ի յորմոց յար-
դանոցին 'ի վր նորա . և ազաեցաւ մեռց-
եալ 'ի ներքոյ փլատակին քանդակ մարմ-
նովն, և միայն գլուխն ազատ, դիմեաց
յօգնութի ամենանէր կուսին . և երբ կոյս
փրկեաց զնա, արտաքս հանեալ 'ի փլատա-
կէն առանց իրիք վնասու : Լսապա կատար-
եալ դիմին' սկսաւ Թոյլատուքեն նոյ փոր-
ձել զնա չարաչար պոռնկական խորհր-
դով զցայգ և զցերեկ : Լսակ երանելին ա-
գահաց դիմէր միշտ յօգնութի ամենանէր
կուսին, և աղաչէր զնա չվտղալ նմա յա-
Թիլ 'ի փորձութէն : Լսոչաւ աղաչանաց
նէր նոր կոյս . և երևեցաւ նմա . և կաց-
եալ ինքնին ամենանէր ձեռօքն իւրովք
զգօտի գեղեցիկ և պայծառ ըստ մեջ նէր :
Լսև յայնմհետէ ոչ ևս կրեաց զայնպիսի
մարմ-

մարմնական փորձուն , և զշարժումն ինչ անհամեստ ՚ի մարմնի իւրում պատ աւուրս կենաց իւրոց : Օգտ զատումն ընդ քանելեաց արար նա ածածկինն առ այս երանելի նա կոյս , որք վն հանառօտու- թե զանց արարեալ լինին ՚ի գրել ,

Պատճ :

Ոչ անասցուք և մեք ընդ օրինակի երանելի կուսիս այսորիկ առ ոտս կոխել զհեշտասիրութեն մեր . որովհետև ընդ առաքելոյն , հեշտասերքդ զարքայութենն ոչ ժառանգեն : Պատ այսու չարշաքիցուք , և այսու իբրև զվեմ կռանահար լինցուք . ոչ զի անդ կարօղ լինցուք իբրև զվեմ ողորկ և պատուական գնիլ ՚ի շինուած վերինն եկեղի : Ոչ զի ըստ առաքելոյն պղտոսի . Հաշտանայն չամախուրն ընդնեղուրեն գերոյ , ՚ի չատիպենականն առատելուրեն , պնեցուրեն փա- ռացն գործե ՚ի մեզ . 2 . կորն . ը . 17 ,

Տէրն ոճ անուն վիլեմէ՝ պանչելեօ ամենաքո
Իսահին ազատչայա Իսրայնովին հան-
դերձ՝ ի Հեսաց առապնիայ։

ՅՈՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՀԱՅՈՑ

Ջոր պատմէ հայրն Նիկողայոս ավետիսեցի՝ ի վարս սրբ աբբային գոթիխերեգոսի։ Եւ հայրն աղէքսանդրոս գիտուսլևեան. հատ. ը. ձառ. 24։

Տիկին ոմն աշխուժական և բարեպաշտ, անուն վիլեամ՝ մնաց այրի մինչդեռ մանկամարդ էր. և ունէր զսերա երիս գեղեցիկս և բարեպաշտս։ Վասն սա յետ ժամանակաց՝ հանդերձ դստերօքն յանխտեկեղեցւոյ իրիք ևս ուծացնին նորոգ չինելոյ մատ՝ ի քաղաքն սվեսիոն. ուր գործեր ամենայնք կոյան զմեծամեծ հրաշս։ Եւ անդ խորատուք սրբ աբբային գոթիխերեդոսի հրաժարեալ յաշխարհէ, եմուտ երիւք դստերօքն իւրովք հանդերձ՝ ի վանս կուսանաց. ուր և կային սրբուհիք վարուց իբրև զհրեշտակս երկնայինս։ Որք զինի ամաց ինչ պատահեցաւ, զի վն հարկաւոր հոգալի իրաց ինչ մենաստանին առաքեաց զնա աբբասուհին իւր՝ ի գերմանիա. զի եր կին յոյժ ձարտար՝ խոհեմ, և գիտակ լեզուին գերմանացւոց։ Եւ վերեւ՝ ի Հանապարհ ընկերակցութիք բազմաց հեծելոց. և այլ պատրաստութիքք Հանապարհի, և դրամոց։ Եւ գնաց զա-

ռա-

ուսցինն առ աբբայն գոմիխիրեդոս , և ընկալաւ զօրհնութի՛ն նմա և զնացաւ , գնաւանց նր առնէր և ուսինչ . և ապա եկ ի Ճանապարհ . և գնայինն ընդ անտառ մի անմարդի , որ էր մօտ սահմանացն գերմանիոյ , և ոչ յոյժ հեռի ի վանացն աբբային : Իբր ահա յարձակեցան ի վր նր բազմութի՛ք աւազակաց , և կալան զամենեսին , և կողոպտեցին զոր ինչ ունէին . և կապեցին զնաւա՛ս չարաչար կապանօք , և տարան արկին ի մեծագոյն խուղ մի ի նեղբսագոյն տեղիան անտառին իբր ի բանտի : Ի հայն գվիվեսի Թուղնն ազատ , և ոչ արկին ի բանտ . և այս Թերևս վն այսորիկ եղև , գն տեսին զնա գոլ կրօնաւորուհի ոմն պատաւեալ : Յոկ վիվեսի վշտացեալ յոյժ , հեղղով զաղբիւրս արտասուաց վն կորստեան ընկերաց իւրոց և ընչից , գարձաւ եկն միայնակ առ աբբայն գոմիխիրեդոս , և պատմեաց նմա լալով զպատճառն , որ դիպաւ նմա . և էր կէս օր . յորժամ եկն վիվեսի ի վանս սրբ աբբային : Տեսեալ զնա աբբայն միայնակ և յողբս արտասուաց , հիացաւ յոյժ , և միխիթարեաց զնա պէսպէս բանիւք . և ապա երեր նմա փոքր ինչ կերակուր՝ գն կերիցէ : Նայց նա ասէ . ոչ Համ . ոչ ուտեմ ինչ , և ոչ ըմպեմ մինչև ոչ գտից՝ զոր կորուսի . ապա աղաչեմ զքեզ Հա՛ր , գն եկեսցես ընդ իս , և երթիցուք յերկեղեցին վանացս , և անդ աղաչեսցուք զաստ-

մենաւոր կոյս առաքն խորանի նոր, զի ո-
ղորմեսցի մեզ, և տացէ ինձ գտանել զոր
կորուսի : Ձայն եղև բանն առաքն սրբ
աբբային . և մինն երկոքինն և յարկեղե-
ցին, և առնէին աղօթս առ տիրամայրն նո
կոյսն մինչև ցժամն երեկոյեան՝ ողորմիլ
նոցա : Եւ ահա յանկարծակի լուան, զի
գային դէպ յարկեղեցին բազմութիք մարդ-
կան, որք առնէին զաղաղակ չընդհատս, և
ուրախասիտ : Յայնժամ յարուցեալ յաղօ
թից աբբայն, և վիլեամ, ելին արտաքս յա-
կեղեցւոյն . և տեսին՝ զի էին արք իւրեանց,
որք ընդ առաւօտն արկան ՚ի բանտ յան-
տառին . և ուրախացան անապատիլն ու-
րախութիք ՚ի տեսանելն զնոսա : Ասէ վիլե-
ամ ՚ցհարց ցնա և ասէ, աղաչեմ զձեզ եղ-
բարք՝ պատմեցէք ինձ, թէ ո՞ ազատեաց
զձեզ ՚ի բանտէն, և որպէս եկիք այսր :
Պատասխանի ետուն նմա և ասեն . ոչ գի-
տեմք թէ ո՞ ազատեաց զմեզ, այլ զայս
միայն գիտեմք, զի զկնի իբր ժամու միոյ
յետ կէս աւուրն՝ տեսաք, զի անտեսա-
նելի ինն ձեռօք լուծեալ եղաք ՚ի կապա-
նաց, և ինքնին բացան դրունք բանտին,
յորում էաք : Ասաի յանձն առնելով զմեզ
ոչ և նբ ածածկին, ելաք ՚ի բանտէն և
յանտառէն, և ոչ տեսին զմեզ աւազակքն .
և անցեալք ըստ փոքրիկ հեղեղատս ինչ և
ընդ վայրս դժուարինս և ցեխուտս՝ եկաք
հասաք այսր երջանկաբար : Յորժամ լու-
աւ զայս վիլեամ, ծանեաւ յայտնապէս,

Թէ պայն էր աքանչելիք և չնորհ իմն մեծ՝
եղեալ առնա յայ և յամենանոր մօրէն նր ։
Եւ եմուտ նոյնժամայն ընդ
այնոսիկ վերատին յեկեղեցին . և գնաց-
եալ առաջի խորանի տիրամօր նր կու-
սին , մատուցանէին զանբաւ գոհութիւն
նմա ։ Ապա աբբայն գոտեմարտս տա-
րաւ զնա ի հիւրանոցն , և կերակրեաց
զնա , վնգղն նօթիք էին յանպեակ երեկոյեն
մինչև ցժամն ցայն . և ապա էարկ նոցա
անկողինս , և հանգոյց զնա մեծաւ ու-
րախութիւն ։ Եւ ընդ առաւօտն երկրոր-
դի աւուրն տեսեալ աբբայն , թէ ամ-
ենչ նոցա յափշտակեալ կայր յաւազա-
կաց , եւ լինքն միայնակ յերևիլ , և գը-
նաց յանտառն առ՝ի գտանել զաւազակսն
զայնոսիկ , զի թերևս կարասցէ թափել
ինչ՝ի նոցանէ յերացն յայնցանէ յափըշ-
տակելոց ։ Եւ իբրև եմուտ յանտառն , և
գնաց փոքր մի՝ի ներքս , տեսս , զի կային
անդ աւազակքն , և առնէին ուրախու-
թիւն՝ի վր իրացն յափշտակելոց ։ Եւ
յանդիմանեաց զնա խստագոյն բանիւք ,
և յորդորեաց հատուցանել նր կնոջն վի-
վեսեայ , զոր ինչ յափշտակեալն էին՝ի
նմանէ . ապա թէ ոչ՝ ասէ , չարաչար պա-
տուհասեալ խորտակէ զձեզ ամ ։ Ոչ
աւազակքն փոխանակ պատկառելոյ՝ի
նմանէ , և փոխանակ զարհուրելոյ՝ի պա-
տուհասէն , զոր սպառնայր նց այրն այ,
բարկացան յոյժ , և լրբագոյնս պատաս-

խա-

խանեցին նմա. և գնացին ՚ի բանտն առ ՚ի սպանանել՝ զորս արկին յանցեալ առ նմին ՚ի նմին: Այլ իբրև ժամանեցին ՚ի բանտն, և գտին բաց զդրունս նր, և զոչ ոք տեսին լինիլ անդ, հիացան յոյժ, և ծաղեան զսքանչելին ՚ի նմա. և գարձան եկին առ աթոռսն այլ կերպարանօք և բանիւք. վնդի խոնարհեալ էր, և ՚ի զղջումն եկեալ էր, խընդրեցին նախ զՅովսէթ ՚ի նմանէ. և ապա գարձուցին և եառնն նմա զնմ, զոր ինչ յափշտակեալն էին. յո վերին վարս, զդրամն, զբեռնսն, և զայլն ամ՝ Գարձաւ աթոռսն ՚ի մենաստանն աւետարանն, զոր բերեր յաւազակաց, և եւս վեհ վեհեալ և արանց նր: Ամք ուրախացեալք մնին վերսին յեկեղեցին. և մատուցին զանբաւ գոհութիւս ՚ի նմա և ամենանք մեր նորա: Նա ապա վիվեան բազում՝ շնորհակալութիւս արարեալ սնդ աթոռսն, եղ վերսին ՚ի Ճանապարհ ընդ ընկերաց իւրոց. և եկան երջանկաբար ՚ի գեղ մանիա:

Վ

Ասցուք և մեք ի տիկնոջէս յայսմանէ դիմել ի նեղութեանս մերում առ միջնորդութի ամենաբարեսիրն. վասն ոչինչ ձախորդուի վտանգնել կարէ զերմեռանդն առ նա. զի ի նմա գտանի դեղ ամ վըշտաց և տրտմութեան: Վասն զի եթէ նա՝ մինչ կենդանին էր ի վէր երկրի, միայն տեսանելովն զկարիս այլոց՝ օգնեաց նոցա առանց աղաչեցեալ լինելոյ ի նոցանէ. ոչ յայտ է ի կանայ գալիլիացւոց, ուք ի հարսանիսն տեսանելով թէ չունին գինի, եղև միջնորդ առ քն տալ նոցա գինի. և քն վն բարեխօսութեանն փոխարկեաց զջուրն ի գինի, ապա որչափ այժմ հոգայ ընդ զկարիս ձմարիտ ջերմեռանդից իւրոց. ոչք աղաղակեն առ նա, և փութայ և հոգայ փրկել զնոսա յամ ձախորդութենէ և ի վշտաց: Ա՛ն այսորիկ յամ վիշտս և ի կարիս մեր դիմեսցուք առնա, ոչգի գոյութ զօգնուինն:

Լին ոմն ապանչելեօք ամենասք էուսին Բծշչեաչ'ե
հրաչեծ ախոչեն, ապացաս չընճանալե
նմա գեղեցկուհե։

ՆՐԱՇՈՒ ՃԱԼԼ։

Ջոր պատմե հայրն փիլոպատոս լաբեան 'ի գլուխ իւր։
Եւ հայրն գառլոս բովիեան. հատ. Ե. օրինակ. 31։

Յաշխարհին գաղղիոյ 'ի փոքրիկ գիւղաքաղաքն դղեկի միում կոչեցեալ տորմանս, ի եկեղեցի մի ամենասքանչ կուսին. յորում կայ պատկեր ինչ նորա այնչափ գեղեցիկ և չնորհալի, մինչև ասի 'ի բազմաց, Թէ չիք նմանն նմա 'ի վերս երկրի։ Ալբ և առնէ ամենասքանչ կոյսն մինչև յայսօր զբազումս չնորհս աքանչելեաց՝ առ նա հաւատացեալ դիմողաց. վասն այնր և անհամար ժողովուրդք գան անդր առ նա 'ի հեռաւոր տեղեաց։ Ի 1134. ամին 'ի դղեակին յայն և շուրջ զնովաւ հրաչեծ ախտն. որով փտեալ լինէին մարմինք քննակչացն. և բազումք 'ի նոցանէ մեռանէին։ Եւ 'ի մէջ այլոց հաւրաւ այնու ախտիւ կին ոմն 'ի նոյն դղեկէ կամ գեղջէ, կին բարեպաշտ և յոյժ ջերմեռանդ առ սիրամայր տէր կոյսն։ Եւ այնչափ զօրացաւ ախտն 'ի նմա, մինչև խանգարեցան կերպարանք նր, և լցան

Լե խղխայե-

խղճայնեալ և զարշահոտ վիրօք ծնօտք, աչք, ունգունք, շրթունք և բամբակ գեմք նը, և ոչ լինէր ձանաչեալ։ Աստի այր նօրա և որդիքն և գաւերքն առեալ տարան զնա առ հրաշագործ տիրամայրն 'ի վերոյասացեալ եկեղեցին, և խնդրեին 'ի նմանէ զբժշկութիւն ողորմելի մօր իւրեանց։ Օ նոյն խնդրեին նաև հաւատաւոր կուսանք, որք ունէին առ եկեղեցեաւն զմենաստան։ Ա.րդ՝ քանզի յամեցոյց ամենաձք կոյսն աւուրս երեքտասան՝ տալ նմա զբժշկուն, սկսաւ կինն տրտնջել զնմանէ, և ասէ. ո՞ր իրաւունք են այս ոմ աչք կոյս ձաձանչին, զի միշտ առնես քարիս, և տաս բժշկութիւն օտարաց և 'ի հեռաւոր տեղեաց առ քեզ եկելոց. իսկ ինձ, որ 'ի ծխոց ժողովրդեան եկեղեցւոյ քոյ եմ, և իբր ընտանի քո, զի միշտ այսր գամ աղօթել և տեսանել զպատարագ, ոչ կաս միա առնել բարիս. ո՛չ են այս իրաւունք, ո՛չ։ Օ այս ասացեալ սկսաւ լալ դառն արտասուօք, և հեկեկալ 'ի ձայն բարձր. մինչև շարժեր և զայլս 'ի ցաւակցութիւն։ Ա.ւ ապա իբր խռովեալ ընդ ամենաձք կուսին՝ եւ արտաքս չկեղեցւոյն, և գնաց. և ըստ երեկս իջեւանեցաւ 'ի տան հիւրասէր շինականի միոյ։ Ա.ւ ահա 'ի գիշերին յայնմիկ երևեցաւ նմ անդ ամենաձք կոյսն առաւել գեղեցիկ՝ քան զոր կայր նկարեալ 'ի յայն հրաշագործ պատկերին իւրում. և նախ յանդիմանեաց զնա քաղցր

քանիւք, և ասէ. վն ՚ի՛ր ոչ եղեր երկայ-
նամիտ դու՛ստր իմ. այլ յուսահատեալ
մեկնեցար յեկեղեցւոյն իմմէ արտանձելով.
և ապա ասէ ցնա. այլ արի կայ ՚ի վեր:
Նա զայս առացեալ՝ կալաւ զձեռանէ նո՛ր,
և կանգնեաց ՚ի վե՛ր ոտիցն. և յետոյ ա-
մենամբ ձեռօք իւրովք չօշափելով զբուխն
դակ դեմնն, և զտեղիս վիրացն, բժշկեաց
զնա բոլորովին. և անկան իբրև զկեղև-
անք շարաւալի խոցք վիրաց նո՛ր: Նա զի
պայծառատեսլս գործեսցէ զնորհ աքան-
չելեաց իւրոց, ոչ միայն բժշկեաց զնա ՚ի
վիրացն, այլև տպաւորեաց ՚ի դէմն նո՛ր
զհրաշալի իմն գեղեցկու՛թի յար և նմանն ա-
մենևին գեղեցկութե՛ պատկերին իւրոյ.
որ կայր ՚ի խորանի եկեղեցւոյն. և ապա
օրհնեաց զնա, և եղև անեղևոյթ: Աթա-
ւաղ կինն ՚ի քնոյն, իբրև չօշափեաց ձե-
ռօքն զդէմն իւր, և ետես զայն բժշկեալ,
սկսաւ ՚ի ձայն բարձր աղաղակել, և գո-
հանալ զնո՛նէ և զամենանա՛ւ մօրէն նո՛ր:
Նա լուեալ զձայն նորա՝ որոց ՚ի տանն էին,
ընդ ա՛ցան ՚ի ներքս, և գտեալ զնա բոլո-
րովին բժշկեալ, հիացան յոյժ. բայց իբ-
րև տեսին զգեղեցկահրաշ դէմն երեսաց
նորա, ասեն, ո՛վ մեծի հրաշիւո՛ ներգոր-
ծելոյ այսպիսի զարմանահրաշ գեղեցկու-
թի՛ դիմաց: Նա զի առաւօտն կինն, և
ոչք կային ՚ի տանն՝ գնացին յեկեղեցին
ամենանա՛ւք կուսին, և մատուցանէին զան-
բաւ գոհութի՛ս նմ և ամենանա՛ւ մօրն

զնոյն արարչին նաև հաւատասուր կուսանք
մեհնաստանի այնր եկեղեցւոյ : Լսակ ի հրա-
տարակել հրաշիցն , ահա գունդագունդ
գային անդր ժողովուրդք յամ տեղեաց .
և ամենեքեան հիացեալ ապուշ մնային ի
տեսանելն զհրաշալի և զսննման գեղեց-
կութիւն կնոջն . և ասէին . եթէ զայսպի-
սի հրաշալի գեղեցկութիւն տպաւորեաց ի
սմա ամենայնք կոյսն , ապա օրչափ գեղե-
ցիկ իցէ ինքն : Լսակ կինն առ ի հնարհա-
կատութիւն երախտեաց ամենայնք կուսին
նոքիբեաց զանձն ի ծառայուն նմա յամեմ
եկեղեցւոջ մինչև ցօր մահուն իւրոյ . և
ապա հանգեաւ խաղաղութիւն ի քն . և
անդ թաղեցաւ :

Պատմագ :

Յայսմանէ պատմուճէս զայս ունիմք ու-
սանիլ , թէ յորժամ խնդրեմք զինն յայլ ,
ոչ պարտիմք վաղվաղել . այլ համբերու-
թիւն ակնունիլ հնարհաց և ողորմութեն նո-
ցին : Վասնզի եթէ ինքն ածէ համբերէ
երկայնմտութիւն առ ի ողորմիլ մեզ , ոչ
ասի եթայ . Ը. 18. ապա օրչափ արժան
է մեզ ունիլ զհամբերութիւն առ ի ընդու-
նիլ զողորմութիւն և զհնարհս նր . և այս է ,
զոր ասէ մարգարէն . սաղմ . ԽԷ . 14 .
Համբեր տն , և քաջալերեսցի սիրտ քո ,
և համբեր տն : Այս մարգարէն ամբակում
ասէ . Այսոյ ընդ անագանեցոյդ , համբեր նմա .

ղէ որ գալոցն է , եկէսցէ , և ոչ անագանէսցէ ։
առձ · ՃԻ · 3 ։ Եւ առաքեալն ասէ · Պէտ
է ՅԵՂ համբերութիւնէ , զի կամս ՅԱՍ առնիցէք , հաս
ՑԻՍ առիքնացն ։

Պատանի ոմն սիրով ամենայն հոսանէն հրեշտակաբե
նաս ՚ի յամառանոնալոց · քայց չէպոյ էբրև
սրբչացաս ՚ի խոսպանչէն , յանդէր
մանչալ եղև ՚ի նոյն ամե
նայն հոսանէն ։

ՆԻՒՏ · ՃԺԻ ։

Ջոր պատմէ հայրն սիղմանոս կամաղդուլեցին ՚ի ե ·
դիսս հրաչից ՅԵ կուսին · հրաշք · 37 ։ Ջորմէ զրի
և ՚ի բուբասատանն օրինակաց ։

Ոմանք ՚ի կղերիկոս պատանեաց՝ յաւուր միում խաղային գնատակ ՚ի հրապարա կի դրան եկեղեցւոյ իրիք · և ոմն ՚ի նոցանէ ունէր ՚ի մատին իւրում զմատա նի մի , զոր տուեալ էր նմա աղջիկ ոմն ՚ի նշան սիրոյ ։ Այս առ ՚ի ոչ եղծանիլ մա տանեցն եմուտ յեկեղեցին , զի դիպէ անդ յապահով տեղւոջ միում · և զկնի վճար մանն խաղալոյն , առեալ անտի ։ Ընդ՝ իբրև մեծեցաւ առաջի խորանին ՅԵ տիրամօրն , յորում կայր կանգնեալ արձանեալ պե ղեցիկ պատկեր մի նորին , և հայեցաւ ՚ի նա , հարաւ սիրով ամենայնքն կուսին · և

՚ի

'ի ծունկս իջեալ վաղվաղակի առաջինն ,
ողջոյն եւս նմա մեծաւ ջերմեռանդութ-
եւ ասէ . Ո՛վ սրբազան գեղեցիկ եւս յոյժ
կոյս ամենամաքուր քան զայն աղջիկ՝ որ եւս
ինձ զայս մատանի։ Ասաւ ահա հրաժարիմ
'ի սիրոյ նէր , եւ զքեզ կամիմ սիրել , եւ քեզ
ծառայել յայսմհետե մինչ ամենօրհ -
նեալ . քայլ խնդրեմ 'ի քէն , զի եւ դու
հաձիցիս սիրել զիս ։ Ոյս ասացեալ՝
յոտն եկաց , եւ եդ զմատանին 'ի միւսմն
'ի մատանց ամենաներ կուսին , զոր քան
զայլսն ունէր վերամբարձեալ ։ Եւ ահա
երեւեցան անդ աքանչելիքն ամենաներ
կուսին . զի 'ի նշան թէ հաձեցաւ ընդ-
խոստումն նէր , եւ ընկալաւ զայն , խոկոյն
ժողովեալ զայն մատն իւր՝ խփեաց ընդ-
այլ մատունսն ։ Հիացաւ յոյժ պատանին
ըզ աքանչելիսն , որ եղեւ . և եղ վաղվաղա-
կի արտաքս , և կոչեաց զընկերսն իւր 'ի
զննին աքանչելեացն . և պատմեաց նոցա զոր
ինչ արարն , և զոր խոստացան ամենաներ
կուսին . և թէ արդէս ընկալաւ զխոս-
տումն նէր ամենաներ կոյսն ։ Եւ ահա հրա-
տարակեցաւ աքանչելիքն ընդ քաղաքն ամ.
և ամենեքեան , որք տեսանէին , և լսէին զայն
աքանչելիսն , յորդորէին զպատանին հրա-
ժարիլ յաշխարհէ , և լինիլ կրօնաւոր ,
ոմանք կարօղ լինիլսի կատարել զխոստումն
իւր ։ Նոքա պատանին յապաղէր և դժուա-
րեր առնել զայն . և այսու փոքր փոքր հո-
վացաւ 'ի սիրոյ ամենաներ կուսին . և եթ

վերստին նշան աղջկանն, և կամեցաւ ա-
մուսնանալ ընդ նմա. և կարգեցաւ առ-
նել զհարսնիսն: Այլ ահա յաւուրն յորում
պսակելոց էր ընդ աղջկանն, երևեցաւ նմա
ամենայնք կոյսն վերհասեալ կերպարանօք.
և սկսաւ նախ յորդորել զնա քաղցր բա-
նիւք, զի կատարեսցէ զխոստումն իւր՝
զոր խոստացաւ նմա. և ապա յանդիման-
եաց զնա, և սպառնացաւ չարաչար պա-
տուհասել զնա, եթէ ոչ կատարեսցէ
զխոստումն իւր: Զարհուրեցաւ յոյժ պա-
տանին՝ի սպառնալեաց ամենայնք կուսին.
և հարաւ՝ի զեղջ և յարտասուս, և խընդ-
րեաց՝ի նմանէ զթողուլթիւն. և խոստա-
ցաւ կատարել զոսխտ իւր. և անդէն
վաղվաղակի անհրևոյթ եղև ընդ նմա:
Ապա հրաժարեալ պատանին յաղջկա-
նէն յայնմանէ, և յաշխարհն՝ գնաց ե-
մուտ՝ի մենաստան մի կրօնաւորաց. և
եղև անդ կրօնաւոր ընտիր և կատար-
եալ: Այլ անդ մինչև ցօր մահուն իւրոյ
ծառայեաց նմա և ամենայնք մնր նորա
սիրելոյն իւրոյ՝ ամենայն սրբութիւք հոգ-
ւոյ և մարմնոյ:

Վարդ:

Պոռաց։

Ասացուք և մեք յայսմանէ պատանուոյ հնազանդիլ փութալով կոչմանն այլ. այլ բազում աղաչեցուածեց, որով բազում անգամ կոչէ զմեզ ածէ ի բարին, այլ կամ ի յապաշխարութեն, և կամ ի բարեգործութեն լինել. ոմն և մարգարէն ասէ. Զայն ան ան այլոյ հնազանդեսցուք, զի բարի լինիցի մեզ. երեմ. խբ. 6։ Իսկ թէ առումնգանեալ ոչ հնազանդեսցուք, պատահին մեզ ամ չարիք, այլ պատապարտութեն հոգւոյ և մարմնոյ. ոմն ասէ առաքեալն. Զան հնազանդուածք եմուք մահ յաշխարհ, այլ մահն յաւիտենական կորուստեան։ Ասաի որ և իսկ բարի խորհրդոյ՝ զրօք ածէ սերմանեն ի միտս մեր, լուիցուք. զի մի գուցէ զանց առնելով զմիոմն, այն եղիցի մեզ պատճառ յաւիտենական կորստեան։

Ի թշնէեաց ամենաւեր կոյան պէշխանութէն ոմն ի մա-
հաբեր հիւանդութենէ էր մէջ ։

ՆՐԲ. ՐՈ. ՃԻԹ։

*Ջոր պատմեն հայրն լուդովիկոս գրանատայ , և վո-
նիֆակիոս ի գերս իւրեանց ։ Եւ հայրն գաղղոս բո-
վեան ։ հատոր ։ Ը ։ օրինակ ։ 31 ։*

Կատարինէ տայիդեան լուսիտանիացին՝ մեծ իշխանուհին վիլլավերդեայ , կին բարեպաշտ և խնաստուն , էր յոյժ ջեր-
մեռանդ առ ամենանեը կոյս ածածինն անդադրին ի մանկութէ իւրմէ ։ Այս մինչ դեռ աղջիկն էր ի յարբունս չորեքտա-
սան ամաց՝ հիւանդացաւ երկարատեւ , դժնեայ , և անսովոր հիւանդութեբ լինի . որ զնա հանապազ ուժգնին ընդոստուցա-
նէը յանկողնոյն . մինչև շարժել զտե-
սոլն ի գուէթ , և ի տակուսին ։ Նա և-
կաց նա յայս տանջանս՝ ամիսս չորս ։ Որ՝ ի զօրանալ այսր ախտի , և ի յոչ գտա-
նել զդեղ և զդարման ի բժշկաց՝ կհաս ի վախձան կենացն . և լայնն ամենեքեան ի վէր նէր , և պատրաստէին զպատանան , և զայլ պիտոյս թաղման նէր ։ Այլ ա-
ռաւել քան զայլսն լայր և մորմնքէր ի վէր նէր անուսիչն նորին , որ էր կին յոյժ բարեպաշտ , և ածասէր ։ Որպ այս կին զօրացեալ Հաւատով, գնայ եկեղեցին ու-

քամօր ՝ոբ կուսին . և անդ աղաչէր զնա
դառն արտասուօք՝ տալ բժշկութեի աղջ-
կանն , որով և ինքն կարիցէ ապրիլ յաղ-
քատութեէ իւրում կենօք նր : Ոչաւ ա-
դաչանաց նորա առնաւոք կոյսն , և պար-
գևեաց նմա , զի ոչ միայն չմեռաւ աղջիկն ,
այլ և սկսաւ յանկարծակի դառնալ յա-
ռողջութի անդր . բայց բոլորովին ոչ
բժշկեցաւ . այլ մնաց յանկողնի այլևս ա-
միս հինգ՝ ըմբռնեալ յանդամալուծու-
թէ ձախոյ կողմանն . դողդոջելով ահեակ
բազկին այնչափ ուժգին , մինչև դողա-
ցուցանէր զձեռս , և զբազուկս այնոցիկ ,
օրք ջանային պինա ունել զնա : Ոյս
յուսահատեալ կատարինէ ՝ի մարդկային
նպաստից , և տեսեալ՝ թէ երթեմն վե ա-
ղաչանաց մնուցչին իւրոյ ոչ մեռաւ , այլ
ընկալաւ զկեանս իբր զնոր՝ յամենաւոր
կուսէն , եւ տանիլ զինքն պատգարա-
կօք յեկեղեցին տիրամօր ՝ոբ կուսին կա-
ռուցելոյ անդ ՝ի դղեկին վիլլավերդեայ .
յորում ժողովեալ կայր յայնմ աւուր նաև
քաղաքն ամ , զի էր օր գլխաւոր տօնի
նրին : Ոչ անդ առաջի խորանի տիրա-
մօր ՝ոբ կուսին անկեալ ՝ի վե երեսաց՝ ՝ի
մէջ պատգարակին , սկսաւ դառն ար-
տասուօք և լի հաւատով խնդրել զբժշկ-
ութի անտանելի հիւանդութե իւրոյ ,
և ասէ . Ով տիրամայր ՝ոբ կոյս ՝ածածկին
Թագուհի երկնի և երկրի , խնդրեմ ՝ի
քէն , զի ՝ի պատիւ և ՝ի փառս քո տա-

ցես ինձ բժշկութի՛ւն յանատանելի ցաւոցս, որով և այլք յորդորեսցին ի սէր և ի ծառայութի՛ւն քո. և ես ևս անարժան աղաչեմն քո առաւել հաստատեցայց ի սէր քո: Այդ՝ երբեմն ազատ զայս աղերս մնդղծանոյց, և դեռ բանքն ի բերանն էին, առժամայն բժշկեցաւ կատարելապէս ի հիւանդութե՛ն իւրմէ. և զօրացեալ զօրութի՛ւն մարմնոյն՝ առաւել քան զոր յառաջ ջանեն ունէր, յարեաւ եղ արտաքս ի պատգարակէն, և չեմ առեալ անդ յեկեղեցւոյն՝ ընծայելոյ և գնալոյ առ քահանայապետն իւր՝ որք էին անդ: Օ այս տեսեալ ժողովրդոյն, սկսան ի ձայն բարձր ազաղակել և ասել. Հրաշք է, հրաշք է: Այդ այս քարքառ ընթացան ամ միայնակեացք, որք կային ի գաւին և ի մերնատունին. և տեսեալ զսքանչելիսն այ՝ զարմացան. և ամենեքեան ի ծունկս իջեալ, երգեցին զերգն. Օ տէր աճ գովաբանեմ: Այս ապա յերկրորդումն աւուր ի հնարհալաւութի՛ն գնայ էլին ի հանդիսաւոր թափօր անդ ի յեկեղեցւոյն և շուրջ գնացաւ. ընդ որս էր և կատարինէ իշխանուհին. որ առաւել քան զամենեսին ընթանայր քաջութի՛ւն ի թափօրին նորոգ զօրութի՛ն, զոր ընկալեալն էր յամենանաթ կուսէն: Այս ոչ այսչափ միայն, այլև յայնմհետէ գնամ աճուրս կենաց իւրոց ի ծունկս իջեալ առանց յենլոյ ի յենարան ինչ՝ յառաջագոյ դրեթէ մինչև ցօր հասա-

սարակ կայր ի նմին եկեղեցւոջ յաջոլթս առ նա, և առ ամենառն մայրն նր։ Այլև առ ի արժանապէս զոհանալ զնոսա և զնոքս մօրէն նր, յամենայնի ի տարեդարձի աւուրն յորում ընկալաւ զայս չնորհս սքանչելեայս, պահեր ընտանեաքն հանդերձ ոճնս իբր զատկի՝ հրաժարեալ ամենեցունն ի ծառայական գործոց, և պարապելով ի գոհութիւնս նր։ Ուստի քաղցր հիւանդք և տաւադարք յորդորեալք ի մեծահրաշ սքանչելեայս ասոի, դիմեին առ ամենառնաքն կոյսն ի նոյն եկեղեցի. և ընդունելին բուռ հաւատոյ իւրեանց չնորհս պեղպեզ բժշկութեանց. որով և եկեղեցին այն եղև մինչև յայսօր ուխտատեղի հաւատացելոց։

Պոռաղ։

Ասացուք և մեք յիշատակութեան յայսմանէ հանապազ զոհանալ զնոսա, յորժամ ընդունիմք զաւարերարութենի իմն հոգևոր, կամ մարմնաւոր։ Այլ զի յամենայն աւուր ընդունիմք ի նոսանէ զչնորհս իմն. քանզի կամ մեզանէմք, և ոչ ըստ մեզայ մերոց հատուցանէ, և կամ տայ զյաջողութենի գործոց մերոց հոգեկանաց և մարմնականաց. վն այսորիկ պատշաճ հանապազ գոհանալ զնոսայ. ոմն ասէ մարգարէն. ( )րհնեցէք զՔր յամ ծամ։ և թէ. ( )րհնեա անձն իմ զՔր. և ի մոռանալ զամ պա-

նութ։ Ալ՝ նշանաւորութենին՝ ոմն ա-

սէ սենեքայ . է կարագոյն չան կոչ հայոցա-
նելն ըստ երախտեաց . չանչի գայ օր , յորում հնար
է հայոցանել . նոյ որ մոռացեալ է , ոչ երբէք
կարէ լինիլ շնորհակալ :

Օ երջոյց ամենաբէ էոյան գաբբայ ոմն էրօնատո-
բօչն հանդերձ ՚ի յընկղմանէ :

ՀԱՏ. ՃԻ.

Ջոր պատմէ վինկենտիոս ՚ի ը. գիրս խուր, կոչեցեալ՝ հայելի պատմուճ : Եւ հայոն սիրվանոս կամալգու-
լեցին ՚ի ՟ . գիրս հրաչից որ կոսկին . հրաչք . 32 :

Ա տեալ երբեմն աբբայ ոմն քէմ կրօ-
նաւորաց իւրոյք ՚ի նաւ , յորում էին և այլ բազմութիք աշխարհականաց՝ գնայր ՚ի քրիտանիա , յո է յինկլիզեռա : Եւ մինչ գառան ՚ի մէջ մեծի ծովուն քրիստո-
նայոց , յարեաւ մրրիկ մեծ . և նաւն ալեկոծեալ աւուրս երկուս զտիւ և զգի-
շեր , մերձ էր յընկղմիլ : Յայնժամ ա-
մենեքին՝ որք ՚ի նաւին էին, յուսահատ-
եալք ՚ի կենաց՝ սկսան ՚ի ձայն ողորմ ա-
ղաղակել առ ՝որ փրկել զնո ՚ի մահուանէ . և կարդային յօգնուլ իւրեանց ոմն զքէն նիկողայոս . ոմն զքէն անդրեաս , և այլք զայլ սքս , որոց էին ջերմեռանդք . բայց ոչ դադարէր մրրիկ ալեկոծուլեն . այլ երթալով երթայր և զօրանայր : Յայն-
ժամ

ժամ աբբայն՝ որ յայն երկու աւուրսն
ոչինչ էր ձաշակեալ բայ ՚ի միոյ և երե-
խանձորոյ , և վշտագնեալ ՚ի խառնուրդէ
ծովուն՝ կայր ՚ի տագնապի մահուան , և
հազիւ հազ հնչել կարէր , ասէ ցամենե-
սին՝ որք ՚ի նաւին էին . տեսանեմ երկ-
բարք , զի ամենեքին դուք կոչեք յօգ-
նութիւն ձեզ անընդհատ յայս երկուս ա-
ւուրս՝ զաքեան ՚ով , և լաւ առնէք . այլ
զոչ ոք տեսի ՚ի ձէնջ կոչել յօգնուն զտի-
րամայրն նոր կոյս ածածինն , որ է թագուհի
երկնի և երկրի , և իշխան ծովու , և
առաւել կարօղ քան զամ սքեա . ապա ե-
կայք սիրելիք , զի և մեզ լի հաւատով ՚ի
յօգնութիւն : Այս ամենեցուն հաւանեալ
բանիւ նոր , նոյնժամայն ՚ի ծունկս իջ-
եալ՝ սկսան ՚ի ձայն ողբոյ՝ արտասուօք
հանդերձ կոչել յօգնուն զնոր կոյս ածա-
ծինն : Այս մինչ աբբայն և կրօնաւորք
իւր երգէին լալով նաև զայն երգ աղո-
թից , որ ասէ . Այրջանիկ ես կոյս Տարեամ ,
յորմէ ծագեաց մեզ արեգակն արդարութեան՝ Աստ մեր .
Բաբելացւոցն վասն ծուղակի կրակին . և այլն .
ահա մինչդեռ բանքն ՚ի բերան նոր էին ,
երևեցաւ ՚ի ծագ ուղղաձիգ սեան նա-
ւուն ծագիլ լոյս մեծ իբրև զմեծամեծ
կերանաց ՚ի միասին լուսելոյ , որ Հալա-
ծեալ զնաւաւր աղջամղջին փիշերին՝ ելից
զամենեսին անձառելի պայծառութիւնք .
և նոյնժամայն դադարեաց ևս ալեկո-

ծու-

ծուխն ծովուն, և եղև խաղաղութիւն մեծ՝ չնորհօք տիրամօր նոր կուսին։ Այս ասպա՝ ի լուսանալ աւուրն, հասին ժամանեցին յաղողութիւն՝ ի նաւահանգիստն, յոր դիմէին երթալ. և ելեալ՝ ի նաւէն՝ ի ցամաք, մատուցանէին զանբաւ գոհութիւնս ամէն և աւետաւոր մօր նոր։

Պատուէր։

Անդրոյն ալէկոծելոցս այսոցիկ կամք և մեք հանապազ՝ ի հոգևոր ալէկոծութեն աշխարհիս՝ ըստ մարգարէին դաւթի, որ ասէ. Իջեալ՝ ի վէրս պաղաբեղինն կիս, և ծանանեցին ինձ երկուանք մահու։ Այնպէս անդադար ալէկոծեալ վշտանամք կամ՝ ի հեշտալեայ մարմնոյ, կամ՝ ի հաղթիչ սատանայէ, և կամ՝ ի չար օրինակաց աշխարհի. որովք մերձենամք միշտ ընկղմիլ՝ ի ծովն դժոխոց։ Այլ որպէս նոր առաքեալն պետրոս յորժամ սկսաւ ընկղմիլ, աղաղակեաց առ քն. Տէր էըէկեա կիս, զի կորնչիմ ահասաստիկ. և ձգեալ քն զձեռն իւր՝ փրկեաց զնա, այսպէս և մեք նման նմին, և նման ալէկոծելոցս այսոցիկ՝ յորժամ ալէկոծեալ վշտանամք՝ ի մարմնոյ, ՝ի սատանայէ և չաշխարհէ, աղաղակեացուք սրտի մտօք առ տիրամայր աւուրք կոյսն փրկել զմեզ՝ ի չալեաց նոցին. և նա անվրէպ փրկէ զմեզ՝ ի նոցին ալէկոծութենէ և՝ ի դժոխոց. և ժամանեցուցեալ հաստատ-

նէ

նէ՝ ի նաւահանգիստն արքայութեն երկ-
նից : Որում արժանի արասցէ զմեզ , և
զամ ընթերցօղս մատենիս՝ ինքն
ամէնողորմն Աստ միշնոր-
դութիւբ մօր իւրոյ
նբ աստուածնին .
Ամէն :

ՎԱԽՃԱՆ ՄԱՏՏԵՈՍԻ

ՅԵՆԿ ՏՐԵՐԻՑ

Տէրամօր սէ Հաշտեցնէն ։

Ո՛ Երմեռանդութենն՝ որ առ նբ ա-
նունն ամենօրհնեալ նբ յաճախնէին ,
պատուհեալ եղև հինգ հրաշալի վար-
դիւք ։ Նրպղ. Ի. 1 ։

Ի յայտ եկեն խաբէութիւն դիւթին ՚ի
յասելէն հինգ միոյ՝ զողջոյն քեզ մա-
րիամ ։ Նր. Ի. 7 ։

Ո՛ղջոյկ ումն ասելով զողջոյն քեզ մարիամ ,
ազատեցաւ ՚ի ձեռաց դիւթին , որ զնա
կորուսանել կամէր ։ Նր. Գ. 12 ։

Իշխան ումն ամբարիշտ միջնորդութ վար-
դարանի ամենանբ կուսին դարձաւ ՚ի
մեզայն , և փրկեցաւ ։ Նր. Գ. 16 ։

Պռոնիկ կին ումն ասելով զվարդարան ա-
մենանբ կուսին , դարձաւ ՚ի չար ձա-
նապարհէ իւրոց ։ Նր. Ի. 21 ։

Իշխան ումն ամբարիշտ ասելով զվարդա-
րան ամենանբ կուսին , եգիտ բաղում
ընորհս ՚ի նմանէ , և փրկեցաւ ՚ի բա-
զում վշաց ։ Նր. Օ. 27 ։

Պատանի ումն ասելով զվարդարան ամե-
նանբ կուսին՝ եկն յուղղութիւն ՚ի մո-
ւէկան վարուց իւրոց . և փոխեցաւ յար-
քայութիւնն երկնից ՚ի նոյն ամենանբ
կուսէն ։ Նր. Ի. 31 ։

Օ՛ ընծոյ ումն դատապարտեալ առ ՚ի մահ ,

Ես վէր-

զերծաւ յայնմանէ, ասելով զվարդապետն
ամենայնիւ կուսին : Ար. Ի. 38.

Անչնորդութիւն վարդապետին ամենայնիւ կու-
սին զերծաւ երիտասարդ ոմն ի մահ-
ուանէ : Ար. Ի. 42.

Ամենայնիւ ածածխինն ի ձեռն ուրուն կու-
սի միջնորդութիւն նա վարդապետին ի-
ոյ եւս վնորդութեն կարդի միոյ կու-
սանայ : Ար. Ի. 48.

Երեք քոյր զգեցուցին խորհրդաբար զնո
կոյսն մարիամ. ևնա և զգեցոյց զնա յա-
ւուր մահուանն նոյ : Ար. Ի. 53.

Տիկին ոմն անկեալ ի մեծամեծ ձախարդու-
թիւն եդիտ զօգնուն յամենայնիւ կուսէն
զաբմնահրաշ կերպիւ : Ար. Ի. 59.

Տեսան ելանել վարդք ի բերանոյ կրօ-
նաւորի միոյ ի յասելն զվարդապան ա-
մենայնիւ կուսին : Ար. Ի. 62.

Ընդունեաց ամենայնիւ կոյսն ի նենգու-
թենէ դիւին զիշխան ոմն կոչեցեալ Թով-
մաս : Ար. Ի. 68.

Պահեաց ամենայնիւ կոյսն ի հրակիզմա-
նէ զմանուկն ուրուն աղքատ ջերմե-
ռանդի խրոյ : Ար. Ի. 73.

Կին ոմն մեղաւոր եկն յապաշխարուն, ասե-
լով յամենայնի աւուր առ ամենայնիւ կոյսն
զպղծոյն քեզ մարիամն : Ար. Ի. 76.

Վահանայ ոմն առեալ ի ձեռս զընդերս
իւր զհանեալն ի քարքարոտայ, գնայ
մինչև ի նը առն ածամոր նը կուսին, և
անդ մեռաւ արբաքար : Ար. Ի. 82.

Ա. յր ոմն աղքատ սքանչելեօք ամենայն
կուսին եգիտ զնպաստաւորուն աղքա-
տուն իւրոյ՝և գտեր այն։ Եր. ՀՀ. 89։
Իշխան ոմն կրկին սքանչելեօք ամենայն
կուսին բժշկեցաւ ի մահաբեր վիրաց
իւրոց։ Եր. ՀՀՈ. 93։
Նդոմնդոս եպիսկոպոսն սքանչելեօք ա-
մենայնք կուսին երկիցս զերծաւ ի ձե-
ռաց հերետիկոսաց։ Եր. Ի. 97։
Նորոտ ոմն սքանչելեօք ամենայն կուսին
սրբեցաւ ի բորոտութենէն. և ապա վն
ասէրախտութեան իւրոյ պատժեցաւ։
Եր. ԻԲ. 102։
Պատուհասեալ պատժեցան յամենայնէ կու-
սէն քրիստ ի զօրաց դքսի միոյ. որք կա-
մէին կողոպտել զգանձս նր տան նր,
որ ի լաւրետոն։ Եր. ԻԳ. 107։
Ալին ոմն պունկիկ յորժամ դաշտարեալ ի
մեղացն՝ զնայր յուխտ ամենայնք կուսին
ի տուն նր, եգիտ զզարմանալին նպաս-
տաւորութիւն ի նմանէ։ Եր. ԻԴ. 111։
Պեդադիոս Թագաւորն սպանիացւոց օգ-
նութ նր ածածնին յաղթեաց անհա-
ւատ մուղրեաց։ Եր. ԻԶ. 115։
Ա. յր ինն գերաղանց յաղթութի քրիստո-
նէից ընդդէմ անհաւատից միջնարդու-
թ նր ածածնին։ Եր. ԻԷ. 120։
Ա. յր ինն յաղթութի սպանիացւոց եղեալ
ի վլանդրիայ սքանչելեօք նր ածած-
նին։ Եր. Լ. 125։
Ա. յր ինն յաղթութի քրիստոնէից ընդ-
դէմ

դեմ այլազգեաց միջնորդութիւնք նբ ածած-
նին : եր. ԻԿ. 130 :

Պաղաքն Երպիկտատիւտն սքանչելեօք ա-
մենանբ կուսին պաշտպանեցաւ ի թըշ-
նամեայ խրոց : եր. ԻԿ. 135 :

Ամենանբ կոյսն ապահով առնէ զհաւատա-
տեղ դքսուհին Լօրենայու վն յաղթու-
թիւն առն նր ընդդէմ լուսերեանց տա-
լով հաճն և խուռ աղջկան միոյ զեռս-
սիլ : եր. ԻԹ. 140 :

Ամպերիալէ քաղաքն ի կիլէ գաւառին զեր
ծաւ սքանչելեօք նբ ածածնին ի պաշար-
մանէ թշնամեայ խրոց : եր. Լ. 145 :

Ձեռն պատկերի տիրամօր նբ կուսին
եղեն քրիստոնեայ Թագաւոր մի , և
մայր նորա , և մեծամեծք Թագաւո-
րութենն : եր. ԼԱ. 149 :

Երմերտանդ ոմն ամենանբ կուսին ա-
նիրաւաբար ի պարանոյկն կախեալ
զփայտէ , ազատեցաւ ի մահուընէ : եր. ԼՆ. 154 :

Երկու անմեղք ազատեցան ի մահուընէ միջնորդութիւք ամենանբ կուսին : եր. ԼՂ. 159 :

Ըստայ ոմն , որ համարիւր մեռեալ զը-
տաւ կենդանի սքանչելեօք նբ կոյս
ածածնին : եր. ԼՂ. 164 :

Զնոճական օրիորդ ոմն , որ սպանաւ վն
պահելոյն զկուսութիւն իւր , յարեաւ ի
մեռելոց միջնորդութիւք ամենանբ կու-
սին : եր. ԼՀ. 170 :

Կին ոմն և երկու որդիք նր մեռեալք, յարեան ի մեռելոց միջնորդութիւն ա-մենանք կուսին: Եր. Լ. Օ. 176:
Ընդարձացուցանէ ամենանք կոյսն զկին ոմն զըպարտեալ յառնէն, և փրկէ ի մահուանէ: Եր. ԼԱ. 181:
Անհուկ ոմն քրիստոնեայ սպանաւ ի հրէից վասն առելութեն՝ զոր ու-նէին առ նը ճածածինն. ապա յարեաւ ի մեռելոց. և սպանօղքն այրեցան ի հուր: Եր. ԼՐ. 187:
Ընձաեայ ամենանք կոյսն ի բերանոյ գայլոյ զղուստն ուրումն ջերմեռան-դի իւրոյ: Եր. Լ. Ը. 193:
Տիկին ոմն մեծազգի գտանէ ի կեանս զմեռեալ որդին իւր՝ յափշտակելովն ի գրկաց նը ճածածնին զճածորդին նորա զյիս: Եր. Խ. 198:
Տիկին ոմն վն նախանձու առն իւրոյ ըս-պան զինքն. բայց սքանչելեօք ամե-նասուրբ կուսին յարեաւ ի մեռելոց: Եր. ԽԲ. 204:
Դուստեատ իշխանին բոյեմիոյ երկիցս ըն-կալաւ հրաշապէս կեանս յամենա-սուրբ կուսէն, ըն նախ ի ծննդեանն, և ապա յայլումն իմիք դիպուածի: Եր. ԽԳ. 211:
Հրեայ ոմն՝ որ սպան զմկրտեալ որդին իւր, եվև քրիստոնեայ սքանչելեօք ա-մենանք կուսին: Եր. ԽԴ. 216:
Կին ոմն մեռեալ ի մեզ, յառնէ ի մե-ռե-

ռելոց միջնորդութիւն ամենանոր կուսին. և խոստովանեալ զմեղսն՝ դարձեալ մեռանի : ՚ր. խլ. 221:

Երեխայ ոմն ծնաւ մեռեալ. և ապա զկնի՝ ժե. աւուրց յարեաւ աքանչելեօք ամենանոր կուսին, և մկրտեալ՝ անդրէն մեռաւ : ՚ր. խզ. 227:

Գտաւ յերկրագործէ միոջէ ՚ի պողոնիայ, որ ՚ի լեհաստան՝ փոքրիկ պատկեր մի ամենանոր կուսին, որ արար զբազում աքանչելիս : ՚ր. խօ. 232:

Մանաշնորդութիւն հրաշալի ցլոս միոյ գառաւ ՚ի լերինն տաւրոսի ՚ի կղզւոջն միներկայ հրաշագործ պատկեր մի ամենանոր կուսին : ՚ր. խզ. 238:

Յաղագս աքանչելեայ ինչ եղելոյ յամենանոր կուսէն ՚ի հիմնարկութիւն մենաստանի հարցն կարմելեանց ՚ի թողովսայ քաղաքին : ՚ր. խմ. 244:

Յաղագս աքանչելեայ ինչ եղելոյ յամենանոր կուսէն առ աղբերբ միով մերձ կորդուբայ քաղաքին. յորմէ կոչեցաւ ածածինն նոր աղբեր : ՚ր. խզմ. 249:

Յաղագս հրաշից ինչ եղելոց յամենանոր կուսէն ՚ի շինման իրիք եկեղեցւոյ իւրոյ : ՚ր. ՟ո. 254:

Ամենանոր կոյսն կրթեալ ՚ի հաւատս, և բժշկեալ ՚ի խեղուէ ջննդիկ ոմն բիւրտ և բթամիտ : ՚ր. ՟ովմ. 259:

Կռապաշտ կախարդ ոմն աքանչելեօք ամենանոր կուսին եղև քրիստոնեայ. և

եդիտ զբաժկութ՚ի ցաւոց մարմնոյն։
Ե՛ր. Ի՛Ա. 263։
Ա՛ղջիկ ոմն հրեայ խել և համր, որ և
չարչարեալ լինէր ՚ի դիւաց՝ բժշկեցաւ
յամենանր կուսէն։ Ե՛ր. Ի՛Գ. 269։
Գ՛երի ոմն մուղրի միջնորդութ՚ամենանր
կուսին եղև քրիստոնեայ։ Ե՛ր. Ի՛Գ. 274։
Ա՛մենանր կոյսն ՚ի ձեռն հրաշական պատ-
կերի իւրոյ վերածեաց զփիկին ոմն
հագարացի ՚ի հաւատն քրիստոնէա-
կան։ Ե՛ր. Ի՛Զ. 279։
Կայր աշխարհս ՚ի մերձաւոր վտանգի կոր-
ծանման վ՚ն մեղաց իւրոց. այլ միջնոր-
դութ՚ամենանր կուսին զերծաւ ՚ի
վտանգէն։ Ե՛ր. Ի՛Ը. 286։
Յոնաքհուք՚ի երանելոյն վճնիսկիոսի
ջերմեռանդի ամենանր կուսին պատ-
ուեցաւ ՚ի նմանէ, և յաճախորդ նո-
ցա։ Ե՛ր. Ի՛Թ. 292։
Երևեցաւ ամենանր կոյսն կրօնաւորի
միում ջերմեռանդի իւրոյ, որ ցան-
կայր տեսանել զնա։ Ե՛ր. Ի՛Փ. 297։
Ա՛ղնուական օրիորդ ոմն ազատէր զամե-
նանր կոյսն յուսանել նմա զաճորդին
իւր ցյն. և ընկալեալ զհայցուածսն
փոխեցաւ յաստեացս։ Ե՛ր. Ի՛Վ. 302։
Ա՛մենանր կոյսն երևեցաւ լի բարկութ՚ա-
մեն ջերմեռանդի իւրում ՚ի մնհաքեր
հիւանդութ՚ն՝ բայց վ՚ն բարեխաւսե՛ր
հօրն եղնատիոսի հաշտեցաւ, և եառ նմ
զառողջութ՚ի։ Ե՛ր. Կ՛. 306։

Կին ոմն բարեպաշտ՝ անուն խլեակ՝ ի վը-
տանգիլն կորուսանել զհամեստութեի
իւր , ազատեցաւ օգնութիւք ամենայնք
կուսին : Եր. ՀՂ. 310 :

Ա.մենայնք կոյսն երևեցաւ Հովիւ աղջկան
միոյ իւրոյ ջերմեռանդի ՝ի մնհոնան
նորա , և զհոգի նր տարաւ ընդ իւր ՝ի
յերկինս : Եր. ՀՒ. 315 :

Յաղագս հրաշալի մոմեղինին , զոր եա
ամենայնք կոյսն ՝ի բժշկութեի հիւան-
դաց : Եր. ՀԹ. 320 :

Ա.զաեաց ամենայնք կոյսն զմիաբնակեաց
ոմն ՝ի փորձութեի դիւին , և եա նմա
խրատս պիտանիս : Եր. Հ՚. 325 :

Բարեխօս լինի ամենայնք կոյսն վն իշխա-
նի միոյ , որ ոչ ընդունէը զաղբատս ՝ի
տուն : Եր. ՀԱ. 329 :

Յայտնեաց ամենայնք կոյսն վիսբե-
բայութեի ումեմն կեղծաւորի , որ և
ընկալաւ զարժանաւոր պատիժն յան-
ցանաց իւրոց : Եր. ՀՕ. 333 :

Արտութեի և մայրութեի նր ածածինին
Հաստատեցաւ լուսաւորութիւն ուրումն կու-
րի ՝ի մերե կոյր ծնելոյ : Եր. ՀԲ. 337 :

Բժշկեաց ամենայնք կոյսն զհատեալ ձեռն
սքջն յովհաննու զամասկացւոյն :
Եր. ՀԸ. 343 :

Երանութիւն եմիմ վն պահելոյ զկու-
սութեի իւր , եհատ զուսն և զրթունս
իւր , որք յետոյ տուհան նմա յամե-
նայնք կուսէն պատուական քան զառա-

ջինսան ։ ՀՐ · ՌՅԹ · 350 ։

Պահեայ ամենանաք կոյսն զկին և զդուստր քաղաքացւոյ ուրումն ՚ի մահուանէ , որ յանձն արար զնա նմա ։ ՀՐ · Շ · 356 ։

Ա.յր ոմն ընդ որդւոյն իւրոյ աքանչելւօք ամենանաք կուսին զերծաւ ՚ի ձեռաց մուղբեայ , և ՚ի գերութէ ։ ՀՐ · ՀԲ · 360 ։

Ա.զատեայ ամենանաք կոյսն ՚ի գերութէ զորդի այրի կնոջ ուրումն իւրոյ ջերմեռանդի , և դատեր նմ արար զմեծ իմն հնորհք ։ ՀՐ · ՀՌ · 366 ։

Կին ոմն ՚ի ժամուն , յորում սպանանէլոց էր զնա այր իւր , ազատեցաւ աքանչելւօք նոր ձածաճնին ։ ՀՐ · ՀՉ · 374 ։

Ա.զատեայ ամենանաք կոյսն զմեծապզի դքսուհին գենովեփէ ՚ի մահուանէ , առ որ դատապարտեցաւ ամբաստանութէ հնութէ ։ ՀՐ · ՀՉ · 378 ։

Ա.ղջիկ ոմն ընդդրկելով զնք խաչն , ազատեցաւ ՚ի ձեռաց դիւին միջնորդութէ նր ձածաճնին ։ ՀՐ · ՀԲ · 384 ։

Ա.մենանաք կոյսն պարգևեաց քահանայի միում զլեզուն , զոր հատին հերձուածողքն ։ ՀՐ · Շ.Օ · 389 ։

Կին ոմն հրեայ ամբաստանեալ վնջ հնութէ , դատապարտեցաւ առ ՚ի մահ · բայց աքանչելւօք ամենանաք կուսին զերծաւ ՚ի մահուանէ ։ ՀՐ · ՀԲ · 393 ։

Ա.մենանաք կոյսն դարձոյց զհրեայ ոմն ՚ի հաւատն քրիստոնէական , յուցանելով նմա զտանջանս դժոխոց , և զփառս արքայութեան ։ ՀՐ · ՀԹ · 400 ։

Ա.ղջիկ ոմն ՚ի ժամուն , յորում սպանանէլոց էր զնա այր իւր , ազատեցաւ աքանչելւօք նոր ձածաճնին ։ ՀՐ · ՀՉ · 374 ։

Ա.զատեայ ամենանաք կոյսն զմեծապզի դքսուհին գենովեփէ ՚ի մահուանէ , առ որ դատապարտեցաւ ամբաստանութէ հնութէ ։ ՀՐ · ՀՉ · 378 ։

Ա.ղջիկ ոմն ընդդրկելով զնք խաչն , ազատեցաւ ՚ի ձեռաց դիւին միջնորդութէ նր ձածաճնին ։ ՀՐ · ՀԲ · 384 ։

Ա.մենանաք կոյսն պարգևեաց քահանայի միում զլեզուն , զոր հատին հերձուածողքն ։ ՀՐ · Շ.Օ · 389 ։

Կին ոմն հրեայ ամբաստանեալ վնջ հնութէ , դատապարտեցաւ առ ՚ի մահ · բայց աքանչելւօք ամենանաք կուսին զերծաւ ՚ի մահուանէ ։ ՀՐ · ՀԲ · 393 ։

Ա.մենանաք կոյսն դարձոյց զհրեայ ոմն ՚ի հաւատն քրիստոնէական , յուցանելով նմա զտանջանս դժոխոց , և զփառս արքայութեան ։ ՀՐ · ՀԹ · 400 ։

արքայութիւն։ Ես. Կ. 397։
Պատանի ոմն միջնորդութիւ ամենանք կուսին փրկեցաւ ի ձեռաց դիւին, որ զնա կամէր գիշատել։ Ես. Կ. 403։
Պահեաց ամենանք կոյսն զոմն ի ջերմեռանդից իւրոց, զորոյ զընկերն խեղդեաց դեւն։ Ես. Զ. 407։
Երիտասարդ ոմն ոչ ուրանալով զնք կոյս ածածկինն, փրկեցաւ ի ձեռաց դիւին, և եգիտ զօգնական նր։ Ես. ԶԱ. 412։
Ընձեռական երիտասարդ ոմն միջնորդութիւ ամենանք կուսին ազատեցաւ ի ժամանակաւոր և ի յաւիտենական մահ։ Ես. ԶՌ. 419։
Ոսպեռ ոմն ջնգովեաց զպատիւ ամենանք կուսին. և ամենանք կոյսն փրկեաց զնա ի վտանգէ մահուան։ Ես. ԶԿ. 425։
Ամենանք կոյսն հայցեալ յորդւոյ իւրմէ զկաթիլ մի արեան վն փրկուե ուրուն ջերմեռանդի իւրոյ։ Ես. ԶԿ. 430։
Պատկեր ամենանք կուսին հարեալ քարամբ, էհեղ զարիւն. և քար ընկէցն պատժեցաւ. բայց յետոյ դարձաւ առաւր։ Ես. ԶՀ. 435։
Երէց ոմն սուտ քրիստոնեայ վիրաւորեաց զպատկեր ամենանք կուսին, և մեռաւ չարաչար։ Ես. ԶՕ. 440։
Պատանի ոմն զկնի վերստին անկման ի մեղս, արկաւ ի դիւաց ի հուր, և ամենանք կոյսն ազատեաց զնա ի հրոյ անտի։ Ես. ՁԱ. 445։

Մին-

Միջնորդութիւն ամենանաք կուսին տուաւ ի նոսէ երիտասարդին միւսմ ժամանակ ապաշխարութեան, բայց ոչ դարձաւ ի մեղացն, և մեռաւ չարաչար։

Ընդ. Ձի. 450։

Ամբարիշտ բռնաւոր ոմն միջնորդութիւն ամենանաք կուսին դարձաւ ի մեղացն, և եհաս փրկութեան։ Ընդ. Ձի. 456։

Ջերմեռանդ ոմն ամենանաք կուսին՝ անուն մուտիոս, աղաւեցաւ օգնութիւն նորա յորդայթից չնամեացն։

Ընդ. Պ. 461։

Քաղաքն վաղենտիանէ ազատեցաւ ի ժանտամահէն սքանչելեօք ամենանաք կուսին։ Ընդ. Պ Ը. 466։

Երեք աղջկունք հովիւք՝ անմեղք սքանչելեօք ամենանաք կուսին պահեցան ի բռնաբարուէ երից զինուորաց։ Ընդ. Պ Ժ. 471։

Գնեաց ամենանաք կոյսն երանելեօյն երմանոսի ջերմեռանդին իւրում ի կալոտութենէ նոր։ Ընդ. Պ Գ. 478։

Երկու պարկեշտ օրիորդք դոքին զօգնութենէ ամենանաք կուսին նախ յաղքատութենէ, և ապա ի հաստատութենէ բարի համբաւոյն իւրեանց։ Ընդ. Պ Գ. 483։

Հովիւ ոմն պատժեցաւ յայ կայծակնահարութիւն վն իւրոյ անիծաբանութեն. և ապա սքանչելեօք ամենանաք կուսին բժշկեցաւ ի հարուածոցն։ Ընդ. Պ Ը. 487։

Աղրկնծայ ոմն փորձեալ ի դիւէն մինչ կամէր ելանել ի կրծնէն, և խնդրէր վն այսո-

այսորիկ զԹողլատմուն յամենայնէ կու-
սեն, եւ զօրացուցեալ ի նմանէ կալ
մնալ ի կրօնի։ Եր. Պ Օ. 493։
Պատկերահան ումն ջերմեռանդ ամենայնէ
կուսին բժշկեցաւ ի նմանէ ի հարուած-
ծոց դիւին, զոր ընկալաւ ի ջնջելն զպատ-
կեր ափրոդիտէ կռոյն։ Եր. Պ Յ. 497։
Պատեաց ամենայնէ կոյսն զպատկերա-
հան ումն իւր ջերմեռանդ ի մահաբեր
վտանգէ պատրաստելոյ նմա ի դի-
ւէն։ Եր. Պ Ր. 501։
Պատեաց զևն զկրօնաւոր ումն ընծայարար
ջերմեռանդ տիրամօր սէր կուսին. բայց
նէր կոյսն պահեաց զպատիւ, և զկեանս
նորա։ Եր. Պ Ք. 504։
Պատաւորեաց ամենայնէ կոյսն զաշխոյա-
կան առպետ ումն՝ իւր ջերմեռանդ, պես-
պես ձրիւք սքանչելեաց։ Եր. Պ՛. 512։
Պմենայնէ կոյսն մոտանելով ի կերպարանս
ուրումն կնոջ՝ իւրոյ ջերմեռանդի, զոր
դևն կամէր կորուսանել, ազատեաց զնա
ի ձեռաց նոր։ Եր. Պ՛Ե. 517։
Պահանայ ումն փորձութիւն դիւին ծիծա-
ղեցաւ ի պատարագին, ի ժամանակի
ընթերցման նա աւետարանին. և ի
պատժիլն յեպիսկոպոսէն, արդարա-
ցաւ օգնութեամբ ամենայնէ կուսին։
Եր. Պ՛Ի. 522։
Պմենայնէ կոյսն զկնի բժշկելոյն զծեր
կրօնաւոր ումն հիւանդ, յաւել ի կեանս
նոր նաև զամս երեսուն։ Եր. Պ՛Կ. 528։

Պբժշկեաց

Ընծկեաց ամենանք կոյսն զքահանայ ոմն իւր երջաբանիչ՝ ի մահաբեր հիւանդութիւն նորին։ Ընդ. Ա՛Ի. 531։

Ը.մենանք կոյսն ետ դիւաց հիւրընկալ նուէր զքերմեռանդս իւր, և ծառայել նոցա։ Ընդ. Ա՛Ն. 535։

Կրօնաւոր ոմն նախ քարի, և ապա չարագործ, միջնորդութիւք ամենանք կուսին եկն յապաշխարութիւն։ Ընդ. Ա՛Օ. 540։

Ոզորմեցաւ ամենանք կոյսն երիտասարդի միում. որ ուրացեալ զՔհաւատն, մատնել էր զանձն դիւաց։ Ընդ. Ա՛Ն. 546։

Ը.մենանք կոյսն սոսկալի ինն տեսլեամբ փոխեաց զերիտասարդ ոմն ի չար վարուց ի բարին։ Ընդ. Ա՛Ի. 553։

Պատուհասեալ պատժեաց ամենանք կոյսն զնա, որք պղծէին զաւուրս նոր տոնից։ Ընդ. Ա՛Ա. 559։

Ր.ահանայ ոմն պատճառաւ որսորդութեն պատժեցաւ ի տնէ. բայց օգնութիւք ամենանք կուսին զերծաւ ի պատժոյն։ Ընդ. Ա՛Ա. 566։

Ա.ղփանգոս երիտասարդն արքայազարմ ապերախտ գտեալ օգնութիւն ամենանք կուսին, պատժեցաւ չարաչար։ Ընդ. Ա՛Ա. 570։

Չարաչար պատժեցաւ չնաբարոյ ոմն ի հայհոյելն զկարողուն ամենանք կուսին։ Ընդ. Ա՛Ա. 576։

Ը.ազակ ոմն չնորհօք ամենանք կուսին ընդ մեռանիլն գնաց ուղիղ յարքայու-

թիւն

Թ՚ին երկնից ։ ՚ի · ՌՀԿ · 579։
Ը՚զատեաց ամենաքե կոյսն զկին ումն իւր
ՔերմեռանդՔ ՚ի մահուանէն , որում այլ
ՆՔ պէսպէս կերպիւ Քանայր պատահե-
յուցանել զնա ։ ՚ի · ՌՀԿ · 584։
Ը՚բար ամենաքե կոյսն զՔՇմՀնարհս աքանչե
լեաց երանելի օրիորդին ագաթայ՝ Քեր-
մեռանդին իւրոյ ։ ՚ի · ՌՀԼ · 589։
Տիկին ումն անուն վիլհետ՝ աքանչելեօք ա-
մենաքե կուսին ազատեցաւ իւրայ-
նովքն հանդերձ ՚ի ձեռաց աւազա-
կաց ։ ՚ի · ՌՀՀ · 594։
Կին ումն աքանչելեօք ամենաքե կուսին քժշ-
կեալ՚ի հրակիծ ախտէն ։ ստացաւ զՀիա-
նալն իմն գՀղեցկուՀն ։ ՚ի · ՌՀԽ · 600։
Պատանի ումն սիրով ամենաքե կուսին Հրա-
ժարեցաւ ՚ի յամուսնանալոյ ։ բայց յե-
տոյ երբՀ ստրՔացաւ ՚ի խաւսմանէն ,
յանդիմանեալ եղև ՚ինոյն ամենաքե
կուսէն ։ ՚ի · ՌՀՒ · 604։
Բժշկեաց ամենաքե կոյսն զիշխանուՀի
ումն ՚ի մահաբեր ՀիւանդուԹէ իւր-
մէ ։ ՚ի · ՌՀՀՀ · 608։
Օ՚երծոյց ամենաքե կոյսն զաբբայ ումն
կրօնաւորաՔն հանդերձ ՚ի յընկղմանէ ։
՚ի · ՌՒ · 612։

Վ Ա Ր Ք ։

Ը՚Ղ Օ Ի Ա Ր ։

ՊԱՕՒՐ ՒՆԶ ՊԱՒ

ՅԻՆ ՅԱՆՈՒՆՆ,

Ասացեալ ՚ի զանազան սրբոց։

ՊՂօՂՆ սէյն գրիգորի նարեկացւոյ առ աբ աճածինն ։ Հ ։

Ե՛ս արդ ՚ի վե՛ր այսքանեաց յուսահատութենէ, և ահարկու սրտաբեկութենէ, պակուցանողական սաստկութենէ, ահագին բարկութենէ տագնապել հոգւով Թախծութե՛ն խոպոտ. աղաչեմ զքեզ սո՛ւրբ ածածին. հրեշտակ ՚ի մարդկանէ. մարմնատեսիլ քերովբէ. երկնաւոր արքայուհի. անխառն իբր զօդ. մաքո՛ւր ոսկ լոյս. անշուշախ բոց նմանութե՛ն պատկերի աղուսեկին քարձրուե՛. գերազանց քան զբնակութի՛ն անկոխելին արքունեաց. երկնաւոր խոստմանն տէղի. եղեմ չնչական. ծառ կենաց անմահից ; բոյժդ՚ի սրտիս պտղաբունակեալ ։ ՚ի քարձրեալն Հօրէ զօրացեալ, և հովանացեալ ։ Հանգստեամբ հոգւոյն Հանդերձեալ, և մաքրագործեալ ։ Ընակութի՛ն որդւոյն յարդարեալ, և տաղաւարեալ։ Ինածինն Հօր և քեզ անդրանիկ. որդի քո ծննդեամբ, և ոչ արարչութի՛ն ։ Ընդ անսաղ մաքրութե՛դ

և

և անբիծ բարի . ընդ անարատ սրբուհեդ
և խնամակալ բարեխօս : Ընկալ զմաղ-
թանս այսր աղերսանաց քոյմ դաւանո-
ղիս : Լո մատո ընծայեա ըստ սմին խատ-
նեալ զբանն իմ նախնի մեծիդ ներքոյ՛ի
քոյդ պաշտամանս : Հիւսեա միացո զմեղա-
յելոյս դառն հեծութեն ընդ քոյմդ եր-
կանիկ և խնկաւորել Հայցուածոյ տունկդ
կենաց պաղոյն օրհնութեն : Օ՛ի ՚ի քէն
միշտ օգնեալ , և բարեգործեալ , և ՚ի
մաքրական քո ծնելութեն ապաւինեալ և
լուսաւորեալ , կեսիս քի որդւոյ քոյ , և
ՀՈՐ : Ժանդակեա Թևոյդ պաշտպանեալ
խոստովանեալ մայրդ կենդանեաց , և ե-
լիցեն իմ յերկրիս հովտէ առանց լկանաց
հետևել ՚ի կեանս օթևեանացդ պատրաս-
տութեն . զի Թեթևասցի կատարածն իմ
ինձ ծանրացելոյս անօրէնութեն : Բաս-
ցես տօն ինձ բերկրութեն զօրն իմ տագ-
նապի՝ ողջացուցիչ երկանցն Լայն : Կա-
րեխօսեա , խնդրեա . պաշտեա . զի ըստ
անճառելի մաքրութեդ և ահա զբանիդ
Հաւատամ զընդունելութեն : Ընտասուքօք
օգնեա վտանգեցելոյս գալեամբդ ՚ի կանայս ,
Ծնունդ խոնարհեցոյ առ իմ Հաշտութեն
ծնօղդ ՀՈՐ : Ընդ իմում Թշնամիս հո-
գա , խորան ընարձրելոյն : Զերն տուր
անկելոյս տաճար երկնային : Փառաւո-
րեա զորդիդ քո ՚ի քէզ ՀՈՐդէն ինձ Հրա-
շագործել քաւութեն և ողորմութեն , ա-
զախին ՀՈՐ , և մայր : Ընտրեալսդ պա-
տիւ

տիւ քո լինել, և ցուցցի փրկուն իմ քեւ, եթէ զնա գտցես, տիրամայր. Թէ ինձ ողորմեացնիս, ա՛րդուհի. Թէ զկորուսեալս շահեցնիս, անարատ. Թէ զհարթուցեալս յանճանճեացես, Երջանիկ. Թէ զամա- չեցեալս յառաջ մատուցցես, բարեխնորհ. Թէ յոտահատելոյս ինձ միջնորդեացես, միշտ ևբ կոյս. Թէ զմերժեալս ընտանե- ցուցես, մեծարեալդ ՚այ. Թէ յիս ցուց- ցես զգթածուն, լուծիչդ անիծից. Թէ զծփեալս հաստատեացես, հանդիստ. Թէ ՚ի խաւարեալեայս յուսմանդ փոխեացես զիս, հաղագաւարար. Թէ վերպերոյս ինձ հնա- րաւորեացես, գովեալ. Թէ վՀ իմ մացես ՚ի հանդէս, մնհո՛ն նահանջիչ. Թէ ըզ- դառնութիւնս իմ անուշեացես, քաղցրուն. Թէ զբաժանման իմ խարոյ քակտեացես, հա՛շտուն. Թէ զանմաքրութիւս իմ բարձ- ցես, եղջմնն ընդոտնիչ. Թէ զմատնեալս մնհոս վերկեացես, կենդանի լոյս. Թէ զլալեացս ձայն հատցես, բերկրուն. Թէ զկորտակեալս կազդուրեացես, գեղ կե- նաց. Թէ ՚ի կործանեալս յիս ակնարկես- ցես, հո՛գելից. Թէ ողորմութիւ ինձ պա- տահեացես, կատկ նո՛իրեալ։ ( )ըհնեալդ միայն ՚ի շրթունս ամբիծս լեզուաց եր- ջանկաց։ ՚Ա. Ցա կաթիլ մի կաթին քումդ կաւաւթեան յանձն իմ անձրևեալ, կենդաց ինձ զօրէ. մա՛յրդ բարձրելոյ Տէն յոյ՝ արարչին երկնի և քնաւին երկ- րի. զոր անձառապէս ծնար բովան-

պակ մարմնոյն և համայն ուժգութիւնն։ Որ փառաւորեալն ի ընդ հօր և հոգւոյն սքի՝ հուր, և անքննութիւն, մերոյին բնութիւնն միացեալով ամ և յամս, ի յերկրորդութիւնն։ Նմա փառք յաւիտեանից յաւիտեան, ամէն։

Աղաչանք սբյն ասանասի աղէքսանդրու հայրապետին։

Լուր աղաչանաց մերոց ո՛ր կոյս ածածծին մարիամ. և յիշեա զմեզ։ Տուր մեզ պարգեւս ի քոց մեծութենէ գանձուց, և յառաւութիւն քոյ չնորհայ, որ լինիմ և յղփացեալ. վն այն և հրեշտակապետն ողջունեալ զքեզ, կոչեաց լի չնորհօք։ Որ աղբ և աղինք երանելի քեզ. և ամ դասակարգութիւնք երկնային զքոյ օրհնեն զքեզ։ Ընդ որս և մեք դասք երկրաւորաց աղաչակեմք առ քեզ, և ասեմք. ուրախ լեր բերկրեալ, լի չնորհօք. տէր ընդ քեզ. բարեխօսեա վն մեր ո՛ր ածածծին տիրուհի, և Թագուհի մեր։

Աղօթք սբյն աբբայ եփրեմ խոտրին ասորւոյ։

Ոչ անբիծ և անարատ կոյս մարիամ ո՛ր ածածծին, Թագուհի երկնի և երկրի, և բարեգութ տիրուհի մեր։ Դու ես յոյս նահատակաց. ցնծութիւն հրեշ-

տակաց . և բարձր և գերազանց քան զամ
սքս . և քև հաշտեցաք ընդ ին մերում
Այս ես բարեխօս մեղաւորաց . նաև
Հանգիստ ալեկոծելոյ . վհիթարուն երկ
նի և երկրի . ապատիչ դերելոյ . ուրա
խութի հիւանդաց , ապրիչ վշտացելոց .
ապաւէն և փրկութի ամենեցուն . Վ
արքայուհի մեծ մայրդ ին , ծածկեա ա
ղաչեմք զմեզ ընդ թեւովք քումդ զթու
թե , և ողորմեա մեզ . զի ոչ գոյ մեր այլ
յոյս ապաւինի բաց ի քէն՝ կոյս ամենա
մնաբուր : Որ ետուր , և քեզ ընծայե
ցաք ի ծառայութի , և քոյ ծառայ եմք
յայսմհետէ մինչև յաւիտեան : Այս մի
թողուր ոչ կոյս անարատ , թէ տատա
նայ զօրացեալ ի վր մեր , ածցէ զմեզ ի
կորուստն յաւիտենից . զի կամք ես խնա
մարկութիք քով . և վն այն դիմեմք առ
քեզ , և աղաչեմք լինել բարեխօս առ որ
դիդ քո միածին . զի մի բարկացեալ վն
մեզաց մերոց՝ մատնեսցէ զմեզ ի ձեռս
թշնամւոյն մերոյ սատանայի :
Վ կոյս լի շնորհօք , լուսաւորեա աղաչեմ
զմիտս իմ . և բաց զլեզու իմ , զի կարօղ
եղեց գովել զքեզ , և երգել զօրհնութի
քո , և մանաւանդ զերգն հրեշտակային
զարժանին քեզ : Ուրախ լեր՝ կոյս անարատ .
խաղաղուհի , յնծուհի , փրկութի , և միխ
թարուհի ամ աշխարհի : Ուրախ լեր՝
գերահրաշ պսպծանք սիեզերաց . դրախտ
փափկութե . նաւահանգիստ վսանգե
լոց .

լոյ • աղբիւր չնորհաց • միջնորդ այլ և մարդկան • և մայր նոյն այլ մերոյ յիսուսի • Արուամ վայելել փառաց իշխանութեանն և պատուոյ, այժմ և միշտ, և յաւիտեանս յաւիտենից • ամէն ։

Աղօթք սբ յովհաննու դամասկացւոյն ։

Աղջմն ընդ քեզ մարիամ, որ յոյս և ապաւէն ես քրիստոնէից • ընկալ զաղաչանս մեղապարտ ծառայիս քոյ, որ յամօթ սրտի սիրեմ զքեզ, և փառաւորեալ մեծացուցանեմ • և ի քեզ եդեալ ունիմ զյոյս փրկութեան իմոյ ։ Ի քէն ունիմ տիրուհի զհաւանս և զփրկութեան • և ինդրեմ, զի հաստատեսցես զիս ի չնորհս որդւոյ քոյ ։ Վասն ես ձչմարիտ գրաւ փրկութեան իմոյ • և վն այն աղաչեմ զքեզ փրկել զիս ի ծանրութենէ մեղաց իմոց ։ Փարատեա մաղթեմ սրբուհի զխաւար մտաց իմոց • Հալածեա զերկրաւոր ցանկութիւնս ի սրտէ իմմէ • արգել զփորձութիւնս թշնամեացն իմոց • և ուղղեա զգնացս իմ• զի կարօղ եղէց միջնորդութիւք քով, և ըստ թևովք առաջնորդութեաց քոյ՝ ժամանել ի կեանսն յաւիտենից՝ յանվախձան երանութիւնն արքայութենէն երկնից • և անդ օրհնել զքեզ ընդ որդւոյ քում յաւիտեանս յաւիտենից • ամէն ։

Աղօթք սբ. Եփրեմայ ասբեայ յաղագս ապաշխարութեան վարդապետին։

Ա՛ռ արդ Տէր իմ Յիսուս զաչս մեր առ քեզ ամբարձ[ուք] երկինս և երկրի տիրա[պետ]ն եղբ ընծայեցին. զի դու միայն կարես արդարացուցանել զմեզ առաջի սուրբ Հաւրդ քոյ, և հաշտեցուցանել զնա ընդ մեզ. զոր և սիրես անձամբ[ա]պէս. ուստի և նա սիրէ զքեզ անբաժանելի։ Արդ քանզի աղաչեմք ամբարձ[ուք] մայր ողորմութեանդ զականջս քո՝ լսել աղաչանաց և հեծութեանս մերոյ։ Տա դի[մեմք] ընդ հովանեաւ քումիք պաշտպանեսցես և խնամով. և դու չինջիր զբարեխօսութիւն որդւոյ քոյ ի վերայ մեղաւորացս. և լիցի զմեզ շնորհօք նորա. վասն ոչ երբեք գարշելիս դու ի մեղաւորաց, որչափ և գարշելի իցեն, եթէ զղջացեալ ի մեղաց զբոյդ խնդրեն բարեխօսութիւնդ. այլ բարեհաճ ձեռաք քո քաշալերեալ, փրկեսցես զնոսա ի յոտահատուածէ. և ոչ ի քանզ ընկերեսցես, մինչև հաշտեցուսցես զնոսա ընդ որդւոյ քումդ երկնաւոր գահուրին։ Զոր եւ ձրագլուխ կիենն այն, յորում եգիտ փրկիչն աշխարհի զհանգիստ իւր, և եդ ի քեզ զայժմ գանձս իւր. և ահա վն այսորիկ պատուէ, և մեծացուցանէ ամ աշխարհ ամ տիրուհի, զամենամաքուր որովայն քո նբ իբրև զառաձար այ. յորմէ ակնզեն էառ փրկու-

փրկութեի տիեզերաց . և ուր եղև հաշտութեի ի մէջ այ և մարդոյ : Զու ես պատեղ փակեալ՝ ով սքանչելի մայրդ այ , ուր ոչ երբէք եմուտ ձեռն մեղաւորի ժողովել զծաղիկ անոի : Զու ես բուրաստան երկնային , յորում եդ ած զամ աղգ ծաղկանց , որք զարդարեն զեկեղեցի . և ի մէջ այլոց ծաղկանց եդ անդ զմանուշակ խոնարհութեե քո , զշուշան մաքրութեե քո , և զվարդ սիրոյ քո : Եմ արդեօք նմանեցուսցուք զքեզ մայրդ Տեառն և գեղեցկութեե : Զու ես գրախտ այ , յորմէ ելանեն աղբերք ջրոց կենդանութեե , և առուգանեն զաշխարհս ամ : Վ մեծի երախտեացն , զոր մեզ առնես՝ լինելով խաղողակ կենդանարար Տեառնհացն այ : Ո քեզ խօսի փեսայն երկնաւոր յաւետ իրում . ով ես սա , որ երևեալս ես իբրև պսակաւօտ . գեղեցիկ իբրև զլուսին . ընտիր իբրև զարեգակն : Ընդէ դու ով տիրամայր սուրբ կոյս , ոչ զարշալոյս ծագեցար յերկրի լուսով սրբութեե քո նախ քան զգալուստ արեգականն արդարութեե . և եղեր առաւօտ և տիե պայծառ փրկութեե մերոյ , տիե խաղաղութեե , և տիե Տեառնհայ : Զու ես գեղեցիկ իբրև զլուսին . զի ոչ չիք յաստեղս աստղ ինչ քան զնա առաւել նման արեգական , նոյնպէս չիք ոք յարարածս նման այ ոչ զքեզ : Ա՛ լուսաւորէ զխաւար գիշերոյ , և դու լուսաւորես զխաւար մտաց մերոց

և

և կամաց լուսով հնարհաց քոյ . բայց դու առաւել գեղեցիկ ես քան զնա . զի ՚ի նմա գոյանին բիծք և արատք , այլ դու ամենևին անբիծ ես և անարատ : Դու ես ընտիր իբրև զաբեգաւին . ասեմ զայնմ արեգաւնէ , որ արար զաբեգաւին և զաստեղս . նա է ընտրեալն ՚ի մէջ ամպոյ , և դու ես ընտրեալն ՚ի մէջ ամպանց : Ո՛վ ամենաքաղցր և ամենասիրելի կոյս մարիամ . զոր ոչ ոք անուանել կարէ , մինչև ոչ բորբոքեալն ՚ի քէն սիրով քո : Ո՛վ ամենանուէր սիրուհի մեր և յոյս . օգնեա աղաչեմք տկարութեանս մերում , և աղաչեա զմիածինն որդիդ քո վասն մեր . ընդ որոյ միշտ քաղցրութիւն խօսակից ես : Որպա խօսեայ ընդ նմա վասն տառապելոցս , խօսեայ աղաչեմք , և մի լռեր : Ո՛ նզիներա միշտ լսէ քեզ . և ընդունիս , զոր ինչ և խնդրես ՚ի նմանէ : Որում ընդ քեզ վայելէ փառք և պատիւ . այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀԱՍՌ-Арм ССР
Ա. ԻՄ. Ա. ՄԱՇՏՈՑԻ
Ա. ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՎԱՆ

copy